ZBIRKA
CRKVENIH I DRŽAVNIH ZAKONA I NAREDABA.

KNJIGA III.

O BOGOSLUŽJU.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

Deinde junctis adhuc ante pectus manibus, et omnibus confirmatis devote genua flectentibus dicit:

Oremus. Deus, qui Apostolis tuis sanctum dedisti Spiritum, et per eos eorumque successores ceteris fidelibus tradendum esse voluisti: respice propitius ad humilitatis nostrae famulatum, et praesta, ut eorum corda, quorum frontes sacro Chrismate delinivimus, et signo sanctae Crucis signavimus, idem Spiritus sanctus in eis superveniens, templum gloriae suae dignanter inhabitando perficiat. Qui cum Patre et Filio et eodem Spiritu sancto vivis et regnas Deus, in saecula saeculorum.

℟. Amen.

Deinde dicit:

Ecce sic benedicetur omnis homo, qui timet Dominum.

Et vertens se ad confirmatos, faciens super eos signum crucis, dicit:

Bene † dicat vos Dominus ex Sion, ut videatis bona Jerusalem omnibus diebus vitae vestrae, et habeatis vitam aeternam.

℟. Amen.

4. Poslie blagoslova neka potvrdjeni ostanu klečeći i župnik (ili koji drugi svećenik) neka s njima na glas izmoli: *Otče naš, Zdravo Marijo* i *Vjerovanje apostolsko.*

ZAPISNIK

kanoničkog pohoda u župi ....

kotara podarcidjakonalnog ....

sastavljena na .... ***18*** ....

Patron .... *Patronatski povjerenik* ....

Župnik ....

Kapelan ....

I. Pohod crkve.

1.

U kakovu se stanju nalazi crkvena zgrada, osobito glede krova? Treba li popravaka i kakovih? Tko je dužan trošak popravaka podmiriti?

2.

Koliko zvonova imade na crkvi? Tko je dužan uzdržavati ih? Koliko se plaća za zvonjenje? Koliko od zvonjenja pripada crkvi?

3.

Ima li u obsegu župe filiala, ili javnih kapelica? Imadu li patrona? U kakovu se stanju nalaze njihove zgrade? Kakove su pobožnosti u njih dozvoljene, te obslužuju?

4.

Koliko imadu zvonova ove filialke ili kapelice? i kakovi su?

5.

Je li crkva posvećena (consecrata) i kada? il samo blagoslovljena? pristojno urešena? i čista? Koliko ima oltara nepomičnih (fixa)?

6.

Ima li portatilia? Koliko? Da li se u dobrom stanju nahode posvećeni kameni?

7.

Je li tabernakul pristojno urešen i čist? Da li se svete hostije češće obnavljaju? Da li pred sv. sakramentom dan i noć gori svjetiljka?

8.

Ima li crkva znamenitih sv. moći (reliquiae) i o njih dokaznica?

9.

Je li sveto posudje od dragocjena kova?

10.

Imaju li oltari polag propisa tri stolnjaka, križ i kanonske tablice?

11.

Jesu li krstilnik, izpovjedaonica, sveto ulje, posuda za sv. popudbinu (viaticum), svjetnjaci, misali, rituali u redu i čisti?

12.

Ima li dosta paramenata, alba i druge rubenine? je li to u dostojnom redu i čisto? je li rubenina od platna?

13.

Je li sva crkvena roba i posudje popisano u inventaru? je li sve ono, što je popisano tu? jesu li i novo nabavljene stvari u inventaru?

14.

Ima li crkva orgulje? u kakovu su stanju? Ako su novije, čijim su troškom gradjene? Tko obavlja službu orguljašku i kakovu za to prima godišnju plaću?

15.

Ima li u obsegu župe križeva? kipova? kapelica? je li njihovo uzdržavanje osjegurano, i kojim načinom?

II. Pohod groblja.

1.

Je li groblje na shodnu mjestu? dosta prostrano? ogradjeno? ima li običajni križ? Ima li kapelicu i mrtvačku komoru?

2.

Kopaju li se grobovi polag propisa dosta duboko? da li se crkvi što plaća za grobišta? tko ima trošak ogradjivanja podmirivati?

3.

Obdržavaju li se glede crkvenoga pokopa obstojeći propisi?

III. Pohod župnika.

A) Kako vrši župničke dužnosti.

1.

Vrši li župnik dužnosti residencije po propisu? da li se za vrieme svoga odsuća pobrini za duhovne potrebe puka?

2.

Ovršuje li župnik sám revnostno dušobrižne poslove?

3.

Obdržava li se javna služba božja, osobito po nedjeljah i blagdanih polag propisanog reda prije i poslie podne u stanovito vrieme?

4.

Obdržavaju li se pri podjeljivanju sv. sakramenata propisi crkveni i red rituala diecesanskoga?

5.

Drži li župnik u službi sv. mise red i propise misala sam? i nastoji li da i ostali svećenici u župnoj crkvi služeći isto tako čine?

6.

Prinosi li župnik na dneve po crkvenih propisih odredjene sv. misu za puk?

7.

Ovršuju li se plaćene po vjernicih mise točno i savjestno? da li se u posebnu knjižicu upisuju koliko od župnika i kapelana, toliko i od drugih u obsegu župe nalazećih se svjetovnih i redovnih svećenika?

8.

Oglašuju li se zakladne mise redovito i točno i zaufano ubilježuje, kad su odslužene? ima li u sakristiji tabla zakladnih misa?

9.

Nastoji li župnik marljivo svoju dužnost glede izpovjedaonice?

10.

Diele li se bolestnikom sv. sakramenti spremno? i da li se ovom prigodom presv. sakramentu oltarskomu dostojna čast izkazuje?

11

Obdržava li župnik glede sklapanja ženidaba crkvene i državne ustanove? osobito glede vojnika i domobranaca; onda glede mješovitih ženidaba? glede stranaca?

12.

Drži li se u filialkah i inih u obsegu župe kapelicah služba božja po obstojećih za to obćih i posebnih propisih?

13.

Drže li se po nedjeljah i blagdanih prodike? da li se drži, i koliko puta, kršćanski nauk u crkvi i koliko u filialkah?

14.

Pohadja li župnik učione u obsegu svoje župe marljivo? da li točno školskoj mladeži predaje kršćanski nauk? Koliko ima škola u župi za katehisaciju? u kojih mjestih? dobiva li podvoz?

15.

Koja su u župi proštenja (sborovi)? Kada je klečanje (adoratio 40 horar.)?

16.

Imade li u župi bratovština? ili kakova ina pobožna zadruga?

B) Kakovi su drugi župnikovi odnošaji.

1.

Ima li u obsegu župe nekatolika? u kolikom broju? ima li mješovitih ženidaba? je li, osim hrvatskoga, još koji jezik tu dušobrižniku potreban?

2.

Kako župnik sa svojim kapelanom živi? ima li se proti njemu potužiti?

3.

Je li župnikovo življenje i ponašanje po propisih crkvenoga zapta i svećeničkog dostojanstva udešeno?

4.

Je li župnikova kuća čedna i bez svake sablazni?

C) Kakov je župni ured i arkiv.

1.

Je li župni ured dobro uredjen? je li na shodnu mjestu?

2.

Vodi li se redovito zapisnik poslovni? a uredovni prijetci i odpravci jesu li točno ubilježeni?

3.

Nalaze li se u arkivu svi tamo spadajući spisi, crkveni računi, inventari i ostale dokaznice? i da li što manjka? imaju se osobito predložiti spisi posljednje visite kanoničke i arhidjakonalne.

4.

Tko vodi matice krštenih, vjenčanih i umrlih? da li se iste vode po obstojećih propisih? jesu li čiste, čitljive, bez pogrješaka? imadu li kazalo? ima li knjiga striliša duša? i popis krizmanih?

5.

Ima li za napovjedi vjenčanika posebna knjižica? i vodi li se u redu?

6.

Ima li u župnom stanu knjižnica, ima li katalog, i koliko ima knjiga?

7.

Ima li tu sbirka diecezanskih okružnica? da li se sabiru, čuvaju i vežu tiskane okružnice?

8.

Nahodi li se knjiga spomenica znamenitijih dogadjaja? i da li se svrsi shodno nastavlja?

IV. Pohod kapelana.

1.

Kako žive kapelan sa župnikom? da li ga pristojno poštuje i dužnu mu pokornost izkazuje?

2.

Je li u izvršivanju dušobrižnih dužnosti dosta marljiv? i za svoje svećeničko zvanje željno zauzet?

3.

Obdržava li crkvene propise pri podjeljivanju sv. sakramenata? i služenju sv. mise?

4.

Nastoji li marljivo sveti posao oko izpovjedaonice? i bolestnikom željno podjeljuje sv. sakramente?

5.

Piše li svoje prodike, i katekeze bar u nacrtih bilježi?

6.

Predaje li u povjerenih si učionah marljivo kršćanski nauk? i koliko puta na tjedan?

7.

Je li njegovo življenje i ponašanje udešeno prama crkvenim propisom? i dostojanstvu svećeničkoga stališa primjerno?

8.

Kakov je dohodak?

9.

Ima li uzroka na svoga župnika potužiti se? i u čemu?

V. Kakova je uprava crkvene imovine.

(Ovdje se imade saslušati patron ili njegov zamjenik, ako je prisutan, te crkveni starješine.)

1.

Koliko imade župna crkva svojih vlastitih, koliko zakladnih glavnica? (vidi §. 13. i 15. naputka za upravu crkvene imovine), koliko je od ovih glavnica uloženo na javne obveznice? a koliko na privatne?

2.

Ima li imutka, i koliko pri filialkah?

3.

Jesu li crkvene vlastite i zakladne glavnice uz propisanu sjegurnost i privolju biskupskoga ordinarijata uložene?

4.

Nalaze li se zakladnice, zadužnice i u računu izkazana gotovina podpuno u blagajni? Ako su zakladnice i zadužnice na pohrani u diecez. blagajni, ima li o tom potvrdnica?

5.

Jesu li privatne obveznice u zakonitoj formi izdane i uknjižene, jesu li državne obveznice vinkulirane; vodi li se o svih popis u crkvenih računih, dotično posebnoj računskoj knjizi? (vidi §. 15. nap.).

6.

Drže li se rokovi za pobiranje kamata od pojedinih zadužnica i od realitetne zakupnine u evidenciji? ima li zaostataka u kamatah, ili zakupnini? i za koje vrieme? pa što je za utjeranje tih zaostataka od strane upraviteljstva učinjeno?

7.

Je li crkva zadužena? i koji su tomu uzroci? pa koliko dužna? i komu?

8.

Je li upraviteljstvo crkvene imovine polag propisa uredjeno? i jesu li crkveni starješine postavljeni? (takodjer za kapele?)

9.

Je li crkvena blagajna na sjegurnom mjestu? jesu li u njoj sahranjene sve važnije izprave? je li providjena trostrukim zatvorom? i ključevi da li su kod patrona i starješina?

10.

Vodi li se vrhu prijetka almuštva toliko iz torbica, koliko iz škrabica točan račun? i po kom? Vodi li se zapisnik o zvonovini? i zapisnici o dražbi?

11.

Vodi li se vrhu prijetka i izdatka crkvenoga točan dnevnik? i po kom?

12.

Ima li crkva župna, filialka ili javna kapela posjed zemljišta ili šume? u kolikom izmjeru pojedince? kako se isti na korist crkvi uporablja? je li iznajmljen? komu? na kolik probitak? i je li s propisanom dozvolom?

13.

Ima li crkva (kapela) svoj vinograd? da li je postradao? da li se uzpostavlja i odakle?

14.

Je li koji dio crkvene imovine prodan? zamienjen? il obterećen? i čijom dozvolom?

15.

Je li imala crkva (kapela) pravo na desetinu, gornicu, činž, ili regalno pravo točenja, mlinovine? Jesu li ta prava odkupljena i kada? Kojom odlukom, i kolikom glavnicom? i gdje se nalazi odkupna glavnica?

16.

Je li u obsegu kotarskoga suda, gdje se župa nalazi, provedena nova gruntovnica? Je li tom prigodom vlastničtvo crkve (kapele) bezprieporno preneseno u novu gruntovnicu? da li je i glede kojih nekretnina, prieporno? i što se glede toga uradilo?

17.

Ima li upraviteljstvo crkve zastupajuć prava crkvena kakovih parnica?

18.

Jesu li crkveni računi prošle godine toliko za župnu crkvu, koliko za filialke polag propisa izradjeni? i na ordinarijat poslani?

19.

Je li kakva zlatna gotovina u crkvenoj blagajni? odakle dolazi? i za što nije jošte koristonosno uložena?

VI. Kakov je župnički stan, i kako je s realiteti, spadajućimi na dotaciju župnikovu.

Ini župni dohodci.

(Ovdje se ima patron ili njegov zamjenik, ako je prisutan, saslušati).

1.

U kakovu se stanju nahodi župnički stan, i ine na župnika spadajuće gospodarstvene zgrade? trebaju li kakovih popravaka? i tko je dužan za iste troškove namiriti?

2.

Je li ima kakov redovito sastavljen i potvrdjen inventar o gradjevnom stanju župničkoga stana i drugih gospodarsvenih zgrada od onog vremena, kada je sadanji župnik nastupio upravljati župom? da li se takov redovito nastavlja? i kakovo je sadanje gradjevno stanje naprama ondašnjemu?

3.

Ima li zemljišta, ili šuma spadajućih na župnika? u kojoj veličini pojedince? kako se uporabljuju? jesu li iznajmljene? komu? čijom dozvolom? ima li fundus instructus, i je li se neoštećen uzdržava?

4.

Pazi li crkveni nadarbenik pomnjivo, da se iznajmljena zemljišta, ili šume za vrieme najma nepogoršavaju, nego od zakupnika u valjanom redu drže?

5.

Ima li župna nadarbina svoj vinograd? u kakovu je stanju? da li postradao? da li se uzpostavlja? i odakle?

6.

Je li od posjeda nadarbine (uključivo fundus instructus) štogod razprodano, ili zamienjeno? je li što obterećeno? pa ako je, ima li za to propisana dozvola?

7.

Je li imala nadarbina pravo na desetinu, gornicu, činž, regalno pravo točenja, mlinovine? Jesu li ta prava odkupljena i kada? kojom odlukom i kolikom glavnicom? i gdje se nalazi odkupna glavnica?

8.

Je li u obsegu kotarskoga suda, gdje se župna nadarbina nalazi, provedna nova gruntovnica? je li tom prilikom vlastničtvo nadarbine bezprieporno preneseno u novu gruntovnicu? il je u čem prieporno? glede kojih nekretnina? i što se glede toga učinilo?

9.

Jesu li na nadarbinu spadajuće glavnice s dozvolom biskupskog ordinarijata pupilarnom sjegurnošću ukamaćene?

10.

Je li nadarbenik, zastupajuć prava i interese nadarbine, u kakovu parnicu upleten?

11.

Ima li inventar župe, i od koje godine? Ako ga ne ima, što je tomu uzrokom? i da li se redovito nadopunjuje?

12.

Ima li dotacionalna izprava za župni beneficij, izprave o pravih i pristojbah župničkih?

13.

Kolika se pobire štolarina: krstna, vjenčana, pogrebna? i na kojem se pravnom temelju osniva?

14.

Podava li se kakovo lukno? po kućnom broju, il od oženjenih? u čem (žitu, vinu itd.). u kojoj mjeri? i na kakovu pravnom temelju? Ili je lukno promienjeno u gotov novac, kada i čijim odobrenjem? Ima li od župljana u obće još šta župnik dobivati, n. pr. težake?

15.

Ima li župnik šta dobivati od patronata (ili morda polit. obćine) u gotovu novcu, drvih, vinu itd. paševini i sličnom? il je ovo zamienjeno drugim?

16.

Ima li župnik kakovu redovitu plaću u novcu? i na kojem temelju? ima li doplatak svojoj redovitoj plaći ili inomu stalnomu dohodku? Odakle i koliki?

VII. Saslušanje zastupnika župne obćine.

1.

Imadu li župljani glede obsluživanja službe božje i dušobrižnog nastojanja kakovu želju ili molbu?

2.

Imade li u župi kakovih javnih sablazni? osobito ima li neoženjene čeljadi raznog spola u grješnoj zajednici? ili oženjenih, koji bi razdruženo, nezakonito živjeli? imade li javnih bogopsovaca?

3.

Imade li u župi noćnih pogibeljnih skitalaca? osobito čestih halabučnih noćnih, preko zakonita vremena trajućih zabava i plesova? i što se upotrebljuje, da se ukinu?

4.

Polazi li se po nedjeljah i blagdanih marljivo služba božja? da li se možebiti ovakovi dani svečani ne obezčašćuju težačkimi poslovi? igrom? pijančevanjem?

5.

Polaze li djeca marljivo učionu? a izpisani iz svakidanje učione opetovnicu? imade li kakova zaklada za pripomoć siromašnim učenikom? ako neima, tko skrbi da siromasi dobiju potrebite stvari za obuku?

6.

Skrbe li nastojnici bolestnika, da se za vremena dozove svećenik bolestniku?

7.

Vrše li župljani točno zapovjed crkvenu o vazmenoj izpovjedi i pričesti? da li mladež toga radi na izpit dolazi i po izpovjednu cedulju?

IV.

De SS. Eucharistiae Sacramento.

(Ex Rituali Romano).

Omnibus quidem Ecclesiæ catholicæ Sacramentis religiose, sancteque tractandis, magna ac diligens cura adhibenda est; sed præcipue in administrando, ac suscipiendo sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, quo nihil dignius, nihil sanctius et admirabilius habet Ecclesia Dei; cum in eo contineatur præcipuum et maximum Dei donum, et ipsemet omnis gratiæ et sanctitatis fons, auctorque Christus Dominus.

2. Parochus igitur summum studium in eo ponat, ut cum ipse venerabile hoc Sacramentum, qua decet reverentia, debitoque cultu tractet, custodiat, et administret; tum etiam populus sibi commissus religiose colat, sancte frequenterque suscipiat, præsertim in majoribus anni solemnitatibus.

3. Ideo populum sæpius admonebit, qua præparatione, et quanta animi religione ac pietate, et humili etiam corporis habitu ad tam divinum Sacramentum debeat accedere: ut præmissa sacramentali confessione, omnes saltem a media nocte jejuni, et utroque genu flexo Sacramentum humiliter adorent, ac reverenter suscipiant, viri quantum fieri potest a mulieribus separati.

4. Moneantur præterea communicantes, ut sumpto Sacramento non statim ab Ecclesia discedant, aut colloquantur, nec statim vagis oculis circumspiciant, aut exspuant, neque de libro statim orationes recitent, ne Sacramenti species de ore decidant: sed, qua par est devotione, aliquantisper in

oratione permaneant, gratias agentes Deo de tam singulari beneficio, atque etiam de sanctissima passione dominica, in cujus memoriam hoc mysterium celebratur et sumitur.

5. Curare porro debet, ut perpetuo aliquot particulæ consecratæ eo numero, qui sui infirmorum et aliorum fidelium communioni satis esse possit, conserventur in pyxide ex solida decentique materia, eaque munda, et suo operculo bene clausa, albo velo cooperta, et quantum res feret, ornato in tabernaculo clave obserato.

6. Hoc autem tabernaculum conopeo decenter opertum, atque ab omni alia re vacuum, in Altari majori vel in alio, quod venerationi et cultui tanti Sacramenti commodius ac decentius videatur, sit collocatum; ita ut nullum aliis sacris functionibus, aut ecclesiasticis officiis impedimentum afferatur. Lampades coram eo plures, vel saltem una, die noctuque perpetuo colluceat; curabitque Parochus, ut omnia ad ipsius Sacramenti cultum ordinata, integra, mundaque sint, et conserventur.

7. Sanctissimæ Eucharistiæ particulas frequenter renovabit. Hostiæ vero seu particulæ consecrandæ sint recentes; et ubi eas consecraverit, veteres primo distribuat, vel sumat.

8. Fideles omnes ad sacram Communionem admittendi sunt, exceptis iis, qui justa ratione prohibentur. Arcendi autem sunt publice indigni, quales sunt excommunicati, interdicti, manifestique infames: ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, et alii ejus generis publici peccatores; nisi de eorum pœnitentia et emendatione constet, et publico scandalo prius satisfecerint.

9. Occultos vero peccatores, si occulte petant, et non eos emendatos agnoverit, repellat; non autem si publice petant, et sine scandalo ipsos præterire nequeat.

10. Amentibus praeterea, seu phreneticis communicare non licet; licebit tamen, si quando habeant lucida intervalla, et devotionem ostendant, dum in eo statu manent, si nullum indignitatis periculum adsit.

11. Iis etiam, qui propter aetatis imbecillitatem nondum hujus Sacramenti cognitionem et gustum habent, administrari non debet.

Catholica et christiana doctrina de vera et reali praesentia corporis et sanguinis christi Domini in Sancta Eucharistia, sive Coena Domini, in Synodo Dioecesana Zagrabiensis Ecclesiae 8-va die Martii 1574, publicata

I. Visa erronea, falsa, & impia Doctrina, quam Michael Buchich Apostata ex Calvinistarum hæresi hausit, & in hoc Sclavoniæ Regno, & vicinis Provinciis Libello impresso disseminare contendit, Sancta Synodus isti tam perniciosæ Doctrinæ, quippe, quam etiam Arianismus (Reipublicæ sævissima pestis) si non comitari, at certe sequi consvevit occurrere volens, ex Christi Domini institutione Matth. 26. Lucae 22. Joannis 13. Beati Pauli Apostoli 1. Cor. 11. expositione, & traditione, omniumque Sanctorum Patrum tam Graecorum, quam Latinorum sensu, & consensu declarat, in Sacrosancta Eucharistia, sive Cœna Domini, veram, & realem praesentiam Corporis, & Sanguinis Christi Domini.

II. Ideoque ipsum Michaelem Buchich, tanquam Calvinistam, & Sacramentarium haereticum, qui in Sancta Eucharistia praesentiam Corporis, & Sanguinis Domini negat, impieque docet, ibi panem nihil aliud esse, nisi signum quoddam Corporis Domini, antea excommunicatum, nunc gravat, & reaggravat.

III. Ut autem hoc virus facilius incautis hominibus propinare possit, dictis Beatissimi Augustini Doctoris palliavit, quibus ille veram, & realem Christi ascensionem probavit, & iste homo infelicissimus, ad destruendam Eucharistiae veritatem, una cum aliis Calvinistis abutitur. Non videns Augustinum in mille locis, supra fere alios Doctores omnes Sanctissimae Eucharistiae veritatem, & substantialem Christi Domini in ipsa praesentiam praedicare, ad-

mirari, & venerari. Sed hoc Apostata facit, ut facilius Arianam sectam, diminuendo Christi Domini Omnipotentiam Divinam, ad reliqua mala, quibus haec Patria conflictatur, introducere possit, sive hoc sciens, sive imprudens faciat.

IV. Et quoniam huic impietati audet etiam illud mendacium attexere, omnes nimirum veteres Doctores in hac sua perversa opinione fuisse, hoc, est. non credidisse in Sancta Eucharistia veram, & realem praesentiam Corporis Christi: placuit Sanctae Synodo vel saltem aliquam partem ejusmodi veterum Patrum, sententiarum, ac testimoniorum in medium adducere, & lingua Sclavonica interpretari; ut & mendacia Buchiana palam fiant, & illi, qui copiam librorum non habent, aut Graece, & Latine periti non essent, veterum Sanctorum Patrum de hoc Venerabili Sacramento sententiam intelligant.

V. Adducentur etiam quorundam Augustanae Confessionis professorum, & aliorum quorundam testimonia, Catholicam Doctrinam in hoc articulo contenstantia.

A. Temporibus Apostolorum, SS. Patrum Graecorum, et Latinorum testimonia.

VI. Liturgiae docent: virtute Divina panem, & vinum per Consecrationem, & Spiritus Sancti operationem in Corpus, & Sanguinem commutari, sive converti. Vide Liturgias D. Jacobi, & Joannis Chrysostomi.

VII. Cyprianus Apostolici illius temporis fidem hisce verbis declaravit: *Panis iste non specie,* inquit, *sed natura mutatus, Omnipotentia factus est Caro.*

VIII. D. Cyrillus, Jerosolymitanus Episcopus, Mystagogica Catechesi 4. magnis argumentis probat, Vinum in Cœna Christum Dominum μεταβάλλεσθαι ἔις ἅιμα, *transmutasse in Sanguinem.* Item & illud, *persvasissimum, et indubitatum habeas, Panem hunc, qui apparet, non esse panem, tametsi gustus corporalis panem esse sentiat, et judicet. Vinum etiam, quod oculis videtur, etsi gustus vult, atque censet esse vinum, non est tamen vinum, sed Sanguis Christi.*

IX. Eusebius Emissenus hom. 1. in Pascha, *visibiles creaturas,* dicit, *converti verbo, ac virtute Spiritus in substantiam Corporis Christi.* Et circa finem: *Quid mirum autem est, si ea, quae verbo creare potuit, possit creata convertere, et in melius commutare.*

X. Sic & D. Basilius in Liturgia orat: Ut adveniens Spiritus Sanctus proposita μεταβαλλῶν *transmutet in Corpus Christi.*

XI. D. Gregorius Nissenus, Sermone Catechistico apud Euthymium in Panoplia: *Panis ille per verbum Dei et orationem sanctificatur, non quia comeditur, eo progrediens, ut Verbi Corpus evadat, sed statim per verbum in Corpus mutatur a Verbo.*

XII. Ambrosius Libro de his, qui initiantur (cap 9.) *Non esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit.* Item Libro 4. de Sacramentis cap. 4. *Sed Panis iste, panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi.* Et paulo inferius: *vides ergo, quam operatorius sit sermo Christi, ut sint, quae non erant, et in aliud commutentur.*

XIII. D. Chrysostomus, inquit hom. 88. in Matth. *Nos Ministrorum ordinem tenemus, qui vero haec sanctificat, et transmutat, ipse est.* Et hom. de Enceniis ait: *ab sumi panem.*

XIV. D. Hyeronimus in Marcum habet: *accepit Jesus panem, et benedicens fregit, transfigurans panem in Corpus suum.*

XV. D. Augustinus contra Faustum: *Noster panis,* (ait Libro 20. cap. 13.) *Et Calix non qualibet, sed certa consecratione mysticus fit, non nascitur.* Item de Trinitate lib. 3. cap. 4. *Illud Corpus Christi dicimus, quod ex fructibus terrae acceptum, et prece mystica consecratum, rite sumimus ad salutem spiritualem, in memoriam pro nobis Dominicae passionis.* Et infra: *non sanctificatur, ut sit tam magnum Sacramentum, nisi operante Spiritu* DEI. Item

Serm. 28. de verbis Domini: *Jam non est panis, sed Corpus Christi.*

XVI. D. Proclus Constantinopolitanus, Sacrosanctae Liturgiae originem, ubi ab Apostolis acceptam ferendam docuisset, testatur ipsos, multis decantatis precibus, Divinum Numen impense orasse, *per quas*, inquit Tractatu de Traditione Liturgiae, *Spiritus Sancti adventum expectabant, ut Ejus Divina praesentia propositum in Sacrificio panem, et vinum, aqua permistum, ipsum illud Corpus, et Sanguinem Servatoris nostri efficiat.*

XVII. D. Cyrillus Alexandrinus ad Colossensem Episcopum inquit: *Ne horreremus Carnem, et Sanguinem, Sacris apposita Altaribus, condescendens DEUS nostris fragilitatibus, indit oblatis vim vitae, convertens ea in veritatem propriae Carnis.*

XVIII. D. Theodoretus idem sensit in disputatione 2. Dialogi. Cum enim demonstrare vellet, Corpus Christi post Resurrectionem vere manere humanum corpus, non converti in Deitatem, sed ea adimpleri, idque evidentissime demonstrat exemplo Sacrae Eucharistiae, cujus Symbola, panem, & vinum, ex sua, & adversarii sententia docet, post Sacrosanctam Sacerdotis invocationem *μεταβάλλεσθαι και ἑτεραγινεσθαι commutari, et alia fieri*: quod tam persvasum fuit adversario, ut inde sophistice colligeret, eundem in modum, & Christi Corpus in Divinitatem esse mutatum, sicut panis in Corpus, procul dubio, inquit, est conversus.

XIX. D. Remigius Galliarum Apostolus ante mille Annos idem docuit, inquiens: *Caro, quam assumpsit Verbum DEI Patris,* (inquit Comment. ad 1. Corin 10.) *in utero Virginali, in unitate suae personae et panis, qui consecratur in Ecclesia, unum Corpus Christi sunt: sicut etiam illa Caro Corpus Christi est, ita iste panis transit in Corpus Christi, nec sunt duo Corpora, sed unum Corpus.*

XX. D. Joannes Damascenus inquit libro 4. *Quemadmodum naturaliter panis ipso esu, et vinum atque aqua potione in corpus et sanguinem edentis, et bibentis vertuntur, efficiunturque diversum corpus ab eo, quod prius erat: sic panis, qui proponitur, et vinum cum aqua per Spiritus Sancti invocationem, atque adventum supra naturam in Christi Corpus et Sanguinem transmutantur, nec duo, sed unum idemque sunt Corpus.*

XXI. D. Theophilactus affirmat, *Panem ineffabili operatione* (in Matth. cap 26.) *in Corpus Domini mutari, etiamsi nobis videatur panis.* Item in Marc. 14. *DEUM speciem quidem panis et vini servare, ne abhorreamus ab ejus usu, sed in virtutem Carnis et Sanguinis transelementare, sive μεταστοιχειν* quod est rerum elementa, sive principia transmutare. Item in Joan. cap. 6. idem exponit: *Arcanis enim verbis*, inquid, *panis iste per mysticam Consecrationem et Spiritus Sancti adventum transformatur in Carnem Domini.*

XXII. Hoc ipsum etiam Joannes Husz, & Hyeronymus Pragensis, homines multis pravis opinionibus infecti, catholice sunt confessi: Quorum alter dixit, & scripsit:

Non est panis, sed est DEUS, Homo liberator meus etc.

Alter vero rogatus de pane, an post consecrationem maneat, respondit: *Apud pistorem panem remanere.*

XXIII. Hujus Sacramenti veritatem, & veram Corporis & Sanguinis Christi in Cœna praesentiam realem Lutherus passim docuit, & signanter Libr. de abroganda Missa haec verba scripta reliquit: *Cristum Dominum verbo virtutis suae panem in Corpus suum mutasse.*

XXIV. Philippus Melanchton, Author Confessionis Augustanae, cum Catholicis concorditer sensit: testatur hoc libellus, quem ipse adversus Oecolampadium Anno 1530. edidit. In quo ex D. Cypriano, Irenaeo, Hilario, Augustino, Cyrillo, Ambrosio, Chrysostomo, Vulgario, & caeteris multa testimonia accumulavit: quibus ille, etsi tantum veram profiteatur fidem de vera & substantiali veri Corporis

Domini in Sacramento praesentia, tamen ex iisdem testimoniis doctrinam de panis in Corpus Domini conversione verissimam esse, legentes clarissime videre poterunt.

XXV. Cum igitur vetus Ecclesia, tam Graeca, quam Latina, tam Orientalis, quam Occidentalis, ab Apostolorum temporibus magno consensu de hoc Sacramento admirabili, Ejusque ipsissima veritate senserit, & docuerit id, quod nunc quoque Catholica, & Romana docet, & tenet Ecclesia: qua fronte ille Apostata, in illo impio, magna ex parte a Sacramentiperdis suffurato, libello audet affirmare, veteres Ecclesiae Doctores de pane illo nihil aliud sensisse, quam quod sit signum Corporis Dominici.

XXVI. Idcirco statuit Sancta Synodus, nemine penitus discrepante, ut supradictus sensus Doctorum, & consensus Universitatis Ecclesiae in omnibus Sclavonicis, & aliis ordinario jure huic Diœcesi subjectis Ecclesiis, de Venerabili Sacramento Eucharistiae, sive Cœnae Dominicae diligenter doceatur, & firmissime teneatur, ac credatur, de quo si quis plura legere, & intelligere cupit, legat Generalia Concilia, & signanter Lateranense. Florentinum, & Tridentinum.

XXVII. Michael autem Buchich, tanquam haereticus Sacramentiperda, & novus quidam Capharnaita, ab omnibus Christi fidelibus, veluti jam antea per nos legitime a caetu Christi fidelium exclusus, & nunc gravatus, & reaggravatus vitetur, & execretur. Quem Dominus Jesus, nisi pœnitentiam egerit, Spiritu oris sui interficiet.

XXVIII. Confidit etiam Sancta Synodus in Domino, quod AUGUSTISSIMUS IMPERATOR, & REX NOSTER CLEMENTISSIMUS, in dictum hominem impium, & blasphemum pro Suo Cæsareo, ac Regio Officio severe animadvertere non negliget; cui se, & orationes devotas Universus Clerus Diœcesis Zagrabiensis humillime commendans, longævam vitam, & omnem felicitatem precatur. Zagrabiæ ut supra.

Družtvo sveudiljnog klanjanja presv. oltarskomu Otajstvu.

Br. 2392. U Zagrebu, u samostanu č. sestara milosrdnica, postoji družtvo za »sveudiljno klanjanje presv. Oltarskom Otajstvu i podporu siromašnih crkva«.

S obzirom na uzvišeni cilj i dvostruku plemenitu svrhu toga družtva: promicati naime u kršćanskom puku štovanje presv. oltarskoga Sakramenta, a uz to podupirati siromašne crkve potrebitim odielom i posudjem za službu božju, te pripravljati istomu Otajstvu svagdje dostojan stan, ovaj nadbiskupski duhovni stol to družtvo velečastnomu svećenstvu zagrebačke nadbiskupije napose dušobrižnomu, ovime ponovno najtoplije preporuča.

Osobito se pako veleč dušobrižnom svećenstvu na srce stavlja, da to družtvo, koje je mnogim siromašnim crkvam ove nadbiskupije upravo krasnih darova poklonilo, a koje ne ima nikakove glavnice, niti drugih izvora svojim dohodkom, van prinose svojih članova, svom pomnjom nastoji raširiti medju vjernike, kako bi se na taj način u našem hrvatskom narodu i štovanje presv. oltarskog otajstva sve više širilo i vanjski sjaj službe božje povećavao na veću slavu božju i vječni spas duša.

U našega naroda ima ljubavi i prema presv. oltarskom otajstvu i za sjaj službe božje. S toga ne ima dvojbe, da će on, kojega je nabožnost s jedne, a darežljivost s druge strane poznata, spreman biti te voljno promicati i jednu i drugu svrhu ovoga družtva. Činiti će on to tim radje, što se ni u kojem pravcu ne traže od članova ovoga družtva velike i osjetljive žrtve. One su tako malene, te im malo ne svaki udovoljiti može. Svaki bo član plaća na godinu samo 50 nvč. na korist siromašnim crkvam, a ako bi komu i ovaj prinesak pretežak bio, biti će družtvo zadovoljno i sa 12 novčića na godinu.

Družtvu su podieljeni od sv. Apostolske Stolice mnogi oprosti i članovi postaju dielnici mnogih duhovnih dobara.

Pravila družtvena otisnuta su u okružnici ovoga nadb. duhovnoga stola od 1. prosinca 1876. broj 3249, te se napose štampana mogu dobiti kod ravnatelja družtva presv. gosp. dr. Andrije Jagatića, apoštol. protonotara i superiora milosrdnica u Zagrebu, na kojega neka se obrate i oni, koji žele družtvu pristupiti.

U Zagrebu, dne 26. rujna 1897.

I. Svrha družtva.

1. Svrha je ovoga družtva promicati štovanje presv. oltarskoga otajstva, što su ga dužni izkazivati pravovjernici ovomu otajstvu.

Članovi dakle ovoga družtva gledaju, koliko jim se dade, da ljudi što bolje upoznadu i obljube Isukrsta u presv. otajstvu, da Mu se dostojno klanjaju i zadovolje za uvrede, što jih trpi u ovom otajstvu; pa s toga se sastaju, sveudilj se klanjajuć presvetom oltarskom otajstvu, a uza to podupiruć siromašne crkve potrebitimi spravami za službu božju, te pripravljajuć istomu otajstvu svagdje dostojan stan.

2. Bog će blagosloviti ovo djelo ljubavi, zadovoljštine i gorljivosti. On će ganuti srca svoje vierne djece i potaknut će jih svojom milosti, da dragovoljno prionu uz ovo djelo. On će jih razsvietliti, da spoznadu, da su dužni iz zahvalnosti ovako širiti njegovu slavu, i ljubav Mu ljubavju vratiti. On će jim uzpiriti u srcu oganj ljubavi, što ga je s neba na zemlju donio. Luk. 12, 49.

3. Akoprem se ovo družtvo razlikuje bitno od drugih bogoljubnih djelah, pobožnih bratovštinah i dobrotvornih družtvah te jih nadkriljuje obiljem milostih i tim, što mu se svatko može pridružiti — to ipak ne smeta ovo družtvo nikomu, nego kriepi dapače i potiče duhovni život svih ostalih, buduć utemeljeno neposredno na živom vrutku svih milostih.

II. Sredstva, kojimi se promiče družtvena svrha.

a) Sveudiljno klanjanje i druge pobožnosti družtvenih članovah.

1. Svaki se član družtva klanja jedanput po jednu uru svakoga mjeseca presvetomu otajstvu, a za tu si pobožnost odabere sam dan i uru. U tu se svrhu računa dan od 6 ure u jutro, do 6 ure na večer, tako, da se ure od 6 na večer do 6 u jutro uzimaju za noćne ure. Revnosti se članovah, kojim dopuštaju okolnosti, preporuča, da si odaberu noćne ure, pošto su s ovimi urami skopčane posebne milosti. Akoprem se bolje pristoji klanjati presvetom otajstvu obdan u crkvi, ipak se je moći klanjati i kod kuće, pače je moći i kod kuće se klanjajuć odpuste dobiti. Koji nedospije, da svrši klanjanje u opredjeljenu uru, trsit će se nadomjestiti ga, čim dospije.

2. Osobitu će pobožnost takodjer gojiti članovi ovoga družtva prama presvetomu srcu Isusovu, koje toli čudnovato prebiva s nami u presvetom oltarskom otajstvu, zatim prama muki Isukrstovoj, koje je sveudiljna uspomena presveto otajstvo.

3. Zadnjega četvrtka svakoga mjeseca u 8 urah služiti će se sveta misa pri izloženom svetotajstvu po nakani družtvenih članovah, koji će ju slušati, u crkvi častnih milosrdnicah. Obično će se prije ove mise držati kratak govor o presvetom otajstvu; a poslje mise moliti će svećenik dva »oče naša« i dvie »zdrave Marije«, sa 129 pjes: »Iz dubljinah« za pokojne članove, što su pomrli od posljednje obće službe božje.

4. Hvale je vriedan običaj, da se družtveni članovi uza dozvolu svojih duhovnih pastirah bar njekoliko putah na godinu pričeste za obće svete mise.

5. Isto tako dužnost je družtvenih članovah da sami izkazuju dostojnu čast i ljubav svomu Bogu, odkupitelju i sudcu, gdjegod jim se pokaže u presvetom otajstvu, n. pr.

kada svećenik ide k bolestniku, u prohodih itd.; koli da riečju i primjerom i druge na istu čast i ljubav potiču.

6. S toga se osobito preporuča članovom, da revno i pobožno prisustvuju, kada se presveto otajstvo javno izlaže, n. pr. za svetčanosti 40 urah, velikoga tjedna, tjelovske osmine itd.

b) Sabiranje godišnjih prinesakah i dobrovoljnih darovah na podporu siromašnih crkavah.

1. Da se osjegura družtvu stalan dohodak, plaća svaki član na godinu najmanje pol stotinjaka a. v. na korist siromašnim crkvam. Ako li bi komu i ovaj prinesak pretežak bio, biti će družtvo zadovoljno i sa 12 novčićah na godinu.

2. Tko privoli davati na godinu po jedan stotinjak a. vr. na korist siromašnim crkvam, ako i nije član ovoga družtva, biva dionikom družtva, te se ne uživa doduše blagodatih odpustah, ali prima dio družtvenih zaslugah i molitavah, osobito onih, što jih izvršuju siromašne od družtva obdarene crkve.

3. Izvanredne prineske, ostavštine i darove prima družtvo sa zahvalnom molitvom i razpravlja po želji darovateljah.

4. Na korist širomašnim crkvam prima družtveni upravitelj, a iz osobite uljudnosti takodjer zavod častnih sestarah milosrdnicah razne stvari u družtvenu svrhu, te izdaje takodjer o primljenih stvarih prijamnice. Sve se zahvalno prima i brižljivo uporavlja. Imade mnogo kojekakvih stvarih, o kojih bi mislio, da su bez ikakve ciene, a stranom su i iztrošene, pa ipak mogu u dobri čas doći ovomu družtvu. Ta njekoč su Israjelićanke sabrale svoje narukvice i nauhvice, te jih poklonile na ures svetomu šatoru, koji bijaše slika naših crkavah. Tko se ne bi dakle nadao, da će kršćanska ženska čeljad na slavu Boga, prisutna na naših žrtvenicih, dragovoljno prikazivati stvari, kojih više ne treba, a mogu od koristi biti razboritoj gorljivosti.

III. Ustroj družtva.

1. Družtvo se osniva na temelju »bečkoga glavnoga družtva za sveudiljno klanjanje presvetomu otajstvu i za ures siromašnih crkvah« i priključuje se podpuno ovomu družtvu, te je dionikom povlasticah i odpustah, što jih uživa bečko glavno družtvo.

2. Članom družtva može biti svaki kršćanin katolik bez razlikeststališa i spola, koji očituje, da je pripravan držati propisano klanjanje i plaćati gore pomenutu godišnju milostinju.

3. Razumije se po sebi, da nijedno družtveno pravilo neveže pod grieh, kao takodjer, da je svakomu članu slobodno izstupiti iz družtva, samo neka se prije oglasi.

4. Na čelu je družtvu jedan svećenik ravnatelj, koga naimenuje prečastni nadbiskupski duhovni stol. Njemu je dužnost čuvati družtvenu svrhu, skrbiti se, da se družtvena pravila obdržavaju i družtvena služba božja slavi.

5. Milostinjom za siromašne crkve upravljaju ženski družtveni članovi. S toga imade uz ravnatelja odbor gospodjah, u kojemu su: jedna predsjednica, podpredsjednica, tajnica, pjenezničarka i njekoliko savjetnicah.

6. Medju crkvami, kojim bi se podpora pružila, imade se družtvo osobito obazirati na one crkve, koje su siromašne, no u tom će poslu odlučivati nadbiskupski duhovni stol. U ostalom idu naprvo župne crkve i one, gdje se čuva presveto otajstvo.

7. Svake se godine izdaje glavno izvješće o družtvu i polaže račun.

IV. Odpusti družtvenih članovah.

Odpisom od 25. lipnja 1858. podielio je sv. otac papa Pio IX. Bečkomu družtvu sve odpuste, koji su podieljeni

Bruseljskom pradružtvu; a odpisom od 2. srpnja pomenute godine razširio je ove odpuste na sva družtva u austrijanskoj carevini, koja se priluče Bečkomu pradružtvu. Ovi odpusti jesu:

1. *Podpuni odpust* jedan dan onoga mjeseca, kada tko pristupi u družtvo, u koji se izpoviedi i pričesti, ter moli na odluku sv. otca.

2. *Podpuni odpust* pod istimi uvjeti na tjelovo ili koji drugi dan u osmini tjelovskoj.

3. *Podpuni odpust* pod istimi uvjeti prvoga četvrtka svakoga mjeseca.

4. *Podpuni odpust* koga mu drago dana svakoga mjeseca, pod istimi uvjeti.

5. *Podpuni odpust* na samrti svakomu članu, koji pravo skrušeno bar u srdcu zazove presveto ime Isusovo, ako ga nemože zazvati ustima.

6. *Podpuni odpust* svakomu, koji pristupiv u družtvo izpovjediv se i pričestiv, u kojoj god crkvi pohodi presveto otajstvo, makar bilo u svetohraništu spravljeno, ter se bude molio na odluku sv. otca pape, sljedećih danah: blagdan prečistoga začeća bl. djev. Marije, sviećnicu, blagovjest, veliku i malu gospu, sesvete, dušni dan, na dan sv. Josipa, sv. apoštolah Petra i Pavla, sv. Ivana krstitelja i sv. Ivana evangjeliste.

7. *Odpust od 7 godina i 7 putah četrdeset danah* svakomu članu, koji se izpovjedi i pričesti, ter presveto otajstvo pohodi, kao što je gore spomenuto, na svih ostalih bl. djev. Marije i ostalih apoštolah.

Opazka: Odpuste napomenute pod 6 i 7 mogu dobiti takodjer oni članovi, koji, mjesto da pohode presv. otajstvo, izmole poslje sv. izpovjedi i pričesti 5 „otče našah" 5 „zdravih Marijah" i 5 „slava otcu" na čast presvetomu otajstvu i povrh toga „otče naš, zdravu Mariju i slava otcu" na odluku sv. otca pape.

8. *Odpust od 60 danah,* što ga može dobiti svaki član za svako dobro djelo svaki dan.

9. Umoljava se svaki, koji u družtvo stupi, ako je misnik, da prikaže svake godine po jednu svetu misu; ako li je svjetovnjak, da prikaže svake godine po dvie svete pričesti za duše pokojnih članovah. Sa svakom ovom sv. misom i pričešću skopčan je *podpuni odpust* za duše pokojnih članovah.

Konačno se napominje, da nijedan član nije dužan primati izbrojenih odpustah, nego se samo pruža sgoda onomu, komu je moguće i volja, da si steče milost odpusta Nego ipak, tko bi bez uzroka propustio klanjanje presvetomu otajstvu, dva mjeseca zasebice, nebi mogao usljed odluke pape Pia VII., objavljene odpisom pradružtvu u Rimu, primiti družtvenih odpustah.

Datum e Consistorio Æpiscopali Zagrabiae die 1. Decembris 1876. celebrato.

Series secundum quam venerabile Sacramentum in Alma Dioecesi Zagrabiensi adorabitur (Ex anno 1773. Martii).

MAJUS.

1. In Cathedrali Eccla Zagrabiae.
2. In Parochia S. Marci Zagrabiae
3. In Parochiali Varasdini.
4. In Parochiali Carolostadii.
5. In Parochiali Belovarini.
6. In Parochiali Brodi.
7. In Paroch. Neo Gradiscae.
8. In Paroch. Petrinjae.
9. In Paroch. Crisii.
10. In Paroh. Kapronczа.
11. In Paroch. Posega.
12. In Paroch. Lendvae.
13. In Paroch. Csahtornyae.
14. In Paroch. Sztenyvecz.

15. In Paroch. Berdovecz.
16. In Paroch. Puschae.
17. In Paroch. Bisztrae.
18. In Paroch. Sztubicae infer.
19. In Paroch. Sztubicae super.
20. In Paroch. Bisztrizae.
21. In Paroch. Kassinae.
22. In Paroch. Vugrovecz.
23. In Paroch. Maroche.
24. In Paroh. ad S. Nicolaum in Zelina.
25. In Paroh. Chucherie.
26. In Paroch. Granessina.
27. In Paroch. ad S. Simonem.
28. In Paroh. ad S. Emericum.
29. In Paroch. Vrabche.
30. In Paroch. Krapinae.
31. In Paroch. Radoboy.

JUNIUS.

1. In Parochiae Bednje.
2. Apud PP. franciscanos Zagrabiae.
3. Apud PP. Capucinos Varaszdini.
4. Apud PP. Paulinos Lepoglavae.
5. In Parochiali Visniczae.
6. In Paroch. Kameniczae.
7. In Paroch. Mihovljan.
8. In Paroch. Loboriensi.
9. In Paroch. Zajezdensi.
10. In. Paroch. Mochae (Mače).
11. In Paroch. Konschina.
12. In Paroch. sub Belecz.
13. In Paroch. Zlatar.
14. In Paroch. Komor.
15. In Paroch. Zabok.
16. Apud PP. franciscanos Krapinae.

17. In Paroch. ad s. Crucem Zachretje.
18. In Paroch. Thermar. Krapinae.
19. In Paroch. Pregradae.
20. In Paroch. Deszinich.
21. In Paroch. Kasztel (Kostel).
22. In Paroch. Konoba.
23. In Paroch. Kis Tabor.
24. In. Paroch. Tuhelij.
25. Apud PP. franciscanos Klanyecz.
26. In Parochiali Rozgo.
27. In Cathedrali Eccla 2-do Zagrabiae.
28. In Parochiali Jezero.
29. Apud PP. franciscanos Goriczae.
30. In Parochiali Szamoborienzi.

JULIUS.

1. Apud PP. franciscanos ad S. Leonardum.
2. In Paroch. Pleszviczae.
3. In Paroch. ad S. Annam.
4. In Paroch. Jaszkae.
5. In Paroch. Petrovensi.
6. In Paroch. Szlavetich.
7. Ad S. Barbaram Carlostadii.
8. In Paroch. Pribichensi.
9. In Paroch. Krassiczensi.
10. In Paroch. Verhovecz.
11. In Paroch. Terg.
12. Ad S. Vitum sub Ozalij.
13. In Paroch. sub Lisznik.
14. In Paroch. ad S. crucem in Zaversie.
15. In Paroh. Boszilievo.
16. In Paroch. Novi grad.
17. In Paroch. Mresniczae.
18. In Paroch Dubovecz.
19. In Paroch. Mekusie.

20. In Paroch. Hernetich.
21. In Paroch. Mahichno.
22. In Paroch Sipak.
23. In Paroch. Rechiczae.
24. In Paroch. Kupinecz.
25. In Paroch. Kupchinae.
26. Apud PP. franciscanos Jaszkae.
27. In filiali Thaumaturga. Volavje.
28. In Eccla S. Catharinae.
29. In Eccla B. M. V. in Coelos Assumptae.
30. In Paroch. Biskupecz.
31. In Paroch Sabnik.

AUGUSTUS.

1. In Paroch. Vidovecz.
2. In Paroch. ad S. Eliam.
3. In filiali Petrianecz.
4. In Paroch. Krisovljan.
5. In. Paroch. Viniczae.
6. In Paroch. Marussevecz.
7. In Paroch. Vochae.
8. In Paroch. Ivanecz.
9. In Paroch. Bella.
10. In Paroch. Thermar. Varasdinens.
11. In Paroch. Kalnik.
12. In Paroch. Glogoncza.
13. Apud PP. franciscanos Crisii.
14. In Paroch. ad S. Georgium in Lemes.
15. In Paroch. Trem.
16. In Paroch. Chversztecz,
17. In Paroch. Topolovecz.
18. In Paroch. Cirqueno.
19. In Paroch. Kapelen.
20. In Paroch. Troisztvo.
21. In Paroch. Sandrovecz.

22. In Paroc. Rachae.
23. In Paroch. Nevinecz.
24. In Paroch. Szentvarinij.
25. In Paroch. Miholyanecz.
26. In Paroch. Kloster.
27. In Paroch. Pitomascha.
28. In Paroch. Virje.
29. In Paroch. Molvae.
30. In Paroch Komarcza.
31. In Paroch. Dernje.

SEPTEMBER.

1. In Paroch. Ivanecz ad Kaproncza.
2. In Paroch. S. Joannis in Nova Villa.
3. In Capella Peteranecz.
4. A S. Spiritum Jaszkae.
5. In Paroch. ad S. Martinum sub Okich.
6. In Paroch. B. M. V. sub Okich.
7. In Paroch. Szamoboriensi.
8. Ad SS. Trinitatem sub Okich.
9. In Paroch. Brezoviczae.
10. In Paroch. Sztupnik.
11. In Paroch. ad S. Claram.
12. In Paroch. in Odra.
13. In Paroch. s. Marcum in Spinis.
14. In Paroch. in Schetarjevo.
15. In Paroch. Goriczae Turopoljae.
16. In Paroch. Vetero Chichae.
17. In Paroch. Novo Chichae.
18. In Paroch. Dubranecz.
19. In Paroch. in Jamnicza.
20. In Paroch. in Pokupszko.
21. In Paroch. in Kravarszko.
22. In Paroh. in Peschenicza.
23. In Paroch. Szela.

24. In Paroch. Martinszka Vesz.
25. In Paroch. Szisziensi.
26. In Paroch Petrina 2-do.
27. In Par. Szunya.
28. In Par. Kosztanjevecz.
29. In Par. Dubicza.
30. Apud PP. franciscanos Kosztanicza.

OCTOBER.

1. In Parochiali Jeszenovecz.
2. In filiali Gvozdanszko.
3. In Par. Kutjevo.
4. In Par. Kaptol.
5. In Par. Velika.
6. In Par. Sztraseman.
7. In Par. Vuchin.
8. In Par. Orehovicza.
9. In Par. Nassicsza.
10. In Par. ad S. Eliam.
11. In Par. ad S. Lukam.
13. In Par. Pakarcz.
14. In Par. Skenderovecz.
15. In Par. Gaj.
16. In Par. Magijereche.
17. In Par. Kuttina.
18. In Par. Lipovljan.
19. In Par. Jazovicza.
20. In Par. Czernik.
21. In Par. Petrovo szelo.
22. In Par. Orubicza.
23. In Par. Sziche.
24. In Par. Zagradje.
25. In Par. Orovacz.
26. In Par. Kobas.
27. In Par. Vetero Gradische.

28. In Par. Dubovchacz.
29. In Par. Szvilay.
30. In Par. Lomacz.
31. In Par. Kopanicza.

NOVEMBER.

1. In Parochiali Gerchin.
2. In Par. Verhovina.
3. Apud PP. franciskanos Velikae.
4. Apud PP. franciscanos in Czernik.
5. Apud PP. franc. Vetero Gradischae.
6. Apud PP. franc. Veroczae.
7. Apud PP. franc. Remetinecz.
8. Apud PP. franc. Zagrabiae 2-do.
9. In Parochiali Goriczae Eppali.
10. In Par. Oborovo.
11. In Par. Narth.
12. In Par. Resznik.
13. In Par. ad S. Petrum.
14. Ad S. Josephum Carolostadii.
15. In Par. B. M. V. in area Capti Zagrab.
16. Apud PP. francisc. Caproncza.
17. Apud S. Florianum Varasdini.
18. In Par. Nedeliczensi.
19. In Par. ad S. Georgium in Aquis.
20. In Par. Strigovo.
21. In Par. ad S. Martinum in Primorje.
22. In Par. sub Turan.
23. In Par. Szelnicza.
24. Ad S. Hijeronimum in Sztrigovo.
25. In Par. Belicza.
26. In Par. S. Georgii in Spinis.
27. In Par. Prelogh.
28. In Par. Szoboticzae.
29. In Par. Vidovecz
30. In Par. Legrad.

DECEMBER.

1. In Parochiali Sakanij.
2. In Par. Vizvar.
3. In Par. Babochae.
4. In Par. Berzencze.
5. In Par. Chorgo.
6. In Par. Hella (?).
7. In Par. Taranij (?).
8. In Par. Szepesnih (?).
9. In Par. Pod Sz. Marton.
10. In Par. Becz (?).
11. In Par. Szemenije.
12. In Par. Szent Györgij.
13. In Par. Baka.
14. In Par. Szechy Sziget.
15. In Par. Szent Miklos.
16. In Par. Ledve 2-do.
17.]n Par. Lenty.
18. In Par. Chesztreg.
19. In Par. Szent Györgij Völgije.
20. In Par. Dobronah.
21. In Par Bagonije.
22. In Par. Balatinecz.
23. In Par. Turnische.
24. Apud PP. franciscanos Chaktorniae.
25. Apud. PP. franc. Varasdini.
26. In Par. Ludbregh.
27. In Par. Szent Varini 2-do.
28. In Par. Turnaschicza.
29. In Par. Verocza.
30. In Par. Szladovecz.
31. In Par. Pleternicza.

JANUARIUS.

1. In Par. Veschindol.
2. In Par. Szeszvete.

3. In Par. Zriny.
4. In Par. Chulny.
5. In Par. Szrachicze.
6. In filiali Glinae.
7. In Par. Topuszko.
8. In Par. Vidassevecz.
9. In Par. Gore.
10. Iu Par. Hrasztovicza.
11. In Par. Sasinae.
12. In Par. Belovarini 2-do.
13. In Par. Posegae. 2-do.
14. In Par. Neo Gradischa.
15. Apud PP. franc. Brody 2-do.
16. In par Capronczae 2-do.
17. In Eccla B. M. Assumptae.
18. In Eccla S. Cath. Zagr.
19. In Eccla S. Laurentii Posegae.
20. Apud PP. Capucinos Zagrabiae.
21. Apud PP. Paulinos Szveticze.
22. Apud PP. Paulinos Kamenszko.
23. Apud PP. Paulinos Remethae.
24. Apud PP. Paulinos Crisii.
25. Apud PP. Paulinos Lepoglavae.
26. Apud PP. Paulinos Chaktornyae.
27. Apud Moniales Varasdini.
28. Apud Moniales Zagrabiae.
29. Apud PP. Capucinos Varasdin.
30. In Eccla Germanica Crisii.
31. In Eccla S. Marci Zagrabiae.

FEBRUARIUS.

1. Apud. P. franciscanos Posegae.
2. Apud P. franc. Nassicae.
3. In Paroch. Dubovik.
4. In Parochiali Podvinje.

5. In Cathedr. Zagrabiae 3-tio.
6. In Par. Szibin.
7. In Par. Ivanicensi.
8. In Par. ad S. Crucem in Obed.
10. In Par. Ludinije.
11. In Par. Oszekovo.
12. In Par. Kutinae 2-do.
13. In Par. Garessnicae.
14. In Par. Thomassiczae.
15. In Par. Ternoviticzae.
16. In Par. Szamericzae.
17. In Par. Steffanye.
18. In Par. Ivanszka.
19. In Par. Draganecz.
20. In Par. Chasmae.
21. In Par. Dombrae.
22. Apud PP. francisk. Ivanich.
23. In Par. Gradecz.
24. In Par. Raven.
25. In Par. ad S. Petrum in Orehovecz.
26. In Par. Reka.
27. In. Par. Viszoko.
28. In Par. Biszagh.

MARTIUS.

1. In Par. Bedeniczae.
2. In Par. Hraschinae.
3. In Par. Magyarovo.
4. In Par. ad S. Joannem in Zelina.
5. In Par. ad S. Marcum Zagrabiae 3-tio.
6. In Par. OO. SS.
7. In Par. Czerje.
8. In Par. S. Martini Bosakovinae.
9. In Par. S. Brictii.
10. In Par. Verbovecz.

11. In Par. Lovrechinae.
12. In Par Miholecz.
13. In Par Dubovecz.
14. In Par. Preszeka.
15. In Par. Rakovecz.
16. Ludbreghini ad SS. Sanguinem.
17. In Paroch. ad S. Georgium.
18. In Par. Martianecz.
19. In Par. Imbriovecz.
20. In Par. Kuzminecz.
21. In Par. Bukovecz.
22. In Par. Szuhodol.
23. In Par. Dernje 2-do.
24. Apud PP. Paulinos Lepoglavae.
25. In Par. Lenttii.
26. In Par. Cheszbeg.
27. In Par. Baka 2-do.
28. In Par. Bednye 2-do.
29. In Par. Varasdinensi 3-tio.
30. Klenovnik.
31. Ad S. Cathar. in Szela.

APRILIS.

1. In Par. Pregradae 2-do.
2. In Par. Bisztriczae 2-do.
3. Apud franc. Szamoborini.
4. In Par. Sisky 2-do.
5. In Par. Szunija.
6. In Par. Kosztanycza.
7. In Par. Mresniczensi in Capella.
8. In filiali Ogradische.
9. In filiali Sakonije.
10. In Capella Dragan.
11. Ivanichii in praesidio.
12. In Par. Chasmae 2-do.

13. In Par. Thernoviticzae 2-do.
14. In Par. Capella 2-do.
15. In Par. Racha 2-do.
16. In Par. Oszekovo 2-do.
17. In Par. Ludinyae 2-do.
18. In Par. Therma Varasdin.
19. In Par. Sissinecz.
20. In Par. Gorae 2-do.
21. In Par. Kupchiczae 2-do.
22. In Par. Jaszkae 2-do.
23. In Par. Kravarszko 2-do.
24. Ad S. Martinum in Bosjak. (?)
25. In Par. Pokupszko.
26. In filiali Vukovina.
27. In Par. Rechicza.
28. Ad S. Antonium Vukmanich.
29. In Par. Sztubicza.
30. Ad Ecclam Hierosolimitanam Krapinae.

Milošće i prošćenja bratovšćine naklona presvetoga oltarskoga sakramentuma od sv. Otca Pape Klementa XI. podeljene 14. IX.bra leta 1720. od Benedikta XIII. pape najvekšega leta 1725. Dneva 1. X.bra potvrgjene.

1. Koteri vu bratovšćinu presvetoga oltarskoga sakramentuma naklona vekivečnoga zapiše se, ako prvo spove se, spokori se, i sv. ov sakramentum k sebi prime, ima on dan, u kojem u bratovšćinu ovu poda se, obilno prošćenje.

2. Zadobi takajše obilno prošćenje vu skradnju svoju vuru, ako prvo spove se, ov. sv. sakramentum k sebi prime.

Ako pako zbog gingavoće tela, nebi pričestiti se mogel, zadobi ništa manje obilno prošćenje, ako vu sebi polag pravoga požaluvanja stalno Ime Jezuša z vustmi, ili ako z vustmi nebi mogel, barem vu sercu pobožno zaziva.

3. Zadobi 60 dnevno prošćenje vsaki, koj presveto Božanstvo, kada ali s procesijom, ali k betežnikom nosi se sprevagja. Koj pako sprevoditi takovo iz kakvoga zroka moguć nebi bil, kada nošenja takova znamenja videl, ali čul bude, neka jeden Otec naš i Zdravu Mariju moli, i gore pisanoga prošćenja delnik postati hoće.

4. Ovo isto 60 dnevov prošćenje zadobivaju i oni, koteri pet otec našov i toliko Zdravih Marij za duše preminuće sester i bratov bratovšćine moli.

5. Oni, koji mrtvo telo bratov ili sester ili drugeh sprevajaju.

6. S podobnem načinom, koji procesiju sprevadjaju.

7. kakti tulikajše, koji putnike na stan primaju.

8. Ovak tulikajše koji med neprijateli i svadećemi se mir napravljal, ili napraviti trsil se je.

9. Koji neznajuće vu potrebneh vere prave kotrigeh navučaju.

10. Tulikajše koji grešnike bludeće po putu krivice na dober put obraćaju.

11. Svi koteri kakovogod dobro delo miloserdnosti i keršćanske ljubavi čine.

Svaki kolikogoder puti ovakovo zverši za vskaki put imaju 60 dnevov prošćenje.

Ov anda knič i duhovne milošće zadobiti vsaki brat i sestra i pobožna vsaka duša z velikom marljivošću naj se tersi.

VIII. Observanda in precibus XL horarum, XIII horarum, et in adoratione perpetua.

1. Instructio Clementina.

I. Supra ianuam ecclesiae, in qua fit expositio et, a capite vicinae viae, ponatur signum SS. Sacramenti sertis festivis ornatum, ut transeuntibus innotescat, inibi fieri SS. Sacramenti expositionem.

II. SS. Sacramentum exponendum erit in altari maiori (exceptis Basilicis patriarchalibus . . .).

III. Cooperiatur imago vel statua, quae ibidem reperitur: item parietes altari vicini, deficientibus ornamentis fixis, pannis cooperiantur; verum caveatur, ne inter apparatus sint historiae resve profanae.

IV. In altari non ponantur Sanctorum reliquiae aut statuae (adhiberi possunt Angelorum statuae, quae candelabrorum vicem gerunt), multo minus ponantur animarum purgatorii figurae, qualescumque sint; quod etiam prohibetur in omnibus expositionibus particularibus, imo in iis etiam, quae in illarum animarum suffragium quandoque instituuntur.

V. Super altare praedictum et in eminenti loco sit tabernaculum, sive thronus cum baldachino conveniente albi coloris; supra cuius pedem ponatur corporale ad reponendum ostensorium, quod in medio radiis quidem circumdatum esse potest, quovis vero ornatu carere debet, qui SS. Sacramenti aspectum impedire possit.

VI. Ad altare continuo ardeant viginti saltem lumina, sex nempe candelae unius librae, quarum tres ab unoquoque latere crucis, et octo candelae in superiori parte, cum aliis quatuor a partibus ostensorii, in cuius parte anteriori nullum omnino ponatur lumen; adsint tandem duo candelabra cum cereis, quorum unusquisque trium saltem sit librarum. Idem quoque, clausa ecclesia per noctem retineatur luminum numerus, quorum decem saltem sint ex cera; tempore autem vespertino tot in ecclesia ponantur lumina, quot ad vitandam confusionem sufficiant, accensaque remaneant usquedum ianuae claudantur. Fenestrae altari expositionis vicinae, etiam per diem claudi aut cooperiri poterunt, ad fovendam fidelium in oratione recollectionem.

VII. Nemo saecularis, etsi cuiusvis societatis, sacco vestitus, ad altare circumire audeat ad lumina curanda, aut ad aliud quid agendum; sed adesse debet sacerdos aut

saltem clericus superpelliceo indutus, quod super propriam vestem regulares etiam cuiuslibet religionis induent; notandum praeterea, ex decreto S. R. C. 19. Aug. 1751. n. 1627 ad 6, a quibuscumque personis cuiusvis conditionis et ordinis, transeuntibus ante SS. Sacramentum expositum, in accessu et recessu faciendam esse, flexis duobus genibus, reverentiam. Quod attinet ad sacerdotem Missam privatam celebrantem, sciendum, dari eiusdem S. Congr. decretum d. d. 24. Julii 1638, quo de transitu ante SS. expositum dicitur, rubricas videri innuere, ut sacerdos post factam adorationem genibus flexis, capite detecto surgens caput operiat.

VIII. Durante expositione, in ecclesiae porta, sive ad intra, sive ad extra, prout commodius erit, appendatur tapetum in veli forma, cum aliquo tamen spatio a lateribus, pro populi commoditate, illudque ita disponatur, ut a via nunquam possit aspici SS. Sacramentum.

IX. Per vices unus aut alter sacerdos vel saltem aliqui in alio sacro ordine constituti, superpelliceo vestiti, si fieri potest (etsi regulares sint), continuo adsint genuflexi non supra genuflexoria, sed ad aliquod scamnum, tapeto pannove rubro, aut alterius coloris et decentis qualitatis coopertum, prope infimum altaris gradum, orantes die ac nocte. Ubi existit aliqua confraternitas, insuper assistant saltem duo confratres ad scamnum panno viridis alteriusve decentis coloris coepertum, sed extra presbyterium atque a dictis sacerdotibus distantes, et cum omni devotione in adstantium aedificationem adorent, sed submissa voce, ne ceteris distractiones afferant.

X. In sacristia sit horologium, ad singulas horas adorationis dignoscendas; quare quavis hora diei ac noctis maiori campana dabitur signum.

XI. Pridie expositionis vespere, dato signo pro »A v e M a r i a«, ad commonendum populum, solemni modo campanae pulsentur, idemque fiat mane sub aurora, et quotidie

durante expositione, ad quodvis signum Salutationis Angelicae; pariterque triplici vice de more pulsentur campanae ante Missas solemnes.

XII. In altari, ubi est expositum SS. Sacramentum, nulla alia celebretur Missa, praeter solemnem in expositione et repositione. Hoc biduo praeter Missam conventualem (in eclesiis, in quibus datur obligatio eam cantandi), celebretur post Nonam Missa votiva solemnis de SS. Sacramento pro re gravi, exceptis tamen omnibus Dominicis 1ae aut 2ae classis, item excepta feria 4a Cinerum, feria 2a, 3a et 4a maioris hebdomadae, omnibus diebus per octavas Paschae, Pentecostes et Epiphaniae, vigiliis festorum Natalis Domini et Pentecostes. Hisce Dominicis, aliisque diebus festis et feriis exceptis cantetur solummodo Missa conventualis de die cum adiuncta Oratione de SS. Sacramento, et quidem sub unica conclusione; quae omnia in omnibus ecclesis, tum saecularium, tum regularium servabuntur.

XIII. Secundo tridui expositionis die praeter Missam conventualem, post Nonam Missa votiva pro pace vel alia ex Sanctitatis Suae praescripto cantari debet, sed semper sub eadem exceptione quoad dies supra relatos, et sub eadem regula quoad Orationem. In ecclesiis vero non collegiatis, et ubi non datur obligatio Missam conventualem cantandi, dicto secundo tridui die, solummodo praedicta Missa votiva solemnis cantanda est, servando exceptionem et regulam pro Missa de SS. Sacramento traditas.

XIV. Haec vero Missa votiva solemnis cantanda est in altari, ab eo, in quo fit expositio, et ab eo, in quo adest tabernaculum cum incluso Sacramento, diverso. In ecclesiis, in quibus ex obligatione Missa conventualis cantanda est, haec quoque cantabitur in alio altari.

XV. Expresse iubetur, ut diebus expositionis, medio, et repositionis Missae solemnes cum ministris paratis celebrentur, etiam in ecclesiis regularium, non obstante quocumque eorum usu, more aut consuetudine in contrarium.

XVI. In Missis privatis, quae durante expositione celebrantur, non pulsetur campanula ad elevationem, sed tantum in egressu celebrantis e sacristia detur tenue signum cum solita campanula.

XVII. Non celebrentur Missae de Requiem tempore quo peragitur Oratio 40 horarum; et Missae de SS. Sacramento, quae a diebus rubrica permissis celebrabuntur, pariter votivae sint, sine Gloria et Credo. In aliis vero Missis privatis (de die) post Orationes a rubrica praescriptas addenda est Oratio de SS. Sacramento.

XVIII. Celebrans SS. Sacramentum in processione delaturus pluviali albo indutus erit, nisi celebraverit cum paramentis alterius coloris; nam in hoc casu color Missae retinendus est. Velum autem humerale, quotiescumque SS. Sacramentum portandum est, albi coloris esse debet. Sacrorum ministrorum paramenta eiusdem coloris ac celebrantis esse debent. Pariter pallium sive antependium altaris, in quo fit expositio, semper erit albi coloris, quamvis diversi coloris sint paramenta Missae solemnis, quae hodie celebratur. Item baldachinum inserviens processioni albi coloris esse debet.

XIX. Finita Missa solemni pro expositione, celebrans et ministri, factis Sacramento debitis reverentiis, ad latus Epistolae (ad credentiam, sive ad locum paratum retro altare) recedunt, ibique manipula deponunt; celebrans planetam exuit et pluviale assumit, incensum ibidem in duobus thuribulis ponit, illud non benedicendo, et deinde cum ministris in medio genuflexus, ter SS. Sacramentum incensat. Processione ordinata (quae ordinari incipiet ostensorio elevato, aut prius, prout plures vel pauciores fideles adsunt); diaconus congruo tempore ascendit, et facta genuflexione Sacramentum assumit, illudque stans genuflexo dabit celebranti, statimque genuflectit. Celebrans, manibus extremitate veli humeralis coopertis, illud assumit et surgit (convertens se ad populum). Incepto dein a cantoribus

Hymno Pange lingua, etc. sub baldachinum procedit, submissa voce Psalmos et Hymnos recitans cum ministris pluvialis fimbrias sustinentibus.

XX. Processio ex toto ecclesiae clero componatur; crucifer in hac functione non subdiaconali habitu, sed superpelliceo erit indutus. Intererunt superpelliceo induti, et cereos ardentes in manibus [extimis] tenentes octo sacerdotes, qui hinc inde a lateribus ante baldachinum ibunt; ipsos subsequentur duo acolythi cum thuribulis, continuo per viam Sanctissimum incensantes; durante processione campanae solemniter pulsabuntur.

XXI. Processio fit intra ecclesiam; quodsi ecclesiae angustia exigat, per plateam exire poterunt, quae est ante ecclesiam; sed curandum est, ut eadem nitide mundetur. Ubi vero occurit officina, vel taberna, tempore processionis erit claudenda.

XXII. Quod si existant saecularium confraternitates, sive sacco sint induti, sive non, tam eorum praefecti et officiales, quam confratres, omnes simul in unum corpus congregati progredientur ante saecularem et regularem clerum ibi praesentem, cui semper digniorem locum cedere debebunt. Prohibetur districte, ne earum praefecti aliique officiales, sub quovis praetextu consuetudinis aliove quocumque, post baldachinum incedere praesumant. Possunt tamen dicti officiales manicos baldachini portare, officium sane magni honoris, ad quod, ut ait Caeremoniale Episcoporum (lib. II. cap. 33) deputentur nobiles viri, barones, etc.

XXIII. Dicto clero, tam saeculari, quam regulari praecipimus, ut in propriis ecclesiis usum contrarium non permittant.

XXIV. Cum processio in ecclesiam regressa fuerit, iamque ad infimum altaris maioris gradum celebrans pervenerit, diaconus genuflexus Sanctissimum recipiet ab eodem celebrante (qui statim ipse genuflectit, velum humerale deponens), illudque in throno reponet, atque factis debitis reverentis ad suum locum ad dexteram celebrantis redibit; statim cantores devote cantabunt Tantum ergo etc., et, dum intonant Genitori Genitoque, celebrans cum ministris surget, ibidemque in medio et absque benedictione incensum ponit in thuribulo, et genuflexus ter Sacramentum adolet. Hymno finito, Versiculo Panem de coelo etc. omisso, canentur Litaniae positae in libro pro 40 horarum Oratione edito. Precibus his dictis, celebrans surgit, et absque nova genuflexione, manibus iunctis (dum ministri genuflexi sustinent librum) cantabit Dominus vobiscum, cum Orationibus subsequentibus; quibus finitis, omnes genuflexi brevem instituent orationem, et deinde recedunt, teguntque caput, dum e conspectu SS. Sacramenti recesserint; sicque incipiunt preces XL. horarum.

XXV. Juxta S. R. C. decretum celebranti non licet uti cathedra supina (Lehnsessel), sed scamno (brachia non habente), cuius pars posterior panno rubri alteriusve decentis coloris ornata sit. In hoc scamno una cum ministris sedeat celebrans. Multo minus cathedris supinis uti possunt in ecclesiis praefecti, deputati et officiales confraternitatum, societatum aut congregationum laicorum, adsedebunt in scamno dorsum quidem, non vero brachia a lateribus habente, nec utantur cussinis, neque genuflexoriis; illud autem scamnum omnino extra presbyterium collocabitur, quando praedicti Missis aut Vesperis solemnibus assistunt, aut quando in presbyterio a clero celebrabitur aliqua sacra caeremonia, aut quando concio erit in ecclesia, iuxta pluries declarata a S. R. C. et in particulari per decretum generale diei 13. Martii 1688 (n. 3156).

XXVI. Attamen, si ob ecclesiae formam conveniens locus non daretur extra presbyterium, tunc concedi poterit, ut scamnum collocari possit in unius lateris facie extra terminum presbyterii.

XXVII. Viris et mulieribus cuiuslibet status aut conditionis (exceptis regiis personis, ubi adsunt) districte pro-

hibetur, ne in presbyterium seu circuitum altaris, in quo expositum est Venerabile, ingrediantur et orent, quum praefatus locus occupari solum debeat ab ecclesiasticis, divino ministerio aut adorationis officio addictis. Idque observandum est, non solum in ecclesiis, in quibus ordinaria recurrit expositio, sed etiam in aliis omnibus, in quibus, ex indulto Apostolico, aut ex alia legitima facultate, expositio, licet per breve tempus, fit. Rem ita fieri providebunt Superiores aut sacellani, etiam adhibita scamnorum congerie, si opus fuerit. Mandamus praeterea, ac praecipimus rectoribus et Superioribus cuiusvis ecclesiae tam saecularibus, quam regularibus, ut durante expositione non praesumant quodlibet sedilium genus cuipiam personae cuiusvis sexus, gradus et conditionis et reverentiae concedere.

XXVIII. Tempore expositionis, licet particularis, non apponantur in ecclesiis lances ad eleemosynas deponendas, neque stabunt ad eas recipiendas religiosi aliive ecclesiastici, neque laici; sicuti neque clerici, confratres, mandatarii aliaeve personae per ecclesiam circuibunt, ut eleemosynas a fidelibus eliciant. Multo minus id agere poterunt pauperes, qui si stipem volunt postulare, viginti passus ab ecclesiae ianuis distare debent. Idcirco cura pariter erit Superioribus et sacellanis aliisque assistentibus custodibus, orantium scilicet fidelium distractionis vitandae gratia, invigilare, ne ecclesiam ingrediantur pauperes, ut mendicent: cum rite possint benefici extra ecclesiam eleemosynas dare, prout ordinavit S. Sanctitas Clemens XI. in speciali edicto, in quo omnibus fidelibus prohibet, ne in ecclesiis eleemosynam distribuant.

XXIX. Notandum, orationi finem in una ecclesia dari non licere, nisi postquam eadem in altera iam inceperit, idque servabitur ab unaquaque ecclesia, licet basilica aut collegiata, aut quolibet modo sit privilegiata.

XXX. Finita Missa repositionis celebrans assumet pluviale (observando ritum supra descriptum pro Missa expositionis), et cum ministris coram SS. Sacramento in medio super infimum altaris gradum genuflectit. Cantores statim intonabunt Litanias, quae continuabuntur usque ad D o m i n e, e x a u d i o r a t i o n e m m e a m, inclusive. Deinde erectus celebrans cum ministris, in medio ponet incensum absque benedictione, et genuflexus in infimo gradu altaris ter SS. Sacramentum adolebit, atque assumet velum humerale. Incensatione peracta, diaconus cum debitis reverentiis Sacramentum e throno levabit, statimque erectus stans tradit genuflexo celebranti. Deinde genuflectit diaconus. Ceterum observanda veniunt respective, quae supra, ubi de expositione agebatur, de caeremoniis ac ritu processionis dicta sunt.

XXXI. Post processionem, celebrante ad infimum altaris gradu egresso, diaconus genuflexus ab ipso stante recipiet Sanctissimum, coram quo celebrans immediate genuflectet, velumque humerale deponet. Deinde celebrans genuflectit in infimo gradu altaris; diaconus autem SS. Sacramentum in medio altaris supra corporale reponet, genuflectit et ad suum locum recedit ad dexteram celebrantis. Celebrans vero, sub G e n i t o r i G e n i t o q u e cum ministris erectus, absque benedictione incensum ponet, ut supra et Sacramentum incensabit. Cantores dicent Versiculum P a n e m d e c o e l o, etc. (cui adiiciendum Alleluia tempore paschali ac per totam octavam Corporis Christi in qualibet expositione), tum celebrans surgit, non vero iterum genuflectit (S. R. C. 2. Aug. 1698 n. 3487.), et sustinentibus librum ministris (omisso D o m i n u s v o b i s c u m, ex decreto S. R. C.), Orationes manibus iunctis cantabit; quibus finitis genuflexus humerale velum assumet, atque solus ad altare ascendens, debitis factis reverentiis, manibus velo humerali tectis, uti dictum iam fuit, ostensorium accipit, et cum eodem benedictionem populo impertitur; Sacramento dein supra corporale reposito, descendit, velum deponit, suoque loco genuflexus manebit. Statim dia-

conus, aut sacerdos stola indutus, debitis factis reverentiis, Sacramentum includit in tabernaculo, quod ad hunc finem in altari expositionis retinendum erit; hostia autem consecrata in Missa consumenda est, sive hac, sive sequenti die. His peractis, revertuntur in sacristiam, sicque finitur oratio XL. horarum.

XXXII. Tempore, quo durabit eadem oratio, districte interdicitur praedicare; verum si quis, ad fovendam fidelium erga SS. Sacramentum devotionem, brevem concionem post Vesperas instituere velit, licentiam a Nobis, aut a S. Excell. Nostro Vice-Gerente etiam pro ecclesiis regularium, et quomodocumque privilegiatis petere debebit, et non modo in expositione XL. horarum, sed etiam in qualibet expositione: quae licentia dari debet in scriptis. Praedicaturus autem in ordine saltem diaconali erit, atque superpelliceo indutus, quamvis regularis sit, sed sine stola, capite discoperto, prope altare, in quo SSmum manet expositum, atque tandem in eo situ, ut auditores non adducat ad actus irreverentiae, convertendo terga sacramento.

XXXIII. Ecclesiae, in quibus instituitur XL horarum oratio, vespere, donec aderit populus ad orandum, apertae manere debebunt; quoniam tamen hac in re aliqua determinatio horae stabiliri nequit, tum ob ecclesiarum situm, tum ob temporum mutationem, ideo circa horam tertiam post Salutationis Angelicae signum aestivo, et circa quintam hiemali tempore claudi poterunt. Advertendum interea quod, etiam ianuis clausis, continuari debet Oratio, prout dictum fuit supra n. IX., quia ex decreto S. R. C. dicta oratio nunquam interumpi potest.

XXXIV. Romae in qualibet ecclesia ad informationem fidelium apparenti loco affixus remanebit elenchus, in quo videri potest, quando oratio XL horarum in singulis ecclesiis celebretur.

XXXV. Pariter in sacristia cuiusvis ecclesiae, in qua expositionem institui statutum est, continuo affixa erit praesens instructio, ne quis regularum ac praescriptorum in ea traditorum ignorantiam praetendere possit.

XXXVI. Extra ordinem in elencho XL. horarum assignatum nullus rector, curatus, aut sacellanus, exponere SS. Sacramentum audeat sub quovis praetextu, aut consuetudine, ob causam gravem, aut pro infirmis, absque speciali Brevi Sanctitatis Suae, aut saltem absque licentia a Nobis vel a S. Excell. Vice-Gerente et a deputato XL. horarum subscripta; qua obtenta, exponetur Venerabile in altari, aut in capella obducto velo et servato supradicto 20 luminum numero. Observandum item amussim tempus, quo expositio durare potest, prout in dicta licentia assignatur.

2. Preces pro adoratione 40 et 13 horarum et pro adoratione perpetua praescriptae.

1. *Sanctissimo Sacramento exposito et processione finita, statim post* Genitori Genitoque *vel ante summum Sacrum cantantur* Litaniae omnium Sanctorum *(pag. 471); quibus, usque ad V.* Dominus vobiscum *(pag. 477) cantatis, sacerdos stans cantat sequentes Orationes.*

V. Dominus vobiscum etc.

Oremus. Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuae memoriam reliquisti; tribue, quaesumus, ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuae fructum in nobis iugiter sentiamus.

Ex sequentibus Orationibus de B. M. V. sumitur ea quae tempori convenit; deinde sequitur Oratio *Omnipotens etc.* infra in *hac* pagina.

Ab Adventu usque ad Nativitatem Domini: Deus, qui de beatae Mariae Virginis utero Verbum tuum, Angelo nuntiante, carnem suscipere voluisti; praesta supplicibus tuis, ut, qui vere eam genitricem Dei credimus, eius apud te intercessionibus adiuvemur.

A Navitate Domini usque ad Purificationem: Deus,

qui salutis aeternae beatae Mariae virginitate foecunda humano generi praemia praestitisti; tribue, quaesumus, ut ipsam pro nobis intercedere sentiamus, per quam meruimus, auctorem vitae suscipere Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum.

A Purificatione usque ad Adventum Domini: Concede, nos famulos tuos, quaesumus, Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere, et gloriosa beatae Mariae semper Virginis intercessione a praesenti liberari tristitia, et aeterna perfrui laetitia.

Omnipotens, sempiterne Deus, miserere famulo tuo Pontifici nostro N. et dirige eum secundum tuam clementiam in viam salutis aeternae, ut te donante tibi placita cupiat, et tota virtute perficiat.

Deus, refugium nostrum et virtus, adesto piis Ecclesiae tuae precibus, auctor ipse pietatis, et praesta ut, quod fideliter petimus, efficaciter consequamur.

Omnipotens, sempiterne Deus, in cuius manu sunt omnium potestates et omnium iura regnorum; respice in auxilium Christianorum, ut gentes Turcarum et haereticorum, quae in sua feritate et fraude confidunt, dextera tuae potentiae conterantur.

Omnipotens, sempiterne Deus, qui vivorum dominaris simul et mortuorum, omniumque misereris, quos tuos fide et opere futuros esse praenoscis; te supplices exoramus, ut pro quibus effundere preces decrevimus, quosque vel praesens saeculum adhuc in carne retinet, vel futurum iam exutos corpore suscepit, intercedentibus omnibus Sanctis tuis, pietatis tuae clementia omnium delictorum suorum veniam consequantur. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti, Deus per omnia saecula saeculorum.

R. Amen.

V. Domine, exaudi orationem meam, etc.

V. Exaudiat nos omnipotens et misericors Dominus.

R. Et custodiat nos semper. Amen.

V. Fidelium animae per misericordiam Dei requiescant in pace. — *R.* Amen.

2. *Post Completorium flexis genibus cantantur* Litaniae Lauretanae *(P. I. pag. 208). Deinde sacerdos superpelliceo et stola albi coloris. necnon pluviali indutus, stans ante infimum gradum altaris cantat:*

V. Ora pro nobis sancta Dei Genitrix (*t. p. additur* Alleluia).

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi (Alleluia).

Oremus. Gratiam tuam, quaesumus, Domine, mentibus nostris infunde, ut, qui Angelo nuntiante Christi Filii tui incarnationem cognovimus, per Passionem eius et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. — *R.* Amen.

Deinde in honorem SSmi. Sacramenti cantatur.

Antiphona: O sacrum convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria Passionis eius, mens impletur gratia, et futurae gloriae nobis pignus datur (*temp. pasch additur* Alleluia).

V. Panem de coelo praestitisti eis (*t. p.* Alleluia).

R. Omne delectamentum in se habentem (Alleluia).

V. Domine, exaudi orationem meam, etc.

V. Dominus vobiscum, etc.

Oremus. Deus qui nobis etc. (*pag. 408*).

3. *Ultimo die precum decantatis Litaniis subiungitur Hymnus Ambrosianus (pag. 407) cum Versiculis, Responsoriis et orationibus sequentibus.*

V. Benedictus es, Domine, Deus, patrum nostrorum.

D. Et laudabilis, et gloriosus in saecula.

† V. Benedicamus Patrem et Filium cum sancto Spiritu.

R. Laudemus et superexaltemus eum in saecula.

† *V.* Benedictus es, Domine, in firmamento coeli.

R. Et laudabilis, et gloriosus et superexaltatus in saecula.

V. Benedic anima mea Domino.

R. Et noli oblivisci omnes retributiones eius.

†. *V.* Domine, exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

† *V.* Dominus vobiscum, etc.

Oremus. Deus, cuius misericordiae non est numerus et bonitatis infinitus est thesaurus; piissimae maiestati tuae pro collatis donis gratias agimus, tuam semper clementiam exorantes: ut, qui petentibus postulata concedis, eosdem non deserens, ad praemia futura disponas.

Deus, qui corda fidelium sancti Siritus illustratione docuisti; da nobis in eodem Spiritu recta sapere, et de eius semper consolatione gaudere.

Deus, qui neminem in te sperantem nimium affligi permittis, sed pium precibus praestas auditum; pro postulationibus nostris, votisque susceptis gratias agimus, te piissime deprecantes, ut a cunctis semper muniamur adversis. Per dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti, Deus per omnia saecula saeculorum. — *R.* Amen.

Immediate ante benedictionem ter cantatur.

Defensor noster aspice etc.

4. *In precibus tredecim horarum, quae in Archidioecesi Coloniensi instituuntur feria quarta ante Dominicam ultimam post Pentecosten. cantatis Litaniis omnium Sanctorum cum Psalmo et Precibus (omissis vero Orationibus supradictis) sacerdos subjungit*:

Oremus. Deus, qui nobis etc. *(pag. 498)*.

Clementiam tuam, omnipotens Deus, suppliciter deprecamur, ut benedicere, visitare, et irrigare digneris fruges et fines servorum tuorum, noxias tempestates amoveas, inundationes coërceas imbrium, spirituales repellas nequitias, aërem salubrem indulgeas, et ab omni nos inimicorum infestatione in pace defendas, quos Corpore et Sanguine Filii tui a morte perpetua redemisti. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti, Deus per omnia saecula saeculorum.

R. Amen.

V. Domine, exaudi orationem meram, etc.

V. Exaudiat nos omnipotens et misericors Dominus.

R. Et custodiat nos semper. Amen.

V. Fidelium animae per misericordiam Dei requiescant in pace. — *R.* Amen.

Decretum a S. Rituum Congregatione

die 9. Julii 1864 editum

de specie olei pro nutrienda lampade Ss. Sacramenti.

Nonnulli Reverendissimi Galliarum Antistites, serio perpendentes, in multis suarum Dioecesium Ecclesiis difficile admodum et nonnisi magnis sumptibus comparari posse oleum olivarum ad nutriendam diu noctuque saltem unam lampadem ante Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, ab Apostolica Sede declarari petierunt: Utrum in casu, attentis difficultatibus et Ecclesiarum paupertate, oleo olivarum substitui possint alia olea, quae ex vegetabilibus habentur, ipso non excluso petroleo.

Sacra porro Rituum Congregatio, etsi semper solicita, ut etiam in hac parte quod usque ab Ecclesiae primordiis circa usum olei ex olivis inductum est, ob mysticas significationes retineatur; attamen silentio praeterire minime censuit rationes ab iisdem Episcopis prolatas: ac proinde exquisito prius voto alterius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris, subscriptus Cardinalis Praefectus ejusdem Sacrae Congregationis rem omnem proposuit in ordinariis Comitiis ad Vaticanum hodierna die habitis.

Eminentissimi autem et Reverendissimi Patres, sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis ac

diligentissime examinatis, rescribendum censuerunt: *Generatim utendum ese oleo olivarum; ubi vero haberi nequeat remittendum prudentiae Episcoporum, ut lampades nutriantur ex aliis oleis quantum fieri possit vegetabilibus.* Die 9. Julii 1864.

Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino nostro Pio Papae IX. per Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit, et confirmavit. Die 14. iisdem mense et anno.

Br. 3485.

E repetitis reflexionibus et Archidiaconorum, et r. Exactoratus Officii super ecclesiarum rationibus, intellexit Consistorium hoc Metropolitanum, summas, pro oleo ad alendum coram ss. Eucharistiae Sacramento lumen impensas, exponi tam varias, ut merito dubitari possit, utram illa sub gravi obligans Rubrica de diu noctuque asservando coram tabernaculo lumine ubique observetur.

Quare omnes ecclesiarum Rectores sub gravissimo responsionis onere, praesertim Vice-Archidiaconi, e natura officii manente, hisce reflectuntur ad praeceptum, in Rituali dioecesano pag. 79. expressum: »Lampades coram eo (tabernaculo) plures, vel saltem una, diu noctuque perpetuo colluceat.«

Licet autem oleum olivarum, cujus usus in alenda lampade ista propter mysticam ejusdem significationem rubricis praescribitur, in nostris regionibus non tam caro pretio ematur, ut pro singulis ecclesiis, in quibus de rubrica permissum est ss. Eucharistiae Sacramentum asservare, si modo aequa sit rerum administratio, comparari non possit: tamen fortassis non pauci inveniuntur ecclesiarum Curatores, qui de expensis, hoc titulo necessariis, multa cura agitantur.

Ideo opportunas existimat Consistorium hoc sequentes reflexiones:

1) Expensae pro olivarum oleo per annum efferunt 30—40 f. a. v.

2) Si quae ecclesia non habet aut fundationem hoc fine institutam, aut proventus sufficientes: ecclesiae Rectoris est, excitare fideles ac permovere ad ejusmodi fundationes; porro autem partim a curandis et emendis aliis non de praecepto necessariis, uti, e. c. sunt: arae laterales, imagines Sanctorum, vexilla, majora candelabra pensilia, vulgo »luster«, nimia in festis cereorum et candelarum copia etc., abstinere, partim collectam eleemosynarum hoc titulo instituere, explicando fidelibus et gravitatem hujus Ecclesiae praecepti, et debitam pro tanto Salvatoris in SS. Sacramento diu noctuque inter nos realiter praesentis amore gratitudinem, ipsiusque luminis significationem.

3) Nonnisi ibi, ubi neque hac modalitate succederet necessariam pro comparando oleo olivarum summam conflare, indulgetur usus olei alterius qualitatis et levioris pretii.

4) Ecclesiarum Rectores studeant, mutuis consiliis tum privatim praesertim vero in pastoralibus conferentiis de formando fine parsimoniae aptiore ellychnio (stenj) et de reliquo apparatu invicem informare.

Quae omnia, licet in se videantur minuta, ratione tamen hujus Sacramenti, »quo — Ritualis sunt verba — nihil dignius, nihil sanctius et admirabilius habet Ecclesia Dei,« tanti sunt momenti, ut verus Christi minister persuasum habeat, se nunquam satis de illis sollicitum esse posse, memor profundi sensus verborum S. Thomae Aquinatis (in noto de ss. Eucharistia hymno) »sic nos tu visita, sicut te colimus.«

Datum e Consistorio Æpiscopali Zagrabiae die 11. Decembris 1874. celebrato.

De Sacrificio Missae.

Urbis et orbis.

Quum per generale Decretum super primariis et secundariis Festis jusserit Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII., ad illius normam Rubricas Breviarii et Missalis Romani esse interpretandas, Decretaque in contrarium facientia penitus abroganda; factum est, ut plura Sacrorum Rituum Congregationi proposita fuerint resolvenda dubia, quibus per alia subsequentia Decreta idem Sacrum Tribunal satisfacere officii sui duxit.

His autem quum alia quoque, controversias exortas penitus evellendi causa, accessissent recentiora Decreta pro quarumdam tam Breviarii quam Missalis Rubricarum authentica interpretatione; Emmus ac Rmmus Dnnus Cardinalis Cajetanus Aloisi-Masella, tunc Sacrorum Rituum Congregationi Praefectus, Summi Pontificis proposito inhaerens, ut inter latas Decretorum leges Rubricarumque praescriptiones maxima exstaret conformitas, munus concredidit Commissioni Liturgicae praefatas revisendi examinandique Rubricas, easque ad recentiorum Decretorum normam concinnandi.

Opus vero ab ipsa Commissione absolutum, prouti in superiori exstat exemplari, quum idem Emmus ac Rmmus Dnnus Card. Aloisi-Masella Relator in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitiis ad Vaticanum subsignata die habitis proposuisset: Emmi ac Rmmi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus mature perpensis, Rubricas sic emendatas approbari posse ceusuerunt. Die 7. Decembris 1897.

Quam sententiam deinde per infrascriptum Cardinalem Sacro eidem Cœtui Praefectum Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII. relatam, Sanctitas Sua ratam habuit, ac suprema Auctoritate Sua confirmavit: simulque praecepit, ut suprascriptae variationes, hoc Decreto approbatae, in novis editionibus Breviarii et Missalis Romani, servatis de cetero servandis, inseratur. Contrariis non obstantibus quibuscumque, etiam speciali mentione dignis. Die 11., iisdem mense et anno.

Card. Masella Prof.

Diomedes Panici S. K. C. Secretarius.

Notanda

quoad duo decreta sacr. rituum congregationis

quae post bullam Urbani VIII.

praemittuntur in missali romano.

In Decreto Urbis et Orbis, *diei 29. Septembris anni 1714, quod incipit per verba* »Cum occasione Missalis etc.«

. . . .

Praedictum Decretum ab ejusdem fel. rec. Alexandro VII. speciali Brevi, quod incipit *„Creditae nobis“* denuo fuit confirmatum, ac insuper statutum, idem servandum esse, quoad Missas in Altaribus Privilegiatis ex obligatione celebrandas, et Indulgentias per ejusmondi privilegia concessas Animabus in Purgatorio existentibus suffragari, perinde ac si celebratae fuissent Missae Defunctorum.

Verba quae sequuntur »Ac denique declaratum« *usque ad verba* »Die 22. Januarii 1667. Pontificatus XII.« *inclusive expungantur, ac statim sequantur* »Deinde fel. rec. Clemens IX.« *usque ad finem Decreti.*

In Decreto altero Urbis et Orbis, *diei 14. Martii 1861, quod incipit per verba* »Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa ix. ex Sacrorum Rituum Congregationis consilio« *locum habere non potest prima pars* »Quando occurrit Dedicatio Basilicarum« *usque ad verba* »Die 25. Septembris 1706 ad XI.« *inclusive; ergo expungenda.*

Addenda et varianda

in rubricis generalibus missalis.

PARS I.

III. De Feria et Vigilia.

N. 1. Missa de Feria dicitur . . . *usque ad verba* alia de Feria post Nonam.

N. 1. Missa de Feria dicitur . . . *usque ad verba* alia de Feria post Nonam. Missae autem Feriarum majorum occurrentium celebrari dossunt etiam in Festis semipuplicibus.

V. De missis Defunctorum.

N. 2. Præterea Feria secunda . . . *usque ad verba* præterquam in Festis Duplicibus, et Dominicis diebus.

N. 2. Præterea Feria secunda . . . *usque ad verba* præterquam in Festis Duplicibus, et Dominicis diebus. Missæ privatae pro Defunctis ut in die obitus seu depositionis etiam in Duplicibus celebrari possunt praesente, insepulto, vel etiam sepulto non ultra biduum cadavere; exceptis Duplicibus primae classis, diebus Duplicia primae classis excludentibus; et Festis de praecepto.

N. 3. In die Commemorationis omnium Defunctorum, et in die Depositionis, et in Anniversario Defuncti, dicitur una tantum Oratio: et similiter in die Tertia, Septima, Trigesima, et quandocumque pro Defunctis solemniter celebratur; in aliis Missit plures, ut de Feriis, et Simplicibus dicetur infra in Rubrica de Orationibus.

N. 3. Una tantum Oratio dicenda est in Missis omnibus, quae celebrantur in die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, die et pro die Obitus seu Depositionis, atque etiam in Missis cantatis vel lectis, permittente ritu, diebus Tertio, Septimo, Trigesimo et die Anniversario alicujus Defuncti necnon quandocumque pro Defunctis Missa

solemniter celebratur, nempe sub ritu qui duplici respondet, uti in Officio quod recitatur post acceptum nuntium de alicujus obitu, et in Anniversariis late sumptis.

Deinde addatur:

N. 4. In Missis quotidianis quibuscumque sive lectis, sive cum cantu plures sunt dicendæ Orationes, quarum prima est pro Defuncto vel Defunctis certo designatis, pro quibus Sacrificium offertur, ex iis quae infra in Missali habentur, secunda ad libitum, ultima pro omnibus Defunctis Si vero pro Defunctis in genere Missa celebretur, Orationes sunt dicendae, quae pro Missis quotidianis in hoc Missali prostant, eodemque ordine, quo sunt inscriptae. Quod si in iisdem quotidianis Missis plures Orationes Celebranti placuerit recitare, ut de Feriis et Simplicibus dicetur infra in Rubrica de Orationibus, id fieri potest tantum in Missis lectis, impari cum aliis praescriptis servato numero, et Orationi pro omnibus Defunctis postremo loco assignato.

N. 5. Sequentia pro Defunctis dicitur in die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, et Depositionis Defuncti, et quandocumque in Missa dicitur

N. 5. Sequentia pro Defunctis dicitur in die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, et Depositionis Defuncti, in quibusvis cantatis Missis, uti etiam in lectis,

una tantum Oratio: in aliis autem Missis pro Defunctis dicatur ad arbitrium Sacerdotis.

quae diebus ut supra privilegiatis fiunt: in reliquis autem Missis vel recitari vel omitti potest ad libitum Celebrantis.

VI. De Translatione Festorum.

In dicendis Missis servetur Ordo Breviarii de Translatione Festorum Duplicium, quando majori aliquo Festo, seu Dominica impediuntur. In Ecclesiis autem ubi Titulus est Ecclesiae, vel concursus populi ad celebrandum Festum quod transferri debet, possunt cantari duae Missae, una de die, alia de Festo: excepta Dominica prima Adventus, Feria quarta Cinerum, Dominica prima Quadragesimae, Dominica Palmarum cum tota Hebdomada majori, Dominica Resurrectionis et Dominica Pentecostes cum duobus sequentibus diebus, die Nativitatis Domini, Epiphaniae, Ascensionis, et Festo Corporis Christi.

In dicendis Missis servetur Ordo Breviarii de Translatione Festorum Duplicium, quando majori aliquo Festo, seu Dominica impediuntur. In Ecclesiis autem ubi Titulus est Ecclesiae, vel concursus populi ad celebrandum Festum quod transferri debet, possunt cantari duae Missae, una de die, alia de Festo: excepta Dominica prima Adventus, Feria quarta Cinerum, Dominica prima Quadragesimae, Dominica Passionis, Dominica Palmarum cum tota Hebdomada majori, Dominica Resurrectionis cum sequenti biduo, Dominica in Albis, Dominica Pentecostes cum duabus sequentibus Feriis, Dominica Ssmmae Trinitatis, die Nativitatis Domini, Epiphaniae, Ascensionis, et Festo Corporis Christi.

VII. De Commemorationibus.

N. 5. In faciendis Commemorationibus servetur ordo ut in Breviario. De Festo Duplici quod agitur ad instar Simplicis, fiat Commemoratio ante illam Dominicae: de Dominica ante Festum Semiduplex redactum ad modum Simplicis: de Semiduplici ante diem infra Octavam: de die infra Octavam, ante Ferias praedictas: de Feriis praedictis ante Festum Simplex: de Festo Simplici ante Orationes, quae secundo, vel tertio loco dicendae assignantur: et hae dicantur ante Orationes votivas; in quibus votivis servetur deinde dignitas Orationum, ut de Ssmma Trinitate, de Spiritu sancto, de Ssmmo Sacramento, de S. Cruce ante votivam de B. Maria, et de Angelis, de S. Joanne Baptista et S. Joseph ante Apostolos, et similiter in aliis.

N. 5. In faciendis Commemorationibus servetur Ordo ut in Breviario. Primo loco illae Commemorationes praeponuntur quae ad Officium cujuscumque ritus pertinent; exceptis illis, quae ab Officio de quo agitur, nunquam separantur. Deinde: 1. de Dominica privilegiata, 2. de die Octava, 3. de Duplici majori, 4. de Duplici minori ad instar simplicium redacto, 5. de Dominica communi, 6. de die infra Octavam Corporis Christi, 7. de Semiduplici, 8. de die infra Octavam communem ad simplicem ritum pariter redacto, 9. de Feria majori, vel Vigilia, 10. de Simplici: de Festo Simplici fiat Commemoratio ante Orationes quae secundo, vel tertio loco dicendae assignantur; et hae dicantur ante Orationes votivas; in quibus votivis servetur deinde dignitas Orationum, ut de Ssmma Trinitate, de Spiritu Sancto, de Ssmmo Sacramento, de S. Cruce ante votivam de B. Maria, et de Angelis, de S. Joanne Baptista et S. Joseph ante Apostolos, et similiter in aliis.

PARS II.

I. D Praeparatione Sacerdotis celebraturi.

N. 4. Si Celebrans sit Episcopus, vel Abbas ut supra, non ducit stolam ante pectus etc.

N. 4. Si Celebrans sit Episcopus, non ducit stolam ante pectus etc.

V. De Oratione.

N. 2. Cum nominatur nomen JESUS, caput versus Crucem inclinat: quod etiam facit cum nominatur in Epistola. Et similiter ubicumque

N. 2. Cum nominatur nomen JESUS, caput versus Crucem inclinat: quod etiam facit cum nominatur in Epistola. Et similiter ubicumque

nominatur nomen B. Mariae, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel fit Commemoratio; item in Oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinat, non tamen versus Crucem. Si plures Orationes sint dicendae, idem in eis, in voce, extensione manuum, et capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur.

nominatur nomen B. Mariae, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel fit Commemoratio; item in Oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinat, non tamen versus Crucem: nisi in loco principali Altaris habeatur simulacrum vel imago B. M. V. aut Sancti, ad quam caput inclinatur. Si plures Orationes sint dicendae, idem in eis, in voce, extensione manuum, et capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur.

VII. De Offertorio, et aliis usque ad Canonem.

N. 5. Imposita aqua in Calice et finita Oratione praedicta accipit etc. *usque ad verba* In spiritu humilitatis. Postea erectus, elevans oculos manusque expandens, et statim jungens ante pectus etc.

N, 5. Imposita aqua in Calice et finita Oratione praedicta accipit etc. . . . In spiritu humilitatis. Postea erectus, elevans oculos, manusque expandens easque in altum porrectas, et statim jungens ante pectus etc.

VIII. De Canone Missae usque ad Consecrationem.

N. 1. Finita Praefatione, ut supra, Sacerdos stans ante medium Altaris versus ad illud, aliquantulum elevat manus, oculisque elevatis ad Deum, etc.

N. 1. Finita Praefatione, ut supra, Sacerdos stans ante medium Altaris versus ad illud, extendit et aliquantulum elevat manus, oculisque elevatis ad Deum, etc.

XII. De Benedictione in fine Missae et Evangelio Sancti Joannis.

N. 7. In Missa solemni Celebrans eadem voce et modo quo in Missis privatis, semel tantum benedicit populo, nisi sit Episcopus, vel Abbas, ut infra: et dicto Evangelio etc.

N. 7. In Missa solemni Celebrans eadem voce et modo quo in Missis privatis, semel tantum benedicit populo, nisi sit Episcopus, vel Abbas pontificaliter celebrans, ut infra: et dicto Evangelio etc.

Addenda et varianda

in rubricis specialibus missalis romani.

---

1. Dominica II. Adventus, et Feria VI. Quatuor Temporum Adventus.

Offertorium Ps. 84. Deus, tu convértens vivificábis nos, etc,

Offertorium. Ps. 84. Deus tu convérsus vivificábis nos, etc.

2. In festo Ss. Innocentium. In fine Missae.

Si Festum S. Thomae impediatur a Dominica, celebratur Feria secunda sequenti, tamquam in sede propria.

Expungatur integra.

3. In fest S. Thomae Episc. Mart. In fine Missae.

Si Festum Nativitatis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangelistae, et Ss. Innocentium venerit in Dominica, ipsa die nihil fit de Dominica, sed die proximo post Festum S. Thomae Mart. dicitur Missa de Dominica, Si autem Festum S. Thomae impediatur a Dominica, dicitur Missa de ea cum Commemoratione Octavarum, et Festum S. Thomae eo anno celebratur Feria ii. sequenti tamquam in sede propria.

Si Festum Nativitatis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangelistae, et Ss. Innocentium occurrerit in Dominica, ipsa die nihil fit de Dominica; sed die proximo post Festum S. Thomae Mart. dicitur Missa de Dominica. Si autem Festum S. Thomae occurrerit in Dominica, Missa dicitur de Festo cum Commemoratione ejusdem Dominicae et quatuor Octavarum, et legitur Evangelium Dominicae in fine.

4. In fine Missae de Octava Navitatis Domini.

Si Festum S. Silvestri venerit in Dominica, dicitur Missa de eo, cum Commemoratione Dominicae et Octavarum.

Si Festum S. Silvestri venerit in Dominica, dicitur Missa de eo cum Commemoratione Dominicae et Octavarum, et legitur Evangelium Dominicae in fine.

S. Silvestri Papae et Conf.

S. Silvestri I. Papae, Conf.

*

5. Post Festum Epiphaniae Domini.

De Festis Duplicibus majoribus et alicujus Doctoris Ecclesiae, quae infra Octavam veniunt, nihil tunc agitur (nisi tantum de Patrono vel Titulari Ecclesiae, et de Dedicatione ejusdem, in propria Ecclesia, non tamen in Octava), sed peracta Octava celebrantur: de aliis vero Duplicibus, de Semiduplicibus et de Simplicibus occurrentibus fit tantum Commemoratio.

Si Festa duplicia primae classis occurrant infra Octavam, non tamen in die Octava, de eis dicitur Missa cum Commemoratione Octavae; de aliis vero Festis, exceptis Simplicibus, de quibus fit Commemoratio, nihil fit; sed peracta Octava perpetuo celebrantur. In die vero Octava, Missa semper de eadem dicitur, translato etiam Duplici primae classis, quod post eamdem Octavam perpetuo recolitur; de Simplici autem occurrente fit tantum Commemoratio.

6. Die 7. Decembris. Post Missam S. Ambrosii Episc., Conf. et Eccl. Doct.

Addatur:

Hodie in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis dicuntur duae Missae, una de Sancto sine Commemoratione Feriae et Vigiliae, altera de Vigilia uti sequitur..

7. Die 11. Decembris in Missa S. Damasi I. Papae, Conf. et Die 13. Decembris in Missa S. Luciae Virg. et Mart. Post Secretam.

Adatur:

Praefatio de B. Maria Virg. Et te in Conceptione Immaculata.

8. Die 23. Februarii. Post Missam S. Petri Damjani Episc., Conf. et Eccl. Doct.

Addatur:

Hodie extra Quadragesimam in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis dicuntur duae Missae, una de Sancto sine Commemoratione Vigiliae, altera de Vigilia cum secunda Oratione *Concéde*, tertia ***Ecclésiae,*** vel pro Papa.

9. Die 19. Martii. In Missa S. Joseph, Sponsi B. M. V.

Si hoc Festum occurrerit in Dominica Passionis, transferendum erit in Feriam secundam immediate sequentem; et quoties inciderit in Majorem Hebdomadam, reponendum erit in Feria quarta post Dominicam in Albis, tamquam in sede propria.

Introitus. Ps. 91. Justus etc.

Post Graduale etc. *In Missis votivis post Tempus Paschale usque ad Septuagesimam.* Graduale. Ps. 20. Domine praevenisti etc.

Integra expungatur.

10. Die 25. Martii. Post Missam Annuntiationis B. Mariae Virginis.

Si hoc Festum venerit in Dominica privilegiata, transferendum erit ad Feriam II. immediate sequentem, translato quocumque Festo Duplici etiam aequalis, non tamen altioris ritus. De Festo autem Duplici minori (excepto Festo alicujus Doctoris Ecclesiae) vel Semiduplici occurrente fit tantum Commem. in utrisque Vesperis et Laudibus. Si vero occurrerit in Hebdomada Majori vel Paschali, transferendum erit (pari cum privilegio)

Si hoc Festum venerit Feria VI. in Parasceve vel Sabbato Sancto, transferendum erit in Feriam II. post Dominicam in Albis tamquam in sedem propriam, integra cum solemnitate ac feriatione et sine Octava, servato tamen ritu Paschali. Si vero occurrerit in Dominica Passionis, transferatur in Feriam II, immediate sequentem: quodsi incidat in Hebdomadam Majorem vel Paschalem, ad enuntiatam Feriam II. post Dominicam

in Feriam II post Dominicam in Albis, servato ritu Paschali.	in Albis amanrdetu, ac nonnisi Festo primario ejusdem ritus occurrente valeat impediri, quo in casu in sequentem diem similiter non impeditam transferatur.

11. Feria VI. post Dominicam Passionis. Post Missam Septem Dolorum B. Mariae Virginis.

Quando Festum VII Dolor. B. M. V, celebrari nequit hac Feria, transferendum est in Sabbatum immediate sequens quocumque Festo aequalis, non autem altioris ritus in eo occurrente. Quod si nec in sequenti Sabbato celebrari possit, omittatur.	Quando Festum Septem Dolorum B. M. V. hac Feria celebrari nequit ob occursum alicujus Festi altioris ritus, aut aequalis sed primarii, vel potioris dignitatis, transferendum est in Sabbatum immediate sequens, simili modo non impeditum. Quod si neque in dicto Sabbato celebrari potuerit, eo anno omittatur.

12. Dominica I. Julii. Post Missam Pretiosissimi Sanguinis D. N. I. C.

Si hodie occurrat Festum Visitationis B. M. V. aut aliud Festum aequalis vel altioris ritus, de Pretiosissimo Sanguine fiet prima die, etc.	Si hodie occurrat Festum Visitationis B. M. V., vel aliud Festum altioris ritus, aut aequalis sed primarium, de Pretiosissimo Sanguine fiet prima die, etc.

13. Die 8. Septembris. In Missa Nativitatis B. Mariae Virginis.

In Rubrica et Orationibus pro S. Hadriano Mart. nomen ipsius S. Mart. *Adriani, Adriano* corrige Hadriani, Hadriano.

14. Die 9. Septembris. In Missa S. Gorgonii Mart. Post Orationem Sanctus tuus.

Tertia Oratio de Spiritu Sancto, *Deus, qui corda fidélium.* Nisi venerit in Dominica, tunc enim tertia Oratio erit de S. Gorgonio Mart.	Tertia Oratio de Spiritu Sancto, *Deus, qui corda fidélium.* Dein expungantur quae sequuntur.

15. Die 11. Septembris. Post Orationem Ss. Proti et Hyacinthi Mm.

Tertia Oratio de Spiritu Sancto *Deus, qui corda fidélium.* Nisi venerit in Dominica, tunc enim tertia Oratio erit de Ss. Proto et Hyacintho.	Tertia Oratio de Spiritu Sancto, *Deus, qui corda fidélium.* Reliqua expungantur ut supra.

16. Dominica III. Septembris. Post Missam Septem Dolorum B. Mariae V.

Impedita Dom. III. Septembr. ob occursum Festi ritus Duplicis I. vel II. classis vel diei Octavae Patroni, Titularis, Dedicationis etc.. Festum Dolorum transfertur in proximiorem Dominicam etiamsi incidat cum Festo ritus Dupl. minoris (de qua tunc facienda erit Commem. ad instar Simplicis juxta Rubricas), dummodo non sit dies Octava Patroni, Titularis, Dedicationis etc. Quod si usque ad Adventum nulla supersit Dominica libera, Festum Septem Dolorum ponatur, juxta Rubricas, in prima die non impedita post Dom. III. Septembris. Si sequ. Festum Ss. Cornelii et Cypriani venerit in Dominica, in ea fit commemoratio Ss. Cornelii et Cypriani ac Ss. Euphemiae etc. Si vero occurrat in Feria IV. Quatuor Temporum, in Missa Ss. Cornelii et Cypriani fit Commem, primum de Feria postea de Ss. Euphemia etc. Et in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis dicuntur duae Mis-	Impedita Dominica III. Septembris ob occursum Festi Duplicis 1. vel 2. classis, vel alicujus diei Octavae, vel Duplicis majoris primarii, aut potioris dignitatis, Festum Septem Dolorum transfertur in proximiorem Dominicam simili modo non impeditam. Quod si usque ad Adventum nulla supersit Dominica libera, Festum Septem Dolorum ponatur, juxta Rubricas, in prima die non impedita post Dominicam III. Septembris. Si Festum Ss. Cornelii et Cypriani occurrat in Feria IV. Quatuor Temporum, in Missa Ss. Cornelii et Cypriani fit Commemoratio de Feria, postea de Ss. Euphemia etc. Et in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis dicuntur duae Missae una de Ss. Cornelio et Cypriano, in qua fit Commemoratio Ss. Euphemiae etc., altera de dicta Feria sine Commem. Ss. Martyrum.

sae una de Ss. Cornelio et Cypriano, in qua fit commem. Ss. Euphemiae etc., altera de dicta Feria sine commem. Sanctorum.

17. In Missa de Communi Doctorum. Postcommunio.

Ut nobis, Dómine, tua sacrificia dent salútem; beátus N. Conféssor tuus et Doctor egrégius, precátor accédat. Per Dóminum.

Pro Doctore Pontifice.

Ut nobis, Dómine, tua sacrificia dent salútem: beátus N. Póntifex tuus et Doctor egrégius, quaesumus, precátor accédat. Per Dóminum.

Pro Doctore non Pontifice.

Ut nobis, Dómine, tua sacrificia dent salútem: beátus N. Conféssor tuus et Doctor egrégius, quaesumus, precátor accédat. Per Dóminum.

18. Post Missam de Dedicatione Ecclesiae.

In ipsa die Dedicationis Ecclesiae Missa dicitur ut supra in Anniversario Dedicationis, exceptis Orationibus, quae dicuntur ut sequitur.

In ipsa die Dedicationis Ecclesiae et per Octavam, et quando varianda est Oratio ob occursum Dedicationis alterius Ecclesiae, Missa dicitur ut supra in Anniversario Dedicationis, exceptis Orationibus, quae dicuntur ut sequitur.

Pro aliquibus locis.

19. Die 15. Maji. In Missa S. Isidori Agricolae Conf. Postcommunio.

Sit nobis, Dómine, reparátio mentis et córporis cœléste mystérium; et praesta: ut Sancti Isidóri Confessóris tui cujus exséquimur cultum, sentiámus efféctum. Per Dóminum.

Sit nobis, Dómine, reparátio mentis et córporis coeléste mystérium: et praesta; ut cujus exséquimur cultum, intercedénte Sancto Isidóro Confessóre tuo, sentiámus efféctum. Per Dóminum.

De sacrificio Missae et divino Officio tam in Ecclesia Cathedrali, quam in Ecclesiis collegiatis et parochialibus.

Divinorum officiorum, quae ad altissimum Dei omnipotentis nomen colendum, & invocandum pertinent, magnam curam haberi voluit in Synodis Provincialibus sacrosanctum Concilium Tridentinum, Sess. 24. cap. 12. mandans, ut pro cujuscunque Provinciae utilitate, ac moribus certa formula praescribatur, tam quoad congruam canendi, seu modulandi rationem, quam quoad certam in choro conveniendi legem, simulque de omnibus Ecclesiae Magistris. Cum autem Provincialium Synodorum authoritate, ac dispositione, accedente S. Sedis Apostolicae assensu, constitutum jam habeamus, ut officia divina ritu, ac forma Breviarii, ac Missalis Romani non solum in Metropolitana, quam sequi aliae Ecclesiae tenentur, sed in omnibus aliis quoque Ecclesiis peragantur, hunc ritum ubique observari, sub gravi animadversione mandat Sacra Synodus, ac nominatim Illustrissimus ac Reverendissimus Archi-Episcopus Colocensis; & Zagrabiensis, qui hucusque antiquo suo ritu utebantur, eo adjuncto, ut in Cathedralibus, ac Collegiatis Ecclesiis horae canonicae a matutino usque ad completorium integre decantentur quotidie, quod quidem, si in aliquibus Ecclesiis hactenus factum non fuisset, uti in Ecclesia Jaurinensi, statim a reditu ex hac Synodo Provinciali fieri debebit sub pœnis gravissimis. Nam vel ipso horarum Canonicarum nomine Canonici ad id praestandum se se obligatos invenire possunt.

II. Sacrae quoque Missae officium bis quotidie in praedictis Ecclesiis haberi cantando debebit, mane videlicet, & hora nona. Sicubi autem utrumque cantando haberi non posset, matutinum sacrum habeatur legendo, horae autem nonae sacrum cantando.

III. Episcopi, cum ab eorum exemplo reliqui pendeant, in Sacra Missae actione, ac celebratione etiam diebus non festis frequentes se se exhibeant. Hoc alii sacerdotes si

viderint, agnoscent facile, quid ab ipsis praestari debeat. Dum autem sacrificium missae ipsimet celebrare non potuerunt, ut id audiant, status ipsorum ratio id postulat.

IV. Pontificales autem Missas consuetis suarum Ecclesiarum festis diebus nullo pacto omittant. Illi quoque, qui canonicatus, ac dignitates in Ecclesiis obtinent, ut, suorum Praelatorum exemplum secuti, in frequenti Missarum celebratione, praesertim in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia se se exerceant, conveniens, ac expediens est, interiori pietati adjungendo exteriorem quoque devotionem.

V. Qui vero Rectoratus altarium, ac capellarum habent, obligantur in hac parte piorum fundatorum intentioni satisfacere cum omni pietate, & devotione.

VI. Quod attinet ad Parochos, ii diebus festis pro populo, qui ad audiendum sacrum Missae officium praecepto Ecclesiae obligatur, ejusdem Missae sacrae celebrationem intermittere minime possunt absque reatu peccati, quorum damnabili consuetudini, quod occasione nundinarum, vel aliarum levitatum populum diebus festis deserunt, summopere invigilandum est Dominis Ordinariis, & Archidiaconis, gravi in tales animadversione adhibita; in quos in eo quoque serio animadvertendum est, quod ad tanti sacrificii celebrationem rarius per sacram confessionem conscientias suas expurgare, ac praeparare soleant.

VII. Ignoti, peregrini, vagique sacerdotes sine testimonialibus, ac comendatitiis literis ad sacra facienda non admittantur.

VIII. Qui mithrae, ac baculi privilegio, ac usu gaudent, in alienis Ecclesiis, ac Diœcesibus Pontificalia absque licentia Ordinariorum locorum exercere minime debeant, & audeant, ipsique Ordinariis praesentibus, eorum licentia solennem benedictionem dent.

IX. Quibus in Ecclesiis vel Cathedralibus, vel Collegiatis Missarum decantatio per seriem incumbit, hi diligentiam omnem adhibeant, ne quis in hujusmodi decantatione defectus admittatur; alias ob defectum in singulis Missis pœna, & mulcta constituatur. Quod & de iis intelligatur, qui hebdomadariorum loco canonicis horis decantandis interesse ex capitularibus per seriem debent.

X. In pontificalibus missis praeter Canonicos, aliosque, choro inservientes, tot etiam alios majorum, minorumve ordinum clericos ad altare ipsum convenientibus ornamentis indutos, assistere oportet, quod veteri Ecclesiarum ritu institutum est; atque ii, qui ex more Ecclesiarum ad hujusmodi assistentiam pro sui status, ac ordinis ratione deputati inveniuntur, in propria persona assistere non intermittant.

XI. In aliis missis, quas conventuales vocant, tot assistant, quot probata Ecclesiarum consuetudo laudabiliter observare consuevit.

XII. Cum non deceat Pontificem, seu Praesulem in habitu pontificali altissimum Sacerdotem, Christum videlicet Dominum referentem, ac populum suum Deo conciliare nitentem, eique solenniter benedicere volentem, absque frequentia populi, ejusdemque praesentia, mysteria sacra pertractare; curandum est, ut hoc tempore primarii, & nobiliores loci advocentur moneanturque in tempore, quantum deceat hujusmondi sacris, & solennibus actibus interesse; & quod non tantum harum solenniorum actionum tempore, sed etiam sub privata sacrarum missarum celebratione ingentem fructum spiritualem populus, plebsque fidelis consequi possit, debeantque proinde curas suas ita ordinare, ut quotidie missas audire valeant.

XIII. Missae non nisi in templis, ac oratoriis, authoritate Ordinariorum ad hoc deputatis, celebrantur; nisi ex gravi necessitate permissu Ordinarii ad id facultatem habentis, aliter fieri debeat, sub dio celebrare nunquam licet. Pontificales autem, & conventuales, seu solennes missæ, praesertim diebus festis, ad altare majus celebrantur, nisi

ex veteri Ecclesiarum ritu, ac populi devotione secus fieri consueverit, altariaque pro sui solennitate aliud exegerint.

XIV. Tempus celebrandarum missarum ordinarium post auroram est, & non antea, præter casus a jure permissos: In Ecclesiis vero Cathedralibus, ac collegiatis Missæ ita disponantur, ut tunc matutino tempore usque ad undecimam, qui volet quotidie, missam audire possit, servata hora consueta missarum majorum, ac publicarum. In Parochiis porro, ruri existentibus, habeatur Missa, cum populus frequentior interesse potest, nec patiantur Parochi aliqua importuna solicitatione se ab ejusmondi celebrationis hora abduci.

XV. Dum Concio sacra habetur in aliqua Ecclesia, eo tempore abstineatur a celebratione missarum in eadem Ecclesia, etiam in separatis capellis, ne populi distractio fiat.

XVI. Sacramentum quoque Eucharistiae tempore concionum ad infirmos non efferatur e templis, ne tam Concionator ipse, quam populus per hoc impediatur.

XVII. Quando missa pro defunctis est celebranda, ea celebratio ita ordinetur, ne missa diei conveniens intermittatur.

XVIII. In Cathedralibus Ecclesiis, sicut & in collegiatis quibusdam chori moderatio, & directio ad eos pertinet, qui cantoralis dignitatis munus obtinent: illorum erit itaque directioni chori ita diligenter, ac solicite semper intendere, ut nec circa libros, nec circa cantum, nec circa alios quoscunque chori ministros aliqui defectus admittantur.

XIX. Ornamenti autem, totiusque cultus, ac ornatus Ecclesiarum cura concernit eos, qui custodum, seu thesaurariorum dignitate fulgent. Ne igitur vel in sacristiis, vel in Ecclesiis hac in parte ullus defectus, vel enormitas inveniatur, curare ii quam diligentissime debebunt; eritque Dominorum Ordinariorum, ut hos ad suum munus solicite obeundum compellant, sicut & alios, similes in aliis obligationes habentes.

(Const. syn. pag. 73—76).

De corrigendis non recte celebrantibus.

Diffamati Parochi, aut Presbyteri, quod recte non celebrent, probentur coram Archi-Diacono, aut alio idoneo; & non se corrigentes suspendantur a celebratione usque ad informationem Domini Episcopi, vel ejus Vicarii.

(Const. syn. pag. 136).

Sacrum parochiale hora praecise defixa servetur.

Cum orationes, quae in Missa post Communionem a Sacerdote dicuntur, aeque populum communicantem, ac Sacerdotem Sacrificantem respiciant; laudabile, & omni apostolico zelo dignum opus futurum est, si ferialibus etiam diebus fixa hora, eaque tali, qua Parochiani commodissime, etiam in aestate, antequam ad rurales labores suos evocantur, accedere poterunt, Sacrum celebretur; ita enim & devotio aput populum crescet, & labor ejus benedictionem, ac incrementum a Deo, qui petentibus dat affluenter accepturus est. (Const. syn. pag. 231).

De Sacro in capellis habendo.

Dominus Episcopus ex informatione Archi-Diaconorum determinet, quoties frequentandae capellae; ne populo, aut Ecclesiae Matrici praejudicetur. (Const. syn. pag. 137).

De suffragiis Missarum pro defunctis Episcopo, Vicario Generali, Archidiacono, et Dioecesanis Sacerdotibus.

Vigore Constitutionis Diœcesanæ, Anno 1673. sub Episcopo Martino Borkovich celebratae, praeter unum Sacrum, quod pro singulo Sacerdote Dioecesano e Decreto Synodi primae, sub eodem Episcopo Anno 1669. celebratæ, dici debet, duo Sacra pro mortuo Episcopo Ordinario suo quilibet Dioecesanus Sacerdos in toto Sacra tria, prout, jam hactenus laudabilis mos obtinuit, absolvat; immediatus autem successor ejus Anniversarium pro eo celebret. Pro

Vicario Episcopi, & Causarum Spiritualium Generali Auditore, uti & Sede vacante pro Vicario Generali Capitulari, hoc in officio mortuis, praeter unum Sacrum, quod singulo Sacerdoti debetur, adhuc aliud unum a quolibet Dioecesano Sacerdote: pro Archidiacono vero praeter unum, pro singulo Sacerdote dici obligatum, a quolibet Sacerdote illius Archidiaconatus, cui Defunctus ultimo praefuit, aliud unum celebrandum svademus, & ex consideratione laborum, quos pro Diœcesi ferunt commendati, ad istam illis post mortem exhibendam gratitudinem in Domino exhortamur. Denique pro singulo mortuo Sacerdote Diœcesis Nostrae, una Missa de requiem, siquidem per rubricam fieri potest, secus etiam in colore, dummodo quo ocius mortuus suffragia accipiat, e veteri Statuto dicatur. (Const. syn. pag. 244).

Applicatio pro unitate fidei.

Cum autem fides, & Religio plurimum oratione a DEO impetrari debeant, & per Apostolum pro invicem orare jubeamur; ideo pro unitate fidei, & felici statu Catholicae in hac Diœcesi Religionis, ac universi Cleri in utroque homine reformatione Parochi quidem die Cœnae Domini, reliqui vero Sacerdotes, qui in Cœna Domini celebrare non solent, in festo Corporis Christi sacrum Sacrificium Missae, & omnia ejus diei merita applicabunt: nihilominus semper ejusmodi intentionis in sacris suis operibus memores esse non intermittent.

(Const. syn. pag. 149).

Applicatio pro parochia.

Decretum s. rituum congregationis Camberien.

Eminentissimus et reverendissimus D. cardinalis Alexius Billiet, archiepiscopus Camberiensis, a sacra rituum congregatione sequens dubium declarari petiit: In dioecesibus Sabaudiae opportunum visum est, ut illa missa diebus dominicis et festivis applicetur pro populo, cui populus ipse adstare consuevit et idcirco haec applicatio fit a vicario, quando is alternative missam parochialem celebrat. Hinc queritur: 1. An eiusmodi usus servari et retineri possit? 2. Utrum applicatio fieri semper debeat a parocho etiam privatim celebrante? Sacra porro rituum congregatio, ad Vaticanum hodierna die coadunata, in ordinariis comitis ad relationem infrascripti secretarii, omnibus accurate perpensis, rescribendum, censuit:

Ad. I. Negative. Ad II. Affirmative iuxta alia decreta.

Atque ita rescripsit ac servari mandavit die 20. Decembris 1864.

Decretum s. congr. concil. Trident.

1. An parochus die festo a sua parochia absens satisfaciat suae obligationi missam celebrando pro populo in loco, ubi degit, seu potius teneatur substituere alium, qui missam pro populo dicat in propria ecclesia?

Et quatenus negative ad secundam partem

2. An teneatur missam applicare pro populo in loco, ubi degit, seu potius ad parochiam rediens teneatur applicare in propria ecclesia?

3. An parochus morbi causa legitime impeditus, ne missam celebret, teneatur post recuperatam sanitatem tot missas applicare pro populo, quot durante morbo omisit, sivi in casu, quo nec per se, nec per alium celebrare poterat sine gravi incommodo, sive in casu, quo poterat per alium, sed ex aliquo vano timore vel negligentia non curavit vel non obtinuit, ut alius pro se celebraret?

S. C. C. die 14. Decembris 1872. causa cognita censuit respondere ad dubia:

»Parochum die festo a sua parochia legitime absentem satisfacere suae obligationi missam applicando pro populo suo *in loco, ubi degit*, dummodo ad necessariam populi commo-

ditatem alius sacerdos in ecclesia parochiali celebret et verbum Dei explicet.«

»Parochum vero utcunque legitime impeditum, ne missam celebret, teneri eam die festo per alium celebrari et applicari facere pro populo in ecclesia parochiali: quod si ita factum non fuerit, quamprimum poterit, missam pro populo applicare debere.

Applicatio pro parochia in festis abrogatis.

Bme Pater,

Philippus, archiepiscopus Colonien, provolutus ad pedes S. V. ea, quae sequuntur, humillime exponit.

Antecessor suus cardinalis Melchers a s. Sede obtinuit facultatem indulgendi parochis, ut, quotiescumque in diebus festis suppressis, quibus pro parochia applicare teneantur, ipsis incumbat sive pro fundatoribus sive in solemnibus exequiis habendis, sive pro sponso et sponsa solemnem missam cantare, quae in alium diem transferri nequeat, applicationi pro parochia die immediate sequenti satisfacere valeant. Quae facultas de die 24. Octobris 1885 ope rescripti s. congnis. negotiis ecclesiasticis extraordinariis praepositae, archiepiscopo oratori in annum commissa quum brevi sit exspiratura, hinc idem archiepiscopus enixe rogat benignam prorogationem.

Die 6. Septembris 1886. SSmus dnus noster, audita relatione infrascripti secretarii congnis. concilii, petitam prorogationem ad quinquennium tantum, incipiens ab ultima die exspiraturi praecedentis indulti, eiusdemque forma in reliquis servata, archiepiscopo oratori benigne impertitus est.

A. card. Serafini,
praef.

De applicatione facienda per sacerdotem, qui binas missas dicit.

Cum multi sacerdotes, obtenta superiorum venia, diebus dominicis et festis de praecepto binas celebrent missas, cuncti ut sciant, ad quae hac in re teneantur quoad missae applicationem et stipendium, recentissimum, quod s. concilii congregatio die 25. Septembris 1858. edidit, decretum ad singulorum, quorum interest, notitiam hisce perducimus.

Dubia autem dirimenda haec erant:

1. An parochus, qui duas parochias regit et ideo bis in die celebrat, utrique parochiae suam missam applicare teneatur, non obstante redituum exiguitate, in casu,
2. An parochus, qui una eademque in parochia bis eadem die celebrat, utramque missam populo sibi commisso gratis applicare omnino teneatur, in casu,
3. An vicarii aut alii sacerdotes curam animarum non habentes, siquando bis in die celebrent, ut fit quandoque, seu ut numero sufficienti missae in ecclesia parochiali celebrentur, seu ut hospitalia, carceres, sanctimonialium conventus missa non careant, secundam et ipsi missam populo gratis applicare teneantur, in casu,

   Et quatenus affirmative ad 1. 2. et 3.
4. An et quomodo concedendum sit parochis, qui diebus dominicis aliisque bis celebrant, ut unius missæ liberam habeant applicationem et stipendium pro ea recipere valeant, in casu,
5. An et quomodo idem concedendum sit sacerdotibus curam animarum non habentibus quoad utramque missam, in casu,
6. An et quomodo concedenda sit absolutio quoad praeteritum, in casu.

Die 25. Septembris 1858. s. congregatio ad supra dicta dubia rescripsit:

Ad primum: *Affirmative.*

Ad secundum: *Negative firma prohibitione recipiendi eleemosynam (stipendium) pro secunda missa.*

Ad tertium: *Negative, quatenus animarum curam non habeant, firma semper prohibitione recipiendi eleemosynam pro secunda missa.*

Ad quartum: *Negative et episcopus provideat ad formam constitutionis Benedicti XIV: Cum semper oblatas §. 8.*

Ad quintum: *Provisum in tertio.*

Ad sextum: *Celebrata unica missa ab unoquoque affirmative, facto verbo cum sanctissimo (patre).*

Treveren.

Eleemosynae missarum.

Episcopus Treverensis sequentia exponit: Sacra congregatio concilii Tridentini, decreto 25. Septembris 1858 edito, declaravit, non licere sacerdoti, qui binas eadem die dicit missas, eleemosynam seu stipendium accipere pro secunda missa. Qua de re sequentia proponuntur dubia dirimenda:

In multis dioecesis nostrae parochiis existunt fundationes, quae vulgo *primissariae* vocantur (beneficia et simplicia et curata), quibus provisum est, ut dominicis diebus et festis praeter quasdam ferias Sacrum celebretur matutinum. Eiusmodi vero fundationes ob exiguitatem redituum et penuriam sacerdotum plerumqne proprio carent sacerdote. Ut autem menti fundatorum, quantum fieri potest, satisfiat parochi, obtenda binandi facultate, diebus dominicis et festis binam dicunt missam. Sacrum matutinale et Sacrum summum pro populo, et in utroque Sacro traditur homilia sive instructio catechetica, pro quo peculiari labore sive industria parochi hucusque ex eiusmodi fundationibus certam percipiunt remunerationem. Sunt et alii parochi, qui diebus dominicis et festis binas dicunt missas, partim in ecclesiis parochialibus, partim in filialibus, quia necessitas moralis

id exigit. Non pauci parochi ad ecclesias dissitas per vias asperas, tempore aestus, frigoris et nivis tendunt, qui infra Sacrum simul tradunt doctrinam christianam. Quaeritur igitur:

1. Utrum parochi, qui, ut menti fundatorum fiat satis, diebus dominicis et festis binas dicunt missas et pro fundatoribus *primissariarum* applicant, salarium ex fundo primissariarum pro peculiari labore percipere possint?
2. Utrum parochi, qui pro necessitate circumstantiarum diebus dominicis et festis sive in ecclesia parochiali sive filiali dissita bis celebrant, tradita simul doctrina christiana, pro peculiari labore et industria certum salarium annuum, a parochianis oblatum, percipere valeant?

Die 23. Martii 1861, sacra congregatio eminentissimorum S. R. E. cardinalium concilii Tridentini interpretum censuit rescribendum: *Posse permitti*, prudenti arbitrio episcopi, aliquam remunerationem intuitu laboris et incommodi, exclusa qualibet eleemosyna pro applicatione missae.

(L. S.) Card. Caterini, praef.
A. Quaglia, secretarius.

Venerabili clero die 5. Septembris 1859. et 11. Maii 1861. promulgata sunt decreta, quibus s. congregatio concilii prohibuit, ne parochi aliique sacerdotes, qui obtenta licentia diebus dominicis et in foro festivis binas missas celebrant, pro altera missa stipendium accipiant, etiamsi ex specialibus fundationibus applicandum sit Sacrum matutinale pro fundatoribus. Attamen cum multi sacerdotes ante horum decretorum promulgationem stipendium pro altera missa ab ipsis celebrata indebite quidem, sed bona fide sibi attribuerint, e re nobis visum est, ut condonatio et absolutio, a s. sede apostolica pro aliis dioecesibus hac de re concessa, etiam ad nostram archidioecesin extendatur.

Praeterea nonnulli parochi a nobis petierunt facultatem

*

applicandi quidem alteram missam iuxta intentionem fundatorum sive petitionem fidelium, ea tamen conditione, ut stipendium inde obtentum alicui pio operi cedant nullumque prorsus emolumentum, ipsi percipiant. Quibus ex causis s. dominum nostrum Pium papam IX., quem Deus Ecclesiæ suae diu sospitem servare velit, his adivimus supplicibus literis:

Beatissime Pater.

»Ioannes S. R. E. cardinalis de Geissel, archiepiscopus Coloniensis, ad sanctitatis vestrae pedes provolutus humiliter exponit sequentia.

S. congregario concilii die 25. Septembris 1858 decretum edidit, quo declaravit, sacerdotibus, qui bis in die celebrant, omnino prohibitum esse, pro altera missa eleemosynam accipere. Quod quidem decretum mox publicando contrariam agendi rationem, quae ex ignorantia prohibitionis in mea arhidioecesi passim observabatur, prorsus eliminavi Cum vero quoad praeteritum maxime desideranda sit absolutio pro iis sacerdotibus, qui bona fide pro altera missa stipendium perceperunt, eam a Sanctitate vestra concedi enixe efflagito. Dubium quoque eandem materiam concernens Sanctitati vestrae decidendum omni qua par est reverentia hac occasione submitto, scilicet: num sacerdoti bis in die celebranti liceat alteram missam, pro cuius celebratione sive ex piis fundationibus sive ex fidelium oblationibus constituta est certa eleemosyna, ita persolvere, ut dicta eleemosyna sive ad sublevandam inopiam fabricae ecclesiae, sive in commodum sacerdotis alicuius indigentis, sive in sustentationem missionariorum, sive in aliam denique piam causam ab ordinario applicetur, nullumque omnino commodum vel emolumentum celebrans ipse inde percipiat. Quod si talis quoque agendi modus in dicta prohibitione comprehendatur, a Sanctitate vestra humiliter expostulo facultatem, qua talem agendi rationem, ex qua omnis avaritiae suspicio exsulare apparet, cognita causa et respectu

habito personarum et circumstantiarum dispensando permittere valeam. Quam gratiam submisse exposcens ad Sanctitatis vestrae pedes sacros, quos exosculor, provolutus mihi et gregi meo apostolicam efflagito benedictionem. Pro qua gratia etc.«

Sanctitas sua praedictas literas benigne excepit et per Emum cardinalem Caterini, S. C. C- praefectum, hoc responsum dedit:

„Die 11. Martii 1863. — Sanctissimus dominus noster, audita relatione infrascripti prosecretarii sacrae congregationis concilii, eminentissimi domini cardinalis archiepiscopi Coloniensis precibus benigne annuens, facultates necessarias et opportunas eidem Emo impertitus est ad hoc, ut enunciatam absolutionem quoad praeteritum pro suo arbitrio et prudentia gratis impertiatur. In reliquis vero ipsa Sanctitas sua censuit rescribendum: „Non expedire“.

P. Card. Caterini praef.

Petrus archiepiscopus Sardianus, prosecretarius.

Primam igitur petitionem Sanctitas sua benigne concessit nobisque facultates necessarias et opportunas commisit, ut enunciatam absolutionem quoad praeteritum pro nostro arbitrio et prudentia impertiri valeamus. Itaque auctoritate apostolica omnes et singulos archidioecesis nostrae sacerdotes. qui stipendium pro altera missa diebus dominicis et in foro festivis ab ipsis celebrata hujusque perceperunt, a quibuscumque obligationibus, iis ex hac re incumbentibus, hisce absolvimus, imponentes iisdem pro poenitentia, ut semel dicant septem psalmos poenitentiales atque aliquam eleemosynam in solatium pauperum vel in aliud opus pium pro arbitrio suo impendant.

Ad secundam autem petitionem, qua postulavimus, ut sacerdotibus bis praedictis diebus celebrantibus liceat alteram missam, pro cuius celebratione sive ex piis fundationibus, sive ex fidelium oblationibus constitutum est certum stipendium, ita persolvere, ut dictum stipendium ad piam

causam ab ordinario applicetur, Sanctitas sua censuit rescribendum: „*Non expedire*". Hinc prohibitum est a sanctissimo domino nostro, quominus sacerdotes etiam praedicto modo stipendium pro altera missa percipiant. Quae dum vobiscum pro muneris nostri officio communicamus, in Domino confidimus, vos pro spectata vestra religione ac pietate tam hoc quam cetera decreta apostolica hac de re edita omni qua par est reverentia et obedientia suscepturos esse atque observaturos, declarantes simul, si forte sacerdos obtinuerit licentiam celebrandi alteram missam pro stipendio, in opus pium cedendo, eundem dicta licentia, quam iuxta praemissam decisionem apostolicam hisce revocamus, posthac tuta conscientia uti non posse.

Applicatio missae, quae binando celebratur.

Compendium facti. Episcopus Vivariensis haec S. C. C. proposuit: 1. »Existit in dioecesi Vivariensi pia quaedem sodalitas, tercentorum presbyterorum nuncupata, a S. S. approbata et spiritualibus favoribus aucta, secundum cuius statuta omnes, qui ei nomen dedere, tenentur unam missam celebrare pro singulis associatis defunctis; quae obligatio tamquam ex iustitia habetur. Porro sunt quidam associati, qui se liberant ab hac obligatione per alteram missam, dominica die binatione celebratam; quod contrarium videtur aliquibus decisionibus S. C., per quas prohibetur stipendium accipere pro secunda missa: se liberare enim per binationem a missa, quae debetur ex iustitia, est quasi stipendium sumere pro missa binationis.«

2. »Sunt etiam aliqui parochi curam animarum habentes, qui, si propter legitimum impedimentum missam non potuerint celebrare die, in quo applicanda erat pro populo, se liberant ab hac obligatione per alteram missam insequenti dominica celebratam: ex quo fit, ut in hac dominica bis celebrent pro populo, quod etiam videtur contrarium supradictis S. C. definitionibus.«

Dubia.

1. An sacerdos, qui ex statutis sodalitatis, cui nomen dedit, tenetur missam celebrare pro sodali defuncto, possit ad satisfaciendum huic oneri secundam missam in die binationis applicare in casu.

2. An parochus, qui non potuit celebrare missam die, in quo legenda erat pro populo, possit ad satisfaciendum huic oneri secundam missam, in subsequenti festo ex binatione celebrandam applicare in casu.

Resolutio.

Sacra conc. congr. re cognita sub die 5. Martii 1877 censuit respondere: Ad I. Affirmative. Ad II. Negative; et consulendum SSmo pro absolutione quoad praeteritum, et communicentur episcopo decreta huius s. congregationis die 14. Decembris 1872.

Decisio s. congregationis concilii de applicatione missae fundatae.

Compendium facti. In pago archidioeceseos Colon. anno 1862. Petrus agricola per testamentum statuit: *Reliqua bona mea lego ecclesiae parochiali ad erigendam fundationem missae matutinalis pro diebus dominicis et festivis cum obligatione in dicta missa dicendi tria Pater noster pro benefactoribus huius ecclesiae.* Fundus iste pretio aequat quinque millibus et quinquaginta quatuor marcis. Uxor dicti testatoris Petri ad dies vitae habuit usumfructum Quae quum mense Januarii anni praeteriti mortua sit, nunc oritur questio, utrum parochus obligandus sit, hanc missam fundatam applicare ad mentem fundatoris, necne.

Disceptatio synoptica.

Videtur missa non esse applicanda. Parochum non teneri missam pro diebus dominicis et festivis a pio testatore fundatam ad ipsius mentem applicare, se-

quentibus rationibus videtur sustineri posse, quia: 1. In dicta parochia, quae quadringentos et septuaginta parochianos habet, praeter parochum non invenitur sacerdos. Si parochus obligatus esset, dictam missam fundatam applicare ad intentionem fundatoris diebus dominicis et festivis, quibus vi officii parochialis pro parochia applicare tenetur, hanc obligationem persolvere non posset, quam per missam matutinalem, quam vi facultatis apostolicae, per Ordinarium obtentae, binando celebrat, fundationi satisfacere non posset: 2. Intentio fundatoris erat, pro commoditate parochiae, cuius incolarum magna pars habitat longe ab ecclesia parochiali, diebus dominicis et festivis, hoc fundatori vivo ita placebat, ut diceret se velle hanc missam fundare quod postea etiam fecit: 3. Parohus hucusque habebat reditus vix sufficientes.

Huc usque adductis adde non levis ponderis circumstantiam, quae vehementem praesumptionem inducit, fundatorem noluisse hoc onus imponere, ut missa pro anima sua applicaretur. Sane testator huiusmodi missae festivae legatum instituens, probe noverat paroeciam nullum alium sacerdotem praeter parochum habere, qui, ut parochianorum necessitatibus occurreret, in diebus festis bis sacrum faciendi facultatem obtinuerat. Hoc posito, nisi dicere velis, testatorem rem impossibilem instituisse, admittas oportet, ipsum noluisse parocho onus imponere, ut missam pro testatoris anima celebraret.

Videtur missa esse applicanda. Verumtamen rationes superius allatae tanti ponderis haud esse videntur, ut in praedicta clausula testamentaria solam fundationem missarum, absque onere eas applicandi ad mentem testatoris contineri dicendum sit. Receptum enim est in iure, in interpretandis ultimis voluntatibus maxime prae oculis habendam esse regulam 45. *de Reg. iuris in 6.* — ibi — „*Inspicimus in obscuris quod est verisimilius.*“ Porro verisimilius est, ait Benedictus XIV., in *op. de Sac. miss. c. 9. num 2*, eum, qui beneficium seu capellaniam fundaverit et onus celebrandi missam imposuerit, de applicatione vero eiusdem pro anima sua ne verbum quidem adiecerit, voluisse eamdem etiam sibi applicari. Et haec verisimilitudo talis est iuxta ea, quae tradit de Angelis *in lib. 3. tit 41. num 4*, ut destrui non possit, nisi in contrarium habeantur gravissimae praesumptiones, quod scilicet fundator praecipiendo missarum celebrationem liberam reliquerit applicationem earundem.

Hanc regulam interpretandi huiusmodi fundationes constantissime secuta est S. congr. concilii, ut videre est apud Benedictum XIV. loco citato, ubi plures affert resolutiones, praesertim notissimam in causa Finen. *Applicationis Sacrificii die 18. Augusti 1668,* in qua haec habentur: »Ex dispositione testamentaria, antiquitus facta, a pio testatore reperitur fundata quaedam capellania cum onere capellano pro tempore, sacrum faciendi singulis dominicis aliisque festivis diebus, nulla adiecta declaratione, ad cuius suffragium applicandum esset sacrificium.« Ideo episcopus Finen. supplicat per S. congregationem declarari an eiusmodi sacrificium applicandum sit pro anima ipsius testatoris, an vero ad libitum capellani, uti hactenus factum esse comperit. Die 18. Augusti 1668. S. congr. concilii respondit: *Applicandum esse sacrificium pro anima testatoris.*

Iamvero in fundatione, de qua est sermo, nulla adest praesumptio gravissima in contrarium, quae suadeat scilicet testatorem liberam reliquisse applicationem missae. Nihil enim ad rem facit onus in ea recitandi tria Pater noster pro benefactoribus ecclesiae parochialis: quia hoc minime excludit applicationem missae pro anima testatoris; immo eam praesupponit, ut docent Pignatell. *tom. 3. consult 61. num. 9. et 15.* Matheucc. *offic. eccl. cap. 10 num. 63.* Aldanus *de val. appl. sacrif. lib. 2. c. 3.* Faust. *l. 2. de euchar.* et alii. Nec magis obstat, testatorem fundatione illa consulere voluisse commoditati parochianorum. Nam

haec circumstantia non exprimitur in praedicta clausula testamentaria, ac proinde non est attendenda, cum per eam intendatur restringere voluntatem testatoris in praeiudicium ipsius. Nec si esset expressa, aliquid valeret, nisi ulterius probaretur *ob solam commoditatem* parochianorum fundationem fuisse erectam. »In beneficiis enim ait card. de Lugo *Disp. 21 sect. 1 num. 23 de sac. Euch.*, vel aliis, in quibus obligatur sacerdos ad celebrandum *solum* ob commoditatem eorum, qui tali hora audituri sunt missam facilius potest existimari, quod non exigatur applicatio sacrificii, sed circa hoc reliquatur sacerdoti libertas, ut possit cui voluerit applicare.« Et S. C. C. nunquam declaravit liberam applicationem missae ob commoditatem audientium institutae, nisi quando tales aderant circumstantiae, ut merito praesumi posset fundatorem commodum illud exclusive respexisse, ut videre est in *Collen. Applicationis sacrif. anno 1689.* et in *Forcastinen. anno 1711.* aput Benedictum XIV. *Quaest. can. q. 7.* Porro cum eae circumstantiae in themate deficiant, concludendum esse videtur, parochum teneri missam pro fundatoris anima celebrare.

Hisce hinc inde animadversis, remissum fuit prudentiae EE. PP. enucleare

Dubium.

An parochus obstringendus sit ad applicandam hanc missam fundatam.

Resolutio. Sacra congr. concilii, re ponderata, sub die 20. Maii 1882. respondere censuit:

Affirmative: deficiente autem alio sacerdote, applicatio missae fundatae transfertur ad primam diem non impeditam infra hebdomadam, facto verbo cum SSmo.

Ordines, quoad in evidentia servanda stipendia sacrorum sive fundatorum sive manualium.

Nr. 840.

Repetitis vicibus observatum est, per nonnulos Curatos Stipendia Sacrorum, quae ii sive a fundatis anniversariis, sive e quotidianis fidelium oblationibus percipiunt, in evidentia haut servari, et ob debitae eorundem consignationis defectum occasione executionis testamentorum justae illi suspicioni locum praeberi: an non fortasis tales Curati ipsam quidem pecuniam expenderint, sacra vero inabsoluta reliquerint?

Ut itaque omnis frustandae piae fidelium intentionis occasio modusque praecludatur, perque seriam in re tam gravi exactitudinem tam debito ordini consulatur, quam et fidelium in ministerium nostrum fiducia sustentetur, praesentibus pro exacta in futurum observantia disponitur: ut singuli Curati sacrorum fundatorum, sive demum ea anniversaria, sive quantum ad celebrationis diem arbitrio Curatorum relicta sint, praescriptam tabellam in Sacristia patulo loco appensam taneant, una vero in destinato ad id libello tum sacra fundata, tum stipendia manualia, prout etiam ipsam eorum absolutionem juxta subnexam .|. formulam sedulo praenotent. Quo autem sua huic dispositioni constet observantia, eosdem libellos occasione visitationis annuae Vice-Archidiaconalis diligenter revideri, numve rite aut secus ducantur, Ordinariatui referre oportebit, eo alioquin isthic diserte declarato: quod si quispiam in ducendo hoc libello se desidem inordinatumque exhiberet, occasione mutationis aut mortis hujusmodi Curati Stipendia omnium illorum Sacrorum, quorum effectiva absolutio debite praenotata non fuerit, — si autem talis libellus penitus desideraretur, Stipendia Sacrorum, tum fundatorum tum etiam manualium, in quantum posteriorum horum numerus e scarteticis praenotationibus vel juxta cujuslibet loci adjuncta prudente Districtualis Vice-Archidiaconi conjectura iniri po-

tuerit, et quidem quacunque anni parte dictam mutationem aut mortem evenire contigerit, pro integro anno ex ejus substantia detrahenda successorique resignanda sint, — tum quod id tutioritatis ratio deposcat, tum quod de deside hujusmodi Curato haud sine fundamento praesumi possit: eum perprius etiam tam parum fuisse religiosum in explendis erga fideles suos justitiae Officiis, quam parum obsequens fuerit in exequendis Ordinariatus dispositionibus.

Caeterum ordines hi extenduntur etiam ad Cooperatores aliosque Archidioecesis hujus Presbyteros, Religiosos item sive in Claustris sive in cura animarum degentes, quinimo etiam ad eos, qui ex his in colligenda s. Eleemosyna versantur, ita quidem: ut cum hi posteriores passim designata sibi habeant per superiores suos certo numero absolvenda sacra, — stipendiaque sacrorum manualia ab ipsis fidelibus crebro obtinere soleant, a l celebrandum per parochos non prius admittantur, quam ubi aut nulla hujusmodi sacra absolvenda sibi adesse declaraverint, aut consignationem eorum hac ipsa formula adornandam, ac per respectivum Parochum vidimandam, exhibuerint.

Quo fine DD. Vice-Archidiaconi Conventuum Religiosorum in Districtu suo existentium superiores nomine hujus Ordinariatus provocabunt: ut deinceps nullum Religiosum absque scripta absolvendorum per eum sub tempus absentiae ex parte Conventus sacrorum consignatione sive pro Parochorum adjutorio, sive pro colligenda eleemosyna dimittant, eandemque, ut praemissum est, per concernentem Parochum vidimandam, ab eo subin ad Claustrum reduce sibi semper exhiberi faciant.

Datum e Consistorio Nostro Æpiscopali Zagrabiae die 22. Martii 1875. celebrato.

Titulus libri: *Pag.*

Libellus

Stipendiorum manualium N. N. Parochi (vel Cooperatoris)

Datum numerati Stipendii	Anno 1875.	Numerus Sacrorum		Datum et numerus absolutorum sacrorum
		Cant.	lect.	
2. Jan.	Anna Petrić ad suam intentionem pro vivis Sacr. Cant. 1. Lecta 2.	1	2	3. Januarii 1875. Cant. 1. 5. Januarii „ lect. 1. 9. Januarii „ lect. 1.
7. Jan.	Paulus Klarić pro def. matre sua Elisabetha Sacr. Cant. de Req. cum Libera.	1	—	11. Januarii 1875. Cant. 1.
8. Jan.	Maria Lovrić pro def. viro suo Georgio Sacra lecta de Req.	—	6	14. Januarii penes scriptam connotationem pro absolutione consignata sunt sex horum lectorum sacrorum stipendia P. Crescentio Franciscano Conventus N.

NB. Si Clerus Dioecesanus desideraverit, providebitur: ut tales libelli rubricis instructi et compacti in typographia Albrechtiana obtineri possint.

De missarum stipendiis.

Nr. 210.

Resolutiones, quas de benigno mandato Suae Sanctitatis S. Congregatio Concilii super eleemosynis Missarum infra subnexo Decreto recentius edidit, venerabili Clero Dioecesano tam saeculari quam regulari pro statu notitiae et exacta observantia hisce cummunicantur.

Datum Gradec die 12. Octobris 1874.

Josephus m. p.
Archi-Episcopus.

Decretum.

Cum circa eleemosynas Missarum graves quaedam quaestiones S. Sedi propositae fuerint, eas SSmus. D. N. D. Pius divina providentia Papa IX. Emis. ac Rmis DD. S. Rom. Ecclesiae Cardinalbus Concilio Tridentino interpretando ac vindicando praepositis expendendas ac resolvendas mandavit. Itaque injuncto sibi muneri, ea qua par est diligentia et consilii maturitate iidem Emi Patres satisfacere cupientes, infrascripta dubia desuper concinnari voluerunt.

I. An turpe mercimonium sapiat, ideoque improbanda, et poenis etiam ecclesiasticis, si opus fuerit, coercenda sit ab Episcopis eorum Bibliopolarum vel Mercatorum agendi ratio, qui adhibitis publicis invitamentis et praemiis, vel alio quocunque modo Missarum eleemosynas colligunt, et Sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam sed libros aliasve merces rependunt?

II. An haec agendi ratio ideo cohonestari valeat, vel quia nulla facta imminutione, tot missae a memoratis collectoribus celebrandae committantur, quot collectis eleemosynis respondeant, vel quia per eam pauperibus sacerdotibus eleemosynis Missarum carentibus subvenitur?

III. An hujusmodi eleemosynarum collectiones et erogationes tunc etiam improbandae et coercendae, ut supra, sint ab Episcopis, quando lucrum, quod ex mercium cum eleemosynis permutatione hauritur, non in proprium colligentium commodum, sed in piarum institutionum et bonorum operum usum vel incrementum impenditur?

IV. An turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi atque etiam coercendi, ut supra, sint ii, qui acceptas a fidelibus vel locis piis eleemosynas Missarum tradunt Bibliopolis, mercatoribus, aliisque earum collectoribus, sive recipiant, sive non recipiant quidquam ab iisdem praemii nomine?

V. An turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi et coercendi, ut supra, sunt ii, qui a dictis Bibliopolis, et mercatoribus recipiunt pro Missis celebrandis libros, aliasve merces, harum pretio sive imminuto, sive integro?

VI. An illicite agant ii, qui pro Missis celebratis recipiunt stipendii loco libros vel alias merces, seclusa gravis negotiationis, vel turpis lucri specie?

VII. An liceat Episcopis sine speciali S. Sedis venia ex eleemosynis Missarum, quas fideles celebrioribus Sanctuariis tradere solent, aliquid detrahere, ut eorum decori et ornamento consulatur, quando praesertim ea propriis reditibus careant?

VIII. An et quid agendum ab Episcopis, ne in iisdem Sanctuariis plures Missarum eleemosynae congerantur, quam quae ibi intra praescriptum, seu breve tempus absolvi queant?

XI. An et quid agendum ab Episcopis, ut Missae, sive quae singulis Sacerdotibus, sive quae Ecclesiis et locis piis a fidelibus celebrandae committuntur, accurate et fideliter persolvantur?

Quibus dubiis non semel in propriis comitiis sedulo et accurate perpensis, tandem in Congregatione Generali habita in Palatio Apostolico Vaticano die 25. Julii 1874., iidem Emi Patres in hunc modum respondendum censuerunt, videlicet.

Ad I. Affirmative.
Ad II. Negative.
Ad III. Affirmative.
Ad IV. Affirmative.
Ad V. Affirmative.
Ad VI. Negative.
Ad VII. Negative, nisi de consensu oblatorum.
Ad VIII. et IX. Standum Constitutionibus Apostolicis et Decretis alias datis.

Factaque die 31. Augusti 1874. de his omnibus SSmo. D. N. per me infrascriptum Secretarium relatione, Sanctitas Sua resolutiones S. Congregationis Apostolica sua auctoritate adprobavit et confirmavit, atque ad Episcopos transmitti jussit, ut ipsi eas intra propriae jurisdictionis limites exequendas, perpetuoque et inviolabiliter servandas curent. Contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum Romae ex Secretaria S. C. Concilii die 9. Septembris 1874. P. Cardinalis Caterini m. p. Praef. P. Archiepiscopus Sardianus m. p. Secretarius.

Decretum s. congregationis concilii.

Summaria precum. Archiepiscopus Colon. expostulavit a S. C. solutionem dubii, quod sic se habebat: »In archidioecesi Colon. permultae existunt fundationes missarum, pro quibus certa stipendia ordinario maiora constituta sunt. Hae missae beneficio non inhaerent, sed tum ab ordinario tum a fundatoribus vel provisoribus ecclesiarum certis sacerdotibus persolvendae assignantur. Haud raro evenit, ut ii, quibus hae missae modo praedicto assignatae sunt, impediantur, quominus ipsi easdem persolvant tum propter exequias habendas, tum propter stipendia manualia, quae a fidelibus oblata attentis circumstantiis peculiaribus reiici non possunt vel alias ob causas legitime excusantes . . . Quaeritur, utrum sacerdotes supranominati, si legitime impediti fuerint, quominus missas, modo supra exposito sibi assignatas, ipsi celebrent, celebrationem harum missarum alteri sacerdoti sic tradere debeant, ut totum stipendium,

fundatione constitutum, pro celebratione missarum solvendum sit; an potius sufficiat ordinarium, ita, ut, quae supersunt, a sacerdotibus, quibus hae missae assignatae sunt, tuta conscientia retineri possint.

Atque si in priorem partem quaestio sit affirmanda, supplicare audeo, ut mihi gratiose concedatur facultas singulis sacerdotibus licentiam, quae in quaestionis altera parte continetur, impertiendi, si eadem indigere videantur«.

Responsio. S. C. concilii, expensis precibus in comitiis habitis die 18. Iulii 1868. respondit: *Iuxta exposita, solvendum esse integrum stipendium; quoad expetitas facultates: non expedire.*

Decretum s. congregationis de non commutandis libris.

Nr. 2977.

Sequens s. Congregationis Concilii Decretum, quo renovantur et annexis quoque censuris observanda urgentur, quae jam a Pio PP. IX. constituta sunt ad cohibendam pravam quorumdam licentiam ephemerides, libros aliasque merces cum Clero erga absolvenda sacra commutandi, Venerabili Clero hujus Archi-Dioecesis hisce pro notitia et congrua directione communicatur:

»Vigilanti studio convellendis eradicandisque abusibus missarum celebrationem spectantibus iugiter incubuit haec S. C., pluraque edidit decreta, quibus omne hac in re damnabile lucrum removeri voluit, piasque testantium voluntates et obstrictam benefactoribus fidem ad amussim servari religioseque custodiri mandavit.

Quapropter ad cohibendam pravam quorumdam licentiam qui ad ephemerides, libros aliasque merces facilius cum clero commutanda missarum ope utebantur, nonnulla constituit, eaque, Pio PP. IX. fel. rec. approbante, edi et Ordinariis nota fieri curavit ut ab omnibus servarentur. Propositis namque inter alia sequentibus dubiis:

»I. an turpe mercimonium sapiat, ideoque improbanda

et poenis etiam ecclesiasticis, si opus fuerit, coercenda sit ab Episcopis eorum bibliopolarum vel mercatorum agendi ratio, qui adhibitis publicis invitamentis et praemiis, vel alio quocunque modo missarum eleemosynas colligunt, et sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam, sed libros aliasve merces rependunt:

II. an haec agendi ratio ideo cohonestari valeat, vel quia, nulla facta imminutione, tot Missae a memoratis collectoribus celebrandae committuntur, quot collectis eleemosynis respondeant, vel qua per eam pauperibus sacerdotibus eleemosynis missarum carentibus subvenitur:

III. an huiusmodi eleemosynarum collectiones et erogationes tunc etiam improbandae et coercendae, ut supra, sint ab Episcopis, quando lucrum, quod ex mercium cum eleemosynis permutatione hauritur, non in proprium colligentium commodum, sed in piarum institutionum et bonorum operum usum vel incrementum impenditur:

IV. an turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi atque etiam coercendi, ut supra, sint ii, qui acceptas a fidelibus vel locis piis eleemosynas missarum tradunt bibliopolis, mercatoribus, aliisque earum collectoribus, sive recipiant quidquam ab iisdem praemii nomine sive non:

V. an turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi et coercendi, ut supra, sint ii, qui a dictis bibliopolis et mercatoribus recipiunt pro missis celebrandis libros aliasve merces, harum pretio sive imminuto sive integro:

VII. an liceat Episcopis sine speciali S. Sedis venia ex eleemosynis missarum, quas fideles celebrioribus Santuariis tradere solent, aliquid detrahere, ut eorum decori et ornamento consulatur, quando praesertim ea propriis reditibus careant:

in peculiari conventu anni 1874. S. C. resolvit:

Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative.

Ad III. IV. et V. Affirmative.

Ad VII. Negative, nisi de consensu oblatorum«.

Sed cum postremis hisce annis constiterit, salutares huiusmodi dispositiones ignorantia aut malitia saepius neglectas fuisse, et abusus hac in re valde lateque invaluisse, Emi Patres S. C. Tridentini interpretes ac vindices, rebus omnibus in duplici generali conventu mature perpensis, officii sui esse duxerunt, quod pridem decretum erat in memoriam plenamque observantiam denuo apud omnes revocare, et opportuna insuper sanctione munire.

Praesenti itaque decreto statuunt, ut in posterum si quis ex sacerdotali ordine contra enunciata decreta deliquerit, suspensioni a divinis S. Sedi reservatae et ipso facto incurrendae obnoxius sit: clericus autem sacerdotio nondum initiatus eidem suspensioni quoad susceptos ordines similiter subiaceat, et inhabilis praeterea fiat ad superiores ordines recipiendos: laici demum excommunicatione latae sententiae Episcopis reservata obstringantur.

Praeterea cum experientia docuerit, mala quae deplorantur ex eo potissimum originem viresque ducere, quod in quorumdam privatorom manus maior missarum numerus congeritur quam iusta necessitas exigit, ideo iidem Emi Patres, inhaerentes dispositionibus a Romanis Pontificibus, ac praesertim ab Urbano VIII. et Innocentio XIII. in const. *Cum saepe contingat,* alias datis, sub gravi obedientiae praecepto decernunt ac mandant, ut in posterum omnes et singuli ubique locorum beneficiati et administratores piarum causarum aut utcumque ad missarum onera implenda obligati, sive ecclesiastici sive laici, in fine cuiuslibet anni missarum onera, quae reliqua sunt, et quibus nondum satisfecerint, propriis Ordinariis tradant iuxta modum ab iis definiendum. Ordinarii autem acceptas missarum intentiones cum adnexo stipendio primum distribuent inter sacerdotes sibi subiectos quos eis indigere noverint: alias deinde aut S. Sedi, aut aliis Ordinariis committent, aut etiam, si velint, sacerdotibus aliarum dioeceseon, dummodo sibi noti sint, omnique exceptione maiores, et legitima documenta edant

*

inter praefixum congruum tempus quibus de exacta earumdem satisfactione constet.

Denique, revocatis quibuscumque indultis et privilegiis usque nunc concessis quae praesentis decreti dispositionibus utcumque adversentur, S. Congregatio curae et officio singulorum Ordinariorum comittit, ut praesens decretum omnibus ecclesiasticis suae iurisdictioni subiectis, aliisque quorum ex praescriptis interest, notum sollicite faciant, ne quis in posterum ignorantiam allegare, aut ab huius decreti observantia se excusare quomodolibet possit: et insuper ut sive in sacra Visitatione sive extra sedulo vigilent, ne abusus hac in re iterum inolescant.

Facta autem de his omnibus relatione SSmo. D. N. Leoni P. P. XIII. per infrascriptum S. Congregationis Praefectum, Sanctitas Sua hoc Emorum Patrum decretum ratum habuit confirmavit atque edi mandavit, contrariis quibuscumque minime obstantibus.

Datum Romae, die 25. Maii 1893.

Alloysius Card.
Epus Sabinensis Praefectus.

L. Salvati
Secretarius.

Una in executionem superioris mandati, quod Emi Patres *„sub gravi obedientiae praecepto decernunt et mandant“*, omnibus parochiarum curatoribus, beneficiatis, ecclesiarum aut piarum causarum administratoribus aut secus ad missarum onera implenda obligatis hisce injungitur, ut in fine cujuslibet anni missarum onera, quae reliqua fuerint, et quibus nondum satisfecerint, — usque ad 31. Januarii anni insequentis — huic Ordinariatui adnotatis intentionibus et adjectis stipendiis certo et sub gravi responsionis onere submittant.

Zagrabiae die 15. Septembris 1893.

Paulus Gugler m. p.
Vicarius Capitularis

De reductione fundationum.

Non sunt minuendae, aut immutandae obligationes Altarium in toto, vel in parte. Tabula, obligationes repraesentans, in conspicuo loco teneatur. Non assumantur onera insuperabilia. Non implens onus, peccat, & fructus correspondentes amittit; & post admonitionem Altaria per ordinarium privandus. (Const. syn. pag. 138).

Piae fundationes ad certos et determinatos usus factae aliis etiam piis usibus per administratores earum propria auctoritate non applicentur, sed si quae ob earum tenuitatem iuxta voluntatem fundatorum impleri nequeant, ideoque reductione opus sit, vel bona illarum ad alios meliores aut magis necessarios usus converti expediat, ad sanctam sedem apostolicam aut ad Ordinarium iuxta sacros canones recurratur.

Privilegium celebrandi missam votivam B. Mariae V. ratione infirmitatis vel alia rationabili causa concessum.

»Cum rmus. dominus Iosephus Formisano, episcopus Nolanus, exposuisset huic S. R. C.: Sacerdotes, quibus ratione infirmitatis vel alia rationabili causa concessum fuit privilegium celebrandi missam votivam B. Mariae V., ancipites saepius haerere circa modum eiusmodi missas celebrandi, eapropter ab eadem horum dubiorum solutionem exquisivit, nempe:

I. An sacerdos, cui ratione infirmitatis aliave rationabili causa a. s. Sede potestas facta est celebrandi missam votivam de beatissima Virgine, possit huiusmodi missam celebrare etiam in festis solemnioribus vel diebus privilegiatis, ex. gr. in Nativitate Domini, in festo Pentecostes, in Dominica palmarum? et quatenus affirmative?

II. An teneatur adhibere semper colorem album, an respondentem festo?

III. An in festis solemnioribus in huiusmodi missa

votiva teneatur addere Credo et Gloria, sive privatim sive publice celebret?

IV. Quando in die praeter festum sancti currentis diei recurrit alia collecta de sancto simplici vel de feria, tunc Oratio eritne de Spiritu sancto, prout praescribitur in rubricis generalibus, vel de Sancto simplici aut de feria?

V. Addendane erit huiusmodi missae votivae Collecta, si qua ab ordinario loci praescripta est?

VI. In die Nativitatis Domini potest hic sacerdos tres missas celebrare de beata Virgine?

S. Congr. respondit: Ad I. Affirmative. — Ad II. Debet semper uti colore albo iuxta alias decreta. — Ad III. Negative praeter Gloria in Sabbatis. — Ad IV. Debet tantum illas orationes legere, quae missae votivae conveniunt. — Ad V. Negative. — Ad VI. Negative iuxta alias decreta«. (Acta S. Sedis IV. 53.)

Missa votiva Rorate dicta.

Missa votiva Rorate dicta (quae per Adventum usque ad Vigil. Nativ. D. exclusive solet quotidie sub auroram decantari instar Missae votivae solemnis) diebus dominicis et festis dupl. 1. et 2. cl. celebrari prohibetur.

2. Non est recensenda inter Missas votivas pro re gravi, vel pro publica causa, sed ut mera populi devotio habenda, proin ubi diebus dominic. et praedictis festis sub auroram fit concursus populi ad audiendam Missam, cantanda est Missa conformis Officio.

3. Ob attactam rationem Missa »Rorate« privatae intentioni applicari potest.

4. Missa haec singulis diebus Adv. non aliter, quam decantando absolvatur cum Gl. Orat. unica, Cr., Praef. de B. M. V. (Et Te in Vener.) etiam infra Oct. Immac. Conc., in fine Missae: Ite Missa est et ult. Ev. s. Ioannis.

5. Missae votivae privatae (Rorate) tantum in festis semid. et simpl. dici possunt, et tunc 2. Orat. est de fest. semid. 3. de temp. Advent. vel si Offic. fuerit de feria, eotum 2. Or. est de temp. Adv. 3. de Spiritu s. In Sabb. dic. Gl. sine Cr. Praef. autem et ult. Evang. semper ut in Missa cant.

Dva dekreta o misama de Requiem.

Br. 4838.

Kongregacija sv. obreda izdala je godine 1896. dva obćenita dekreta, koja se tiču misa za pokojnike. Prvim (od 19. svibnja 1896.) dopuštaju se u odredjenih zgodah tihe (privatne) mise »de Requie« u dane, u koje se do sada po općenitih propisih rubrika niesu mogle služiti. Drugim (od 30. lipnja 1896.) odredjuje se koliko se oracija u misah za pokojnike može ili ima uzeti i kojim redom i kada se može ili ima uzeti sekvencija »Dies irae«.

O smislu tih dekreta mnogo su razpravljali rubriciste i sama je kongregacija sv. obreda za tumačenje njihovo još posebne neke odluke (odgovore na upite) izdala.

S toga se ta dva dekreta sada proglašuju častnomu svećenstvu znanja radi i ravnanja, uz nekoliko tumačenja.

U Zagrebu, dne 28. studena 1897.

JURAJ v. r.

Decretum.

Aucto, postremis hisce temporibus, maxime in calendariis particularibus, Officiorum Duplicium numero, quum pauci supersint per annum dies, qui Missas privatas de Requie fieri permittant, et ipsa Officia semiduplicia interdum ab aliis potioris ritus impediantur, nonnulli ecclesiastici viri pietate, doctrina ac dignitate praestantes, Sanctissimum Dominum Nostrum Leonem Papam XIII. humillimis enixisque precibus rogarunt, ut, ad iuvamen fidelium defunctorum et ad spirituale solatium vivorum, in Ecclesiis et Oratoriis

sive publicis sive privatis, praesertim iis, quae in sepulcretis rite erecta sunt vel erigentur, Missae lectae de Requie diebus etiam duplicibus aliquoties per annum de Apostolica Benignitate celebrari valeant. Placuit autem eidem Ssmmo Domino nostro huius negotii examen Sacrae Rituum Congregationi committere; quae, exquisito voto Commissionis Liturgicae, omnibus mature perpensis, attentisque hac de re etiam peculiaribus locorum circumstantiis, in Ordinario Coetu subsignata die ad Vaticanum coadunato, ad propositam per infrascriptum Cardinalem Sacrae eidem Congregationi Praefectum quaestionem, respondendum censuit:

Si Sanctissimo placuerit: I. In quolibet Sacello sepulcreti rite erecto vel erigendo, Missas, quae inibi celebrari permittuntur, posse esse de Requie diebus non impeditis a Festo duplici 1ae vel 2ae clasis, a Dominicis aliisque festis de praecepto servandis, necnon a Feriis, Vigiliis, Octavisque privilegiatis; item II. in quibuslibet Ecclesiis et Oratoriis quum publicis tum privatis, et in Sacellis ad Seminaria, Collegia et Religiosas vel pias utriusque sexus Communitates spectantibus, Missas privatas de Requie, praesente, insepulto vel etiam sepulto intra biduum, cadavere, fieri posse die vel pro die obitus aut depositionis: verum sub clausulis et conditionibus, quibus iuxta Rubricas et Decreta, Missa solemnis de Requie iisdem in casibus decantatur exceptis duplicibus primae classis et Festis de praecepto. Contrariis non obstantibus quibuscunque. Die 19. Mai 1896.

Facta postmodum de his Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII. per meipsum infrascriptum Cardinalem, relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae ipsius Congregationis in omnibus ratam habere et confirmare dignata est, die 8. Junii, eodem anno.

Cai. Card. Aloisi-Masella S. R. C. Praef.

L. † S.

A. Tripepi,
Secretarius.

Ovim je dekretom prošireno dopuštenje služiti tihe (privatne) mise »de Requie«; naime:

I. u kapelicah, koje se nalaze u grobnicah, mogu se (kada biskup dopusti, da se u njih služi sv. misa) služiti tihe (privatne) mise »de Requie« u sve dane, samo se izuzimlju: 1.) festa duplicia primae et secundae classis; 2.) nedjelje; 3.) zapovjedani blagdani; 4.) feriae vigiliae et octavae privilegiatae;

II. u svih crkvah (župnih, samostanskih, filijalnih itd.) i kapelah i u bogomoljnicah javnih i privatnih mogu se služiti tihe (privatne) mise »de Requie« za pokojnika, koji još nije ukopan ili prvi ili drugi dan poslie ukopa u sve dane, kad rubrike dopuštaju, da se može služiti svečana misa »de Requie« praesente cadavere. Izuzimlju se ipak festa duplicia primae classis pa dosljedno i dani, u koje se festa duplicia primae classis ne mogu svetkovati, i zapovjedani blagdani. Za takovu tihu misu uzima se obrazac mise »in die obitus vel depositionis«, jedna oracija i sekvencija (»Dies irae«).

Za pokojnika dakle, dok još nije ukopan, ili prvi ili drugi dan po ukopu mogu se služiti tihe mise (privatne) de Requie u dan ili za dan umrća ili ukopa u sve dane, izuzevši ove:

1. dane, u koje pada duplex primae classis;
2. zapovjedane blagdane;
3. dane, u koje se ne može svetkovati duplex primae classis, a ti su dani: Vigiliae Nativitatis Dni et Pentecostes, dies Octava Epiphaniae, feria IV. Cinerum, fer. II., III. et IV. majoris hebdomadae, dies infra Octavas Paschatis et Pentecostes *(S. R. C. 12. Jan. 1897.)*;
4. vrieme, kad je u crkvi svečano izloženo presveto otajstvo;
5. u župnih crkvah, u kojih se samo jedna misa služi, izuzimlju se jošte dani, u koje župnik treba da služi za puk (pro populo), zatim blagdan sv. Marka i prosni dani, ako se obavlja obhod.

No u crkvah i javnih bogomoljnicah treba da se za pokojnika služi i svečana (pjevana) misa de Requie (missa exequialis). Na upit bo: »Missae privatae de Requie, quae sub expressis conditionibus celebrari possunt praesente cadavere, licitaene erunt in quibuslibet Ecclesiis, vel Oratoriis sive publicis sive privatis?« odgovorila je kongregacija sv. obreda: »Affirmative, dummodo cadaver sit physice vel moraliter praesens; sed si agatur de Ecclesiis et Oratoriis publicis, fieri debet etiam funus cum Missa exequiali«. *(S. R. C. 12. Jan. 1897.)*.

Na upit: »Hujusmodi missae privatae de Requie celebrarine poterunt sine applicatione pro defuncto, cuius cadaver est vel censetur praesens? odgovorila je kongregacija sv. obreda: »Negative« *(S. R. C. 12. Jan. 1897.)*. Tihe dakle mise de Requie, koje se služe, dok pokojnik nije ukopan ili prvi ili drugi dan po ukopu, imaju se za toga pokojnika (a ne za druge) služiti.

Napomena. Za crkve u groblju ili uz groblje, u kojih se vazda može služiti sv. misa, ne vriedi ono, što je gore rečeno pod I. za kapelice u grobnicah ili nad grobnicama (rakama), već ono što je kazano pod II. za crkve u obće.

Decretum Generale

Orationum et Sequentiae in Missis Defunctorum.

Ut omne tollatur dubium super Orationibus et Sequentia dicendis in Missis Defunctorum, Sacra Rituum Congregatio declarat:

I. Unam tantum esse dicendam Orationem in Missis omnibus, quae celebrantur in Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum, die et pro die obitus seu depositionis, atque etiam in Missis cantatis, vel lectis permittente ritu diebus III., VII., XXX., et die anniversaria, nec non quandocunque pro defunctis Missa solemniter celebratur, nempe sub ritu qui duplici respondeat, uti in Officio quod

recitatur post acceptum nuntium de alicuius obitu, et in Anniversariis late sumptis.

II. In Missis quotidianis quibuscunque, sive lectis sive cum cantu, plures esse dicendas Orationes, quarum prima sit pro defuncto vel defunctis certo designatis, pro quibus Sacrificium offertur, ex iis quae inscribuntur in Missali, secunda ad libitum, ultima pro omnibus defunctis.

III. Si vero pro defunctis in genere Missa celebretur, Orationes esse dicendas, quae pro Missis quotidianis in Missali prostant; eodemque ordine quo sunt inscriptae.

IV. Quod si in iisdem quotidianis Missis plures addere Orationes Celebranti placuerit, uti Rubricae potestatem faciunt, id fieri posse tantum in Missis lectis, impari cum aliis praescriptis servato numero, et Orationi pro omnibus defunctis postremo loco assignato.

V. Quod denique ad Sequentiam attinet, semper illam esse dicendam in quibusvis cantatis Missis, uti etiam in lectis quae diebus ut supra privilegiatis fiunt: in reliquis, vel recitari posse vel omitti ad libitum Celebrantis iuxta Rubricas. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 30. Junii 1896.

Cai. Card. Aloisi-Masella S. R. C.

L. † S. Aloisius Tripepi,
S. R. C. Secretarius

Napomene:

Po toj odredbi valja od sada držati se ovih pravila:

I. U misah »de Requie«, koje se služe: a na dušni dan, b) na dan ili za dan umrća ili ukopa, c) na dan treći, sedmi, trideseti od ukopa i d) na obljetnicu umrća (in die anniversaria), uzima se jedna oracija (ona u formularu mise, koji se upotrebljava) i sekvencija (»Dies irae«). To valja i za svečane t. j. pjevane misse »de Requie« (služile se s asistencijom ili bez nje) i za tihe (privatne)

mise, kad naime rubrike dopuštaju, da se takove služiti mogu.

II. Kad se za pokojnika (pokojnike) služe svečane (pjevane) zadušnice te bi se za njega obavljao ili obaviti mogao officium defunctorum sub ritu duplici, kao kad stigne viest, da je umro, ili na spomen obljetnice umrća (a nije upravo obljetnica onoga dana, u koji je pokojnik preminuo) uzima se jedna oracija i sekvencija. U prvom slučaju uzima se obrazac mise »in die obitus« i izpušta se u oraciji rieč »hodie«, u drugom slučaju obrazac »in anniversario defunctorum«.

III. Kad se služi misa »de Requie« za označene pokojnike po obrazcu »in missis quotidianis defunctorum« uzimaju se tri oracije i to ovim redom:

a) prva je oracija za pokojnika (pokojnike), za kojega (koje) se misa služi (pro defuncto vel defunctis certo designatis, pro quibus sacrificium offertur). Uzima se oracija od onih, što se nalaze pod naslovom »orationes diversae pro defunctis«, ona koja je zgodnija, na pr. za pokojnoga biskupa N. ona pod br. 2. ili pod br. 3. za pokojnoga svećenika ona pod br. 4. (za više označenih biskupa ili svećenika iste oracije n množini), za pokojnoga N. ona pod br. 5. za pokojnike N. N. ona pod br. 11. ili ona pod br. 12;

b) druga je oracija po volji svećenika, koji služi (ad libitum celebrantis), dakle jedna ex orationibus diversis pro defunctis, koju po volji izbira svećenik;

c) treća je oracija za sve vjerne mrtve (pro omnibus fidelibus defunctis) naime »Fidelium Deus omnium«, koja u obrazcu mise dolazi na trećem mjestu.

Prva oracija ima svoju konkluziju, a druga i treća uzimaju se sub una conclusione.

To valja i za pjevane i za tihe mise »de Requie«. U pjevanih misah ima se uzeti i sekvencija, a u tihih može se uzeti ili ne uzeti, kako je volja svećenika, koji služi (ad libitum celebrantis).

IV. Kad se služi misa »de Requie« za pokojnike u obće (pro defunctis in genere), koji se točno i poimence ne označuju na pr. za braću, rodbinu, dobročinitelje i t. d. uzima se obrazac »in missis quotidianis defunctorum« i oracije (tri) u tom obrazcu onim redom, kako se ondje nalaze. To valja i za pjevane i za tihe mise »de Requie«.

U pjevanih ima se uzeti sekvencija, a u tihih može se uzeti ili ne uzeti (ad libitum celebrantis).

V. Kad se služi tiha misa »de Requie« po obrazcu »in missis qnotidianis defunctorum« bilo za označene pokojnike bilo za pokojnike u obće može svećenik i više od tri oracije uzeti, no onda treba da sve odabrane oracije ukupno čine lih broj (dakle pet ili 7) i da se posljednje mjesto dade oraciji pro omnibus fidelibus defunctis. Prva oracija (pro defuncto vel defunctis certo designatis ili pro defunctis episcopis seu sacerdotibus) ima svoju konkluziju, a sve ostale (4 ili 6) uzimaju se sub una conclusione posljednje oracije (Fidelium): Qui vivis et regnas etc.

Poslanica častnoga sbora za sv. obrede o porabi staroslovenskoga jezika.

Br. 3577.

Častni sbor za svete obrede u Rimu izdao je o porabi staroslovenskoga jezika u svetoj liturgiji poslanicu, odobrenu od svetoga Otca Pape Leona XIII., koja se evo diljem proglašuje:

Sacrae Rituum congregationis
ad Archiepiscopos, Episcopos et Ordinarios
provinciarum Goritien., Jadren. et Zagabrien.

LITERAE
de usu linguae slavicae in sacra
liturgia.

Quae praecipue observanda sunt, vel cavenda, circa usum palaeoslavici idiomatis in sacra liturgia, Sacra haec

Congregatio iam edixit die 13. Februarii 1892.; atque iis oportune signicavit Slavorum Meridionalium Episcopis, qui ecclesiis praesunt ubi eiusmodi praxis invaluit. Quum vero, hac super re, Apostolicae Sedi nova proposita sint dubia, Ssmus D. N. Leo Div. Prov. Papa XIII., pro sua erga Slavos paterna sollicitudine, ad praedictas normas enucleandas, et firmandas, omnemque removendam perplexitatem, grave hoc negotium peculiaris coetus S. R. E. Cardinalium examini submitti iussit.

Re igitur in omnibus mature perpensa, attentisque Summorum Pontificum Constitutionibus et Decretis, praesertim Innocentii IV., qui Episcopis Senien., a. 1248., et Veglen., a. 1252. slavica utendi lingua concessit licentiam, in illis dumtaxat partibus ubi de consuetudine observantur praemissa, dummodo ex ipsius varietate literae sententia non laedatur; item Urbani VIII. cuius iussu a. 1631 libri liturgici glagolitice editi sunt, ad usum ecclesiarum ubi hactenus praefato idiomate celebratum fuit, nisi maluerint latino; nec non Benedicti XIV. qui novam ipsorum librorum editionem, a. 1754. authenticam declaravit, pro iis qui ritum slavo-latinum profitentur; ac demum Pii VI., qui a. 1791. Breviarium eius auspiciis denuo impressum recognovit, iidem Emmi Patres eas quae sequuntur regulas statuerunt, illasque Sanctitas Sua ratas habuit, adprobavit et in posterum ab omnibus inviolate servari mandavit:

I. Usus palaeoslavicae linguae in sacra liturgia considerari et haberi debet velut reale privilegium certis inhaerens ecclesiis, minime vero ad instar privilegii personalis, quod nonnullis sacerdotibus competat.

Episcoporum igitur officii munus erit, in unaquaque dioecesi quam primum conficere indicem seu catalogum ecclesiarum omnium et singularum, quas certo constet, in praesens ea concessione rite potiri.

Ad dubia porro amovenda, asserti privilegii probatio desumatur ex documentis ac testimoniis quae in tuto ponant et probe demonstrent illud invaluisse et reapse vigere triginta saltem abhinc annis; quod temporis spatium in re praesenti tamquam sufficiens habetur ex indulgentia speciali Sanctae Sedis.

Si quae deinceps controversiae aut difficultates in eiusmodi probationum negotio oriantur, illas Episcopi Sacrae Rituum Congregationi subiiciant, rerum adiuncta explicate et distincte exponendo pro singulorum casuum solutione.

II. Praedicto ecclesiarum privilegiatarum indice semel confecto et publicato, nulli prorsus licebit, in aliis ecclesiis, quacumque ratione vel quovis praetextu, linguam palaeoslavicam in sacram liturgiam inducere: si quid vero secus aut contra contigerit attentari, istiusmodi ausus severa coercitione reprimantur.

III. In ecclesiis quae supra memorato gaudent privilegio, Sacrum facere et Officium persolvere publica et solemni ratione, permissum exclusive erit palaeoslavico idiomate, quacumque seclusa alterius linguae immixtione. Libri ad Sacra et ad Officium adhibendi characteribus glagoliticis sint excusi atque ab Apostolica Sede recogniti et adprobati: alii quicunque libri liturgici, vel alio impressi charactere, vel absque approbatione Sanctae Sedis, vetiti omnino sint et interdicti.

IV. Ubicumque populus sacerdoti celebranti respondere solet, aut nonnullas Missae partes canere, id etiam nonnisi lingua palaeoslavica, in ecclesiis privilegiatis fieri licebit. Idque ut facilius evadat, poterit Ordinarius fidelibus exclusive permittere usum manualis libri latinis characteribus, loco glagoliticorum exarati.

V. In praefatis ecclesiis quae concessione linguae palaeoslavicae indubitanter fruuntur, Rituale slavico idiomate impressum adhiberi poterit in sacramentorum et sacramentalium administratione, dummodo illud fuerit ab Apostolica Sede recognitum et probatum.

VI. Sedulo curent Episcopi in suis Seminariis studium provehere cum latinae linguae, tum palaeoslavicae, ita ut cuique dioecesi necessarii sacerdotes praesto sint ad ministerium in utroque idiomate.

VII. Episcoporum officium erit, ante Ordinationem sacram, designare clericos qui latinis vel qui palaeoslavicis ecclesiis destinentur, explorata in antecessum promovendorum voluntate et dispositione, nisi aliud exigat ecclesiae necessitas.

VIII. Si qui sacerdos, addictus ecclesiae ubi latina adhibetur lingua, alteri debeat ecclesiae inservire quae palaeoslavici fruitur idiomatis privilegio, Missam solemnem ibi celebrare, Horasque canere tenebitur lingua palaeoslavica; attamen illi fas erit privatim Sacra peragere et Horas canonicas persolvere latina lingua.

Idem vicissim dicatur de sacerdote, palaeoslavici idiomatis ecclesiae adscripto, cui forte latinae ecclesiae deservire contigerit.

IX. Licebit pariter sacerdotibus latini eloquii ecclesiae inscriptis, in aliena ecclesia quae privilegio linguae palaeoslavicae potitur, Missam privatam celebrare latino idiomate.

Vicissim sacerdotes, linguae palaeoslavicae ecclesiis addicti, eodem idiomate Sacrum privatim facere poterunt in ecclesiis ubi latina lingua adhibetur.

X. Ubi usus invaluit, in Missa solemni Epistolam et Evangelium slavice canendi, post eorumdem cantum latino ecclesiae ipsius idiomate absolutum, huiusmodi praxis servari poterit, dummodo adhibeatur lingua palaeoslavica. In Missis autem parochialibus fas erit, post Evangelii recitationem, illud perlegere vulgari idiomate, ad pastoralem fidelium instructionem.

XI. Si forte, in paroeciis quae linguam habent palaeoslavicam, aliquis e fidelibus prolem renuat sacro sistere fonti nisi Rituali latino baptismus conferatur; vel si qui matrimonium recusent celebrare nisi latina lingua sacer absolvatur ritus, Parochus opportune illos instruat, moneatque; et si adhuc in propria sententia persistant, baptismum, aut benedictionem nuptialem privatim latina lingua ministret.

Vicissim agatur, in paroecia latinae linguae, si quis slavico idiomate ritus praedictos omnino similiter exigat.

XII. In praedicatione verbi Dei, aliisve cultus actionibus quae stricte liturgicae non sunt, lingua slavica vulgaris adhiberi permittitur ad fidelium commodum et utilitatem, servatis tamen generalibus Decretis huius S. Rituum Congregationis.

XIII. Episcopi illarum regionum ubi eadem in usu est lingua vernacula, studeant uniformi curandae versioni precum et hymnorum quibus populus indulget in propria ecclesia, ad hoc ut qui ex una ad aliam transeunt dioecesim vel paroeciam in nullam offendant precationum aut canticorum diversitatem.

XIV. Pii libri in quibus continetur versio vulgata liturgicarum precum ad usum tantummodo privatum christifidelium, ab Episcopis rite recogniti sint et approbati.

Datum Romae, ex Secretaria SS. Rituum Congregationis die V. Augusti, anno MDCCCXCVIII.

C. Card. Mazella S. R. C.

D. Panici S. R. C. Secretarius.

Glede uporabe ove častne poslanice u Našoj nadbiskupiji izjavlja se:

1. U ovoj nadbiskupiji ne uživa ni jedna crkva povlasti, da se u njoj sveta liturgija obavlja u slavenskom jeziku, već se u svih crkvah sveta liturgija izvršuje i ima izvršivati u jeziku latinskom.

2. Strani svećenici službujući u diecezah, u kojih se služba Božja obavlja u staroslovenskom jeziku, mogu i u crkvah ove nadbiskupije služiti privatnu (tihu) sv. misu u staroslovenskom jeziku. Razumije se samo sobom, da ako dotična crkva ne ima glagoljska misala, da si ga mora donesti sam svećenik; pa onda da ima stran svećenik upravitelju crkve, ako mu nije osobno poznat, prije nego će služiti sv. misu, pokazati autentičnu izpravu (t. z. Celebret), da je zaista svećenik i da mu nije zabranjeno služiti sv. misu. Ako bi takav svećenik i u kojoj crkvi ove nadbiskupije želio služiti sve-

čanu (ili pjevanu) sv. misu u staroslavenskom jeziku, imao bi za to prije od ovoga ordinarijata zaiskati posebnu dozvolu, preko upravitelja dotične crkve, koji ima ujedno o molbi izjaviti prama ordinarijatu svoje mnienje.

3. Gdje je u ovoj nadbiskupiji običaj, da se kod svečane (ili pjevane) mise epistola i evangjelje pjevaju u slavenskom (hrvatskom) jeziku, imaju se od sada epistola i evangjelje pjevati najprije u latinskom a zatim u staroslovenskom jeziku.

4. Budući da se u svih župah ove nadbiskupije sveta liturgija služi u latinskom jeziku, nema u ovoj nadbiskupiji mjesta odredbam o slavenskom ritualu, koje se u navedenoj poslanici sbora sv. obreda nalaze pod točkami V. i XI., već se u svakoj župi ove nadbiskupije imaju sveti sakramenti dieliti i blagoslovine obavljati onako, kako je propisano u diecezanskom ritualu.

Što se ravnanja radi proglašuje svemu častnomu kleru sekularnomu i regularnomu.

U Zagrebu, 28. listopada 1898.

JURAJ v. r.
nadbiskup

Collectae addititiae in hac Archi-Dioecesi imperatae aut con cessae.

1. Diebus Dominicis in Missis Parochialibus et Conventualibus adjungenda est *Collecta pro Imperatore ac Rege* in Missali inter »orationes diversas« posita sub nro. 6., in qua haec mutari oportet: post dictum nomen N. loco *„Rex noster“* dicatur: **Imperator ac Rex noster Apostolicus;** item ante *„vitiorum monstra devitare“* omittatur *„et“*, ac post verba illa inseratur **„hostes superare“** — *S. R. C. 10. Febr. 1860.* — In duplicibus I. et II. classis haec Collecta est omittenda.

2. Ex facultate ab Excellentissimo ac Reverendissimo Domino Ordinario concessa licet — secundum indigentias et pia voto — sumere in Missa (tam privata quam solemni) unam ex Collectis *„ad petendam pluviam“*, *„ad postulandam serenitatem“*, *„ad repellendas tempestates“* (inter »orationes diversas« positis sub nr. 16., 17., 18.) inde a die 24. Aprilis (festo S. Georgii M.) inclusive usque ad 29. Septembris (festum S. Michaelis Archang.) exclusive. In duplicibus I. classis et in Vigilia Pentecostes Collectae hae omittendae sunt in quavis Missa; in duplicibus II. classis omitti debent in Missa solemni, in Missa vero privata ad libitum Celebrantis sumi possunt vel omitti.

Decretum S. Congregationis Rituum de precibus in fine missae privatae festo Nativitatis Domini recitandis.

Nr. 2936.

Ordinariatus Dioecesis S. Hyppolitanae a. S. Rituum congregatione exquisivit, quando preces, finita missa privata a quovis Sacerdote recitandae, debeant recitari *Festo Nativitatis D. N. J. Ch.*, utrum quavis missa finita, an potius dum disceditur ab altari. Quum resolutio Sanctae Sedis Apostolicae venerabili clero curato scitu sit necessaria, expedit, ut tum quaestio tum responsum isthic adducatur:

Beatissime Pater!

Quod preces jussu Sanctitatis Vestrae in omnibus orbis Ecclesiis post privatae Missae celebrationem flexis genibus recitandas attinet, inter plures orta est quaestio:

Num Festo Nativitatis D. N. J. Christi a Sacerdote tres Missas celebrante preces istae etiam tunc, quando post primam aut secundam Missam non disceditur ab altari, post unamquamque Missam peragendae sint? an vero sufficiat, si dumtaxat peragantur quoties ab altari disceditur, sive discessio post primam Missam, sive post secundam, aut demum post tertiam fiat?

Hinc est quod ad Sanctitatis Vestrae pedes humiliter provolutus Episcopus Sancti Hippolyti adprecatur, ut per benignissimum responsum ad explendam Sanctitatis Vestrae intentionem et servandam in sua Dioecesi conformitatem omnis tollatur dubitatio.

Sancti Hippolyti.

*

Sacra Rituum Congregatio, ad relationem infrascripti Secretarii suprascripto dubio ita respondit. *Negative* ad *primam* partem; *Affirmative* ad secundam.

Die 30. Aprilis 1889.

Vinc. Nussi, Secretarius. C. Card. Laurenzi, S. R. C. Praefectus.

Datum e Consistorio Archiepiscopali Zagrabiae die 16. Septembris 1889. celebrato.

Ordo ministrandi sacram Communionem.

a) Extra Missam. (Ex Rit. Rom.)

1. *Sacerdos sanctissimam Eucharistiam ministraturus, hostiis seu particulis pro populi multitudine consecratis, vasculoque uno vel pluribus, decenti et commodo loco expositis, cum vino et aqua ad purificationem eorum, qui Communionem sumpserint, et ante eos linteo mundo extenso, lotis prius manibus, et superpelliceo indutus, ac desuper stola coloris officio illius diei convenientis, praecedente clerico seu alio ministro, procedit ad altare manibus iunctis et accensis cereis, facta prius et postea genuflexione, extrahit pyxidem, et illam super corporale depositum discooperit. Minister genibus flexis, nomine populi, ad cornu Epistolae facit confessionem generalem dicens:* Confiteor Deo etc.

2. *Tum sacerdos iterum genuflectit, et manibus iunctis ante pectus vertit se ad populum (advertens, ne terga vertat Sacramento) et in cornu Evangelii dicit:*

Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris, perducat vos ad vitam aeternam.

R. Amen. *Et addit:* Indulgentiam, absolutionem †, et remissionem peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens et misericors Dominus. *R.* Amen.

Dicens: Indulgentiam, etc. *manu dextera in formam crucis signat communicandos.*

3. *Deinde ad altare se convertit, genuflectit, manu sinistra pyxidem prehendit; et duobus digitis pollice et indice Sacramentum accipit, et elevat, conversusque ad populum in medio altaris dicit clara voce* Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. *Mox subdit:* Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea, *quod iterum ac tertio repetit; qua formula etiam utendum est, cum feminae Communio administratur.*

4. *Postea ad communicandum accedit, incipiens ab iis, qui sunt ad partem Epistolae; sed primo, si sacerdotibus, vel aliis ex clero danda sit Communio, iis ad gradus altaris genuflexis praebeatur; vel si commode fieri potest, intra sepimentum altaris sint a laicis distincti. Sacerdotes vero cum stola communicent.*

5. *Sacerdos unicuique porrigens Sacramentum, et faciens cum eo signum crucis super pyxidem simul dicit:* Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam aeternam. Amen.

6. *Ubi vero omnes communicaverint, sacerdos reversus ad altare dicere poterit:* O sacrum convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria Passionis eius, mens impletur gratia, et futurae gloria nobis pignus datur.

V. Panem de coelo praestitisti eis.

Minister respondet: Omne delectamentum in se habentem. *Tempore paschali additur:* Alleluia.

7. *Mox sacerdos dicit:* *V.* Domine, exaudi orationem meam. — *R.* Et clamor meus ad te veniat.

V. Dominus vobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo.

Oremus. Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuae memoriam reliquisti; tribue, quaesumus, ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuae fructum in nobis iugiter sentiamus: Qui vivis et regnas cum Deo patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia saecula saeculorum. *R.* Amen.

Tempore paschali dicitur oratio:

Spiritum nobis, Domine, tuae caritatis infunde; ut quos Sacramentis paschalibus satiasti, tua facias pietate concordes. Per Christum Dominum nostrum. — *R.* Amen.

8. *Antequam reponat Sacramentum, diligenter advertat, ut si aliquod fragmentum digitis adhaeserit, illud in pyxidem deponat, et eosdem digitos, quibus tetigit Sacramentum, abluat, et abstergat purificatorio. Postea genuflectens reponit Sacramentum in tabernaculo, et clave obserat.*

9. *Deinde extenta manu dextera, benedicit iis, qui communicarunt, dicens:* Benedictio Dei omnipotentis, Patris †, et Filii, et Spiritus santi, descendat super vos, et maneat semper.

R. Amen.

b) Intra Missam. (Ex Rit. Rom.)

1. *Statim post Communionem sacerdotis celebrantis fieri debet (nisi quandoque ex rationabili causa post Missam sit facienda), cum Orationes, quae in Missa post Communionem dicuntur, non solum ad sacerdotem, sed etiam ad alios communicantes spectent.*

2. *Itaque sacerdos, sumpto sacratissimo Sanguine, antequam se purificet* [facta genuflexione, *Rit. celebr. Miss. til. 10. n. 6*], *ponat particulas consecratas in pyxide, vel si pauci sint communicandi, super patenam, nisi in principio positae fuerint pyxide: et genuflectit, ministro interim faciente confessionem ut supra. Postea vertens se ad populum, in cornu Evangelii dicit:* Misereatur vestri, *etc. et eo, quo supra dictum est, modo, porrigit communicandis Eucharistiam, incipiens a ministris altaris, si velint communicare. Finita Communione, revertitur ad altare, nihil dicens; non dat eis benedictionem, quia illam dabit in fine Missae. Deinde dicit secreto:* Quod ore sumpsimus *etc. ut in Missali, se purificat, et Missam absolvit.*

c) Immediatae ante vel post Missam.

Sacerdos casula et omnibus aliis vestibus sacris indutus, collocato calice ad cornu Evangelii et bursa in loco salita, et explicato corporali, tabernaculum aperit, genuflectit et facit omnia quae supra (pag. 276 ad a) descripta sunt.

Nullo modo licet, sed omnino prohibetur communicare fideles in *nocte Nativitatis Domini* post cantatam primam Missam (S. R. C. 20. April. 1641 n. 1319 cfr. Correspondance de Rome tom. I pag. 22, 144, 377, 385, 499 et Analecta Juris Pontificii, Ser. II. pag. 1798); et hoc decretum ligat omnes non habentes privilegium in contrarium (S. R. C. 23 Martii 1686 n. 3105 ad 1); nec in die Parasceves; neque in Missa Sabbati sancti, nisi adsit consuetudo (S. R. C. 23. Sept. 1837 n. 4815 ad II, Correspodance de Rome tom. I, pag. 23 et 223); expleta vero Missa possunt fideles cum particulis praeconsecratis communicari in Sabbato Sancto.

d) De Communione infirmorum. (Ex Rit. Rom.)

1. Viaticum sacratissimi Corporis Domini nostri Jesu Christi summo studio ac diligentia aegrotantibus opportuno tempore procurandum est ne forte contingat illos tanto bono, parochi incuria, privatos decedere. Cavendum autem in primis est, ne ad indignos cum aliorum scandalo deferatur: quales, sunt publici usurarii, concubinarii, notorie criminosi, nominatim excommunicati aut denuntiati, nisi sese prius sacra Confessione purgaverint, et publicae offensioni, prout de iure, satisfecerint.

1. Hortetur parochus infirmum, ut sacram Communionem sumat, etiam si graviter non aegrotet, aut mortis periculum non immineat, maxime si festi alicuius celebritas id suadeat; neque ipse illam ministrare recusabit.

3. Pro Viatico autem ministrabit, cum probabile est, quod eam amplius sumere non poterit. Quodsi aeger, sumpto Viatico, dies aliquod vixerit, vel periculum mortis evaserit,

et communicare voluerit, eius pio desiderio parochus non deerit.

4. Potest quidem Viaticum brevi morituris dari non ieiunis; id tamen diligenter curandum est, ne iis tribuatur, a quibus ob phrenesim sive ob assiduam tussim, aliumve similem morbum, aliqua indecentia cum iniuria tanti Sacramenti timeri potest. Ceteris autem infirmis, qui ob devotionem in aegritudine communicant, danda est Eucharistia ante omnem cibum et potum, non aliter ac ceteris fidelibus, quibus nec etiam per modum medicinae ante aliquid sumere licet.

5. Sed alicui ad adorandum solum, seu devotionis, seu cuiusvis rei praetextu ad ostendendum non deferatur.

6. Deferri autem debet hoc sanctum Sacramentum ab ecclesia ad aegrotantium domos decenti habitu, superposito mundo velamine, manifeste atque honorifice, ante pectus, cum omni reverentia et timore, semper lumine praecedente.

7. Parochus igitur processurus ad communicandum infirmum, aliquot campanae ictibus iubeat convocari parochianos, seu confraternitatem sanctissimi Sacramenti (ubi fuerit instituta), seu alios pios Christifideles, qui sacram Eucharistiam cum cereis seu intortitiis commitentur, et umbellam seu baldachinum, ubi haberi potest, deferant. Praemoneat, ut aegri cubiculum mundetur, et in eo paretur mensa linteo mundo cooperta, in quo sanctissimum Sacramentum decenter deponatur.

8. Parentur luminaria, ac duo vascula, alterum cum vino, alterum cum aqua. Praeterea linteum mundum ante pectus communicandi ponatur, atque alia ad ornatum loci, pro cujusque facultate.

9. Ubi vero convenerint, qui Eucharistiam comitaturi sunt, sacerdos indutus superpelliceo et stola, et, si haberi potest, pluviali albi coloris, acolythis seu clericis, aut etiam presbyteris (si locus feret) superpelliceo pariter indutis comitatus, decenter et de more acceptas aliquot particulas

consecratas, vel unam tantum (si longius aut difficilius iter sit faciendum) ponat in pyxide, seu parva custodia, quam proprio suo operculo cooperit, et velum sericum superimponit; ipse vero sacerdos imposito sibi prius ab utroque humero oblongo velo decenti, utraque manu accipiat vas cum Sacramento, et deinde umbellam seu baldachinum subeat, nudo capite processurus.

10. Praecedat semper acolythus, vel alius minister deferens laternam (noctu autem hoc Sacramentum deferri non debet, nisi necessitas urgeat); sequantur duo clerici, vel qui illorum vices suppleant, quorum alter aquam benedictam cum aspersorio, et bursam cum corporali, quod supponendum erit vasculo sanctissimi Sacramenti super mensa in cubiculo infirmi, et cum linteolo purificatorio ad digitos sacerdotis abstergendos, alter librum Ritualem deferat, et campanulam iugiter pulset. Succedant deinde deferentes intortitia. Postremo sacerdos Sacramentum gestans elevatum ante pectus sub umbella, dicens Psalmum *Miserere etc.*, et alios Psalmos et Cantica. Quod si longius aut difficilius iter obeundum sit, et fortasse etiam equitandum, necesse erit, vas, in quo Sacramentum defertur, bursa decenter ornata, et ad collum appensa apte includere, et ita ad pectus alligare atque obstringere, ut neque decedere, neque pyxide excuti Sacramentum queat.

11. Ingrediens vero cum locum, ubi iacet infirmus, dicat: *V.* Pax huic domui, *R.* Et omnibus habitantibus in ea.

12. Tum depositum Sacramentum super mensa, supposito corporali, genuflexus adorat, omnibus genua procumbentibus, et mox accepta aqua benedicta, aspergit infirmum et cubiculum, dicens Antiphonam: Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor: et primum versum Psalmi Miserere mei Deus, cum Gloria Patri. Sicut erat, etc. Deinde repetitur Antiph. Asperges me. etc. Postea:

V. Adiutorium nostrum in nomine Domini, etc.

℣. Domine, exaudi orationem meam, etc.

℣. Dominus vobiscum etc.

Oremus. Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, aeterne Deus: et mittere digneris sanctum Angelum tuum de coelis qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum.

℟. Amen.

13. His dictis, accedat ad infirmum, ut cognoscat, num sit bene dispositus ad suscipiendum sacrum Viaticum, et utrum velit aliqua peccata confiteri; et illum audiat, atque absolvat: quamvis prius deberet esse rite confessus, nisi necessitas aliter urgeat.

14. Postea facta de more confessione generali, sive ab infirmo, sive eius nomine ab alio, sacerdos dicit: Misereatur etc. Indulgentiam, etc.

15, Deinde facta genuflexione, accipit de Sacramentum de vasculo, atque illud elevans ostendit infirmo dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, et more solito ter dicat: Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.

16. Et infirmus simul cum sacerdote dicat eadem verba, saltem semel, submissa voce: tum sacerdos dans infirmo Eucharistiam, dicat: Accipe, frater (vel soror), Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, et perducat in vitam aeternam. Amen.

17. Si vero Communio non datur per modum Viatici. dicat more ordinario: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam aeternam. Amen.

18. Quodsi mors immineat, et periculum sit in mora, tunc dicto, Misereatur etc. praedictis precibus omnibus, vel ex parte omissis, ei statim Viaticum praebeatur.

19. Postea sacerdos abluat digitos, nihil dicens; et infirmo datur ablutio. Deinde dicat ℣. Dominus vobiscum, ℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus. Domine sancte, Pater omnipotens, aeterne Deus te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro (vel sorori nostrae) sacrosanctum Corpus Domini nostri Jesu Christi Filii tui, tam corpori, quam animae prosit ad remedium sempiternum: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. ℟. Amen.

20. His expletis, si altera particula Sacramenti superfuerit (superesse autem semper debet, praeterquam in casu iam dicto, genuflectit, surgit, et accipiens vas cum Sacramento, facit cum eo signum crucis super infirmum, nihil dicens, et reverenter illud deferens, ordine, quo venerat, revertitur ad ecclesiam dicendo Psalmum: Laudate Dominum de coelis etc. et alios Psalmos et Hymnos, prout tempus feret.

21. Cum pervenerit ad ecclesiam, ponit Sacramentum super altare, adorat, deinde dicit:

℣. Panem de coelo praestitisti etc. etc.

℣. Dominus vobiscum, etc.

Oremus. Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuae memoriam reliquisti: tribue quaesumus, ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuae fructum in nobis iugiter sentiamus: Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum Amen.

22. Deinde annuntiat indulgentias a summis Pontificibus concessas sanctissimum Sacramentum comitantibus.

23. Postea cum Sacramento in pyxide velo cooperta faciat signum crucis super populum, nihil dicens. Postremo illud in loco suo reponat.

24. Quodsi ob difficultafem aut longitudinem itineris, vel quia ea, quia decet veneratione, Sacramentum ad ecclesiam commode reportari non potest, sumpta fuerit una tantum particula consecrata, ut dictum est, tunc ea infirmo administrata, sacerdos, praedictis precibus recitatis, eum manu

benedicit, et una cum aliis privato habitu, exstinctis luminibus, umbella demissa, latente pyxide, ad ecclesiam, vel domum quisque suam revertatur.

Viaticum publice administrandum.

(Const. syn. pag. 26).

Sacratissimum *Eucharistiae Sacramentum in Ecclesia semper habeatur*, quod in necessitate infirmis deferri possit debita cum reverentia, luminibus, et campanis praelatis, illudque octavo quoque die, veteris particulis absumptis, renovetur.

De ritu proprio in recipienda S. Communione.

(Pro negotiis ritus orientalis).

Nr. 3675.

In variis catholici orbis regionibus, in quibus diversorum rituum fideles permixti inveniuntur, deplorandum sane est saepe saepius nonnullos proprii ritus Ecclesia et sacerdote destitutos manere. Ex quo fit ut quidam ex illis propriae devotioni satisfacere, nec non christianae vitae fervorem per Sacramentorum frequentiam conservare et augere desiderantes, ex difficultate s. Communionem sumendi in propric ritu, a S. Sede privilegium communicandi in ritu alieno etiam extra casus a iure permissos continuo expostulent; alii vero quam plurimi propter eandem rationem inducantur potius ad diuturnam Sacramentorum incuriam cum maximo eorum vitae spiritualis detrimento.

Hisce recursibus ac malis effectibus permota haec S. Congregatio de Propaganda Fide pro negotiis ritus Orientalis per opportunum aliquod ac salutare remedium iis occurrere voluit. Hinc, de consilio Emorum Patrum praedictae S. Congregationis, SS. D. N. Leo PP. XIII, referente R. P. D. Augustino Archiep. Larissensi S. Congregationis de Prop. Fide Secretario in Audientia diei 2. Julii anni 1893 sequens decretum edi et expediri mandavit: nimirum.

Quo utilius frequentia promoveatur SS. Sacramentorum, quae efficacissima sunt media a Christo Domino instituta ad procurandam salutem animarum, et quo opportunius duplex illud praedictum inconveniens de media tollatur, omnibus fidelibus cuiuscumque ritus, sive latini, sive orientalis, degentibus in locis, in quibus non sit ecclesia aut sacerdos proprii ritus, facultas in posterum a S. Sede conceditur SS. Communionem, non modo in articulo mortis et pro paschali praecepto adimplendo, sed etiam quovis tempore devotionis gratia, iuxta ritum Ecelesiae existentis in praedictis locis, dummodo Catholica sit, recipiendi.

Rmis Ordinariis committitur officium ut praesentis decreti notitiam ad suum quisque populum pervenire faciat.

Datum Romae ex aedibus eiusdem S. Congnis die 18. Augusti 1893.

Pro Emo Card. Praefecto
† F. Augustinus Archiep. Larissen.
Aloisius Veccia *Secretarius.*

Usus pileoli in deferendo s. Viatico.

(Ind. C. R. 14. 11. 1872.)

Quum Decreto Sacrorum Rituum Congregationis de die 13. Augusti 1603. cautum sit, ne sacerdotes sanctissimum Eucharistiae Sacramentum infirmis ministraturi tecto capite per vias incedant, experientia autem doceat, in nostris regionibus et praesertim tempore hiemali sine valetudinis periculo hoc fieri non posse, hinc utile Nobis visum est, Sanctissimum Dominum nostrum Pium P. P. IX. humiliter rogare, ut cum sacerdotibus Dioecesis Trevirensis super praedicto decreto gratiose dispensare dignetur. Votis nostris consentiens Sanctitas Sua die 14. Novembris anni praeterlapsi petitum a Nobis indultum concessit, quod cum Reverendo Clero Dioecesano hisce communicamus.

TREVIREN. Revmus Dnus Matthias Eberhard, Episcopus Treviren., a Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa IX.

supplicibus votis postulavit dispensationem a servando in Diocesi sua Decreto Sacrorum Rituum Congregationis diei 13. Augusti 1603, quo injungitur, ut Sacerdos Sanctissimum Sacramentum per modum Viatici infirmis deferens incedere debeat capite nudo, quod in illis religionibus praesertim tempore hiemali vix ac ne vix quidem observari potest absque evidenti valetudinis detrimento. Quae porro gravissima rerum adjuncta considerans Sanctitas Sua, referente suscripto ejusdem Sacrae Congregationis Secretario, indulsit, ut Sacerdotes Sacrum Viaticum in Dioecesi Trevirensi infirmis delaturi incedant hiemali praesertim tempestate capite laneo pileolo tecto qui exigente necessitate esse poterit talis amplitudinis, ut aures etiam cooperiat. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 14. Novembris 1872.

De communione paschali.

(Ex Rit. Rom.)

1. Curet autem Parochus, ut in Quadragesima per se, vel per alios concionatores populo opportune denuntietur Constitutio Concilii Lateranensis sub Innocentio III. quae sic habet:

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti, et injunctam sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiae Sacramentum, nisi forte de consilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum; alioquin et vivens ab ingressu Ecclesiae arceatur, et moriens christiana careat sepultura.

2. Ut igitur hoc salutare Concilii decretum inviolabiliter servetur descripta Parochus habeat nomina suorum parochianorum; et qui dicto tempore non communicaverint, et post Octavam Paschae eos, qui propriae salutis immemores saepius admoniti non obtemperaverint, Ordinario suo denuntiet.

3. Dabint quoque operam Parochus, quoad ejus fieri potest, ut in ipso die sanctissimo Paschae communicent; quo die ipse per se, nisi legitime impediatur, parochiae suae fidelibus hoc Sacramentum ministrabit. Alienae vero parochiae fideles ad proprium Parochum remittet, praeter peregrinos et advenas, et qui certum domicilium non habent, quibus ipse sacram praebebit communionem, si ad illam acesserint rite parat: vel ubi est ea consuetudo, eos ad cathedralis Ecclesiae Parochum remittet. In ceteris vero servabit ea, quae in libro de statu animarum, ut infra, praescribuntur.

4. Aegrotis quoque parochialibus, etiamsi communionem extra praescriptos paschales dies sumpserint, in paschalibus diebus illam deferet, ac ministrabit.

Modus sacram Eucharistiam deferendi occulte ad infirmos ob metum infidelium.

Ex constitutione Benedicti XIV. Inter Omnigenas. §. 25. edita pro Servia et finitimis regionibus die 2. Febr. 1744.

Ubi Turcarum vis praevalet et iniquitas, Sacerdos stolam semper habeat propriis coopertam vestibus: in sacculo, seu bursa Pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et nunquam solus procedat, sed uno saltem fideli, in defectu Clerici, associetur.

V.

De Sacramento Poenitentiae.

Sanctum Poenitentiae Sacramentum, ad eos, qui post Baptismum lapsi sunt, in gratiam Dei restituendos a Christo Domino institutum, eo diligentius administrandum est, quo frequentior est ejus usus, et quo plura requiruntur ad illud recte digneque tractandum ac suscipiendum. Cum autem ad illud constituendum tria concurrant, materia, forma, et minister: illius quidem remota materia sunt peccata, proxima vero sunt actus poenitentis, nempe contritio, confessio, et satisfactio. Forma autem, illa absolutionis verba: Ego te absólvo etc. Minister denique est Sacerdos habens potestatem absolvendi vel ordinariam, vel delegatam. Sed si periculum mortis immineat, approbatusque desit Confessarius, quilibet Sacerdos potest a quibuscumque censuris et peccatis absolvere. In ejus ministro requiritur etiam bonitas, scientia, atque prudentia, cum sigillo secretae confessionis sub exacto, perpetuoque silentio. Quibus et aliis ad id opportunis ut optime sint instructi, omni studio curare debent Confessarii.

2. In primis meminerit Confessarius, se judicis pariter et medici personam sustinere, ac divinae justitiae simul et misericordiae ministrum a Deo constitutum esse, ut tamquam arbiter inter Deum et homines, honori divino, et animarum saluti consulat.

3. Ut ergo recte judicare queat, discernens inter lepram et lepram, et tamquam peritus medicus animarum morbos

prudenter curare, et apta cuique remedia applicare sciat, quantam potest maximam ad id scientiam atque prudentiam, tum assiduis ad Deum precibus, tum ex probatis auctoribus, praesertim e Catechismo Romano, et prudenti consilio peritorum studeat sibi comparare.

4. Sciat casus et censuras Sedi apostolicae, et Ordinario suo reservatas, et suae cujusque Ecclesiae constitutiones, easque diligenter observet.

5. Denique hujus Sacramenti doctrinam omnem recte nosse studebit, et alia ad ejus rectam administrationem necessaria. Atque in hoc ministerio ita procedat, ut infra praescribitur.

Ordo ministrandi sacramentum poenitentiae.

(Ex Rituali Romano).

6. Sacerdos ad audiendam confessionem vocatus, promptum facilemque se praebeat: ac priusquam ad audiendum accedat, si tempus suppetat, ad hoc ministerium recte, sancteque obeundum, divinum auxilium piis precibus implorabit.

7. In Ecclesia, non autem in privatis aedibus, confessiones audiat, nisi ex causa rationabili, quae cum inciderit, studeat tamen id decenti ac patenti loco praestare.

8. Habeat in Ecclesia sedem confessionalem, in qua sacras confessiones excipiat: quae sedes patenti, conspicuo, et apto Ecclesiae loco posita, crate perforata inter poenitentem et Sacerdotem sit instructa.

9. Superpelliceo, et stola violacei coloris utatur, prout tempus, vel locorum feret consuetudo.

10. Poenitens, si opus fuerit, admoneatur, ut qua decet humilitate mentis et habitus accedat, et flexis genibus signo crucis se muniat.

11. Mox Confessarius inquirat de illius statu (nisi aliter notus fuerit) et quampridem sit confessus, et an im-

positam poenitentiam adimpleverit? num rite atque integre alias confessus fuerit; num conscientiam suam, ut debet, prius diligenter discusserit.

12. Quod si poenitens aliqua censura, vel casu reservato sit ligatus, a quo ipse non possit absolvere, non absolvat, nisi prius obtenta facultate a Superiore.

13. Si vero Confessarius, pro personarum qualitate, cognoverit poenitentem ignorare christianae fidei rudimenta, si tempus suppetat, eum breviter instruat de articulis fidei, et aliis ad salutem cognitu necessariis, et ignorantiam ejus corripiat, illumque admoneat, ut ea postmodum diligentius addiscat.

14. Tum poenitens confessionem generalem latina, vel vulgari lingua dicat, scilicet Confíteor, etc. vel saltem utatur his verbis: Confíteor Deo omnipoténti, et tibi pater. Peccata sua exinde confiteatur, adjuvante, quotiescumque opus fuerit. Sacerdote: qui confitentem non reprehendet, nisi finita, ut dicetur, confessione; neque interpellabit, nisi opus fuerit aliquid melius itelligere; proinde fiduciam ei praebeat, et humaniter suggerat, ut omnia peccata sua rite et integre confiteatur, remota stulta illa quorundam verecundia, qua praepediti, suadente diabolo, peccata confiteri non audent.

15. Si poenitens numerum, et species, et circumstantias peccatorum explicatu necessarias non expresserit, eum Sacerdos prudenter interroget.

16. Sed caveat, ne curiosis, aut inutilibus interrogationibus quemquam detineat, praesertim juniores utriusque sexus, vel alios, de eo, quod ignorant, imprudenter interrogans, ne scandalum patiantur, indeque peccare discant.

17. Demum, audita confessione, perpendens peccatorum, quae ille admisit, magnitudinem, ac multitudinem, pro eorum gravitate, ac poenitentis conditione, opportunas correptiones ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna caritate adhibebit, et ad dolorem et contritionem efficacibus verbis adducere conabitur, atque ad vitam emendandam ac melius instituendam inducet, remediaque peccatorum tradet.

18. Postremo salutarem et convenientem satisfactionem, quantam spiritus et prudentia suggesserint, injungat, habita ratione status, conditionis, sexus, et aetatis et item dispositionis poenitentium. Videatque, ne pro peccatis gravibus levissimas poenitentias imponat, ne si forte peccatis conniveat, alienorum peccatorum particeps efficiatur. Id vero ante oculos habeat, ut satisfactio non sit tantum ad novae vitae remedium, et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad praeteritorum peccatorum castigationem.

19. Quare curet, quantum fieri potest, ut contrarias peccatis poenitentias injungat, veluti avaris eleemosynas, libidinosis jejunia, vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia. Rarius autem vel serius confitentibus, vel in peccata facile recidentibus, utilissimum fuerit consulere, ut saepe, puta semel in mense, vel certis diebus solemnibus, confiteantur, et si expediat, communicent.

20. Poenitentias pecuniarias sibi ipsis Confessarii non applicent, neque a poenitentibus quidquam tamquam ministerii sui praemium petant, vel accipiant.

21. Pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifestam poenitentiam non imponant.

22. Videat autem diligenter Sacerdos, quando, et quibus conferenda, vel deneganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces: quales sunt qui nulla dant signa doloris; qui odia et inimicitias deponere, aut aliena si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, et vitam in melius emendare nolunt: aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant, et scandalum tollant: neque etiam eos absolvat, quorum peccata sunt Superioribus reservata.

23. Si vero quis confiteatur in periculo mortis constitutus, absolvendus est ab omnibus peccatis et censuris, quantumvis reservatis (cessat enim tunc omnis reservatio):

*

sed prius, si potest, cui debet, satisfaciat: ac si periculum evaserit, et aliqua ratione Superiori, a quo alias esset absolvendus, se sistere teneatur; cum primum poterit, coram eo se sistat, quidquid debet praestiturus.

24. Quod si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox et loquela aegro deficiant, nutibus et signis conetur, quoad ejus fieri poterit, peccata poenitentis cognoscere: quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.

25. Meminerit porro Sacerdos, aegris non esse injungendam gravem, aut laboriosam poenitentiam; sed indicendam tantum illam, quam si convaluerint, opportuno tempore peragant. Interim juxta gravitatem morbi, aliqua oratione, aut levi satisfactione imposita, et acceptata, absolvantur, prout opus fuerit.

Absolutionis forma.

1. Cum igitur poenitentem absolvere voluerit, injuncta ei prius, et ab eo acceptata salutari poenitentia, primo dicit:

Misereátur tui omnípotens Deus, et dimíssis peccátis tuis, perdúcat te ad vitam aeternam. Amen.

2. Deinde dextera versus poenitentem elevata dicit:

Indulgéntiam, absolutiónem, et remissiónem peccatórum tuórum tríbuat tibi omnípotens, et miséricors Dóminus. Amen.

Dóminus noster Jesus Christus te absólvat: et ego auctoritáte ipsíus te absólvo ab omni vínculo excommunicatiónis, suspensiónis, et interdícti, in quantum possum, et tu índiges. Deínde ego te absólvo a peccátis tuis, in nómine Patris †, et Fílii, et Spíritus sancti. Amen.

3. Si poenitens sit laicus, omittitur verbum suspensiónis.

Pássio Dómini nostri Jesu Christi, mérita beátae Maríae Vírginis, et ómnium Sanctórum, quidquid boni féceris, et mali sustinúeris, sint tibi in remissiónem peccatórum, augméntum grátiae, et praemium vitae aetérne. Amen.

4. In confessionibus autem frequentioribus, et brevioribus ommiti potest, Misereátur, etc. et satis erit dicere: Dóminus noster Jesus Christus, etc. ut supra usque ad illud: Pássio Dómini nostri, etc.

5. Urgente vero aliqua gravi necessitate in periculo mortis, breviter dicere poterit:

Ego te absólvo ab ómnibus censúris, et peccátis, in nómine Patris †, et Fílii, et Spíritus sancti. Amen.

De absolutione ab excommunicatione in foro exteriori et interiori.

(Ex Rit. Rom.)

1. Si potestas absolvendi ab excommunicationis sententia Sacerdoti commissa fuerit a Superiore, et in mandato certa forma sit praescripta, illa omnino servanda est: si vero in mandato seu commisione dicitur: *In forma Ecclesiae consueta absolvat;* haec servanda sunt.

2. Primo, ut excommunicatus ei, ob cujus offensam in excommunicationem incurrit, prius, si potest, satisfaciat. Quod si tunc non possit, sufficientem cautionem praebeat, aut saltem, si eam praestare non potest, juret se, cum primum poterit, satisfacturum.

3. Secundo, si crimen, ob quod in excommunicationem incidit, sit grave, juramentum ab eo exigatur de parendo mandatis Ecclesiae, quae illi fient pro tali causa: ac praecipue ne deinceps delinquat contra illum Canonem, vel Decretum, contra quod faciendo censuram incurrit.

4. Denique hunc absolvendi ritum observabit.

Poenitentem coram se utroque genu flexo, in humero (si vir fuerit) usque ad camisiam exclusive denudato, virga aut funiculis sedens leviter percutit, dicendo totum Psalmum Miserére, cum Glória Patri.

5. Deinde surgit, et aperto capite dicit:
Kyrie eléison. Christe eléison. Kyrie eléison.
Pater noster.
℣. Et ne nos indúcas in tentatiónem.
℟. Sed líbera nos a malo.
℣. Salvum fac servum tuum (vel ancíllam tuam) Dómine.
℟. Deus meus, sperántem in te.
℣. Nihil profíciat inimícus in eo (vel in ea).
℟. Et fílius iniquitátis non appónat nocére ei.
℣. Esto ei Dómine turris fortitúdinis.
℟. A fácie inimíci.
℣. Dómine exaúdi oratiónem meam.
℟. Et clamor meus ad te véniat.
℣. Dóminus vobiscum.
℟. Et cum spíritu tuo.

Oremus.

Deus, cui próprium est miseréri semper, et párcere: súscipe deprecatiónem nostram, ut hunc fámulum tuum, quem excommunicatiónis senténtia constríngit, miserátio tuae pietátis cleménter absólvat. Per Christum Dóminum nostrum. ℟. Amen.

6. Mox sedet, et cooperto capite dicit:

Dóminus noster Jesus Christus te absólvat: et ego auctoritáte ipsíus, et sanctíssimi Dómini nostri Papae (vel reverendíssimi Episcopi N., vel talis Superióris) mihi commíssa, absólvo te a vínculo excommunicatiónis, in quam incurrísti (vel incurrísse declarátus es), propter tale factum (vel causam, etc.); et restítuo te communióni et unitáti fidélium, et sanctis Sacraméntis Ecclésiae, in nómine Patris †, et Fílii, et Spíritus sancti.

7. Quod si Sacerdoti nulla sit a Superiore praescripta forma, nec sibi mandatum, ut in forma Ecclesiae communi, vel consueta absolvat; tunc nihilominus pro rei gravitate

praedictam caeremoniam et preces adhibeat; at vero si res non fuerit adeo gravis, absolvere poterit, dicens:

Dóminus noster Jesus Christus te absólvat: et ego auctoritáte ipsíus, et sanctíssimi Dómini nostri Papae (si a Papa fuerit delegatus), (vel reverendíssimi Episcopi N. vel talis Superióris) mihi concéssa, absólvo te, etc. ut supra.

8. In foro autem interiori, Confessarius habens facultatem absolvendi excommunicatum, absolvat juxta formam communem supra praescriptam in absolutione sacramentali.

Ritus absolvendi excommunicatum jam mortuum.

1. Si quis excommunicatus ex hac vita decedens dederit signum contritionis, ne ecclesiastica careat sepultura, sed Ecclesiae suffragiis, quatenus fieri potest, adjuvetur, absolvi potest hoc modo.

2. Si corpus nondum sepultum fuerit, verberetur et absolvatur, ut infra; deinde absolutum, in loco sacro sepeliatur.

3. Si vero fuerit sepultum in loco profano, si commode fieri poterit, exhumabitur, et eodem modo verberabitur, et post absolutionem in loco sacro sepelietur; sed si commode exhumari non potest, locus sepulturae verberetur, postea absolvatur.

4. Quod si in loco sacro sit sepultus, non exhumabitur, sed verberabitur sepulchrum.

Dum autem corpus, sive sepulturam verberat, Sacerdos dicat Antiphonam:

Exsultábunt Dómino ossa humiliáta.

Ps. Miserére.

Quo facto, absolvatur, dicendo:

Auctoritáte mihi concéssa, ego te absólvo a vínculo excommunicatiónis, quam incurristi (vel incurrísse declarátus es) propter tale factum, et restítuo te communióni fidélium, in nómine Patris †, et Fílii, et Spíritus sancti. Amen.

7. Deinde dicatur Psalm. De profúndis. pag. 95 et in fine:

℣. Réquiem aetérnam dona ei Dómine.
℟. Et lux perpétua lúceat ei.
Kyrie eléison. Christe eléison. Kyrie eléison.
Pater noster.
℣. Et ne nos indúcas in tentatiónem.
℟. Sed líbera nos a malo.
℣. A porta ínferi.
℟. Erue Dómine ánimam ejus.
℣. Requiéscat in pace. ℟. Amen.
℣. Dómine exaúdi oratiónem meam.
℟. Et clamor meus ad te véniat.
℣. Dóminus vobíscum.
℟. Et cum spíritu tuo.

Orémus. Oratio.

Da, quaesumus Dómine, ánimae fámuli tui, quem excommunicatiónis senténtia constrínxerat, refrigérii sedem, quiétis beatitúdinem, et supérni lúminis claritátem. Per Christum Dóminum nostrum. ℟. Amen.

De modo absolvendi a suspensione vel ab interdicto extra vel intra sacramentalem confessionem et dispensandi super irregularitate.

1. Si Sacerdoti sit commissa facultas absolvendi aliquem a suspensione, vel interdicto, quamvis nulla verba sint praecipue determinata, uti poterit hac formula:

Poenitens dicat: Confiteor Deo omnipoténti etc.

Sacerdos: Misereátur tui, etc. Indulgéntiam etc.

Auctoritáte mihi ab N. trádita, ego absólvo te a vínculo suspensiónis (vel interdícti), quam (vel quod) propter tale factum (vel causam) incurrísti (seu incurrísse declarátus es), in nómine Patris †, et Fílii, et Spíritus sancti. Amen.

2. Si vero Confessario, sive in foro conscientiae, sive extra, data est potestas dispensandi super irregularitate, tunc postquam absolverit a peccatis, addat consequenter:

Et eádem auctoritáte dispénso tecum super irregularitáte (vel irregularitátibus, si sint plures), in quam (vel in quas) ob talem causam (vel tales causas, eas exprimendo) incurrísti: et hábilem reddo, et restítuo te executióni Ordinum, et officiórum tuórum, in nómine Patris †, et Fílii, et Spíritus sancti. Amen.

3. Si nullum habet Ordinem, dicatur:

Hábilem reddo te ad omnes Ordines suscipiéndos. vel etiam ad alia, juxta tenorem mandati.

4. Quod si necesse sit titulum beneficii restituere, et fructus male perceptos condonare, subjungat:

Et restítuo tibi títulum (seu títulos) Beneficii (seu Beneficiórum), et condóno tibi fructus male percéptos, in nómine Patris †, et Fílii, et Spíritus sancti. Amen.

5. Advertat autem Sacerdos, ne ullo modo in iis facultatis suae terminos excedat.

Formae commutationis et dispensationis votorum et impedimentorum Matrimonii.

Praenotanda: 1. Commutatio votorum saepe fieri *debet* in confessione: quare quilibet attendat suas facultates.

2. Quoad dispensationes votorum et impedimentorum Matrimonii sufficit quidem utcumque indicare voluntatem praesentem, quia nulla forma praescripta est. Pro maiore tamen confessariorum commodo ex *M. Navar. Manuduct. ad praxim exsecutionis litterarum sacrae Poenitentiarioe* (edit. Leodien. 1733.), ex *Monacelli* Formulario legali practico parte I. pag. 260. sqs. (edit. III. Rom. 1844.) et aliis probatis auctoribus adiicienda visa sunt, quibus confessarius, ***si facultatem circa illa vota, impedimenta etc obtinuerit***, uti possit.

1. Forma dilationis simplicis voti ingrediendae religionis

(pro iis qui votum nondum bene possunt implere).

Post consuetam absolutionem sacramentalem a censuris et peccatis subiungat confessarius:

Insuper tibi dilationem ad implendum votum religionis, quod emisisti, concedo, in nomine Patris †, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.

Passio Domini nostri etc.

2. Forma absolutionis a transgressione simplicis voti ingrediendae religionis

(pro eo qui cum tali voto matrimonium alioquin legitime contraxit et consummavit). *Dicatur post absolut. sacr.*

Deinde te, non obstante voto religionis, quod alias emisisti, in Matrimonio remanere et debitum coniugale exigere (et reddere) posse declaro, in nomine Patris †, etc.

Possio Domini nostri etc.

3. Forma absolutionis a transgressione voti castitatis

(pro iis, qui similiter cum *hoc* voto matrimonium inierunt).

Adiungat confessarius:

Item te, non obstante voto castitatis, quod emisisti et transgressus es, in dicto Matrimonio remanere et debitum coniugale reddere posse et debere declaro et ut idem debitum etiam exigere licite possis, tecum dispenso. In nomine Patris † etc.

Passio Domini nostri etc.

4. Forma commutationis voti simplicis religionis.

Absolutioni consuetae confessarius subiungat:

Et auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata, ego tibi votum religionis, quod emisisti, in opera pietatis, quae tibi praescripsi, *ad effectum licite contrahendi Matrimonium* (vel: *ad effectum remanendi in saeculo in vita*

caelibe, vel: *absolute*, prout pro diversa causa facultas data sit) dispensando commuto. In nomine Patris † etc.

Passio Domini nostri etc.

5. Forma commutationis voti castitatis.

Et auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata tibi votum castitatis, quod emisisti, *ad effectum, ut matrimonium contrahere et debitum coniugale reddere et exigere tibi liceat* (vel ut supra in n. 4). in opera tibi praescripta dispensando commuto. In nomine Patris † etc.

Passio Domini nostri etc.

6. Forma commutationis voti simplicis castitatis et religionis.

Item auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata tibi vota religionis et castitatis, quae emisisti (ad effectum, ut matrimonium legitime contrahere et in eo debitum coniugale reddere et exigere tibi liceat), in opera pietatis, quae tibi praescripsi, dispensando commuto. In nomine Patris † etc.

Passio Domini nostri etc.

7. Forma commutationis votorum peregrinationis Sedi Apostolicae reservatorum.

Item auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata tibi votum peregrinationis, quod emisisti, in (peregrinationem, eleemosynam, seu alia pietatis) opera, quae tibi praescripsi, dispensando commuto. In nomine Patris † etc.

Passio Domini nostri etc.

8. Forma dispensandi super impedimento occulto affinitatis proveniente ex copula illicita ad contrahendum.

Similiter post absolutionem a censuris et peccatis in forma solita addatur:

Et insuper autoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento *primi* (seu *secundi*,

seu *primi et secundi*, seu *secundi*) *gradus affinitatis* ex copula illicita a te habita cum matre (vel sorore etc.) mulieris, quacum contrahere intendis, proveniente; ut ea non obstante Matrimonium cum dicta muliere publice, servata forma Concilii Tridentini, contrahere, consummare ac in eo remanere possis et valeas. In nomine Patris † etc.

Insuper eadem autoritate prolem, quam ex matrimonio susceperis, legitimam fore nuntio et declaro. In nomine Patris † etc.

Passio Domini nostri etc.

9. Forma dispensationis super impedimento primi affinitatis gradus ex copula illicita proveniente ad remanendum.

Item: Et insuper auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento primi affinitatis gradus, ex copula illicita, quam cum matre (vel sorore) tuae putatae coniugis antea habuisti, ut illo non obstante (renovato consensu cum praefata coniuge), Matrimonium cum illa contrahere, consummare et in eo remanere licite valeas et possis. In nomine Patris † etc.

Et pariter eadem auctoritate prolem si quam suscepisti et susceperis, legitimam fore decerno et declaro. In nomine Patris † etc.

Passio Domini nostri etc.

10. Forma dispensationis eorum, qui petentes dispensationem a Dataria super impedimento publico tacuerunt impedimentum occultum ad contrahendum.

Insuper auctoritate Apostolica . . . mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento ex incestuosa copula, quam cum tua consanguinea (seu affine) habuisti, proveniente, ut praefato impedimento non obstante, Matrimonium cum illa ad formam litterarum dispensationis, quam a Sede Apostolica obtinuisti, contrahere licite possis et valeas. In nomine Patris † etc.

11. Forma absolutionis et dispensationis eorum, qui vigore dispensationis a Dataria obreptitie vel subreptitie obtentae super publico impedimento, Matrimonium invalide contraxerunt.

Insuper auctoritate Apostolica . . . mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento ex incestuosa cognitione in litteris dispensationis, cuius vigore contraxisti, non expressa, proveniente, ut denuo matrimonium cum illa contrahere renovato consensu, et consummare ac in eo remanere licite possis ac valeas. In nomine Patris † utc.

Pariter eadem auctoritate prolem, si quam susceperis et suscepturus sis, legitimam esse et fore decerno et declaro. In nomine Patris † etc.

12. Forma dispensationis pro consanguineis vel affinibus, qui, ignorantes gradum prohibitum, Matrimonium contraxerunt, publicationibus in ecclesia factis

(si res secretum postulat).

Insuper auctoritate Apostolica . . . mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento tertii gradus affinitatis, ut illo non obstante cum putata coniuge, praevia renovatione prioris consensus, Matrimonium secrete inter te et ipsam contrahere et consummare ac debitum coniugale exigere et reddere possis. In nomine Patris etc.

Et pariter eadem auctoritate prolem susceptam, si qua sit, et suscipiendam, legitimam esse et fore decerno et declaro. In nomine Patris † etc.

13. Forma dispensandi cum iis, qui praecedente adulterio et fide data, Matrimonium contrahere desiderant.

Insuper auctoritate Apostolica . . . mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento criminis ex adulterio et fide data proveniente, ut illo non obstante cum muliere tecum rea Matrimonium publice, servata forma Concilii Tridentini, contrahere et consummare, debitumque coniugale exigere et reddere possis. In nomine Patris † etc.

Pariter eadem auctoritate prolem susceptam (non tamen in adulterio conceptam) et suscipiendam legitimam fore pronuntio et declaro. In nomine Patris † etc.

14. Forma dispensandi cum iis, qui cum occulto impedimento criminis Matrimonium contraxerunt.

Et insuper auctoritate Apostolica . . . mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento criminis, ex adulterio et fide data proveniente, ut illo non obstante Matrimonium cum tua putata coniuge contrahere, consummare ac debitum coniugale exigere et reddere valeas. In nomine Patris † etc.

Pariter eadem auctoritate prolem, si quam susceperis (non tamen ex adulterio conceptam) et quam suscepturus es, legitimam esse et fore decerno et declaro in nomine Patris † etc.

15. Forma dispensationis in radice.

Item: Ego potestate Apostolica mihi specialiter et expresse demandata, Matrimonium a te N. N. cum N. N. in consensu adhuc permanente nulliter contractum, in radice eius sano et consolido, prolemque susceptam et suscipiendam legitimam declaro in nomine Patris † etc.

Passio Domini etc.

16. Modus restituendi ius petendi debitum.

a) Si amissum fuit per affinitatem ex copula illicita.

Item: Et insuper auctoritate Apostolica . . . mihi specialiter delegata, dispenso tecum ut non obstante affinitate, quam contraxisti cum tua uxore ex illicita copula a te habita cum eius sorore (vel matre), debitum coniugale a tua uxore etiam petere licite possis et valeas. In nomine Patris † etc.

b) Si amissum fuit per votum castitatis.

Item auctoritate Apostolica . . . mihi specialiter delegata, ut, voto castitatis, quod emisisti, ad hunc effectum suspenso, debitum coniugale licite exigere possis, tecum dispenso. In nomine Patris † etc.

Constitutio sanctissimi domini nostri Pii papae IX., qua ecclesiasticae censurae latae sententiae limitantur.

PIUS EPISCOPUS,
servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicae sedis moderationi convenit, quae salubriter veterum canonum auctoritate constituta sunt, sic retinere, ut, si temporum rerumque mutatio quidpiam esse temperandum prudenti dispensatione suadeat, eadem apostolica sedes congruum supremae suae potestatis remedium ac providentiam impendat. Quamobrem cum animo nostro iampridem revolveremus, ecclesiasticas censuras, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae ad incolumitatem ac disciplinam ipsius Ecclesiae tutandam, effrenemque improborum licentiam coercendam et emendandam sancte per singulas aetates indictae ac promulgatae sunt, magnum ad numerum sensim excrevisse; quasdam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine atque causis, ob quas impositae fuerant, vel a pristina utilitate atque opportunitate excidisse; eamque ob rem non infrequentes oriri sive in iis, quibus animarum cura commissa est, sive in ipsis fidelibus dubietates, anxietates angoresque conscientiae; nos eiusmodi incommodis ocurrere volentes, plenam earundem recensionem fieri nobisque proponi iussimus, ut diligenti adhibita consideratione, statueremus quasnam ex illis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari aut abrogare congrueret. Ea igitur recensione peracta, ac venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus in negotiis fidei

generalibus inquisitoribus per universam christianam rempublicam deputatis in consilium adscitis, reque diu ac mature perpensa, motu proprio, certa scientia, matura deliberatione nostra, deque apostolicae nostrae potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura constitutione decernimus, ut ex quibuscumque censuris sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae hactenus impositae sunt, nonnisi illae quas in hac ipsa constitutione inserimus, eoque modo, quo inserimus, robur exinde habeant, simul declarantes, easdem non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac nostra constitutione conveniunt, verum etiam ex hac ipsa constitutione nostra, non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere.

Excommunicationes latae sententiae speciali modo Romano pontifici reservatae.

Itaque excommunicationi latae sententiae speciali modo Romano pontifici reservatae subiacere declaramus:

1. Omnes a christiana fide apostatas et omnes ac singulos haereticos, quocumque nomine censeantur, et cuiuscumque sectae existant, eisque credentes eorumque receptores, fautores ac generaliter quoslibet illorum defensores.

2. Omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate sedis apostolicae libros eorundem apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per apostolicas literas nominatim prohibitos eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes.

3. Schismaticos et eos, qui a Romani pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter se subtrahunt vel recedunt.

4. Omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus seu conditionis fuerint ab ordinationibus seu mandatis Romanorum pontificum pro tempore existentium ad universale

futurum concilium appellantes nec non eos, quorum auxilio, consilio vel favore appellatum fuerit.

5. Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. cardinales, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, sedisque apostolicae legatos vel nuntios, aut eos a suis dioecesibus, territoriis, terris, seu dominiis eiicientes, nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

6. Impedientes directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare eiusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium, vel favorem praestantes.

7. Cogentes sive directe, sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones; item edentes leges vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae.

8. Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a sede apostolica, vel ab eiusdem legatis aut delegatis quibuscumque profecta eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes, vel perterrefacientes.

9. Omnes falsarios litterarum apostolicarum, etiam in forma brevis ac supplicationum gratiam vel iustitiam concernentium, per Romanum pontificem, vel S. R. E. vicecancellarios seu gerentes vices eorum aut de mandato eiusdem Romani pontificis signatarum: nec non falso publicantes litteras apostolicas; etiam in forma brevis, et etiam falso signantes supplicationes vicecancellarii aut gerentis vices praedictorum.

10. Absolventes complicem in peccato turpi etiam in mortis articulo, si alius sacerdos licet non adprobatus ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem.

11. Usurpantes aut sequestrantes iurisdictionem, bona, reditus, ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes.

12. Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios civitates, terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis; nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes.

A quibus omnibus excommunicationibus huc usque recensitis absolutionem Romano pontifici pro tempore speciali modo reservatam esse et reservari; et pro ea generalem concessionem absolvendi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano pontifici reservatis nullo pacto sufficere declaramus, revocatis insuper earundem respectu quibuscumque indultis concessis sub quavis forma et quibusvis personis etiam regularibus cuiuscumque ordinis, congregationis, societatis et instituti, etiam speciali mentione dignis et in quavis dignitate constitutis. Absolvere autem praesumentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano pontifici reservatae innodatos se sciant, dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint.

Excommunicationes latae sententiae Romano pontifici reservatae.

Excommunicationi latae sententiae Romano pontifici reservatae subiacere declaramus:

1. Docentes vel defendentes sive publice, sive privatim propositiones ab apostolica sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae; item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicis, prouti damnata est a Benedicto XIV. in const. *Suprema* 7. Julii 1745. *Ubi primam* 2. Junii 1749. *Ad eradicandam* 28. Septembris 1746.

2. Violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in

clericos vel utriusque sexus monachos, exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permitittur, ut episcopus aut alius absolvat.

3. Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcumque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis.

4. Nomen dantes sectae ***massonicae***, aut ***carbonariae***, aut aliis eiusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinantur, necnon iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes, earumve occultos coriphaeos ac duces non denuntiantes, donec non denuntiaverint.

5. Immunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare iubentes aut violantes.

6. Violantes clausuram monialium, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes vel admittentes, itemque moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a s. Pio V. in constit. *Decori* praescriptam.

7. Mulieres violantes regularium virorum clausuram, superiores aliosve eas admittentes.

8. Reos simoniae realis in beneficiis quibuscumque eorumque complices.

9. Reos simoniae confidentialis in beneficiis quibuslibet, cuiuscumque sint dignitatis.

10. Reos simoniae realis ob ingressum in religionem.

11. Omnes, qui questum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus excommunicationis censura plectuntur constitutione s. Pii V. *Quam plenum* 2. Januarii 1569.

12. Colligentes eleemosynas maioris pretii pro missis, et ex iis lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis, ubi missarum stipendia minoris pretii esse solent.

*

13. Omnes, qui excommunicatione mulctantur in constitutionibus s. Pii V. *Admonet nos* quarto calendas Aprilis 1567. Innocenti IX. *Quae ab hac sede* pridie nonas Novembris 1691. Clementis VIII. *Ad Romani pontificis curam* 26. Iunii 1592 et Alexandri VII. *Inter ceteras* nono calendas Novembris 1660 alienationem et infeudationem civitatum et locorum S. R. E. respicientibus.

14. Religiosos praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis sacramentum extremae unctionis aut eucharistiae per viaticum ministrare absque parochi licentia.

15. Extrahentes absque legitima venia reliquias ex sacris coemeteriis sive catacumbis urbis Romae eiusque territorii, eisque auxilium vel favorem praebentes.

16. Communicantes cum excommunicato nominatim a papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem.

17. Clericos scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano pontifice nominatim excommunicatis et ipsos in officiis recipientes.

Excommunicationes latae sententiae episcopis sive ordinariis reservatae.

Excommunicationi latae sententiae episcopis sive ordinariis reservatae subiacere declaramus:

1. Clericos in sacris constitutos vel regulares aut moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes; necnon omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.

2. Procurantes abortum, effectu secuto.

3. Literis apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes.

Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae.

Excommunicationi latae sententiae nemini reservatae subiacere declaramus:

1. Mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae haereticos notorios aut nominatim excommunicatos vel interdictos.

2. Laedentes aut perterrefacientes inquisitores, denuntiantes, testes, aliosve ministros s. officii; eiusve sacri tribunalis scripturas diripientes aut comburentes; vel praedictis quibuslibet auxilium, consilium, favorem praestantes.

3. Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque beneplacito apostolico, ad formam extravagantis *Ambitiosae* de reb. eccl. non alienandis.

4. Negligentes sive culpabiliter omittentes denuntiare infra mensem confessarios sive sacerdotes, a quibus sollicitati fuerint ad turpia in quibuslibet casibus expressis a praedecess. nostris Gregorio XV. constit. *Universi* 20. Augusti 1622 et Benedicto XIV. constit. *Sacramentum poenitentiae* 1. Iunii 1741.

Praeter hos hactenus recensitos eos quoque, quos sacrosanctum concilium Tridentinum sive reservata summo pontifici aut ordinariis absolutione, sive absque ulla reservatione excommunicavit, nos pariter ita excommunicatos esse declaramus; excepta anathematis poena in decreto sess. IV. *De editione et usu sacrorum librorum* constituta, cui illos tantum subiacere volumus, qui libros de rebus sacris tractantes sine ordinarii approbatione imprimunt aut imprimi faciunt.

Suspensiones latae sententiae summo pontifici reservatae.

1. Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum beneficiorum perceptione ad beneplacitum s. sedis capitula et conventus ecclesiarum et monasteriorum aliique omnes, qui illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt episcopos aliosve praelatos de praedictis ecclesiis seu monasteriis apud eandem s. sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint litteras apostolicas de sua promotione.

2. Suspensionem per triennium a collatione ordinum

ipso iure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo beneficii vel patrimonii cum pacto, ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

3. Suspensionem per annum ab ordinum administratione ipso iure incurrunt ordinantes alienum subditum etiam sub praetextu beneficii statim conferendi, aut iam collati, sed minime sufficientis, absque eius episcopi litteris dimissorialibus, vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque ordinarii eius loci litteris testimonialibus.

4. Suspensionem per annum a collatione ordinum ipso jure incurrit, qui, excepto casu legitimi privilegii, ordinem sacrum contulerit absque titulo beneficii vel patrimonii clerico in aliqua congregatione viventi, in qua solemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo.

5. Suspensionem perpetuam ab exercitio ordinum ipso iure incurrunt religiosi eiecti, extra religionem degentes.

6. Suspensionem ab ordine sucepto ipso iure incurrunt, qui eundem ordinem recipere praesumpserunt ab excommunicato vel suspenso, vel interdicto nominatim denuntiatis, aut ab haeretico vel schismatico notorio: eum vero, qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.

7. Clerici saeculares exteri, ultra quatuor menses in Urbe commorantes, ordinati ab alio, quam ab ipso suo ordinario absque licentia card. Urbis vicarii vel absque praevio examine coram eodem peracto vel etiam a proprio ordinario, posteaquam in praedicto examine reiecti fuerint; nec non clerici pertinentes ad aliquem e sex episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim, dimissorialibus sui ordinarii ad alium directis quam ad card. Urbis vicarium: vel non praemissis ante ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana sacerdotum a missione nuncupatorum, suspensionem

ab ordinibus sic susceptis ad beneplacitum s. sedis ipso iure incurunt: Episcopi vero ordinantes ab usu pontificalium per annum.

Interdicta latae sententiae reservata.

1. Interdictum Romano pontifici speciali modo reservatum ipso iure incurrunt universitates, collegia et capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis eiusdem Romani pontificis pro tempore existentis ad universale futurum concilium appellantia.

2. Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab ordinario vel delegato iudice vel a iure interdictis, aut nominatim excommunicatos ad divina officia seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu ecclesiae ipso iure incurrunt, donec ad arbitrum eius, cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.

Eppi contra const. Romanus Pontifex 28. Aug. 1873. deliquentes interdictum ab ingressu Ecclae R. Pontifici spec. modo incurrunt.

Denique quoscumque alios sacrosanctum concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso iure esse decrevit, nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus.

Quae vero censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti nostris aut praedecessorum nostrorum constitutionibus aut sacris canonibus praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt sive pro Romani pontificis electione sive pro interno regimine quorumcumque ordinum et institutorum regularium necnon quorumcumque collegiorum, congregationum, coetuum locorumque piorum, cuiuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse et in suo robore permanere volumus et declaramus.

Ceterum decernimus, in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quae ab apostolica sede concedi cuivis

contigerit, nullo modo ac ratione intelligi unquam debere aut posse comprehendi facultatem absolvendi a casibus et censuris quibuslibet Romano pontifici reservatis, nisi de iis formalis, explicita ac individua mentio facta fuerit: quae vero privilegia aut facultates, sive a praedecessoribus nostris, sive etiam a nobis cuilibet coetui, ordini, congregationi, societati et instituto, etiam regulari cuiusvis speciei, etsi titulo peculiari praedicto atque etiam speciali mentione digno a quovis unquam tempore huc usque concessae fuerint, ea omnia easque omnes nostra hac constitutione revocatas, suppressas et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus supprimimus et abolemus, minime refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, comprehensis vel non in corpore iuris, aut apostolicis constitutionibus, et quavis confirmatione apostolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis, quibuslibet etiam formis ac tenoribus, et cum quibusvis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus et derogamus.

Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina synodo episcopis concessam (*sess. XXIV. cap. VI. de reform.*) in quibuscumque censuris apostolicae sedi hac nostra constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas eidem apostolicae sedi speciali modo reservatas declaravimus.

Decernentes has litteras, atque omnia et singula, quae in eis constituta ac decreta sunt, omnesque et singulas, quae in eisdem factae sunt ex anterioribus constitutionibus praedecessorum nostrorum atque etiam nostris, aut ex aliis sacris canonibus quibuscumque, etiam conciliorum generalium et ipsius Tridentini mutationes, derogationes ratas et firmas, ac respective rata atque firma esse et fore, suosque plenarios et integros effectus obtinere; sicque et non aliter in praemissis per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores ac S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos ac apostolicae sedis

nuntios ac quosvis alios quacumque praeeminentia ac potestate fungentes et functuros, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari ac definiri debere; et irritum atque inane esse ac fore, quidquid super his a quoquam quavis auctoritate, etiam praetextu cuiuslibet privilegii aut consuetudinis inductae vel inducendae, quam abusum esse declaramus, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis aliisque quibuslibet ordinationibus, constitutionibus, privilegiis, etiam speciali et individua mentione dignis, nec non consuetudinibus quibusvis, etiam immemorabilibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae coustitutionis, ordinationis, limitationis, suppressionis, derogationis, voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum anno incarnationis dominicae millesimo octingentesimo sexagesimo nono, quarto idus Octobris, pontificatus nostri anno vigesimo quarto.

Marius card. Mattei, pro-datarius. N. card. Paracciani Clarelli.

Loco † Plumbi.

Visa de Curia
Dominicus Bruti,
I. Cugnoni.

Excommunicationes a Concilio Tridentino directe inflictae et per Const. „Apostolicae Sedis" renovatae.

Excommunicationem ipso facto incurrunt: 1. Usurpatores tam clerici quam laici quorumcumque bonorum ecclesiasticorum. S. 22. c. 11 de ref. *Nota, hanc censuram R. Pontifici reservatam esse, non sequentes.*

2. Raptores mulierum ac omnes illis consilium, auxilium et favorem praebentes. S. 24. c. 6 de ref. matr.

3. Domini temporales ac magistratus subditorum liber-

tatem matrimonii contrahendi directe vel indirecte prohibentes. S. 24. c. 9 de ref. matr.

4. Magistratus saeculares ad instantiam Episcopi non praebentes auxilium ad conservandam vel restituendam Monialium clausuram. S. 25. c. 5. de Reg.

5. Cogentes praeter quam in casibus in jure expressis, virginem vel viduam aut aliam quacumque mulierem invitam, ad ingrediendum monasterium vel suscipiendum habitum cujuscumque religionis vel emittendam professionem, omnesque consilium, auxilium, favorem dantes; item sanctam virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi vel voti emittendi sine justa causa impedientes. S. 25. c. 18 de Reg.

6. Negantes, matrimonia clandestina vera et rata esse, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit; item falso affirmantes, matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse. S. 24. c. 1 de ref. matr.

7. Praesumentes docere, praedicare vel pertinaciter asserere seu etiam publice disputando defendere, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris ante susceptionem Eucharistiae necessario non esse praemittendam confessionem sacramentalem. S. 13. can. 11.

Suspensiones et interdicta a Concilio Tridentino directe inflicta.

a) Suspensionem ipso facto incurrunt:

1. Episcopus Pontificalia in aliena dioecesi sine Ordinarii expressa licentia exercens, aut in personas eidem non subjectas, suspensionem ab exercitio Pontificalium et sic ordinati ab exercitio ordinum. S. 6. c. 5 de ref.

2. Episcopus titularis alterius subditum sine litteris dimissoriis ad ordines sacros aut minores vel primam tonsuram promovens suspensionem ab exercitio Pontificalium per annum, promotus vero ab executione ordinum susceptorum, donec suo Praelato visum fuerit. S. 14 c. 2 de ref.

3. Episcopus non subditum ordinans sine litteris Ordinarii suspensionem a collatione ordinum per annum et ordinatus suspensionem a susceptorum ordinum exsecutione ad arbitrium proprii Ordinarii. S. 23. c. 8 de ref.

4. Clerici non arctati de beneficiis, qui cum litteris dimissoriis a capitulo (vel vicario capitulari) infra annum a sedis vacatione concessis ordinantur, si in minoribus sunt, privilegiis clericalibus non gaudent, si in majoribus, suspensionem ab exsecutione ordinum ad arbitrium futuri praelati incurrunt. S. 7 c. 10 de ref.

5. Abbates et alii axempti aut collegia vel capitula quaecunqne contra jus Ordinarii, item vicarius capitularis sede vacante contra decretum S. 7. c. 10 de ref. litteras dimissorias concedentes suspensionem ab officio et beneficio per annum. S. 23. c. 10 de ref. et S. 7. c. 10 de ref.

6. Promotus per saltum suspensionem ab ordine suscepto (c un. LII.). *Hujus censurae vigor patet* ex Trid. S. 23 c. 14 de ref.: »Cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.«

7. Episcopus concubinarius, si a synodo provinciali admonitus se non emendaverit, ipso facto suspensionem (totalem) incurrit.

8. Parochus vel alius sacerdos, sive regularis sive saecularis, alterius parochiae sponsos sine illorum parochi licentia matrimonio conjungere aut benedicere ausus, suspensionem ad arbitrium Ordinarii alterius parochi. S. 24 c. 1 de ref. matr.

b) Interdictum ipso facto incurrunt:

1. Metropolitanus, qui Episcum suffraganeum per annum sine justa causa absentem, vel Episcopus antiquior, qui metropolitanum sic absentem infra tres menses R. Pontifici non denuntiaverit, interdictum ab ingressu ecclesiae. S. 6 c. 1 de ref.

2. Capitulum sede vacante infra annum sedis vacationis non arctatis litteras dimissorias concedens interdictum (a divinis) incurrit. S. 7 c. 10 de ref.

Adde:

Excommunicationes latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae.

»Canonici ac Dignitates Cathedralis Ecclesiae vacantis, qui concedere et transferre in nominatum et praesentatum ad eandem Ecclesiam ejus curam, regimen et administrationem sub quovis titulo, nomine, quaesito colore ausi fuerint; item nominati ac praesentati ad vacantem Ecclesiam, qui ejus curam, regimen et administrationem suscipere audeant ex concessione et translatione a Dignitatibus et Canonicis aliisque, qui deficientibus Capitulis Vicarios deputant, in eos peractam; item ii omnes, qui praemissis paruerint vel auxilium, consilium aut favorem praestiterint,« huic excommunicationi subjacent.

Excommunicationes Papae simpliciter reservatae.

»Absolvere praesumentes sine debita facultate ab excommunicationibus Papae specialiter reservatis«.

Excommunicationes latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae.

»Laici turpe mercimonium circa missarum stipendia exercentes« huic excommunicationi subjacent«.

Excommunicationes latae sententiae nemini reservaee.

»Missionarii sive saeculares sive regulares, in Indiis orientaiibus, China, Japonia, America sive australi sive septentrionali mercaturae operam dantes aut quovis modo se ingerentes, et Superiores immediati ac Provinciales vel Generales Ordinum ac Congregationum, qui subditos etiam unica vice deliquentes, saltem per amotionem a loco commissi delicti non puniverint«, in excommunicationem incidunt.

Suspensiones latae sententiae Summo Pontifici reservatae.

Delinquentes in casibus nr. 13 p. 58, »si Episcopali charactere sint insigniti, in poenam suspensionis ab exercitio Pontificalium et interdicti ab ingressu ecclesiae, S. Sedi speciali modo reservatam, ipso facto incidunt.«

»Sacerdotes turpe mercimonium circa missarum stipendia agentes ipso facto suspensionem a divinis S. Sedi reservatam incurrunt; item clerici nondum sacerdotes suspensionem a susceptis ordinibus incurrunt et insuper irregulares fiunt«.

»Missionarius quilibet latinus e clero saeculari vel regulari, qui Orientalem quempiam ad latinum ritum consilio auxiliove inducat, suspensionem a divinis ipso facto incurrit« (Const. Orientalium dignitas pridie Cal. Decembres 1894).

Nonnuli casus summo pontifici reservati.

1. Haeresis formalis externa licet occulta. Constit. *Apostolicae sedis* d. d. 12. Octob. 1869.

2. Duellum, cuius peccati rei sunt etiam patrini, suasores, spectatores et quocumque modo cooperantes. Constit. cit. *Apost sedis.*

3. Mercimonium missae stipendiorum. Constit. cit. *Apost. sedis.*

4. Falsa accusatio de crimine sollicitationis, facta ex odio, ira aut alia indigna causa Benedict. XIV. constit. *Sacrament. poenit.*

5. Attentata absolutio complicis. Const. cit. *Apost. sedis.*

6. Simonia realis vel confidentialis. Con. cit. *Apost. sedis.*

7. Violatio clausurae monialium. Const. cit. *Apost. sedis.*

8. Violenta manuum iniectio in clericum vel monachum. Constit. cit. *Apost. sedis.*

9. Censura lata in socios sectarum clandestinarum earumque fautores. Constit. cit. *Apost. sedis.*

Absolutio censurarum et casuum papae reservatorum.

(Acta sanctae sedis, Vol. XIX, p. 46).

Quaesitum est ab hac s. congregatione Romanae et universalis Inquisitionis:

I. Utrum tuto adhuc teneri possit sententia docens, ad episcopum aut ad quemlibet sacerdotem approbatum devolvi absolutionem casuum et censurarum, etiam speciali

modo papae reservatorum, quando poenitens versatur in impossibilitate personaliter adeundi sanctam sedem?

II. Quatenus negative, utrum recurrendum sit, saltem per litteras, ad eminentissimum cardinalem maiorem poenitentiarium pro omnibus casibus papae reservatis, nisi episcopus habeat speciale indultum, praeterquam in articulo mortis, ad obtinendum absolvendi facultatem?

Feria IV. die 23. Iunii, 1886.

Emi ac Rmi patres cardinales, in rebus fidei generales inquisitores, suprascriptis dubiis mature perpensis, respondendum esse censuerunt:

Ad I. Attenta praxi s. poenitentiariae, praesertim ab edita constitutione apostolica sac. mem. Pii PP. IX., quae incipit: Apostolicae sedis, Negative.

Ad II. Affirmative; at in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differi nequeat, absque periculo gravis scandali vel infamiae, super quo confessariorum conscientia oneratur, dari posse absolutionem, iniunctis de iure iniungendis, a censuris etiam speciali modo summo pontifici reservatis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad s. sedem. Facto verbo cum Sanctissimo.

Feria IV. die 30. Iunii 1886.

SSmus resolutionem Emorum PP. approbavit et confirmavit.

Iosephus Mancini,
S. R. et U. Inquisit. notarius.

Potest confessarius absolvere a reservatis Rom. Pontifici poenitentem, cui durum sit exspectare tempus necessarium pro facultate exposcenda.

Beatissime Pater!

Episcopus N. N. ad pedes S. V. provolutus humiliter exponit.

Ex Decreto S. Inquisitionis 23. Junii 1866. cuilibet confessario directe absolvere licet a censuris etiam speciali

modo S. Pontifici reservatis in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differi nequit absque periculo gravis scandali vel infamiae,, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem.

Dubium tamen oritur pro casu, quo nec scandalum nec infamia est in absolutionis dilatione, sed poenitens censuris papalibus innodatus in mortali diu permanere debet, nempe per tempus requisitum ad petitionem et concessionem facultatis absolvendi a reservatis; praesertim quum theologi cum S. Alphonso de Ligurio ut quid durissimum habeant pro aliquo per unam vel alteram diem in mortali culpa permanere.

Hinc, post Decretum 23. Junii 1866., deficiente hac in quaestione Theologorum solutione, quaeritur:

I. Utrum in casu, quo nec scandalum est in absolutionis dilatione, sed durum valde est pro poenitente in gravi peccato permanere per tempus necessarium ad petitionem et concessionem facultatis absolvendi a reservatis, simplici confessario liceat a censuris S. Pontifici reservatis directe absolvere, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad Sanctam Sedem?

II. Et quatenus negative, utrum simplex confessarius eundem poenitentem indirecte absolvere debeat, eum monens ut a censuris directe in posterum a Superiore absolvi curet, vel apud ipsum revertatur, postquam obtinuerit facultatem a reservatis absolvendi?

Feria IV., 16. Junii 1797.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis habita ab Emmis ac Rmmis DD. Cardinalibus in rebus fidei Generalibus Inquisitoribus, proposito suprascripto dubio, praehabitoque RR. DD. Consultorum S. O. voto, iidem Emmi ac Rmi DD. respondendum censuerunt:

Ad I. Affirmative, facto verbo cum SSmo.

Ad II. Provisum in primo.

In sequenti vero feria VI. die 18. eiusdem mensis et anni in solita audientia R. P. D. Assesori S. O. impertita, facta de omnibus SSmmo D. N. Leoni PP. XIII. relatione, idem SS. Dominus Emmorum Patrum resolutionem approbavit. *J. Mancini,* S. R. et U. J. Not.

De duobus casibus s. sedi specialiter reservatis.

Summus pontifex Benedictus XIV. constitutione die 1. Iunii 1741 edita, quae incipit *Sacramentum poenitentiae,* sibi suisque successoribus duos reservavit casus, videlicet peccatum falsae accusationis de crimine sollicitationis contra innoxium confessarium, et attentatam a confessario absolutionem complicis in peccato turpi atque inhonesto. De his duobus casibus sanctissimus dominus noster Pius divina providentia PP. IX. decreto supremae congregationis s. officii die 27. Iunii 1866 novam edidit declarationem sanxitque, hos duos casus minime comprehendi in facultatibus quae ordinariis ultramontanis et ultramarinis a s. sede apostolica quovis quinquennio conceduntur.

Quam declarationem ab eminentissimo cardinali Barnabo, sacrae congregationis de propaganda fide praefecto, ad illustrissimum et reverendissimum dominum archiepiscopum nostrum (coloniensem) Paulum die 3. mensis praecedentis transmissam, una cum memorata constitutione Benedicti XIV. iussu et auctoritate eiusdem reverendissimi praesulis nostri infra publicantes, R. D. parochis mandamus, ut eandem cum omnibus et singulis suae parochiae confessariis communicent.

BENEDICTUS EPISCOPUS.

Decretum supremae congregationis s. officii, *editum fer. IV. 27. Iunii 1866.*

Sanctissimus dominus noster Pius papa IX. in solita audientia, R. P. D. adsessori sancti officii impertita, auditis suffragiis eminentissimorum patrum cardinalium inquisitorum generalium attentis rerum et temporum circumstantiis, decrevit in facultatibus, quibus episcopi aliique locorum ordinarii ex concessione apostolica pollent, absolvendi ab omnibus casibus sanctae sedi reservatis, excipiendos semper in posterum et exceptos habendos esse casus reservatos in bulla Benedicti XIV., quae incipit *Sacramentum poenitentiae.* Et sacrae congregationi de propaganda fide iniunctum voluit, ut in expediendis facultatibus formularum, post verba *absolvendi ab omnibus casibus apostolicae sedi reservatis etiam in bulla Coenae,* addatur *exceptis casibus reservatis in bulla Benedicti XIV., quae incipit Sacramentum poenitentiae.*

Benedictus Episcopus

servus servorum Dei, *ad perpetuam rei memoriam.*

Sacramentum poenitentiae, quam secundam post naufragium deperditae gratiae tabulam sancti patres apte nuncuparunt, nos licet immerentes ad universi dominicis gregis curam superna dispositione vocati, omne studium et pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne, quod post amissam baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per daemonum fraudem et hominum Dei beneficiis perverse utentium malitiam, naufragis ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; et quod in salutem et curationem animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorundam sacerdotum improbitate in earum perniciem atque interitum vertatur.

§. 1. Dudum quidem a fel. recor. Gregorio papa XV. praedecessore nostro per suas litteras in forma brevium sub Datum Romae apud sanctam Mariam maiorem die XXX. Augusti MDCXXII. pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque sacerdotes audiendis confessionibus deputatos, ad turpia et inhonesta sollicitantes; et deinceps succesivis temporibus, ad earum litterarum inter-

pretationem ac declarationem, plura subinde a congregatione venerabilium fratrum nostrorum sanctae romanae ecclesiae cardinalium adversus haereticam pravitatem generalium inquisitorum sub die XI. mensis Februarii anno domini MDCLXI. prodierunt decreta et a rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter praedecessore nostro in congregatione generali sanctae Romanae universalis inquisitionis die XXIV. Septembris MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab evangelica veritate et sanctorum patrum doctrina alienas et dissonas propositiones, sexta videlicet et septima, huc revocandae, damnatae et prohibitae fuerunt. Nos itaque mature perpendentes, quanti momenti sit ad aeternam animarum salutem ea ubique exacte observari, et quanti ad infirmas oves curandas et et decorem santae Ecclesiae Dei retinendum intersit, ne aliqui sacerdotes, poenitentiae sacramento nefarie abutentes, poenitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, se a Christo Domino praesides et iudices animarum constitutos, ea sanctitate, quae sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum sacramentum administrent: motu proprio et ex certa scientia ac matura deliberatione nostra praefatas litteras huiusmodi ac omnia et singula decreta praedicta, ad illarum interpretationem et declarationem emanata, apostolica auctoritate tenore praesentium approbamus et confirmamus, illisque omnibus et singulis inviolabilis apostolicae firmitatis robur adiicimus; atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus et mandamus omnibus haereticae pravitatis inquisitoribus et locorum ordinariis omnium regnorum, provinciarum, civitatum, dominiorum et locorum universi orbis Christiani, in suis respective dioecesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant et procedant contra omnes et singulos sacerdotes, tam saeculares, quam regulares, quomodolibet exemptos, ac sedi apostolicae immediate subiectos, qorumcumque ordinum, institutorum, societatum et

congregationum, et cuiuscumque dignitatis et praeeminentiae, aut quovis privilegio et indulto munitos, qui aliquem poenitentem, quaecumque persona illa sit, vel in actu sacramentalis confessionis vel ante vel immediate post confessionem, vel occasione aut praetextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta et turpia sollicitare vel provocare, sive verbis, sive signis sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam aut tunc aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones vel tractatus temerario ausu habuerint; et quos in aliquo ex huiusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate et circumstantiis, severe animadvertant per condignas poenas, iuxta memoratam Gregorii praedecessoris nostri constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: Dantes etiam, si opus sit, et rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme et Ecclesiae Dei iniuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum, iam alias in praefata constitutione tributam, procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo praesumptiones, indicia et alia adminicula concurrant.

§. 2. Meminerint praeterea omnes et singuli sacerdotes ad confessiones audiendas constituti, teneri se ac obligari, suos poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, sedulo monere, iuxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denunciandi inquisitoribus sive locorum ordinariis praedictis personam, quae sollicitationem commiserit, etiamsi sacerdos sit, qui iurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter confessarium et poenitentem mutua fuerit, sive sollicitationi poenitens consenserit sive consensum minime praestiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem iam effluxerit, aut sollicitatio a confessario non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter confessarii,

ne poenitentibus, quos noverint iam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem praedictam ad effectum perducentes delinquentem indicaverint competenti iudici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant ac promittant.

§. 3. Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei iudicio posthabito et Ecclesiae auctoritate contempta, innoxios sacerdotes apud ecclesiasticos iudices falso sollicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia et tam detestabile facinus metu magnitudinis poenae coerceatur, quaecunque persona, quae execrabili huiusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes confessarios impie calumniando, vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat, a quocunque sacerdote quovis privilegio, auctoritate et dignitate munito, praeterquam a nobis nostrisque successoribus, nisi in fine vitae et excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendae, quam nobis et successoribus praedictis reservamus, perpetuo careat.

§. 4. Demum magnopere cupientes a sacerdotalis iudicii et sacri tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem et sacramentorum contemptum et Ecclesiae iniuriam longe submovere, et tam exitiosa huiusmodi mala prorsus eliminare, et quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam, daemonis potius quam Dei ministri, loco eas per sacramentum creatori suo ac nostro reconciliandi, maiore peccatorum mole onerantes, in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium et aliquorum in theologia magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium episcoporum supplicationibus, hac nostra in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum a pluribus episcopis per

synodales suas constitutiones iam factum esse novimus, omnibus et singulis sacerdotibus, tam saecularibus, quam regularibus cuiuscunque ordinis ac dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, et quovis privilegio et indulto, etiam speciali expressione, et specialissima nota, et mentione digno suffultis, auctoritate apostolica et nostrae potestatis plenitudine interdicimus et prohibemus, ne quis eorum, extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocunque alio sacerdote, qui confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalem personae complicis in peccato turpi atque inhonesto, contra sextum decalogi praeceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi ipso iure quacunque auctoritate et iurisdictione ad qualemcunque personam ab huiusmodi culpa absolvendam; adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla atque irrita omnino sit, tamquam impertita a sacerdote, qui iurisdictione ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per praesentes has nostras adimere intendimus. Et nihilominus, si quis confessarius secus facere ausus fuerit, maioris quoque excommunicationis poenam, a qua absolvendi potestatem nobis solis nostrisque successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat.

§. 5. Declarantes etiam et decernentes, quod nec etiam in vim cuiuscumque iubilaei, aut etiam bullae, quae appellatur Cruciatae sanctae, aut alterius cuiuslibet indulti, confessionem dicti complicis huiusmodi quisquam valeat excipere eique sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum et in hoc casu nullus confessarius, utpote qui in huiusmodi peccati et poenitentis genere iurisdictione, ut praefertur, careat et absolvendi facultate a nobis privatus existat, habendus sit pro confessario legitimo et approbato. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, praesertim, quae nuncupantur Cruciatae sanctae vel iubilaei universalis et plenarii, necnon quibusvis ecclesiarum

et monasteriorum et ordinum quorumlibet, quorum ipsi sacerdotes fuerint, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis sub quibuscunque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis; quibus omnibus, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscunque.

§. 6. Volumus demum ac praecipimus, ut omnes locorum ordinarii, tam praesentes, quam futuri pro tempore existentes, in approbatione confessariorum, tam praedictam constitutionem Gregorii praedecessoris, quam praesentem hanc nostram, ab omnibus sacerdotibus approbandis attente legi et accurate observari curent, moneantque eos in Domino atque hortentur, ut sacrum ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, iudicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei; memores praeterea sint, se locum tenere ac vices obire summi atque aeterni sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus, per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant diligenterque caveant, ne quaerentibus et pulsantibus eorum culpa coelum claudatur; ne deperditae oves ad ovile dominicum redire properantes, eorum manibus ferarum dentibus dilaniandae tradantur; ne prodigi filii egentes et saucii ad coelestem patrem revertentes, nefaria eorum improbitate, gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.

§. 7. Ut autem praesentes litterae ad omnium notitiam facilius deveniant, et nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus, illas seu earum exempla ad valvas ecclesiae Lateranensis, et basilicae principis apostolorum, necnon

cancellariae apostolicae, curiaeque generalis in Monte Citatorio, ac in acie Campi Florae de Urbe, ut moris est, affigi et publicari, sicque publicatas et affixas, omnes et singulos, quos illae concernunt, perinde arctare et afficere, ac si unicuique eorum nominatim et personaliter intimatae fuissent: utque ipsarum praesentium litterarum transsumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis et sigillo alicuius personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides tam in iudicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

§. 8. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrae voluntatis, sanctionis, praecepti, mandati et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac BB. Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud s. Mariam maiorem anno incarnationis dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo primo, kalendis Iunii, pontificatus nostri anno I.

X. Sub-Datarius, Pro D. card. Passioneo. Caietanus Amatus

Visa de Curia.

N. Antonellus. I. B. Eugenius.

Loco † Plumbi

Registrata in secretaria brevium.

Publicata die XVII. eiusdem mensis et anni.

Constitutio apostolica de prohibitione et censura librorum.

Br. 5103.

S. S. Pater Papa Leo XIII. anno 1896. VIII Kal. Februar. Constitutionem Apostolicam edidit de prohibitione et censura librorum, in eaque »decreta generalia de prohibitione et censura librorum«, ex quibus putavimus ea nonnisi excerpere ac venerabili clero pro directione notificare, quae videbantur pro ejusdem praxi magis necessaria. Sunt autem haec disposita et ordinata numeris currentibus ipsius Apostolicae Constitutionis.

2. Libri apostatarum, haereticorum, schizmaticorum et quorumcumque scriptorum haeresim vel schisma propugnantes, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentes, omnino prohibentur.

3. Item prohibentur acatholicorum libri, qui ex professo de religione tractant, nisi constet nihil in eis contra fidem catholicam contineri.

7. Versiones omnes in lingua vernacula, etiam a viris catholicis confectae, omnino prohibentur, nisi fuerint, ab Apostolica Sede approbatae, aut editae sub vigilantia Episcoporum cum adnotationibus desumptis ex Sanctis Ecclesiae Patribus, atque ex doctis catholicisque scriptoribus.

8. Interdicuntur versiones omnes Sacrorum Bibliorum, quavis vulgari lingua ab acatholicis quibuscumque confectae, atque illae praesertim, quae per Societates Biblicas a Romanis Pontificibus non semel damnatas, divulgantur cum in iis saluberrimae Ecclesiae leges de divinis libris edendis funditus posthabeantur.

Hae nihilominus versiones iis, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, permittuntur.

9. Libri, qui res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui huiusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur.

11. Damnantur libri, in quibus Deo, aut Beatae Virgini Mariae, vel Sanctis, aut Catholicae Ecclesiae eiusque Cultui, vel Sacramentis, aut Apostolicae Sedi detrahitur. Eidem reprobationis iudicio subiacent ea opera, in quibus inspirationis Sacrae Scripturae conceptus pervertitur, aut eius extensio nimis coarctatur. Prohibentur quoque libri, qui data opera Ecclesiasticam Hierarchiam, aut statum clericalem vel religiosum probris afficiunt.

12. Nefas esto libros edere, legere aut retinere in quibus sortilegia, divinatio, magia, evocatio spirituum, aliaequae cuius generis superstitiones docentur, vel commendantur.

13. Libri aut scripta, quae narrant novas apparitiones, revelationes, visiones, prophetias, miracula, vel quae novas inducunt devotiones, etiam sub praetextu quod sint privatae, si publicentur absque legitima Superiorum Ecclesiae licentia proscribuntur.

14. Prohibentur pariter libri, qui duellum, suicidium, vel divortium licita statuunt, qui de sectis massonicis, vel aliis eiusdem generis societatibus agunt, easque utiles et non perniciosas Ecclesiae et civili societati esse contendunt, et qui errores ab Apostolica Sede proscriptos tuentur.

20. Libros aut libellos precum, devotionis, vel doctrinae institutionisque religiosae, moralis, asceticae, mysticae, aliosque, huiusmodi, quamvis ad fovendam populi christiani pietatem conducere videantur, nemo praeter legitimae auctoritatis licentiam publicet: secus prohibiti habeantur.

21. Diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores data opera impetunt, non solum naturali, sed etiam ecclesiastico iure proscripti habeantur.

Curent autem Ordinarii, ubi opus sit, de huiusmodi lectionis periculo et damno fideles opportune monere.

22. Nemo e catholicis, praesertim e viris ecclesiasticis, in huiusmodi diariis, vel foliis, vel libellis peridiocis, quidquam, nisi suadente iusta et rationabili causa, publicet.

41. Omnes fideles tenentur praeviae censurae ecclesiasticae eos saltem subiicere libros, qui divinas Scripturas, Sacram Theologiam, Historiam ecclesiasticam, Ius Canonicum, Theologiam naturalem, Ethicen, aliasve huiusmodi religiosas aut morales disciplinas respiciunt, ac generaliter scripta omnia, in quibus religionis et morum honestatis specialiter intersit.

42. Viri e clero seculari ne libros quidem, qui de artibus scientiisque mere naturalibus tractant, inconsultis suis Ordinariis publicent, ut obsequentis animi erga illos exemplum praebeant.

Iidem prohibentur quominus, absque praevia Ordinariorum venia, diaria vel folia periodica moderanda suscipiant.

44. Noverint Typographi et Editores librorum novas eiusdem operis approbati editiones, novam approbationem exigere, hanc insuper textui originali tributam, eius in aliud idioma versioni non suffragari.

47. Omnes et singuli scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicae libros apostatarum, et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas Literas nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes, excommunicationem ipso factu incurrunt, Romano Pontifici speciali modo reservatam.

49. Qui vero cetera transgressi fuerint, quae his Decretis Generalibus praecipiuntur, pro diversa reatus gravitate serio ab Episcopo moneantur; et, si opportunum videbitur, canonicis etiam poenis coerceantur.

De duello.

Reverendo clero hisce literas apostolicas communicamus, quas Smus Dnus Leo PP. XIII. de certaminibus singularibus, quae duella vocant, die 12. Sept. h. a. ad Emum Dnum S. R. E. cardinalem de Schönborn, archiepiscopum Pragensem, et Rmum Dnum Philipum, archiepiscopum Coloniensem, mittere dignatus est.

LEO PP. XIII.
DILECTE FILI NOSTER,
VENERABILES FRATRES
SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Pastoralis officii conscientia et proximorum caritate permoti, datis ad Nos superiore anno literis, referendum censuistis de singularium certaminum, quae *duella* vocant, in populo vestro frequentia. Genus istud dimicandi, velut

ius moribus constitutum, non sine dolore significabatis etiam inter catholicos versari: rogabatis pariter, ut deterrere homines ab istiusmodi errore vox quoque Nostra conaretur. — Est profecto error iste admodum perniciosus, nec sane finibus circumscribitur civitatum vestrarum, sed excurrit multo latius, ut huius expers contagione mali vix ulla gens reperiatur. Quamobrem collaudamus studium vestrum, et quamvis cognitum perspectumque sit, quid hac in re philosophia christiana, utique consentiente ratione naturali, praescribat, tamen cum prava duellorum consuetudo christianorum praeceptorum oblivione maxime alatur, expediet atque utile erit id ipsum per nos paucis revocari.

Scilicet utraque divina lex, tum ea quae naturalis rationis lumine, tum quae literis divino afflatu perscriptis promulgata est, districte vetant, ne quis extra causam publicam hominem interimat aut vulneret, nisi salutis suae defendendae causa, necessitate coactus. At qui privatum certamen provocant, vel oblatum suscipiunt, hoc agunt, huc animum viresque intendunt, nulla necessitate adstricti, ut vitam erripiant aut saltem vulnus inferant adversario. Utraque porro divina lex interdicit, ne quis temere vitam proiiciat suam, gravi et manifesto obiiciens discrimini, quum id nulla officii aut caritatis magnanimae ratio suadeat; haec autem coeca temeritas, vitae contemptrix, plane inest in natura duelli. Quare obscurum nemini aut dubium esse potest, in eos qui privatim praelium conserunt singulare, utrumque cadere et scelus alienae cladis, et vitae propriae discrimen voluntarium. Demum vix ulla pestis est, quae a civilis vitae disciplina magis abhorreat et iustum civitatis ordinem pervertat, quam permissa civibus licentia, ut sui quisque adsertor iuris privata vi manuque, et honoris, quem violatum putet, ultor existat.

Ob eas res Ecclesia Dei, quae custos et vindex est cum veritatis, tum iustitiae et honestatis, quarum complexu Publica pax et ordo continetur, nunquam non improba vit

vehementer, et gravioribus quibus potuit, poenis reos privati certaminis coercendos curavit. Constitutiones Alexandri III decessoris Nostri libris insertae canonici iuris privatas hasce concertationes damnant et exsecrantur. In omnes qui illas ineunt, aut quoquo modo participiant, singulari poenarum severitate animadvertit Tridentina Synodus quippe quae praeter alia, etiam ignominiae notam iis inussit, eiectosque Ecclesiae gremio, honore indignos censuit, si in certamine occumberent, ecclesiasticae sepulturae. Tridentinas sanctiones ampliavit explicavitque decessor Noster Benedictus XIV in Constitutione data die X Novembris anno MDCCLII, cuius initium *Detestabilem*. Novissimo autem tempore f. r. Pius IX in literis apostolicis, quarum est initium *Apostolicae Sedis*, per quas censurae latae sententiae limitantur, aperte declaravit, ecclesiasticas poenas committere non modo qui duello confligant, sed eos etiam quos patrinos vocant, idemque et testes et conscios. — Quarum legum sapientia eo luculentius emicat, quo ineptiora ea esse liquet quae ad immanem duelli morem tuendum vel excusandum solent proferri. Nam quod in vulgus seritur, certamina id genus natura sua comparata esse ad maculas eluendas, quas civium honori alterius calumnia aut convicium induxerint, id est eiusmodi, ut neminem possit nisi vecordem fallere. Quamvis enim e certamine victor decedat qui, iniuria accepta, illud indixit, omnium cordatorum hominum hoc erit iudicium, tali certaminis exitu viribus quidem ad luctandum, aut tractandis armis meliorem lacessentem probari, non idem tamen honestate potiorem. Quod si idem ipse ceciderit, cui rursus non inconsulta, non plane absona haec honoris tuendi ratio videatur? Equidem paucos esse remur, qui hoc obeant facinus, opinionis errore decepti. Omnino cupiditas ultionis est, quae viros superbos et acres ad poenam petendam impellit: qui si elatum animum moderari, Deoque obtemperare velint, qui homines iubet diligere inter se

amore fraterno, et quemquam violari vetat, qui ulciscendi libidinem in privatis hominibus gravissime damnat, ac poenarum repetendarum sibi unice reservat potestatem, ab immani consuetudine duellorum facile discederent.

Neque illis qui oblatum certamen suscipiunt iusta suppetit excusatio metus, quod timeant se vulgo segnes haberi si pugnam detrectent. Nam si officia hominum ex falsis vulgi opinionibus dimetienda essent, non ex aeterna recti iustique norma, nullum esset naturale ac verum inter honestas actiones et flagitiose facta discrimen. Ipsi sapientes ethnici et norunt et tradiderunt, fallacia vulgi iudicia spernenda esse a forti et constanti viro. Iustus potius et sanctus timor est, qui avertit hominem ab iniqua caede, eumque facit de proria et fratrum salute sollicitum. Immo qui inania vulgi aspernatur iudicia, qui contumeliarum verbera subire mavult, quam ulla in re officium deserere, hunc longe maiore atque excelsiore animo esse perspicitur, quam qui ad arma procurrit, lacessitus iniuria. Quin etiam, si recte diiudicari velit, ille est unus, in quo solida fortitudo eluceat, illa, inquam fortitudo, quae virtus vere nominatur, et cui gloria comes est non fucata, non fallax. Virtus enim in bono consistit rationi consentaneo, et nisi quae in iudicio nitatur approbantis Dei stulta omnis est gloria.

Denique tam perspicua duelli turpitudo est, ut illud nostrae etiam aetatis legumlatores, tametsi multorum suffragio patrocinioque fultum, auctoritate publica poenisque propositis coercendum duxerint. Illud hac in re praeposterum maximeque perniciosum, quod scriptae leges re factisque fere eludantur: idque non raro scientibus et silentibus iis, quorum est punire sontes, et, ut legibus pareatur, providere. Ita fit ut passim ad singularia certamina descendere, spreta maiestate legum, impune liceat.

Inepta etiam atque indigna sapienti viro eorum est opinio, qui utut togatos cives ab hoc genere certami-

num arcendos putent, ea tamen permittenda censent militibus, quod tali exercitatione acui dicant militarem virtutem. Primum quidem honesta et turpia natura differunt nec in contraria mutari ob diversum personarum statum ullo pacto possunt. Omnino homines, in quacumque conditione vitae, divina ac naturali lege omnes pari modo tenentur. Praeterea ratio huiusce indulgentiae erga milites ab utilitate publica petenda foret, quae nunquam tanta esse potest ut eius obtentu naturalis divinique iuris vox conticescat. Quid, quod ipsa utilitatis ratio manifesto deficit? Nam militaris virtutis incitamenta eo spectant, ut civitas sit adversus hostes instructior. Idne vero effici poterit ope illius consuetudinis, quae suapte natura eo spectat, ut suborto inter milites dissidio, cuius causae haud rarae sunt, e singulis partibus defensorum patriae necetur alteruter?

Postremo recens aetas, quae se iactat humaniore cultu morumque elegantia longe superioribus saeculis antecellere, parvi pendere vetustiora instituta consuevit ac nimium saepe respuere quidquid cum colore discrepet recentioris urbanitatis. Quid est igitur quod has tantumodo rudioris aevi ac peregrinae barbariae ignobiles reliquias, duelli morem intelligimus, in tanto humanitatis studio non repudiat?

Vestrum erit, Venerabiles Fratres, haec quae breviter attigimus, inculcare diligenter populorum vestrorum animis, ne falsas hac de re opiniones temere excipiant, neu ferri se leviorum hominum iudicio patiantur. Date operam nominatim ut iuvenes mature assuescant id de duello sentire et iudicare quod, consentiente naturali philosophia, iudicat ac sentit Ecclesia; ab eoque iudicio normam agendi constanter sumant. Immo quo modo alicubi receptum consuetudine est ut catholici praesertim florentis aetatis sibi sponte perpetuoque interdicant nomen dare societatibus non honestis, pari modo opportunum ducimus ac valde salutare, eosdem velut foedus inter se facere, data fide nullo se tempore nullaque de causa duello dimicaturos.

Supplices a Deo petimus, ut communia conata nostra virtute coelesti corroboret, quodque pro salute publica, pro integritate morum vitaeque christianae volumus, id benigne largiatur. Divinorum vero munerum auspicem itemque benevolentiae Nostrae testem vobis, Venerabiles fratres, apostolicam benedictionem peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XII. Septembris an. MDCCCCCI, Pontificatus Nostri Decimoquarto.

LEO PP. XIII.

Facultates, quae a S. Congregatione de Prop. Fide Eppis remotioribus ad quinquennium concedi solent.

1. Absolvendi ab haeresi et apostasia a fide, et schismate quoscumque etiam ecclesiasticos, tam saeculares, quam regulares, non tamen eos, qui ex locis fuerint, ubi S. Officium exercetur, nisi in locis missionum, in quibus impune grassantur haereses, deliquerint, nec illos, qui judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint, ubi impune grassantur haereses et post judicialem abjurationem, illuc reversi, in haeresim fuerint relapsi, et hoc in foro conscientiae tantum.

2. Tenendi et legendi, non tamen aliis concedendi, praeterquam ad tempus tamen, iis sacerdotibus et laicis, quos praecipue idoneos atque honestos esse sciat, libros prohibitos exceptis operibus Dupuy, Volney, M. Reghellini, Pigault-Lebrun, De Potter, Bentham, J. A. Dulaure, Fêtes et courtisanes de la Grèce, Novelle di Casti, et aliis operibus de obscoenis, et contra Religionem ex professo tractantibus.

3. Dispensandi in 3. et 4. gradu simplici et mixto non tantum cum pauperibus, sed etiam cum nobilibus et divitibus in contrahendis et in contractis: cum haereticis vero conversis etiam in 2. simplici et mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum et in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

4. Dispensandi super impedimento publicae honestatis justis ex sponsalibus proveniente.

5. Dispensandi super impedimento criminis, neutro tamen conjugum machinante, ac restituendi Jus petendi debitum amissum.

6. Dispensandi in impedimentis cognationis spiritualis praeterquam inter levantem et levatum.

7. Hae vero dispensationes matrimoniales, videlicet 3. 4. 5. et 6. non conceduntur, nisi cum clausula, dummodo mulier rapta non fuerit et, si rapta fuerit, in raptoris potestate non existat, et in dispensationibus hujusmodi declaretur expresse, illas concedi tanquam a Sedis Apostolicae Delegato, ad quem effectum etiam tenor hujusmodi facultatum inseratur, cum expressione temporis, ad quod fuerint concessae.

8. Dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto tantum provenientibus, excepta ea, quae ex homicidio voluntario contrahitur.

9. Dispensandi et commutandi vota simplicia in alia pia opera, exceptis votis castitatis et religionis.

10. Absolvendi ab omnibus censuris etiam speciali modo in Bulla *Apostolicae Sedis* diei 12. Oct. 1869 Romano Pontifici reservatis excepta absolutione complicis in peccato turpi, in locis tamen ubi impune grassantur haereses.

11. Delegandi simplicibus sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta, et alia utensilia ad Sacrificium missae necessaria, ubi non interveniat sacra unctio, et reconciliandi Ecclesias pollutas aqua ab eppo benedicta, et in casu necessitatis etiam aqua non benedicta ab eppo.

12. Conferendi ordines extra tempora, et non servatis interstitiis usque ad sacerdotium inclusive.

13. Dispensandi super defectu aetatis unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad sacerdotium, si alias idonei fuerint.

14. Conficiendi olea cum quinque saltem Sacerdotibus,

non tamen extra diem coenae Domini, nisi necessitas aliud urgeat.

15. Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat, ita tamen ut in prima missa non sumpserit ablutionem, per unam horam ante auroram, et aliam post meridiem, sine ministro, et sub dio et sub terra, in loco tamen decenti, etiamsi altare sit fractum, vel sine reliquiis Sanctorum, et praesentibus haereticis, schismaticis, infidelibus, et excommunicatis, si aliter celebrari non possit. Caveat vero, ne praedicta facultate, seu dispensatione celebrandi bis in die aliter, quam ex gravissimis causis, et rarissime utatur, in quo graviter ipsius conscientia oneratur. Quod si hanc eandem facultatem alteri sacerdoti juxta potestatem inferius apponendam communicare, aut causas ea utendi alicui, qui a S. Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, serio ipsius conscientiae injungitur, ut paucis dumtaxat, iisque maturioris prudentiae ac zeli, et qui absolute necessarii sint, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, et ad breve tempus eandem communicet, aut respective causas approbet.

16. Deferendi sanctissimum Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro iisdem infirmis in loco tamen decenti, si ab haereticis, aut infidelibus est periculum sacrilegii.

17. Induendi se vestibus saecularibus, si aliter vel transire ad loca eorum curae commissa vel in ipsis permanere non poterunt.

18. Recitandi rosarium, vel alias preces, si breviarium secum deferre non poterunt, vel divinum officium ob aliquod legitimum impedimentum recitare non valeant.

19. Dispensandi, quando expedire videbitur, super esu carnium, ovorum et lacticiniorum tempore jejuniorum, et praesertim quadragesimae, non tamen per generale Indultum, sed in casibus particularibus.

20. Communicandi has facultates in totum, vel in par-

tem, prout opus esse secundum ejus conscientiam judicaverit, sacerdotibus idoneis in conversione animarum laborantibus, et praesertim tempore sui obitus; ut sede vacante sit, qui possit supplere, donec sedes apostolica certior facta, quod quam primum fieri debebit per delegatos, aut per unum ex iis, alio modo provideat.

21. Et praedictae facultates gratis, et sine ulla mercede exerceantur, et ad quinquennium tantum concessae intelligantur.

22. Utendi iisdem facultatibus in civitate, et dioecesi N.

Datum Romae ex aedibus dictae S. Congregationis....

Facultates a S. Poenitentiaria pro foro interno Episcopis concedi solitae.

N. N. (plenus titulus) SS. D. N. Papae et S. Sedis Apostolicae Major Poenitentiarius.

Vobis Venerabili in Christo Patri N. N. Episcopo Ecclesiae N. infrascriptas facultates ad Quinquennium (vel Triennium) duraturas communicamus, quibus, non obstante Const. *Apostolicae Sedis*, pro foro Conscientiae per Vos sive per Vestrum Vicarium in Spiritualibus Generalem, dummodo in Sacro Presbyteratûs Ordine sit constitutus, etiam extra Sacramentalem Confessionem pro grege Vobis commisso et intra fines Vestrae dioecesis tantum, atque de speciali, in unoquoque casu exprimenda, Sedis Apostolicae Auctoritate Vobis delegata, uti valeatis; quasque Canonico Poenitentiario necnon Vicariis Foraneis pro foro pariter Conscientiae ac in actu sacramentalis Confessionis dumtaxat, etiam habitualiter, si Vobis placuerit, aliis vero Confessariis cum ad Vos, sive ad praedictum Vicarium Generalem in casibus particularibus Poenitentium recursum habuerint pro exposito casu impertiri possitis, nisi ob peculiares causas aliquibus Confessariis a Vobis specialiter subdelegandis, per tempus arbitrio Vestro statuendum, illas communicare judicabitis.

I. Absolvendi ab excommunicatione R. Pontifici simpliciter reservata ob manus violentas injectas, sive in Clericos sive in Regulares, dummodo non fuerit secuta mors vel mutilatio seu lethale vulnus aut ossium fractio et dummodo casus ad forum Ordinarii deducti non fuerint; injunctis injungendis et praesertim, ut parti laesae competenter satisfiat.

II. Absolvendi a Censuris contra Duellantes inflictis in Casibus dumtaxat ad Forum Externum non deductis: injuncta gravi poenitentia salutari et aliis injuctis, quae fuerint de jure injungenda.

III. Absolvendi quoscumque Poenitentes sive Viros sive Mulieres (exceptis Haereticis publice dogmatizantibus) a quibusvis Sententiis, Censuris et Poenis Ecclesiasticis incursis ob Haereses tam nemine audiente vel advertente, quam coram aliis externatas: ob infidelitatem et Catholicae Fidei abjurationem private admissas, Sortilegia ac Maleficia haereticalia etiam cum sociis patrata, nec non ob Daemonis invocationem cum pacto donandi Animam eique praestitam Idololatriam, ac superstitiones haereticales exercitas ac demum ob quacumque insinuata falsa Dogmata incursis, postquam tamen Poenitens Complices, si quos habeat, prout de iure denuntiaverit; et quatenus ob justas causas nequeat ante absolutionem denuntiare, facta a Poenitente seria promissione denuntiationem peragendi cum primum et meliori modo quo fieri poterit et postquam in singulis casibus coram Absolvente haereses secrete abjuraverit, et pactum cum maledicto Daemone initum expresse revocaverit; tradita eidem Absolventi singrapha forsan exarata, aliisque mediis superstitiosis ad omnia comburenda seu destruenda; injuncta pro modo excessuum gravi Poenitentia salutari cum frequentia Sacramentorum, et obligatione se retractandi apud personas, coram quibus haereses manifestavit, et reparandi illata scandala.

*

IV. Absolvendi a Censuris incursis ob violationem clausurae Regularium utriusque sexus, dummodo non fuerit, commissa cum intentione ad malum finem, etiam effectu non secuto nec casus fuerint ad Forum Ordinarii deducti, cum congrua Poenitentia salutari. Et insuper absolvendi Mulieres tantum a Censuris et poenis Ecclesiasticis ob violationem ad malum finem Clausurae Virorum Religiosorum incursis dummodo tamen Casus occulti remaneant: injuncta gravi Poenitentia salutari, cum prohibitione accedendi ad Ecclesiam aut Conventum seu Coenobium dictorum Religiosorum, durante occasione peccandi.

V. Absolvendi a Censuris ob retentionem, et lectionem Librorum prohibitorum incursis, injuncta congrua poenitentia salutari, nec non firma obligatione tradendi prout de jure, sive per se, sive per alium absque ulla mora, et quantum fieri poterit ante absolutionem, libros prohibitos, quos poenitens in sua potestate retineat.

VI. Absolvendi a casu Sedi Apostolicae reservato ob accepta munera a Regularibus utriusque sexus; injucta poenitentia salutari, et quando agitur de muneribus quae valorem decem scutorum non excedunt, aliqua eleemosyna Absolventis judicio taxanda et caute erroganda, cum primum poterit in beneficium Religionis, cui facienda esset restitutio dummodo tamen non constet, quod illa fuerint de bonis propriis Religionis; quatenus vero accepta munera vel fuerint ultra valorem scutorum decem, vel constet fuisse de bonis propriis Religionis, facta prius restitutione, quam si de praesenti poenitens adimplere nequeat, emissa seria promissione restituendi intra terminum Absolventis arbitrio praefiniendum, alias sub reincidentia.

VII. Absolvendi a Censuris, et Poenis Ecclesiasticis eos, qui Sectis vetitis, Massonicis aut Carbonariis, aliisque similibus nomen dederunt, aut qualemcunque favorem praestiterunt, ita tamen ut a respectiva secta omnino se separent, eamque abjurent, libros, manuscripta, ac signa sectam respicientia, si quae retineant, in manus Absolventis tradant ad Ordinarium quam primum caute transmittenda aut saltem, si justae gravesque causae id postulent, comburenda; injuncta pro modo culparum gravi poenitentia salutari cum frequentia sacramentalis confessionis aliisque injunctis de jure injungendis: nec non absolvendi eos, qui ejusmodi Sectarum duces et coryphaeos occultos denuntiare culpabibiliter neglexerint, injuncta pariter salutari poenitentia et firma obligatione sub reincidentia eosdem Vobis vel aliis ad quos spectat, prout de jure denunciandi.

VIII. Absolvendi religiosos cujuscumque ordinis (etiam Moniales, per Confessarios tamen pro ipsis a Vobis approbatos vel specialiter deputandos) non solum a praemissis, sed etiam a Casibus et Censuris in sua Religione reservatis, dummodo Religiosi apud confessarium subdelegatum legitimam habuerint licentiam peragendi confessionem sacramentalem.

IX. Dispensandi ad petendum debitum Conjugale cum Transgressore Voti castitatis privatim emissi, qui Matrimonium cum dicto voto contraxerit: huiusmodi Poenitentem monendo, ipsum ad idem Votum servandum teneri, tam extra licitum Matrimonii usum, quam si Marito seu Uxori respective supervixerit.

X. Dispensandi cum Incestuoso sive Incestuosa ad petendum debitum Conjugale, cujus jus amisit ex superveniente occulta affinitate per copulam carnalem habitam cum Consanguinea vel Consanguineo, sive in primo, sive in primo et secundo, sive in secundo gradu suae Uxoris seu respective Mariti: remota occasione peccandi et injuncta gravi poenitentia salutari et Confessione Sacramentali singulis mensibus per tempus arbitrio Dispensantis statuendum.

XI. Dispensandi super occulto impedimento primi, nec non primi et secundi, ac secundi tantum gradus affinitatis ex illicita carnali copula provenientis, quando agatur de Matrimonio cum dicto impedimento jam contracto: et qua-

temus agatur de copula cum suae putatae Uxoris Matre, dummodo illa secuta fuerit post ejusdem putatae Uxoris nativitatem, et non aliter: monito Poenitente de necessaria secreta renovatione Consensus cum sua putata Uxore aut suo putato Marito, certiorato seu certiorata de nullitate prioris consensus, sed ita caute, ut ipsius Poenitentis delictum nusquam detegatur: et quatenus haec certioratio absque gravi periculo fieri nequeat, renovato consensu juxta regulas a probatis Auctoribus traditas: remota occasione peccandi, ac injuncta gravi poenitentia salutari, et Confessione Sacramentali semel in mense per tempus Dispensantis arbitrio statuendum.

Item de speciali et expressa apostolica auctoritate Vobis facultatem concedimus dispensandi super dicto occulto impedimento, seu impedimentis affinitatis ex copula illicita etiam in matrimoniis contrahendis, dispensandique facultatem subdelegandi, etiam habitualiter, parochis Vestrae dioecesis, quando tamen omnia parata sint ad nuptias, nec matrimonium usque dum ab Apostolica Sede obtineri possit dispensatio absque periculo gravis scandali differri queat: remota semper occasione peccandi, et firma manente conditione, quod copula habita cum matre mulieris hujus nativitatem non antecedat: injuncta in quolibet casu poenitentia salutari.

XII. Dispensandi super occulto criminis impedimento, dummodo sit absque ulla machinatione et agatur de matrimonio jam contracto: monitis putatis conjugibus de necessaria consensus secreta renovatione.

Item ex eadem speciali et expressa Apostolica auctoritate pariter facultatem concedimus dispensandi super eodem occulto impedimento, dummodo sit absque ulla machinatione, etiam in matrimoniis contrahendis, in casibus tamen urgentioribus, in quibus tempus non suppetat recurrendi ad S. Sedem; injuncta in utroque casu gravi poenitentia salutari et confessione sacramentali semel singulis mensibus per tempus Dispensantis arbitrio statuendum.

NB. Mens nostra est, 1° ut si forte ex oblivione vel inadvertentia ultra praedictum terminum his facultatibus Vos uti contingat, absolutiones seu dispensationes exinde impertitae ratae sint et validae; 2° ut injunctio confessionis sacramentalis, de qua sub nr. X, XI et XII non sit ***irritativa***, sed tantum ***praeceptiva***; 3° ut his facultatibus non solum singillatim sed etiam ***cumulatim*** in uno eodemque casu uti possitis.

Datum Romae ex Ædibus Nostris . . . . . .

Griesi pridržani u nadbiskupiji zagrebačkoj.

(Ex anno 1789.)

1. H a e r e s i s e x t e r n a. Haeresis mere interna ab omni sacerdote jurisdictionem habente absolvi potest: externa vero coniuncta cum formali interna sive illa occulta sit sive publica semper reservata est.

2. V i o l a t i o e c c l e s i a e. Omnes et soli casus, quibus Ecclesiae polluuntur: adeoque omnis iniuriosa humani sanguinis effusio (vocem stricte, in quantum copiam aliquam sanguinis denotat accipiendo), omnis item effusio voluntaria humani seminis, quae tamen sit aliquo modo notoria — homicidio inferius alioquin specialiter reservato, casus vero pollutionis — quae ex illicitis sepulturis contingere posset. possibilitate sublata, sub praesenti reservationis casu intelligentur.

3. P e r c u s s i o p a r e n t u m. Omnis et sola actio corporea violenta injuriosa active v. g. percussio, trusio etc. sive immediate sive mediate tantum (dummodo sit graviter peccaminosa, quod alioquin de omni casu reservato intelligendum est) parentibus, id est patri vel matri illata, hac reservatione comprehenditur.

4. H o m i c i d i u m e t i n c e n d i u m v o l u n t a r i u m. Per homicidium intelligitur omnis occisio hominis injusta voluntaria, id est intenta, de industria commissa, et ex proposito privandi hominem vita attentata, effectu (et non secus) secuto. Mandantes tamen, consulentes, non impe-

dientes, faventes homicidio aut homicidis, nonnisi eo in casu, cum principaliter eisdem homicidium imputari deberet, reservationem incurrunt, incurrunt autem procurantes abortum foetus animati, modo de industria quaesita sit, et intenta procuratio, et effectus sequatur, cum tali in casu verum intercedat homicidium. — Incendium domuum aut quorumvis aedificiorum, segetum, foeni etc. etc. sub reservatione ista venit. Voluntarium autem prorsus eo sensu intelligitur, quo acceptum est in casu homicidii id est: intentum, de industria commisum, ex proposito et studiose attentatum. Respectu mandantium, consulentium, non impedientium etc. idem, quod supra dictum fuit, valet etiam in praesenti reservatione.

5. Procuratio abortus. Hic intelligitur abortus foetus inanimati (cum priori casu reservetur abortus foetus animati) et quidem de industria procuratus effectu solummodo secuto; reservatione includitur etiam omne voluntarium auxilium (mandando, docendo, juvando etc.) efficaciter praestitum, modo ut principali concausae procuratio abortus imputari possit — sicut jam casu precedenti de homicidio et procuratione abortus animati dictum est.

6. Sodomia.

7. Incestus. Solum in primo et secundo gradu consanguineitatis et affinitatis sive ex licita sive ex illicita copula proveniant. Cognatio spiritualis, prout etiam aliae cognationes sub reservationem non cadunt.

8. Mensurarum et ponderum falsatio. Sola stricte sumpta falsificatio aut fraudulenta substitutio ponderum mensurarumque, et defraudatio in pondere, et mensura mortaliter peccaminosa hic reservatur.

Quoad casum reservatum incestus et restituendum jus petendi debiti conjugalis.

Nrus 767.

Ad tollendam omnem ambiguitatem circa ordines circulares ddto. 23. Augusti 1880. Nr. 2737 abhinc publicatos V. Clero Curato notitiae et directionis gratia sequentia intimantur:

1. Incestus ex mente Ordinarii tunc refertur inter peccata Eidem *reservata*, si copula carnalis intercedat inter personas junctas *primo* vel *secundo* gradu *consanguineitatis* aut *affinitatis*, ex thoro licito vel illicito ortae;

2. Incestus unius conjugis cum consaguineis alterius in *primo* vel *secundo* gradu per se privat reum jure petendi debitum conjugale, quoadusque non restituatur in jure a legitimo superiore;

3. cum aliud sit absolutio a peccato, aliud vero restiin jus ammissum, ideo qui habet facultatem absolvendi a peccato reservato incestus, nondum pollet facultate incestuosum coniugem privatum jure petendi debitum, in hoc jus restituendi. Quare confessarius diligenter examinet, utrum incestus, de quo poenitens se accusat, conjunctus sit cum adulterio, et ubi deprehenderit poenitentem coniugem incestum commisisse cum persona affine in *primo vel secundo* gradu, tunc in libello supplici, quo facultatem absolvendi a peccato reservato incestus sibi tribui petit, una distinctis verbis ab Ordinario postulet facultatem incestuosum adulterum restituendi in jure debiti conjugalis petendi.

Zagrabiae die 19. Februarii 1886.

Griesi pridržani u biskupiji djakovačkoj.

1. »Haeresis externa.« Haeresis reservata esse intelligitur, quae externa est cum formali intentione conjuncta, sive illa occulta sit, sive publica. 2. »Raptus mulierum«. 3. »Percussio gravis parentum.« Hic reservatur omnis et sola actio corporea violenta active injuriosa, uti est: percussio, trusio etc. sive immediate, sive mediate, solum patri et matri illata, dummodo sit graviter peccaminosa, quod etiam de omni alio casu reservato intelligi debet. 4. »Incestus in primo et secundo cognationis et affinitatis gradu.« Subsistit haec reservatio solum in primo et secundo

consanguinitatis et affinitatis gradu sive e licita (in matrimonio) sive illicita (extra matrimonium) copula proveniat: cognatio spiritualis, prout et ex aliis gradibus provenientes sub reservationem non cadunt. 5. »Procuratio abortus effectu secuto.« Siquidem procuratio abortus animati refertur ad casum homicidii voluntarii, hic solum intelligi debet procuratio abortus inanimati, et quidem de industria et effectu secuto procurati: includitur etiam huic reservationi omne auxilium: mandando, docendo, juvando etc. ita efficaciter praestitum, ut huic principali concausae effectus procurati abortus imputari valeat. 6. »Lenocinium.« 7. »Propinatio remediorum abortum secuto vel non effectu procurantium.« 8. »Defraudatio in ponderibus et mensuris ac falsificatio monetae.« Omnis monetae falsificatio veluti tendens in commune damnum, et statui publico summe iniuriosa reservata dicitur. Falsificatio vero ponderum et mensurarum stricte sumpta intelligitur: substitutio porro horum fraudulenta et defraudatio in pondere et mensura nonnisi tunc reservatur, si mortaliter peccaminosa sit. 9. »Homicidium voluntarium.« Hac reservatione obstricti intelliguntur illi, qui alium occasione injusta, voluntaria seu intenta, de industria commissa et ex proposito occidendi effecto secuto, vita privant. Reservationem hanc aeque incurrunt procurantes abortum foetum animati, modo de industria quaesita et intenta sit procuratio et effectus sequatur; hac enim ratione verum committitur homicidium. Porro in utroque casu hoc sub reservationem aeque cadunt: mandantes, consulentes, non impedientes, faventes homicidio aut homicidium commitantibus pro eo dumtaxat casu, quo principaliter iisdem homicidium imputari debeat. 10. »Violatio ecclesiae voluntaria.« Hoc nomine intelliguntur omnes et singuli casus, quibus Ecclesiae polluuntur: proinde omnis injuriosa, copiam tamen aliquam sanguinis denotans, humani sanguinis effusio: notoria item aliquomodo el voluntaria humani seminis effusio. Possibilitate alioquin sublata

pollutionis, quae ex illicitis sepulturis contingere possit. 11. »Incendium voluntarium.« Si enim sit de industria intentum, commissum, et ex praecepto et studio, a se attentatum; sive in quibusvis aedificiis, sive segetibus, foeno etc. Intuitu mandantium, consulentium, non impedientium etc. reservatio intelligenda in conformitate 5 et 9.

Porro veniunt sequentia notanda: a) Ut Canonici Actuales assessores consistoriales et examinatores synodales facultate a casibus reservatis absolvendi, irrestricta; Archi et V. A. diaconi in respectivis dumtaxat districtibus suis, est per totum annum, quin tamen priores quam hi eandem subdelegare valeant. Parochi et administratores pro toto tempore paschalis confessionis in propria et aliena parochia, ad quam eosdem spiritualis juvaminis praestandi causa venire contigerit, gaudeant. b) Ut parochi et administratores Ecclesiarum: Svilaj, Almaš, Sotin, Petrovaradini, B. M. V. ad Nives, Carlovicii Mariae Pacis, Lipovcensis Mariae Luisica (Lučica) et Dragutin occasione Encaeniorum, Dominicis Novilunaribus et populus tempore illo, quo piae peregrinationes ed easdem ecclesiam suscipiuntur et majori numero devotionis peragendae causa illuc confluere solet, facultatem a casibus reservatis absolvendi habeant. c) Ut confessarius ille, quem poenitentis crimine aliquo reservato gravati, eadem vero vel mox subsequa die matrimonio jungendi confessionem excipere contigerit, ad vitandum scandalum secus facile oriturum et perplexitatem, ad quam tum confessarius, tum poenitens ipse tali occasione devenire posset, eundem poenitentem de cetero bene dispositum, ac de gravitate serio ac efficaciter monitum, imposita ipsi condigna poenitentia; prout et confessarius ille, qui milites per has dioeceses transeuntes non vero stationarios exaudiret, a peccatis reservatis absolvere valeat.

Griesi pridržani u biskupiji senjskoj i modruškoj.

1. Homicidium voluntarium et procuratio abortus. 2. Incestus usque ad secundum gradum inclusive Consanguineitatis et Affinitatis. 3. Bestialitas et Sodomia tam passiva quam activa. 4. Percussio parentum. 5. Perjurium solemniter emissum.

»Quod hucusque usu obtinuit, id ulterius quoque confirmamus, ut nimirum potestatem absolvendi a reservatis Ordinario Casibus habeant: a) omnes Canonici Cathedralium Ecclesiarum Segniensis et Modrušiensis nec non Collegiatae Ecclesiae Fluminensis tam reales quam honorarii; b) omnes Archidiaconi et Vicearchidiaconi. Iisdem his Confessariis Auctoritate Nobis facta a Sedis Apostolicae Majore Poenitentiario ddo. 3. Julii 1876. ad triennium, facultatem communicamus: Dispensandi cum incestuoso vel incestuosa ad petendum debitum conjugale, cujus jus amisit ex superveniente occulta affinitate per copulam carnalem habitam cum consanguinea vel consanguineo, sive in primo, sive in primo et secundo, sive in secundo gradu suae uxoris, seu respective mariti, remota occasione peccandi, et injuncta gravi poenitentia salutari et confessione sacramentali quolibet mense per tempus arbitrio dispensantis statuendum. Hanc autem facultatem subdelegamus ipsis solis confessariis in actu sacramentalis confessionis duntaxat, ut dispensent Sedis Apostolicae Auctoritate ipsis subdelegata in unoquoque casu exprimenda.«

Griesi pridržani u nadbiskupiji vrhbosanskoj.

1. Gravis percussio parentum. 2. Homicidium et efficax ad idem cooperatio effectu secuto. 3. Abortus procuratio effectu secuto. 4. Incestus consanguineitatis et affinitatis in primo et secundo gradu. 5. Perduellionis auctores et procuratores.

Od ovih grieha smiju odriešiti svi vicarii foranei; zatim svi izpovjednici, kad god izpoviedaju u bolnicah i kaznionah; onda kad god tko sluša veliku (obćenitu) izpovied bud cieloga života bud od kojega vremena, ako je ista izpovied nuždna; napokon kad god izpovieda zaručnike ili one, koji prave uzkrsnu izpovied.

Decretum Congr. Ep. et Regul. de confessionibus monialium.

Quemadmodum omnium rerum humanarum quantumvis honestae sanctae que in se sint; ita et legum sapienter conditarum ea conditio est, ut ab hominibus ad impropria et aliena ex abusu traduci ac pertrahi valeant; ac propterea quandoque fit ut intentum a legislatoribus finem haud amplius assequantur; imo et aliquando, ut contrarium sortiantur effectum.

Idque dolendum vel maxime est obtigisse, quoad leges plurium Congregationum, Societatum aut Institutorum sive mulierum quae vota simplicia aut solemnia vota nuncupant, sive virorum professione ac regimine penitus laicorum; quandoquidem aliquoties in illorum Constitutionibus conscientiae manifestatio permissa fuerat, ut facilius alumni arduam perfectionis viam ab expertis Superioribus in dubiis addiscerent: e contra a nonnullis ex his intima conscientiae scrutatio, quae unice Sacramento Poenitentiae reservata est, inducta fuit. Itidem in Constitutionibus ad tramitem SS. Canonum praescriptum fuit, ut Sacramentalis Confessio in huiusmodi Communitatibus fieret respectivis Confessariis ordinariis et extraordinariis; aliunde Superiorum arbitrium eo usque devenit, ut subditis aliquem extraordinarium Confessarium denegaverint, etiam in casu quo, ut propriae conscientiae consulerent, eo valde indigebant. Indita denique eis fuit discretionis ac prudentiae norma ut suos subditos rite recteque quoad peculiares poenitentias ac alia pietatis opera dirigerent: sed et haec per abusionem extensa in id etiam exstitit, ut eis ad Sacram Synaxim accedere vel pro

lubito permiserint, vel omnino interdum prohibuerint. Hinc factum est, ut huiusmodi dispositiones, quae ad spiritualem alumnorum profectum et ad unitatis pacem et concordiam in communitatibus servandam fovendamque salutariter ac sapienter constitutae iam fuerant, haud raro in animarum discrimen, in conscientiarum anxietatem, ac insuper in externae pacis turbationem versae fuerint, ceu subditorum recursus et quaerimoniae passim a S. Sedem interiectae evidentissime comprobant.

Quare SS. D. N. Leo divina providentia Papa XIII. pro ea qua praestat erga lectissimam hanc sui gregis portionem peculiari sollicitudine, in Audientia habita a me Cardinali Praefecto S. Congregationis Episcoporum et Regularium negotiis et consultationibus praepositae die decimaquarta Decembris 1890, omnibus sedulo diligenterque perpensis, haec quae sequuntur voluit, constituit atque decrevit.

I. Sanctitas Sua irritat. abrogat, nullius in posterum roboris declarat quascumque dispositiones Constitutionum, piarum Societatum, Institutorum mulierum sive votorum simplicium sive solemnium, nec non virorum omnimode laicorum, etsi dictae Constitutiones approbationem ab Apostolica Sede retulerint in forma quacumque etiam quam aiunt specialissimam, in eo scilicet, quod cordis et conscientiae intimam manifestationem quovis modo ac nomine respiciunt. Ita propterea serio iniungi Moderatoribus ac Moderatricibus huiusmodi Institutorum, Congregationum ac Societatum ut ex propriis Constitutionibus, Directoriis ac Manualibus praefatae dispositiones omnino deleantur penitusque expungantur. Irritat pariter ac delet quoslibet ea de re usus et consuetudines etiam immemorabiles.

II. Districte insuper prohibet memoratis Superioribus ac Superiorissis cuiuscumque gradus et praeminentiae sint, ne personas sibi subditas inducere pertentent directe aut indirecte, praecepto, consilio, timore, minis, aut blanditiis ad huiusmodi manifestationem conscientiae sibi peragendam;

subditisque e converso praecipit, ut Superioribus maioribus denuncient Superiores minores, qui eos ad id inducere audeant; et si agatur de Moderatore vel Moderatrice Generali denunciatio huic S. Congregationi ab iis fieri debeat.

III. Hoc autem minime impedit, quominus subditi libere ac ultro aperire suum animum Superioribus valeant ad effectum illorum prudentia in dubiis ac anxietatibus consilium et directionem obtinendi pro virtutum acquisitione ac perfectionis progressu.

IV. Praeterea firmo remanente quoad Confessarios ordinarios et extraordinarios Communitatum, quod a. Sacrosancto Concilio Tridentino praescribitur in Sess. 25 Cap. 10. de Regul. et a S. M. Benedicto XIV. statuitur in Constitutione quae incipit Pastoralis curae, Sanctitas Sua Praesules Superioresque admonet, ne extraordinarium denegent subditis Confessarium quoties, ut propriae conscientiae consulant ad id subditi adigantur, quin iidem superiores ullo modo petitionis rationem inquirant, aut aegre id ferre demonstrent. Ac ne evanida tam provida dispositio fiat, Ordinarios exhortatur, ut in locis propriae Dioeceseos, in quibus mulierum Communitates existunt, idoneos Sacerdotes facultatibus instructos designent, ad quos pro Sacramento poenitentiae recurrere eae facile queant.

V. Quod vero attinet ad permissionem vel prohibitionem ad sacram Synaxim accedendi Eadem Sanctitas Sua decernit, huiusmodi permissiones vel prohibitiones dumtaxat ad Confessarium ordinarium vel extraordinarium spectare, quin Superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi, excepto casu, quo aliquis ex eorum subditis post ultimam sacramentalem Confesssionem Communitati scandalo fuerit, aut gravem externam culpam patraverit, donec ad Poenitentiae sacramentum denuo accesserit.

VI. Monentur hinc omnes, ut ad Sacram Synaxim curent diligenter se praeparare et accedere diebus in propriis regulis statutis: et quoties ob fervorem et spiritualem

alicuius profectum Confessarius expedire iudicaverit, ut frequentius accedat, id ei ab ipso Confessario permitti poterit. Verum qui licentiam a Confessario obtinuerit frequentioris ac etiam quotidianae Communionis, de hoc certiorem reddere Superiorem teneatur; quod si hic iustas gravesque causas se habere reputet contra frequentiores huiusmodi Communiones, eas confessario manifestare teneatur, cuius iudicio acquiescendum omnino erit.

VII. Eadem Sanctitas Sua insuper mandat omnibus et singulis superioribus Generalibus, Provincialibus et Localibus Institutorum, de quibus supra sive virorum sive mulierum ut studiose accurateque huius Decreti dispositiones observent sub poenis contra Superiores Apostolicae Sedis mandata violantes ipso facto incurrendis.

VIII. Denique mandat, ut praesentis Decreti exemplaria in vernaculum sermonem versa inserantur Constitutionibus praedictorum piorum Institutorum, et saltem semel in anno, stato tempore in unaquaque Domo, sivi in publica mensa, sive in Capitulo ad hoc specialiter convocato alta et intelligibili voce legantur.

Et ita Sanctitas Sua constituit atque decrevit, contrariis quibuscumque etiam speciali et individua mentione dignis minime obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria memoratae S. Congregationis Episcoporum et Regularium die 17. Decembris 1890.

Dubia quoad decretum „Quemadmodum" soluta.

In Decreto a S. Congregatione Episcoporum et Regularium die 17. Decembris praeteriti anni 1890 edito haec verba leguntur. »Sanctitas Sua praesules Superioresque admonet, ne extraordinarium denegant *Confessarium* quoties, ut propriae conscientiae consulant, ad id subditi adigantur, quin iidem Superiores ullo modo petionis rationem inquirant, aut aegre ferre demonstrent.« Quibus verbis haec subsequuntur: »At ne evanida tam provida dispositio fiat, Ordinarios exhortatur, ut in locis propriae Dioeceseos, in quibus mulierum Communitates existunt, idoneos Sacerdotes facultatibus instructos designent, ad quos pro sacramento Poenitentiae recurrere eae facile queant.« Omnibus perpensis, necnon sanctae Apostolicae Sedis patefacto proposito nullum infligendi vulnus disciplinae de Confessariis ordinario et extraordinario. Episcopo Malacitano sequentia eveniunt dubia, quae ipse Sacrae Congregationi solvenda submittit.

I. Quis sub nomine Praesulis vel Superioris, cuius est subditis concedere vel denegare, Confessarium extraordinarium, intelligitur? An ipse qui ordinarium Confessarium deputavit, vel potius qui domui praeest, sive vir sit, sive femina.

II. Cum ex Decreto Superior, quicumque sit, nequeat Confessarium extraordinarium denegare, immo nec aegre se ferre petitionem demonstrare. teneturne subditi precibus semper indulgere, quamvis plane videat necessitatem esse fictam, et vel scrupulis, vel alio mentis defectu, ut veram ab ipso petente apprehensam?

III. Praesul, qui ex dictis Confessarium extraordinarium subdito concedit, designare debet in unoquoque casu, nominatim personam ipsius Confessarii, vel idem Religiosus eligere poterit inter diversos ab Ordinario deputatos, qui hoc sibi munus impleat?

In eodem allato Decreto hoc praeceptum invenitur: »Quoties ob fervorem et spiritualem alicuius profectum Confessarius expedire iudicaverit, ut frequentius quam diebus statutis in propriis regulis accedat Religiosus ad sacram Synaxin, id ei ab ipso Confessario permitti poterit.«

Cum vero in pluribus Constitutionibus ab Apostolica Sede approbatis, non tantum certae statuantur dies, ut Religiosi ad sacram mensam accedant, verum explicite vetetur, ne ultra praefatas dies ipsi Religiosi Communionem accipiant, veluti de monialibus Discalceatis Sanctae Mariae de Monte Carmelo constat, sequens oritur dubium:

Utrum Constitutiones quarundam Familiarum religiosarum quibus vetatur, ne Moniales sive Religiosi Sacram Eucharistiam recipiant ultra certas et statutas dies, abrogatae fuerint in hoc capite Decreti 17. Decembris 1890 ita, ut eis non obstantibus liceat Confessario frequentiorem accessum suis Religiosis poenitentibus concedere, vel adhuc post memoratum Decretum in vigore maneant?

Et Deus, etc.

Sacra Congregatio E.morum et R.morum S. R. E. Cardinalium negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita, propositis dubiis respondendum censuit, prout respondet:

Ad I: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad II: Affirmative; sed subditi moneantur non posse extraordinarios Confessarios petere, nisi ad id adigantur, ut propriae conscientiae consulant.

Ad III: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Quo vero ad postremum dubium, quod frequentiorem ad S. Synaxin accessum quam diebus statutis in propriis respicit, abrogatas censendas Constitutiones, quibus vetatur, ne Moniales sive Religiosi Sacram Eucharistiam recipiant ultra certos et statutos dies.

De Indulgentiis.

(Ex Const. syn. pag. 79—80).

1. Sicut indulgentiarum usum, tanquam populo Christiano maxime salutarem, et sacrorum Canonum authoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse, sacrum Concilium Tridentinum praecipit, ita abusus, si qui in his irrepsissent, omnino abolendos esse mandat, injungitque Dominis Episcopis, ut eos colligant, ac in prima Synodo Provinciali referant, ut aliorum Episcoporum sententia cogniti, statim ad Romanum Pontificem ferantur. Si quos igitur hujusmodi, hactenus non sublatos, Domini Episcopi, vel alii Praelati collectos, haberent, juxta praedictam Concilii sanctionem referant in nomine Domini, curentque, si quae loca essent, quae pientissime frequentarentur a populo, ut quantocyus a Sede Apostolica indulgentias obtinere possint.

2. Ut intima animi Religione, Christianaeque pietatis operibus eo accuratius fidelis populus sacro indulgentiarum thesauro dignum se exhibere possit, noverint Domini Episcopi, ac Praelati, eorum officii pastoralis esse, ut eundem populum de summo, ac uberrimo indulgentiarum fructu quam frequentissime, ac quam diligentissime instruant, ac erudiant, ob oculos ponendo, qua devotione, quibus praestitis, aut qua conscientiae emundatione earum fructum salutarem consequi possit, et quod frustra itinerationes pro earum fructu consequendo suscipiantur, si desit mentis per sacram poenitentiam, ac confessionem emundatio.

3. Indulgentiae, quae a Romano Pontifice, cujus est summa in harum dispensatione authoritas, vel ab aliis, qui participatam habent concedendi facultatem, impetrantur, et obtinentur, nullibi sine Ordinariorum licentia, gratis, et in scriptis danda, publicentur, ne fraus aliqua in publicatione intervenire possit. Quapropter impetratae indulgentiae pro aliquo loco, antequam promulgentur, ad Episcopum, vel ejus Vicarium deferantur, ac, bene examinatae, publicari permittantur. Serio injungendum Parochis, ac curam animarum habentibus, ut indulgentias diligenter interpretentur populo, exponantque, quae committuntur agenda, reservatis copiis indulgentiarum pro Archivis Episcoporum in peculiari, ad hoc destinato, libro.

4. Episcopi, ex ordinaria potestate praescriptam habentes facultatem certorum dierum indulgentiam concedendi, ea facultate ita utantur, ut Populus, ipsis subjectus, hujusmodi indulgentiarum fructu spirituali gaudere, ac religiose uti

*

possit. In iis igitur solennioribus actionibus, quibus ea concessio fieri solet, indulgentias pie, ac salutariter faciant publicari.

5. Synodus Dioecesana Ecclesiae hujus Metropolitanae Strigoniensis, Anno 1630. celebrata, animadvertit, et decretum in contrarium edidit, quod in quibusdam locis, in quibus ob indulgentias frequentior populi concursus haberi consuevit, non sine gravi indecentia prope aditum templi, et vinum sub haedera propinari, et ad ipsas fores templi nundinationes, cocturae, ac rerun diversarum venditiones intra septa coemiterii exerceri solent. Hoc igitur decretum renovat haec sacra Synodus, atque haec a templo remotius arceri, ac submoveri vult, ne sacra profanis, devotionesque populi compotationibus misceantur.

Quae in impetrandis indulgentiis servari debent.

Decretum urbis et orbis.

Ex audientia Sanctissimi die 14. Aprilis 1856.

Sacrae congregationi indulgentiis sacrisque reliquiis praepositae, quae iuxta institutionem a s. mem. Clemente PP. IX. peractam constitutione, quae incipit: *In ipsis pontificatus primordiis,* sub die 6. Iulii 1669, *facultate* instructa est *omnem difficultatem ac dubietatem in sanctorum reliquiis aut indulgentiis emergentem . . . expediendi; ac si qui abusus in eis irrepserint, illos . . . corrigendi et emendandi . . . falsas, apocryphas indiscretasque indulgentias typis imprimi vetandi, impressas recognoscendi et examinandi, ac ubi Romano pontifici retulerit, illius auctoritate reiiciendi,* pluries indulgentiae typis impressae delatae sunt, quae licet falsae omnino, apocryphae et indiscretae, attamen huc illuc, sive hominum malitia, sive incuria et absque ulla prorsus auctoritate typis mandantur et circumferuntur. Unde illud haud parum detrimenti provenit, quod et in errorem inducantur christifideles, et apud s. matris Ecclesiae hostes indulgentiae ipsae irrisionibus pateant.

Quapropter s. congregatio in generalibus comitiis, in palatio apostolico Vaticano die 31. Martii proxime elapsi habitis, plures huiusmodi indulgentias typis excusas tamquam apocryphas, nullas et indiscretas habendas esse declaravit et locorum ordinariis, per quorum dioeceses indulgentiae eiusmodi circumferuntur, commendandum censuit, ut s. congregationis decreta in hanc rem edita omni studio observari curent.

Cum vero incongruum prorsus sit, omnia semper summaria, libellos folia etc. persequi, quae indiscretas, falsas apocryphasque indulgentias descriptas continent et qualibet vice prodierint, specialibus decretis eliminare, ss. D. N. Pius PP. IX. in audientia die 14. Aprilis 1856. praemissam Emorum patrum sententiam auctoritate sua apostolica adprobando, cupiens insuper, ut ad *inaestimabilem* indulgentiarum *thesaurum* quod attinet, omnia pie, sancte et *incorrupte fiant* mandavit, ut hoc decreto omnes per orbem ordinarii hortentur, ut pro ea, qua pollent et qua uti debent sollicitudine, in dominici gregis bonum usque procurandum invigilent non modo, uti eiusmodi indulgentiae falsae et apocryphae, quantum fieri potest, minime circumferantur, easque e fidelium manibus removeant, verum etiam satagant, ut decreta a s. congregatione salubriter edita, ac praesertim super earundem indulgentiarum publicatione et impressione observentur, in primis vero decretum sub die 19. Ianuarii 1756 latum, a s. mem. Benedicto PP. XIV. die 28. eiusdem mensis adprobatum quod ita se habet: »cum experientia quotidie comperiatur, complures indulgentiarum concessiones generales expediri, inscia ipsa sacra congregatione, ex quo multi promanant abusus ac confusiones, re mature perpensa, praesenti decreto declaravit, impetrantes posthac huiusmodi generales concessiones teneri sub nullitatis poena, gratiae obtentae exemplar earundem concessionum ad secretariam eiusdem s. congregationis deferre.«

Ceterum ad falsas apocryphasque indulgentias a veris

et genuinis haud difficili negotio internoscendas, ea etiam recolere locorum ordinarios iuverit, quae sapienter, de more, et hac in re idem fel. mem. pontifex Benedictus XIV. in opere de synodo dioecesana edocuit. Et si praeterea aliquibus in rerum adiunctis super indulgentiarum quarumcumque authenticitate ac genuinitate dubii haererent, ad s. congregationem recurrant, ut inde opportunam dubiorum resolutionem assequantur.

Datum Romae ex secretaria s. congregationis indulgentiarum.

Loco † Signi. F. card. Asquinius, praefectus.
A. Colombo, secretarius.

De indulgentiarum publicatione.

Decretum urbis et orbis.

Ex audientia Sanctissimi die 22. Januarii 1858

Cum decretum, quod in indice librorum prohibitorum publicatum existit inter *decreta de libris prohibitis nec in indice nominatim expressis*, § III. Nr. 12, nempe: *Indulgentiarum libri omnes, diaria. summaria, libelli, folia etc., in quibus earum concessiones continentur, non edantur absque licentia s. congregationis indulgentiarum*, pleno suo robore vigeat, episcopus Petrocorensis et Sarlatensis in Gallia quorundam dubiorum solutionem a Ssmo Dno nostro humiliter postulavit, ad impressionem summariorum, catalogorum, foliorumque indulgentiarum quod attinet, uti sequitur:

Beatissime pater!

In decretis de libris prohibitis, quae post regulas indicis addita sunt, hæc leguntur § III Nr. 12.

Indulgentiarum libri omnes, diaria, summaria, libelli, folia etc., in quibus earum concessiones continentur, non edantur absque licentia s. congregationis indulgentiarum.

Cum vero circa huius regulæ interpretationem plura dubia exorta sint, episcopus Petrocorensis et Sarlatensis in Gallia ab ipsa efflagitat humillime.«

»1° Utrum praefata regula ita intelligenda sit, ut nulla summaria, catalogi, folia indulgentiarum ipsa auctoritate ordinarii imprimi possint absque speciali licentia s. congregationis indulgentiarum, etiam quando ipsi certo constat authenticas etc. illas indulgentias esse, verbi gratia, quia penes se habet catalogos aut summaria Romae inpressa.«

»2° An vero haec impressio et evulgatio solum prohibeatur ordinario, quando non ipsi certo constat, iam a s. congregatione indulgentiarum evulgatas fuisse has indulgentias?«

Itaque propositis eiusmodi dubiis in generalibus comitiis s. congregationis, indulgentiis sacrisque reliquiis praepositae in palatio apostolico Vaticano habitis die 14. Decembris praeteriti anni 1857: Eminentissimi patres, audito consultoris voto, rebusque mature perpensis, fuerunt in voto quoad utrumque dubium ut infra, videlicet: = articulum 12. § III. decretorum post regulas indicis editorum ita esse intelligendum et in praxin deducendum, ut si agatur de edenda concessione alicuius indulgentiae vel summarii indulgentiarum, quod ex brevi apostolico, vel rescripto s. congregationis iam vulgato, in potestate ordinarii sit licentiam concedere earundem indulgentiarum concessiones typis imprimendi (dummodo pro aliquo elencho non sit specialis et expressa prohibitio); econtra vero si sermo sit de summario vel antea collecto, sed nunquam approbato, vel nunc primum, ex diversis concessionibus colligendo, requiritur expressa s. congregationis indulgentiarum licentia =; addita tamen condicione: = facto verbo cum Ssmo = factaque per me infrascriptum s. congregationis secretarium Ssmo Dno Nro Pio PP. IX. de his omnibus fideli relatione in audientia die 22. Januarii 1858, Sanctitas sua eminentissimorum patrum votum adprobavit.

Datum Romae ex secretaria s. congregationis indulgentiarum.

Loco † Signi. F. card. Asquinius, praefectus.
A. Colombo, secretarius.

Quae ad lucrandas indulgentias requirantur.

Coloniae die 16. Decembris 1863.

Cum indulgentiarum usus christiano populo maxime sit salutaris et sacri concilii Tridentini auctoritate probatus (sess. XXV. decr. de indulg.), maxime sane interest, haud ignorari, quae a. s. sede apostolica statuta sunt, ut sanctarum indulgentiarum thesaurus omnibus fidelibus pie, sancte et incorrupte dispensetur. Quare nonnulla decreta, quae s. congregatio indulgentiarum, iussu et auctoritate Romanorum pontificum, edidit et publicavit, hic in memoriam revocanda esse duximus. Vic. arch. in spir. gen.

I. De confessione ad lucrandas indulgentias requisita.

1. Confessio ad lucrandas indulgentias plenarias regulariter praescripta fieri debet aut ipsa die festi aut die praecedenti, atque peragi debet ab iis quoque, qui in statu gratiae sunt, qui tamen absolutione ad lucrandam indulgentiam haud indigent.

S. congreg. indulg. d. 19. Mai 1759., approbante Clemente PP. XIII. declaravit: »Confessionem sacramentalem, quando in brevibus apponitur pro indulgentiarum consecutione, peragi omnino debere etiam ab iis, qui sibi letalis peccati conscii non sunt; necnon praefatam confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia festivitatis« (241). Ad dubium: »Quaeritur, utrum, cum in bulla vel brevi, quo conceditur indulgentia, confessio tamquam conditio *sine qua non* praescribitur, necesse sit, ut sacramentalis absolutio detur ad indulgentiam lucrandam?« S. congr. indulg. d. 15. Dec. 1841 respondit: »*Negative*« (521).

2. Ubi propter inopiam confessariorum fidelibus frequenter confiteri non licet, confessio peracta infra octo dies festum immediate praecedentes, debita intentione supposita, sufficit ad lucrandas omnes indulgentias infra dictum tempus occurrentes, quae non sunt ad forman iubilaei.

S. congreg. indulg. decr. urbis et orbis die 11. (12.) Iun. 1822. Pio PP. VII. approb. (429): In locis, in quibus ob inopiam confessariorum nequeunt fideles frequenter confessione sacramentali expiari, postulantibus communicetur dictum decretum et facto verbo cum Sanctissimo extendatur ad omnes utriusque sexus christifideles, unde confessio peracta infra hebdomadam ante festivitaten suffragari possit ad indulgentiam lucrandam, expletis aliis conditionibus iniunctis, et dummodo nullius letalis culpae post peractam confessionem commissae conscii sint, nihil innovando circa indulgentias ad formam iubilaei concessas. — *Mechlin.* d. 15. Dec. 1841 (521). Per decretum s. congr. indulgentiarum datum die 12. Iunii 1822 conceditur, confessionem sacramentalem peractam infra hebdomadam ante festivitatem suffragari posse ad indulgentiam lucrandam. Quaeritur: 1. An verba *infra hebdomadam* significent octo dies tantum, quae festivitatem immediate praecedunt, an vero hebdomadam illam totam et integram, quae ante festum decurrit, ita ut ex. gr. confessio facta die dominica suffragetur ad lucrandam indulgentiam die sabbati hebdomadae sequentis, in quam dies festus incideret, tametsi tunc tredecim dies inter confessionem et festivitatem intercessissent? 2. An confessio octava die ante festivitatem peracta vi huius indulti suffragetur tantum ad unam indulgentiam lucrandam, an vero per hanc confessionem aliae etiam lucrifieri possint indulgentiae, quae infra praedictum tempus occurrent, et ad quas lucrandas sacramentalis confessio ceteroquin requireretur? *S. congregatio res-*

pondit: „Ad primum: Affirmative quoad primam partem; Negative quoad secundam“. „Ad secundum: Negative ad primam partem; Affirmative quoad secundam.«

3. Consulente s. congregatione indulg., Clemens PP. XIII. die 9. Dec. 1763 (259) concedere dignatus est »indultum omnibus christifidelibus, qui frequenti peccatorum confessione animum studentes expiare, semel saltem in hebdomada ad sacramentum poenitentiae accedere, nisi legitime impediantur, consueverunt et nullius letalis culpae a se post praedictam ultimam confessionem commissae sibi conscii sunt, ut omnes et quascumque indulgentias consequi possint, etiam sine actuali confessione, quae ceteroquin ... ad eas lucrandas necessaria esset. Nihil tamen innovando circa indulgentias iubilaei, tam ordinarii, quam extraordinarii aliasque ad instar iubilaei concessas, pro quibus assequendis, sicut et alia opera iniuncta, ita et sacramentalis confessio tempore in earum concessione praescripto peraguntur.« Observandum est, decretum hoc non postulare confessionem fieri omni octiduo, sed sufficere confessionem in unaquaque hebdomada peracta, licet plus quam octo dies post ultimam confessionem sint elapsi.

II. De sacra communione ad lucrandas indulgentias requisita.

1. Sacra cummunio ad lucrandas indulgentias regulariter praescripta ordinarie fieri debet ipsa die, cui affixa est indulgentia. Quodsi indulgentia propter festivitatem aliquam concessa primis vesperis incipit, ad eandem lucrandam sufficit s. communio in pervigilio festi peracta. Initium autem indulgentiae primis vesperis locum habet, quando concessa est ratione mysterii vel sancti dicta festivitate honorati aut breve concessionis tale initium expresse assignat quod quidem quoad indulgentias feriis aut dominicis per annum adscriptas fieri haud solet. Unde e. g. sex dominicae s. Aloysii de Gonzaga tali privilegio carent.

Decret. urbis et orbis, 12. Iun. 1822 (429) s. congreg. indulg. approbante Pio PP. VII., »censuit licere ad praefatum effectum [indulgentias acquirendi] eucharistiam sumere in pervigilio festivitatis.«

2. Si dies communionis fidelibus, qui indulgentiam lucraturi sunt, eligendus relinquitur, (quemadmodum e. g. quoad indulgentiam peregrinationis Romanae pro archidioecesi nostra factum est), diligenter ratio habenda est documenti concessionis.

3. Communio paschalis simul ad lucrandam indulgentiam plenariam inservire potest, dommodo talis indulgentia non sit in forma iubilaei.

Mechlin. 10. Mai 1844 (563). Dub. 1. »An christifideles secundum canonem *omnis utriusque sexus* sacramentum eucharistiae suscipientes tempore paschali possint per hanc communionem lucrari indulgentiam plenariam ...? S. congregatio respondit: »Affirmative, dummodo indulgentia lucrifacienda non sit in forma iubilaei, pro qua tantum requiritur peculiaris confessio atque communio.«

4. Sacra communio a sacerdote in missae sacrificio peracta sufficit ad lucrandam indulgentiam vel sibi vel defunctis applicandam, etiamsi missa celebretur pro accepta eleemosyna vel pro defuncto ad applicandam ei indulgentiam plenariam altaris privilegiati. S. congreg. indulg. in ***Mechlin.*** 10. Maii 1844 ad 2 et 3.

5. Una communio servire potest ad plures indulgentias plenarias, eadem die occurrentes, vel sibi vel fidelibus defunctis lucrandas, dummodo cetera praescripta opera fideliter adimpleantur et, quantum opus fuerit, reiterentur.

In ***Briocen*** 29. Maii 1841. (511) ad dub. 1. »An eodem die lucrari possint plures indulgentiae plenariae, quando pro unaquaque praescripta est perceptio divinae eucharistiae?« S. congregatio indulgent. respondit: »Affirmative, servatis tamen respective aliis appositis condicionibus.«

6. Non requiritur, communionem suscipi in ecclesia, cui indulgentia concessa est, nisi documentum concessionis illud praescribat.

7. Quamvis indulgentiae plenariae regulariter nonnisi a confessis et sacra communione refectis lucrari possint, benigne tamen s. mater Ecclesia indulsit, indulgentias plurimas pro articulo mortis concessas ab iis, qui confiteri atque s. eucharistiam recipere non possunt, lucrifieri, dummodo contritione elicita cordis, ore si potuerit, alioquin corde saltem nomen Iesu invocent. Indulgentiae quoque viae crucis praeviam confessionem atque communionem haud requirunt.

III. De ceteris operibus ad lucrandas indulgentias praescriptis.

1. Quae in documento concessionis praescribuntur opera ad lucrifaciendam indulgentiam ad amussim atque fideliter sunt adimplenda; cum enim totum negotium a voluntate dispensatoris pendeat, omissio etiam involuntaria atque ex ignorantia facta impedit, quominus indulgentiae quis particeps fiat. Quando plura opera praescripta sunt (quemadmodum in iubilaeo fieri solet), ultimum saltem necessario in statu gratiae peragendum est, nisi instrumentum concessionis expresse iubet, omnia opera a vere poenitentibus et confessis poni.

2. Opera aliunde debita ad lucrandam indulgentiam inservire non possunt, nisi summus pontifex speciali indulto seu brevi concessionis id permittat. Pia vero opera regularibus ex constitutionibus suis incumbentia, quatenus non obligant sub peccato, ad parandam indulgentiam idonea sunt: quod quidem de poenitentia sacramentali quoque dici posse videtur.

In ***Briocen.*** 29. Maii 1841 ad dubium 2. »An possit per preces mia obligatorias, v. gr. per horas canonicas satisfieri precibus a summo pontifice praescriptis? S. congregatio respondit: „***Negative.***“ (Prinzivalli resolut. seu decreta authent. s. congr. indulg. sacrisque reliquiis praepositae, num. 511). Cf. Bened. XIV. instit. 53.

3. »Sanctitas . . . maiori christifidelium spirituali utilitati prospiciens . . . benigne annuit« circa orationes in decima tertia et aliis in posterum de licentia s. congr. indulg. Romae evulgandis editionibus collectionis vulgo *Raccolta* nuncupatae, »ut deinceps quocumque idiomate dummodo versiones sint fideles, pro indulgentiarum acquisitione recitari possint.« 30. Sept. 1852 (628).

4. »Proposito dubio huic s. congregationi indulgent. sacrarumque reliquiar . . . 4. An recitans alternatim cum socio orationem, cui applicatae sunt indulgentiae, v. gr. coronam vel salutationem angelicam dictam *Angelus Domini* possit lucrari indulgentias huic orationi applicatas? Eadem s. congr . . . respondit ad quartum: ***Affirmative.***“. ***Urbis et orbis***, 1. Mart. 1820 (420).

5. E decreto pro surdo-mutis. »1. Quod si inter opera pro lucranda indulgentia praescripta sit visitatio alicuius ecclesiae, surdo-muti ecclesiam ipsam devote visitare teneantur, licet mentem tantum in Deum elevent et pios affectus. 2. Quod si inter opera sint publicae preces, surdomuti possint lucrari indulgentias iis adnexas corpore quidem coniuncti ceteris fidelibus in eodem loco orantibus, sed pariter mente tantum in Deum elevata et piis cordis affectibus. 3. Quod si agatur tandem de privatis orationibus, proprii mutorum et surdorum confessarii valeant easdem orationes commutare in alia pia opera aliquo modo manifestata, prout in Domino expedire iudicaverint.« ***Urbis et orbis***, 15. Mart. 1852 (625).

6. »In concedendis indulgentiis a s. sede saepius requiritur, ut pie visitetur ecclesia parochialis seu oratorium publicum. Quaeritur igitur, utrum ad implendam huiusmodi condicionem publicum sit censendum oratorium sive in monasteriis, sive in seminariis, aut aliis conventibus canonice dedicatum, cui tamen christiana plebs publice non solet

accedere ... s. congreg. auditis consultorum votis rebusque mature perpensis ad praefatum dubium respondit: »*Negative*« Virdunen. 22. Aug. 1842 (540).

7. Opera praescripta adimplenda sunt tempore a documento concessionis indicato. Quare, quando indulgentia incipit a primis vesperis, opera iniuncta inde a primis vesperis, i. e. a meridie peragi possunt.

»Cum in nonnullis brevibus ac indulgentiarum decretis praesertim triduorum pro sanctis et officiorum generalium pro defunctis praetermittantur verba »a primis vesperis usque ad occasum solis etc., et devote visitaverint etc.« quae passim in apostolicis brevibus inseri solent, orta est dubitatio, a quonam tempore indulgentiae, sine praefata clausula expeditae, initium sumant? Quapropter huiusmodi dubio in s. congregatione indulgentiis sacrisque reliquiis praeposita discusso die 2. Iulii 1754, eadem s. congregatio declaravit: Tempus antedictarum concessionum ab initio diei naturalis, videlicet ab ortu solis incipere.« S. congr. indulg. 3. Iul. 1754 (214),

8. Ad parandam plenariam indulgentiam regulariter iniunguntur etiam preces ad intentionem summi potificis fundendae. Sanctissimi domini intentio ordinarie exaltationem s. Ecclesiae catholicae, propagationem fidei, exstirpationem haeresium et schismatum, pacem et concordiam principum christianorum aliasque societatis christianae necessitates respicere solet: interdum vero nullam in specie intentionem indicat atque tunc generaliter ad eiusdem intentionem orandum est, quod quidem semper sufficit. Neque preces, quae ad dictam intentionem fundantur, ab ecclesia praescriptae sunt. Ex communi sententia sufficiunt quinque *pater* et *ave* devote recitatae: ex opinione tutiore atque omnino sequenda oratio mentalis haud sufficit, sed preces oraliter sunt dicendae. Qui plures eadem die indulgentias plenarias vult lucrifacere, toties ad intentionem summi pontificis oret necesse est.

»Quando ad indulgentias lucrandas praescribitur oratio pro fine determinato, v. gr. pro exstirpatione haereseon etc., an requiratur intentio explicita, expressa singulis vicibus? . . . s. congregatio . . . respondit: *Negative.*« *Valentinen.* 22. Febr. 1847 (594).

»An sufficiat quinquies *pater* et *ave*, quae recitare solent ob adimplendam summi pontificis intentionem, quando praescriptum est, ut visitetur ecclesia vel altare ibique fundantur preces, quemadmodum ex. gr. pro lucranda indulgentia plenaria praescriptum est associatis operi propagationis fidei? Respondetur: preces requisitae in indulgentiarum concessionibus ad adimplendam summi pontificis intentionem sunt ad uniuscuiusque fidelis libitum, nisi peculiariter adsignetur.« Briocen. ad 3. 29. Maii 1841 (511).

IV. De translatione indulgentiarum.

»Sanctisimus dominus noster Pius PP. IX. . . . mandavit, ut omnes indulgentiae, quae hucusque quibusdam festis concessae fuerunt ac in posterum concedentur, vel quae pro iisdem festis aliquibus ecclesiis et publicis oratoriis pariter concessae fuerunt et in posterum concedentur, vel etiam si libuerit de consensu ordinarii illae concessae in sacris supplicationibus aut in novendialibus vel septenariis sive triduanis precibus ante vel post festum vel eius octavario perdurante, translatae intelligantur pro eo die, quo festa huiusmodi vel quoad solemnitatem tantum et externam celebrationem (non tamen quoad officium et missam) in aliquibus locis vel ecclesiis publicisque oratoriis, sive in perpetuum sive aliqua occasione, sive ad tempus, eoque durante, legitime transferuntur. Cum vero transfertur tantum officium cum missa, non autem solemnitas et externa celebratio festi, indulgentiarum nullam fieri translationem decrevit.« Decretum generale 9. Aug. 1852. (Prinzivalli num. 627. Vid. Kirchlicher Anzeiger 1852, pag. 90.)

V. De indulgentia plenaria in articulo mortis.

1. Pia mater Ecclesia, de aeterna filiorum suorum felicitate imprimis sollicita, summo studio curavit, ut spiritualis thesauri sui divitias in moribundos fideles large diffunderet. Quamobrem diversimode occasionem praebet pro ipso mortis articulo indulgentiam plenariam lucrandi, sive ministrante sacerdote tali facultate praedito, sive absque sacerdotis ministerio. In utroque casu regulariter requiritur ut moribundus, a) confessus sit ac sacra communione refectus, et quatenus id facere nequiverit, saltem contritus, cum status gratiae necessario ad lucrandam indulgentiam adesse debeat, b) nomen Iesu ore, si potuerit, sin minus corde, devote invocaverit, et c) mortem ipsam tamquam peccati stipendium de manu Domini aequo atque libenti animo suscipiat.

2. Absque ministerio sacerdotis dictam indulgentiam lucrifacere possunt, qui aut certa pia opera tali gratia donata fideliter in vita adimpleverint, aut certis confraternitatibus, earum obligationibus satisfaciendo, adscripti fuerint, aut crucem, rosarium aliudve pietatis obiectum, cui talis indulgentia adnexa est, habuerint, aut privilegium huiusmodi a summo pontifice peculiari rescripto acceperint.

3. Sacerdotis ministerio eadem indulgentia imprimis applicatur ex delegatione, quam ab apostolica sede acceptam episcopi confessariis plerumque communicare solent. Formula huius benedictionis a Benedicto XIV. praescripta, quaeque in libris ritualibus invenitur, ad validitatem indulgentiae adhibenda est.

Valentinen. 5. Febr. 1841, ad 8: »Utrum sacerdos valide conferat indulgentiam plenariam in mortis articulo, omissa formula a summo pontifice praescripta? — Respondetur: *Negative*, quia formula non est tantum directiva, sed praeceptiva« (506),

4. »Benedictio in articulo mortis cum soleat impertiri iis infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente et integris sensibus erant seu veresimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis: impertienda iisdem est, etiamsi postea linguae ceterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impoenitentibus, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.« Benedict. XIV. constit. *Pia mater* 5. April. 1747.

5. »An benedictio cum indulgentia plenaria . : . impertienda sit pueris, qui defectu aetatis primam communionem necdum instituerunt? . . . s. rit. congregatio . . . respondendum esse censuit . . . *Affirmative.*" *Gandaven.* ad postremum, 16. Dec, 1826 (Gardellini 4474).

6) Cum dicta benedictio, licet prius impertita, pro ipso tamen mortis articulo operetur, patet, morientem haud pluries, sed semel tantum indulgentiam hanc, quippe quae plenaria est, posse lucrari. Quoniam autem incertum esse potest, num moribundus ex sua parte omnia praestiterit, quae ad indulgentiam in ipso mortis articulo lucrifaciendam requiruntur, nihil obstat, quominus infirmus, eodem mortis articulo permanente, pluries benedictionem, cui indulgentia plenaria adnexa est, ab idoneis sacerdotibus accipiat.

»*Ditionis Belgicae.* Cum s. congregatio indulgentiarum in una Valentinen. sub die 5. Februarii 1841 resolutionem dedisset sequenti dubio: »Utrum infirmus pluries lucrari possit indulgentiam plenariam in mortis articulo a pluribus sacerdotibus facultatem habentibus impertiendam? Respondit: *Negative* in eodem mortis articulo.« Exinde quaeritur: 1. Utrum vi praecedentis resolutionis prohibitum sit, infirmo in eodem mortis periculo permanenti impertiri pluries, ab eodem vel a pluribus sacerdotibus, hanc facultatem habentibus, indulgentiam plenariam in articulo mortis, quae vulgo *benedictio* papalis dicitur? 2. Utrum vi eiusdem resolutionis item prohibitum sit, impertiri pluries infirmo, in iisdem circumstantiis ac supra constituto, indulgen-

tiam plenariam in articulo mortis a pluribus sacerdotibus hanc facultatem ex diverso capite habentibus ratione aggregationis confraternitati sanctissimi rosarii, s. scapularis de monte Carmelo, sanctissimae Trinitatis etc.? — S. congregatio indulgentiis sacrisque reliquiis praeposita, postquam in generalibus comitiis habitis die 5. Martii 1855 apud aedes Vaticanas votum consultoris super praefatis dubiis audisset, ac per me infrascriptum eiusdem s. congregationis secretarium die 12. eiusdem mensis sanctissimo domino nostro Pio PP. IX. de omnibus relatione peracta, respondit: Ad primum et ad secundum: *Negative*, firma remanente resolutione Valentinen, sub die 4. Febr, 1841.« Datum Romae ex secretaria s. congr. indulg. die 12. Martii 1855 (Prinziv. 646).

VI. De via crucis.

1. »Cum tanta sit passionis, crucis et mortis D. N. Iesu Christi vis, ut nullum reperiatur tam efficax remedium ad curanda conscientiae vulnera . . . necnon ad purgandam mentis aciem divinoque amore inflammandam, quam passionis, crucis, mortis atque vulnerum eiusdem redemptoris nostri sedula meditatio: ut cristifideles in hac . . . totius causa beatitudinis occupati quotidie sese alacrius exercerent, nec catholicae Ecclesiae patres, nec Romani pontifices . . . unquam destiterunt, quin assiduis monitis exhortationibusque et profusis coelestium thesaurorum elargitionibus persuaderent, allicerent ac locupletarent« (Benedict. XIV. brev. *Quam tanta* 30. Aug. 1741). In primis autem indulgentiis fuerunt ditati, qui ipsam dolorum viam, quam salvator noster, crucem baiulans inde a praetorio Pilati usque ad Calvarii montem permeavit, pie passionis mysteria meditando visitarent. Cum autem pauci tantum ipsa loca sacra adire valerent, consuetudo invaluit, promoventibus praecipue fratribus s. Francisci de observantia, in aliis quoque

regionibus »erigendi et instituendi pia loca viae crucis seu Calvarii nuncupata ad instar stationum montis Calvarii« (Clem. XIII. brev. *Exponi nobis* 16. Ian 1731); Romani autem pontifices indulgentias, etiam animabus defunctorum applicabiles, quae locis sanctis ac illorum stationibus intra et extra Ierusalem concessae fuerant, ad quoscumque Christi fideles, qui exercitium viae crucis debito modo, pie ac devote peragunt, extenderunt (Bened XIII. constit *Inter plurima* 11. Mart, 1726.) Cum vero iis, qui ipsas terrae sanctae stationes pie visitant, plurimae indulgentiae tum plenariae, tum partiales elargitae sint, exinde iam patet, quantum utilitatis spiritualis viae crucis exercitium afferre valeat.

2. Auctoritas ordinaria relate ad erectionem s. viae crucis est penes ordinem seraphicum s. P. Francisci, cui ratione concreditae Terrae sanctae ea auctoritas ex speciali privilegio a s. sede fuit concessa. Episcopis vero ab apostolica sede tribui solet facultas in locis dioecesis, ubi fratres ordinis minorum S. Francisci de observantia et reformati non adsunt, per se ipsos seu per alios presbyteros ad id eligendos et deputandos erigendi viam crucis in ecclesiis et publicis oratoriis, quorum nomine in huiusmodi concessionibus intelligenda sunt etiam oratoria auctoritate episcopi instituta et per viam publicam ingressum habentia (Decr. auth. n. 365 ad 1), non autem oratoria hospitalium, conservatoriorum aliorumque locorum itidem piorum, destinata dumtaxat ad usum illarum personarum, quae in dictis locis piis commorantur, ita ut aliis non pateant, nisi forte raro ratione alicuius festivitatis extraordinariae.

Supposita debita facultate, antecedenter ad s. viae crucis constitutionem requiritur imprimis licentia ordinarii loci, ubi de stationibus erigendis agi contigerit; nec sufficit, ut eiusmodi licentia seu consensus sit generice praestitus pro erigendis stationibus in certo numero ecclesiarum vel oratoriorum, sine specifica designatione loci, sed requiritur in singulis casibus pro unaquaque stationum erectione (Decr.

auth. n. 445 ad 3). Praeterea requiritur consensus parochi et superiorum ecclesiae, monasterii, hospitalis et loci pii, ubi stationes s. viae crucis erunt constituendae.

Hujusmodi vero respectivi ordinarii et parochi nec non superiorum licentia et consensus ac insuper sacerdotis erigentis deputatio debent expedire in scriptis et non aliter, idque ante erectionem, et quandocumque opus fuerit, exhiberi sub poena nullitatis ipsiusmet erectionis ipso facto incurrendae.

3. In erectione viae crucis necessario benedicendae sunt quatuor-decim cruces eaeque ligneae, cum indulgentiae crucibus annexae sint. Laudabiliter, sed haud necessario addi solent quatuordecim tabulae, quae ipsarum viae dolorosae quatuordecim mysteria omnibus nota repraesentant. *Cameracen.* 8. Ian. 1838 (Prinziv. 469). »S. congregatio respondit: In erectione stationum s. viae crucis necessario requiruntur cruces ad earundem stationum indulgentias assequendas. — Cf. *Cameracen.* 20. Ian. 1838 (Prinziv. 474.) — *Incerti loci* (Prinziv. 541): »Nonnulli sacerdotes supplicarunt s. congregationem declarari: 1. An qui habet facultatem erigendi viam crucis, benedictione tabularum et crucum prius facta, teneatur ipse tabulas collocare et stationes percurrere, ut valida sit erectio? Respondetur: *Negative.* 2. An benedictione tabularum et crucum facta a secerdote legitime delegato, alter quicumque tabulas collocare possit privatim sine ceremoniis et etiam in alio tempore? Respondentur: *Affirmative* . . . Ita declaravit s. congregatio die 22. Augusti 1842. praemittendo dictis responsionibus, quod in erectione viae crucis benedicendae tantum sint cruces, minime vero tabulae seu picturae.« — *Montis Regalis* 16. Febr. 1839 (Prinziv. 487): 2. . . . An possint illis iam cognitis aliae stationes subrogari? . . S. congregatio respondit: *Negative*; Innocentius enim papa XII. approbavit et approbatum declaravit exercitium visitandi *pia loca viae crucis seu Calvarii ad recolendam et meditandam Christi passionem ad instar stationum Calvarii montis erecta*, et participes fecit indulgentiarum et privilegiorum omnes exercitium viae crucis huiusmodi peragentes. Citatis constitut. Bened. XIV. et Clement. XII. s. congregatio addit: Ex quibus clare patet, non esse liberum cuique statuere qualitatem stationum, sed indulgentias fuisse concessas taxative pro quatuordecim stationibus viae crucis iam cognitis atque probatis, proindeque standum in decisis.«

Molinen. 27. Ian. 1838 (Prinzivall. 470): » . . 4. Estne tempus determinatum et quale pro confectione documenti secutae erectionis stationum viae crucis rigore apostolici indulti? S. congregatio respondit negative, sed expedit, ut quamprimum conficiatur documentum iuxta apostolicam concessionem, ne dubia in posterum oriantur.«

4. Circa translationem et renovationem crucum et imaginum viae crucis s. congregatio sequentes edidit declarationes:

Claramonten. 3. Aug. 1842. (Prinziv. 5`5): »1. An quando cruces quaedam seu imagines stationum viam crucis repraesentantes ob reparationem seu ornamentum templi vel ob quoddam aliud motivum legitimum sint provisorie tantum translatae ad paucum vel ad longum tempus, istud sacrum exercitium viae crucis amittat indulgentias sibi adnexas?« S. congregatio respondit: *Negative. Quebecen.* 14. Iunii 1845 (Princiv. 567): »2. S. congregatio dignetur declarare, utrum cruces et imagines pro pio exercitio viae crucis benedictae amoveri possint e loco, ubi primo collocatae fuerint, pro earum meliore dispositione vel separatione vel pro ecclesiae aut capellae decoratione, quin cessent indulgentiae pro iisdem concessae; et utrum, si quando eaedem cruces vel imagines destructae vel vitiatae fuerint, aliae substitui possint de concessione episcopi singulatim benedictae absque cessatione indulgentiarum? S. congregatio respondit: *Affirmative* quoad primam

partem; quoad secundam vero possunt substitui aliae cruces (quae ex ligno tantum esse debent, et in quibus tantum cadit benedictio, minime vero in tabulis pictis seu imaginibus) absque indulgentiarum cessatione, quatenus destructa seu vitiata sit minor pars; secus vero necessario requiritur nova canonica erectio et benedictio.« *Nanneten.* 15. Nov. 1845. (Prinziv, 570): »Episcopus Nanneten. quaerit: 1. An indulgentiae subsistant, cum cruces a vetusta tabula ad novam transferantur (loco affixionis ad parietem non immutato), ita ut superflua sit nova erectio viae crucis? 2. An subsisterent indulgentiae, si cruces cum tabulis in unum corpus non coalescerent, sed totaliter ab illis seiungerentur, ita ut nec minime tangerentur cum vetustis tabulis, et imagines novae substituuntur? S. congregatio ad praefata dubia respondit: *Affirmative.*«

5. Ad lucrandas indulgentias viae crucis tres requiruntur conditiones (praeter statum gratiae ac intentionem saltem generalem indulgentias lucrifaciendi):

a) Prima conditio est meditatio passionis D. N. I. C., quae quidem meditatio iuxta uniuscuiusque capacitatem instituenda est. Preces certae haud prescribuntur monentur tamen fideles, iuxta usum communem recitare unum Pater et Ave atque actum contritionis elicere ad singulas cruces. S. C. indulgentiarum respondit in Bituricen. 2. Iunii 1838. (Prinziv. 472): »Recitatio orationis dominicae et angelicae salutationis tam pro unaquaque viae crucis statione, quam sexies easdem preces iterare post absolutas omnes stationes est tantum laudabilis consuetudo minime vero necessaria conditio ad lucrifaciendas viae crucis indulgentias . . .« Nec necessario requiritur confessio nec communio.

b) Altera conditio est motus localis de una statione ad aliam. Proposito enim dubio, »an christifideles in magno populi concursu, maxime cum ecclesia repleta et

compressa sit devotis, possint sine corporis motu de loco in locum indulgentias viae crucis lucrari,« s. congr. indulg. respondit (Ditionis helveticae 26. Febr. 1841): »Negative absque speciali indulto. Singula enim summorum pontificum decreta affirmant, inter alias conditiones pro acquirendis stationum viae crucis indulgentiis necessario requiri aliquem corporis motum, ut clarius declaratum est ab hac sacra congregatione . . .« Etiam cum in publico exercitio viae crucis, quando perturbatio excitari potest, observatur methodus a S. Leonardo a Portu Mauritio proposita, ut videlicet, unoquoque de populo suum locum tenente, sacerdos cum duobus clericis sive cantoribus circumeat, ac sistens in qualibet statione, ibique recitans peculiares consuetas preces, ceteris alternatim respondentibus, saltem suadendum esse videtur, ut populus vertat se ad singulas stationes, uti addit idem S. Leonardus, nec non ad easdem genuflectat ac erigat se cum sacerdote ceterisque circumeuntibus.

c) Tertia denique conditio est, ut quatuordecim stationes visitentur uno tractu. Neque tamen quaevis etiam modica interruptio impedit indulgentiarum acquisitionem; sufficit enim, ut exercitium non interrumpatur notabiliter et moraliter, quod patet ex hoc decreto s. congregationis indulg. d. d. 16. Decembris 1760: »An qui exercitium viae crucis peragunt, et illud ad modicum tempus interrumpunt, puta ad audiendum Sacrum, ad sumendam Eucharistiam, ad confessionem faciendam etc. indulgentias lucrentur, si illud prosequantur, vel ad indulgentiarum acquisitionem oporteat in iis casibus illud ab initio reassumere«, s. congr. respondit: Affirmative ad primam partem, dummodo notabiliter et moraliter exercitium non interrumpant; negative quoad secundam, et ideo non oportet in his casibus illud ab initio reassumere (Decr. auth. n. 223).

6. Indulgentiae viae crucis a fidelibus obtineri etiam possunt noctis tempore, opera iniuncta adimplendo, ut

declaravit s. congr. indulg. sequenti decreto Urbis et Orbis diei 1. Martii 1819: »Cum sacrae indulgentiarum congregationi dubium relatum fuerit: Utrum indulgentiae viae crucis adnexae, uti ceterae, possint noctu obtineri, opera iniuncta adimplendo; eadem s. congregatio, rebus ad trutinam redactis matureque per consultorum vota perpensis, ipsas indulgentias aeque diei ac noctis tempore lucrifieri posse definivit, atque ad perpetuam rei memoriam in propriae secretariae regesta praesens decretum inserendum esse mandavit.« (Decr. auth. n, 245.)

7. Sanatio stationum viae crucis invalide erectarum ad instantiam Rmi P. Bernardini a Portu Romatino, totius ordinis Minorum ministri generalis, facta est rescripto sacrae congregationis indulgentiarum d. d. 31. Iulii 1883. quod est tenoris sequentis: »Vigore specialium facultatum a SSmo dno nostro Leone Papa XIII. tributarum, congregatio indulgentiis sacrisque reliquiis preposita defectus omnes, de quibus in supplici libello, benigne sanavit, contrariis quibuscumque non obstantibus.«

Confessio et communio ad lucrandas indulgentias requisitae.

Decretum urbis et orbis.

Ex audientia Sanctissimi die 6. Octobris 1870.

Inter ceteras conditiones, quae in implendis operibus iniunctis pro acquisitione indulgentiarum servari debent, ea est, ut eadem fiant intra tempus in concessionibus praefinitum. Ut vero christifideles facilius ad eas lucrandas excitarentur, pluries haec sacra congregatio, indulgentiis sacrisque reliquiis praeposita, approbantibus summis pontificibus, quoad praescriptam confessionem et communionem vel benigna interpretatione vel indultis hac in re providendum existimavit.

Hinc per decretum die 19. Maii 1759. statuit: Confessionem suffragari, si expleatur etiam in pervigilio festi-

vitatis, pro qua concessa est indulgentia: et item per decretum die 12. Iunii 1822 declaravit: Communionem peragi posse in vigilia festivitatis.

Etsi vero haec indulta nullum dubitandi locum relinquerent circa eas indulgentias, quae pro festivitatibus proprie dictis conceduntur, incipientibus nempe a primis vesperis usque ad occasum solis eiusdem diei festi, ita ut liberum sit fideli vel in ipso die festo confiteri et sacra synaxi refici: plures tamen exinde dubitationes obortae fuerunt, an idem dicendum foret de aliis indulgentiis spatio unius diei lucrandis et ab initio diei naturalis incipientibus quae videlicet concederentur non ratione festivitatis occurrentis, sed alia qualibet ex causa; quemadmodum usuvenire solet pro sextis feriis mensis Martii, diebus dominicis festum s. Aloisii praecedentibus, oratione quadraginta horarum aliisque casibus similibus quibuscumque.

Itaque sanctissimus dominus noster Pius PP. IX. in audientia, habita ab infrascripto cardinali praefecto eiusdem s. congregationis die 6. Octobris 1870, ad removendam omnem dubitandi rationem et ad commodius reddendum confessionis et communionis adimplementum benigne declarari et decerni mandavit, prout hoc decreto declaratur atque decernitur: tum confessionem dumtaxat, tum confessionem et communionem peragi posse die, qui immediate praecedit sequentem, pro quo concessa fuerit indulgentia quaelibet, non solum ratione festivitatis occurrentis iuxta allata decreta, verum etiam quacumque alia ex causa vel devotionis vel pii exercitii aut solemnitatis, uti esset pro memoratis et ceteris huiusmodi diebus, pro quibus indulgentia cum conditione confessionis et communionis concessa iam fuerit vel in posterum concedatur, licet tempus ad eam adquirendam ab initio diei naturalis et non a primis vesperis sit computandum: servata tamen in adimplendis aliis operibus iniunctis regula generali circa modum et tempus in concessionibus praescriptum.

Voluitque Sanctitas sua nihil innovatum censeri quoad decretum die 9. Dec. 1763 favore christifidelium, qui laudabili consuetudine utuntur confitendi semel saltem in hebdemada cum privilegiis, conditionibus et restrictivis ibidem recensitis. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex secretaria eiusdem sacrae congregationis die 6. Octobris 1870.

A. card. Bizzarri, praefectus

A. Colombo, secretarius.

Indultum pro infirmis.

Decretum urbis et orbis.

Ex audientia Sanctissimi die 18. Septembris 1862.

Est hoc in more positum, quod ab animarum pastoribus sanctissimum eucharistiae sacramentum in aliquibus tantum infra annum praecipuis festivitatibus ad fideles habitualiter infirmos, chronicos, ob physicum permanens aliquod impedimentum e domo egredi impotentes solemniter deferatur proindeque huiusmodi fideles tot plenariis indulgentiis privantur, quas consequerentur, si conditionibus iniunctis adimpletis ad sacram eucharisticam mensam frequentius possent accedere. Itaque quamplures animarum curatores aliique permulti ecclesiastici viri humillimas preces porrexerunt sanctissimo domino nostro Pio PP. IX., ut de apostolica benignitate super hoc providere dignaretur, factaque per me infrascriptum secretariae s. congregationis indulgentiarum substitutum eidem Sanctissimo de his omnibus fideli relatione in audientia, habita die 18. Septembris 1862, Sanctitas sua spirituali gregis sibi crediti utilitati prospiciens clementer indulsit, ut praefati christifideles, exceptis tamen illis, qui in communitate morantur, acquirere possent omnes et singulas indulgentias plenarias iam concessas vel in posterum concedendas, quasque alias acquirere possent in locis, in quibus vivunt, si in eo physico statu

non essent, pro quarum acquisitione praescripta sit sacra communio et visitatio alicuius ecclesiae vel publici oratorii in locis iisdem, dummodo vere poenitentes confessi, ac ceteris omnibus absolutis conditionibus, si quae iniunctae fuerint, loco s. communionis et visitationis alia pia opera, a respectivo confessario iniungenda, fideliter adimpleant. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla brevis expeditione. Non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae ex secretaria s. congregationis indulgentiarum et ss. reliquiarum die 18. Septembris 1862.

F. card. Asquinius, praefectus.

A. archiep. Prinzivalli, substitutus.

De indulgentiis festorum translatorum.

Decretum urbis et orbis.

Ex audientia Sanctissimi die 9. Augusti 1852.

Cum potestas conferendi indulgentias a Christo Ecclesiae concessa sit in fidelium utilitatem, atque *earum usum christiano populo maxime salutarem esse,* affirmet sancta Tridentina synodus (sess. 25. Dec. de indulg.), congruum omnino videtur omne studium impendere, ut indulgentias, quae occasione dierum festorum vel concessae iam sunt vel concedentur, fideles facilius lucrari possint, eoque magis, cum ingens populi christiani concursus ad ea festa celebranda conveniat. Iam vero cum, hac nostra praesertim aetate, maxime ob ecclesiasticas conventiones ab apostolica sede cum exteris nationibus initas, festorum legitimae translationes occurrant; et generatim cum per huiusmodi translationes ex iustis causis, debitis tamen cum facultatibus factas (licet etiam pro sola externi cultus celebratione, quin et una simul officium cum missa transferatur), fidelium devotio excitetur ad laudandum Dominum in sanctis eius, huic fidelium pietati fovendae atque animarum saluti quam

maxime interest, ut etiam indulgentiae his festis adnexae transferantur. Quamvis autem alias tum a s. rituum congregatione, tum ab hac sacra congregatione indulgentiis sacrisque reliquiis praeposita quaesitum fuerit, utrum in translatione festorum etiam translatae intelligantur adnexae indulgentiae, et vel negative intercesserit responsio, vel in singulis casibus recurrendum esse ad hanc s. congregationem sancitum esset, nec unquam generali decreto publice evulgato usquedum huic translationi indulgentiarum provisum fuerit; attamen emi. patres in generalibus comitiis huius sacrae congregationis, attentis actualibus temporum huiusmodi et peculiaribus locorum et ecclesiarum et fidelium circumstantiis, atque etiam die 16. Februarii currentis anni pro concessione generali translationis indulgentiarum occasione translationis festorum supplicandum Ssmo unanimiter censuerunt. Ssmus itaque dominus noster Pius papa IX., audita de his omnibus relatione per me infrascriptum secretariae eiusdem s. congregationis substitutum in audientia die 9. Augusti 1852 facta, benigne mandavit, ut omnes indulgentiae, quae hucusque quibusdam festis concessae fuerunt ac in posterum concedentur, vel quae pro iisdem festis aliquibus ecclesiis et publicis oratoriis pariter concessae fuerunt et in posterum concedentur, vel etiam si libuerit de consensu ordinarii illae concessae in sacris supplicationibus aut in novendialibus, vel septenariis sive triduanis precibus ante vel post festum vel eius octavario perdurante, translatae intelligentur pro eo die, quo festa huiusmodi vel quoad solemnitatem tantum et externam celebrationem (non tamen quoad officium et missam) in aliquibus locis vel ecclesiis publicisque oratoriis, sive in perpetuum sive aliqua occasione, sive ad tempus, eoque durante, legitime transferuntur. Cum vero transfertur tantum officium cum missa, non autem solemnitas et exterior celebratio festi, indulgentiarum nullam fieri translationem decrevit.

Hanc autem apostolicae benignitatis concessionem eadem

Sanctitas sua, quibuscumque in contrarium non obstantibus perpetuis futuris temporibus absque ulla brevis expeditione valituram, per hoc s. congregationis decretum typis impressum publicari voluit, dummodo ceterae omnes aliae conditiones in particularibus vel generalibus concessionibus praedictarum indulgentiarum pro iis adipiscendis praescriptae omnino serventur.

Datum Romae ex eadem secretaria s. congregationis indulgentiarum.

F. card. Asquinius, praefectus.

(L. S.) Aloisius archiep. Prinzivalli, substitutus.

Ita reperitur in regesto autographo adservato in secretario s. congregationis indulg., cum quo praesens copia collata plene et ad verbum concordat. In quorum fidem etc. Datum Romae ex eadem secretaria s. congregationis indulg. die 13. Novembris 1852.

(L. S.) Aloisius archiep. Prinzivalli, substitutus.

De indulgentiis et qualitate altaris privilegiati.

a) Cum s. congregationi indulgentiarum dubia proposuisset enodanda Ioannes Baptista Biadego, Veronae curiae episcopalis cancellarii munere fungens, scilicet:

1. Utrum missa celebrata ad *altare privilegiatum* sit per se privilegiata; an necessarium sit, ut vel offerens eleemosynam vel sacerdos intendat applicare privilegium?

2. Num in die obitus, tertii, septimi, trigesimi et anniversarii missa *de requie* cantata pro aliquo defuncto sit privilegiata?

Eminentissimi patres sacris indulgentiis praepositi in generali congregatione, sub die 5. Martii apud Vaticanum habita, audito consultoris suffragio, responderunt, ut infra:

Ad primum affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad secundum vero negative.

De quibus Ssmo dno nostro Pio PP. IX. per me sacrae

congreg. secretarium facta relatione in audientia die 12. ipsius mensis. Sanctitas sua resolutiones eminentissimorum patrum benigne approbavit.

(L. S.) F. card. *Asquinius*, praefectus.
A. Colombo, secretarius.

b) Sacra congregatio indulgentiarum die 15. Decembris 1841 rogata fuit super dubio: »Quaeritur, si a sancta sede indultum locale altaris privilegiati conceditur, neque ulla facta sit mentio nec in supplici libello nec in rescripto de qualitate altaris, sitne fixum scilicet vel portatile, an altare censeri possit privilegiatum, etiamsi sit portatile. Cui respondit: Negative, excepto casu indulti altaris privilegiati personalis, quo frui potest sacerdos in quocumque altari sive fixo sive portatili celebraturus.« Cum autem idem orator die 20. Martii 1846. iterum s. congregationem rogavisset: »I. Quid intellexit s. congregatio per verba: *altare fixum seu locale*. II. Quid per vocem *altare portatile?* S. congregatio respondit: Ad I. Intellexisse altare fixum quidem, quod a loco dimoveri non possit, sed non tamen, cuius superior pars, sive mensa sit ex integro lapide vel adeo calce coniuncta, ut lapis consecratus amoveri non possit; secus enim diruto altari, quod privilegiatum concessum erat ob alicuius sancti imaginem, post novam constructionem novo indigeret privilegio. Ad II. Intellexisse altare, quod dicitur viaticum, quod constat tantum ex unico lapide integro tantae magnitudinis, ut calicis pedem cum patena saltem quoad maiorem partem capere possit, vel de uno in alium locum transfertur.

Similiter die 26. Martii 1867, ne circa qualitatem altaris fixi in hac materia altaris privilegiati dubium exoriatur, »Sanctitas sua edixit et declaravit, sufficere ad constituendam qualitatem altaris fixi, ut in medio altaris stabilis et inamovibilis, licet non consecrati, lapis consecratus etiam amovibilis ponatur.«

Gratia altaris privilegiati decoratum declaratur altare majus in qualibet Archidioecesis Zagrab. parochiali ecclesia ad septennium i. e. a. 1. Januarii 1897. usque ad 1. Januarii 1904.

VENERABILI FRATRI GEORGIO,
ECCLESIAE ZAGRABIENSIS ARCHIEPISCOPO.

LEO PP. XIII.

Dilecte Fili noster Salutem, et Apostolicam Benedictionem. Salvatoris, et D. N. J. Ch. vices licet immeriti gerentes in terris, ejusque exempla sectantes animabus Christi fidelium in Purgatorio existentibus, quae Deo in charitate conjunctae ab hac luce migrarunt, opportuna de thesauro Ecclesiae auxilia subministrare studemus, ut illis, quantum Divinae Bonitati placuerit, adjutae ad Coelestem Patriam facilius pervenire valeant. Eapropter, Nos Parochiales et collegiatas Ecclesias tuarum Civitatis, et Dioecesis Zagabriensis, quae etiam ob earum tum dignitatem, tam antiquitatem semper in honore habitatae sunt, ac speciali praerogativa pollent, coelestium munerum elargitione decorare volentes. supplicationibus quoque tuo nomine Nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati, revocatis in eis privilegiatis Altaribus intuitu Parochiae vel Collegiatae a Te vel ab Ordinariis Praedecessoribus tuis forte concessis, Tibi, ut semel per Teipsum in qualibet ex Parochialibus et Collegiatis Ecclesiis hujusmodi unum dumtaxat Altare ad Septennium, proximum tantum privilegio Apostolico decoratum pro Animabus Christi fidelium a Purgatorii poenis liberandis designare valeas, ita ut quandocunque Sacerdos antiquis saecularis, vel cujusvis Ordinis, Congregationis, et Instituti regularis Missam pro anima cujuscumque Christi fidelis, quae Deo in charitate coniuncta ab hac luce migraverit, ad praedictum Altare sic per Te respective designatum celebrabit, anima ipsa de thesauro Ecclesiae per modum suffragii Indulgentiam consequatur; et D. N. I. C. ac Bmmae V. Mariae, Sanctorumque omnium meritis sibi suffragantibus, a Purgatorii poenis, si

ita Deo placuerit, liberetur facultatem aucte Aplica tenore praesentium concedimus, et impertimus. Non obstantibus, Nostra, et Cancellariae Aplicae regula de jure quaesito non tollendo, aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus Aplicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XIX. Maji MDCCCLXCIV. Pontificatus Nostri Anno Decimoseptimo.

M. Card. Rampolla m. p.

Nr. 5517.

In executionem hujus b. Brevis Apostolici in qualibet parochiali et collegiata hujus Archi-Dioecesis ecclesia altare majus gratia altaris privilegiati inde a 1. Januarii 1897. usque ad eundem diem anni 1904. decoratum declaratur.

Zagrabiae 11. Decembris 1896.

Georgius m. p.

An cessent indulgentiae, si nova aedificatur ecclesia.

Beatissimae Pater!

Cum S. Congregatio indulgentiis sacrisque reliquiis praeposita in una Leodien. sub die 9. Augusti 1843 sequentibus dubiis: 1. An cesset indulgentia confraternitatis ss. rosarii vel aliae indulgentiae, si nova aedificetur ecclesia fere in loco, ubi vetus existebat? An cesset indulgentia, si nova ecclesia aedificetur in coemeterio, non in loco veteris ecclesiae. 3. An cesset indulgentia, si nova aedificetur ecclesia in alio loco et non in coemeterio veteris ecclesiae? resolutionem dedisset ad 1. *Negative,* dummodo sub eodem titulo aedificetur; ad 2. *Affirmative*; ad 3. ut in secundo: dubitatur inde de vero et preciso sensu responsionis ad 1. praesertim circa verba *fere in loco.* Unde quaeritur:

An verba *fere in loco* ita accipienda sint, ut intelligantur de parva distantia a loco, puta quantum est iactum lapidis vel spatium 20 sive 30 passuum: aut contra, an accipienda sint lato sensu, ut adverbium *fere* dicatur pro muris civitatis vel confinio oppidi, parocciae etc.?

S. Congregatio indulgentiis sacrisque reliquiis praeposita die 29. Martii 1886 respondit: *Affirmative ad primam partem. Negative ad secundam.*

Datum Romae ex secretaria eiusdem s. congregationis die et anno uti supra.

J. B. Card. Franzelin, praefectus.
F. Della Volpe, secretarius.

Omnibus diebus benedictio cum indulgentia plenaria tertiarii S. Francisci impertienda.

Apostolica constitutione, quae incipit *Misericors Dei Filius,* data III. kalendas Iunias anno Incarnationis dominicae millesimo octingentesimo octogesimo tertio, sanctissimus dominus noster Leo divina providentia Papa XIII. sodalibus tertii ordinis, qui dicitur *saecularis* s. Francisci Assisiensis, benigne concessit, ut novies intra annum recipere possint *absolutionem,* hoc est *benedictionem cum indulgentia plenaria.* At quoniam dies, quibus haec *absolutio* seu *benedictio* fuit adnexa, non omnes festi de praecepto, sed nonnulli ubique locorum profesti tantum sunt, quibus tertiarii saeculares haud facile in ecclesias convenire possunt ceteraque praestare, quae ad *absolutionem* seu *benedictionem* rite accipiendam fuerunt constituta, hinc eorum quamplurimi hoc spirituali beneficio illis diebus omnino careant necesse est. Quamobrem plures sacrorum antistites aliique ecclesiastici viri, quibus eorumdem sodalium Franciscalium cura est demandata, supplices admoverunt preces eidem SSmo domino nostro, quatenus ex apostolica benignitate super hoc providere dignaretur.

Porro Sanctitas Sua, cui plurimum cordi est, ut tertius ordo saecularis s. Francisci Assisiensis maius in dies incrementum suscipiat eiusque sodales validiora ad pietatem incitamenta habeant, huius modi precibus annuit et in audientia

habita die 16. Januarii 1886 ab infrascripto secretario s. congregationis indulgentiis sacrisque reliquiis praepositae clementer indulsit, ut praefati tertiarii, si forte legitima causa impediantur, quominus ecclesias adeant, *absolutionem* seu *benedictionem* diebus assignatis, qui profesti sunt, accepturi eandem *absolutionem* seu *benedictionem* accipere valeant aliquo die festo de *praecepto,* qui intra octidua eorumdem profestorum dierum occurret, dummodo cetera exequantur, quae in *Indice indulgentiarum* memorata apostolica constitutio pro rite accipienda *absolutione* seu *benedictione cum indulgentia plenaria* praescribit.

Praesenti *in perpetuum* valituro absque ulla brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus. Datum Romae ex secretaria eiusdem sacrae congregationis die 16. Ianuarii 1886.

I. B. Card. Franzelin, praefectus.
Franciscus Della Volpe, secretarius.

Pobožne molitve k Bogu duhu svetomu s oproštenjem.

Br. 2036.

Sv. Otac Papa Leon XIII. upravio je pod Ribarovim pečatom dne 5. svibnja ove godine, koja je osamnaesta Njegova slavnoga vladanja, na svekolike Kristove vjernike pismo, kojemu je u kratko ovaj sadržaj:

Sveta majka crkva katolička ne prestaje Bogu se moliti, da svemu kolikomu kršćanskomu puku bude jedna vjera u pameti i jedna pobožnost u djelih. Tako i Onaj, koji je na zemlji vidiv namjestnik Boga — Pastira, sv. Otac Papa ne propušta ni pošto ono isto jedinstvo u vjeri i pobožnih djelih gojiti u katolicih, al osobito u današnje vrieme, poticati takodjer u onih kršćanih, koje sáma Kristova crkva već dugo velikom željom zove natrag u svoje majčino krilo. Valja naime znati, da je sv. Otac Papa, videći silne navale presmožnih neprijatelja ne samo

na svetu katoličku crkvu, nego i na sve, što se kršćansko zove, i na sáma Isusa Krsta Boga našega i Spasitelja, pozvao u jedinstvo u vjeri i ljubavi s nami katolici sve one crkve i vjerske sljedbe, koje još u istinu vjeruju u Isusa Krsta kao Boga Spasitelja roda čovječanskoga. Sada dakle od nas katolika ište sv. Otac, da ga u tom njegovom nastojanju svaki pojedini i svi skupa podupiremo, te se po velikom milosrdju božjem poluči uveličanje slave božje i imena kršćanskoga, i spasenje premnogih. Pa sjetivši se onoga preblaženoga vremena, kad su nekada apoštoli poslie uzašašća Kristova na nebesa jednodušno trajali u molitvi s Marijom Majkom Isusovom, očekujući jakost s visine i dolazak Duha svetoga, nagovara nas svih, da i mi u ovo nastajuće sveto duhovsko vrieme po primjeru Djevice Majke i svetih apoštola jednim duhom i osobitom revnošću vapijemo k Bogu: Pošalji Duha svojega i stvorit će se: i ponovit ćeš lice zemlje. Duh božji je naime duh istine, koji Crkvu čuva i utvrdjuje neprekidnom svojom prisutnošću; on je živo vrelo svetosti; on je srdce tajinstvenoga tiela Kristova, koji nevidljivo Crkvu oživljuje i ujedinjuje; on je ljubav, zašto se imamo nadati, da će po njem nastati i živjeti medju sinovi crkve uža sloga i zajednica duhova. Iz ovoga pako uzora kršćanske sloge medju katolici, iz ove usrdne molitve k Duhu svetomu nadajmo se i tomu, da će se pospješiti pomirenje s razstavljenom braćom, te oni s nami u Kristu Isusu jedno vjeruju i nadaju se, spojeni ožudjenim vezom savršene ljubavi. Tko god vjernik bude u ovom rado poslušao sv. Otca, njemu On obećaje za takovu bratsku ljubav od Boga obilatu nagradu, i preko toga sam mu još dieli dar svetoga proštenja.

Valja naime po želji i ponuci sv. Oca. činiti sv. Duhu devetnicu, t. j. devetodnevnu pobožnost, tako da se počamši s devetim danom prije Duhovske nedjelje, naime s petkom poslie Uzašašća Gospodinova, svaki dan izmole pobožne

*

njeke molitve javno, t. j. u crkvi s drugimi na glas, ili pako kod kuće s drugimi svojimi, ili da tko sám na mjestu koje mu je za molitvu najsgodnije, izmoli molitve kakove može i zna, ako ne drugo, a to barem sedam puta Otče naš i Zdravo Marija. Preporuča se pjesma »Dodji Duše sveti«, vjerovanje apoštolsko, čislo sa slavnimi otajstvi, litanije lauretanske ili svih svetaca, i druge molitve iz odobrena molitvenika.

Tko bude ovako kroz pomenutih devet dana u gore označenoj namjeri sv. Otca pobožno molio, dobit će za svaki pojedini dan proštenje od sedam godina i sedam četrdesetnica, i preko ovoga još i podpuno il obilato proštenje u jedan koji god dan od pomenute devetnice, ili takodjer na Duhovsku nedjelju, il ponedjeljak il koji god sliedeći dan sve do i na nedjelju presv. Trojstva; al za obilato proštenje, kako uviek tako i ovaj put potrebita je skrušena izpovied i pričest, te molitva u već označenoj namjeni sv. Otca.

Za devetdnevnu pobožnost doći će ova okružnica žalibože prekasno, al mudrom providnošću sv. Otca moći će i Naši ljubezni vjernici ovršiti željenu pobožnost k Duhu svetomu i dobiti proštenje. Sveti je Otac naime osim rečene devetnice za pomenute molitve opredielio takodjer duhovsku osminu, t. j. osam dana, počamši s Duhovskom i svršivši s nedeljom presv. Trojstva. U ove dakle dane valja svakako činiti molitve k Duhu svetomu u namjeni sv. Otca, i primati svaki dan proštenje od sedam godina i sedam četrdesetnica, al tko iole može, neka nastoji takodjer sa sv. izpoviedju i pričešću primiti podpuno proštenje.

Tko bi na označeni način ovršio devetnicu i osminu, dobio bi dva puta proštenje, i djelomično i podpuno. Jedno i drugo proštenje može se namieniti i dušam u čistilištu. Napokon ovakove molitve s ovakovim proštenjem imat će se oko nedelje Duhovske činiti i sliedećih godina.

Očekujemo od revnosti častne gospode dušobrižnika, da će na pomenutu pobožnost k Duhu svetomu vjernike vruće nagovarati i napućivati, gdje se lašnje može, i javne u crkvi molitve narediti i rado im dieliti sv. sakramente.

U Zagrebu, 22. svibnja 1895.

JURAJ v. r.,
nadbiskup.

VI.

De sacramento extremae unctionis.

1. Extremae Unctionis Sacramentum a Christo Domino institutum, tamquam coelestis medicina, non animae solum, sed etiam corpori salutaris, omni studio ac diligentia periculose aegrotantibus adhibendum est, et eo quidem tempore, si fieri possit, cum illis adhuc integra mens et ratio viget, ut ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam, ipsi etiam suam fidem, ac piam animi voluntatem conferre possint, dum sacro liniuntur Oleo.

2. In quo illud in primis ex generali Ecclesiae consuetudine observandum est, ut si tempus, et infirmi conditio permittat, ante Extremam Unctionem, Poenitentiae et Eucharistiae Sacramenta infirmis praebeantur.

3. Habeat igitur Parochus loco nitido et decenter ornato, in vase argenteo seu stanneo diligenter custoditum sacrum Oleum infirmorum, quod singulis annis Feria V. in Coena Domini ab episcopo benedictum, veteri combusto, renovandum est. Id tamen, si forte infra annum aliquo modo ita deficiat, ut sufficere non posse videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate superinfuso, reparari potest.

4. Oleum porro ipsum vel per se solum, vel in bombacio seu re simili servari potest; sed ad evitandum effusionis periculum multo commodius ad infirmos defertur in bombacio.

5. Debet autem hoc Sacramentum infirmis praeberi,

qui cum ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur; et iis, qui prae senio deficiunt, et in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate.

6. Infirmis autem, qui, dum sana mente, et integris sensibus essent. illud petierint, seu verisimiliter petiissent, seu dederint signa contritionis, etiamsi deinde loquelam amiserint, vel amentes effecti sint, vel delirent, aut non sentiant, nihilominus praebeatur.

7. Sed si infirmus, dum phrenesi, aut amentia laborat verisimiliter posset quidquam facere contra reverentiam Sacramenti, non inungatur, nisi periculum tollatur omnino.

8. Impoenitentibus vero, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, et excommunicatis, et nondum baptizatis, penitus denegetur.

9. Non ministretur etiam praelium inituris, aut navigationen. aut peregrinationem, aut alia pericula subituris aut reis ultimo supplicio mox afficiendis, aut pueris rationis usum non habentibus.

10. Si quis autem laborat in extremis, et periculum immineat, ne decedat antequam finiantur Untiones, cito ungatur, incipiendo ab eo loco: Per istam sanctam Unctionem, etc., ut infra: deinde, si adhuc supervivat, dicantur Orationes praetermissae, suo loco positae.

11. Si vero dum inungitur, infirmus decedat, Presbyter ultra non procedat, et praedictas orationes omittat.

12. Quod si dubitet an vivat adhuc, Unctionen prosequatur, sub conditione pronuntiando formam, dicens: Si vivis, per istam sanctam Unctionen, etc., ut infra.

13. Si autem acciderit, infirmum post peccatorum suorum confessionem ad exitum vitae properare, tunc cum sacro Viatico poterit et Oleum infirmorum ad eum deferri per ipsum Sacerdotem, qui defert sacram Eucharistiam: si tamen alius Presbyter, vel Diaconus, qui Oleum sanctum deferat, haberi possit, per ipsum deferatur, qui superpelliceo

indutus cum Oleo sacro occulte delato sequatur Sacerdotem Viaticum portantem; et postquam infirmus Viaticum sumpserit, inungatur a Sacerdote.

14. In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit; ut si, cum infirmus convaluerit, iterum in periculum mortis incidat.

15. Quinque vero corporis partes praecipue ungi debent, quas veluti sensuum instrumenta homini natura tribuit, nempe oculi, aures, nares, os, et manus: attamen pedes etiam, et renes ungendi sunt; sed renum unctio in mulieribus, honestatis gratia, semper omittitur, atque etiam in viris, quando infirmus commode moveri non potest. Sed sive in mulieribus, sive in viris alia corporis pars pro renibus ungi non debet.

16. Manus vero, quae reliquis infirmis interius ungi debent, Presbyteris exterius ungantur.

17. Dum oculos, aures, et alia corporis membra, quae paria sunt, Sacerdos ungit, caveat, ne alterum ipsorum inungendo, Sacramenti formam prius absolvat, quam ambo hujusmodi paria membra perunxerit.

18. Si quis autem sit aliquo membro mutilatus, pars loco illi proxima inungatur, eadem verborum forma.

19. Hujus autem Sacramenti forma, qua sancta Romana Ecclesia utitur, solemnis illa precatio est, quam Sacerdos ad singulas unctiones adhibet, cum ait:

20. Per istam sanctam Unctiónem, et suam píissimam misericórdiam, indúlgeat tibi Dóminus quidquid, per visum, sive per audítum, etc. deliquísti.

De visitatione et cura infirmorum.

1. Parochus in primis meminisse debet, non postremas esse muneris sui partes, aegrotantium curam habere. Quare cum primum noverit, quempiam ex fidelibus curae suae commissis aegrotare, non expectabit, ut ad eum vocetur, sed ultro ad illum accedat: idque non semel tantum,

sed saepius, quatenus opus fuerit; horteturque parochiales suos, ut ipsum admoneant, cum aliquem in parochia sua aegrotare contigerit, praecipue si morbus gravior fuerit.

2. Ad hoc juvabit, praesertim in amplis parochiis, aegrotorum notam seu catalogum habere, ut cujusque statum et conditionem cognoscat, eorumque momoriam facilius retinere, et illis opportune subvenire possit.

3. Quod si Parochus legitime impeditus, infirmorum, ut quando plures sunt, visitationi interdum vacare non potest: id praestandum curabit per alios Sacerdotes, si quos habet in parochia sua, aut saltem per laicos homines pios et christiana caritate praeditos.

4. Ægrotos visitans, ea, qua Sacerdotes Domini decet, honestate et gravitate se habeat, ut non aegris solum, sed sibi et domesticis verbo ot exemplo prosit ad salutem.

5. Eorum vero praecipuam curam geret, qui humanis auxiliis destituti, benigni ac providi Pastoris caritatem et operam requirunt. Quibus si non potest ipse succurrere de suo, et eleemosynas illis, prout debet, si facultas suppetit, erogare, quantum fieri potest, sive per caritatis, vel alterius nominis confraternitatem, si in ea civitate vel loco fuerit, sive per privatas, sive per publicas collectas et eleemosynas illorum necessitatibus succurrendum curabit.

6. In primis autem spiritualem aegrotantium curam suscipiat, omnemque diligentiam in eo ponat, ut in viam salutis eos dirigat, atque a diabolicis insidiis salutarium adjumentorum praesidio defendat, ac tueatur.

7. Accedat autem ad aegrotum ita paratus, ut in promptu habeat argumenta ad persuadendum apta, ac praesertim Sanctorum exempla, quae plurimum valent: quibus eum in Domino consoletur, excitet, ac recreet. Horteturque ut omnem spem suam in Deo ponat, peccatorum suorum poeniteat, divinam misericordiam imploret, et infirmitatis poenas, tamquam paternam Dei visitationem, patienter ferat

et ad salutem suam provenisse credat, ut vitam, moresque suos melius instituat.

8. Deinde qua par est prudentia et caritate, hominem ad sacram confessionem inducat, et confitentem audiat, etiamsi velit totius vitae peccata confiteri; ac si opus fuerit, tam infirmo, quam ejus familiaribus vel propinquis in memoriam revocet quod Lateranensis Concilii, ac plurium summorum Pontificum decretis cavetur sub gravibus poenis, ne medici ultra tertiam vicem aegrotos visitent, nisi prius ipsis certo constet, illos Confessionis Sacramento rite expiatos fuisse.

9. Illud praeterea diligenter servari curabit, ne quis pro corporali salute aliquid aegroto suadeat, vel adhibeat, quod in detrimentum animae convertatur.

10. Ubi vero periculum immineat, Parochus monebit aegrotum, ne daemonum astutia, neque medicorum pollicitationibus, neque propinquorum, aut amicorum blanditiis se ullo modo decipi sinat, quo minus ea, quae ad animae salutem pertinent, opportune procuret, et qua par est devotione et celeritate, sancta Sacramenta, dum sana mens est, integrique sensus, religiose suscipiat, citra fallacem illam, ac perniciosam procrastinationem, quae plurimos ad aeterna supplicia perduxit, in diesque, fallente diabolo, perducit.

11. Quod si aeger aliquis hortationibus ac monitis Sacerdotum, vel amicorum et domesticorum consiliis adduci non potest, ut velit peccata sua confiteri, tunc non omnino desperanda res est, sed quamdiu ille vivit, repetendae sunt frequentes variae et efficaces Sacerdotum, et alorum piorum hominum exhortationes; proponendaque aeterna salutis damna et sempiternae mortis supplicia; ostendendaque immensa Dei misericordia, eum ad poenitentiam provocantis, ad ignoscendum paratissimi. Adhibendae sunt etiam tum privatae tum publicae ad Deum preces, ad divinam gratiam impetrandam pro salute miseri decumbentis.

12. Videbit denique Sacerdos, quibus potissimum tentationibus, aut pravis opinionibus aeger sit subjectus, eique, prout opus fuerit, apta remedia prudenter adhibebit.

13. Sacras imagines Christi Domini crucifixi, beatae Mariae Virginis, et Sancti, quem aeger praecipue veneratur ob oculos ejus apponi curabit. Vasculum item adsit aquae benedictae, qua frequenter aspergatur.

14. Proponet etiam aegrotanti, prout ejus conditio feret, aliquas breves orationes, et pias mentis ad Deum excitationes: praesertim versiculos e Psalmorum libro, vel Orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam, Symbolum fidei, vel passionis Domini nostri meditationen, et Sanctorum martyria et exempla, ac coelestis gloriae beatitudinem. Haec tamen opportune et discrete suggerantur, ne aegroto molestia, sed levamen afferatur.

15. Consoletur infirmum, dicens, se pro eo in Missae sacrificio, et aliis precibus oraturum, curaturumque ut alii itidem pro eo faciant, idque re ipsa praestabit.

16. Si morbus gravior, vel cum periculo fuerit, aegroto suadeat, ut dum integra mente est, rem suam omnem recte constituat, et testamentum faciat; si quid habeat alienum, restituat, et ad remedium animae suae pro facultatibus, quod in Domino ei placuerit, disponat: sed haec suggerendo omnis avaritiae nota caveatur.

17. Hortetur denique, ut si convaluerit, ante omnia ad Ecclesiam veniat, ubi Deo gratias agat de restituta valetudine, et sacram communionem pie suscipiat; ac deinceps meliorem vitae disciplinam teneat.

Si quem graviter *infirmari in sua Parochia* advertat; eum, etiam non vocatus, adibit, et si paupertas ejus postulet (siquidem, ut Tridentinum Sess. 23. cap. I. de reformat. ait: Praecepto Divino incumbit Parocho, Oves suas pascere: pauperum, ac miserabilium personarum paternam curam gerere), eum juvare in necessariis conetur, implorato etiam, si res postulet, Episcopi auxilio. Deinde

ut mature, antequam vis morbi vires animi debilitet, reconcilietur, curabit; ne ullus absque Sacramentis Ecclesiae, quoad ejus fieri poterit, moriatur. Intelligatque Parochus, quod si ipsius negligentia absque Sacramentis quispiam mortuus deprehendatur, praeter gravissimum lethalis culpae reatum etiam Episcopo se poenas daturum.

Naputak za primalje.

U kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji smije samo ona primalja baviti se primaljstvom, koja se diplomom može izkazati, da je u toj struci na kojem primaljskom učilištu austro-ugarske monarkije naobražena. Primalja dužna je, držati se ovoga naputka, koji služi i uredovnim liečnikom i odnosnim oblastim na ravnanje.

§. 1. Primalja podčinjena je neposredno kotarskoj, gradskoj ili obćinskoj oblasti, odnosno kotarskomu, gradskomu ili obćinskomu liečniku.

§. 2. Odabrav primalja mjesto, gdje je naumila baviti se primaljstvom, ima ponajprije da se prijavi, izkazav se diplomom kod nadležne kotarske ili gradske oblasti, odnosno kotarskoga ili gradskoga liečnika, da ju u broj primaljah svojega područja uvrsti.

Potvrdu ove prijave ima primalja pokazati prijaviv se obćinskomu poglavarstvu onoga mjesta, gdje je naumila boraviti.

§. 3. Svaka primalja, koli službena, toli privatna (sukromna), dužna je svoj stan tablicom označiti, pak ga obćinskom poglavarstvu priobćiti, to isto ima činiti, ako svoj stan promieni.

§. 4. Primaljsko orudje i sprava, koje je svaka primalja dužna čisto i u redu držati, pak ga sobom ponieti, kad ju kojoj rodilji zovu, jest:

Štrcaljka za klištir srednje veličine sa cievi za šupak i sa zavinutom cievi od kositra za uštrcanje; — jedan katetar od kovine i jedan englezki od pruževine; — pupkorezne nožice (škarice); čvrste platnene vrpčice i kefice za nokte.

Osim toga treba primalja da ponese one liekove, o kojih joj §. 5. dodatka k naputku kaže, kako će ih priredjivati i upotrebljivati.

1. 100 grama tekuće karbolove kiseline, da njom načini razkužilo. Ovo razkužilo pravi se tako, da se jedna žlica karbolove kiseline pomieša u jedan liter prokuhane vode.

2. 50 grama karbolovoga ulja (4 po sto), koje se priredjuje tako, da se tri kavne žlice karbolove kiseline u četvrt litre čistoga ulja pomiešaju.

3. 25 grama cimetovih kapljicah.

4. 25 grama etira (Hoffmannovih kapljicah).

Pošto karbolova kiselina, koli kristalizirana, toli raztopljena i u jačih otopinah izvana kožu najeda i iznutra uzimana otrovno djeluje, treba primalja osobito dobro paziti, da karbolovu kiselinu dobro spravi, da nebi kakova nesreća ili zloporaba se dogodila. Njom se ima samo onako služiti, kako joj to liečnik ili §. 3. pouke k naputku propisuje.

Primalja nesmije niti jednu prije rečenih stvarih, niti svu spravu ostaviti kod rodilje ili kod babinjače.

Uredovni liečnik ima se od vremena do vremena o tom osvjedočiti, da li je sprava podpuna i u dobrom stanju.

Osim toga treba, da svaka primalja ima dobru učevnu knjigu primaljstva, svakako pako onu, iz koje je na učilištu učila.

§. 5. Primalja neka je poštena, vriedna i triezna, pak neka se pristojno ponaša prama svakomu.

K porodu pozvana dužna je primalja svakud posve drage volje u pomoć pohititi u svako doba, bilo danju ili noću.

Ona je dužna svaku tajnu, za koju bi saznala kod

žene, kojoj je u pomoć zvana, prešutiti, ticalo se to kakove tjelesne mane ili drugih kakovih kućnih ili obiteljskih odnošajah.

Nu dužna je svaki put, kad joj se namjeri bolest, ranjenje, porod ili smrt, u kojih ima sumnje kakvoga zločinstva ili prestupka ili u obće silovite koje ozliede, uzrokovane po kom drugom, obaviestiti o tom odmah oblast.

§. 6. Primalja treba da bude u svem i svačem savjestno čista pak da se čuva, da ne dira u bolestne ljude ili u ma kakove truhle stvari, da joj ne ostaju na prstima na spravi ili na haljinah kakove pogibeljne, škodljive stvari, koje kod pretrage ili kod drugih primaljskih poslovah lasno mogu doći u tielo žene, koju dvoriti ima, pak činiti. da će žena lasno oboliti od babinje groznice, koja je jedna od najopasnijih bolestih.

S toga nalaže se primalji najstrožije. da svaki put, prije nego što dirne svojim rukama žensku koja joj se povjerila, svoje ruke sapunom i keficom opere, da svu nečistoću iza noktah povadi, da ruke karbolovom otopinom (dvie žlice na litru vode) dobro razkuži, da ih onda namaže karbolovim uljem i tada tek smije pretražiti žensku.

§. 7. Nijedna primalja ne smije dokle god porod traje, od rodilje se kamo udaljiti pak je nesmije ni onda ostaviti, ako je nesvjestna ili ako se je bojati grčevah, a naročito krvotoka. I poslie svakoga urednoga porodjaja mora primalja kod porodilje ostati najmanje tri sata, pošto je već posteljica izašla.

Kod kakvoga neurednoga porodjaja ili kakove pogibelji mora ona svagda čekati, dok prizvani liečnik ne dodje, pak kod rodilje tako dugo ostati, koliko to liečnik pronadje, da je potrebno, te mora sve ono točno činiti, što liečnik bude odredio.

Izuzam skrajne potrebe i ako nebi bilo druge primalje, nesmije primalja dvima rodiljama u jedno te isto vrieme pomagati, niti da ide izmjenice čas jednoj, čas drugoj, jer

bi iz toga mogla nastati golema pogibelj po jednu rodilju ili po obadvie.

§. 8. Kod svakoga težkoga, neurednoga i u obće pogibeljnoga poroda, onda kod poroda, gdje bi se po svoj prilici moralo primaljskim orudjem pomagati, kod nagle smrti trudnice ili rodilje, dužna je svaka primalja pod težkom odgovornosti za rana liečnika u pomoć prizvati (§§. 7. do 9. pouke).

Ako rodjaci rodilje nebi na želju primalje htjeli liečničku pomoć potražiti, ponovit će primalja tu svoju želju pred svjedoci.

Ako nije moguće za rana dobiti liečničke pomoći ili ako je pogibelj tolika, da se nebi moglo liečnika čekati, vlastna je primalja u takovoj prilici činiti samo takve primaljske obave, koje se samo rukom izvesti dadu i to onako, kako ih je po učevnoj knjizi učila.

§. 9. Primalji je zabranjeno prekoračiti granice svojega djelokruga, koji joj je učevnom knjigom opredieljen; naročito pako najstrožije joj je zabranjeno, trudne i radjajuće žene, babinjače i djecu liečiti i bez skrajne nužde štogod činiti, čemu je samo liečnik ovlašten.

Napose zabranjuje joj se djetetu jezik lupiti (podrezavati) pak bud komu drago liekove propisivati ili davati, izuzev one, na koje učevna knjiga ovlašćuje.

§. 10. Kad se dobro razvito diete zamrlo rodi, a na njem pojavah gnjiloće ne ima, tada je primalja dužna, dok na to prizvani liečnik ne dodje, sva sredstva upotrebiti, kako je učila, da se diete životu vrati.

Upotriebi li ona ta sredstva uztrajno barem pol ure, ali badava, ne pokaže li se tim, da bi diete počelo disati, to joj je tek onda slobodno od dalnjega pokusa odustati.

§. 11. Svaka je primalja dužna skrbiti, da se porod djeteta, kod kojega je pomagala, što prije priobći nadležnoj oblasti, koja maticu rodjenih odnosnoga mjesta piše.

§. 12. Ako je primalja boravila kod koje babinjače bolujuće od babinje groznice, to ne smije ona zatim k drugim rodiljam ili babinjačam, dok ruke svoje i orudje pomno ne opere karbolnom otopinom i odielo ne presvuče, te se ne okupa.

Primaljsko orudje, upotrebljeno pri ma kojoj babinjači ili drugoj bolestnici dužna je primalja svagda u ključajućoj vodi i odmah karbolovom otopinom (3—5 žlicah karbolove kiseline na litru vode) valjano oprati i očistiti, da nebi bolest na druge žene prenašala.

S toga razloga primaljam se zabranjuje, da se kraj mrtvaca nikakva posla ne primaju.

§. 13. Ako je diete matere kršćanske slabašno, zamrlo ili inače u pogibelji života porodilo, dužna je primalja o tom nastojati, da se ono krsti od nužde. Kršćanska primalja će od nužde i sama krstiti, ako na to roditelji privole, odnosno mati kod nezakonitoga djeteta.

Pod težkom odgovornosti i kazni zabranjeno je primalji krstiti od nužde diete matere nekršćanke, ako mu roditelji, odnosno mati na to ne pristane.

§. 14. Primalja je dužna, duhovniku, koji krstnu maticu piše svaki put priobćiti, kad se je koje diete krstilo od nužde.

Ona je osim toga dužna, da duhovnoj oblasti, koja djecu u porodnu knjigu upisuje, na zahtjev sasvim po svojoj savjesti i prema istini priobći, što joj je poznato o materi rodjenoga djeteta, kako joj ime, da li je udata ili ne ili udovica.

Za to treba da primalja bude pri krštenju djeteta, kojemu je pri porodu pomagala.

§. 15. Kada se primalja u pomoć pozove kojoj neudatoj ili neizkusnoj ženi radi bolih ili drugih kakovih tegobah u trbuhu, dužna je ona trbuh pomno pretražiti, pa ako nadje što takova, što bi na to slutiti dalo, da je takova ženska trudna, treba da takovu ženu ili mater joj o tom obavjesti, pak da na to skrb uzme, da se u takovu slučaju što ne poduzima, što bi biti moglo pogibeljno po utrobni plod.

Ako primalja obnadje, da će takova ženska, kojoj je u pomoć prizvana, skoro roditi nesmije ju više ostaviti.

§. 16. Primalja je dužna, odmah nadležnoj oblasti prijaviti, ako o kojoj ženskoj temeljito sumnja, da je svoje čedo umorila, ili da je utamanila utrobni plod ili da je počinila drugo slično koje kažnjivo djelo.

§. 17. Primalja, koja učini, da se utrobni plod utamani ili povrgne, da se diete podmetne ili izmieni, ili primalja, koja se kod takova kažnjiva djela učini sukrivom ili učestnom, pak i ona, koja bi takav zločin ili prekršaj prešutila, ne priobćiv ga prema svojoj dužnosti nadležnoj oblasti, podpada pod kazan prema ustanovam kaznenoga zakona.

§. 18. Kad koja oblast primalju radi kakove primaljske pregledbe pozove, ima se ona takvomu pozivu u svako doba odazvati, pak na stavljena pitanja prema istini po svojoj savjesti i po svojem najboljem znanju očitovati ono, što je pretragom zaista pronašla.

§. 19. Primalja je dužna svoju učevnu knjigu, kao i ovaj naputak češće čitati, da joj se dužnosti primaljske s vida nikada ne izgube. O tom osvjedočit se vlastan je uvjek nadležni uredovni liečnik, kojemu je primalja dužna u svako vrieme na stavljena pitanja u primaljskoj struci odgovarati.

§. 20. Primalji, koja zna pisati, preporučuje se, da o svih porodjajih, kod kojih je u svom zvanju pripomagala točno sve pobilježi u dnevniku.

§. 21. Za sve prekršaje proti ovoj naredbi, kaznit će se u koliko isti ne spadaju u kazneni postupak sudovah, dotična primalja po kr. kot. oblasti, odnosno gradskomu poglavarstvu, novčanom globom od 1—50 forinti odnosno zatvorom od 6 satih do 10 danah a pri opetovanju istih prekršajah bit će, ako je u državnoj službi, na vlastiti

trošak premještena, a najposlje, ako se nikako ne popravi gubitkom prava na primaljsku praksu na 1 do 3 godine. Nu u ovih slučajevih riešava konačno kralj. zemalj. vlada.

§. 22. Ovaj naputak stupa u kriepost danom proglasa, te se time stavlja izvan krieposti naputak za primalje izdan naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade odjela za unut. poslove od 15. kolovoza 1877. br. 14.950.

Dodatak k naputku za primalje.

Pouka k pojedinim točkam naputka.

1. Što treba primalja da čini, da zaprieči i da ne prenaša kužnih bolestih naročito babinju bolest.

Najstrožije i najsavjestnije ima primalja paziti na sve i sva, što se tiče čistoće, jer je i najneznatnija, prostim okom nevidljiva truhla tvar dovoljna da prouzroči toli pogibeljnu babinju groznicu, ako ta tvar kojim god načinom (n. pr. rukami kod pretraživanja ili pripomoći, orudjem, rubljem, zrakom u sobi itd.) dospije u tielo koje trudnice, rodilje ili babinjače.

Uz svu, pa i najsavjestniju pažnju može se jedva u običnom životu prepriečiti, da i neznajući imamo kada tada posla sa nečistimi tvarmi a osobito zvanje primalje je takovo, da će se ona dosta često nečistimi tvarmi zamrljati.

Tako ona često mora upotrebljivati svoje ruke i orudje kod bolestne rodilje, te ih zamazati bolestnimi i kužnimi izmetinami iste.

Primalja ne može takodjer zapriečiti, da se pomagajuć kod porodjaja mrtve djece i vadeć zaostalu u razpadanju nalazeću se posteljicu ili krpe od plodnjih ovojah ne zamrlja.

Osobito je pako pogibeljno, kad primalja njegujuć bolestne babinjače ili bolestnike u obće, imenito ako se pojavljuju kod ovih zaudarajuće izmetine, zamrlja svoje ruke ili svoje orudje i skoro za tim ima posla s drugom ženskom, koja njezinu pomoć treba, a da ruke i orudje nije najbrižnije očistila. Dapače iza pomoći pri porodu, iza pretraživanja i njegovanja zdravih osobah ostaju, kad se valjano nečiste, tragovi krvi, plodnje vode, sluzi itd. na prstih, imenito pod noktima ili na orudju, koji se ovdje raztvaraju i mogu po tom prouzročiti bolesti kod kašnjih pretraživanjah ili pripomoćih.

Napokon može sve, što dodje u dodir s tielom trudnice, rodilje ili babinjače, donieti trulih tvarih, i proizvesti otrovanje krvi, kao n. pr. zrak u sobi, koj sadržaje trulih tvarih, posteljina i rublje, provlake i krpe, ako su nečiste ili ako se predugo upotrebljuju, pošto su se već raznimi izmetinami zamazale.

§. 2. Zato ima primalja nastojati, da se koliko je moguće ne zamaže truhlimi i bolestnimi tvarmi.

Obzirom na to neka se u svom životu u obće privikne najstrožoj čistoći, neka pomno njeguje kožu na rukuh, neka nastoji da ovu očuva od ozledah, žuljevah i izpucanja, nokti neka su joj obrezani i kod svog stručnog posla neka zasuka rukave do preko lakta.

Osobito pako toplo joj se preporuča, da se kani njegovati bolestne babinjače ili druge bolestnike koliko moguće sasvim i da prepušta njegovanje bolestnih izključivo kojoj dvorkinji ili rodjakom bolestnog, ako joj nije moguće, da za cielo vrieme dok nadgleda kojega bolestnika nedolazi u dodir sa drugimi ženami, koje ili su u porodu ili su nedavno rodile.

Ako je prieko potrebno, da primalja mora njegovati bolestnu babinjaču, za koju se nije bilo moguće drugčije pobrinuti (jer se nemože pustiti, da i takova babinjača bez pomoći leži) i istodobno mora pomagati takodjer kod druge rodilje, to se samo po sebi razumije, da je u tom slučaju najsvetija dužnost primalje, da najsavjestnije upotrebljuje sva sredstva, kako da zaprieči okuživanje, koje se veoma lako dogoditi može.

*

Ako primalja ma najmanje zanemariva propisane oprezne mjere, ima se pozvati na odgovornost i najstrožije ukoriti.

§. 3. Svaki put prije pretraživanja ili pripomaganja kod trudnicah, rodiljah ili babinjačah mora se najobsežnija briga upotrebiti, da se ukloni svaki trag (vonj) nečistoće, koja se nalazi na rukuh i na orudju.

Za to nije dovoljno, da primalja na običajni način očisti ruke i orudje. Primalja je po §. 6. naputka dužna čistiti se što točnije sa razkužujućom tekućinom. Nije li joj liečnik, koj je pozvan k izvjestnoj ženi, propisao porabu kojeg razkužujućeg sredstva, to ima ona sama po §. 4. točki 1. naputka načiniti od tekuće raztopljene karbolove kiseline razkužujući liek tako, da pomieša dvie žlice karbolove kiseline u litru skuhane vode u jednoj flaši i to tako dugo mieša, dok se sasvim neraztopi, što se po tom pozna, da se nevide nikakve uljene kapljice na dnu flaše, kad ova mirno stoji.

Ima li uzprkos čestom mješanju ipak uljenih kapljicah na dnu flaše, to se obzirom na otrovno i žestoko djelovanje karbolove kiseline, ima upotriebiti samo ona tekućina za razkuživanje, koja je nad uljenimi kapljicami. Bez naročite dozvole liečnikove ne smije primalja da se usudi, da karbolovu kiselinu drugčije, nego je gore propisano, mješa s vodom.

Tako pripravljenu razkužujuću tekućinu mora primalja upotrebiti:

1. za svoju vlastitu osobu,
2. za svoje inštrumente i orudje i
3. za mjesta na tielu one žene, s kojom dolazi u doticaj i koju njeguje. Pri tom mora paziti na ove oprezne mjere:

a) Prije i poslie pretrage ima svoje ruke i podlaktice sapunom i vodom i kefom oprati, a napose nečistoću izpod nokata dobro ostrugati i keficom oprati.

Onda mora svaki put umočiti ruke u razkužujuću tekućinu i š njom ih još jedanput oprati. Ovo pranje ima se ponavljati i tim sdušnije obavljati, ako je primalja imala posla truhlimi tvarmi ili je pače opredieljena, da poslje njegovanja koje bolestnice pozvana, da pretraži ili pripomaže kojoj drugoj ženi kojoj se oteti nikako nije mogla.

b) Svekoliko orudje, ciev za uštrcanje u matericu, katetar, ciev od štrcaljke, štrcaljku i t. d. moraju se uz obično još češće prokuhati u lužini po dva sata, a zatim vrućom vodom oprati. Tako očišćeno orudje mora se svaki put prije uporabe metnuti pol ure u razkužujuću tekućinu.

Pri tom ne valja samo gledati kakovo je orudje iz vana, već napose takodjer i to da je čisto iz nutra.

Tiesno orudje i cievi ili dielovi od jednog i drugog mogu se najbolje očistiti malom keficom na žici.

§. 4. Već kod zdravih trudnicah ima primalja na to gledati da je spolovilo redovito čisto i sve što je oko njega, koliko tek onda, kad je spolovilo ili kada su druge česti tiela zamazane sluzi ili čim drugim.

Prije svakoga parodjaja ima se spolovilo i obližnja mjesta, ako su nečista, oprati sapunicom i razkužujućom tekućinom.

Isto tako ima se čistiti spolovilo neposredno poslje porodjaja i danomice dva puta u babinah sa razkužilom, pri čem se mlakom tekućinom, štrcaljkom ili još bolje irrigatorom spolovilo opere. Spužve ne smije primalja nikako upotrebiti za to, jer veoma lahko primaju se i škodljive tvari, pak se onda jedva mogu pouzdano upotrebiti ma da su i prokuhane.

Uštrcavati u rodnicu sa materičnom ciev smije primalja samo kad je čistilo gadne boje i kad ružno zaudara ili po nalogu liečnikovu mlakom razkužujućom tekućinom. Primalja neka djetetu, kad ga okupa, oči mlakom vodom pomno izpere, da se diete očuva od opasnoga zažega očijuh. Ako obole oči, neka s mjesta pozove liečnika.

§. 5. Primalja dužna je takodjer u svakom drugom

obziru nastojati oko što veće čistoće. Krpe i provlake, posteljina i rublje smije se samo podpuno čisto upotrebiti i mora se, kad se je zamazalo čistim zamieniti i odmah iznieti iz sobe.

Isto tako moraju se sve izmetine i čistilo kako matere, tako i djeteta, onda voda od kupelji ili pranja odmah ukloniti da se izparivanjem i raztvaranjem ne opogani zrak u sobi. U obće nesmije se ništa trpiti u sobi, čim se može pokvariti zrak. Zamrljano rublje i posteljina od bolestnih babinjačah, ima se metnuti odmah u ključajući lug.

Uz to pako nuždno je, da se danomice zrak u sobah za stanovanje obnovi opreznim prozračenjem i nije dosta, već je dapače štetno, da se zrak tobož popravlja kadenjem ili drugim čim.

§. 6. Da se poulje prsti i orudje, koje se upotrebljuje kod pretraživanja, služi u §. 4. točki 2. naputka propisano karbolovo ulje.

Primalja treba da njim namaže prste kod svakog nutarnjeg pretraživanja i zato mora imati uvjek u pripravi dosta toga karbolova ulja.

Poglavito neka se primalja brine za to, da koliko moguće svaka trudnica, koja ju pita za savjet, ima već prije poroda, ako joj dopuštaju sredstva, svoju ciev za uštrcanje rodnice, irrigator i kateter, svakako pako bocu raztopljene tekuće karbolove kiseline, da od nje pravi razkužujuću tekućinu.

Jesu li primalji u njezinoj praksi oboljele jedna za drugom dvie ili pače više babinjačah od babinje groznice, to ona nesmije tečajem 14 danah preuzeti nikakovu rodilju, izuzevši slučaj ako neima u mjestu druge primalje, nego se mora za to vrieme najpomnije očistiti pomnim čišćenjem svojeg odiela, i kupanjem tiela te i da si danomice dvaput pere ruke u karbolovoj otopini upotrebljujuć pri tom keficu za nokte.

2. Kada mora primalja zvati liečnika?

§. 7. Primalja dužna je što prije potražiti liečničku pomoć u svih slučajevih, kad opazi, da su trudnoća, plod ili babine neuredne (§. 8. naputka).

Osobito u ovih slučajevih ima svaki put nastojati, da bude pozvan liečnik:

a) Kod trudnicah.

1. Ako sluti ili je upoznala da je zdjelica preuzka;
2. ako nastupi krvotok;
3. ako nastupi bolest ili nagla pogibelj ili kad koja pogibelj zaprieti;
4. ako je trudnica naglo umrla.

b) Kod rodiljah.

1. Kod svih nepravilnih položajah djeteta, kod kosih i popriečnih položajah i to ako je moguće još prije nego što mjehur pukne;
2. kad su ruke, noge ili pupkovina pokraj glave izpale;
3. u svakom slučaju, gdje radi preuzke zdjelice, velike glave ili radi kojeg drugog uzroka glava neizlazi redovito, čim se spolovilo gnječi izmedju zdjelice i čedinje glave, pak mati oboljeti ili čedo umrieti može.
4. Kod nepravilnih trudovah, kojimi će se zatezati porodjaj ili kojimi će rodilja iznemoći ili velike boli trpiti. Ovamo spada slučaj, ako već duboko spuštena glava, dvie ure kako je ušća nestalo i plodnja vode izcurila, još uvjek se nije porodila;
5. ako čedu srce neuredno kuca za dobe izgona;
6. kod svakog krvotoka ma u kojoj dobi porodjaja;
7. kad nasjedne plodva, ako primalja za pretraživanja i neopazi, da krv curi;
8. ako jedan sat poslje poroda djeteta ne izadje plodva, ma da i nema nikakvog krvotoka;
9. kod svakog priedora medjica odmah iza poroda;

10. kod nedospjelih ili preranih porodjaja isto tako kod pometnuća;

11. kod porodjaja blizanacah i trojakah;

12. kod porodjaja nakazah ili kod naglih porodjajah;

13. kod svih bolestih rodiljah ili pogibeljnih prilikah isto tako i kad rodilja naglo umre;

14. kad se diete zamrlo porodi.

c) Kod babinjačah i djece.

1. Ako opazi primalja kod babinjače, da joj naglo udara bilo, da ima veliku toplotu tiela, da se izmjenjuje studen i vrućina, da izostane čistilo ili da ružno zaudara, da je babinjača osjetljiva po tielu itd.

2. Odmah čim opazi, da je diete oboljelo, jer primalja isto tako nije ovlaštena liečiti bolestnu djecu, kao što niti bolestne žene.

Kad se zove liečnik radi koje nepravilnosti kod poroda, neka se istomu koliko moguće pismeno sa njekoliko riečih priobći, kakav je nepravilni porodjaj n. pr. uzka zdjelica kod položaja tjemenom, popriečni položaj, krvotok u posteljičnoj dobi, grčevi matere i t. d., da liečnik znade, da li koje orudje i kakovo sa sobom ponieti ima.

Kad je skrajna pogibelj, neka primalja naloži glasniku, da u slučaju, ako jednoga liečnika nenadje, odmah ide po drugog.

§. 8. Ako bolestnica ili njezini rodjaci žele pozvati liečnika, to primalja, makar i ne vidi nikakove nepravilnosti, neima se nikada tomu protiviti ili da bi htjela to zatezati.

Koji se liečnik ima pozvati, to odlučuje povjerenje bolestnice ili njezinih rodjakah, a primalja ima se o tom samo onda izjaviti, ako bude pitana.

§. 9. Primalja ima pozvanom liečniku sve, što god je kod odnosnog slučaja opazila, točno i istinito priobćiti, istomu tako dugo ostati u pripomoć kao pomoćnica, kako on to želi, njegove odredbe savjestno izpunjavati (§. 8. naputka), te se ima prama njemu čedno i pristojno ponašati.

3. O bilježnici.

Svakoj primalji preporuča se najtoplije u njezinu korist, da vodi dnevnik o svom primaljskom poslovanju, jer tim će biti kadra bolje pamtiti, što je opazila i tim mnogo sigurniji pregled sebi stvoriti o svom izkustvu.

Na temelju toga moći će takodjer u svako doba dati o svom djelovanju pouzdano izvješće, što može biti osobito po oblasti od velike važnosti.

Svaka primalja, koja je vješta pisanju, obvezana je voditi u §. 9 naputka propisanu bilježnicu, u koju svrhu imade svakoj takovoj primalji, kad se ona prijavljuje (§. 2. naputka), službeni liečnik predati skrižaljku, u kojoj ima ova odmah poslie svakog pojedinog poroda, kod kojeg je bila, sve pojedine stupce točno izpuniti.

Uredovni liečnik pregledavati će od vremena do vremena ove bilježke, koje se imadu u rokovih po njem opredieljenih kroz njegove ruke slati političkim oblastim.

Na zahtjev imadu se ove bilježke pokazati takodjer k porodu pozvanom liečniku, kojemu je dozvoljeno, da upiše u njih i svoje opazke.

Zapisavanje primalje u bilježnicah imade biti savjestno, vjerodostojno i u koliko je moguće podpuno.

Ona će steći tim priznanje i izpuniti će ne samo svoju dužnost, nego će steći i osobitu zaslugu u svom zvanju, ako dobro piše ove bilježke, ako će ih pomno i uredno čuvati i redovito dostavljati.

Duhovna skrb za bolestnike u javnih bolnicah.

Br. 1897.

Prema zakonu od 24. siečnja 1894. o uredjenju zdravstvene službe u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji ustrojit će se u svih većih mjestih javne bolnice, u koliko takovih u istih već nema.

U velikih bolnicah namješteni su stalni duhovnici, a u manjih bolnicah nije moguće da se namjeste posebni duhovnici, već je potrebno, da mjestni duhovnici t. j. dušobrižnici u dogovoru s upravom bolnice urede način, kako da bolestnici u opasnih, pa i za vječnost odlučnih časovih ne ostanu bez vjerske pomoći i utjehe.

Visoka kr. hrv. slav. dalm. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, izjavila je ovomu nadbiskupskomu duhov. stolu dopisom od 22. travnja o. g. br. 46.833 želju, da se dušobrižno svećenstvo na tu dužnost upozori, da ju vrši u onih mjestih, gdje se nalaze javne bolnice, a uprave tih bolnica dopitati će im primjerene nagrade za trud, koji će s toga za dušobrižnike pri vršenju te njihove dužnosti nastati.

Usljed toga se velečastno dušobrižno svećenstvo ovime pozivlje, da ima brigu za bolestnike, koji se nalaze n javnih bolnicah, što se sada prema gore pomenutomu zakonu u zemlji osnivaju i uredjuju, i da u dogovoru s upravami tih bolnica uredi način, kako će i te bolestnike posjećivati i duhovnu im utjehu i sv. sakramente podieljivati.

U Zagrebu, dne 3. kolovoza 1895.

JURAJ v. r.,
nadbiskup.

Morbi epidemici casus politicis jurisdictionibus insinuandi.

Br. 1421.

Ab Exc. Regiminis Provincialis Sectione pro internis negotiis sub 13. curr. Nr. 5725/1182 sequentis tenoris Rescripum isthuc pertigit: »Budući da duhovni pastiri usred naroda po svom položaju mogu uspješno djelovati na pučanstvo, osobito gdje ovomu rad postignuća koje koristi, ili rad odvraćenja kojega zla treba samo pouke i ponuke, umoljava se preč. duh. stol, da podčinjeno svoje župno svećenstvo uputiti izvoli, neka svagda, kad se u kojoj župi pokaže kojagod pogibeljnija bolest na ljudih ili na stoki, jednako budu puku na pomoć savjetom i poukom, kao i

oblasti izvješćivanjem, da ona uzmogne čim prije latiti se najboljih sredstavah za odklonjenje pogibelji. Osobito pako umoljava kr. zemaljska ova vlada, neka bi prečastni duhovni taj stol župne svoje urede u županiji zagrebačkoj povodom vladajuće govedje kuge uputio, da župljane podučavaju, kako treba čuvati blago od okuženja i kako je potrebno slušati zdravstveno-redarstvene odredbe oblastih, za da se ta nevolja od puka odkloni. U Zagrebu dne 13. svibnja 1873. Vakanović s. r.« — quod Venerabili Clero Curato cum eo communicatur: Officium isthoc Metropolitanum persuasum habere, D. D. Curatos locatae in se fiduciae omni data occasione satisfacturos esse.

E Consistorio Archiepiscopali Zagrabiae die 23. Maji 1873.

Benedictio Apostolica cum Indulgentia plenaria in articulo mortis.

Nr. 2146.

Summi Pontifices Romani Christi fidelibus in maximo instantis mortis discrimine. et in durissima tantae necessitatis hora constitutis semper curarunt succurrere ex coelesti Thesauro infinitarum Satisfactionum Passionis et Mortis Domini nostri Jesu Christi, item meritorum et satisfactionum gloriosae Virginis Genitricis Dei Mariae omniumque sanctorum et Electorum, iisque potissimum Indulgentiam Plenariam, cuius impertiendae jus in Apostolica Sede unice residet, applicare; inque eam rem vices Suas cum opportunis facultatibus delegare Episcopis per ecclesias constitutis

Quod etiam Nobis, quum ad hanc Archiepiscopalem ac Metropolitanam Ecclesiam Zagrabiensem translati essemus, ex Gratia Sanctissimi Patris Leonis XIII. accidit per Apostolicas Literas in forma Brevis, die 19. Maii 1894. Per has enim Literas Apostolicas Nobis facultas tributa est Benedictionem Apostolicam nomine Romani Pontificis pro tempore existentis cum Plenaria Indulgentia Christi fidelibus in mortis articulo constitutis, impertiendi per

Nos Ipsos, quam per Sacerdotes a nobis delegandos et deputandos.

Hac igitur Nobis benigne tributa utentes facultate omnibus et singulis Archidioecesis Nostrae sacerdotibus, sive saecularibus sive regularibus, qui, et pro toto tempore quo, ad curam animarum deputati sunt, et insuper omnibus confessariis approbatis, qui et quoties licite moribundis sacramenta administrant, tenore praesentium, quamdiu Nos aut Noster Successor non revocaverimus, potestatem subdelegamus omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, — exceptis tamen monialibus, pro quibus in eundem effectum ipsarum respective confessarium ordinarium tantum deputamus — in mortis articulo constitutis, si vere poenitentes et confessi ac sacra Communione refecti, vel quatenus id facere nequiverint, saltem contriti Nomen Jesu ore, si potuerint, sin minus corde devote invocaverint, et mortem tamquam peccati stipendium de manu Domini patienti animo susceperint, Benedictionem Apostolicam cum Plenaria omnium peccatorum suorum indulgentia et remissione impertiendi juxta formulam a papa Benedicto XIV. praescriptam, quae in Rituali dioecesano habetur, quam etiam speciatim typis inprimi, ac singulis Archidioecesis Nostrae sacerdotibus expediri mandavimus.

Opportunum autem duximus quaedam hicce declarandi gratia addere, ut dubiis forte enascentibus occurreremus.

1. Haec Indulgentia est plenaria, nempe remissio omnium poenarum seu satisfactionum, quas post remissionem peccatorum ac poenae aeternae poenitens justitiae Dei adhuc pendere debet in hac vita sive in purgatorio; et quidem remissio respectu habito ad infinitas satisfactiones Salvatoris Jesu Christi, B. Mariae semper virginis, et omnium Sanctorum, quas pro filiis suis poenitentibus divinae Justitiae simul ac misericordiae offert pia mater Ecclesia.

2. Haec Indulgentia datur tantum pro articulo mortis, id est pro momento, quo ex hac vita Christi fidelis decedit. Unde effectum non habet statim ac tributa est a sacerdote, sed resevatur ad instans momentum mortis. Quare non est repetenda, etiam si longissimo tempore aegrotus graviter decumbat, saepius in extremis esse videatur; sed neque tunc, si in grave peccatum incidat. Hoc solum est necessarium, ut in statu gratiae servetur, vel si ex eo exciderit, in eum restituatur. Quodsi qui putabatur moribundus plenam sanitatem recipiat in alio periculo mortis potest iterum accipere indulgentiam plenariam.

3. Pro acquirenda hac Indulgentia necessarius est moribundo status gratiae, qui si per peccatum periit, restituitur per Sacramentum poenitentiae. Quare in Brevi Pontificio postulatur: poenitentia cum sacramentali confessione, atque etiam sacra communione, ab omnibus, qui haec possunt. Qui vero non possunt, saltem debent esse contriti. Quum autem contritio imperfecta sola non sufficiat, ut poenitens statum gratiae recipiat, in tali occasione potissimum ac singulari cum studio et affectu id agendum est, quod Summus Pontifex Benedictus XIV. in sua Bulla »Pia Mater«, in qua de hac Indulgentia agit, sacerdotibus mandat, scilicet »ut omni ratione studeant moribundos fideles excitare ad novos de admissis peccatis doloris actus eliciendos, concipiendosque ferventissimae in Deum charitatis affectus«.

4. Opera etiam duo imponuntur pro lucranda Indulgentia: nempe ut poenitens Nomen Jesu devote invocet ore, si potest, sin minus, corde; dein ut mortem tamquam peccati stipendium (seu retributionem) patienti animo suscipiat de manu Domini.

Ex dictis sub 3. et 4. manifeste sequitur non esse exspectandum ipsum mortis articulum, ut sacerdos moribundo Indulgentiam impertiatur, sed impertienda est aegroto, qui »in periculo mortis« constituitur. Quod etiam declaratum est a S. Congregatione Indulgentiis praepo-

sita 18. Decemb. 1885. Ubi vero aegrotus graviter quidem decumbit et etiam moriturus videtur, sed tamen mortis periculum nondum adesse putatur: differatur hujus Indulgentiae applicatio.

6. Sacerdos ac impertiendam Indulgentiam uti debet formula a Benedicto XIV. praescripta, eaque integra, nisi mors adeo proxime instare videatur, ut tempus non suppetat precibus et Confessioni generali: tunc enim statim Indulgentia concedenta est verbis: »Dominus Noster Jesus Christus« etc.

7. Deneganda vero est haec Indulgentia excommunicatis, impoenitentibus, et iis, qui in manifesto peccato moriuntur.

8. Denique edoceantur fideles de hac gratia in ultimo vitae momento percipienda, ita vero ut in iis gratus animus erga divinum Salvatorem, Sanctam Catholicam Ecclesiam ac Summum Pontificem augeatur; ut spiritus verae poenitentiae studiumque satisfaciendi per bona ac salutaria opera pro commissis peccatis excitetur ac foveatur, fides crescat, spes erigatur, inflammetur charitas erga Deum et proximum.

Sacerdos dicat:

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit coelum et terram.

Antiphona. Ne reminiscaris, Domine, delicta famuli tui (vei ancillae tuae), neque vindictam summas de peccatis eius.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam; et sic deinceps).

℟. Deus meus, sperantem in te.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum et Deus totius consulationis. qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem: secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius famulum tuum N., quem tibi vera fides et spes christiana commendat. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui passionem et mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem et veniam clementer indulge: ut eius anima in hora exitus sui te Iudicem propitiatum inveniat, et in sanguine eiusdem Filii tui, ab omni macula abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Tum dicto ab uno ex clericis adstantibus Confiteor, *Sacerdos dicat*, Misereatur, etc. Deinde:

Dominus noster Jesus Christus, Filius Dei vivi, qui beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi: per suam piisimam misericordiam recipiat Confessionem tuam. et restituat tibi stolam primam, quam in Baptismate recepisti: et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, Indulgenttam Plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo.

In nomine Patris etc.

Per sacrosanctae humanae reparationis mysteria, remittat tibi omnipotens Deus omnes praesentis et futurae vitae poenas Paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus sit adeo morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendae, neque praemissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim Sacerdos Benedictionem ei impertiatur.

De Exsequiis.

1. Sacras caeremonias ac ritus, quibus ex antiquissima traditione, et summorum Pontificum institutis sancta mater Ecclesia catholica in filiorum suorum exsequiis uti solet, tamquam vera religionis mysteria, christianaeque pietatis signa, et fidelium mortuorum saluberrima suffragia, Parochi summo studio servare debent, atque usu retinere.

2. His itaque praestandis, qua par est modestia ac devotione ita se habebunt, ut ad defunctorum salutem, simulque ad vivorum pietatem, quemadmodum vere sunt, non ad quaestum ejusmodi ritus sancti instituti esse videantur.

3. Nullum corpus sepeliatur, praesertim si mors repentina fuerit, nisi post debitum temporis intervallum, ut nullus omnino de morte relinquatur dubitandi locus.

4. Quod antiquissimi est instituti, illud, quantum fieri poterit, retineatur, ut Missa, praesente corpore defuncti. pro eo celebretur, antequam sepulturae tradatur.

5. Si quis die festo sit sepeliendus, Missa propria pro defunctis praesente corpore celebrari poterit; dum tamen conventualis Missa, et Officia divina non impediantur, magnaque diei celebritas non obstet.

6. Caveant omnino Parochi, aliique Sacerdotes, ne sepulturae, vel exsequiarum, seu anniversarii mortuorum officii causa quidquam paciscantur, aut tamquam pretium exigant: sed iis eleemosynis contenti sint, quae aut probata consuetudine dari solent, aut Ordinarius constituerit. Neque permittant, ut pallia, aut alia Altaris Ornamenta, ad ornatum feretri, vel tumbae adhibeantur.

7. Cum autem antiquissimi ritus ecclesiastici sit, cereos accensos in exsequiis et funeribus deferre, caveant item, ne ejusmodi ritus omittatur, ac ne quid avare, aut indigne in eo committatur.

8. Pauperes vero, quibus mortuis nihil, aut ita parum

superest, ut propriis impensis humari non possint, gratis omnino sepeliantur; ac debita lumina suis impensis, si opus fuerit, adhibeant Sacerdotes, ad quos defuncti cura pertinet, vel aliqua pia confraternitas, si fuerit, juxta loci consuetudinem.

9. Ubi viget antiqua consuetudo sepeliendi mortuos in Coemeteriis, retineatur; et ubi fieri potest, restituatur: at vero cui locus sepulturae dabitur in Ecclesia, humi tantum detur. Cadavera autem prope altaria non sepeliantur.

10. Sepulchra Sacerdotum, et Clericorum cujuscumque Ordinis, ubi fieri potest, a sepulchris laicorum separata sint, ac decentiori loco sita; atque ita, ubi commodum fuerit, ut alia pro sacerdotibus, alia pro inferioris Ordinis Ecclesiae ministris parata sint.

11. Sacerdos, aut cujusvis Ordinis Clericus defunctus, vestibus suis quotidianis communibus usque ad talarem vestem inclusive, tum desuper sacro vestitu sacerdotali, vel clericali, quem Ordinis sui ratio deposcit, indui libet.

Sacerdos quidem super talarem vestem, amictu, alba, cingulo, manipulo, stola et casula, seu planeta violacea sit indutus.

12. Diaconus vero induatur amictu, alba, cingulo, manipulo, stola super humerum sinistrum, quae sub axilla dextera annectatur, et dalmatica violacea.

13. Subdiaconus autem amictu, alba, cingulo, manipulo et tunicella.

14. Alii praeterea inferiorum Ordinum Clerici superpelliceo supra vestem talarem ornari debent, singuli praedicti cum tonsura, ac birretis suis.

15. Nullum porro cadaver perpetuae sepulturae traditum, ex ulla cuiusvis Ordinis Ecclesia asportari liceat, nisi de licentia Ordinarii.

16. Laici cadaver, quolibet generis, aut dignitatis titulo praeditus ille fuerit, Clerici ne deferant, sed laici.

17. Corpora defunctorum in Ecclesia ponenda sunt

pedibus versus Altare majus; vel si conduntur in Oratoriis, aut Capellis, ponantur cum pedibus versis ad illarum Altaria: quod etiam pro situ et loco fiat in sepulchro. Presbyteri vero habeant caput versus Altare.

18. Ceterum nemo christianus in communione fidelium defunctus, extra Ecclesiam, aut Coemeterium rite benedictum sepeliri debet; sed si necessitas cogat ex aliquo eventu aliquando ad tempus aliter fieri, curetur, ut quatenus fieri poterit, corpus in locum sacrum quamprimum transferatur; et interim semper crux capiti illius apponi debet, ad significandum illum in Christo quievisse.

Naredba vis. kr. zem. vlade odjela unutarnjeg od 21. travnja 1893. o razgledanju mrtvaca.

1. Nijedan mrtvac u području ove vlade ne smije se pokopati, dok nije po razgledaču mrtvacah pregledan.

2. Pregledavanje mrtvacah imadu obavljati u prvom redu obćinski liečnici, a gdje ih ne imade, uredovni liečnici i ranarnici, i to redovito samo u svom sjedištu i obsegu od 3 kilometra od sjedišta svoga.

3. U mjestih, gdje nema obćinskoga uredovnoga liečnika ili ranarnika, ali ima sukroman liečnik ili ranarnik, povjeriti će obćinsko poglavarstvo njemu službu razgledača mrtvacah.

4. U mjestih, gdje nema obćinskoga uredovnoga liečnika ili ranarnika, može se i drugi pouzdani čovjek, odnosno i seljak razgledačem imenovati.

5. Za svako poveće mjesto ili za 2—3 sela skupa — ako su na blizu, te su u zimi lahko pristupna — ima se u pomanjkanju liečnika ili ranarnika po jedan nestrukovnjak kao razgledač postaviti.

Ako je ikako moguće, neka ima svako selo svoga razgledača, a za dva ili više selah neka se namjesti samo

onda zajednički razgledač, ako ne ima u svakom pojedinom selu pismena ili inače sposobna čovjeka.

Za svakoga razgledača ima se postaviti i zamjenik, koji će ga u njegovoj odsutnosti zastupati.

6. Takav nestrukovnjak kao razgledač mora biti pouzdan, pošten, punoljetan i pismen čovjek.

7. U gradovih (odnosno u trgovištu Rumi) sa uredjenim magistratom jest gradski (trgovištni) fizik, odnosno njegov zamjenik, razgledač mrtvaca.

U seoskih pako obćinah, gdje liečnika ne ima, izabire za taj posao sposobne pouzdane ljude, odnosno seljake, obćinsko poglavarstvo sporazumno sa župnikom i obćinskim ili kotarskim liečnikom, te bi bilo uputno, da je dotični mjestni starješina ujedno i razgledač. — Valjanost izbora zavisi od potvrde kotarske oblasti.

8. Nitko se ne može prisiliti, da bude razgledač, s toga se mora ova služba seljakom predstaviti kao častna, te kao znak povjerenja, kakova u istinu i jest.

9. Pučki učitelji, gostioničari, trgovci itd., u obće svi oni, koji bi po svom zvanju kakovo kuživo lahko razširiti mogli, ne smiju se kao razgledači upotrebiti.

10. Svaki razgledač mrtvacah imade pravo tražiti odštetu za svoj trud i dangubu. — Svotu opredieliti će dotično zastupstvo, a odobriti nadležna kotarska oblast, a platiti ju imadu roditelji, odrasla djeca ili baštenici pokojnika.

Ako takovih nema ili su siromašni, plaća razgledača blagajna dotične političke obćine.

Ovo potonje ima uzsliediti i ondje, gdje se razgledaču bude ustanovila i godišnja plaća.

Ne može li se obćinsko poglavarstvo sa dotičnim razgledačem nagoditi glede pristojbe ili odštete, ustanoviti će ju kotarska oblast.

Odšteta, koju liečnici ili ranarnici danas za razgledanje mrtvacah pobiraju, — ostaje nepromienjena i nadalje. Smije se medjutim zajedničkim sporazumkom promieniti.

*

11. Propusti li obćinsko poglavarstvo razgledača postaviti, to je kotarska oblast dužna, takovoga za dotičnu obćinu imenovati na račun obćine, a obćinskog načelnika na odgovornost pozvati.

12. Kotarski liečnici imadu neliečnike razgledače mrtvacah i njihove zamjenike podučavati u svem, što je neobhodno potrebno, da u svom zvanju znadu.

Kotarski liečnik uručiti će im ujedno naputak, koji je izdan za pregledanje mrtvacah. Nakon takove pouke izpitivat će ih pred kotarskim povjerenstvom dotični kotarski liečnik odnosno po mogućnosti županijski fizik.

Ako se izpitani pronadju sposobnimi, dobiti će svoje sposobnice i poslie toga zaprisegnuti će ih kotarska oblast i postaviti ih za razgledače.

13. Obćinska i gradska poglavarstva, odnosno kotarske oblasti imadu bditi nad strogim i savjestnim vršenjem te naredbe.

14. Nad razgledači vrši nadzor kr. kotarska oblast. — Ova je vlastna nehajne, nepouzdane razgledače jednostavno odpustiti, a odpuštenomu nepripada proti takovoj odluci pravo utoka.

15. Proglašenjem ove naredbe i dotičnoga provedbenoga naputka stavlja se izvan krieposti naredba ces. kr. krv.-slav. namjestničtva od 17. rujna 1858. br. 7270. z. v. l. dio II. str. 133.

Za bana: Stanković v. r.

Naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 17. prosinca 1896. br. 6296/Pr. o izkazivanju uzroka smrti, kojom se za svrhe statistike miene žiteljstva dopunjuje naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, od 21. travnja 1893. br. 19.627 o razgledavanju mrtvacâ.

Naredbom od 6. prosinca 1896. br. 6180. Pr. o redovitom sabiranju podataka za statistiku miene žiteljstva u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji odredjuje se, i to u §. 10., da će duhovna pastirstva (voditelji matica), izpunjujući izkaznice o pomoru, na pitanje tih izkaznica o uzroku smrti odgovarati po odnosnih naznakah razgledačâ mrtvacâ.

Da se zajamči, te će se duhovnim pastirstvom (voditeljem matica) naznake razgledača mrtvaca ob uzrocih smrti redovito priobćivati, da se nadalje poluči jednoličnost glede samih naznaka tako, da će se one moći što uspješnije upotrebljavati za svrhe javnoga zdravstva i zemaljske statistike, obnašao sam na predlog kr. zemaljskog statističkog ureda u Zagrebu odrediti sliedeće:

1. U razglednici propisanoj točkom 7 provedbenoga naputka k naredbi kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za nutarnje poslove, od 21. travnja 1893. br. 19.627., dužni su razgledači mrtvacâ naznačivati za svaku pomrlu osobu uzrok smrti po imenicih uzrokâ smrti I. i II. priloženih ovoj naredbi.

2. Po imeniku I. naznačivati će uzroke smrti svi oni razgledavači mrtvaca, koji su liečnici.

Naznačujući kod svakoga pojedinoga slučaja uzrok smrti, razgledač je liečnik dužan, da se drži nazivlja raznih uzroka, sadržanoga u imeniku II., te da upotrebljuje samo latinske nazive svigdje osim slučaja silovite smrti.

Ako je drugi koji liečnik, koji je liečio osobu u posljednjoj bolesti prije njezine smrti, već podao naznaku bolesti, s koje je osoba umrla, te ako njegova diagnoza nije sadržana u priležećem imeniku I., razgledač će liečnik potražiti u imeniku I. naznaku, koja se najviše primiče onoj diagnozi te ju ubilježiti u svoju razglednicu, dodavši u zaporci i diagnozu dotičnoga liečnika.

U onih slučajevih, gdje je smrt bila neposrednom posljedicom samo jedne bolesti bez komplikacija, naznačiti će se u razglednici samo dotična ta bolest n. pr. Variola, Diphteritis, Pneumonia itd. Gdje je bila komplikacija više bolesti, liečnik će razgledač, koliko mu bude moguće, izkazati onu, koja je po njegovu mnienju bila upravo odlučna

po letalni svršetak odnosno, gdje toga ne bi mogao, naznačiti će sve bolesti, koje su konstantovane u pojedinom tom slučaju.

Ako li je pako smrt nastupila neposredno u obliku takvom, kojim se obično svršavaju druge bolesti kao što n. pr. sa Oedema ili paralysis pulmonum, Paralysis cordis, Oedema cerebri, Hydrops universalis itd. a pravim je uzrokom smrti bila druga koja bolest, koja se može ustanoviti to valja uz onu drugotnu izkazati u razglednici i prvotnu bolest. Ako je n. pr. tko bolovao na tuberkulozi pluća, a ova se svršila sa Oedema pulmonum, valja u tom slučaju uvrstiti u razglednicu naznaku »Oedema pulmonum« iza »Tuberculosis pulmonum«. Ili ako je na primjer tko umro na »Hydrops universalis«, koji je sliedio bud iza »Vitio cordis« bud iza »Emphysema pulmonum« bud iza »Cirrhosis hepatis«, bud iza »Febris intermittens« ili iza »Morbus Brightii«, i t. d., valja u takovom slučaju uvrstiti u razglednicu naznaku »Hydrops universalis« iza »Vitium cordis«, ili iza »Emphysema pulmonum« ili »Hydrops universalis« iza »Morbus Brightii«. Ili n. pr. »Nephritis« iza »Scarlatina«, ako je »Nephritis« nastupila za skrljeti itd.

Razgledači liečnici treba nadalje, da što opreznije postupaju, naznačujući uzrok smrti kod djece i kod staraca, da se n. pr. naznake »Ecclampsia infantum«, »Atrophia infantum« i »Marasmus senilis« ne upotrebljavaju u slučajevih takvih, u kojih se je mogla ustanoviti druga koja bolest, koja je bila pravim uzrokom smrti n. pr. Enteritis, Bronchitis, Tuberculosis pulmonum itd.

3. Po imeniku II. i to izključivo po njem, naznačivati će u razglednicah uzroke smrti svi oni razgledači mrtvaca, koji nisu liečnici.

Ako je razgledaču mrtvaca, koji nije liečnik, pošlo za rukom uglaviti uzrok smrti tako, da se može u dotičnom slučaju upotrebiti koja od oznaka uzroka smrti, sadržanih u imeniku II., uvrstiti će tu naznaku u razglednicu za odnosnu osobu i to točno onako, kako ju je našao u imeniku II. Ako mu pako nije pošlo za rukom, uglaviti uzrok smrti, te ako ne može upotrebiti koju od oznaka imenika II., odgovoriti će u razglednici na pitanje »Na kojoj je bolesti umro« sa riečju »Nepoznato«.

4. Svaki je razgledač mrtvaca, bio on liečnik ili ne, dužan brinuti se, da onaj primjerak razglednice, što ga mora da ostavi domarom ili rodbini pokojnikovoj sjegurno bude uručen nadležnomu duhovnomu pastirstvu ili voditelju matice umrlih (župnom uredu, parohijalnomu zvanju itd.).

5. U slučajevih, gdje razgledač mrtvaca ne smije da izdade razglednice [slučajevi a) do m) točke 5. naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade odjela za nutarnje poslove od 21. travnja 1893. br. 19.627.], dužno je svako obćinstvo poglavarstvo pobrinuti se, da se uzrok smrti, ustanovljen u takovom slučaju, što prije priobći nadležnomu duhovnomu pastirstvu ili voditelju matice (župnom uredu, parohijalnomu zvanju itd.).

6. Svaki je kr. kotarski liečnik dužan, da sve razgledače mrtvaca svoga područja, koji nisu liečnici, što potanje uputi, kako će vršiti propise ove naredbe, koji se njih tiču.

7. Naredba ova stupa u život 1. siečnja 1897.

IMENIK I.

uzroka smrti za razgledače mrtvaca, koji su liečnici.

I. Bolesti infekciozne.

Variola (Boginje).
- Pokojnik(ca) bio ciepljen.
- „ nije bio ciepljen.
- Neizvjestno, je li bio ciepljen.

Varicelae (Kozice).
Morbilli (Dobrac).
Scarlatina (Srkljet).
Typhus abdominalis (Pošalina trbušna).

Febris recurrens (Povratna groznica).

Influenza.

Pertussis (Tussis convulsiva, Kašalj hripavac).

Parotitis epidemica (Zarazna upala obušne žliezde, Mumph).

Diphteritis.

Meningitis cerebrospinalis epidemica (Zarazni zažeg mozgovno-hrbtenjačnih opna).

Cholera (Kolera).

Diarrhoea epidemica, Cholera nostras (Zarazni proljev).

Cholera infantum (Kolera dječija).

Dysenteria (Srdobólja).

{ Febris intermittens (Popustna groznica).
{ Malaria.

Hydrophobia (Bjesnoća).

Tuberculosis (Tuberkuloza),

a) Tuberculosis pulmonum. Phtysis (Tuberkuloza pluća, ftiza).

b) Tuberculosis intestinorum. Tabes meseraica (Tuberkuloza crievlja).

c) Tuberculosis meningum, Hydrocephalus acutus (Tuberkuloza mozgovnih opnica. Vodoglavost akutna).

d) Ostitis tuberculosa. Caries tuberculosa (Tuberkuloza kosti. Tuberkulozna pokostica).

e) Lupus

f) Alii morbi tuberculosi et scrophulosi (ostale bolesti tuberkulozne i skrofulozne).

Syphilis (Bludobol).

Anthrax, carbunculus (Zlić).

Erysipelas, Phlegmone (Vrbanac, plamenik)

Pyaemia, Septichaemia.

Febris puerperalis (Babinja groznica).

Tetanus infectiosus (Zarazni tetan).

Ostale bolesti infekcijozne (poimence po latinskom jim nazivu.

II. Bolèsti s parazitâ.

Soor

Actinomycosis

Hydatides-Echinococus.

Ostale bolesti s parazitâ (poimence po latinskom jim nazivu).

III. Rak-rane i pogubne otekline u obće.

Carcinoma (Rak)
- capitis (na glavi)
- faciei (lica)
- hepatis (jetara)
- intestinorum (crievlja)
- labii (ustnica)
- linguae (jezika)
- mammae (dojke)
- maxillae (čeljusti)
- penis (rodnika)
- recti (gužnjaka)
- uteri (maternice)
- ventriculi (želudca)
- medullae (mozga)
- palati (nebca)
- laryngis (grkljana)
- pharyngis et oesophagi (požiraka)
- pulmonum et pleurae (pluća i poprsnice)
- lienis (slezena)
- peritonei (potrbušine)
- renum (bubrega)
- vesicae urinariae (mokrač. mjehura)
- ovarii (jajišta)
- vaginae (plodišta)

Ostale rak-rane i tumori (poimence po latin. jim nazivu).

IV. Bolesti ustrojstva tiela (constitutionis).

Rheumatismus articulorum acutus i posljedice mu (akutni nazeb zglobova).

Rheumatismus articulorum chronicus i posljedice mu (kronički nazeb sglobova).

Arthritis (uloge).

Rhachitis (englezka bolest).

Purpura haemorrhagica.

Anaemia. Chlorosis. Leucocqthaemia. (Bezkrvnost, Bliedobolja.)

Diabetes mellitus. (Šećernica.)

Haemophylia.

Ostale bolesti ustrojstva tiela (poimence po latinskom im nazivu).

V. Bolesti s nedostataka hranitbe.

Atrophia infantum. (Zlohranost djece.)

Scorbutus (Gnjilac).

Alcoholismus. (Alkoholizam.)

Delirium tremens. (Ludilo od pijanstva.)

Ostale bolesti s nedost. hranitbe (poimence po latinskom jim nazivu).

VI. Bolesti i nepravilnosti u razvitku.

Partus immaturus. (Preran porodjaj.)

Debilitas congenita. (Prirodjena slabost.)

Atelectasis (Atelektaza.)

Cyanosis (Modrenica.)

Spina bifida.

Anus imperforatus.

Faux lupina. (Nebni prociep.)

Marasmus senilis. (Starački marazam.)

Ostale bolesti i nepravilnosti u razvitku (poimence po latinskom jim nazivu).

VII. Bolesti živčevlja.

Meningitis. (Upala mozgovnih opnica.)

Encephalitis. (Upala mozga.)

Apoplexia cerebri. (Izljev krvi u mozag.)

Emollitio cerebri. (Umećanje mozga.)

Hemiplegia. (Poluklјenut.)

Paraplegia. (Nuzkljenut.)

Paralysis agitans. (Drhtava kljenut.)

Dementia Paralytica (Kljenut umobolnih.)

Chorea. (Vidovica.)

Epilepsia. (Padavica.)

Ecclampsia (convulsiones) infantum. (Zahlipci djece).

Laryngismus stridulus.

Tetanus, trismus idiopathicus. (Tezam, trizam idiopatičan.

Morbus Basedowii. (Basedovljeva bolest.)

Atrophia cerebri. (Zlohranost mozga.)

Myelitis. (Upala hrbtenjače.)

Tabes dorsualis. (Suhotica hrbtenjače.)

Ostale bolesti živčevlja (poimence po latinskom jim nazivu).

VIII. Bolesti sjetila.

Otitis, Otorrhoea (Upala ušiju.)

Morbi narium. (Bolesti nosa.)

Morbi oculorum (Očinje bolesti).

Ostale bolesti sjetila (poimence po latinskom jim nazivu).

IX. Bolesti srca i žilja.

Endocarditis (Upala nutrine srca.)

Pericarditis (Upala osrdačja.)

Myocarditis (Upala srca).

Vitium cordis organicum (Organska grieška srca).

Angina pectoris (Tjeskobna prsostega).

Apoplexia, Paralysis cordis, Syncope (Kap srca, kljenut srca, sinkope).

Aneurisma (Nabreknuće kucavice).

Gangraena senilis (Učac ostarjelih).

Embolia. Trombosis.

Phlebitis (Upala žila odvodnica).

Varicositas.

Ostale bolesti srca i žilja (poimence po latinskom jim nazivu).

X. *Bolesti disala.*

Laryngitis (Upala grkljana).

Croup (sed non infectiosus) (Krup ne infekcijozan).

Bronchitis (Upala pluća).

Pleuritis (Zažeg pogrudnice).

Emphysema pulmonum. Asthma (Plućna nabujica).

Apoplexia pulmonum (Kap pluća).

Ostale bolesti disala (poimence po latinskom jim nazivu).

XI. *Bolesti probavila.*

Stomatitis (Ustni zažeg).

Strictura oesophagi (Sutjeska požiraka)

Dyspepsia (Neprobav).

Haematemesis (Bacanje krvi).

Enteritis, gastroenteritis (non infectiosa) (Upala želudca i crievlja ne infekcijozna).

Ulcera ventriculi. Perforatio intestinorum (Vried želudca, provala crievlja).

Ileus (Bacanje blata).

Volvulus (Zapletaj crievlja).

Intussusceptio (Upad crieva).

Herniae (kile).

Fistula intestinorum (Pištanjak crieva).

Peritonitis (Upala potrbušnice).

Hydrops universalis. Ascites (Vodena bolest. Vodena bolest trbušna).

Cholelithiasis (Žučni kamenac).

Cirrhosis hepatis (Zrnatost jetara).

Atrophia hepatis (Suhotica jetara).

Ostale bolesti probavila (poimence po latinskom jim nazivu)

XII. *Bolesti žliezda.*

Morbi glandularum lymphaticarum (Bolesti žliezda limf.).

Morbi lienis (Bolesti slezena).

Bronchocele (Dušični izboj).

Morbus Addisoni (Addisonljeva bolest).

Ostale bolesti žliezda (poimence po latinskom jim nazivu).

XIII. *Bolesti močila.*

Nephritis acuta (akutna upala bubrega).

Morbus Brightii. Albuminuria (Brightova bolest. Mokraćenje bjelankovine).

Uraemia.

Oppressio urinae (Zapor vode).

Lithyasis (Kamenac).

Haematuria (Mokraćenje krvi).

Morbi cystidis et prostatae (Bolesti mokraćnoga mjehura i prostata).

Ostale bolesti močila (poimence po latinskom jim nazivu).

XIV. *Bolesti spolovila.*

Morbi ovarii (Bolesti jajišta).

Morbi uteri et vaginae (Bolesti maternice i plodišta).

Anomaliae menstruales (Nepravilnosti menstruacije).

Abscessus pelvis (Gnojnica zdjelice).

Abscessus perinaei (Gnojnica presrjedka).

Morbi penis, testiculorum et scroti (Bolesti rodnika, muda, mudišta).

Ostale bolesti spolovila (poimence po latinskom jim nazivu).

XV. *Bolesti rodilja.*

U babinjah:

Mors post abortum vel partum praematurum. (Smrt uslied pometnuća ili prerana porodjaja).

Metrorrhagia (Krvotok).

U babinjah:

Placenta praevia.

Mania puerperalis.

Ecclampsia (convulsiones) puerperalis (Zahlipci rodilja).

Phlegmasia dolens.

Peritonitis puerperalis (Upala potrbušnice u babinjah).

Ostale bolesti rodilja (poimence po latinskom jim nazivu).

XVI. Bolesti kosti.

Caries. Necrosis (Pokostica. Zamrlost kosti).

Ostitis. Periostitis (Upala kosti i pokostnice).

Necrosis phosphorica (Fosf. zamrlost kosti).

Osteomyelitis.

Osteomalacia (Umećanje kosti).

Ostale bolest kosti (poimence po latinskom jim nazivu).

XVII. Bolesti kože.

Decubitus (Proležanje).

Ulcera varicosa.

Cellutis.

Eczema. Psoriasis (Perutac. Psorioza).

Pemphygus (Puhvice).

Ostale bolesti kože (poimence po latinskom jim nazivu).

XVIII. Smrt s nezgode.

Valja potanko naznačiti, s česa je potekla smrt, da li je naime dotična osoba:

a) zadobila ozliedu, da li joj je uzdrman mozag, da li je sgnječena,

b) ubodena, ranjena, sasječena,

c) ustrieljena,

d) izgorjela, poparena, polivena jedkom tekućinom,

e) otrovana,

f) da li se utopila,

g) zagušila i to kako,

h) strielom ubijena,

i) umrla od gladi,

j) da li se smrzla,

k) ili zaglavila drugim načinom i to kojim.

XIX. Samoubojstvo.

Valja potanko naznačiti način samoubojstva, da li se je naime osoba:

a) probola,

b) ustrielila,

c) bacila s visine,

d) otrovala,

e) utopila,

f) objesila,

g) ili se ubila drugim kojim načinom i to kojim?

XX. Umorstvo i ubojstvo.

Valja potanko naznačiti način, kojim je osoba umorena ili ubijena, da li je:

a) probodena, sasječena,

b) ustrieljena,

c) otrovana,

d) zadavljena,

e) ili umorena ili ubijena drugim kojim načinom i to kojim?

XXI. Smaknuće sudbeno.

XXII. Silovita smrt s nepoznata povoda.

Ako je osoba zaglavila silovitom smrti a ne zna se povod (je li naime bila nesgoda, da li se sama ubila, ili da li je umorena ili ubijena), valja potanko naznačiti način, kako je zaglavila, da li je naime:

a) ozliedjena, sgnječena, pala,

a) probodena, ranjena,

c) ustrieljena,

d) izgorjela,
e) otrovana,
f) da li se utopila,
g) ili zaglavila drugim načinom i to kojim?

XXIII. Nepoznat uzrok smrti.

Naprasita smrt s uzroka, koji se ne da ustanoviti.
Smrt s bolesti, koja se nije dala uglaviti.

IMENIK II.

uzroka smrti za razgledače mrtvaca, koji nisu liečnici.

1. Prirodjena slabost kod djece (Angeborene Lebensschwäche).
2. Zahlipci dječiji [fraz] (Fraisen).
3. Sušica dječija (Kinder-Abzehrung).
4. Proljev dječiji (Kinder-Diarrhoe).
5. Kolera azijska (Asiatische-Cholera).
6. Srdobolja [griža] (Ruhr).
7. Difterija, krup.
8. Dobrac (Masern).
9. Kašalj hripavac (Keuchhusten).
10. Skrljet (Scarlach).
11. Boginje (Blattern).
12. Tifus.
13. Tifus osipni (Flecktyphus).
14. Vrbanac (Rothlauf).
15. Čirovi (Zlić, Brandbeulen, Anthrax).
16. Babinje (Kindbett).
17. Bjesnoća (Wasserscheu).
18. Sušica (jetika, Lungensucht).
19. Upala pluća. Upala porebrice (Lungenentzündung. Brustfellentzündung).
20. Kap (Schlagfluss).
21. Vodena bolest (Wassersucht).
22. Kila (Bruch).

23. Duševna bolest. Ludilo (Geistes-Krankheit. Irrsinn).
24. Staračka slabost (Altersschwäche).
25. Samoubojstvo (Valja naznačiti takodjer, kako se je ubila odnosna osoba, da li se je naime ustrielila, utopila, objesila, otrovala itd.).
26. Umorstvo ili ubojstvo (Valja naznačiti takodjer, kako je umorena ili ubijena odnosna osoba, da li je ustrieljena, zadavljena, zatučena, sasječena, otrovana itd.).
27. Smrt s nesgode (Valja naznačiti takodjer, kako je zaglavila odnosna osoba, da li se je nesrećom n. pr. utopila, otrovala, pala, da li je prevežena, sgnječena itd.).

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

Dragutin grof Khuen-Hederváry s. r.

Sudjelovanje svećenstva kod provadjanja naredbe glede pregledavanja mrtvaca.

Br. 4554.

Velečastno se dušobrižno svećenstvo ovime pozivlje, da u svom djelokrugu marljivo nastoji, kako bi se točno provela naredba visoke kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove ddto. 21. travnja 1893. br. 19.727., kojom se uredjuje razgledanje mrtvaca. Na što imade veleč. dušobrižno svećenstvo u tom poslu osobito paziti, sadržano je u sliedećem odpisu gorehvaljenog kr. zem. vladnog odjela za unutarnje poslove ddto. 9. o. m. br. 46.834., koji glasi ovako:

»Naredbom, kojom se uredjuje razgledanje mrtvacah ne samo u gradovih već i u selih ovostranog područja, nastoji zemaljska vlada doskočiti potrebi, da se u svakom slučaju ustanovi, nije li mrtvac uslied kažnjivog čina život izgubio, i da se stvori mogućnost, kako će oblast što prije saznati, da li ne vladaju zarazne, pošastne ili priljepčive bolesti, napokon da se po mogućnosti predusretne sahranjenju zamrlih ljudih.

Pošto u pomanjkanju liečničkih silah nije moguće, da

pregledanje mrtvacah u svakom mjestu liečnici obavljaju, odredila je ova kr. zemaljska vlada, da imaju u mjestih, gdje nema liečnikah, posebni pouzdani i za taj posao sposobni ljudi, kao razgledači mrtvacah, prema postojećem posebnom naputku, točno razgledati svakoga mrtvaca prije, nego li izdadu razglednicu, potrebitu u svrhu sahranjenja mrtva.

Zadatak pregledavanja mrtvacah i razmatranje znakovah smrti, te razpoznavanje biljega silovite ili u opće ne naravne smrti — ište doista njeku vještinu, ali ne takovu, da si ju ne bi mogao pribaviti i nestrukovnjak, kojega je o tom kompetentan liečnik podučio. Ali da bude svaki razgledač mrtvacah svoj zadatak savjestno vršio, tomu će znatno doprinjeti budna pažnja duhovnih pastirah (svećenikah), koji i kod izbora tih razgledačah u smislu točke 7. naredbe od 21. travnja 1893. br. 19.627. sudjeluju te koji primaju pismene nalaze o razgledu mrtvacah (razglednice) pak redovito dolaze i u kuću, gdje je mrtvac umro i ležao, te svakako dolaze u doticaj sa pokojnikovim rodom, ukućani i susjedstvom. Baš za to se glasom točke 12. naputka o prevedbi gore rečene naredbe i gospoda dušobrižnici (svećenici) pozivaju, da pučanstvo shodnim načinom podučavaju, što se mora učiniti, dok razgledač k mrtvacu dospije i da time djelovanje razgledaču po mogućnosti olahkote.

Jedino ovim načinom nada se kr. zemaljska vlada, da će uredba razgledanja mrtvacah odgovarati plemenitoj svrsi, radi koje je oživotvorena, pak s toga umoljava taj prečastni nadbiskupski duhovni stol, da blagoizvoli podredjenom si svećenstvu na selu preporučiti:

1. da ide razgledačem mrtvacah na ruku u vršenju njihove dužnosti;

2. da i ovo oblastim prijavlja svaki sumnjivi slučaj bolesti i svaki sumnjivi pojav kod smrti; napokon da

3. nastoji uvjek biti obavješteno o zdravstvenom stanju

svoga područja, pak da svaki pojav zaraznih i priljepčivih bolestih oblasti prijavi.

U Zagrebu, 9. studena 1894.

Za bana: Stanković v. r.

U Zagrebu, 22. studena 1894.

Quibus non licet dare ecclesiasticam sepulturam. (Ex Rit. Rom.)

1. Ignorare non debet Parochus, qui ab ecclesiastica sepultura ipso jure sunt excludendi, ne quemquam ad illam contra sacrorum Canonum decreta unquam admittat.

2. Negatur igitur ecclesiastica sepultura paganis, Judeis, et omnibus infidelibus; haereticis. et eorum fautoribus; apostatis a christiana fide; schizmaticis, et publicis excommunicatis majori excommunicatione; interdictis nominatim, et iis, qui sunt in loco interdicto, eo durante.

3. Seipsos occidentibus ob desperationem, vel iracundiam [non tamen si ex insania id accidat], nisi ante mortem dederint signa poenitentiae.

4. Morientibus in duello, etiamsi ante obitum dederint poenitentiae signa.

5. Manifestis, et publicis peccatoribus, qui sine poenitentia perierunt.

6. Iis de quibus publice constat, quod semel in anno non susceperunt Sacramenta Confessionis, et Communionis in Pascha, et absque ullo signo contritionis obierunt.

7. Infantibus mortuis absque Baptismo.

8. Ubi vero in praedictis casibus dubium occurrerit, Ordinarius consulatur.

Comitiva cadaverum haereticorum vel schismaticorum.

(Ex Rit. Rom. Zagrab.)

Si casus secum ferat, ut Parochus comitivae cadaveris haeretici vel schizmatici interesse debeat; advertet talem comitivam, quae ipsorum cadaveribus probetur, non Ecclesiasticum sed civilis honestatis officium esse; quod illis

*

tamquam reipublicae membris, vel civibus exhibetur; cavendum idcirco Parochis erit, ne hic actus quoquo modo sacram functionem sapiat.

Naredba c. kr. minist unut. posala od 7. listopada 1857. br. 8827. oglašena po namjest. vieću 24. listopada 1857. br. 18.681 o pokopu samoubojica.

De sepultura suicidarum.

Nr. 3286.

Alti C. R. Ministerii cultus dto. 30. Octobris a. c. No. 1420 horsum perlatum rescriptum, ope cujus ad c. r. politicas jurisdictiones quoad sepulturam suicidarum, dimissi ordines publicantur, in copia sub ·/. transponuntur, hisce praetltis DVestris, cum eo: ut

1. Quotiescunque per concernentem c. r. jurisdictionem ad comissionem, cujus erit in singulis authochiriae casibus, investigare, an et in quantum suicida imputationis moralis capax fuerit, invitatae fuerint. ad talem prompte compareant, eique conscientiosam super persona suicidae et adjunctis, informationem praestent, in quantum de his notitiam externam, et ex publica observatione aut fama haberent, talesque revelare possent, et auderent.

2. Dum resultatum idmodi comissionis praetltis DVestris communicatum fuerit, in dubio casu, an nimirum suicida imputationis moralis capax fuerit nec ne? — ex lege charitatis christianae semper lenius judicium depromendo, pro sepultura ecclesiastica idmodi infelicis individui se enuncient, sed et secus judicio commissionis acquiescant, — nisi specialia idque gravia contra pugnarent motiva, de quorum realitate praetltae DVestrae in conscientia sua convictae forent; quo in casu res horsum insinuanda et usque determinium ejus ab omni ulteriore procedura praetltis DVestris abstinendum erit.

3. Curam habeant praetltae DVestrae, ut ad coemeteria parochialia seorsivus — debite tamen cinctus — adsit

locus, pro tumulandis illis, quibus ecclesiastica sepultura ex justis rationibus denegata fuerit.

Datum e consistorio nostro Archi-Episcopali *Zagrabiae* die 13. Novembris 1857. celebrato — addictissimus in Xto.

Georgius Card. A. Eppus.

Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade odjela za unut. poslove od 27. kolovoza 1878. br. 16.712 izdana na temelju okružnice kr. ug. ministarstva za zemaljsku obranu od 14. srpnja 1875. br. 1971/pr. priobćene već razpisom od 25. kolovoza 1875. br 13.780 svim podžupanijam i gradskim poglavarstvom, i na temelju dopisa c. i kr. glavnoga zapovjedničtva zagrebačkoga od 22 srpnja 1878 br 4079 u pogledu pregledavanja i pokapanja truplah samoubojicah iz aktivnoga vojničkoga i domobranskog stališa po političkih cblastih na poziv dotičnih zapovjedničtvah tamo, gdje nema vojničkoga, odnosno domobranskoga suda.

1. U točki 702. i 703. 1. djela »Službovnika« ustanovljeno zakonito pregledanje truplah takovih osobah, koje su postale samoubojicami u aktivnoj službi stalne vojske ili domobranstva, imade se obaviti polag obstojećih propisah, negledeć na njihovo vjeroizpovjedanje.

2. Prije pregledanja trupla imade se uzrok samoubojstva uvjek povjerenstveno konštatovati.

3. Samo onda ima se ustanoviti, da li je samoubojstvo počinjeno svjestno ili ne, ako je to potrebito radi prosudjivanja uzdržavanja ili prava na koje druge pristojbe nasliednikah samoubojice.

4. Ako se ovo pregledanje trupla od strane vojničkoga ili domobranskoga suda radi udaljenosti od lica mjesta istoga, ili iz kojega drugoga razloga u svoje vrieme obaviti moglo nebi, imade se tada pozvati administrativna oblast na zakonito pregledavanje trupla s dodatkom, da li se ovom prilikom ima razjasniti neupisivost ili ne?

5. Razpravni spisi, odnoseći se na samoubojstvo, imadu se po dotičnih nižjih zapovjednicih podastrieti predpostav-

ljenomu c. kr. glavnomu (vojnomu), odnosno domobranskomu okružnomu zapovjedničtvu, koje će nakon pregledanja istih učiniti potrebite možda zakonite odredbe i po tom razpravne spise pohraniti.

6. Pokop samoubojicah, izuzam slučajeve napomenute u niže sliedećoj točki 8., imade se obaviti na groblju uz vojničku sprovodnu pratnju, propisanu u sprovodnom redu, sadržanom u §. 53.

Zapovjednici navedeni u točki 399. I. djela »Službovnika« ovlašćuju se, da u takovih iznimnih slučajevih, kada je prijašnje kazne vriedno ponašanje samoubojice, stojeće u savezu sa samoubojstvom, prouzročilo javno razdraženje, mogu uzkratiti vojničku sprovodnu pratnju.

7. Ona vlast svećeničkih organah, da kod pokopa samoubojicah na groblju obred obavljaju, ili da uzkrate, ostaje ovom naredbom netaknuta.

Na želju nadležnoga dotičnoga duhovnika samoubojice ima se dozvoliti zagledanje u razpravne spise, sastavljene u pogledu konštatovanja učina i vrhu pregledanja trupla.

8. Ako bi koj pravomoćno na smrt odsudjeni zločinac pogubljenju izbjegao samoubojstvom, tada mu se ima mrtvo tielo noćju bez svake vojničke pratnje zakopati na posebnom za to opredieljenom mjestu.

9. Ako se tko zateče na samoubojstvenom pokusu, tada, ako dotičnik od vršenja samoubojstva nije pokajanjem odustao, ima se sve dotle staviti pod shodan nadzor, te se ima od strane predpostavljenih i od strane duhovnika ozbiljno nanj uplivati opominjanjem i podučavanjem, dok mu stanje duše i ćudi ne pruži umirenja, da se nije novoga samoubojstvenoga pokusa bojati.

Za bana: Živković s. r.

Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za poslove unutarnje od 4. ožujka 1886. br. 8894, kojom se odredjuje pravilnik za odpremu mrtvacâ radi pogreba u drugo mjesto.

§. 1 Mrtvaca nije dozvoljeno odpremati drugamo van na mjestno groblje, a da politička oblast stranci za to ne podieli posebne pismene dozvole.

§. 2. Da se takova dozvola podieli, ima stranka kod političke oblasti (gradskoga poglavarstva, kr. podžupanije, kr. kotar. ureda) u području čijem je dotičnik umro, podnieti molbenicu obloženu:

a) smrtnim listom preminule osobe i

b) liečničkom izkaznicom, u kojoj mora biti označena poslednja bolest (eventualno prvotna i posljedična bolest) pokojnikova.

§. 3. Takova se dozvola ne podieljuje za osobe, koje su od kakove nakužne bolesti, imenito od kolere, tifusa, difterije, kozah, dobraca i skrljetine umrla. Načelno pako ima se osim toga dozvola za odpremu mrtvaca uzkratiti u svakom slučaju, ako uredovni liečnik, koj ima o svakom slučaju svoje strukovno mnienje očitovati, obzirom na obće zdravstvo, odpremu pogibeljnom označuje. S toga se imadu mrtvaci, kod kojih se radi osnovane odpreme budi obćenito budi u konkretnom slučaju odredjene posebne zdravstveno-redarstvene odredbe iz ma kojega razloga provesti ne mogu, bez razlike na vjeroizpovied pokojnika, na groblju onoga mjesta, gdje je umro, sahraniti.

§. 4. Za odpremu mrtvaca iz jednoga mjesta radi pogreba u drugo mjesto u području jedne te iste podžupanije (jednoga te istoga kotara) ili u koje mjesto susjedne županije (susjednoga kotara) ili iz gradskoga područja u koje mjesto pogranične podžupanije (pograničnog kotara) ili obratno dozvoljuje ona podžupanijska, kotarska ili gradska oblast, odkuda se mrtvac ima odpremiti.

U svih ostalih slučajevih dozvoljuje odpremu mrtvaca jedino kr. zemaljska vlada, odjel za poslove unutarnje na

temelju izvješća (kr. podžupanijske, kotarske ili gradske) oblasti. Ova izvješća, osnovana na temelju ustanovah ovoga pravilnika mogu biti i brzojavna, nu o trošku stranke.

§. 5. a) Za odpremu mrtvaca iz jednoga mjesta radi pogreba u drugo, u koliko su zato vlastne davati dozvolu kr. podžupanijske, kr. kotarske ili gradske oblasti (Srv. §. 4. 1. al. udovoljavaju dva drvena mrtvačka liesa, nu tako, da nutarnji, u koj se mrtvac polaže, bude iznutra posvuda valjano smolom obliepljen, zatim zabijen, pak mu poklopac naokolo zasmoljen.

b) Za odpremu mrtvaca u veću daljinu (ako odprema jedan dan traje) treba dva liesa, od kojih se ima nutarnji od kovi, nakon što je mrtvac u nj položen, čvrsto zatvoriti, te režak izmedju poklopca i liesa olovom dobro zalijati.

c) Za još veću daljinu (ako odprema više od jednog dana traje) mora biti mrtvac osim toga konserviran, te vezili (vrpcami) u liesu pričvršćen, osim toga mora se dvostruki lies (srv. al. b) staviti u drvenu škrinju.

Obzirom na vrieme i mjestne okolnosti mogu se u svakom slučaju i druge ovdje nenavedene oprezne mjere kod polaganja u lies odrediti, kao izpunjivanje liesa raztvorbu zaustavljajućimi tvarmi i t. d., odredbe, koje su uvjetovane obzirom na sačuvanje obćega zdravlja.

Kod svake opreme imadu se sve obćenite i eventualro prema konkretnom slučaju na temelju strukovnjačkoga, po uredovnom liečniku izdanoga mnienja i posebne oprezne mjere pod osobnim nadzorom na to odredjenoga i odgovornoga zdravstvenoga činovnika provesti, koj će činovnik točnu provedbu tih mjerah na mrtvačkoj putnici potvrditi.

§. 6. Takovu dobivenu oblastnu dozvolu ima stranka priobćiti nadležnomu obćinskomu poglavarstvu najprije onoga mjesta, u kojem je pokojnika smrt zatekla, a zatim i onoga, u kojem se mjestu mrtvac namjerava sahraniti. U onom mjestu, kamo je mrtvac pogreba radi odpremljen, imade odpremu izpitati na to od oblasti odredjena vještačka pouzdana osoba, preuzeti mrtvačku putovnicu i liečničku izkaznicu ob obavljenom mrtvozoru te se osvjedočiti, da li su sve zdravstveno-redarstvene odredbe po propisu obavljene: ako prigovora neima, to se spisi kod političke oblasti pohranjuju, u protivnom slučaju ima se kod nadležne oblasti učiniti prijava.

§. 7. Ako se takov mrtvac imade sudbeno pregledati, to se dozvola za odpremu iz jednoga mjesta na drugo smije samo onda podieliti, ako na to nadležna sudbena oblast pismeno privoli.

§. 8. Dozvole za takovu odpremu podieljuju se svagda kao »mrtvačke putovnice« po privitih obrazcih.

§. 9. Za odpremu neka se rabi ono obćilo, kojim će mrtvac najbrže prispjeti na mjesto pogreba.

§. 10. Za odpremu neka se rabe posve zatvorena kola, a gdje to nije moguće, neka su kola barem pristojna, čista, a lies prikrit. Na ta kola ne smije se ništa natovariti, osim kočijaša ima na kolih mjesto i pratioc lješine, koj ima biti posebnom izkaznicom providjen. Obje ove osobe su odgovorne, da se odprema u mrtvačkoj putovnici označenim pravcem obavi bez svakoga nepotrebitoga prekidanja vožnje.

§. 11. Tako prispjeli liesovi ne smiju se otvarati, osim ako to oblast zahtieva.

Osobito pako ne smije se u nijednom slučaju dozvoliti otvaranje liesovah radi ritualnih pratnjah izraelitskih mrtvacah.

§. 12. Dozvola za izkapanje jur pokopanih truplah u svrhu prenosa i pogreba na drugo mjesto, podieljuje pod gore označenimi uvjeti ona oblast, koja dozvoljuje prenos netom preminulih.

§. 13. Prenos na kužnih bolestih preminulih može se dozvoliti istom dvie godine nakon službeno ustanovljenoga prestanka dotične pošasti u mjestu.

§. 14. Kod izkapanja truplah ili njihovih ostanakah

prisustvovati će od oblasti na to odredjen liečnik kao politički izaslanik.

Njemu je dužnost paziti:

a) da se izkapanje obavlja u hladno doba, (ako ljeti, onda pred zorom); kod toga da su samo neobhodno potrebite osobe, a bezposleni gledaoci, da se ostrane,

b) da radnici nisu izvrženi iz otvorenoga groba dižućim se plinom,

c) da je blizu otvorenoga groba dovoljno razkužilah namješteno,

d) ako je truplo u drvenom liesu, to se ovaj ima razkužiti, te staviti odmah u jur priredjeni (§. 5. a, b, c.) drugi, te hermetički zatvoriti,

e) ako je lies trošan, imadu se ostanci razkužiti i smjestiti u lies,

f) ako je lies limen i još čitav, ima se razkužiti, ako još olovom nije zalijen, režak izmedju poklopca i liesa olovom zalijati, te onda dalje prema §. 5. b), c), postupati.

§. 15. Sve troškove, skopčane s odpremom mrtvaca, s izkapanjem, razkužbom, i povjerenstveno djelovanje, nosi stranka.

§. 16. Od oblasti odredjenomu liečniku, koj prisustvuje gore navedenim obavam, pripada zato u njegovom sjedištu dnevnica, a izvan sjedišta još i kilometrina.

§. 17. Propisano balsamovanje, konservaciju, razkužbu, može obaviti svaki liečnik, te je nagrada za to poslovanje predmet privatne pogodbe.

§. 18. Ovom se naredbom stavljaju izvan krieposti naredba od 5. veljače 1880, br. 23.210. iz 1879. (sbornik 1880. VI. br. 30. str. 115.) i od 16. travnja 1881. br. 7625. (sbornik VII. br. 21. str. 195.).

Dragutin grof Khuen-Héderváry.

Okružnica banske vlade od 16. srpnja 1852. br. 7406 o pokopu mrtvorodjene djece, te c. kr. hrvat-slavon. namj. vieća od 24. srpnja 1856. br. 13.119 o pokopu mrtvačkih trupla, koje crkvena oblast neda pokopati na posvećenom mjestu.

Na ovostrano posredovanje izdao je duh. stol crkve zagreb. naredbu, da se mrtvorodjena ili odmah poslje poroda, prije primljenog sv. krštenja umrvša djeca u župnom groblju na posebno mjesto zakapati imadu. Pošto bi se slučiti moglo, da župnici radi tjesnoće groblja nebi mogli takovo mjesto naznačiti, to Vas pozivljem, da podžupanom uputu podielite, neka u takovu slučaju sporazumljenjem župnika nastoje, da se takova groblja razprostrane.

24. srpnja 1856. O. kr. hrv. slav. namj. vieće.

Br. 13.111.

Mrtvačka trupla, koje crkvena oblast neda pokopati na posvećenom groblju, imadu se samo na takovu mjestu pokopati, kojemu neima niti s redarstvenoga, niti sa zdravstvenoga gledišta prigovora.

Razpis c. kr. namjest. od 10. kolovoza 1860. br. 11.724 na c. kr. županijske oblasti u Požegi i Osieku i na c. kr. kotarske urede rečenih županijah o pokopu mrtvaca bez prisustvovanja svećenika.

U nekojih mjestih osobito u Slavoniji zavladao je, kao što se je u novije doba opazilo, opaki običaj, da pučanstvo pokop mrtvacâ bez svakog prisustvovanja svećenika preduzima, te poslje toga blagoslov dotičnog groba drugom kojom prilikom samo uzgredno sliedi.

Budući da taj običaj obću dužnost povriedjuje i kod pučanstva nehajstvo za obredom crkve i vjerozakona umnožava, umoljen je prečastni duhovni stol Arciepiskopije zagrebačke, onda biskupije djakovačke i pečuhske kao gr. n. s. Arciepiskopije karlovačke i biskupije pakračke da neredu tome putem dotičnog svećenstva doskoče, a zemaljska

ova oblast prinukanom se nalazi, svaki pokop bez prisustvovanja svećenika s tim dodatkom strogo zabraniti, da se prestupnici i u onom slučaju, kad bi pokop takov bez svećenika pod izlikom preduzeli, kao da to sa znanjem ili dopušćenjem župnika biva, svakako po glasu carske naredbe od 20. travnja (Zem. Zak. i Vl. L. I. Razred br. 101 od 1854.) kazniti imadu.

Zabrana opiela nad otvorenim liesovima i vožnje na liesovima.

Br. 79.873.

Obzirom na običaj, koji postoji u njekih krajevih ovovladnoga upravnoga područja, da svećenstvo obavlja opielo nad mrtvacem iznešenim iz kuće medju narod u otvorenom liesu, te da ženske osobe običavaju mrtvace sprovadjati do groblja tako, da se sa mrtvacem sjedeći na liesu voze.

Pošto je taj običaj ne estetičan, a jedan i drugi u zdravstvenom pogledu pogibeljan, imenito potonji, pošto sjedanje na liesu može s jedne strane štetno djelovati na zdravlje dotičnih osoba tim, da se kužívom bolesti, s koje je pokojnik umro, zaraziti mogu, a s druge strane mogu se takvim načinom raznijeti zarazne bolesti medju drugim pučanstvom, nalazi kr. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove u području čitave kraljevine Hrvatske i Slavonije zabraniti opievanje mrtvacâ pred sprovodnicima u otvorenom liesu, kao i sprovadjanje mrtvacâ sjedeć na liesu i vozeć se sa truplom.

Prekršitelji ove naredbe imadu se kazniti zatvorom od 1 do 5 dana odnosno novčanom globom od 5 do 25 for.

Poziva se kr. županijska oblast da ovu naredbu bezodvlačno priobći znanja i strogog ovršenja radi svim področnim kr. kot. oblastim, obćinskim poglavarstvom i župnim uredom.

Sadržaj ove naredbe imati će obćinska poglavarstva običajnim načinom medju narodom razglasiti, a i župnici neka istu shodnim načinom svojim župljanima u crkvi uz potrebitu uputu proglase.

U Zagrebu 14. siečnja 1899.

T. Kuzmanović.

Okružnica kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu od 15. siečnja 1892. broj 13.672 ex 1891 glede bezplatnoga crkvenoga sprovoda domobrana preminulih u djelatnoj službi.

Br. 13672 ex 1891.

Za nabavu liesa i drugih manjih potrebština kod pokopa domobrana, spadajućih k momčadskom stališu a preminulih u djelatnoj službi, može se po pristojbeniku za domobrane zaračunati na teret državnoga erara pristojba od 3 forinta za svakoga preminulog domobrana momčadskoga stališa bez obzira na njegove imućtvene okolnosti. Pošto se ipak ova pristojba s ovimi nuždnimi izdatci podpuno izcrpljuje a državni erar ne dozvoljava daljnja sredstva za namirenje sprovodnih pristojba dušobrižniku, a s druge strane da takovi domobrani, koji su siromašni kod pogreba ne ostanu bez crkvenoga čina, zamolio je g. kr. ug. ministar za zemaljsku obranu dopisom od 18. studenoga 1891. broj 55114/VI., da se dušobrižnici po nadležnih im oblastih upute, da crkveni čin bezplatno obave kod pogreba domobrana, preminuloga u djelatnoj službi, ako zapovjedničtvo njegove čete valjanim načinom posvjedoči njegovo podpuno siromaštvo i ako dušobrižnici stanuju u mjestu, gdje se pogreb obaviti imade.

U Zagrebu, dne 15. siečnja 1892.

O bezplatnom pokopu oružnika.

Br. 3539.

Kr. hrv. slav. dalm. zemaljska vlada, odjel za bogortovje i nastavu izdala je glede bezplatnog crkvenog po-

greba oružnika, preminulih u djelatnoj službi, okružnicom od 18. kolovoza o. g. br. 536. odredbu, da ustanove okružnice od 15. siečnja 1891. broj 13.672 glede bezplatnog crkvenog sprovoda domobrana, preminulih u djelatnoj službi, vriede i za sprovode oružnika, preminulih u djelatnoj službi.

Što se častnom dušobrižnom svećenstvu priobćuje na znanje i ravnanje uz primjetbu, da je gore spomenuta okružnica oglašena okružnicom kapitularnoga vikarijata br. 401. od 29. riečnja 1892.

U Zagrebu, dne 10. rujna 1894.

JURAJ, v. r.
nadbiskup.

Slučajevi preminuća izvan obsega župe.

Kr. ovoj zemaljskoj vladi stigla je prijava, da je neki ovostrani pripadnik umro u bolnici ležećoj izvan područja zavičajne si obćine, no da se pokojnik u maticah svoje parohije još sveudilj vodi kao živ, jer dotičnomu parohijalnomu uredu ne bje usprkos višekratnoga potraživanja priposlana odnosna smrtovnica.

Desio se je nadalje i slučaj, da je neki utopljenik nakon konstatovanja istovjetnosti osobe svoje pokopan, bez da bi o tom njegov parohialni ured ležeći k tomu još u području iste one obćine, obaviešten bio.

Povodom tim nalazi kr. ova zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, u svrhu, da se u tom pogledu postigne red, te da budu podatci, što ih župni i parohijalni uredi političkim oblastim iz matičnih knjigah, naročito u vojnostavne svrhe davati imaju, što točniji i podpuniji, ovime odredit, i da valja u buduće ovakove slučajeve preminuća kojega ovostranoga pripadnika vazda bez odvlake putem nadležne političke oblasti dotičnomu župnomu ili parohijalnom uredu priobćiti, pa prema tomu i shodno uputiti podčinjena si obćin. poglavarstva kao i upraviteljstva u tamošnjem području ležećih bolnicah, te da valja nadalje u spomenutu svrhu odsele koncem ožujka i rujna svake godine župnim i parohijalnim uredom posebnimi izkazi obznaniti takodjer sve promjene u osobnom stanju zadrugah, nastavše gruntovnički provedenimi diobami zadrugah, razriešenjem zadružne sveze i t. d.

Konačno se još primjećuje, da naredba postojale krajiške zemaljske upravne oblasti od 27. ožujka 1880. kr. uprav. odjela unutarnjega br. 3804, glede obavješćivanja župnih i parohijalnih uredah o promjenah u osobnom stanju zadrugah nastavših uslied zadružnih diobah, razriešenja zadružne sveze, i t. t. time netaknuta osta.e.

U Zagrebu, dne 24. svibnja 1884.

Za bana: Stanković.

O spaljivanju ljudskih trupla.

Rješitba Congreg. Inquisitionis ddto. 19. Maji 1886.

1. An licitum sit nomen dare societatibus, quibus propositum est promovere usum comburendi hominum cadavera?

2. An licitum sit mandare, ut sua aliorumve cadavera comburantur?

Eminentissimi ac Reverendissimi Patres Cardinales in rebus fidei generales inquisitores supra scriptis dubiis serio ac mature perpensis praehabitoque DD. Consultorum Voto respondendum censuerunt:

Ad 1. Negative, et si agatur de societatibus massonicae sectae filialibus, incurri poenas contra has latas.

Ad 2. Negative.

Factaque de his Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII. relatione, Sanctitas Sua resolutiones Eminentissimorum Patrum adprobavit et confirmavit, et cum locorum Ordinariis communicandas mandavit, ut opportune instruendos curent Christifideles circa detestabilem abusum

humana corpora cremandi, utque ab eo gregem sibi concreditum totis viribus detereant.

Jos. Mancini S. Rom. et Univ. Inquei
Notarius

Naredba kr. namj. vieća kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 17. listopada 1867. br. 9329/2684 u pogledu uredjenja crkvenih rakah u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji.

Da se osiguraju interesi javnoga zdravstvenoga redarstva u obziru crkvenih rakah u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji. naredjuje se uslied vlasti, podieljene odpisom visoke kr. dalm,-hrv.-slav. kancelarije dvorske od 30. lipnja 1867., br. 2663/835., što sliedi:

1. Već postojeće crkvene rake, gdje dosele učinjeno nije, imadu se u primiernom roku tako preustrojiti, da ulaz u nje izvan crkve bude.

2. U tih rakah ima se za svakoga mrtvaca posebni prostor prirediti, gdje će se sahranjeno mrtvo tielo sazidati moći.

3. One rake pako, koje se ne bi moglo ovim načinom preustrojiti, imati će se bezuvjetno zatvoriti.

4. Svaki mrtvac, koji se u takovu raku sahraniti ima, mora se svrsi shodnim načinom balzamirati, ter u lies od kovine sahraniti a ovaj spojiti

5. U vrieme kužne bolesti zabranjeno je bezuvjetno svako sahranjivanje mrtvih tielesah u ma kakove rake.

6. Pravljenje novih rakah izpod crkvah zabranjuje se jedared za svagda.

Naredba banske vlade od 31. srpnja 1851. br. 6642 republicirana god. 1862. pod br. 12.197. namjest. vieća o komorama na groblju.

Obćine imadu na svakom groblju sagraditi komoru, u kojoj bi se mrtvaci do toga, dokle bi propisano vrieme od 48 sati izteklo, prije pogreba spraviti mogli. Ima se nastojati, da se ove komore upotrebe u slučajevih, gdje bi čuvanje mrtvaca u kućah radi tiesnog prostora nepovoljno ili radi mogućega razprostiranja kakove bolesti pogibeljno bilo.

Odpis kr. vlad. odjela za unut. poslove od 20. prosinca 1857. br. 23.954, upravljen na kr. podžupaniju pakračku, a saobćen i ostalim podžupanijam i svim gradovom o udaljenosti i kakvoći groblja.

Na pitanje kako daleko ima udaljeno biti groblje od mjesta odpisuje se podžupaniji ravnanja radi sliedeće:

Sa zdravstveno redarstvenoga gledišta valja po mnienju vieštaka da je svako javno groblje barem 400 metara udaljeno od napučenih mjesta, odnosno od stanova; nadalje da nije uza ceste sa živahnim prometom, da nije nuz potok ili nuz drugu kakovu vodu; da ga od mjesta dieli, — ako je samo moguće — brežuljak ili kakav zasad drvljem, a glede tla opazuje se, da ovo nesmije biti močvarno, naročito ne smije da je vapnena ili glinena laporača, cretača ili tresetača (Torferde). Najbolje je tlo šljunasto ili pieskovito. Ilovasto tlo može se za groblje rabiti samo tamo, gdje nije vlažno.

To su obće glavni momenti na koje se pri ustrojavanju novih groblja paziti ima.

VII.

De Sacramento Ordinis.

Rubricae pontificalis

Romani de ordinibus conferendis.

(Ex pontificali Romano ed. typica 1888.)

Quando Episcopus ordinationem facere disposuerit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quarta ante ipsam Ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, ad civitatem evocentur. Episcopus autem sacerdoibus, et aliis prudentibus viris, peritis divinae legis, ac in ecclesiasticis functionibus exercitatis, sibi ascitis, ordinandorum genus, personam, aetatem, institutionem, mores, doctrinam, et fidem diligenter investiget, et examinet.

Nullus ad subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratum ante vigesimum quintum aetatis suae annum promoveatur*). Sciant tamen Episcopi, non singulos, in ea aetate constitutos debere ad hos Ordines assumi, sed dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit. Reguares quoque nec in minori aetate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur.

Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edocti non fuerint; quique legere et scribere nesciant, et de quibus probabilis conjectura non sit, eos non saecularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum praestent, hoc vitae genus elegisse.

*) Anni aetatis a Tridentino Concilio et Pontificali pro tribus sacris ordinibus requisiti sufficiunt incepti. (Terroris. Prompta biblioteca).

Ad minores ordines promovendi, bonum a parocho, et a magistro scholae, in quo educantur, testimonium habeant. Hi vero, qui ad singulos majores erunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus ac desiderio eorum, qui volent promoveri, publice in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, aetate, moribus, et vita a fide dignis diligenter inquirat, et litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quam primum transmittat.

Minores Ordines iis, qui saltem latinam linguam intelligant, per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo magis expedire videretur, conferantur, ut eo accuratius, quantum sit hujus disciplinae pondus, possint edoceri; ac in unoquoque munere, juxta praescriptum Episcopi, se exerceant; idque in ea, cui adscripti erunt, ecclesia, nisi forte ex causa studiorum absint; atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum aetate, vitae meritum, et doctrina major accrescat. Quod et bonorum morum exemplum, et assiduum in ecclesia ministerium, atque major erga presbyteros, et superiores Ordines reverentia, et crebrior, quam antea, Corporis Christi Communio, maxime comprobabunt. Cumque hinc ad altiores gradus, et sacratissima mysteria sit ingressus, nemo iis initietur, quem non scientiae spes majoribus Ordinibus dignum ostendat. Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus minorum Ordinum, ad sacros Ordines promoveantur: nisi necessitas, aut ecclesiae utilitas, judicio Episcopi, aliud exposcat.

Subdiaconi et diaconi ordinentur, habentes bonum testimonium, et in minoribus Ordinibus jam probati, ac litteris, et iis, quae ad Ordinem exercendum pertinent, instructi. Qui sperent, Deo auctore, se continere posse; ecclesiis, quibus adscribentur, inserviant; sciantque maxime decere, si saltem diebus Dominicis, et solemnibus, cum altari ministraverint, sacram Communionem perceperint.

*

Promoti ad sacrum subdiaconatus Ordinem, si per annum, saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur. Duo sacri Ordines non eodem die, etiam Regularibus, conferantur.

Qui pie et fideliter in ministeriis ante actis se gesserint, et ad presbyteratus Ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium; et hi sint, qui non modo in diaconatu, ad minus annum integrum, nisi ob ecclesiae utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint; sed etiam ad populum docendum ea, quae, scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta, diligenti examine praecedente, idonei comprobentur; atque ita pietate et castis moribus conspicui, ut praeclarum bonorum operum exemplum, et vitae monita ab eis possint exspectari.

Illegitimi, sine dispensatione Apostolica, ad sacros Ordines promoveri non possunt; ad minores tamen possunt ex dispensatione sui Episcopi Ordinarii: neque etiam furiosi, amentes, servi, homicidae, irregulares, insigni corporis vitio deformes, aut manci ordinari possunt.

Examinentur de Ordine, in quo sunt constituti, et quando, et a quo illum receperunt.

Clericus saecularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia et aetate, ad sacros Ordines non promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere. Id vero beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constito, quod aliunde vivere commode possit, et aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium vero vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum, eo quoque prius perspecto, patrimonium illud, vel pensionem vere ab eis obti-

neri, taliaque esse, quae eis ad vitam sustentandam satis sint: atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut exstingui, vel remitti nullatenus possint, donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere posint.

Advertat diligenter Pontifex, cum Ordines confert, ne in expressione formarum, vel collatione instrumentorum Ordinum deficiat; frequenter Pontificale respiciat, et mature procedat. Moneat ordinandos, quod instrumenta, in quorum traditione character imprimitur, tangant. Secretas morose dicat, ut ordinati ad sacerdotium possint illas cum eo dicere: debent enim ex consuetudine concelebrare, et etiam verba consecrationis proferre.

Tempora Ordinationum sut: Sabbata in omnibus Quatuor Temporibus, Sabbatum ante Dominicam de Passione et Sabbatum sanctum.

Clericatus, seu prima Tonsura, quocumque die, hora, et loco conferri potest.

Minores vero Ordines possunt dari singulis Dominicis, et festivis diebus duplicibus ex praescripto, ubicumque, in mane tamen.

Ordinandi omnes debent in ecclesia se praesentare cum tonsura, habitu et paramentis Ordini suo convenientibus, et candelis in manu accensis. Et cum a notario Episcopi nominati fuerint, respondeant Adsum, et accedant ad locum Ordinationis, secundum ordinem descriptionis.

Advertat quoque Pontifex, quod si unus tantum sit per eum ad quemcumque Ordinem promovendus, illum admoneat, et alloquatur, non in plurali, ut textus dicit, sed in singulari.

In Sabbatis Quatuor Temporum, in quibus fiunt Ordinationes generales, tonsurae fieri debent post *Kyrie eleison.* Deinde dicta prima Lectione ordinantur ostiarii. Post secundam Lectionem, lectores. Post tertiam, exorcistae. Post quartam, acolythi. Post quintam, subdiaconi. Finita epi-

stola, diaconi. Et demum ante ultimum versum Tractus, vel infra Octavam Pentecostes, ante ultimum versum Sequentiae, ordinantur presbyteri.

Si Ordinationes fiant in Sabbato ante Dominicam de Passione, quia unica tantum dicitur Lectio, tonsurae debent fieri immediate post introitum. Omnes minores Ordines post *Kyrie eleison*. Subdiaconi immediate post Collectam. Diaconi post Epistolam. Presbyteri ante ultimum versum Tractus.

Idem servetur, quandocumque dantur Ordines sacri extra Tempora, ex dispensatione Apostolica. Quod si fiat inter Pascha et Pentecosten, presbyteri ordinantur ante ultimum versum. Si inter Pentecosten et Septuagesimam, ordinantur ante Versum *Alleluja*. Et antequam ad collationem Ordinum procedatur, legitur mandatum Apostolicum, sive supplicatio, cujus vigore Pontifici facultas conceditur ordinandi; quibus lectis, dicit Pontifex *Deo gratias*, et ad Ordinationem procedit.

Si vero Sabbato sancto Ordinationes fiant, officium incipitur a prima Prophetia, et continuatur, prout in Ordinario, usque ad Litanias inclusive; in quibus dicto *Ut omnibus Fidelibus* etc., surgit ab accubitu Pontifex, et conversus ad ordinandos, eos benedicit, prout post Litanias infra ponitur. Deinde perficiuntur Litaniae, et Pontifex facit Confessionem, et dicto *Kyrie eleison*, pro Missa, ordinat ad primam tonsuram. Tum dicit *Gloria in excelsis Deo* etc. Quo dicto, ordinat ad quatuor minores Ordines. Deinde dicit Orationem ordinariam, cum alia pro ordinandis; quibus dictis, ordinat ad subdiaconatum. Tum dicitur Epistola, et ea dicta, ordinat diaconos. Dicitur deinde *Alleluja*, cum suo Versu, et prima pars Tractus; quibus dictis, ordinat presbyteros. Post quorum ordinationem dicitur Versus Tractus, Evangelium, et alia, prout in Ordinario.

Quando autem Pontifex extra Missarum solemnia est promoturus aliquos ad primam tonsuram, vel ad quatuor

minores Ordines, sufficit, quod habeat stolam supra rochettum, vel supra superpelliceum (si sit Regularis), et mitram simplicem. Cum autem est celebraturus pro sacris Ordinibus conferendis, habere debet sandalia, et omnia paramenta Pontificalia, et dicere Psalmum *Quam dilecta*. etc.

Ordinationes sacrorum Ordinum, statutis a jure temporibus, ac in Cathedrali ecclesia, vocatis, praesentibusque ad id ecclesiae Canonicis, publice celebrentur: si autem in alio dioecesis loco, praesente clero loci, dignior, quantum fieri poterit, ecclesia semper adeatur.

Dum igitur Ordinationes faciendae sunt, per sacristam, seu alium ad quem spectat, praeparantur omnia, quae necessaria sunt pro Missa Pontificali. Et demum, cum tempus Ordinationis instat, hora competenti, Pontifex cappa magna indutus, capellano illam post eum deferente, venit ad ecclesiam, ubi Ordinationes fieri debent, et accedens ante altare, genuflexus ibidem aliquamdiu orat. Deinde vadit ad sedem, ubi paramenta capere consuevit, vel, si non sit in ecclesia sua, ad faldistorium, in cornu Epistolae sibi paratum, ubi sedens, accipit omnia paramenta Pontificalia coloris tempori convenientis, et mitram simplicem, dicens Psalmum *Quam dilecta*, etc.

Pontifex sic paratus, baculum pastoralem in sinistra tenens, accedit ad gradus altaris ubi depositis baculo et mitra, facta altari reverentia cum profunda capitis inclinatione, facit cum ministris Confessionem. Interim cantatur a choro Introitus et *Kyrie eleison*. Finita Confessione, Pontifex ascendit ad altare, illud in medio osculatur, et textum Evangelii ad sinistram; incensat altare more solito, resumit mitram, et revertitur ad sedem, seu ad faldistorium, ad cornu Epistolae; ubi deposita mitra, et versa facie ad altare, oblato sibi per ministrum libro, ex eo legit Introitum, et *Kyrie eleison*, quibus dictis, sedet cum mitra, donec perficiatur a choro ultimum *Kyrie eleison*. Quo finito, surgit Pontifex, et cum mitra ad faldistorium, ante medium al-

taris sibi praeparatum, accedit, et in illo sedet, renibus altari versis. Tum Archidiaconus vocat omnes ordinandos, dicens: *Accedant omnes, qui ordinandi sunt.* Quibus ante altare coram Pontifice genuflexis, vel in modum coronae dispositis, Archidiaconus publice interrogat omnes, si sint aliqui, qui forte non sint confirmati; quia non debent ad Ordinationem accedere, nisi prius confirmentur. Et si aliqui cofirmandi erunt, tunc depositis Pontifex annulis et chirothecis, lavat manus, reassumit annulos, et confirmat; vel si non erunt aliqui confirmandi, palam interdicit per unum ex suis, sub his verbis:

Reverendissimus in Christo Pater, et Dominus, Dominus N. Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopus N. sub excommunicationis poena praecipit et mandat omnibus et singulis, pro suscipiendis Ordinibus hic praesentibus, ne quis forsan eorum irregularis, aut alias a jure, vel ab homine excommunicatus, interdictus, suspensus, spurius, infamis, aut alias a jure prohibitus, sive ex aliena Dioecesi oriundus, sine licentia sui episcopi, aut non descriptus, examinatus, approbatus, et nominatus, ullo pacto audeat ad suscipiendos Ordines accedere. Et quod nullus ex ordinatis discedat, nisi Missa finita, et benedictione Pontificis accepta.

De partibus Breviarii.

Alumni laborem addiscendi recitationem Breviarii ne differant ad illud usque tempus, quod Ss. Ordinum susceptionem immediate praecedit, sed aliquot mensibus prius habitum et dexteritatem in recitando officio divino sibi comparare studeant.

Dum actu se ad discendum applicant, ante omnia integrum Breviarium perlustrent, ut sciant, quid contineat, quibusque locis singula inveniantur; reperient autem in sex potissimum partes Breviarium dividi posse, quarum prima continet Praeludia quaedam, secunda Psalterium, tertia Proprium de Tempore, quarta Proprium Sanctorum, quinta Commune Sanctorum, sexta Appendicem.

In principio Breviarii statim post titulum occurrunt quaedam

praeludia, quae continent 1. varias Summorum Pontificum Bullas et S. R. C. decreta circa Breviarium ejusque editionem, et recitationem. 2. licentiam et approbationem Ordinarii. 3. computum ecclesiasticum, 4. duas tabulas paschales, 5. tabellam temporariam festorum mobilium, 6. calendarium Romanum per menses, 7. rubricas generales (si Breviarium in 4 tomos divisum est, hae rubricae solummodo in parte autumnali vel hiemali inveniuntur), 8 duas tabulas *occurrentiae* et *concurrentiae* cum Notandis, 9. Orationes *Aperi* et *Sacrosanctae;* 10. absolutiones et benedictiones ante Lectiones dicendas.

Psalterium continet praeter alia omnes 150 Psalmos (unde et nomen habet), per septem hebdomadae dies ita dispositos, ut ad Matutinum recitentur in tota hebdomada 91, ad Laudes 13, ad Vesperas 35, ad alias Horas 11 Psalmi, qui faciunt simul 150.

Ex hac parte sumuntur: 1. Invitatorium pro Dominica ceterisque feriis; 2. Psalmus 94. *(Venite exultemus)* pro omni tempore; 3. omnes singularum Horarum Hymni, Psalmi etc. pro Dominica ceterisque feriis, nisi proprii exstiterint in Proprio de Tempore; 4. Psalmi ad Laudes et ad Horas minores pro omni tempore.

Proprium de Tempore continet permagnam partem sacrae Scripture Veteris et Novi Testamenti. Ex hac parte ordinarie sumuntur Lectiones de *Scriptura occurrente*; ita enim hoc Proprium de Tempore est dispositum secundum hebdomadas, ut pro quolibet anni die quaedam Lectiones ex sacra Scriptura sint signatae, quae semper (praesertim in primo Nocturno) leguntur, nisi aliter notetur. Ceterum alia quoque, cuilibet tempori (e g. Quadragesimali, Paschali, etc.) propria, in hac parte, quae ab Adventu incipit, sunt notata. Ibidem etiam omnia Festa inveniuntur. quae occurrunt a Festo Nativitatis Domini usque ad Festum S. Hygini (11. Januar.), vel ad Festum Ss Nominis Jesu (Dominica II. post Epiph.) exclusive.

Proprium Sanctorum continet Festa Sanctorum. et quidem quasdam Lectiones de vita eorum, quae in secundo Nocturno leguntur; deinde Orationes atque alia cuique Sancto propria. Incipit haec pars a Vigilia S. Andreae Apostoli, si Breviarium uno volumine continetur, secus quodlibet volumen ab alio Sancto incipitur.

Commune Sanctorum continet omnes officii partes, quae in Proprio Sanctorum non inveniuntur, scil. Invitatorium, Hymnos et Psalmos non ex Psalterio sumenda, Lectiones tertii Nocturni etc. — Series Sanctorum hoc ordine posita est: 1. Commune Apostolorum, et Evangelistarum, pro quibus Lectiones

annexae sunt: item aliud Commune Apostolorum et Evangelistarum tempore paschali; 2. Commune Martyrum, et quidem a) unius Martyris, cui annexum est Commune Martyrum tempore paschali, quod praeter psalmos pro vario numero Martyrum non variatur; b) plurimorum (plurium) Martyrum; 3. Commune Confessorum, et quidem a) Confessoris Pontificis, cui subjunguntur Lectiones pro Doctoribus: b) Confessoris non Pontificis, cum Communi Abbatum; 4. Commune Virginum, sive Martyrum sive non Martyrum; 5. Commune non Virginum, item sive Martyrum, sive non Martyrum, 6. Commune Dedicationis Ecclesiae, cum Lectionibus infra Octavam ejusdem.

Appendix Breviarii comprehendit varia, quae sacerdoti vel necessaria vel utilia sunt, scil.: 1) Officium Beatae Virginis Mariae in Sabbato, et Officium parvum B. M. V., quae Officia interdum dicuntur in choro, vel a sacerdotibus propriae devotionis causa (nam extra chorum ad ea non obligantur); sumuntur autem ex iis plerumque Hymni et Psalmi Nocturnorum etc. in festis B. M. V., et quandoque etiam aliarum Virginum; sed in Breviariis recentioribus (e. g. Lugdunensi, Mechlinensi, Campodunensi, Ratisbonensi etc.) post Commune Dedicationis Ecclesiae hoc loco habetur Commune B. Mariae Virginis sub titulo: *In Festis B. Mariae Virginis per Annum*, et postea Officium B. M. V. in Sabbato et Officium parvum B. M. V.; 2) Officium defunctorum; 3) Psalmi Graduales et Poenitentiales cum Litaniis; 4) ordo commendationis animae, apud moribundos adhibendus; 4) benedictio mensae; 6) itinerarium clericorum; 7) varia festa nova, vel ex Indulto Apostolico pro quibusdam regionibus recitanda; 8) plerumque etiam praeparatio ad Missam *(Accessus)* et gratiarum actio post Missam *(Recessus)*; denique; 9) Interdum etiam Proprium Festorum Dioeceseos, et alia hujus generis.

Ubi alumnus hanc Breviarii notitiam acquisiverit, attente perlegat Rubricas Breviarii; deinde incipiat ab officio faciliori, in quo nullae vel paucae commemorationes, quale v. g. est duplex, et in hoc essentialia officii divini addiscere studeat.

I. Vesperae.

1. *Pater noster.* — *Ave Maria.* — (Totum secreto.) Deinde:

2. *Deus † in adjutorium meum intende.* ℟. *Domine, ad adjuvandum me festina;* cum *Gloria Patri.* . . . 3. Antiphona 1. (de Laudibus cum Psalmo 109.*), quo cum *Gloria Patri* clauso repetitur Antiphona. 4. Antiphona 2. (ex Laudibus) cum Psalmo 110.

*) In festis simplicibus Psalmi dicuntur de feria et a Capitulo fit de festo.

Confitebor tibi . . ., ut modo (3) dictum est. 5. Antiphona 3. (ex Laudibus) cum Psalmo 111. *Beatus vir* . . .. ut supra n. 3. 6. Antiphona 4. (ex Laudibus) cum Psalmo 112. *Laudate pueri Dominum* . . ., ut supra n. 3. 7. Antiphona 5. (ex Laudibus) cum Psalmo 116. *Laudate Dominum omnes gentes* . . . 8. Capitulum. ℟. *Deo gratias.* 9. Hymnus: ut proprio loco in Breviario. 10. ℣ ℟. 11. Antiphona ad *Magnificat.* 12. Canticum: *Magnificat anima mea Dominum* . . . cum *Gloria Patri.* et repetitione Antiphonae. 13. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 14. Oratio. 15. Commemoratio: Antiphona cum ℣. ℟. et Oratione. 16. ℣ *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 17. ℣ *Benedicamus Domino* ℟. *Deo gratias.* 18. ℣. *Fidelium animae . . . requiescant in pace.* ℟. *Amen.*

Si hic terminatur officium, dicitur *Pater noster*; alias absolute incipitur Completorium.

Notanda: 1. In duplicibus Antiphonae dicuntur integrae ante et post Psalmos et Cantica; omittuntur commemoratio de cruce et suffragia Sanctorum.

2. In semiduplicibus Antiphonae ante Psalmos et Cantica solummodo usque ad asteriscum, post eosdem vero integrae dicuntur.

3. Post Capitulum in omnibus Horis respondetur: *Deo gratias.*

4. Servetur consuetudo signo crucis se signandi ad *Deus in adjutorium* . . . initio omnium Horarum et Laudum, ad *Adjutorium nostrum* . . . ad *Indulgentiam, absolutionem* . . . et ad benedictionem in fine Primae et Completorii, ac pollice signandi os ad *Domine labia mea aperies,* et pectus ad *Converte nos Deus. (S. R. C n. 5380; die 13. April. 1867.)* Ad Cantica *Magnificat, Benedictus.* et *Nunc dimittis* signum crucis ab omnibus faciendum est tam in choro, quam extra, juxta laudabilem communem praxim praesertim in alma Urbe servatam, in quocumque officio, etiam defunctorum. *(S. R. C. n. 5339, die 20. Dec. 1864.; et n. 5380, die 13. April. 1867.).*

5. In feriis post Magnificat et Benedictus dicta Antiphona dicuntur Preces in feriis Adventus, Quadragesimae, Quatuor Temporum, et vigiliis quae jejunantur, etiamsi praeceptum jejunii cessaverit. Post Orationem fit commemoratio de cruce, deinde suffragia Sanctorum. Commemoratio de cruce semper primo loco facienda est, etiamsi inter suffragia dicatur Oratio de Titulari, qui dignitate s. crucem antecellat.

6. Ordinarie in fine Vesperarum et Laudum dicuntur suffragia in Dominicis, feriis et festis (nisi officium sit duplex); omittuntur

autem a I. Vesperis Dominicae I. Adventus usque ad octavam Epiphaniae, a I. Vesperis Dom. Passionis usque ad octavam Pentecostes, et per omnes octavas. Loco suffragiorum a feria II. post Dom in Albis usque ad Ascensionem Domini in semiduplicibus extra octavas fit paschalis commemoratio de cruce, quae habetur in Laudibus feriae II. post. Dom. in Albis.

7. Cum plures fiunt commemorationes, servetur hic ordo: de duplici, de Dominica non priv., de semiduplici, de die infra octavam, de feria majori seu vigilia, de S. Maria in Sabbato, de simplici; deinde commemoratio de cruce et suffragia Sanctorum, si dicenda sint. — Quando vero habetur duplex aut semiduplex simplificatum, servatur ordo sequens: de festo, quod agitur, de duplici simplificato, de die infra octavam, etc. ut supra. (Zbirka str. 361.)

8. Pro commemoratione diei infra octavam Antiphona, Versiculus cum Responsorio et Oratio semper sumuntur ex II. Vesperis festi: idem valet pro commemoratione Titularis vel Patroni ecclesiae, quando dicenda sunt suffragia. (Vidi: Zbirka str. 241 i sl.)

2. Completorium.

1. ℟. *Jube, domne* (vel *Domine,* quando quis solus recitat), *benedicere* 2. Benedictio: *Noctem quietam ... Dominus omnipotens.* ℟. *Amen.* 3. Lectio brevis: *Fratres, sobrii estote et vigilate ... fortes in fide. Tu autem Domine miserere nobis.* ℟. *Deo gratias.* 4. ℣. *Adjutorium † nostrum* ... ℟. *Qui fecit* ... 5. *Pater noster* — (totum secreto). 6 Confessio *(Confiteor . . .)* et Absolutio *(Misereatur . . .; Indulgentiam † . . .),* prout habetur in Breviario. — Quando quis solus recitat officium, in Completorio et Prima semel tantum dicit *Confiteor,* omissis verbis *tibi Pater* vel *vobis fratres* etc., et similiter dicit *Misereatur nostri, peccatis nostris, tribuat nobis.* 7. ℣. *Converte nos, Deus* ... ℟. *Et averte iram tuam* ... 8 ℣. *Deus, in adjutorium †* ... ℟. *Domine, ad adjuvandum* ... cum *Gloria Patri* ... 9. Antiphona unica *(Miserere),* inchoata tantum. 10. Psalmi quatuor: a) *Cum invocarem . . .;* b) *In te, Domine . . .;* c) *Qui habitat . . .;* d) *Ecce nunc . . .; cum Gloria Patri* post singulos et in fine Antiph. *Miserere* integra dicta. 11. Hymnus: *Te lucis ante terminum* . . ., *ut* in Breviario. 12. Capitulum: *Tu autem in nobis . . . Deus noster.* ℟. *Deo gratias.* 13. ℟. breve: *In manus tuas, Domine,* Commendo spiritum meum,* quod eodem modo repetitur. 14. ℣. *Redemisti nos . . . veritatis.* Commendo spiritum meum.* 15. ℣. *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto.* ℟. *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* 16. ℣ *Custodi nos, Domine*...

℟. *Sub umbra alarum tuarum* . . . 17. Antiphona: *Salva nos,* inchoata tantum. 18. Canticum: *Nunc dimittis* . . . cum *Gloria Patri* in fine, et repetitione Antiphonae: *Salva nos* . . . Extra festa duplicia et octavas dicuntur Preces. 19. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 20. Oratio: *Oremus. Visita, quaesumus, Domine . . . sit super nos semper. Per D. N. J. Ch. . . . Per omnia saecula saeculorum.* ℟ *Amen.* 21. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 22. ℟. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.* 23. Benedictio: *Benedicat et custodiat nos . . . Pater † et Filius et Spiritus sanctus.* ℟. *Amen.* 24 Antiphona de B. V. Maria cum ℣. ℟. atque Oratione. 25. ℣. *Divinum auxilium † maneat semper vobiscum.* ℟. *Amen.* 26. *Pater noster, Ave Maria* et *Credo* (totum secreto). 27. Tandem additur Oratio: *Sacrosanctae et individuae Trinitati . . . per infinita saecula saeculorum.* ℟. *Amen, cum* ℣. *Beata viscera* . . . ℟. *Et beata ubera* . . . 28. *Pater noster, Ave Maria* (secreto).

3. Matutinum

1. Oratio: *Aperi, Domine, os meum* ... secreto. — Deinde pro incipiendo Matutino: 2. *Pater, Ave, Credo* — totum secreto. 3⁰ ℣. *Domine, labia mea aperies.* ℟. *Et os meum annuntiabit laudem tuam* — totum clara voce et formando crucem minorem in labia. 4⁰ ℣. *Deus, in adjutorium meum intende.* ℟. *Domine, ad adjuvandum me festina. Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto: Sicut erat in principio et nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen. Alleluja.* 5⁰ Invitatorium; quo repetito Psalmus 94. invitatorius *Venite, exsultemus Domino* . . . cujus Versibus semper inseritur Invitatorium, primo integrum, deinde dimidium inde ab asterisco. 6. Hymnus.

A. In primo Nocturno:

7. Tres Antiphonae duplicatae cum tribus Psalmis, ut in Breviario proprio loco, semper cum *Gloria Patri* in fine eorum. 8. Versiculus et Responsorium. 9. *Pater noster* — secreto. 10. Absolutio I.: *Exaudi, Domine* etc. 11. ℣. *Jube, domne* (vel *Domine), benedicere.* 12. Benedictio 1.: *Benedictione perpetua* etc. 13. Lectio 1.; ad finem cujuslibet Lectionis dicitur: *Tu autem, Domine, miserere nobis.* ℟. *Deo gratias.* 14. Responsorium I. 15. ℣. *Jube, domne* (vel *Domine), benedicere.* 16. Benedictio 2.: *Unigenitus Dei Filius* etc. 17. Lectio 2. 18. Responsorium II. 19. ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* 20. Benedictio 3. *Spiritus sancti gratia* etc. 21. Lectio 3. 22. Responsorium III.

B. In secundo Nocturno:

23. Tres Antiphonae cum tribus Psalmis, ut in Breviario proprio loco. 24. Versiculus et Responsorium. 25. *Pater noster.* — ℣. *Et ne nos . . .* ℟. *Sed libera . . .* 26. Absolutio II. *Ipsius pietas* etc. 27. ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* 28. Benedictio 4.: *Deus Pater omnipotens* etc. 29. Lectio 4. 30. Responsorium IV. 31. ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* 32. Benedictio 5.: *Christus perpetuae* etc. 33. Lectio 5. 34. Responsorium V. 35. ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* 36. Benedictio 6.: *Ignem sui amoris* etc. 37. Lectio 6. 38. Responsorium VI.

C. In tertio Nocturno.

39. Tres Antiphonae cum tribus Psalmis, ut in Breviario proprio loco. 40. Versiculus et Responsorium. 41. *Pater noster* — ℣. *Et ne nos . . .* ℟. *Sed libera nos . . .* 42. Absolutio III.: *A vinculis peccatorum* etc. 43. ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* 44. Benedictio 7.: *Evangelica lectio* etc. 45. Lectio 7. 46. Responsorium VII. 47. ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* 48. Benedictio 8. 9. Lectio 8. 50. Responsorium VIII. 51. ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* 52. Benedictio 9. 53. Lectio 9. 54. Hymnus: *Te deum laudamus . . .*

4. Laudes (immediate sequentes).

1. ℣. *Deus in adjutorium* cum *Gloria Patri* etc. 2. Antiphona 1., cum I. Psalmo, quo finito et cum *Gloria Patri,* clauso repetitur Antiphona. 3. Antiphona 2. cum II. Psalmo. 4. Antiphona 3. cum III. et IV. Psalmis sine *Gloria Patri* conjunctis, quibus finitis *Gloria Patri,* et repetitio Antiphonae. 5. Antiphona 4. cum Cantico *Benedicite,* quod non clauditur cum *Gloria Patri,* sed post ultimum versum immediate repetitur Antiphona. 6. Antiphona 5. cum Psamis 148. *Laudate Dominum de caelis . . .* et 149. *Cantate Domino . . .,* atque 150. *Laudate Dominum in Sanctis . . .,* item sine *Gloria Patri* conjunctis, quibus finitis *Gloria Patri,* et repetitio Antiphonae. 7. Capitulum. ℟. *Deo gratias.* 8. Hymnus, ut in Breviario proprio loco. 9. Versiculus et Responsorium. 10 Antiphona ad *Benedictus.* 11. Canticum *Benedictus Dominus* cum *Gloria Patri,* et repetitione Antiphonae. 12. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 13. Oratio: *Oremus.* (14.) Commemoratio: a) Antiphona. b) Versiculus et Responsorium. c) Oratio: *Oremus.* 15. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 16. ℣. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.* 17. ℣. *Fidelium animae per misericordiam Dei requiescant in pace.* ℟. *Amen.* 18. Conclusio Laudum, nisi alia sequatur Hora: a) *Pater noster* — (totum secreto.) b) ℣. *Dominus det nobis suam pacem* (ubi nonnulli crucem majorem formant). ℟. *Et vitam aeternam. Amen.* Antiphona de B. M. V. cum ℣. ℟. et Oratione. c) ℣. *Divinum auxilium maneat semper nobiscum.* ℟. *Amen,* cui nonnulli addunt *Pater noster* et *Ave Maria,* (totum secreto).

5. Prima.

1. *Pater, Ave, Credo* — (totum secreto). 2. ℣. *Deus in adjutorium . . .* cum *Gloria Patri . . .* ut supra in Laudibus. 3. Hymnus: *Jam lucis orto sidere . . .* ut in Psalterio. 4. Antiphona (1. ex Laudibus Festi) inchoata tantum 5. Psalmi tres: a) *Deus in nomine . . .,* b) *Beati . . .;* c) *Retribue . . .;* quibus in festo Ss. Trinitatis et quoties officium recitatur de Dominica, additur Symbol. Athanas. *(Quicumque vult . . .),* cum *Gloria Patri* in fine singulorum. 6. Antiphona integra repetita. 7. Capitulum: *Regi saeculorum immortali . . . in saecula saeculorum. Amen.* ℟. *Deo gratias.* 8. ℟. breve: *Christe, Fili Dei vivi, miserere nobis.* 9. ℣. *Qui sedes ad dexteram Patris.* ℟. *Miserere nobis.* 10. ℣. *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto.* ℟. *Christe, Fili Dei vivi, miserere nobis.* 11. ℣. *Exsurge, Christe, adjuva nos.* ℟. *Et libera nos propter nomen tuum.* 12. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 13. Oratio: *Oremus. Domine, Deus omnipotens* etc. 14. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 15. ℣. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.* (16.) In Choro hic legitur Martyrologium. 17. ℣. *Pretiosa in conspectu Domini.* ℟. *Mors Sanctorum ejus.* 18. Oratio. *Sancta Maria et omnes Sancti* etc. 19. Ter dicitur· ℣. *Deus in adjutorium . . .* (non fit signum crucis). ℟. *Domine ad adjuvandum . . .,* et ultimo additur: *Gloria Patri . . . Sicut erat . . .,* ut in Breviario. 20. Tum: *Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie eleison. Pater noster* — secreto usque ad ℣. *Et ne nos inducas . . .* ℟. *Sed libera nos a malo.* 21. ℣. *Respice in servos tuos . . .* ℟. *Et sit splendor.* 22. ℣. *Gloria Patri . . .* ℟. *Sicut erat in pricipio . . .* 23. Oratio: *Oremus. Dirigere et sanctificare* etc. 24 ℣. *Jube, domne* (vel *Domine*), *benedicere.* 25. Benedictio: *Dies et actus nostros in sua pace disponat Dominus omnipotens.* ℟. *Amen.* 26. Lectio brevis (Capitulum ex Nona festi). Additur: *Tu autem, Domine, miserere nobis.* ℟. *Deo gratias.* 27. ℣. *Adjutorium † nostrum . . .* (fit signum crucis). ℟. *Qui fecit coelum . . .* 28. ℣. *Benedicite.* ℟. *Deus.* 29. Benedictio: *Dominus nos benedicat . . . requiescant in pace.* ℟. *Amen.*

Notanda: 1. Antiphonae ad Horas minores si propriae non assignantur, sumuntur de Laudibus secundum ordinem, omissa quarta: ante Psalmos usque ad asteriscum, post eosdem vero integrae dicuntur.

2. Ad Primam de festis dicuntur tantum tres Psalmi; in Prima de feria post primum Psalmum alius additur prout indicat Breviarium, (excepto Sabbato): in Prima de Dominica secundus Psalmus dicitur *Confitemini* (omittitur vero a Dom. in Albis usque ad Pentecosten): a Septuagesima usque ad Dom. Palmarum ejus loco dicitur Psalmus *Dominus regnavit*, ex Laudibus.

3. Preces feriales dicuntur, quoties ad Laudes dictae sunt Preces.

4. Ad finem Primae pro Lectione brevi in festis sumitur Capitulum Nonae, cui additur „Tu autem, Domine, etc."

6. Tertia.

1. *Pater noster. Ave Maria* — (totum secreto). 2. ℣. *Deus in adjutorium* . . . ut supra ad Primam. 3. Hymnus: *Nunc sancte nobis Spiritus* (ex Psalterio) exceptis die et tota octava Pentecostes, qua dicitur: *Veni Creator.* 4. Antiphona (2. ex Laud.) inchoata tantum. 5. Psalmi tres: a) *Legem pone* . . .; b) *Memor esto* . . .; c) *Bonitatem fecisti* . . . cum *Gloria Patri* post singulos. 6 Antiphona integra repetita. 7. Capitulum ut in Laudibus. 8. ℟. breve. 9. ℣. *Dominus vobiscum.* ℣. *Et cum spiritu tuo.* 10. Oratio (ut in Laudibus.) 11. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* 12. ℣. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.* 13. ℣. *Fidelium animae* . . . *in pace.* ℟. *Amen.*

7. Sexta.

1. et 2. ut supra ad Tertiam. 3. Hymnus: *Rector potens, verax Deus* (ex Psalterio). 4. Antiphona (3. ex Laud.) inchoata: 5. Psalmi tres: a) *Defecit* . . .; b) *Quomodo* . . .; c) *Iniquos* . . . itidem cum *Gloria Patri* post singulos. 6. Antiphona repetita. 7. Capitulum. 8. ℟. breve. 9.—13. eodem modo ut in Tertia.

8. Nona.

1. et 2. supra in Tertia et Sexta. 3. Hymnus: *Rerum Deus, tenax vigor* (ex Psalterio). 4. Antiphona (5. et ex Laudibus) inchoata. 5. Psalmi tres: a) *Mirabilia* . . .; b) *Clamavi* . . .; c) *Principes* . . . itidem cum *Gloria Patri* post singulos. 6. Antiphona integra repetita. 7. Capitulum. 8. ℟. breve. 9.—13. eodem modo ut in Tertia.

Notanda pro Tertia, Sexta et Nona: 1. Capitulum et Responsorium in festis habentur in Proprio vel in Communi; in Dominicis et feriis si non habentur in Proprio de Tempore, dicuntur ut in Psalterio.

2. Si fit interruptio post unam ex horis minoribus, debet dici Pater noster; addendum est „Dominus det nobis suam pacem" cum Antiphona de B. M. V.

3. Si cum Laudibus immediate junguntur horae minores, Antiphona de B. M. V. solummodo his absolutis dicenda est.

4. In choro Antiphona de B. M. V. dici debet post quamlibet horam, post quam disceditur e choro.

9. Vesperae secundae.

1.—9. eodem modo, ut in primis Vesperis, praeter ultimum Psalmum, qui interdum proprius est festo. 10. Versiculus et Responsorium. 11 Antiphona ad *magnificat*, quae dicitur ante et post Canticum. 12.—14. eodem modo, ut in primis Vesperis (15.) Commemoratio: a) Antiphona. b) Versiculus et Responsorium. c) Oratio, ut supra in I. Vesperis. 16.—18. eodem modo, ut in primis Vesperis.

10. Completorium.

Totum eodem modo dicitur, ut supra post primas Vesperas.

Notae quaedam generales.

1. Oratio *Aperi* ante Officium, et *Sacrosanctae* post Officium dicenda, non sunt de praecepto. Indulgentia orationi *Sacrosanctae* adnexa non obtinetur a sanis, nisi recitetur *flexis genibus*: ii vero, qui ob infirmitatem genibus flexis illam orationem recitare nequeunt, tamen lucrari possunt indulgentiam. *(S. Conc. Indulg. 7. Jan. 1856. Prinzivalli n. 654.).*

2. Rubricae Breviarii de percussione pectoris, de crucesignationibus et de habitu corporis, quo diversae partes Officii dicendae praescribuntur (e. g. stando, flexis genibus), extra chorum non obligant *(S. Lig. lib. IV. n. 179.)*, sed laudabiliter observantur.

3. Rubricae Breviarii, quibus Psalmi graduales, Officium defunctorum, Psalmi poenitentiales, certis diebus recitari jubentur, extra chorum non obligant.

Tenentur tamen etiam illi, qui non obligantur ad chorum, a) ad Litanias Omnium Sanctorum cum suis precibus et orationibus die 25. Aprilis et tribus feriis Rogationum; quae Litaniae non possunt

anticipari. b) ad Officium defunctorum die 2. Novembris, quod potest anticipari ab iis, qui officium privatim recitant; in choro non potest anticipari. *(S. Lig. IV. n. 174.)*

4. Quod ad tempus recitandi Officii spectat, Matutinum et Laudes dicendae sunt (a sacerdote, ex sententia communiore) ante Missam, Prima et Tertia ante meridiem, Sexta et Nona ante vel post meridiem, Vesperae et Completorium post meridiem. Potest etiam Matutinum cum Laudibus anticipari die praecedente; tempus autem anticipandi incipit, postquam effluxit dimidia pars horarum, quae sunt inter meridiem et occasum solis. Semper tamen licet incipere saltem ab hora quarta, etiam quando dies sunt longissimi. Praeterea, a Sabbato post Cineres usque ad Sabbatum sanctum, exceptis Dominicis, Vesperae dici *possunt* (in choro *debent*) ante meridiem; Completorium debet dici post meridiem.

5. Officium de die infra octavam fit, ut in festo, sed ritu semiduplici, Lectiones I. Noct. (ordinarie) de Scriptura occurrente, 2. et 3. propriae.

6. In festis dupl. maj. et altioris ritus Lectiones primi Noct. nunquam dicuntur de Scriptura occurrente, sed assignantur propriae; idem contingit in nonnullis etiam duplicibus. Quodsi in dies hujusmodi simul cadunt in Proprio de tempore Lectiones *de initio* alicujus libri s. Scripturae, tunc hae regulariter, nisi secus omnino omittendae essent, transferuntur in proximum diem similiter non impeditum, et Lectiones huic diei assignatae omittuntur.

7. Tempore paschali, id est a Dominica in Albis usque ad Nonam Sabbati post Pentecosten pro Apostolis, Evangelistis et Martyribus habetur Officium proprium. In reliquis Officiis haec servantur:

a) tres Psalmi uniuscujusque Nocturni dicuntur sub una Antiphona scilicet sub prima; b) additur unum „Alleluja" ad Invitatorium, ad omnes Antiphonas, ad Versiculos et Responsoria, ad Responsoria post Lectiones (sed non ad Versus); c) ad Responsoria brevia Horarum additur duplex Alleluja; d) ubi autem jam habetur Alleluja, nihil additur. (De Prima ac de Completorio cfr. Rubr. Brev. in locis propriis).

8. *Modus variandi Antiphonam et Versum in occurrentia*: Quando plures commemorationes occurrunt faciendae de eodem Communi, de qua Antiphona et Versus jam dicta sunt in officio, ita disponendae sunt commemorationes: *Ad Vesperas* primo accipienda est Antiphona cum Versu Laudum; secunda commemoratio sumetur ex secundis Vesperis cum Versu secundi Nocturni, tertia vero commemoratio fiet desumendo Antiphonam primam ex tertio Nocturno cum

Versu ejusdem Nocturni. *Ad Laudes* prima commemoratio fit per Antiphonam et Versum ex primis Vesperis, secunda commemoratio fiat cum Antiphona prima tertii Nocturni et Versu assignatis jam in primis Vesperis; tertia autem commemoratio fiet desumendo Antiphonam et Versum dicta secundo loco in primis Vesperis, nempe Antiphonam Vesperarum II. et Versum Nocturni II. *(S. R. C. n. 4043 ad tit. XXIV. dub. 4; die 5. Maji 1736.)*.

Pro commoditate utentium positum est sequens schema:

a) Si non agitur de die infra octavam:

Ad Vesperas:

1. com. fit per Antiph. et ℣. de Laudibus;
2. „ „ „ Ant. de II. Vesp. et ℣. II. Nocturni;
3. „ „ „ Ant. primam cum ℣. III. Nocturni.

Ad Laudes:

1. com. fit per Antiph. et ℣. de I. Vesperis;
2. „ „ „ Ant. primam cum ℣. III. Nocturni;
3. „ „ „ Ant. de II. Vesp. et ℣. II. Nocturni.

b) Si agitur de die infra octavam alicujus Sancti non habentis Ant. et Vers. propr. et Ant. et Vers. de Communi jam dicta sunt, tunc pro commen. octavae sumenda est *ad Laudes* Ant. ex II. Vesp., et *ad Vesperas* Ant. de Laudibus; in utroque casu Vers. ex I. Vesp. *(S. R. C. n. 4395 ad 6; die 18. Dec. 1779.)*.

(Schneider: Manuale Clericorum.)

Addenda et varianda
in rubricis generalibus Breviarii Romani.
Ex decreto diei XI. Decembris 1897.

I. De Officio duplici.

N. 2. Festum duplex celebratur aut de eodem fit commemoratio eo die quo cadit, nisi illud contingat transferri, ut dicetur in Rubrica de Translatione Festorum.

N. 2. Festum duplex celebratur aut de eodem fit Commemoratio eo die quo cadit, nisi illud contingat transferri *aut penitus omitti*, ut dicetur in Rubrica de Translatione Festorum.

N. 6. Preces ad Primam et Completorium, et Suffragia de Sancta Maria, Sancto Joseph, Apostolis et Pace, ad Vesperas et Laudes non dicuntur in Officio duplici, ut etiam in propriis eorum Rubricis dicetur.

N. 6. Preces ad Primam et Completorium, et Suffragia de Sancta Maria, Sancto Joseph, Apostolis, *Titulo*, et Pace ad Vesperas et Laudes non dicuntur in Officio duplici, ut etiam in propriis eorum Rubricis dicetur.

II. De officio semiduplici.

N. 2. De Festo semiduplici fit eo die quo cadit, aut de illo ponitur Commemoratio, ut dicetur in Rubrica de Translatione Festorum.

N. 2. De Festo semiduplici fit eo die quo cadit, aut de illo ponitur Commemoratio, *vel penitus omittitur*, ut dicetur in Rubrica de Translatione Festorum.

IV. De Dominicis.

N. 1. De Dominica semper fit Officium in Dominicis Adventus, et in Dominicis a Septuagesima usque ad Dominicam in Albis inclusive, quocumque Festo Duplici, vel Semiduplici adveniente: quia tunc Festum transfertur, aut de eo fit commemoratio (ut in Rubrica de Translatione Festorum dicetur), nisi illud Festum sit de principali Titulo vel Patrono alicujus Ecclesiae, vel loci, aut Dedicatione propriae Ecclesiae: quia tunc de hujusmodi Festo fit tantum in Ecclesia vel loco, cujus est Titulus vel Patronus vel Dedicatio, cum Commemoratione Dominicae; quibusdam Dominicis exceptis, ut dicetur in Rubrica de Commemorationibus. Id pariter servatur quoad alia Festa primae classis, in praedictis Dominicis occurrentia. In aliis Dominicis per annum fit de Dominica, etc.

N. 1. De Dominica semper fit Officium in Dominicis Adventus, et in Dominicis a Septuagesima usque ad Dominicam in Albis inclusive, quocumque Festo Duplici, vel Semiduplici adveniente: quia tunc Festum transfertur, aut de eo fit Commemoratio *aut penitus omittitur* (ut in Rubrica de Translatione Festorum dicetur), nisi illud Festum sit *Duplex primae classis;* quia tunc *fit tantum* de hujusmodi Festo, cum Commemoratione Dominicae; quibusdam Dominicis exceptis, ut dicetur in Rubrica de Commemorationibus. In aliis Dominicis per annum fit de Dominica, etc.

VII. De Octavis.

N. 3. . . . . ut dicetur in eadem Rubrica de Translatione Festorum. Infra Octavam Epiphaniae fit tantum de Patrono vel Titulari Ecclesiae, et de Dedicatione ejusdem (non tamen in die Octava) cum commemoratione Octavae. Infra Octavam Corporis Christi, etc.

N. 3. . . . . ut dicetur in eadem Rubrica de Translatione Festorum. Infra Octavam Epiphaniae fit tantum *de Duplicibus primae classis (non tamen in die Octava)*, cum Commemoratione Octavae. Infra Octavam Corporis Christi, etc

VIII. De Officio S. Mariae in Sabbato.

N. 5. Dicuntur Preces Dominicales ad Primam et Completorium, et fiunt Suffragia consueta de sancto Joseph, de Apostolis et de Pace, et tempore Paschali sola commemoratio de Cruce, ut in secunda Feria post Octavam Paschae Post Nonam nihil fit de ea, nisi consueta ejus commemoratio cum aliis Suffragiis, quando dicenda sunt in Officio de Domica.

N. 5. Dicuntur Preces Dominicales ad Primam et Completorium, et fiunt Suffragia consueta de sancto Joseph. de Apostolis, *de Titulo*, et de Pace, et tempore Paschali sola Commemoratio de Cruce ut in secunda Feria post Octavam Paschae Post Nonam nihil fit de ea, nisi consueta ejus Commemoratio cum aliis Suffragiis, quando dicenda sunt in Officio de Dominica.

IX. De Commemorationibus.

N. 8. Commemorationes fiunt hoc modo: Post Orationem diei, in primis Vesperis dicitur Antiphona quae posita est ad Magnificat, et in Laudibus quae posita est ad Benedictus in Communi (si propriam non habuerit) conveniens ejus Officio, cujus fit commemoratio. Post Antiphonam dicitur Versus, inde sumendus, unde sumpta est Antiphona, scilicet post Hymnum Vesperarum et Laudum: deinde dicitur Oratio. Si Antiphona et Versus Festi de quo fit commemoratio, sumenda essent ex eodem Communi, unde sumpta sunt in Officio diei, in Festo comme-

N. 8. Commemorationes fiunt hoc modo: Post Orationem diei, in primis Vesperis dicitur Antiphona quae posita est ad Magnificat, et in Laudibus quae posita est ad Benedictus in Communi (si propriam non habuerit) conveniens ejus Officio, cujus fit Commemoratio. Post Antiphonam dicitur Versus, inde sumendus, unde sumpta est Antiphona, scilicet post Hymnum Vesperarum et Laudum: deinde dicitur Oratio. Si Antiphona et Versus Festi *simplicis*, de quo fit Commemoratio, sumenda essent ex eodem Communi, unde sumpta sunt in Officio diei, in Festo Comme-

morationis variantur, ita ut in Vesperis sumantur ex Laudibus, et in Laudibus. ex primis Vesperis ejusdem Communis, nisi aliter signetur. Et similiter, si in secundis Vesperis sanctae Agathae, aut alterius sanctae novem Lectionum fieri debeat commemoratio beatae Mariae, pro ejus Officio in sequenti Sabbato celebràndo, ne repetatur ℣. Diffúsa est grátia, dicatur ℣. Benedicta tu, ex Laudibus. Si item occurrat, ut eadem sit Oratio Festi de quo fit Officium, et ejus de quo fit commemoratio, mutetur Oratio pro commemoratione in aliam de Communi. Si de Tempore fiat commemoratio, de Dominica scilicet, vel Feria, Antiphona et Versus ante Orationem eodem modo sumantur ex Proprio de Tempore, si habuerint proprium, alioquin de Psalterio, Oratio vero ex Proprio de Tempore.

N. 11. Quando contingit fieri plures commemorationes, servetur

morationis variantur, ita ut in Vesperis sumantur ex Laudibus, et in Laudibus ex primis Vesperis ejusdem Communis, nisi aliter signetur. *Si vero ex eodem Communi, unde sumpta sunt in Officio diei, sumenda essent Antiphona et Versus Festi redacti ad instar simplicis, tunc in primis Vesperis Antiphona et Versus sumantur e secundis; si Festum utrasque Vesperas habeat, in Laudibus e primis Vesperis, et in secundis Vesperis Antiphona sumatur e Laudibus et Versus e primis Vesperis, nisi aliter signetur: excepto casu, quo Commemoratio alicujus S. Virginis facienda sit in Festo alterius S. Virginis; tunc enim in primis Vesperis pro S. Virgine de qua agitur Commemoratio, Antiphona sumenda erit e Laudibus. Quando vero Festum ad instar Simplicis recolendum Commemorationem in secundis Vesperis ob Festum duplex primae vel secundae classis immediate sequens non habeat, fit ut supra dictum est de Festis simplicibus.* Et similiter si in secundis Vesperis sanctae *Angelae Mericiae*, aut alterius Sanctae novem Lectionum fieri debeat Commemoratio beatae Mariae, pro ejus Officio in sequenti Sabbato celebrando, ne reperatur ℣, Diffúsa est grátia, dicatur ℣. Benedicta tu, ex Laudibus. Si item occurrat, ut eadem sit Oratio Festi de quo fit Commemoratio, mutetur Oratio pro Commemoratione in aliam de Communi. Si de Tempore fiat Commemoratio, de Dominica scilicet, vel Feria, Antiphona et Versus ante Orationem eodem modo sumantur ex Proprio de Tempore, si habuerit proprium, alioquin de Psalterio, Oratio vero ex Proprio de Tempore.

N. 11. *Quando contingit fieri plures Commemorationes, illae sem-*

hic ordo. De Duplici, licet agatur tamquam Simplex, fiat ante Dominicam, de Dominica ante Festum semiduplex, de Semiduplici, etiam quando reducitur ad modum Simplicis. ante diem infra Octavam, de die infra Octavam, ante Ferias Adventus, Quatuor Temporum, Vigiliarum, et Rogationum, et de dictis Feriis ante Festum simpex. De sancta Maria (quando in secundis Vesperis Festi novem Lectionum, quod Feria sexta celebratum sit, de ea fieri debet Commemoratio pro Officio sequentis Sabbati) fiat ante Festum simplex in Sabbato occurrens. De Festo simplici fit commemoratio ante Suffragia, seu communes Commemorationes de Cruce, sancta Maria, sancto Joseph, Apostolis et de Pace, et ante commemorationem cujuscumque Tituli, vel Patroni Ecclesiae, quae etiam pro sui dignitate aliis Suffragiis praedictis praeponeretur. De quibus Suffragiis, quomodo et quando facienda sint, habetur inferius propria Rubrica.

per praeponantur, quae ad Officium pertinent, cujuscumque sit ritus; exceptis illis, quae ab Officio, de quo agitur, nunquam separantur, uti de sancto Paulo Apostolo in Cathedra sancti Petri etc., prout in Rubricis specialibus suo loco dicetur. Deinde servetur hic ordo: 1. De Dominica privilegiata, 2. de die Octava, 3. de Duplici majori, 4. de Duplici minori, ad instar Simplicium redactis, 5. de Dominica communi, 6. de die infra Octavam Corporis Christi, 7. de Semiduplici, 8. de die infra Octavam communem ad simplicem ritum pariter redactis, 9. de Feria majori vel Vigilia, 10. de Simplici. De sancta Maria (quando in secundis Vesperis Festi novem Lectionum, quod Feria sexta celebrandum sit, de ea fieri debet Commemoratio pro Officio sequentis Sabbati) fiat ante festum simplex in Sabbato occurrens. De Festo simplici fit Commemoratio ante Suffragia, seu communes Commemorationes de Cruce, sancta Maria, sancto Joseph, Apostolis et de Pace, et ante Commemorationem cujuscumque Tituli vel Patroni Fcclesiae, quae etiam pro sui dignitate aliis Suffragiis, quomodo et quando facienda sint, habetur inferius propria Rubrica.

X. De Translatione Festorum.

N. 1. Si aliquod Festum Duplex occurrat in Dominicis Adventus, et in Dominicis a Septuagesima usque ad Dominicam in Albis inclusive, in Vigilia Nativitatis Domini, in die Circumcisionis, in tota Octava Epiphaniae, in Feria quarta Cinerum, in tota majori Hebdomada, et infra Octavam Paschae, in Ascensione Domini, in diebus a Vigilia Pentecostes usque ad

N. 1. Si aliquod Festum Duplex occurrat in Dominicis Adventus, et in Dominicis a Septuagesima usque ad Dominicam in Albis inclusive, in Vigilia *et Festo* Nativitatis Domini, in die Circumcisionis, in *Festo ac* tota Octava Epiphaniae, in Feria quarta Cinerum, in tota majori Hebdomada, et infra Octavam Paschae, in Ascensione Domini, in diebus a Vi-

Festum Sanctissimae Trinitatis inclusive. in Festo Corporis Christi et ejus die Octava. in Festo Immaculatae Conceptionis et Assumptionis beatae Mariae Virginis. in Festo sancti Joseph Sponsi ejusdem. et Omnium Sanctorum: transfertur in primam diem Festo duplici vel semiduplici non impeditam. exceptis tamen Festis Nativitatis sancti Joannis Baptistae. et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, quae in die octava Corporis Christi celebrantur: excepto quoque Festo quocumque solemni alicujus loci quod in propria tantum Ecclesia, etiam in aliquibus ex supradictis diebus occurrens, scilicet in Dominicis secunda, tertia et quarta Adventus. et Quadragesimae, Dominica Septuagesimae, Sexagesimae. et Quinquagesimae, et diebus infra Octavam Epiphaniae (ut in Rubrica de Commemorationibus dictum est) celebratur. Si autem Festum Purificationis beatae Mariae venerit in aliqua Dominica secundae classis. transfertur in Feriam secundam sequentem, quamvis impeditam *Idemque est de Annuntiatione beatae Mariae.* Item si Festum Nativitatis sancti Joannis Baptistae venerit in die Corporis Christi, transfertur in sequentem diem cum commemoratione Octavae, et in secundis Vesperis Corporis Christi fit tantum commemoratio sancti Joannis: sequentibus autem diebus fit Officium de eadem Octava Corporis Christi, cum commemoratione Octavae sancti Joannis. Dies autem Octava sancti Joannis tunc veniens in die Octava Corporis Christi, non transfertur, sed de illa eo anno fit tantum commemoratio in utrisque Vesperis et Laudibus diei Octavae Corporis Christi: et id semper servetur, quando Festum habens Octavam transfertur, ut non

gilia Pentecostes usque ad Festum Sanctissimae Trinitatis inclusive, in Festo Corporis Christi, et ejus die Octava, in Festo *Sacratissimi Cordis Jesu, in Festis* Immaculatae Conceptionis, *Annuntiationis* et Assumptionis beatae Mariae Virginis, *in Nativitate sancti Joannis Baptistae,* in Festo sancti Joseph Sponsi ejusdem *beatae Mariae Virginis, sanctorum Apostolorum Petri et Pauli,* ac Omnium Sanctorum, transfertur in primam diem Festo duplici vel semiduplici non impeditam, exceptis tamen Festis Nativitatis sancti Joannis Baptistae, et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, quae in die Octava Corporis Christi *et in Festo Sacratissimi Cordis Jesu* celebrantur: excepto quoque Festo quocumque solemni alicujus loci, quod in propria tantum Ecclesia, etiam in aliquibus ex supradictis diebus occurrens, scilicet in Dominicis secunda, tertia et quarta Adventus, et Quadragesimae, Dominica Septuagesimae, Sexagesimae et Quinquagesimae, et diebus infra Octavam Epiphaniae (ut in Rubrica de Commemorationibus dictum est) celebratur *et excepto Festo primario solemni occurrente in Festo Ssmmi Cordis Jesu.* Si autem Festum Purificationis beatae Mariae Virginis venerit in aliqua Dominica secundae classis, transfertur in Feriam secundam sequentem quamvis impeditam. Item si Festum Nativitatis sancti Joannis Baptistae venerit in die Corporis Christi, transfertur in sequentem diem, cum Commemoratione Octavae; et in secundis Vesperis Corporis Christi fit tantum Commemoratio sancti Joannis: sequentibus autem diebus fit Officium de eadem Octava Corporis Christi cum Commemoratione Octavae sancti Joannis. Dies autem Octava sancti Joannis tunc veniens

ideo dies Octava transferatur, sed ipsa die de ea fiat commemoratio, quae alias erat Octava, si Festum non fuisset translatum. Quod si Festum post totam suam Octavam transferri contigerit, illo anno celebretur sine Octava: nisi Titularis Ecclesiae privilegio aliter fieri oporteat. Festa tamen duplicia minora, exceptis illis Sanctorum Ecclesiae Doctorum, si occursu Dominicae, vel majoris Festi seu Officii quomodocumque impediantur, non transferuntur, sed ipso die quo cadunt, de eis fit in utrisque Vesperis et Laudibus commemoratio, et legitur nona Lectio historica ad Matutinum, si tamen haec eo die fieri possint; secus hujusmodi Festa duplicia minora eo anno penitus omittuntur, ut in praecedenti Rubrica dictum est num. 7 et 10, et infra de Simplici dicetur num. 8. Iisdem comprehenduntur regulis alia Festa duplicia, quorum translationi in toto anni decursu locus non superest.

N. 5. Festum semiduplex occurrens diebus supradictis, et infra Octavam Corporis Christi, et aliis Dominicis per annum, non transfertur, sed ipso die quo cadit, de eo fit commemoratio in utrisque Vesperis et Laudibus, et legitur nona Lectio historica, aut illud penitus omittitur, ut supra de Duplici minori dictum est.

in die Octava Corporis Christi, non transfertur, sed de illa eo anno fit tantum Commemoratio in utrisque Vesperis et Laudibus diei Octavae Corporis Christi: et id semper servetur quando Festum habens Octavam transfertur: ut non ideo dies Octava transferatur, sed ipsa die de ea fiat Commemoratio, quae alias erat Octava, si Festum non fuisset translatum. Quod si Festum per totam suam Octavam transferri contigerit, illo anno celebretur sine Octava: nisi Titularis Ecclesiae privilegio aliter fieri oporteat. Festa tamen duplicia minora, exceptis illis Sanctorum Ecclesiae Doctorum, si occursu Dominicae, vel majoris Festi seu Officii quomodocumque impediantur, non transferuntur, sed ipso die quo cadunt, de eis fit in utrisque Vesperis et Laudibus Commemoratio, et legitur nona Lectio historica ad Matutinum, si tamen haec eo die fieri possint: secus hujusmodi Festa duplicia minora eo anno penitus omittuntur, ut in praecedenti Rubrica dictum est num. 7 et 10, et infra de Simplici dicetur num. 8 Iisdem comprehenduntur regulis alia Festa duplicia, quorum translationi in toto anni decursu locus non superest *Festa tamen duplicia minora, quamquam non sint Doctoris Ecclesiae, si quotannis a digniori Officio impediantur, reponuntur in prima die libera, tamquam in propria sede perpetuo recolenda.*

N. 5. Festum semiduplex occurrens diebus supradictis, et infra Octavam Corporis Christi, et aliis Dominicis per annum, non transfertur, sed ipso die quo cadit, de eo fit Commemoratio in utrisque Vesperis et Laudibus, et legitur nona Lectio historica, aut illud penitus omittitur, ut supra de Duplici minori dictum est *Festum ta-*

N. 6. Sic duo vel plura Festa novem Lectionum simul eodem die veniant, fiat Officium de majori, id est, de Duplici. et de Semiduplici fiat commemoratio. ut supra. At si omnia fuerint Duplicia minoris solemnitatis sunt, si transferri valeant transferantur: aliter de eis, quemadmodum de Semiduplicibus fiat commemoratio, juxta superius explicata.

N. 7. Si plura Festa duplicia ex iis quae transferri possunt, transferenda sint, quod est magis solemne semper prius transferatur, et prius celebretur: alioquin si sunt aequalia, unum ante aliud transferatur eo ordine, quo erant celebranda in propriis diebus.

men semiduplex, si quotannis ab Officio digniori impediatur, reponitur in prima die libera, tamquam in propria sede perpetuo celebrandum, uti de Duplici minori superius cantum est.

N. 6. Si duo vel plura Festa novem Lectionum simul eodem die veniant, fiat Officium de majori, id est, de Duplici, et de Semiduplici fiat Commemoratio, ut supra. At si omnia fuerint Duplicia, vel omnia Semiduplicia, fiat de digniori, seu solemniori, *videlicet, de Festo potioris ritus prae alio ritus inferioris aut in paritate ritus de primario prae secundario, aut, iisdem primariis vel secundariis, de digniori ratione personae, aut, in paritate dignitatis de fixo prae mobili, aut denique, ceteris paribus, de magis proprio prae minus proprio;* et quae Duplicia minoris solemnitatis sunt, si transferri valeant, transferantur: aliter de eis, quemadmodum de Semiduplicibus, fiat Commemoratio *aut penitus omittantur,* juxta superius explicata.

N. 7. Si plura Festa duplicia ex iis quae transferri possunt, transferenda sint. quod est magis solemne semper prius transferatur, et prius celebretur: alioquin si sunt aequalia, unum ante aliud transferatur eo ordine, quo erant celebranda in propriis diebus: *quod etiam servabitur in Festis duplicibus minoribus, et semiduplicibus perpetuo impeditis.*

XI. De Concurrentia Officii.

N. 4. Semiduplici Festo, Dominica, et die infra Octavam concurrentibus cum sequenti Duplici, omnia de Duplici cum commemoratione illorum, nisi Duplex fuerit ex numero majorum, quae supra in Rubrica de Commemorationibus

N. 4. Semiduplici Festo, Dominica, et die infra Octavam, concurrentibus cum sequenti Duplici, omnia de Duplici cum Commemoratione illorum; nisi Duplex fuerit ex numero majorum, quae supra in Rubrica de Commemorationibus

numerata sunt, in quibus nulla fit commemoratio praecedentis. Semiduplici Festo concurrente cum sequenti alio Semiduplici, cum Dominica, *vel cum die infra Octavam,* a Capitulo fit de sequenti, et commemoratio praecedentis, nisi aliter signetur. Semiduplici autem concurrente cum sequenti Festo simplici, vel cum Officio beatae Mariae in Sabbato, omnia de Semiduplici, cum commemoratione sequentis.

N. 6. Die infra Octavam concurrente cum sequenti Dominica, *vel Semiduplici,* a Capitulo fit de sequenti, cum commemoratione Octavae. Dies infra Octavam cum Simplici proprie non habet concursum, quia in sequenti die infra Octavam non fit de Simplici nisi commemoratio, quae et eadem ratione in praecedenti die infra Octavam fieri debet.

N 7. Die Octava concurrente cum alia die Octava, a Capitulo fit de sequenti, cum commemoratione praecedentis, excepta Octava Corporis Christi, concurrente cum Octava sancti Joannis Baptistae, in qua de sequenti fit tantum commemoratio, et quando aliter in propriis locis notatur. Die Octava concurrente cum sequenti Duplici minori, etiam translato, a Capitulo fit de sequenti, cum commemoratione Octavae (exceptis diebus Octavis Festivitatum beatae Mariae Virginis, etiam particularibus alicujus Religionis, in quibus de sequenti fit tantum commemoratio). Concurrente vero cum sequenti Duplici

numerata sunt, in quibus nulla fit Commemoratio praecedentis. Semiduplici Festo concurrente cum sequenti alio Semiduplici, *vel* cum Dominica. a Capitulo fit de sequenti, et Commemoratio praecedentis, nisi aliter signetur. *Eodem vero Semiduplici concurrente cum sequenti die infra Octavam, Vesperae erunt de illo, cum Commemoratione Octavae.* Semiduplici autem concurrente cum sequenti Festo simplici, vel cum Officio beatae Mariae in Sabbato, omnia de Semiduplici, cum Commemoratione sequentis.

N. 6 Die infra Octavam concurrente cum sequenti Dominica, a Capitulo fit de sequenti, cum Commemoratione Octavae. *Die vero infra Octavam concurrente cum sequenti Semiduplici, Vesperae erunt de sequenti, cum Commemoratione Octavae.* Dies infra Octavam cum Simplici proprie non habet concursum, quia in sequenti die infra Octavam non fit de Simplici nisi Commemoratio, quae et eadem ratione in praecedenti die infra Octavam fieri debet.

N. 7. Die Octava concurrente cum alia die Octava, *ceteris paribus,* a Capitulo fit de sequenti cum Commemoratione praecedentis. excepta Octava Corporis Christi, concurrente cum Octava sancti Joannis Baptistae, in qua de sequenti fit *Commemoratio, etiam occurrente Festo Duplici primae classis Sacratissimi Cordis Jesu* et quando aliter in propriis locis notatur. Die Octava concurrente cum sequenti Duplici minori, etiam translato, *ceteris paribus,* a Capitulo fit de sequenti, cum Commemoratione Octavae (exceptis diebus Octavis *Festorum primariorum* beatae Mariae Virginis, etiam particularibus alicujus Reli-

majori, etiam translato, totum Officium fit de sequenti, cum commemoratione Octavae, excepta die Octava Epiphaniae, Paschae, Ascensionis, *et Corporis Christi,* in quibus de sequenti fit tantum commemoratio. Si autem sequens Festum etiam translatum, fuerit ex solemnioribus supra enumeratis in Rubrica de Commemorationibus, in secundo ordine num. 6. totum Officium fit de sequenti, cum commemoratione Octavae.

gionis, *sanctorum Angelorum, sancti Joannis Baptistae, sancti Joseph Sponsi beatae Mariae Virginis et sanctorum Apostolorum,* in quibus de sequenti fit tantum Commemoratio). Concurrente vero cum sequenti Duplici majori, etiam translato, totum Officium fit de sequenti cum Commemoratione Octavae: excepta die Octava Epiphaniae, Paschae, Ascensionis, *aliisque Festis primariis Domini,* in quibus de sequenti fit tantum Commemoratio. Si autem sequens festum, etiam translatum, fuerit ex solemnioribus supra enumeratis in Rubrica de Commemorationibus in secundo ordine num 6. totum Officium fit de sequenti, cum Commemoratione Octavae. *Ceteris vero non paribus, quando dies Octava cum alia die Octava concurrit, Vesperae integrae fiunt de illa, quae est Festi potioris ritus, aut primarii, aut dignioris ratione personae, cum Commemoratione alterius. Concurrente autem cum Festo duplici, Vesperae erunt, vel de die Octava, vel de duplici cum Commemoratione alterius, prouti de Octavis inter se concurrentibus dictum est; exceptis Octavis Festorum Domini et B. Mariae Virginis, ut supra.*

XII. De ordinando Officio ex praedictis Rubricis.

N. 5. In Festis Beatae Mariae (omissis iis, quae propria in illis habentur) Hymni, novem Psalmi, et alia quaedam requirenda sunt ex communi ejus Officio, circa finem Breviarii.

N. 5. In Festis beatae Mariae *(exceptis* iis, quae propria in illis habentur) Hymni, novem Psalmi, et alia quaedam requirenda sunt ex communi ejus Officio, circa finem Breviarii, *quod inscribitur: In Festis beatae Mariae Virginis per annum.*

XX. De Hymnis.

N. 3. Dicuntur autem in Officio de Tempore ut in Psalterio,

N. 3. Dicuntur autem in Officio de Tempore ut in Psalterio,

quando proprii Hymni in Proprio de Tempore non adsunt: qui Hymni de Psalterio in Dominicis, et Feriis assignati dicuntur ab Octava Pentecostes usque ad Adventum (Dominica infra Octavam Corporis Christi excepta) et ab Octava Epiphaniae usque ad Dominicam primam Quadragesimae exclusive. In Officio de Sanctis dicuntur ut in Communi Sanctorum, nisi proprii in Proprio Sanctorum habeantur.

quando proprii Hymni in Proprio de Tempore non adsunt: qui Hymni de Psalterio in Dominicis, et Feriis assignati dicuntur ab Octava Pentecostes usque ad Adventum (Dominica infra Octavam Corporis Christi excepta) et ab Octava Epiphaniae usque ad Dominicam primam Quadragesimae exclusive. In Officio de Sanctis dicuntur ut in Communi Sanctorum, nisi proprii in Proprio Sanctorum habeantur. *Quando in aliquo Festo adsint tres Hymni proprii historici ejusdem metri, et Hymnus proprius in primis Vesperis dici nequeat, tunc hic Hymnus dicitur ad Matutinum, Hymnus Matutini ad Laudes, ac Hymnus Laudum ad secundas Vesperas si vero secundae Vesperae non sint de hoc Festo, tunc Hymnus Vesperarum conjungitur cum Hymno Matutini sub unica conclusione.*

N. 4. In Nativitate Domini usque ad Epiphaniam, in Festo Corporis Christi et per Octavam, et quandocumque fit Officium beatae Mariae tam novem, quam trium Lectionum, etiam tempore Paschali, in fine omnium Hymnorum (praeterquam in fine Hymni Ave maris stella, et Hymni ad Laudes in Festo Corporis Christi, qui habet ultimum versum proprium) dicitur: Jesu, tibi sit glória, Qui natus es de Virgine, etc., ut in ejus Officio parvo, etiamsi dicantur Hymni de Sanctis, qui infra Octavas praedictas celebrantur, dummodo Hymni illi sint ejusdem metri, nec habeant ultimum versum proprium, ut Hymnus sanctae Crucis ad Vesperas, et plurimorum Martyrum ad Matutinum.

N. 4 In Nativitate Domini usque ad Epiphaniam, in Festo Corporis Christi et per Octavam, et quandocumque fit Officium beatae Mariae tam novem, quam trium Lectionum, etiam tempore Paschali in fine omnium Hymnorum (praeterquam in fine Hymni Ave maris stella et Hymni ad Laudes in Festo Corporis Christi, *atque Hymnorum in Festo Septem Dolorum beatae Mariae Virginis mense Septembri,* qui *habent* ultimum versum proprium) dicitur: Jesu, tibi sit glória, Qui natus es de Virgine etc., ut in ejus Officio *per annum,* etiamsi dicantur Hymni de Sanctis, qui infra Octavas praedictas celebrantur, dummodo Hymni illi sint ejusdem metri, nec habeant ultimum versum proprium, ut Hymnus sanctae Crucis ad Vesperas, et plurimorum Martyrum ad Matutinum.

XXXV. De Commemorationibus communibus, seu Suffragiis Sanctorum.

N. 2. Tempore Paschali fit alia commemoratio de Cruce, ut ibi ponitur in Laudibus Feriae secundae post Dominicam in Albis, et ea solum tunc dicitur; non tamen in Duplicibus, neque infra Octavas.

N. 2. Tempore Paschali fit alia Commemoratio de Cruce, ut ibi ponitur in Laudibus Feriae secundae post Dominicam in Albis, et ea solum tunc dicitur; non tamen in Duplicibus, neque infra Octavas, *neque in Officio votivo de sanctissimo Eucharistiae Sacramento, aut de Passione Domini.*

Duae tabellae ex rubricis generalibus excerptae.

In quarum prima statim videri poterit de quo celebrandum erit Officium, si plura eodem die Festa occurrant.

In secunda vero, quomodo Officium praecedens concurrat in Vesperis cum Officio sequentis diei.

Ex utraque Tabella hoc ordine reperietur quod quaeritur.

Primum inveniatur numerus positus in quadrangulo illo in quo Festa, de quibus est controversia, sibi invicem occurrunt: deinde legatur regula juxta dictum numerum descripta et ex eà clare videbitur quid sit agendum.

Exempli gratia: Quadrangulus, in quo sibi invicem occurrunt Duplex primae classis et Dominica primae classis, erit qui est in angulo superiori primae Tabellae, in quo signatus numerus 1, quia si ad eum tam Duplex quam Dominica praedicta ex eorum locis recto tramite pergerent, in eo sibi invicem occurrerent. Regula autem juxta dictum numerum apposita sic habet:

1. Translatio de primo, Officium de secundo. Id est. Duplex primae classis praedictum transferatur, et officium fiat de Dominica primae classis: quia cum in his regulis dicitur de primo seu praecedenti, intelligitur de Festo in superiori parte Tabellae apposito, ut Duplex praedictum: cum de secundo vel sequenti, de Festo in inferiori parte sub numeris apposito, ut Dominica praedicta.

In aliquibus autem quadrangulis nullus appositus est numerus, vel quia nullus occursus, neque concursus esse potest, vel quia in propriis locis adnotatur in Breviario quit sit agendum.

Scire tamen opportet quae sint Duplicia primae et secundae classis, et majora per annum, et quae Dominicae, et majores dicantur.

Duplicia primae classis,

in quibus nulla fit Commemoratio quorumcumque Festorum occurrentium, nisi prout supra in Rubricis.

Nativitatis Domini.
Epiphania Domini.
Pascha Resurrectionis, cum tribus antecedentibus et duobus sequentibus diebus.
Ascensio Domini.
Pentecostes, cum duobus sequentibus diebus.
Festum Corporis Christi.
Festum Sacratissimi Cordis Jesu.
Immaculata Conceptio, *Annuntiatio,* et Assumptio B. M. V.
Nativitas S. Joannis Baptistae.
Festum S. Joseph Sponsi B. M. V.
Festum Ss. Apostolorum Petri et Pauli.
Festum omnium Sanctorum.
Dedicatio propriae Ecclesiae.
Patronus, vel Titulus Ecclesiae.

Duplicia secundae classis,

in quibus de Simplicibus fit Commemoratio in Laudibus tantum de aliis ut in Rubricis.

Circumcisio Domini.
Festum Ssmi Nominis Jesu.
Festum Ssmae Trinitatis.
Festum Pretiosissimi Sanguinis D. N. J. C.
Inventio Sanctae Crucis.
Purificatio, Visitatio, Nativitas, *Solemnitas Ssmi Rosarii* } B. Mariae
Dedicatio S. Michaëlis Archangeli.
Festum Patrocinii S. Joseph, Sponsi B. M. V.
Natalitia undecim Apostolorum.
Festa Evangelistarum.

Festum S. Stephani Protomartyris.
Festum Ss. Innocentium Martyrum.
Festum S. Laurentii Martyris.
Festum S. Annae, Matris B. Mariae V.
Festum S. Joachim, Patris B. Mariae V.

Dominicae majores dividuntur in duas classes.

Dominicae primae classis,

quae nunquam omittuntur.

Prima Adventus.
Prima Quadragesimae.
Passionis.
Palmarum.
Paschae.
In Albis.
Pentecostes.
Trinitatis.

Dominicae secundae,

quae non omittuntur, nisi occurrente Duplici primae classis, et tunc de iis fit Commemoratio

in utrisque Vesperis et Laudibus.

Secunda, Tertia, Quarta } Adventus.
Dominica Septuagesimae.
Dominica Sexagesimae.
Dominica Quinquagesimae.
Secunda, Tertia, Quarta } Quadragesimae.

Duplicia majora per annum,

quae aliis Duplicibus minoribus praeferuntur.

Transfiguratio Domini.
Exaltatio sanctae Crucis.
Dedicatio Archibasilicae Ssmi Salvatoris.
Duo Festa Septem Dolorum B. M V.
Commemoratio B. M. V. de Monte Carmelo.
Dedicatio S. Mariae ad Nives.
Festum Ssmi Nominis Mariae.
Festum de Mercede B. M. V.
Praesentatio B. M. V.
Apparitio S. Michaëlis Archangeli.
Festum Ss. Angelorum Custodum.
Decollatio S. Joannis Baptistae.
Cathedra S. Petri Apostoli utraque
Festum ejusdem ad Vincula.
Conversio S. Pauli Apostoli.
Commemoratio S. Pauli Apostoli.
Dedicatio Basilicarum Ss. Apostolorum Petri et Pauli.
Festum S. Joannis ante Portam Latinam.
Festum S. Barnabae Apostoli.
Festum S. Benedicti Abbatis.
Festum S. Dominici Confessoris.
Festum S. Francisci Assisien. Confessoris.
Festum Patronorum minus Principalium.

Feriae majores,

de quibus semper fiit Commemoratio.

Adventus.
Quadragesimae.
Quatuor Temporum.
Secunda Rogationum.

Catalogus festorum quae uti primaria, vel secundaria retinenda sunt, ex decretis generalibus s. r. c.

die 27. augusti 1893. et 5 februarii 1895.

Festa primaria.

In kalendario universali.

§. I. Duplicia primae classis.

Nativitas Domini.
Epihania Domini.
Pascha Resurrectionis.
Ascensio Domini.
Pentecostes.
Festum Corporis Christi.
Immaculata Conceptio, *Annuntiatio*, et Assumptio B. M. V.
Nativitas S. Joannis Baptistae.
Festum S. Joseph, Sponsi B. M. V.
Festum Ss. Apostolorum Petri et Pauli.
Festum omnium Sanctorum.
Dedicatio propriae Ecclesiae.
Titulus Ecclesiae.
Patronus Principalis Regionis, vel Dioecesis, aut loci.

§. II. Duplicia secundae classis.

Circumcisio Domini.
Festum Ssmae Trinitatis.
Purificatio B. Mariae V.
Visitatio B. Mariae V.
Nativitas B. Mariae V.
Dedicatio S. Michaëlis Archangeli.
Natalitia undecim Apostolorum.
Festa Evangelistarum.
Festum S. Stephani Protomartyris.
Festum Ss. Innocentium Martyrum.
Festum S. Laurentii Martyris.

*

Festum S. Annae, Matris B. M. V.
Festum S. Joachim, Patris B. M. V.

§. III. Duplicia majora per annum.

Transfiguratio Domini.
Dedicatio Archibasilicae Ssmi Salvatoris.
Dedicatio S. Mariae ad Nives.
Festum Ss. Angelorum Custodum.
Dedicatio Basilicarum Ss. Petri et Pauli Apostolorum.
Festum S. Barnabae.
Festum S. Benedicti Abbatis.
Festum S. Dominici Conf.
Festum S. Francisci Conf.
Festum Patronorum minus Principalium.

§. IV. Alia Duplicia per annum.

Dies Natalitia, vel quasi Natalitia uniuscujusque Sancti.

Pro aliquibus locis.

S. Gabrielis Archangeli.
S. Raphaëlis Archangeli.
Dies Natalitia, vel quasi Natalitia uniuscujusque Sancti.
Commemoratio Sanctorum, quorum Corpora, vel Reliquiae in Ecclesiis Dioeceos asservantur.

Festa secundaria.

In Kalendario universali.

§. I. Duplcia primae classis.

Sacratissimi Cordis Jesu.

§. II. Duplicia secundae classis.

Festum Ssmi Nominis Jesu.
Festum Iventionis S. Crucis.
Festum Pretiosissimi Sanguinis D. N. J. C.

Solemnitas Ssmi Rosarii B. M. V.
Festum Patrocinii S. Joseph, Sponsi B. M. V.

§. III. Duplicia majora.

Exaltatio S. Crucis.
Duo Festa Septem Dolorum B. M. V.
Commemoratio B. M. V. de Monte Carmelo.
Festum Ssmi Rosarii B. M. V.
Festum de Mercede B. M. V.
Praesentatio B. M. V.
Apparitio S. Michaëlis Archangeli.
Decollatio S. Joannis Baptistae.
Cathedra S. Petri Apost. utraque.
Festum ejusdem ad vincula.
Conversio, et Commemoratio S. Pauli Apost.
Festum S. Joannis ante Portam Latinam.

Pro aliquibus locis.

Officia Mysteriorum et Instrumentorum Passionis D. N. J. C.
Ssmi Redemptoris.
Sanctae Familiae Jesu, Mariae, Joseph.
Purissimi Cordis Mariae.
Desponsationis, Maternitatis, Puritatis, Patrocinii B. M. V.
Translationis Almae Domus B. M. V.
Exspectationis Partus B. M. V.
B. M. V. Auxilium Christianorum.
Prodigiorum B. M. V.
Apparitionis B. M. V. Immaculatae.
Manifestationis B. M. V. Immaculatae, a sacro numismate.
Commemoratio Omnium Ss. summorum Pontificum.

Item alia quaecumque Festa sive Domini, sive B. M. V. sub aliquo peculiari titulo, sive Sanctorum, praeter eorundem natalem diem, uti Inventionis Corporum, Translationis, Receptionis, Patrocinii, et hisce similia.

SI OCCURRAT EODEM DIE

	„ Vigilia.	„ Feria major.	„ Sancta Maria in Sabbato.	„ Simplex	„ Semiduplex.	„ Dies Octava	„ Dies infra Octavam.	„ Duplex per annum minus.	„ Duplex Doctoris.	„ Duplex per annum majus.	„ Duplex secundae classis	„ Duplax primae classis.	„ Dominica per annum.	„ Dominica secundae classis.	et Dominica primae classis.
Duplex i. classis	6	4	0	6	6	4	6	6	2	2	2	8	4	4	1
Duplex ii. classis	4	4	0	4	4	4	6	4	2	2	8	1	4	1	1
Duplex per annum majus	4	4	0	4	4	1	4	4	2	8	1	1	4	1	1
Duplex Doctoris Eccles.	4	4	0	4	4	1	4	0	0	1	1	1	4	1	1
Duplex per annum minus	4	4	0	4	4	3	4	7	0	3	3	5	4	3	3
Dies infra Octavam	4	4	0	4	3	3	7	3	3	3	5	5	3	3	3
Dies Octava	4	4	0	4	4	7	4	4	2	2	3	3	4	3	3
Semiduplex	4	4	0	4	7	3	4	3	3	3	3	5	3	3	3
Simplex	3	3	3	0	3	3	3	3	3	3	3	5	3	3	3
S. Maria in Sabbato	5	5	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Feria major	6	0	6	4	3	3	3	3	3	3	3	3	0	0	0
Vigilia	0	5	6	4	3	3	3	3	3	3	3	5	0	0	0

1. Translatio de primo, Officium de secundo.
2. Officium de primo, Translat. de secundo.
3. Commem. de primo, Officium de secundo.
4. Officium de primo, Commem. de secundo.
5. Nihil de primo, Officium de secundo.
6. Officium de primo, nihil de secundo.
7. Officium de digniori, Commem de minus digno.
8. Officium de digniori, Translatio de minus digno.

1. Notandum, quod duplex quodcumque, etiam Patroni et Tituli Ecclesiae, vel Dedicationis ejusdem, occurrens in Vigilia Nativitatis Domini et Pentecostes, in die Circumcisionis, in die Octava Epiphaniae, in Feria quarta Cinerum, ac in tota majori Hebdomada, et infra Octavam Paschae et Pentecostes, in Ascensione Domini, in Festo Corporis Christi, in Festis Immaculatae Conceptionis, *Annuntiationis*, et Assumptionis B. M. V., *in Nativitate sancti Joannis Baptistae*, in Festo S. Joseph, Ss. Apostolorum Petri et Pauli, et omnium Sanctorum, transfertur, si transferri valeat, aliter de eo fit Commemoratio ipso di quo cadit, vel penitus omittitur, ut ponitur in propriis Rubricis.

2. Infra Octavam Epiphaniae fit tantum de *Duplicibus primae classis occurrentibus* cum Commemoratione Octavae. Alia Festa *novem Lectionum in prima die libera* post Octavam *perpetuo celebrantur: de Simplicibus vero fit tantum Commemoratio, ut supra.*

3. Infra Octavam Corporis Christi, de Semiduplici occurrente fit tantum Commemoratio, neque fit de Duplici translato, nisi sit primae vel secundae classis, et de ea, quocumque adveniente Duplici, fit Commemoratio.

4. Infra illas Octavas, in quibus fit de Festis occurrentibus, de Semiduplici occurrente in Dominica, fit Commemoratio, uti alias juxta Rubricas.

5. De octava Nativitatis Domini, Epihaniae, et Corporis Christi, semper fit Commemoratio, quocumque Festo in illis occurrente.

6. De aliis Octavis, quae non sunt in Kalendario, nihil fit a Feria quarta Cinerum usque ad Dominicam in Albis, et a Vigilia Pentecostes usque ad Festum Ssmae Trinitatis inclusive, et a die 17. Decembris usque ad Epiphaniam.

7. Dies Octavae nunquam transfertur: ideo quamquam Nativitas S. Joannis Baptistae occurrens in die Corporis Christi, transferatur in diem sequentem; non tamen transfertur Octava, sed de ea fit tantum Commemoratio in Officio de Octava Corporis Christi.

8. *Si accidat ut* Patronus *loci*, vel Titulus Ecclesiae descriptus sit eodem die in Kalendario cum aliis Sanctis, *qui separari queunt*, in ea Ecclesia *vel in loco*, fit tantum de Titulari vel Patrono. Alii si in dicto Kalendario descripti sint sub *ritu* Duplici *majori, vel* minori, aut Semiduplici, *transferuntur perpetuo in diem primam liberam et de eis fiat Officium Semiduplex. Si vero sint ex Duplicibus I. aut II. classis, similiter in diem primam liberam perpetuo transferantur, et de eis fiat Officium sub eodem ritu, ac si propria die celebrarentur*. Si autem in Kalendario omnes sint tamquam Festum simplex, de eis nihil fit.

9. De Feriis Adventus et Quadragesimae, quando de eis non fit Officium, fit Commemoratio in utrisque Vesperis, et Laudibus cujuscumque Festi: de Quatuor Temporibus, et Feria secunda Rogationum, ac Vigiliis in Laudibus tantum. Si vero aliqua Vigilia occurrat in Adventu, Quadragesima, et Quatuor Temporibus, vel in diebus Festorum duplicium primae classis, sive Patroni, vel Tituli, aut Dedicationis Ecclesiae, de ea nihil fit nec etiam in Laudibus.

QUANDO CONCURRIT

	„ Sancta Maria in Sabbato.	„ Die infra Octavam.	„ Die Octava	„ Simplici.	„ Semiduplici	„ Duplici per annum minore.	„ Duplici per annum majore.	„ Patrono, seu Titulo Ecclesiae.	„ Duplicis ii. classis.	„ Duplici i. classis.	cum Dominica quacumque.
Domin. i. et ii. classis	0	4	3	4	4	3	3	3	3	3	0
Dominica per annum	0	4	3	4	4	3	3	1	1	1	0
Duplex i. classis	2	2	4	2	4	4	4	6	4	6	4
Duplex ii. classis	4	4	4	4	4	4	4	3	6	3	4
Patronus, seu Tit. Ecclesiae	2	2	4	2	4	4	4	0	4	6	4
Duplex per annum majus	4	4	4	4	4	4	6	1	3	1	4
Duplex per annum minus	4	4	5	4	4	5	3	1	3	1	4
Semiduplex	4	4	3	4	5	3	3	1	1	1	5
Dies Octava	4	4	5	4	4	5	3	1	3	1	4
Dies infra Octavam	0	0	3	4	3	3	3	1	1	1	5

1. Totum de sequenti, nihil de praecedenti.
2. Totum de praecendi, nihil de sequenti.
3. Totum de sequenti, Commemoratio de praecedenti.
4. Totum de praeced., Commemoratio de sequenti.
5. Capitulum de sequ., Commemoratio de praecedenti.
6. Totum de digniori, Commemoratio de minus digno: *in paritate dignitatis, a Capitulo de sequ.*

Simplex, et S. Maria in Sabbato, Feria et Vigilia non concurrunt

1. Notandum, quod in primis Vesperis diei Octavae Ascensionis et Corporis Christi, *aliorumque Festorum primariorum Domini,* totum Officium fit de Octava, cum Commemoratione praecedentis Festi duplicis, nisi fuerit Festum solemne principale, aut primae vel secundae classis; quia tunc de Festo fieret Officium, et Commemoratio de Octava.

2. In secundis Vesperis diei Octavae *Festorum Domini, si primaria fuerint et solemniora, uti* Epiphaniae, Paschae, Ascensionis, *aliorumque,* de sequenti Duplici, *si concurrat,* fit tantum Commemoratio, nisi *hoc* fuerit primae vel secundae classis; quia tunc de *eo* fieret Officium, et de Octava Commemoratio. *Die* Octava Corporis Christi in secundis Vesperis *nulla fit Commemoratio sequentis Duplicis (Sacratissimi Cordis Jesu), nisi concurrat* cum die Octava *S.* Joannis Baptistae, *et tunc* Vesperae erunt de Octava Corporis Christi, cum Commemoratione Octavae S. Joannis.

3. *Diebus Octavis Festorum primariorum B. Mariae V., etiam particularibus alicujus Religionis, Angelorum, S. Joannis Baptistae, S. Joseph et Sanctorum Apostolorum de praecedenti, vel sequenti Duplici minori fit tantum Commemoratio.*

4. In secundis Vesperis Duplicis primae classis fit Commemoratio de Festis duplicibus et semiduplicibus reductis ad modum Simplicis *tantummodo, si* hujusmodi Commemoratio facienda sit die sequenti. In Duplicibus tamen secundae classis de dictis Festis fit Commemoratio *in utrisque Vesperis ad instar Octavae et Dominicae, uti in Rubricis generalibus de Commemorationibus dictum est;* non fit vero Commemoratio de die infra Octavam, nisi quando de ea fieri debeat Officium die sequenti.

5. Cum plures fiunt Commemorationes. servetur hic ordo: *Post Orationem Officii currentis, 1. de Dominica privilegiata, 2. de die Octava, 3. de Duplici majori, 4. de Duplici minori ad instar Simplicium reductis, 5. de Dominica communi, 6. de die infra Octavam Corporis Christi, 7. de Semiduplici, 8. de die infra Octavam communem ad Simplicem ritum pariter radactis, 9. de Feria majori vel Vigilia, 10. de Simplici.*

Addenda et varianda

in rubricis specialibus Breviarii Romani.

---

1. Ad calcem Feria II. ad Laudes.

Deinde dicitur Oratio propria. Et quando in feriali Officio fiunt Commemorationes communes de S. Joseph, de Apostolis et de Pace, ante eas tam in Laudibus quam in Vesperis fit sequens, etc.

Deinde dicitur Oratio propria. Et quando in feriali Officio fiunt Commemorationes communes de S. Maria, de S. Joseph, de Apostolis, *de Titulo*, et de Pace, ante eas tam in Laudibus quam in Vesqeris fit sequens, etc.

2. Die 28. Decembris. In Festo Ss. Innocentium Mm.

Si Festum S. Thomae impediatur a Dominica, celebratur eo anno Feria secunda insequenti tamquam in sede propria, et in Sabbato post Orationem Ss. Innocentium dicitur Ant., ℣. et Oratio Dominicae, quae paulo infra habetur. Deinde fit Commemoratio Octavarum: et in II. Vesperis Dominicae fit Commemoratio S. Thomae et Octavarum.

In II. Vesperis S. Thomae Antiphonae et Psalmi de Nativitate quae duplicantur: Capit, et alia de S. Silvestro cum Commemoratione S. Thomae et Octavarum.

Si Festum S. Thomae *venerit in Dominica, tunc in II. Vesperis Ss. Innocentium fit Comemoratio S. Thomae, deinde Dominicae (Ant. ℣. et Oratio ut infra) et postea fiunt Commemorationes Octavarum.*

Die vero Dominica in Officio S. Thomae legitur IX. Lectio de Homilia, et in Laudibus fit Commemoratio Dominicae ante Commemorationes Octavarum. In II. autem Vesperis S. Thomae Antiphonae et Psalmi de Nativitate ritu duplici, Capit. et reliqua de S. Thoma, cum Commemorationibus Dominicae et Octavarum.

3. Dominica infra Octavam Nativitatis.

In II. Vesperis S. Thomae, quando non venerit in Dominica, Ant. et Ps. de Nativitate; Capit. Fratres, quanto tempore. ut ad Laudes; Hymnus, Jesu Redemptor.

In II. Vesperis S. Thomae omnia dicuntur sicut in II. Vesperis diei Nativitatis ritu duplici, Capit. et reliqua de S. Thoma. Deinde fit Commemoratio Dominicae et quatuor Octavarum.

4. In die infra Octavam Nativitatis.

Si dies post Festum S. Thomae fuerit Sabbatum, Officium fit de Octava Nativitatis, hoc modo: In II. Vesp. S. Thomae omnia dicuntur sicut in II. Vesp. diei Nativitatis, sed non duplicantur Antiphonae; et post Orationem Nativitatis fit Commem. S. Thomae, deinde S. Stephani et aliarum Octavarum.

Si dies post Festum S. Thomae fuerit Sabbatum, Officium fit de Octava Nativitatis hoc modo: In II Vesperis S. Thomae omnia dicuntur sicut in II. Vesperis diei Nativitatis *ritu duplici: Capit. et reliqua de S. Thoma. Deinde fit Commemoratio Octavae Nativitatis et* aliarum Octavarum.

5. In Epiphania Domini.

Infra Octavam Epiphaniae si occurrat Festum duplex ex majoribus vel alicujus Doctoris Ecclesiae, transfertur post Octavam, nisi fuerit Patroni vel Titularis Ecclesiae, vel Dedicatio ejusdem. De aliis vero Duplicibus, de Semiduplicibus et Simplicibus fit Commemoratio juxta Rubricas.

Infra Octavam Epiphaniae *non fit nisi de Duplicibus primae classis occurrentibus. Alia Festa novem Lectionum prima die libera post dictam Octavam perpetuo celebrantur. De Festis vero trium Lectionum fit tantum Commemoratio* juxta Rubricas.

6. In die Octava Epiphaniae.

Si Octava Epiphaniae venerit in Sabbato, in secundis Vesperis Octavae fit Commemoratio Dominicae II. post Epiphaniam Quando autem Septuagesima etc.

Si Octava Epiphaniae *occurrerit* in Sabbato, *secundae Vesperae erunt de Ssmmo Nomine Jesu, cum Commemoratione ejusdem diei Octavae et Dominicae II. post Epiphaniam tantum.* Quando autem Septuagesima etc.

7. Dominica I. in Quadragesima.

Si hac die et in aliis Dominicis Quadragesimae etc.

Tota expungatur.

8. In fine diei Octavae Ascensionis Domini.

Si vero Feria sexta occurrat Festum novem Lectionum fit de Festo cum commem. Officii ejusdem diei, nisi illud Festum fuerit ex solemnioribus, ut dicitur in Rubricis de Commemorationibus.

Si vero Feria sexta occurrat Festum novem Lectionum, *etiam translatum,* fit de Festo cum Commen. Officii ejusdem diei, nisi illud Festum fuerit ex solemnioribus *primae classis; tunc enim Commemoratio Feriae semper omittitur. Si autem fuerit Duplex secundae classis, fit tantum Commemoratio in secundis Vesperis.*

9. Sabbato in Vigilia Pentecostes.

Ab hac die usque ad Festum Trinitatis inclusive, si occurrat Fe-

Ab hac die usque ad Festum Trinitatis inclusive, si occurrat Fe-

stum duplex ex majoribus vel alicujus Doctoris Ecclesiae, transfertur post praedictum Festum Trinitatis. De aliis vero Duplicibus et de Semiduplicibus fit tantum Commemoratio, excepto triduo Pentecostes.	stum duplex ex majoribus vel alicujus Doctoris Ecclesiae, transfertur post praedictum Festum Trinitatis. De aliis vero Duplicibus, de Semiduplicibus *ac de Simplicibus* fit tantum Commemoratio *sine IX Lection e(nisi Vigilia Pentecostes in qua dicitur)* excepto triduo Pentecostes.

10. Dominica Pentecostes.

Si infra Octavam Pentecostes etc.	*Expungatur integra.*

11. Ante Festum Corporis Christi, seu, ad calcem Rubricae post Feriam IV. infra Hebdom. I. post Octav. Pentecostes.

In die Octavae non fit nisi de Nativitate S. Joannis, et de Festo Ss. Apost. Petri et Pauli, vel de alio ex solemnioribus, si occurrant, cum commemoratione Octavae.	*Die vero Octava* non fit nisi *de Duplici primae classis cum Commemoratione ejusdem diei Octavae; et II. Vesperae dicuntur sine ulla Commemoratione.*

12. Ad calcem diei 10. Decembris. Tertia die infra Octavam Immaculatae Conceptionis B. Mariae V.

Vesperae a Capit. de sequ. cum Commemoratione Octavae et Feriae.	Vesp. *de sequ.* cum Commemoratione Octavae et Feriae.

13. Ad calcem diei 11. Decembris. S. Damasi I. Papae Conf.

Vesperae a Capit. de Oct. cum Commem. S. Damasi. Ant. Dum esset. V. Justum. Postea de Feria.	*In II. Vesp. Ant.* Dum esset. ℣. Justum *Comm. Oct. et Feriae.*

14. Ad calcem diei 13. Decembris. In Festo S. Luciae Virginis et Martyris.

Quando Festum S. Luciae incidit in Dom. III. Adventus, etc.	*Integra expungatur.*

15. Die 14. Decembris. Septima die infra Octavam Immaculatae Conceptionis B. Mariae V.

	Statim addatur: *Si hodie faciendum sit de aliquo Duplici minori translato alicujus Doctoris Ecclesiae, in ejus secundis Vesperis omnia dicuntur de die Octava, ut in primis Vesperis Festi, cum Commemoratione praecedentis et Feriae, nisi haec dies Octava occurrerit in Dominica, tunc enim Vesperae fiunt de Duplici translato cum Commemorationibus Dominicae et diei Octavae.*

16. Dominica II. post Epiphaniam. In Festo Ssmi Nominis Jesu. Duplex 2. classis.

Occurrente Dom. Septuages. reponitur hoc Festum in die 28. Jan. tamquam in sedem propriam (translato quocumque alio Festo, si alicubi occurrat et transferri valeat, nisi sit altioris ritus); et tunc legitur nona Lectio de S. Agnete secundo, et fit de ea Commem. in Laudibus tantum. De Festo Duplici minori etc.	Occurrente Dominica Septuagesimae reponitur hoc Festum in die 28. Januarii, tamquam in sede propria (translato quocumque alio Festo, si alicubi occurrat et transferri valeat, nisi sit altioris ritus. *aut aequalis, sed primarium)* et tunc legitur nona Lectio de S. Agnete secundo, et fit de ea Commemoratio in Laudibus tantum. De Festo Duplici minori etc.

17. Die 15. Januarii. S. Pauli primi Eremitae Conf. Post Orationem Intercessio nos etc.

Sed si Festum S. Pauli alia die celebretur, non variantur Ant. et ℣℣., sed dicuntur ut in eodem Communi.	Si Festum S. Pauli alia die *alicubi* celebretur, *aut si de S. Mauro fiat tantum Commemoratio in Laudibus,* non variantur Ant. et ℣℣., sed dicuntur ut in Communi.

18. Die 5. Februarii. S. Agathae Virg. et Mart. Duplex.

In I. Vesp. quando dicuntur integrae, Ant. erunt Quis es tu. cum reliqu. de Laudibus. Ps. Dixit Dominus. cum reliq. de Communi Apost. Capit. de Laudibus.	In I. Vesp. quando dicuntur integrae, Ant. erunt Quis es tu. cum reliquis de Laudib. Psalmi Dixit Dominus, cum reliquis *ut in I. Vesp.* de Communi Apost. Capit. de Laudibus.

19. Die 6. Februarii. Ad calcem Officii S. Titi Episc. Conf.

Si vero hoc Festum alia die celebretur extra Quadragesimam, et in illa non occurrat, etc.	Si hoc Festum *alicubi* alia die celebretur (extra Quadragesimam), et in illa non occurrat, etc.

20. Die 8. Martii. Ad calcem Officii S. Joannis de Deo Conf.

In Quadragesima Lectio ix. de Homilia Feriae occurrentis et Comm. in Laudibus	In Quadragesima ix Lectio de Homilia Feriae occurrentis et Commem. in Laudibus.

Vesp. a Capit. de sequ. cum Commem. praecedent. et Feriae.

Si hoc Festum occurrat ante Feriam IV. Cinerum, vel alicubi celebretur post Pascha, neque occurrat cum eo Festum Simplex habens Lectionem propriam, nona Lectio erit: Si ergo diligere. *ut in eadem Dominica XVII. post Pentecosten.*

Vesp. a Capit. de sequ. cum Commem. praecedentis et Feriae.

21. Die 19. Martii. S. Joseph, Sponsi B. Mariae Virginis, Conf. Duplex 1. classis.

In I. Vesperis.

Ant. 1. Jacob autem etc.

Si hoc Festum occurrerit in Dominica Passionis, transferendum erit in Feriam secundam immediate sequentem: et quoties inciderit in Majorem Hebdomadam, reponendum erit in Feria quarta post Dominicam in Albis tamquam in sede propria.

In I. Vesperis.

Ant. 1. Jacob autem etc.

22. Die 25. Martii. In Annuntiatione B. Mariae Virginis. Duplex primae classis.

Si hoc Festum venerit in Dominica privilegiata, transferendum erit ad Feriam II. immediate sequentem, translato quocumque Festo Duplici etiam aequalis, non tamen altioris ritus. De Festo autem Duplici minori (excepto Festo alicujus Doctoris Ecclesiae) vel Semiduplici occurrente fit tantum Commem. in utrisque Vesperis et Laudibus Si vero occurrerit in Hebdomada Majori vel Paschali, transferendum erit (pari cum privilegio) in Feriam II. post Dominicam in Albis, servato ritu Paschali.

Si hoc Festum venerit Feria VI. in Parasceve vel Sabbato Sancto, transferendum erit in Feriam II. post Dominicam in Albis tamquam in sedem propriam, integra cum solemnitate ac feriatione et sine Octava, servato tamen ritu Paschali. Si vero occurrerit in Dominica Passionis, transferatur in Feriam II. immediate sequentem: quodsi incidat in Hebdomadam Majorem vel Paschalem, ad enuntiatam Feriam II. post Dominicam in Albis amandetur. ac nonnisi Festo primario ejusdem ritus occurrente valeat impediri, quo in casu in sequentem diem similiter non impeditam transferatur.

23. Feria VI. post Dominicam Passionis. Septem Dolorum Beatæ Mariæ Virginis. Duplex majus.

Si in hac Feria occurrerit Festum altioris ritus seu dignitatis, tunc Festum Septem Dolorum transferendum erit ad Sabbatum immediate sequens, quocumque Festo etiam aequalis non tamen altioris ritus seu dignitatis in eo incidente: quod si transferri ad Sabbatum non possit, erit omittendum.

Si omittendae sint primae Vesperae etc.

Quando Festum Septem Dolorum B. M. V. hac Feria celebrari nequit ob occursum alicujus Festi altioris ritus, aut aequalis sed primarii, vel potioris dignitatis, transferendum *est in* Sabbatum immediate sequens, *simili modo non impeditum. Quod si neque in dicto Sabbato celebrari potuerit, eo anno omittatur.*

Si omittendae sint primae Vesperae, etc.

24. Die 17. Maji. S. Paschalis Baylon Conf. Duplex. Ad calcem vi. Lectionis.

. . . .

Alexander autem octavus sanctorum catalogo adscripsit.

Alexander autem octavus sanctorum catalogo adscripsit: *tandem Leo decimustertius peculiarem coetum eucharisticorum, item societatum omnium, a sanctissima Eucharistia, sive quae hactenus institutae, sive quae in posterum futurae sunt Patronum coelestem declaravit et constituit.*

25. Die 18. Maji. S. Venantii Martyris. Duplex.

Omnia de Communi unius Mart. praeter sequ.

Si hoc Festum alia die celebrari contigerit, et in I. Vesperis non sit faciendum a Capitulo, tunc sequens hymnus Martyr Dei. dicendus erit ad Matutinum conjunctim cum alio hymno Athleta Christi sub una conclusione Sit laus Patri. Alias dicatur prout infra positum est.

In I. Vesperis.

Hymnus.

Martyr Dei Venántius, etc.

Omnia de Communi unius Mart. praeter sequ.

Si hoc Festum *in utrisque Vesperis habeat solam Commemorationem, tunc hymnus ad primas Vesperas conjungitur cum hymno ad Matutinum, cum conclusione Sit laus Patri. Si vero integras habeat tantum secundas Vesperas, tunc hymnus Martyr Dei. dicitur ad Matutinum, Athléta Christi. ad Laudes, hymnus Dum nocte. dicitur in secundis Vesperis.* Alias dicatur *uti infra inscribitur.*

In I. Vesperis.

Hymnus,

Martyr Dei Venántius, etc.

26. Die 19. Maji. S. Petri Coelestini Papae Conf. Post ix Lectionem pro S. Pudentiana.

Si hoc Festum alia die celebrari contingat, ix Lectio dicitur

Si hoc Festum *alicubi* alia die *celebretur, et in illa non occurrat*

Et Paulus. de Communi Apostolorum 2. loco, ut supra.

Festum simplex habens Lectionem propriam, Lectio ix. erit: Et Paulus. de Communi Apostolorum secundo loco, ut supra.

27. Die 27. Junii. Quarta die infra Octavam Nativitatis S. Joannis. Post ix. Lectionem.

Vesperae a Capit. de sequ. cum Commem. Oct. S. Joannis.

Vesperae *de sequ.* cum Commem. Oct. S. Joannis.

28. Ante diem 30. Junii.

Si Commemoratio. S. Pauli venerit in die Octava Corporis Christi, extra propriam ecclesiam transfertur in primam diem infra Octavam, Dominica vel Festo non impeditam: et totum Officium fit ut in propria ecclesia.

Die 30. Junii.
In Commem. S. Pauli Apost.
Duplex majus.

Si Commemoratio S Pauli venerit in die Octava Corporis Christi extra propriam ecclesiam, transfertur *juxta Rubricas,* in primam diem *liberam* ac totum Officium fit ut in propria ecclesia.

Die 30. Junii.
In Commem. S. Pauli Apost.
Duplex majus.

29. Dominica I. Julii. Pretiosissimi Sanguinis D. N. J. C. Duplex 2. classis.

Si hodie occurrat Festum Visitationis B. M. V. aut aliud Festum aequalis vel altioris ritus, de Pretiosissimo Sanguine fiet prima die, etc.

Si hodie occurrat Festum Visitationis B. M. V., *vel* aliud Festum *altioris ritus, aut* aequalis *sed primarium,* de Pretiosissimo Sanguine fiet prima die, etc.

30. Die 5. Julii. S. Antonii Mariae Zaccaria Conf. Duplex. Ad calcem Officii.

Vesp. de sequenti. Commem praecedentis.

31. Die 6. Julii. In Octava Ss. Petri et Pauli Apost. Post Ant. ad Magnificat in II. Vesp.

Et fit Commem. sequentis.

32. Die 7. Julii. Ss. Cyrilli et Methodii Pontt. et Conff. Duplex.

In I. Vesp., quando dicendae sint, Hymnus dicitur ut ad Matutinum.

℣. Sacerdótes tui induántur justitiam. ℟. Et sancti tui exsúltent.

Ad Laudes, post Orationem Omnipotens sempitérne Deus.

In II. Vesperis.

Psalmi ut in I. Vesp. de Comm. Apost. et loco ultimi Ps. Meménto Dómine.

Hymn. ut ad Matutinum.

℣. et ℟. ut supra in I. Vesp.

Ad Magnif. Ant. Isti sunt: viri sancti, facti amici Dei, divinae veritátis praecónio glorιósi: linguae eórum claves coeli factae sunt.

Oratio ut supra. Deinde fit Commem. sequentis.

33. Die 2. Augusti. S. Alphonsi Mariae de Ligorio Episc., Conf. et Eccl. Doct. Duplex. Post ix. Lect. pro S. Stephano I. Papa Mart.

Si hoc Festum alia die celebrari contigerit, ix. Lectio erit: Hinc namque. de Homilia.

Si hoc Festum *alicubi* alia die *celebretur, et in ea non occurrat Simplex habens Lectionem propriam,* ix. Lectio erit: Hinc namque. de *Communi Evangelistarum.*

34. Die 8. Septembris. In Officio Nativitatis Beatae Mariae Virginis, ad Laudes post Orationem Fámulis tuis.

Deinde fit Comm. S. Adriani Mart. hoc loco tantum etc

Oratio

Praesta, quaesumus omnipotens Deus: ut qui beáti Adriáni Mártyris tui, etc.

Deinde fit Comm. S. *Hadriani* Mart. hoc loco tantum etc.

Oratio.

Praesta quaesumus, omnipotens Deus: ut qui beáti *Hadriáni* Martyris tui, etc.

35. Dominica III. Septembris. Septem Dolorum B. Mariae Virginis. Duplex majus.

Si in Dom. III. Septembr. occurrat aliud Festum sive B. M. V. sive altioris ritus vel dies Octava Festi quod alicubi solemne sit, Festum Septem Dolorum amandatur ad Dom. IV. Septembr. et hac etiam ut supra impedita, ad proximiorem Dom a praedictis Festis liberam. Quod si usque ad Adventum etc.

Impedita Dominica III. Septembris ob occursum Festi Duplicis 1. vel 2. classis, vel alicujus diei Octavae, vel Duplicis majoris primarii, vel potioris dignitatis, Festum Septem Dolorum B. M. V. transfertur in proximiorem sequentem Dominicam, simili modo non impeditam. Quod si usque ad Adventum etc.

36. Die 16. Septembris. S. Cornelii Papae et Cypriani Episc., Martyrum Semiduplex. Post Orationem pro Ss. Euphemia, Lucia et Geminiano Mm.

Si Festum Ss. Cornelii et Cypriani venerit in Dominica, fit Officium de Dominica cum Commemoratione eorumdem in utrisque Vesperis et Laudibus et ix. Lectione historica (ex tribus una) atque Commemoratione Ss. Euphemiae, Luciae et Geminiani Martyrum in I. Vesperis et Laudibus, omissa Lectione.

In I. Nocturno Lectiones etc.

Si Festum Ss. Cornelii et Cypriani *occurrerit* in Dominica, fit Officium de *Festo Septem Dolorum B. M. V., cum IX. Lectione de Homilia et Commemoratione Dominicae ac Ss. Martyrum Pontificum in utrisque Vesperis et Laudibus, necnon Ss. Euphemiae, Luciae et Geminiani Mm. in I. Vesp. et Laud. tantum.*

In I. Nocturno Lectiones etc.

37. Die 17. Septembris. Ad calcem Officii Impressionis Sacrorum Stigmatum in Corpore S. Francisci Conf.

Vesp. a Capit. de sequ. cum Commem. praecedentis.

Vesp. *de sequenti,* cum Commem. praecedentis.

38. Dominica I. Octobris. In Solemnitate Ssmi Rosarii B. Mariae Virg. Duplex 2. classis.

In I. Vesperis

Ant. 1. Quae est ista etc.

Si hoc Festum alicubi non habeat primas Vesperas, Hymnus Coeléstis aulae *conjungitur cum Hymno* In monte olívis *Ad Matutinum.*

In I. Vesperis

Ant. 1. Quae est ista etc.

39. Die 8. Novembris. In Octava Omnium Sanctorum. Post Rubricam de Laudibus.

Vesp a Capit. de sequ. cum Commem Oct et S. Theodori Mart

Vesp. de sequenti, cum Commem. praecedentis, ac S. Theodori Mart.

40. Die 9. Novembris. In Dedicatione Archibasilicae Ssmi Salvatoris. Duplex majus. Post Rubricam de Laudibus.

Vesp. a Capit. de sequ. cum Commem. praec., ac Ss. Mm. Tryphonis et Sociorum

In II. Vesp. Commem. sequentis, ac Ss. Mm. Tryphonis et Sociorum.

41. Die 18. Novembris. In Dedicatione Basilicarum Ss. Apostolorum Petri et Pauli. Duplex majus. Post Lectionem IX.

Vesperae a Capit de sequ cum com. praec., ac S. Pontiani Papae, Mart.

In II. Vesp. Commem. sequentis, ac S. Pontiani Papae, Mart.

INTER OFFICIA PROPRIA PRO ALIQUIBUS LOCIS, SEU IN APPENDICE BREVIARII ROMANI.

42. Dominica II. Octobris. Maternitatis B. Mariae Virg. Ad Matutinum. Hymnus.

Coelo Redémptor práetulit
Felícis alvum Vírginis.
Ubi cadúca membra
Mortále corpus induit, etc.

Coelo Redémptor práetulit
Felícis alvum Vírginis,
Ubi *futura victima*
Mortále corpus induit, etc.

De honestate ac studiis Clericorum.

Gravissimis verbis hortatur Apostolus, omnes quidem, qui Christo nomen dedere, in primis vero eos, qui veluti sal condiendis, corrigendisque aliorum putoribus sunt destinati, talem inter gentes conversationem habeant, ut, qui ex adverso est, erubescat, non habens, quod jure objectet: ut non vituperetur ministerium nostrum, nec sancta per nos polluantur: nec (quod gravissime Deus queritur) blasphemetur Dei nomen per nos: sed potius Christi bonus odor simus, ut qui nos vident, glorificent Patrem coelestem. Recte enim alicubi dictum a Cyrillo: duas esse debere veluti manus ei, qui adducentis Christo hominibus est destinatus: Exeplorum alteram, alteram salubrium monitorum: multo tamen exempla trahunt efficacius, quam verba, et ut Concilium Tridentinum ait: Integritas Praesidentium salus est subditorum. Quaemadmodum enim ictus licet bene temperato ense a languido, luxatoque brachio invalidus est: sic ipsa divinorum eloquiorum, quovis ancipiti gladio penetrabiliorum, praedicatio instructuosa sit, necesse est, si morum integritate velut nervo destituatur. Nam nec in alio confidenter reprehendis ea, in quibus ipse delinquis, nec emendas, sed provocas, si, quod arguis, facis. Ut igitur Principes faciendo docent Cives suos recte facere, cum, quidquid illi faciunt, praecipere videantur: sic in cura hac, administrationeque animarum multo id amplius locum habet, et veluti a sole in subjecto orbe lux, aut tenebrae, sic a Pastore (in quem, ut ait Tridentina Synodus, tamquam speculum reliqui oculos conjiciunt) apud subditos pleraque prava, aut recta. Atque ideo recte Patres Tridentinae Synodi monent: Exemplo praedicare debere eum, qui cum fructu praeest ovibus Christi. Et Deus ipse causam omnem dissipati gregis sui stultitiam, et a rationis orbita evagantem Pastorum vitam esse, dixit.

Ne igitur jure nobis quoque dicatur: Qui alios doces,

teipsum non doces? qui praedicas non furandum, furaris? qui dicis non moechandum, moecharis? serve nequam, ex ore tuo te judico: sciens, et non faciens voluntatem Domini, vapulabis multis. Ne illud objectetur: quare tu narras justitiam meam, tu vero odisti disciplinam? etc. sollicite curandum est, ut et nostra, et eorum, quorum curam gerimus, causa in omnibus nos ut Dei Ministros exhibeamus, non dantes ullam offensionem.

I. Principio igitur *Clerici omnes habitum Clericalem, et tonsuram decenter gerant,* nec novum, ac ad saecularem habitum accedentem inducant: neve coloribus aliis, quam nigro, et violaceo utantur: pallia tamen solum nigra habeant. Et cum se Dei servitio devotos norint, in iis, quae sui muneris sunt, assidue versentur. Divinum officium nullo die intermittant, nisi infirmitas gravis coëgerit. Sacrum minimum diebus Festis, ac Dominicis faciant, praemissa ante (si alicujus peccati mortalis mens sit conscia) salutari peccatorum Confessione, aut, si copia non esset Confessarii, urgente necessitate, contriti celebrabunt: postea vero quamprimum fieri poterit (juxta Decretum Concilii Tridentini confitebuntur: sibique persuadeant, ut Judam olim, hoc Sacramento polluta coscientia vescentem, Daemon occupavit, et per gravissimum proditionis Dei crimen ad interitum perduxit sempiternum; sic hodieque vitio nullo periculosius Diabolum irretire homines, quam si persuaserit, polluta conscientia Dominicam Coenam manducare.

II. Porro non solum juxta datam Deo fidem *caste, impolluteque vivant* cum Dei gratia Sacerdotes: sed ab omni etiam specie mali abstinendo juxta Canones veterum conciliorum Foeminis, de quibus suspicio aliqua haberi posset, nullo modo cohabitent, aut cum illis conversentur. Et contravenientes secundum Decretum Tridentini Concilii puniantur, suspectae autem non habentur proximo gradu consanguinitatis conjunctae, vel anus, seu vetulae decrepitae. Si quae tamen ex his ipsis judicio Episcopi, aut Vicarii suspectae

sint, juxta Concilium cum iis procedatur. De vestimentis enim, ait Sapiens, prodit tinea: et a muliere iniquitas viri. Brevis enim omnis malitia super malitiam mulieris. Et, melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens. Quin etiam ruina plurimorum admonet, ut et crebra cum foeminis, ac non necessaria colloquia vitentur. Quoniam laqueus venatorum est mulier: sagena cor ejus, vincula manus ejus. Et omnino dificile est vitare peccatum, nisi vitetur periculum, nec, ubi multos cecidisse certum est, ulli licet esse securum, et periculum qui timet, cavet.

III. Ut sacrilega *Concubinariorum impuritas radicitus evellatur:* Episcopi, et eorum Vicarii adversus Concubinarios procedant secundum Canones Concilii Tridentini. Archidiaconi in visitatione moneant populum, non esse legitimum matrimonium Sacerdotum: Ideoque caveant, ne decepti sub specie Matrimonii filias prostituant. Advocato porro auxilio Dominorum terrestrium enitantur Episcopi, profanum Sacerdotum concubinatum, honesti matrimonii vello palliatum, prudenter emendare.

IV. *Confessiones auriculares in loco templi publico,* et omnibus patenti, sedeque, ad hoc destinata, more solito audiantur. Prohibetur vero sub poena Excommunicationis, et amissionis Beneficii, ne ullus turmatim audiat confitentes, sed seorsum singulos. Formam vero absolutionis omnes eandem observabunt, nihil de suo addendo, nec immutando. hanc nempe:

Misereatur tui Omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam aeternam. Amen. Indulgentiam, absolutionem, Et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi Omnipotens, et misericors Dominus. Amen.

Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et ego authoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo Excommunicationis, suspensionis, et interdicti, in quantum possum, et tu indiges. Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in Nomine Patris †, et Filii †, et Spiritus † Sancti. Amen.

Si poenitens sit laicus, omittatur verbum, Suspensionis.

Passio Domini nostri Jesu Christi, merita B. Mariae Virginis, et Omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiae et praemium vitae aeterae. Amen.

V. *A choreis, venationibus illicitis, ebrietatibus,* larvis, caeterisque levitatis speciem habentibus, omnino abstinebunt Clerici; Transgressores judicio Ordinariorum subjaceant.

VI. *Ab omni speciae avaritiae abstineant Clerici.* Negotiationes ergo, multo vero magis contractus aliquos, qui usurae speciem praeseferre videntur, devitent: quin potius divitias, et quaestum suum pietatem reputantes, ut superflua verticis excrementa de more abradunt, sic quoque superfluam mundi curam amputent, quo arctius Deo servire possint. *Qui Altariam habent,* diligenter satisfaciant suis obligationibus: hoc scientes, quod praeter peccati reatum fructibus quoque Altariae privantur pro rata parte temporis, quo negligunt ministerium suum: et si admoniti pergant negligere officium suum, Ordinarius privabit illos altaria. *Vineas vero Beneficiorum, ac Domos* si negligant Beneficiati: Episcopus post admonitionem ex fructibus ejusdem beneficii aedificare non intermittat.

VII. *Rixas, contentiones, convitia, omni contentione fugiant:* pacem cum omnibus habeant: et exemplo suo doceant, solem supra iracundiam subditorum non debere occidere. Armis non utantur, nisi in itinere, et cum per loca periculosia est transeundum. In templo vero modeste, ac reverenter se gerant. Canonici, qui sine necessitate a Choro, ac Officio Divino absunt, ad Episcopum deferantur a Vicario. Caetera vero, quae in singulis Capitulis jam pridem ordinata sunt Statuta, ut diligenter observentur, Episcopi advigilabunt. Si quae infamia gravis de aliquo Clerico, vel aliis indiciis sufficientibus, vel publica fama sit evulgata: secundum Jura Canonica contra illum agat Ordinarius.

VIII. *Scientia* secundo loco *est Clerico necessaria;* sine

qua nec suam ipse vitam, nec mores populi ad eam exigere normam potest, quam Deus requirit: atque ideo causam solutae vitae ignorationem in primis esse Pastorum, Deus ipse testatur. Fieri enim non potest, ut coeca ignorantiae nocte obvolutus ipse facem praeferat, scientiam salutis det plebi Dei, ne in varios perversarum opinionum laqueos abducatur.

Curent igitur omnes, ut quotidie temporis aliquid studio rerum Divinarum destinent, turpissimum enim est, adde: etiam periculosum ignorare ea, quae sui muneris sunt: cum error Sacerdotum non temporalis vitae (quaemadmodum in Medicorum corporalium erroribus usuvenit) sed aeternae salutis dispendio pensetur.

Nemo sine licentia retineat libros haereticos, nec superstitiosos, et lascivos: sed catholicos, et qui concionibus, Confessionibus utiliter excipiendis, pietati ac timori Dei augendo utiles sint futuri. Intelligant vero sine expressa licentia non licere legere, aut tenere libros haereticos sub poena Excommunicationis Bullae Coenae Domini, ipso facto incurrendae, quod etiam populo explicare convenit, ne sensim, usu malorum librorum allectus, in errores pertrahatur.

Ordinem, et *ritum administrrndorum Sacramentorum, et ea omnia, quae libro rituali, seu Agenda habentur, adiscant:* atque singuli Parochi hunc librum habeant, curandum erit. Insuper alium quempiam librum de Casibus conscientiae, ad captum etiam mediocriter doctorum conscriptum, curent, sibique faciant familiarem. (Const. syn. pag. 21—25.)

Quid est Pastor animarum sine Sanctitate, oratione et Doctrina? Est miles sine armis: factus est velut aes sonans, et cymballum tinniens sine omni fructu. — Cura itaque omnium prima nobis sit, oportet, ut destinati ad aliorum sanctificationem ipsi sancti simus, ne, dum aliis praedicaverimus, ipsi reprobi efficiamur. Sanctitatis curam proxime excipiat cura Doctrinae Ecclesiasticae: qui enim hac carent, impossibile est, ut se ipsos, et alios in via Salutis dirigere possint. Caeci sunt, et Duces caecorum. Caecus autem, si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt. Animae vero Nostrae Sanctificationem, et necessariam scientiam nobis comparabimus continua oratione, et lectione; non est enim aequum nos relinquere verbum DEI — sed oratione, et ministerio verbi instantes esse opportet. Quapropter, ut quorumdam recentiori, olim ignotae, laxitati, in quantum possumus, parte ex Nostra occurramus, monendo reflectimus, quod omnibus Clericis in majoribus Ordinibus constitutis, multo vero magis Beneficio Ecclesiastico provisis, gravis obligatio incumbat absolvendi horas Canonicas, seu, sic dictum Breviarium recitandi, idque faciendi reverenter, distincte, et devote, prout concilium Tridentinum Ses. 24. de reform. C. 12. praecipit, et ipsa Natura orationis, quae est mentis elevatio ad DEUM, exigit: Negligentes autem, et hanc obligationem praevaricantes tanquam inobedientes poenis Canonicis, ad arbitrium Ordinarii dictandis, puniri, et coerceri volumus. Ordinamus praeterea, ut quivis dioecesanus Ecclesiasticus fine comparandae sibi necessariae Doctrinae habeat constanter ad manum S. Scripturam, quae vocatur Liber Sacerdotalis, et est substantia Sacerdotii Nostri, liberque omnium utillissimus, et Sacerdotibus quammaxime necessarius ideoque a Tridentino iis praeceptus; — Concilium item Tridentinum, et Provincialium, ac Dioecesanarum Synodorum Decreta, Cathechismum Romanum; unum adminus probatum Theologiae Dogmaticae, Moralis, et Pastoralis authorem, bonum ascetam, et quidem praeferenter, si fieri potest, S. Salesii opera: opera expositionem cathecheticam cum uno, alterove bono concionatore; — postremo commendamus etiam omnibus, ut magnam curam habeant puritatis linguae vernaculae, ut et hinc gratia accedat sermonibus nostris.

(Const. syn. pag. 206 ss.)

Innanis, et sine omni fructu futura est praedicatio verbi praedicatio verbi Divini, nisi verbis correspondeant

facta, et exemplum Pastoris. Salvator noster inclamabat Apostolis: Vos estis sal terrae: Vos estis lux mundi: quibus verbis obligationi annunciandi verbi Divini junctam esse debere obligationem dandi boni exemplli sat clare ostendit. S. Petrus cupit, ut simus exemplar Fidelium curae nostrae commissorum, forma facti gregis ex animo. Idem repetit S. Paulus monendo Titum, et Timotheum: Exemplum esto fidelium in omnibus: praebe te ipsum exemplum bonorum operum. Qui evangelium annunciat, vivus Evangelii codex esse debet, ut cum Apostolo Paulo dicere possit Auditoribus suis: quae et didicistis et accepistis, et audistis, et vidistis in me, haec agite. Cum enim verba moveant, exempla trahant; facile concipitur, quantam vim habeat ad perdendas animas pravum Sacerdotis exemplum. Itaque necessum est, et ut is, qui regimini animarum praeest, non modo nullo crimine sordescat, sed insuper optimum odorem virtutum omnium circumfundat, Mercenarius est, et non Pastor, qui omnia sua impendere tardat pro ovibus suis, sed ex sola turpis lucri cupidine eas tantum depascit. Bonus Pastor aeternam ovium suarum Salutem, omni studio et contentione irremisse quaerit, paratus omni tempore juxta monitum, et exemplum Pastoris Pastorum Jesu Christi ponere animam suam pro ovibus suis. Hoc Spiritu inflammatus, ut mensuram nominis, et dignitatis suae perfecte compleat, totus Coelestis est, de aeternis et nunquam perituris solicitus. Summo loco pro Regimine, et felicitate fidelis Gregis positus vitiis dominatur, non vero personis, atque Caelestis Magistri sincerus imitator minister est, et servus omnium, omnibus debitor factus. Tunc enim omnes officii sui partes, quas S. Paulus dilectis suis Discipulis Timothaeo, et Tito explicuit, semet explevisse sperare poterit, dum exemplum fuerit fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. Si prudens, vigilans, sanctus, benignus, sobrius, hospitalis, justus, et continens fuerit, amplectens eum, qui secundum Doctrinam est, fidelem Sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere. Circumspectus, et irreprehensibilis in omnibus, ut ii, qui ex adverso sunt, vereantur, nihil habentes malum dicere de Nobis; immo vero, ut Testimonium habeat bonum ab iis, qui foris sunt, atque in omnibus verbis facta conveniant, et actus Doctrinae respondeant. Quodipsum, ut eo certius, et stabilius intra nos obtineatur, veteribus Patrum nostrorum vestigiis inhaerentes renovamus salutaria Dioecesis Nostrae Statuta, ac laudabiles consuetudines, quas recentibus his annis nonnulli laxi, salutis propriae, et honoris totius Dioecesis incuriosissimi praevaricationibus suis contemnere videntur, volumusque, ut Dioecesanum officium Nostrum contraeuntes severe puniat, et, si moniti resipiscere nollent, juxta Canonum rigorem contra eos procedat. Omnes autem Ecclesiasticos, signanter vero Vice-Archi-Diaconos obligamus, ut quaevis scandala Superioritati in tempore detegant, praescriptas, vel etiam imposterum praescribendas menstruales, et semestrales relationes faciant, nihilque eorum intermittant, quae ad Ecclesiasticae Discipline observantiam strictissime manutenendam confere possunt: in horum sequelam, ne ullus sit excusationi locus, aperte declaramus, omnem Clericum Dioecesis Nostrae obligatum esse, constanter deferre Talarem Vestitum, ac Colare, habereque coronam patentem, ordini et dignitati correspondentem, nullo autem tempore licere uti vestitu brevi, etiam modestissimo, nisi longioris suscipiendi causa: idque restrictum sit, tantum ad itinerationis tempus in omni autem Civitate, aut alio loco Nobiliori, vel ubi Magistratus, Superior, aut secus distinctior, aut honoratior persona adeunda esset, talarem vestem reassumi oportere, in reliquo autem totus clericalis vestitus sorditie, et nimio neglectu non ostendat oculos; magis autem ostentationem, luxum, et quid quid novum, innane, exquisitum, sumptuosum est, nesciat. Quapropter impensius cunctos monemus, ne in vestitu et habitu vanitatem quaerant, nec in crinibus mun-

danos ornatus curent, consequenter nil in collaribus, cingulis, calceis, fibulis, pileis, vel quovis vestimenti genere, etiam interiori, quidquam appareat, quod modestiam, simplicitatem, et sobrietatem cultus Clericalis sepositam, et contemptam indicaret, si enim Apostolorum Principes Petrus, et Paulus in mulieribus modestiam habitus desiderarunt, quam turpis in Clericis, qui a mundo separati Christi militiae adscripti sunt, reputanda est deformis habituum nostri temporis variatio, et innanis vanitas. Omnis Clericus cum sexu faemineo familiaritatem vitet: cum servitricibus nullo tempore, neque sub ullo praetextu una, eademque mensa, vel vicina habitatione utatur, neque curru eodem vehatur, aut secus etiam una proficiscatur, generatim bonae famae, et inculpatae conversationis famulitium habeat, severe autem puniatur, qui in aliquo horum deliquerit, et parvam honoris, et existimationis venerabilis Status Ecclesiastici curam habuerit, Volumus praeterea, et districte praecipimus, ut in concursibus, seu sacris solemnitatibus a lautis comessationibus, et ludis omnis generis Clerus abstineat, ne occasione ea, qua Populus ad pietatis Exercitia explenda confluit, plus scandali, quam aedificationis, et pro vita spirituali mortem animae suae inveniat. Tota Domus Pastoris animarum Seminarium sit, et exemplar vitae Christianae, ipse vero, ut est Rector ejus, et Superior, luceat in ea super candelabrum positus; Prohibemus praeterea Clericis inordinata tripudia, cantilenas, et cantus saeculares frequentationem item publicorum saltuum, theatrorum, domuum caffeariarum, et diversorium, nisi ad postrema venire cogat itineris necessitas. Verbo: fugiat Clericus vitia omnia, signanter vero ea, quae curae animarum maxime sunt opposita: dissipationem, vanam gloriam, teporem, mundi amorem, luxum intemperantiam, impuritatem, avaritiam, otium, zeli defectum, et indifferentiam erga gloriam Dei, et salutem proximi, omni e contra virtutum splendore ornatus, certus, quod Deus has strictissime ab eo exigat, perfectus sit homo Dei

ad omne opus bonum instructus, factis probans, quae sit voluntas Dei, beneplacens, et perfecta. Const. syn. pag. 212. ss.

Epistola enoyclica Pii IX.

ad omnes catholicos antistites die 8. Decembris 1864. data una cum syllabo praecipuorum aetatis nostrae errorum

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis et universis Gratiam et Communionem Apostolicae Sedis habentibus.

PIUS PP. IX.

Venerabiles fratres, Salutem et Apostolicam Benedictionem.

Quanta cura ac pastorali vigilantia Romani Pontifices Praedecessores Nostri exequentes demandatum sibi ab ipso Christo Domino in persona Beatissimi Petri Apostolorum Principis officium munusque pascendi agnos et oves, nunquam intermiserint universum Dominicum gregem sedulo enutrire verbis fidei, ac salutari doctrina imbuere, eumque ab venenatis pascuis arcere, omnibus quidem ac Vobis praesertim compertum exploratumque est, Venerabiles Fratres. Et sane iidem Decessores Nostri augustae catholicae religionis, veritatis ac justitiae assertores et vindices, de animarum salute maxime solliciti, nihil potius unquam habuere, quam sapientissimis suis Litteris et Constitutionibus retegere et damnare omnes haereses et errores, qui divinae Fidei nostrae, catholicae Ecclesiae doctrinae, morum honestati ac sempiternae hominum saluti adversi, graves frequenter excitarunt tempestates et christianam civilemque rempublicam miserandum in modum funestarunt. Quocirca iidem Decessores Nostri Apostolica fotitudine continenter obstiterunt nefariis iniquorum hominum molitionibus, qui despumantes tamquam fluctus feri maris confusiones suas ac libertatem promittentes, cum servi sint corruptionis, fallacibus suis opinionibus et perniciosissimis scriptis catholicae religionis civiliaque societatis fundamenta convellere

omnemque virtutem ac justitiam de medio tollere omniumque animos mentesque depravare, et incautos imperitamque praesertim juventutem a recta morum disciplina avertere eamque miserabiliter corrumpere, in erroris laqueos inducere ac tandem ab Ecclesiae catholicae sinu avellere conati sunt.

Jam vero, uti Vobis, Ven. Fratres, apprime notum est, Nos vix dum arcano divinae providentiae consilio nullis certe Nostris meritis ad hanc Petri Cathedram evecti fuimus, cum videremus summo animi Nostri dolore horribilem sane procellam tot pravis opinionibus excitatam, et gravissima ac nunquam satis lugenda damna, quae in christianum populum ex tot erroribus redundant, pro Apostolici Nostri ministerii officio illustria Praedecessorum Nostrorum vestigia sectantes nostram extulimus vocem, ac pluribus in vulgus editis encyclicis Epistolis et allocutionibus in Consistorio habitis aliisque Apostolicis Litteris praecipuos tristissimae nostrae aetatis errores damnavimus eximiamque vestram episcopalem vigilantiam excitavimus et universos catholicae Ecclesiae Nobis carissimos filios etiam atque etiam monuimus et exhortati sumus, ut tam dirae contagia pestis omnino horrerent et devitarent. Ac praesertim Nostra prima Encyclica Epistola die 9. Nov. anno 1846 Vobis scripta binisque Allocutionibus, quarum altera die 9. Dec. anno 1854, altera vero 9. Junii 1862 in Cosistorio a Nobis habita fuit, monstrosa opinionum portenta damnavimus, quae hac potissimum aetate cum maximo animarum damno et civilis ipsius societatis detrimento nominantur, quaeque non solum catholicae Ecclesiae ejusque salutari doctrinae ac verandis juribus, verum etiam sempiternae naturali legi a Deo in omnium cordibus insculptae rectaeque rationi maxime adversantur. et ex quibus alii prope omnes originem habent errores.

Etsi autem haud omiserimus potissimos hujusmodi errores saepe proscribere et reprobare, tamen catholicae Ecclesiae causa animarumque salus Nobis divinitus commissa, atque ipsius humanae societatis bonum omnino postulant, ut iterum pastoralem vestram sollicitudinem excitemus ad alias pravas profligendas opiniones, quae ex eisdem erroribus, veluti ex fontibus erumpunt. Quae falsae ac perversae opiniones eo magis detestandae sunt, quod eo potissimum spectant, ut impediatur et amoveatur salutaris illa vis, quam catholica Ecclesia ex divini auctoris institutione et mandato libere exercere debet usque ad consummationem saeculi, non minus erga singulos, quam erga nationes, populos, summosque eorum Principes, utque de medio tollatur mutua illa inter Sacerdotium et Imperium consiliorum societas et concordia, quae rei cum sacrae tum civili fausta semper exstitit ac salutaris.

Etenim probe noscitis, Ven. Fratres, hoc tempore non paucos reperiri, qui civili consortio impium absurdumque *naturalismi*, uti vocant, principium applicantes audent docere, »optimam societatis publicae rationem civilemque progressum omnino requirere, ut humana societas constituatur et gubernetur, nullo habitu ad religionem respectu, ac si ea non existeret, vel saltem nullo facto veram inter falsasque religiones discrimine«. Atque contra sacrarum Litterarum, Ecclesiae sanctorumque Patrum doctrinam asserere non dubitant, »optimam esse conditionem societatis, in qua Impertio non agnoscitur officium coercendi sancitis poenis violatores catholicae religionis, nisi quatenus pax publica postulet.«

Ex qua omnino falsa socialis regiminis idea haud timent erroneam illam fovere opinionem, catholicae Ecclesiae animarumque saluti maxime exitialem, a rec. mem. Gregorio XVI. Praedecessore Nostro *deliramentum* appellatum, nimirum »libertatem conscientiae et cultuum esse proprium cujuscumque hominis jus, quod lege proclamari et asseri debet in omni recte constituta societate et jus civibus inesse ad omnimodam libertatem nulla vel ecclesiastica vel civili auctoritate coarctandam, quo suos conceptus

quoscumque sive voce, sive typis, sive alia ratione palam publiceque manifestare ac declarare valeant.« Dum vero id temere affirmant, haud cogitant et desiderant, quod *libertatem perditionis* praedicant, et de humanae sapientiae loquacitate confidere, cum hanc nocentissimam vanitatem quantum debeat fides et sapientia cristiana vitare ex ipsa D. N. Jesu Christi institutione cognascat.«

Et quoniam ubi a civili societate fuit amota religio ac repudiata divinae revelationis doctrina et auctoritas, vel ipsa germana justitiae humanique juris notio tenebris obscuratur et amittur, atque in verae justiae legitimique juris locum materialis substituitur vis, inde liquet, cur nonnulli certissimis sanae rationis principiis penitus neglectis posthabitisque audeant conclamare, »voluntatem populi, publica quam dicunt, opinione vel alia ratione manifestatam constituere supremam legem ab omni divino humanoque jure solutam; et in ordine politico facta consummata, eo ipse quod consummata sunt, vim juris habere.« Verum ecquis non videt planeque sentit, hominum societatem, religionis ac verae justitiae vinculis solutam, nullum aliud profecto propositum habere posse, nisi scopum comparandi cumulandique opes, nullamque aliam in suis actionibus legem sequi, nisi indomitam animi cupiditatem, inserviendi propriis voluptatibus et commodis?

Eapropter hujusmodi homines acerbo sane odio insectantur Religiosas Familias, quamvis de re christiana, civili ac litteraria summopere meritas, et blaterant, easdem nullam habere legitimam existendi rationem: atque ita haereticorum commentis plaudunt. Nam, ut sapientissime rec. mem. Pius VI. Decessor Noster docebat, »Regularium abolitio laedit vivendi rationem in Ecclesia commendatam tanquam Apostolicae doctrinae consentaneam, laedit ipsos insignes fundatores, quos super altaribus veneramur, qui nonnisi a Deo inspirati eas constituerunt societates.« Atque etiam impie pronuntiant, auferendam esse civibus et Ecclesiae facultatem, »qua eleemosynas christianae caritatis causa palam erogare valeant«, ac de medio tollendam legem, »qua certis aliqnibus diebus opera servilia propter Dei cultum prohibentur«, fallacissime praetendentes commemoratam facultatem et legem optimae publicae oeconomiae principiis obsistere.

Neque contenti amovere religionem a publica societate volunt religionem ipsam a privatis etiam arcere familiis. Etenim funestissimum *Communismi* et *Socialismi* docentes ac profitentes errorem asserunt, »societatem domesticam seu familiam totam suae existentiae rationem a jure dumtaxat civili mutuari; proindeque ex lege tantum civili dimanare ac pendere jura omnia parentum in filios, cum primis vero jus institutionis educationisque curandae.

Quibus impiis opinionibus machinationibusque in id praecipue intendunt fallacissimi isti homines, ut salutifera catholicae Ecclesiae doctrina ac vis a juventutis institutione et educatione prorsus eliminetur, ac teneri flexibilesque juvenum animi perniciosis quibusque erroribus vitiisque misere inficiantur ac depraventur. Siquidem omnes, qui rem tum sacram, tum publicam perturbare ac rectum societatis ordinem evertere, et jura divina et humana delere sunt conati, omnia nefaria sua consilia, studia et operam in improvidam praesertim juventutem decipiendam ac depravandam, ut supra innuimus, semper contulerunt, omnemque spem in ipsius juventutis corruptela collocarunt. Quocirca nunquam cessant utrumque clerum, exquo, veluti certissima historiae monumenta splendide testantur, tot magna in christianam civilem et litterariam rempublicam commoda redundarunt, quibuscumque infandis modis divexare et edicere, ipsum Clerum, »utpote vero utilique scientiae et civilitatis progressui inimicum, ab omni juventutis instituendae educandaeque cura et officio esse amovendum«.

At vero allii instaurantes prava ac toties damnata novatorum commenta, insigni impudentia audent, Ecclesiae et

hujus Apostolicae Sedis supremam auctoritatem a Christo Domino ei tributam auctoritatis arbitrio subjicere et omnia ejusdem Ecclesiae et Sedis jura denegare circa ea, quae ad exteriorem ordinem pertinent. Namque ipsos minime pudet affirmare: »Ecclesiae leges non obligare in conscientia, nisi cum promulgantur a civili potestate; acta et decreta Romanorum Pontificum ad religionem et Ecclesiam spectantia indigere sanctione et approbatione, vel minimum assensu potestatis civilis: constitutiones Apostolicas, quibus damnantur clandestine societates, sive in eis exigatur sive non exigatur juramentum de secreto de servando, earumque asseclae et fautores anathemate mulctantur, nullam habere vim in illis orbis regionibus, ubi ejusmodi aggregationes tolerantur a civili gubernio; excommunicationem a Concilii Tridentino et Romanis Pontificibus latam in eos, qui jura possesionesque Ecclesiae invadunt et usurpant, niti confusione ordinis spiritualis ordinisque civilis ac politicis, ad mundanum dumtaxat bonum prosequendum; Ecclesiam nihil debere decernere, quod obstringere possit fidelium conscientias in ordine ad usum temporalium; Ecclesiae jus non competere violatores legum suarum poenis temporalibus coërcendi; conforme esse sacrae theologiae jurisque publici principiis, bonorum proprietatem, quae ab Ecclesiis, a Familiis religiosis aliisque locis piis possi lentur, civili gubernio assere et vindicare.

Neque erubescunt palam publiceque profiteri haereticorum effatum et principium, ex quo tot perversae oriuntur sententiae atque errores. Dictitant enim: »Ecclesiasticam potestatem non esse jure divino distinctam et independentem a potestate civili, neque ejusmodi distinctionem et independentiam servari posse, quin ab Ecclesia invadantur et usurpentur essentialia jura potestatis civilis.

Atque silentio praeterire non possumus eorum audaciam, qui sanam non sustinentes doctrinam contendunt, illis Apostolice Sedis judiciis et decretis, quorum objectum

ad bonum generale Ecclesiae, ejusdem jura ac disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedientiam detractari absque peccato et absque ulla catholicae professionis jactura.« Quod quidem quantopere adversetur catholico dogmati plenae potestatis Romano Pontifici ab ipso Christo Domino divinitus collatae, universalem pascendi, regendi et gubernandi Ecclesiam, nemo est, qui non clare aperteque videat et intelligat.

In tanta igitur depravatarum opinionum perversitate, Nos Apostolici Nostri officii probe memores, ac de sanctissima nostra religione, de sana doctrina et animarum salute Nobis divinitus commissa, ac de ipsius humanae societatis bono maxime solliciti, Apostolicam nostram vocem iterum extollere existimavimus. Itaque omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas singillatim hisce Litteris commemoratas auctoritate Nostra Apostolica reprobamus, proscribibimus atque damnamus easque ab omnibus catholicae Ecclesiae filiis, veluti reprobatas, proscriptas atque damnatas omnino haberi volumus et mandamus. *(Deinde summus Pontifex zelum et sollicitudinem Episcoporum in oppugnandis erroribus collaudat et pro impetrando divino auxilio ad annum 1865 jubilaeum indicat.)*

Datum Romae apud S. Petrum die VIII. Decembris anno 1864, decimo a Dogmatica Definitione Immaculate Conceptionis Deiparae Virginis Mariae. Pontificatus Nostri anno decimonono.

SYLLABUS

complectens praecipuos nostrae aetatis errores qui notantur in Allocutionibus consistorialibus, in encyclicis aliisque Apostolicis Litteris Sanctissimi Domini nostri Pii Papae IX.

§. I. Pantheismus, Naturalismus et Rationalismus absolutus.

1. Nullum supremum, sapientissimum, providentissimumque Numen divinum existit ab hac rerum universitate

distinctum et Deus idem est ac rerum natura, et idcirco immutationibus obnoxius; Deusque reapse fit in homine et mundo, atque omnia Deus sunt et ipsissimam Dei habent substantiam; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et justum cum injusto.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

2. Neganda est omnis diei actio in homines et mundum.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

3. Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni et mali arbiter, sibi ipsi est lex ex naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficit.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

4. Omnes religionis veritates ex nativa humanae rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma, qua homo cognitionem omnium cuiuscunque generis veritatum assequi possit ac debeat.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846; Epist. Encycl. *Singulari quidem* 17. Mart. 1856; Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

5. Divina revelatio est imperfecta et idcirco subjecta continuo et indefinito progressui qui humanae rationis progressioni respondeat.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846; Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

6. Christi fides humanae refragatur rationi; divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfectioni.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846; Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

7. Prophetiae et miracula in sacris Litteris exposita et narrata sunt poëtarum commenta, et christianae fidei mysteria philosophicarum investigationum summa; et utriusque Testamenti libris continentur inventa; ipseque Jesus Christus est mythica fictio.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846; Alloc. *Maxima quidem* 7. Junii 1862.

§. II. Rationalismus moderatus.

8. Quum ratio humana ipsi religioni aequiparetur, idcirco theologicae disciplinae perinde ac philosophicae tractandae sunt.

Alloc. *Singulari quadam perfusi* 9. Dec. 1854.

9. Omnia indiscriminatim dogmata religionis christianae sunt objectum naturalis scientiae seu philosophiae; et humana ratio historice tantum exculta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram ne omnibus etiam reconditioribus dogmatibus scientiam pervenire, modo haec dogmata ipsi rationi tanquam objectum proposita fuerint.

Epist. ad Archiep. Frissing. *Gravissimas* 11. Dec. 1862; Epist. ad eundem *Tuas libenter* 21. Dec. 1863.

10. Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille jus et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit; at philosophiae neque potest neque debet ulli se submittere auctoritati.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11. Dec. 1862. et *Tuas libenter* 12. Dec. 1863.

11. Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiae tolerare errores, eique relinquere, ut ipsa se corrigat.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11. Dec. 1862.

12. Apostolicae Sedis romanorumque Congregationum decreta liberum scientiae progressum impediunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. Dec. 1863.

13. Methodus et principia, quibus antiqui Doctores scholastici Theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt.

Epist. ad archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. Dec. 1863.

14. Philosophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. Dec. 1863.

NOTA. Cum rationalismi systemate cohaerent maximam partem errores Antonii Günther, qui damnantur in Ep. ad Card. Archep. Coloniensem *Eximiam tuam* 15. Junii 1847, et in Ep. ad Epp. Wratislaviensem *Dolore haud mediocri* 30. Aprilis 1860.

§. III. Indiferentismus, Latitudinarismus.

15. Liberum cuique homini est eam amplecti ac profiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851; Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

16. Homines in cujusvis religionis cultu viam aeternae salutis reperire, aeternamque salutem assequi possunt.

Epist. Encycl *Qui pluribus* 9. Nov. 1846; Alloc. *Ubi primum* 17. Dec. 1847; Epist. Enc. *Singulari quidem* 17. Martii 1856.

17. Saltem bene sperandum est de aeterna illorum omnium salute, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.

Alloc. *Singulari quadam* 9. Dec. 1854; Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 17. Aug. 1863.

18. Protestantismus non aliud est quam diversa verae ejusdem christianae religionis forma, in qua aeque ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est.

Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8. Dec. 1849.

§. IV. Socialismus, Communismus, Societates clandestynae, Societates biblicae, Societates clerico-liberales.

Ejusmodi pestes saepe gravissimisque verborum formulis reprobantur in Epist. Encycl. *Qui pluribus.* 9. Nov. 1846; in Alloc. *Quibus quantisque.* 20. Aprilis 1849; in Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8. Dec. 1849; in Alloc. *Singulari quadam* 9. Dec. 1854; in Epist. Encycl. *Quanto conficiamur moerore* 10. Aug. 1863.

§. V. Errores de Ecclesia ejusque juribus.

19. Ecclesia non est vera perfectaque societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire, quae sint Ecclesiae jura ac limites, intra quos eadem jura exercere queat.

Alloc. *Singulari quadam* 9. Dec. 1854; Alloc. *Multis gravibusque* 17. Dec. 1860: Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

20. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis gubernii venia et assensu.

Alloc. *Meminit unusquisque* 30. Sept. 1861.

21. Ecclesia non habet potestatem dogmatice definiendi, religionem catholicae Ecclesiae esse unice veram religionem.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851.

22. Obligatio, qua catholici magistri et scriptores omnino adstriguntur, coarctatur in iis tantum, quae ab infalibili Ecclesiae judicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. Dec 1863.

23. Romani Pontifices et Concilia oecumenica a limitibus suae potestatis recesserunt, jura principium usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis errarunt.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851.

24. Ecclesia vim inferendae potestatis non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

25. Praeter potestatem episcopatui inhaerententem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug 1851.

26. Ecclesia non habet nativum ac legitimum jus acquirendi ac possidendi.

Alloc. *Numquam fore* 15. Dec. 1856.; Epist. Encycl. *Incredibili* 18. Sept. 1863

27. Sacri Ecclesiae ministri Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi.

Alloc. *Maxima quidem* T. Junii 1862.

28. Episcopis, sine Gubernii venia, fas non est vel ipsas apostolicas litteras promulgare.

Alloc. *Numquam fore* 15. Dec. 1856.

29. Gratiae a Romano Pontifice concessae existimari

debent tamquam irritae, nisi per Gubernium fuerint imploratae.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

30. Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a jure civili ortum habuit.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851.

31. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante Apostolica Sede.

Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852; Alloc. *Numquam fore* 15. Dec. 1856.

32. Absque ulla naturalis juris et aequitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundae exercendaeque militiae eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta.

Epist. ad Episc. Montisregal. *Singularis nobisque* 29. Sept. 1864

33. Non pertinet unice ad ecclesiasticam jurisdictionis potestatem proprio ac nativo jure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

Epist ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. Dec. 1863.

34. Doctrina comparantium Romanum Pontificem Principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est quae medio aevo praevaluit.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

35. Nihil vetat, alicuius Concilii generalis sententia aut universorum populorum facto, summum Pontificatum ab romano Episcopo atque ab Urbe ad alium Episcopum aliamque civitatem transferri.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

36. Nationalis concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

37. Institui possunt nationales Ecclesiae auctoritate Romani Pontificis subductae planeque divisae.

Alloc. *Multis gravibusque* 17. Dec. 1860; *Jamdudum cernimus* 18. Martii 1861.

38. Divisioni Ecclesiae in orientalem atque occidendentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

§. VI. Errores de societate civili tum in se, tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.

39. Reipublicae status, utpote omnium jurium origo et fons, jure quoddam pollet nullis circumscripto limitibus.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

40. Catholicae Ecclesiae doctrina humanae societatis bono et commodis adversatur.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846; Alloc *Quibus quantisque* 20. Apr. 1849.

41. Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa in sacra; eidem proinde competit nedum jus quod vocant *exequatur*, sed etiam jus *appellationis*, quam nuncupant, *ab abusu.*

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22 Aug. 1851.

42. In conflictu legum utriusque potestatis jus civile praevalet.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

43. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ac faciendi irritas solemnes conventiones, vulgo *Concordata*, super usu jurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine hujus consensu, imo et ea reclamante.

Alloc. *In Consistoriali* 1. Nov. 1850; All. *Multis gravibusque* 17. Dec. 1860.

44. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus, quae ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus judicare, quas ecclesiae pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt, quin

etiam potest de divinorum sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

Alloc. *In Consistoriali* 1. Nov. 1850; *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

45. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus juventus christianae alicujus Reipublicae instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati recognoscatur jus immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum.

Alloc. *In Consistoriali* 1. Nov. 1850; *Quibus luctuosissimus* 5. Sept. 1851.

46. Immo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subjicitur.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

47. Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cujusque e populo classis pueris, ac publica universim instituta, quae litteris severioribusque disciplinis tradendis et educationi juventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate, moderatrice vi et ingerentia plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subjiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14. Julii 1864.

48. Catholicis viris probari potest ea juventutis instituendae ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate sejuncta, quaeque rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tantummodo vel saltem primario spectet. *(Ibidem.)*

49. Civilis auctoritas potest impedire, quominus sacrorum Antistites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

50. Laica auctoritas habet per se jus praesentandi eppos et potest ab illis exigere, ut ineant dioecesium pro-

curationem, antequam ipsi canonicam a S. Sede institutionem et apostolicas litteras acipiant.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Dec. 1856

51. Immo laicum gubernium habet jus deponendi ab exercitio pastoralis ministerii eppos, neque tenetur obedire Romano Pontifici in iis, quae eppatuum et epporum respiciunt institutionem.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851; Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

52. Gubernium potest suo jure immutare aetatem ab Ecclesia praescriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis familiis indicere ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

53. Abrogandae sunt leges, quae ad religiosarum familiarum statum tutandum earumque jura et officia pertinent; immo potest civile gubernium iis omnibus auxilium praestare, qui a suscepto religiosae vitae instituto deficere ac solemnia vota frangere velint; pariterque potest religiosas easdem familias perinde ac collegiatas Ecclesias et beneficia simplicia etiam juris patronatus penitus extinguere illorumque bona et reditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subjicere et vindicare.

Alloc *Acerbissimum* 27. Sept. 1852; Alloc. *Probe memineritis* 22. Jan. 1855; Alloc. *Cum saepe* 26. Julii 1855

54. Reges et Principes non solum ab Ecclesiae jurisdictione eximuntur, verum in quaestionibus jurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851.

55. Ecclesia a statu, statusque ab Ecclesia separandus est.

Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

§. VII. Errores de Ethica naturali et christiana.

56. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est, ut humanae leges ad naturae jus conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

57. Philosophicarum rerum morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862.

58. Aliae vires non sunt agnoscendae nisi illae, quae in materia positae sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Junii 1862; Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 10. Aug. 1863.

59. Jus in materiali facto consistit, et omnium hominum officia sunt nomen inane, et omnia humana facta juris vim habent.

Alloc. *Maxima quidem* 19. Junii 1862.

60. Auctoritas nihil aliud est, nisi numeri et materialium virium summa.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

61. Fortunata facti injustitia nullum juris sanctitati detrimentum affert.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18. Martii 1861.

62. Proclamandum est et observandum principium, quod vocant de *non interventu.*

Alloc. *Novos et ante* 28. Sept. 1860.

63. Legitimis Principibus obedientiam detrectare, imo et rebellare licet.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846; Alloc. *Quisque vestrum* 4. Oct. 1847; Epist. Encycl. *Nostis et Nobiscum* 8. Dec. 1849; Litt. Apost. *Cum catholica* 26. Martii 1860.

64. Tum cujuscumque sanctissimi juramenti violatio, tum quaelibet scelesta flagitiosaque actio sempiternae legi repugnans, non solum haud est improbanda, verum etiam

omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id pro patriae amore agatur.

Alloc. *Quibus quantisque* 10. Apr. 1849.

§. VIII. Errores de Matrimonio christiano.

Nulla ratione ferri potest, Christum evexisse matrimonium ad dignitatem sacramenti.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

66. Matrimonii sacramentum non est, nisi quid contractui accessorium ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851

67. Jure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Augusti 1851; Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

68. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt.

Litt Apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851.

69. Ecclesia sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere coepit, non jure proprio, sed illo jure usa, quod a civili potestate mutuata erat.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

70. Tridentini canones, qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici, vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

71. Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam praestituat et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

72. Bonifacius VIII. votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

73. Vi contractus mere civilis potest inter Christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est, aut contractum matrimonii inter Christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur.

Litt. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851; Lettera di S. S. Pio IX al Re di Sardegna' 9. Settembre 1852; Alloc. *Acerbissimum* 27 Sept. 1852; Alloc. *Multis gravibusque* 17. Dec. 1860.

74. Causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.

Litt. Apost. *Ad Apostolica* 22 Augusti 1851; Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

NOTA. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum coelibatu abolendo et de statu matrimonii statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur prior in Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846: posterior in Litt. Apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851.

§. IX. Errores de civili Romani Pontificis principatu.

75. De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianae et catholicae Ecclesiae filii.

Lit. Apost. *Ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

76. Abrogatio civilis imperii, quo Apostolica Sedes potitur, ad Ecclesiae libertatem felicitatemque vel maxime conduceret.

Alloc. *Quibus quantisque* 20. Apr. 1849.

NOTA. Praeter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur, proposita et asserta doctrina, quam catholici omnes firmissime retinere debeant, de civili Romani Pontificis principatu. Ejusmodi doctrina luculenter traditur in Alloc. *Quibus quantisque* 20. Apr. 1849, in Alloc. *Si semper antea* 20. Maji 1850, in Litt. Apost. *Cum catholica Ecclesia* 26. Mart. 1860, in Alloc. *Novos* 28. Sept. 1860. in Alloc. *Jamdudum* 18. Mart. 1861, in Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

§. X. Errores qui ad Liberalismum hodiernum referuntur.

77. Aetate hac nostra non amplius expedit, religionem catholicam haberi tamquam unicam status religionem, ceteris quibuscumque cultibus exclusis.

Alloc. *Nemo vestrum* 26. Julii 1855.

78. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cujuscumque cultus exercitium habere.

Alloc *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

79. Enimvero falsum est, civilem cujusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque pallam publiceque manifestandi conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac indiferentismi pestem propagandam.

Alloc *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

80. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18. Martii 1861.

I. S. Congregationis Episcoporum et Regularium Instructio ad regni Hungarici Archiepiscopos, Episcopos ceterosque Ordinarios.

Nr. 3026.

Quibus Hungaria agitatur temporibus catholicae religioni libertatique ecclesiasticae adversis, illud accidit sane iucundum, quod multi ex clericorum ordine non *quae sua sunt*, sed *quae Iesu Christi, quaerentes*, pro Dei Ecclesiaeque causa et pro fidelis populi utilitatibus, sedulam operam impendant, strenueque huc usque se gesserint. Hoc etenim felix est meliorum rerum auspicium, iuxta egregium illud S. Cypriani praeconium: *„Sacerdos Dei evangelium tenens et Christi praecepta custodiens occidi potest vinci non potest"* *(Epist. I. ad Cornel.)* At vero deplorandum est, non paucos quidem et de-

trectare laborem et reformidare pugnam. Cuius rei inquirentibus causas, ea potissimum apparet, huiusmodi clericos a spiritu, quem per manuum impositionem acceperant, desciviṡse, atque ea *quae mundi sunt* misere consectantes, defecisse omnino a genere virorum illorum, per quos salus in Israel efficiatur oportet.

Nemo igitur non videt quantum intersit ecclesiasticam disciplinam in regno hungarico relevari et confirmari, idque omni studio animorumque contentione et concordia perfici, ut clerici digni reddantur ministri Christi ac fideles dispensatores mysteriorum Dei, qui populum optimis virtutibus ornatum in viam veritatis et sanctitatis verbo et exemplo dirigant, eique in tantis communis patriae angustiis ad praelianda praelia Domini per arma iustitiae praeeant.

Quare ex Apostolica auctoritate ac nomine augusto SSmi D. N. LEONIS divina providentia Papae XIII, Sacra haec Congregatio negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita ea, que sequuntur, ad Cleri disciplinam praecipue spectantia statuit atque decernit: pro certoque habet fore ut sacri Antistites et Ordinarii omnes regni hungarici, quorum *vigilantiam diligentiamque* pastoralem summus idem Pontifex in recenti ad ipsos epistola encyclica commendavit, novum hoc testimonium sollicitudinis caritatisque Eius animo gratissimo accipiant.

I. Singularem Episcopi curam eo intendant ut Clerum efficaciter revocent opportunisque remediis inducant ad plenam earum rerum observantiam, quas sacri canones et ecclesiasticae leges praescribunt quoad vitam et mores clericorum.

II. Quoniam vero huius vitae morumque fundamenta in dioecesanis Seminariis iaciuntur, Ordinarii nullum sedulitatis modum omittant, quo alumni in sortem Domini vocati optime instruantur sancteque educentur. Persuasum habeant, nihil in administratione episcopali esse, quod curam suam sollicitam et operosam aeque postulet, quam Seminarium, in quo totam spem salutis et profectus animarum, de quibus summo pastori Christo rationem reddituri sunt, positam esse constat. Itaque ad officium rectoris in primis virum eligant doctum, prudentem, Christi spiritu plenum, qui tum sermone tum opere adolescentes clericos probe recteque, sicut oportet, instituat et dirigat. Praefectum etiam pietatis constituant sacerdotem aetate maturum, gravem, experientia et usu vitae spiritualis eximium, gloriaeque divinae studiosum, qui non solum confessiones alumnorum audiat, sed eos etiam in exercitiis vitae clericalis, oratione, meditatione aliisque quasi manuducere, et ad virtutes sacerdotales comparandas vehementer incitare valeat. Neque alios magistros disciplinarum in Seminariis adhibeant, nisi qui alumnos, quum solida doctrina imbuere, tum vitae simul integritate et probitate exemplo suo informare possint. Cordi etiam sit episcopis, ut ipsi aliquoties per annum Seminarium visitent, in eoque visitationis munere tum de magistrorum diligentia, tum de progressu, quem in disciplina et studiis clerici fecerint, accurate inquirant *(Concil. prov. Mediol. sub S. Carolo Borr. I, tit. II, decr. 25)*, paternaque cum caritate alumnos alloquantur et cohortentur. Seminarii moderatores operam dent ut alumni, sin minus octavo quoque die, qui mos in plerisque Seminariis laudabiliter observatur, certe frequenter ad sacramentum poenitentiae frequentiusque ad divinam eucharistiam rite accedant. Universim, eo adnitantur ut adolescentes sibi commissi non externa tantum disciplina contineantur, vel quasdam tantummodo habilitates clericali statui proprias acquirant, sed id totis viribus agant ut ad pietatem veram studiumque gloriae divinae et salutis animarum accendantur, ut spiritum abnegationis vocationi ecclesiasticae suapte natura congruentem pectore concipiant et in solidis virtutibus quotidie magis adolescant. Quibus de rebus ea quoque valeant quae habentur in pontificiis litteris *Quod multum diuque,* ad Episcopus Hungariae datis die XXII. Augusti anno MDCCCLXXXVI.

Episcopi autem memores gravissimae Apostoli admonitionis: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis* (I. Tim. V, 22) summa cum diligentia explorent num forte sint qui, non vocati a Deo, seipsos sive ob quaestum sive ob ambitionem terrenamque quamcumque cupiditatem ad sacerdotium ecclesiasticumque ministerium intrudant, *quo quidem hominum „genere mercenariorum nihil infelicius ac miserius, nihil Ecclesiae Dei calamitosius esse potest“ (Catech. rom. de sacr. ord.* c. VII 3).

III. Sacerdotes quanta fieri possit maiore frequentia ad poenitentiae sacramentum accedant. Quotannis item per aliquot dies spiritualibus Exercitiis vacent: quo adiumento, si rite adhibeatur, nullum fortasse est aliud utilius ad spiritum in Clero resuscitandum et roborandum. Id autem quo melius exequi possint, Episcopi quolibet anno sacerdotes omnes, et, si videatur, etiam singulos exhortentur, vel vocent in Seminarium aliamve piam domum, ubi per aliquot dies spiritualibus commentationibus animum excolant, et propriae salutis et sanctificationis grande negotium agant. Opportune etiam Sacerdotes moneantur de gravi obligatione horas canonicas recitandi, studiisque maxime sacris impigre vacandi, ut officiis propriae vocationis digne utiliterque satisfacere possint.

IV. Sed imprimis Episcopi sedulo invigilent ut parochi eorumque adiutores obligationes proprii muneris fideliter expleant, cum plane certissimum sit sanguinem ovium suarum e manibus eorum a judice supremo repetitum iri. Et *„cum praecepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini praedicatione, sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, et in cetera munia pastoralia incumbere“ (Conc. Trid. sess. XXIII, c. 1, de reform.)* propterea Episcopi *opportune importune*, ut monet Apostolus, *instent* ut viri ecclesiastici in cura animarum occupati, nulla in re negligentes et desidiosi inveniantur. Instent in sacra visitatione aliave quavis capta opportunitate, ut curiones nequaquam intermittant propriis ovibus adesse sive sacramentales confessiones excipiendo, sive infirmos visitando, sive moribundis adsistendo, sive catechesim impertiendo, sive evangelium ad captum populi explicando, sive denique fidelium pietatem alliciendo canonica piarum Societatum ac Sodalitiorum institutione vel sacrarum festivitatum celebratione, omnibusque operibus, quae religiosa proprii muneris solertia suggerit. Et quoniam nonnullis in locis parochi eorumque in cura animarum adiutores, ad fidelium confessiones audiendas praesto esse non soleant, nisi vocati, adeo ut, quod sane admodum dolendum est, plerique parochianorum vix unquam extra tempus paschale ad sacramenta accedant, Episcopi ex auctoritate agant ut parochi, maxime in maioribus sollemnitatibus licet non rogati, in confessionali se sistant paratosque se exhibeant, immo fideles frequenter exhortentur ut tam eximia salutis subsidia ne negligant et rite percipiant. Assidui quoque sint curiones in verbo Dei praedicando. Et cum, ut ait Chrysostomus, *„exemplo qui non praedicat, doctor miserabilis sit,“* sollicite curent Episcopi ut mores Sacerdotum plebi fideli offendiculo minime sint. Frustra enim a populo vitae christianae integritas quaeritur, si in eius pastoribus sancti mores non resplendeant. Quare fortiter constanterque, quum opus fuerit, Ordinarii exsequantur quae a sacris canonibus et maxime a Concilio Tridentino (*sess. XXV, c. 14, de reform.*) circa clericorum incontinentiam, emendationem et punitionem praescribuntur, *„ne subditorum neglectae emendationis ipsi condignas, Deo vindice, poenas persolvant“* (sess. XXII, c. 1, de reform.) *„Nullum enim*, teste Gregorio M., *ab aliis maius praeiudicium, quam a sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit dare de se exempla pravitatis cernit; quando ipsi peccant, qui compescere aliorum peccata deberent; nulla animarum lucra*

quaerunt, ad sua quotidie studia vacant, terrena concupiscunt, humanam gloriam intenta mente captant.“

V. Curent pariter Ordinarii ut homines, quos cultioris ingenii vulgus existimat, quibus alioquin nulla ut plurimum est Religionis cura nullaque eius vera cognitio, aut concionum ope, aut diariorum, quae elegantia sermonis et rerum gravitate commendentur, dogmata fidei ac praesertim divinam Ecclesiae constitutionem per Clerum edoceantur. Quod ut obtineatur, admodum expediet si catholicae consociationes iam pluribus in locis utiliter institutae latius propagentur.

VI. Peculiari itidem modo curent, ut doctrinae christianae in gymnasiis praeceptores, quorum officium sane gravissimum et perquam utile est, eligantur sacerdotes non minus doctrina quam vitae integritate conspicui, qui demandatum sibi munus diligenter exequantur, et praeterea adolescentibus auctores sunt, ut piis Congregationibus B. M. Virginis, vel sodalitatibus Ssmi Cordis Iesu vel sacratissimi Rosarii nomen dent, et sacramenta poenitentiae et et Eucharistiae saepius devoteque suscipiant. Agant quoque opportune Episcopi ut instructioni religiosae plus quam hucusque concessum est temporis tribuatur: prout res ipsa gravioris per se momenti ac verae necessitatis prae ceteris omnibus expostulat. Dent similiter operam ut in omnibus gymnasiis eadem lingua utentibus unus idemque liber ad religionem docendam adhibeatur. Cuius rei gratia Episcopis curae sit ut compendium huiusmodi, in manus discipulorum tradendum, a viro idoneo componatur, et ab ipsis examinatum et approbatum, in usum scholarum praescribatur. Evigilandum quoque ut etiam profanarum disciplinarum magistri mentem Ecclesiae in docendo, ut par est, observantes, religionem revereantur, atque magistro religionis non solum non adversentur, sed eum pro ratione muneris sui opportune etiam iuvent. Quod ut efficacius fiat, Episcopi meminerint ius libros scholasticos profanarum etiam disciplinarum designandi sibi vindicare.

VII. Insuper modis omnibus Episcopi adniti ne cessent, ut Universitas studiorum Budapestinensis, a Cardinali Petro Pazmany praeclarissimo viro condita et fere catholicorum institutis sustentata, reddatur catholicis, Episcoporum auctoritate regenda. Interim vero et donec religioni studiosorum melius provideatur, id saltem obtinere conentur, ut omnibus Dominicis festisque diebus, a sacerdote in primis idoneo ad alumnos academicos sermo habeatur, quo ea in primis catholicae doctrinae capita docte diligenterque explicentur ac demonstrentur, quae in vita publica aeque ac privata hodie maximè negligi solet et impugnari. Agant etiam Episcopi, ut in utraque Hungariae universitate, ad exemplum aliarum Academiarum, instituantur, institutique foveantur studiosorum coetus seu societates, eo proposito, tum ut iidem mutuo incitentur exemplo ad recte religioseque vivendum, ut in consuetis conventibus recolant ex veritate retractatum si quid acceperint in scholis catholicae veritati contrarium. Praeterea optimum factu erit si in coetibus suis ducta ex variis disciplinis themata certatim enucleent, propositis praemiis allecti.

VIII. Et quia de christiana civitatum constitutione, de civium officiis, de amore patriae, similibusque de rebus praeposterae et exitiosae opiniones obtinent inter cultiores praesertim homines, ideo instent Episcopi ac locorum Ordinarii ut per sacros concionatores crebro inculcentur Ecclesiae documenta, quae precipue Encyclicis Litteris *„Immortale Dei“* et *„Sapientiae christianae“*, sunt tradita.

IX. Episcopi vehementer hortentur parochos et catechistas fidelium hungarica lingua non utentium, ut debito quidem obsequio satisfaciant civili legi, qua pueri in scholis solerter doceri debent linguam hungaricam; at doctrinam christianam non antea eis hungarico idiomate tradant, quam pueri eamdem linguam plene didicerint. Hoc aeque puerorum aeterna salus et reipublicae bonum postulat. Similiter parochis et eorum adiutoribus praecipiant, ut non antea hungarica lingua in concionibus utantur, quam compertum habeant eam a parochianis probe intelligi. Quod si

parochiani aliis atque aliis linguis utantur, nec omnes hungaricum idioma sufficienter intelligant, parochi omnem dent operam, ut iis quoque fidelibus verbum Dei in propria linqua convenienter annuntietur.

X. De Sodalitatibus, quae ad scopum culturae popularis promovendae institutae sunt, quum omnibus hominibus quamlibet religionem profitentibus pateant, neque catholicam formam institutionemque prae se ferant, idcirco iniungant Episcopi parochis ut diligentissime caveant, ne fideles, eas adeuntes sodalitates, sensim sine sensu indifferentismi errore venenoque inficiantur, aut simile huic aeternae salutis detrimentum aliud incurrant.

XI. Praestat quammaxime singulis provinciis suas esse catholicas ephemerides, plures etiam quam quae in aliquibus locis numerantur, et non hungarico tantum sed alio quoque idiomate conscriptas, prout cuiusque mos fert provinciae, et ad captum intelligentiae populi acommodatas.

XII. Hisce itaque in profectum ecclesiasticae disciplinae et in bonum fidelium praestitutis, multum sane efficacitatis ad optatum exitum accedet ex ipsa Ordinariorum sollertia. Qui quidem in omnibus seipsos exemplum praebentes bonorum operum, in doctrina, in integritate et gravitate (*Ad Tit. II, 7*), omni certe pastorali sollicitudine hanc ordinationem debitae exsecutioni mandabunt, districteque suo quisque Clero praecipient ut eidem morem gerant. singulasque eiusdem praescriptiones diligenter adimpleant, Atque in hunc finem Ordinarii in pastoralibus visitationibus, statis temporibus peragendis, rationem specialiter de exacta perfectaque earum omnium observantia a singulis clericis exquirant; et si quos invenient desidiosos extimulent, si quos negligentes redarguant, si quos recalcitrantes castigent. Omni insuper quo praestant zelo diligentissime curent ut ecclesiastica beneficia non modo denegentur indignis, sed dignioribus omnine conferantur: atque ad id facilius obtinendum sese interponere etiam, quoad fieri poterit, ne praetermittant apud eos, qui patronatus aut electionis iure gaudent, eosdem opportune commonentes de pergravi iudicio, quod apud Deum et homines subituri sunt, quoties ecclesiastici reditus, qui instituti sunt pro decenti tuitione operariorum vineam Domini utiliter excolentium, in alium usum ab se convertantur, ac operariis inutilibus aut prorsus indignis pro lubitu ac iniuria tradantur.

Romae die 28. Maii 1896.

† *I. Card. Vergu, Praef.* *V. Trombetta, Pro-Secr.*

GEORGIUS m. p.

De iis, quae personas Reverendissim. Episcoporum concernunt.

Synodi provincialis decreta. Anno MDCXI. Tyrnaviae celebratae.

Si speculator viderit gladium venientem, et non insonuerit buccina, et populus se non custodierit, veneritque gladius, et tulerit de eis animam; sanguinem ejus de manu speculatoris requiram. (Const. syn. pag. 13. ss.)

Amplum, et illustre munus est concreditum Episcopis, quos, participata muneris sui functione, princeps Pastorum Christus animis hominum Divina lege imbuendis praefecit: coelos pandere, vel obserare dedit: Non igitur ad propria commoda, non ad divitias, aut luxum, sed ad labores, et solicitudines pro DEI gloria vocati sunt Episcopi. Nam, ut recte S. Bernardus monuit: Et Propheta, cum assumeretur, audivit; Ut evellas, et destruas, et dissipes, et disperdas, aedifices, et plantes. Quid horum fastum sonat? rusticani magis sudoris schemate quodam labor spiritualis expressus est. Sicut ergo sidera splendorem habent, sed ut mortalium usibus deserviant: ita Episcopi dignitatem, sed cum munere, officioque devinctam operoso. Quocirca, ut ex asse hoc munere fungi, et defungi possint Praesules Ecclesiae, non modo finis, ac scopus vocationis suae assiduae obversari animis ipsorum debet: verum etiam periculi magnitudo, in qua versari eos necesse est, qui de tot animarum millibus, pretioso Christi sanguine redemptis,

strictissimam DEO sunt reddituri rationem. Si ergo latens sub modio inquit S. Bernardus, non quidem lucens, sed fumigans, ventorum tamen impetus, nec sic declinare sufficio; sed continuis tentationum, variisque fatigatus incursibus, instar ventro agitatae arundinis huc illucque circumferor; quid positus supra montem? positus supra candelabrum? solus mihi servandus, solus tamen mihi sunt scandalo, solus taedio, solus cruci, solus periculo ita, ut propriae gulae, et ventri, et oculo scandalizanti frequenter irasci oporteat. Quibus ergo molestiis angitur, cui etiamsi propria cessarint, nunquam tamen de alienis desunt foris pugnae, intus timores? Periculi igitur magnitudo, officiique nostri ratio remisios, ac langüidos non patitur Episcopos. Verum, ut aliqua singillatim annotemus, quae in usum revocari plurimum interest Ecclesiae:

I. Domini Episcopi, ut primo quoque tempore *Confirmationis, et Consecrationis beneficium* obtineant, laborare debebunt, memores Decreti Sacro-Sancti Concilii Tridentini Sess. 23. c. 2.

II. Saluberrimus *usus Synodorum Provincialium, ac Dioecesanarum* in usum est revocandus; In Dioecesana vero Synodo cum alia, quae apta videbuntur, ordinari poterunt; tum dispiciendum, an ea, quae in hac Synodo statuta sunt, in usum deducta sint, ac diligenter observata.

III. Non postremum in recte administranda Ecclesia locum obtinet, *Visitatio Ecclesiarum, et Parochorum*, quam annis singulis institui debere vel per se ab Episcopis, vel, si legitime impediantur, per alios sacri Canones decreverunt; ac jura Inclyti Regni Hungariae, usu roborata, praescribunt. Idque ea modestia fieri jubent Canones, ut sine ulla avaritiae specie, ac munerum acceptione peragatur: hoc solum spectando, ut sana, ac fructuose Sacramenta administrentur: bona, ac proventus Parochiarum conserventur. Archi-Diaconos ergo poenis Ecclesiasticis cogant Episcopi, ut Parochias, quae ad ipsorum inspectionem spectant, consignatas habeant, ac annis singulis visitent, et visitationem in scripto offerant Episcopo.

IV. Pleraque Hungariae Ecclesiae vulnera inflicta scimus vel ob *penuriam Sacerdotum*, vel ob eorum, qui suppetunt, minus sufficientem in doctrina, ac pietate progressum. Fit enim saepe, ut Parochia Catholica multis annis Parocho destituatur, eaquae de causa populus vel ad vicinum Acatholicum confugiat Baptismi potissimum percipiendi, et Concionis audiendae causa, vel, ne pecudis instar vivere videatur, Ministros Acatholicos, passim ubique pullulantes, conducat. Saepe item Parochus, Catholice ordinatus, vel ob supinam ignorantiam, vel ob corruptos, ac depravas mores tepescere in animis miserae plebeculae Religionis Catholicae ardorem sinit, donec sensim sine sensu a fidei desciscat. Quamobrem duo illa cumprimis necessaria videntur. Primo: ut nullis sumptibus, nullis laboribus parcant Episcopi in erudienda juventute, quae ad sacros ordines dignoscitur: et de erigendis juxta Tridentinae Synodi decreta scholis provideant. Secundo: in collatione sacrorum Ordinum summa diligentia observetur Decretum Concilii Tridentini; Ne quis videlicet ad sacros ordines promoveatur, nisi genus, institutio, doctrina, mores, ac fides ipsius diligenter examinetur. Si qui vero ex aliena Dioecesi ad Ordines venerint: nec Capitulorum, nisi in casu, a Concilio Tridentino admisso, Sess. 7. cap. 10. nec cujusvis alterius testimonio, ac commendatione promoveantur: nisi a proprio Episcopo probitatis, ac morum testimonium adferant: aut triennio cum Episcopo fuerint commorati. Qua quidem in re constientiam Vicariorum, ac caeterorum, qui ad examinandum deputati sunt, obligatam volumus. Quia vero ea vel maxime de causa Parochias detrectare nonnuli videntur, quod, ubi semel in Parochiam missi sunt, spem nullam videantur habere de promotione eo, quod ad Canonicatus ii plerumque promoveantur, qui ante oculos, et ad latus Praelati versantur; habeatur ratio eorum in promotionibus ad Canonicatum, qui in Parochiis bene, ac fructuose cum aedificatione populi fuerint versati.

V. *Duo abusus* contra sacrorum Canonum praescriptum inoleverunt *inter eos, qui Sacris initiantur:*

Prior est: quod post ordinationem libere ad quaevis loca pro suo arbitratu commigrant, Parochias absque Episcopi facultate, et praevio examine occupant, ac, ubi collibitum illis fuerit, mutant sedes, non consulto Ordinario. Quod quia sacris Canonibus, ac rectae administrationi, salutique animarum adversatur, multaque secum trahit incommoda, ac pericula; idcirco districte inhibemus, ne ullus in posterum Parochiam ullam obtineat, nisi a loci Ordinario facultatem in scripto (gratis per omnia ab Episcopo dando) obtineat. Et, si quando Parochia mutanda est, simili formula obtineatur licentia, serveturque Canon Sydoni Tridentinae: ut, si quis sine licentia Ordinarii locum deseruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur. Episcopi vero decretum Synodi Tridentinae, Sess. 24. c. 18. de examinandis iis, quibus animarum cura concreditur, observabunt. Et antequam cura Parochiae alicui commitatur, Professionem fidei juxta Canones emittat. Apostatae vero Monachi ad Parochias non admittantur.

Alter ille est Abusus: quod statim, ac ad sacrum Presbyteratus Ordinem promoventur, absquae ulla Episcopi licentiae Confessiones excipiant. In posterum igitur observetur decretum Concilii Tridentini: nullus ad audiendas Confessiones admittatur, nisi aut examine praevio licentiam obtineat, aut alia ratione idoneus reperiatur. Eo autem tempore, quo licentia conceditur, Vicarius, ac alii, ad hoc destinati, explicabunt praecipua capita Casuum reservatorum, qui crebriores esse solent.

VI. Qui ad sacros Ordines promovendi sunt, *Catholicae fidei professionem coram Vicario faciant:* ejusque rei testimonium, propria manu subscriptum, relinquant. Insuper, ut *Concubinariorum sacrilegio occuratur,* cum se sponte, ac libere in ea aetate, quae perfecte judicare potest, ad castitatem adstringant: Episcopus eos muneris sui commonefaciat ante

Subdiaconatum, ad operam, et cautelam omnem adhibeat: ut a sancto proposito non desciscant. Habeat porro Vicarius librum in Capitulo asservandum, in quo Ordinatorum nomina custodiantur: ne, quod hucusque factum est, mortuo Episcopo, liber quoque pereat, in quo Ordinatorum nomina continentur.

VII. Reverendissimi *Episcopi, ut suo muneri satisfaciant,* duo illa, a Concilio Tridentino sibi praescripta, diligentissime observare nitantur.

Primo: Ut (quod proprium est Episcoporum) teneantur per se ipsos. si legitime impediti non fuerint, ad praedicandum Evangelium. ac oves sibi commissas pabulo coelesti pascendas. Itaque nullo modo committant, quin saepius in anno per seipsos ad populum verba faciant. Vae enim illis, si non evangelizaverint. Dominos quoque Canonicos, praesertim festivis diebus, ad vicinos pagos Episcopus emittat, cum necesitas exigit. Imo ad parochias queque regendas sine jactura proventuum Capitularium, consuetudinibus, ac privilegiis non obstantibus, cum ita expedire vipebitur, destinabit. Et qui detractarent haec ministeria, puniantur. Haec tamen fieri debebunt sine intermissione Divini Officii in Ecclesiis Cathedralibus. Et proventus Parochiae pro rata laboris parte percipiat is Canonicus, qui onera Parochiae obibit.

Secundo: Aurea illa ejusdem Concilii verba non solum in oculis, ac corde circumferant Episcopi, verum etiam moribus exprimere nitantur, quae sic habent. Dubitandum non est, fideles ad Religionem, innocentiamque facilius inflammandos, si praepositos suos viderint non ea quae mundi sunt, sed animarum salutem, ac coelestem patriam cogitantes. Haec cum ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam praecipua esse sancta Synodus advertat: admonet Episcopos, ut secum ea saepius meditantes factis ipsis, ac vitae actionibus, quod est veluti perpetuum praedicandi genus, se muneri suo conformes ostendant. In primis vero

mores suos ita componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiae, ac, quae nos tantopere commendat Deo, sanctae humilitatis exempla petere possint. Quapropter non solum jubet: ut Episcopi modesta supellectili, et mensa, ac frugali victu contenti sint, vorum etiam in reliquo vitae genere, ac tota ejus domo caveant, ne quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum; quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum praeseferat. Omnino vero iis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiae consanguineos, familiaresque suos augere studeant.

VIII. *Episcopi,* nisi legitime impediantur, *crebro ac diligenter Sacrorum celebrationi studeant.* Diebus certe festivis nec ipsi, nec Canonici intermittere debent, quin pro se, ac populo incruentum Deo Sacrificium offerant: Concionibus item Sacris et ipse intersit Episcopus, et Canonicos interesse jubeat. Nec solum horas Canonicas, quas sub peccato mortali, ac obligatione insuper restitutionis fructuum perceptorum quotidie tenentur persolvere, devote ac attente recitent: verum etiam perenni orationis studio, assiduaque divinarum rerum meditatione animum a terrenis avocent, ac coelestibus jam nunc assuefaciant deliciis, sine quibus contemni haec, quae videntur caduca, ac fluxa, haud possunt.

IX. *Familiam probatam habeant Episcopi:* Numerus quoque eorum is fit, qui necessitati serviat, ne ea, quae pauperibus largienda essent, inutiliter absumant. Habeat Episcopus certos destinatos anni solemniores dies, qnibus famuli, quos Catholicos habuerit, ab ipso Episcopo sacram Synaxim percipiant.

X. Quia fit nonnunquam, ut ex merito plebis Episcopi quoque depraventur: diligenter attendant Episcopi, ut *gliscentium in plebe flagitiorum semina in herba opprimantur,* ne, si invalescant, remedium omne respuant, ac fiant incurabilia. Itaque superstitiosas curationes vetularum, Blasphemias, Ebrietates, et qui passim invalescere caeperunt, usurarios contractus gravissime pro Concione insenctentur, ac, si opus

sit. poenis Ecclesiasticis, et temporalibus delinquentes puniant.

XI. *Pleraque templa, in bonis Praelatorum* superioribus bellis *desolata,* etiamnum deserta manent; quamobrem curandum est, ut hac in parte Viris saecularibus exemplo praeluceant, ac subditos ad restaurationem templorum omnino cogant: ac ipsi quoque opem aliquam conferant, quo facilius Dei cultus restitui in iis locis possit.

Sanctissimi in Christo Patris et Domini Nostri Domini Pii, Divina providentia Papae IX.

Constitutio super vicariis capitularibus nec non electis et nominatis ad sedes episcopales vacantes.

PIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetum rei memoriam.

Romanus Pontifex, pro munere sibi divinitus collato regendi ac gubernandi universam Christi Ecclesiam, non solum SS. Canonum observantiam urgere, sed etiam illorum certum et authenticum sensum declarare satagit, si quando quidpiam dubitationis in aliquo occurat, ne diversis interpretationibus materia praebeatur, atque inde Ecclesiasticae disciplinae unitas rumpatur, cum magno Ecclesiastici regiminis detrimento.

Sane juxta antiquam Ecclesiae disciplinam, Sede Episcopali vacante Dioecesis administratio ad Capitulum Cathedralis Ecclesiae devolvitur; quod olim per se ipsum Dioecesim, toto tempore, quo Sedes vacabat, administrare poterat, vel uni, aut pluribus Dioecesim administrandam committere, libera eidem relicta potestate deputatos eligendi, eisque delegatam jurisdictionem, sive quoad usum, sive quoad tempus arctandi, et constringendi.

At vero Concili Tridentini Patres animadvertentes gravissima, quae passim oriebantur incommoda ex administratione viduatae Ecclesiae coetui personarum diversi fere ingenii concredita, ad ea vitanda sapienter decreverunt: ut

Capitulum, sede vacante, Officialem seu Vicarium, infra octo dies post mortem Episcopi, constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in jure canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit idoneus. Si secus factum fuerit ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur, et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in Metropolitana, et propinquior Episcopus in exempta Vicarium possit constituere. (Sess. 24. Cap. 16. de ref.)

Hujusmodi vero decretum variae interpretati sunt privati canonicarum rerum scriptores. Quidam enim censuerunt posse Capitulum in constituendo Vicario aliquam jurisdictionis partem sibi reservare; alii putaverunt fas esse Capitulo ad certum tempus Vicarium deputare; nec defuerunt qui arbitrati sunt, licere Capitulo Vicarium pro arbitrio removere, et alium substituere.

Recensitae Scriptorum sententiae a nonnullis Capitulis libenter exceptae sunt: quo factum est, ut in hac re tam magni momenti disciplinae uniformitas deficeret, et Tridentinum decretum optatum finem plene non attingeret. Quamvis autem SS. Urbis Congregationes has sententias, suis responsis in casibus occurentibus, pluries reprobaverint, ita ut ex earum responsis manifeste appareat, quae fuerit mens Patrum Tridentinorum in edendo decreto superius relato; attamen cum nondum omnia ubique ad eam mentem exigi videamus, ad submovendam prorsus quamlibet dubitationis causam vel obtentum, iisdem responsis et declarationibus Apostolicae auctoritatis robur adjiciendum censemus. Quocirca Motu proprio, ac certa scientia, et matura deliberatione Nostra deque Apostolicae Potestatis plenitudine et declaramus et decernimus: *totam ordinariam Episcopi jurisdictionem, quae vacua Sede Episcopali ad Capitulum venerat, ad Vicarium ab ipso rite constitutum omnino transire, nec ullam hujus jurisdictionis partem posse Capitulum sibi reservare, neque posse ad certum et definitum tempus Vicarium constituere multoque minus removere, sed eum in officio permanere quousque novus Episcopus Litteras Apostolicas de collato sibi Episcopatu Capitulo, juxta Bonifacii VIII. Praedecessoris nostri Constitutionem, vel Capitulo deficiente, ei exhibuerit, qui, ad normam SS. Canonum, vel ex speciali S. Sedis dispositione, vacantem Dioecesim administrat vel ejusdem Administratorem, Vicarium deputat.*

Quamobrem pro nullis habendae sunt limitationes, seu quoad jurisdictionem, seu quoad tempus adjectae a Capitulo electioni Vicarii Capitularis, qui idcirco, iis non obstantibus, officium semel sibi rite collatum, toto tempore, quo Sedes Episcopalis vacua fuerit, totamque ordinariam jurisdictionem Episcopalem libere et valide exercere perget, donec novus Episcopus Apostolicas canonicae suae institutionis Litteras, ut diximus, exhibeat.

Hac autem occasione declaramus etiam, et decernimus ea, quae a Gregorio X. Decessore Nostro in Concilio Lugdunensi 2° de electis a Capitulis, constituta sunt comprehendere etiam nominatos, et praesentatos a Supremis publicarum rerum Moderatoribus, sive Imperatores sint, sive Reges, sive Duces, vel Praesides, et quomodocumque nuncupantur, qui ex S. Sedis concessione, seu privilegio jure gaudent nominandi, et praesentandi ad Sedes Episcopales in suis respectivis ditionibus vacantes, abolentes idcirco, cassantes, et poenitus annullantes usum, seu potius abusum sub quovis titulo, vel praetenso et asserto privilegio, quaesito colore, et quacumque causa, licet speciali expressa mentione digna, in quibusdam Regnis seu regionibus praesertim longinquis invectum, quo capitulum Ecclesiae Cathedralis vacantis obsequens invitationi seu mandato licet verbis deprecatoriis concepto, supremae civilis potestatis concedere, et transferre praesumit, ac de facto concedit et transfert in nominatum et praesentatum ad eamdem Ecclesiam illius curam, regimen et administrationem, eamque nominatus et praesentatus sub nomine Provisoris, Vicarii Generalis, aliove nomine gerendam

suscipit ante exhibitionem Litterarum Apostolicarum, uti superius dictum est, de more faciendam, remoto proinde Vicario Capitulari qui ex juris dispositione toto tempore vacationis Ecclesiae eam administrare, ac regere debet. Confirmantes autem alia etiam Decessorum Nostrorum, et praesertim sa: me: Pii VII. Decreta et dispositiones, declaramus et decerminus, ut si interea Vicarius Capitularis decesserit, aut sponte suo muneri renuntiaverit, aut ex alia causa officium ipsum legitime vacaverit, tunc Capitulum, vel Capitulo deficiente, qui potestatem habet deputandis vacandis Ecclesiae Administratorem, seu Vicarium, novum quidem Vicarium, vel Administratorem eligat, nunquam vero electum in Episcopum a Capitulis aut a laica potestate nominatum seu praesentatum ad dictam ecclesiam vacantem, cujus electionem ac deputationem, si eam capitulum, vel alius, uti supra, peragere praesumpserit cassamus, anullamus, et omnino irritam declaramus.

Confidimus autem Dignitates, et Canonicos Cathedralium Ecclesiarum vacantium, ac illos qui, deficientibus Capitulis, Vicarios deputant, aut vacantes Ecclesias legitime administrant, plene exequuturos quae hisce Nostris Litteris declarata et decreta sunt: ubi vero, quod Deus avertat, ea exequi detractaverint, ac concedere et transferre in nominatum et praesentatum ad eamdem Ecclesiam ejus curam, regimen et administrationem sub quovis titulo, nomine quaesito colore ausi fuerint, praeter nullitatem jam decretam praedictae concessionis et translationis, praefatos Canonicos ac Dignitates excomunicationis majoris, nec non privationis fructuum Ecclesiasticorum beneficiorum quorumcumque aliorumque redituum Ecclesiasticorum per eos respective obtentorum, similiter eo ipso incurrendis poenis innodamus, et innodatos fore decernimus. et declaramus; ipsarumque poenarum absolutionem seu relaxationem nobis et Romano Pontifici pro tempore existenti dumtaxat specialiter reservamus.

In easdam poenas pariter reservatas ipso facto incurrunt nominati, et praesentati ad vacantes Ecclesias, qui earum curam, regimen, et administrationem suscipere audent ex concessione, et translatione a Dignitatibus et Canonicis aliisque, de quibus supra, in eos peractam, nec non ii, qui in praemissis paruerint, vel auxilium, consilium, aut favorem praestiterint, cujusque status, conditionis, praeeminentiae, et dignitatis fuerint.

Praeterea nominatos, et praesentatos jure, quod eis per nominationem et praesentationem forte quaesitum fuerit, decernimus eo ipso privatos.

Si vero aliqui ex praedictis Episcopali charactere sint insigniti, in poenam suspensionis ab exercitio Pontificalium, et interdicti ab ingressu Ecclesiae ipso facto, absque declaratione incidunt, S. Sedi pariter reservatam.

Insuper quaecumque a sic nominatis et praesentatis in administrationem vacantium ecclesiarum intrusis fiant, mandentur, decernantur et ordinentur cum omnibus et singulis inde quovis modo sequutis, et a non habentibus potestatem damnabiliter attentata, et de facto praesumpta, nulliusque valoris, momenti, et efficaciae esse, et perpetuo fore tenore praesentium declaramus et decerminus, illaque damnamus et reprobamus.

Haec volumus, statuimus, ac mandamus, decernentes has nostras Litteras, et omnia in eis contenta nullo unquam tempore a nemine cujusque conditionis, et dignitatis etiam Imperialis, et Regiae, sub quovis titulo, quaesito colore, ac praetenso et asserto privilegio, quod si forte sit, cassamus, et annullamus, infringi, impugnari, vel in controversiam revocari posse, sed semper firmas et efficaces existere et fore, suosque plenarios, et integros effectus semper sortiri et obtinere debere. Non obstantibus Apostolicis generalibus vel specialibus Constitutionibus et ordinationibus, ac Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis, praesertim de jure quaesito non tollendo caeterisque etiam speciali mentione dignis contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut facta harum Litterarum publicatione per affixionem transsumptorum ad valvas Basilicarum Urbis. etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Domini Millesimo Octingentesimo Septuagesimo tertio. quinto Kalendas Septembris. Pontificatus Nostri Anno Vigesimo octavo.

F. Card. Asquinius.

Constitutiones circa regulares

a) Decretum S. Congr. super statu Regularium 25. Jan. 1848, de litteris testimonialibus eorum, qui in Ordinem aut Congregationem recipiantur.

Romani Pontifices pro eorum pastorali cura, qua semper regularium familiarum bono et splendori prospicere non omiserunt, illud Superioribus pro viribus commendarunt, ut antequam ad religiosum habitum postulantes reciperent, de illorum vita, moribus ceterisque dotibus et qualitatibus sedulo inquirerent, ne indignis ad religiosas familias, non sine maximo illarum detrimento, ostium adaperirent. Verum quamlibet Moderatores Ordinum diligentiam adhibeant in informationibus exquirendis, in gravi tamen ut plurinum versantur periculo deceptionis, nisi a locorum Antistitibus testimonium exquirant circa eorum qualitates, qui ad habitum religiosum admitti postulant; Ordinarii enim vi pastoralis officii oves suas prae caeteris agnoscere possunt, et saepe saepius ea manifestare impedimenta, quae alios latent. Haec animadvertens Sanctissimus D. N. Pius PP. IX. audito voto S. R. E. Cardinalium hujus S. Congregationis super statu Regularium attentisque postulationibus nonnullorum Epporum, praesenti decreto ubique locorum perpetuis futuris temporibus servando haec, quae sequuntur, Apostolica auctoritate statuit atque decernit:

1. In quocunque Ordine, Congregatione, Societate, Instituto, Monasterio, Domo, sive in iis emittantur vota

solemnia, sive simplicia et licet agatur de Ordinibus, Congregationibus, Societatibus, Institutis, Monasteriis ac Domibus, quae ex peculiari privilegio, etiam in corpore juris clauso, vel alio quovis titulo in decretis generalibus non comprehenduntur, nisi de ipsis specialis, individua et expressa mentio fiat, nemo ad habitum admittatur absque testimonialibus litteris tum Ordinarii originis tum etiam Ordinarii loci, in quo postulans post expletum decimum quantum annum aetatis suae ultra annum moratus fuerit.

2. Ordinarii in praefatis litteris testimonialibus, postquam diligenter exquisiverint etiam per secretas informationes de postulantis qualitatibus, referre debeant de ejus natalibus, aetate, moribus, vita, fama, conditione, educatione, scientia; an sit inquisitus, aliqua censura, irregularitate, aut alio canonico, impedimento irretitus, aere alieno gravatus, vel redendae alicujus administrationis rationi obnoxius. Et sciant Ordinarii eorum conscientiam super veritate expositorum oneratam remanere, nec ipsis unquam liberum esse hujusmondi testimoniales litteras denegare; in iisdem tamen super praemissis singulis articulis ea tantum testari debere, quae ipsi ex conscientia affirmare posse in Domino judicaverint.

3. Omnibus et singulis Superioribus regularibus aliisque Religiosis, ad quos spectat, cujuscunque gradus sint et instituti, licet exempti et privilegiati ac de necessitate exprimendi, etiam in virtute sanctae obedientiae hujus decreti observantia districte praecipitur, et qui contra hujus decreti tenorem aliquem ad habitum religiosum receperit, poenam privationis omnium officiorum vocisque activae et perpetuae inhabilitatis ad ulla in posterum obtinenda eo ipso incurrat, a qua nonnisi ab Apostolica Sede poterit dispensari.

4. Vi cujuscumque privilegii, facultatis, indulti, dispensationis, approbationis regularum et constitutionum etiam in forma specifica, quam ab Apostolica Sede aliquis Ordo, Institutum, Superior, Religiosus consequeretur, nunquam huic

*

decreto derogatum esse censeatur, nisi ei expresse et nominatim derogetur, licet in concessione derogatoriae generales quantumvis amplae aponantur. Quod si alicui instituto expresse et nominatim dispensatio super eodem decreto aliquando concedi contigerit, aliis minime extendi poterit vi cujuscunque privilegii et communicationis privilegiorum.

5. Quolibet anno die prima Januarii in publica mensa hoc decretum legatur sub poena privationis officii ac vocis activae et passivae a Superioribus ipso facto incurrenda. Ne autem hujus decreti observantia aliqua ratione, titulo, praetextu impediatur, Sanctitas Sua quibuscunque in contrarium facientibus constitutionibus, regulis et statutis cujusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, Instituti, Monasterii, Domus, etiam in forma specifica ab Apost. Sede approbatis, nec non cuilibet privilegio, licet in corpore juris clauso et Apostolicis Constitutionibus ac decretis confirmato ac expressa, individua, speciali et specialissima mentione digno, aliisque contrariis quibuscumque prorsus derogat et derogatum esse declarat.

b) Litterae encyclicae S. Congregationis super statu Regularium 19. Martii 1857 de votis simplicibus post novitiatum in religiosis virorum familiis.

Neminem latet, tristissimis hisce temporibus, quibus inimici crucis Christi humana divinaque omnia pessumdare ac mores pervertere student, maximam adhibendam esse curam, sollicitudinem, diligentiam ad eorum spiritum, uti par est, probandum, qui vota solemnia Deo nuncupare postulant, ne quis admittatur, qui saeculi contagione pollutus tanquam ovis morbida electum Christi gregem inficiat, vel verae vocationis expers, et suscepti instituti poeniteat et gravem sodalibus molestiam afferat cum disciplinae perturbatione et regularis observantiae discrimine. Hinc porro evenit, ut qui ex adverso sunt contra Regulares Familias licet de

Christiana et civili republica optime meritas pleno ore blaterent, et culpam quae paucorum est in universum coetum conferant. Ex quo non levi religionis damno debita Christiani populi erga religiosas familias opinio et reverentia vel maxime imminuta. Siquidem Regulares viri propriae vocationis assidue memores esse debent, et omnium virtutum splendore fulgere atque ex proprii Instituti regula nullis curis nullisque laboribus parcere, ut majorem Dei gloriam ac sempiternam hominum salutem procurare queant. Quod si semper, hisce praesertim temporibus ab ipsis majore studio et contentione est praestandum, cum populi licet omnigenis insidiantium hominum erroribus fraudibusque misere decepti, tamen et veritatis luce ac sanctissimae nostrae religionis auxilio se maxime indigere sentiant. Quocirca Regurales Viri, qui auxiliares Ecclesiae milites merito semper dicti et habiti sunt, nihil nunc intentatum relinquere debent, ut qua opera, qua voce, qua exemplo errorum tenebras dissipent, hominumque mentes divinae nostrae religionis lumine illustrent, errantes in omni bonitate, patientia ac doctrina ad veritatis et salutis semitas perducant, vitiorum germina radicitus evellant, ac pietatem, religionem omnemque virtutem ubique foveant, excitent ac propagent. Ut autem haec prospere feliciterque agere et consequi valeant, caritatem inprimis prae se ferant oportet, quae virtutum omnium parens et altrix quaeque patiens atque benigna omnia suffert, omnia sustinet et idcirco necesse est, Religiosos ipsos Viros arctissimo caritatis vinculo inter se esse conjunctos, quo concordissimis animis consociatisque studiis praeliantes bella Domini et quaerentes unice quae Christi sunt, possint Dei ejusque sanctae Ecclesiae regnum magis in dies extendere. Cum igitur Ecclesia prudenti quadam oeconomia ingruentibus malis juxta rerum ac temporum adjuncta provide sapienterque occurrere soleat, SSmus D. N. Pius PP. IX. Religiosos Ordines praecipua benevolentia prosequens et ab iis hujusmodi mala avertere summopere

cupiens rem deferendam voluit ad S. Congregationem super Statu Regularium, ut Patres Cardinales, rebus accurate discussis, proponerent quidquid in Domino expedire existimassent. Itaque auditis eorundem Cardinalium sententiis universaque rei ratione sedulo perpensa, haec quae sequuntur, quoad Religiosas virorum Familias, in quibus solemnia vota emittuntur, ex Apostolicae Auctoritatis plenitudine statuit atque decernit et ab omnibus ad quos spectant ex obedientiae praecepto observari et executioni demandari districte jubet et contrariis quibuscunque etiam speciali et individua mentione et derogatione dignis derogat ac plene derogatum esse declarat. *Peracta probatione et novitiatu ad praescriptum S. Concilii Tridentini, Constitutionum Apostolicarum et statutorum Ordinis a S. Sede approbatorum, Novitii vota simplicia emittant, postquam expleverint aetatem annorum sexdecim ab eodem Tridentino Concilio statutam vel aliam majorem, quae forsan statutis proprii Ordinis a S. Sede approbatis requiratur; et quoad Laicos et Conversos, postquam ad eam pervenerint aetatem, quae in Const. Clementis VIII. incipiente* In Supremo *praefinita est. Professi post triennium a die, quo vota simplicia emiserint, computandum, si digni reperiantur, ad professionem votorum solemnium admittantur, nisi fortasse pro aliquibus locis, uti nonnullis Institutis indultum est, professio votorum simplicium ad longius tempus concessa fuerit. Poterit vero Superior Generalis ac etiam Superior Provincialis ex justis et rationabilibus causis professionem votorum solemnium diferre, non tamen ultra aetatem annorum viginti quinque expletorum. Si vero in Ordine seu Instituto Provinciales non habeantur, eadem differendi professionem votorum solemnium facultas attribuitur etiam Superiori Domus Novitiatus, de consensu tamen magistri Novitiorum et duorum Religiosorum, qui in Instituto aliquo gradu insigniti sint. Decreta S. Congregationis super Statu Reg. incipientia* Romani Pontifices *et* Regulari disciplinae *anno 1848 promulgata omnino serventur in receptione ad habitum, Novitiatum et professionem votorum simplicium.* Quae de votis simplicibus emittendis superius sancita sunt, servanda erunt ralative ad eos, qui post datum praesentium ad habitum admittentur. Haec sunt, quae Tibi ex mandato Sanctitatis Suae significanda erant, ut ea Religiosis tuo regimini subjectis denunties et interim fausta a Deo adprecor.

c) Declarationes ad Encyclicam *Neminem latet* per S. Congr. super Statu Reg., 12. Junii 1858. editae.

SSmus D. N. Pius PP. IX. attentis precibus Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum S. Dominici haec, quae sequuntur, circa naturam et qualitatem votorum simplicium in encyclicis litteris hujus S. Congregationis super Statu Reg. die 19. Martii 1857 praescriptorum et circa obligationes ac privilegia illorum qui ea emittent, pro eodem Ordine Praedicatorum decernenda statuit, prout praesentis Decreti tenore Apostolica auctoritate decernit atque constituit.

I. Vota simplicia, de quibus agitur, perpetua erunt ex parte voventis utpote, quae tendunt ad emittenda deinde vota solemnia, in quibus perfectionem et complementum accipient.

II. Eorundem votorum simplicium dispensatio reservata est Romano Pontifici, cui professi gravibus urgentibus causis praeces porrigere poterunt.

III. Verum eadem simplicia vota solvi etiam possunt ex parte Ordinis in actu dimissionis professorum ita ut data dimissione professi ab omni dictorum votorum vinculo et obligatione eo ipso liberi fiant.

IV. Facultas autem dimittendi professos votorum simplicium, de quibus agitur, spectet ad Magistrum Generalem Ordinis cum suo generali Consilio. Idem Magister Generalis cum suo generali Consilio poterit in casibus extraordinariis, et praesertim pro regionibus et locis longinquis ad dimissionem decernendam subdelegare probos et prudentes religiosos, qui saltem tres esse debent.

V. Licet ad decernendam dimissionem neque processus neque judicii forma requiratur, sed ad eam procedi possit sola facti veritate inspecta, tamen Superiores procedere debent summa charitate, prudentia, et ex justis et rationabilibus causis, quacunque humana affectione remota, secus eorum conscientia graviter onerata remaneat. Nemo autem ex causa infirmitatis post professionem votorum simplicium superventae dimitti poterit.

VI. Professi dictorum votorum simplicium participes erunt omnium gratiarum et privilegiorum, quibus professi votorum solemnium in memorato Ordine legitime utuntur, fruuntur et gaudent.

VII. Superiores Regulares, ad quos spectat, concedere poterunt hujusmodi professis litteras dimissorias dumtaxat ad primum Tonsuram et ad Ordines minores, servatis tamen de jure servandis, et praesertim quae circa Ordinationes Regularium ab Apost. Sede praescripta sunt.

VIII. Anni professionis qui in dicto Ordine requiruntur, ut quis voce activa et passiva gaudeat et ad officia admitti possit, a die emissionis votorum simplicium computentur; et professi votorun simplicium suffragium habeant in actis capitularibus sui conventus, quatenus et prout habent solemniter professi.

IX. Professi votorum simplicium dominium *radicale*, uti ajunt, suorum bonorum retinere poterunt; sed eis omnino interdicta est eorum administratio et redituum erogatio atque usus. Debent propterea ante professionem votorum simplicium cedere pro tempore, quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, usum fructum et usum quibus placuerit, ac etiam suo Ordini, si ita pro eorum libitu existimaverint *(pro Ordinibus Minorum Observantium, Reformatorum nec non Capuccinorum pro verbis* »ac etiam . . . existimaverint« *subrogata sunt verba:* »non tamen suo Ordini«.)

X. Professi votorum simplicium remanere debent in domibus Professorii et studiorum, et vitam communem perfectam observare.

XI. Ad valide emittenda vota solemnia post vota simplicia requiritur professio expressa, et ideo professio tacita omnino abrogata est.

Haec Sanctitas Sua statuit atque constituit contrariis quibuscunque etiam speciali mentione dignis non obstantibus, quibus Apostolica auctoritate derogat ac derogatum esse declarat. *(Eaedem declarationes 17. Jul. 1858 ad Ordinem SSmae Trinitatis extensae* sunt ad alios Ordines; cfr. mutationes in nr. IX.)

d) Litterae Breves 7. Febr. 1862 de votis solemnibus non faciendis ante expletum triennium post vota simplicia.

Ad universalis Eccelsiae regimen, Deo sic disponente, vocati pro pastorali qua urgemur sollicitudine haud praetermisimus ad religiosas quoque familias mentis aciem animique curas intendere, ut eae de christiana et civili republica optimae meritae ad pristinum splendorem revocarentur et incrementum acciperent. Probe autem agnovimus tristissimis hisce temporibus, quibus inimici Crucis Christi humana divinaque omnia pessumdare ac mores pervertere student, maximam adhibendam esse curam, sollicitudinem, diligentiam ad eorum spiritum, uti par est, probandum, qui vota solemnia Deo nuncupare postulant, ne quis admittatur, qui saeculi contagione pollutus electum Christi gregem inficiat, vel verae vocationis expers susceptique instituti pertaesus gravem sodalibus molestiam inferat cum disciplinae perturbatione et regularis observantiae discrimine. Idcirco audito voto VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium Congregationis super Statu Reg., nonnulla hac super re mandavimus edi decreta, inter quae illud praesertim in praesens commemorandum est, quod per litteras encyclicas die 19. Martii MDCCCLVII. a Ven. Fratre Archieppo Phili-

pensi, memoratae Nostrae Congregationis Secretario signatas publicatum est. In praefatis autem litteris haec, quae sequuntur, quoad religiosos virorum Ordines ac Instituta ex Nostro expresso mandato et Apostolica auctoritate sancita fuere, scilicet: „*Peracta probatione .... votorum simplicium*" (v. supra p. 113.) Postquam hoc decretum executioni demandatum fuit, ex ipsa experientia comperimus, quantum utilitatis ex hoc religiosae familiae retulerint et referre possint. Verum nuper agnovimus, aliquos novitios, praetermissa professione votorum simplicium, ad vota solemnia nuncupanda admissos fuisse, et exinde circa dictorum votorum solemnium validitatem gravia dubia suborta esse. Nos igitur cupientes in re tanti momenti omnem ambigendi causam in posterum removere, motu proprio et certa scientia, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine, quoad religiosas virorum familias cujuscunque Ordinis, Congregationis et Instituti, in quibus solemnia vota emittuntur, statuimus ac decernimus, nullam omnino, irritam et nullius roboris fore professionem votorum solemnium tam scienter, quam ignoranter, quovis modo, praetextu et colore factam a novitiis quibuscunque etiam laicis, et conversis, qui licet probationem et novitiatum prout de jure expleverint, non emittant tanto prius professionem votorum simplicium, et in ea per triennium integrum non permanserint, quamvis vel a Superioribus, vel a novitiis, vel ab utrisque intentio habeatur respective recipiendi ad vota solemnia et ea emittendi, ac omnes ritus adhibeantur ad professionem votorum solemnium praescripti. Haec volumus, statuimus, praecipimus, mandamus non obstantibus, quatenus opus est, constitutione Benedicti XIV, Praedecessoris Nostri super divisione materiarum aliisque Apostolicis et in universalibus provincialibusque et Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus costitutionibus et ordinationibus, regulis, statutis et consuetudinibus cujuscunque Ordinis Congregationis et Instituti etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel

quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque indultis, et Litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodo libet concessis, confirmatis, innovatis, quamvis specifica et individua mentione dignis, quibus omnibus et singulis illorum tenoribus praesentibus pro insertis habentes ad praemissorum effectum specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Decernentes has Nostras Litteras semper et perpetuo validas et efficaces existere et fore suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, et ab omnibus, ad quos spectat et in futurum spectabit, plenissime suffragari, et ab omnibus inviolabiliter observari, et si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum ac inane esse et fore volumus et declaramus.

VIII.

De Sacramento Matrimonii.

1. Parochus admonitus de aliquo Matrimonio in sua parochia contrahendo, primum cognoscat ex his ad quos spectat, qui et quales sint, qui Matrimonium contrahere volunt: An inter eos sit aliquod canonicum impedimentum: Utrum sponte, libere et secundum honestatem Sacramenti velint contrahere: Utrum sint in aetate legitima, ut vir saltem quatuordecim, mulier duodecim annos expleverit; et uterque sciat rudimenta fidei, cum ea deinde filios suos docere debeant.

2. Noverit ex probatis auctoribus, quae sint canonica impedimenta Matrimonii contrahendi, et quae contractum dirimant; et qui sint gradus consanguinitatis et affinitatis, et item cognationis spiritualis ex Baptismi vel Confirmationis Sacramento contractae.

3. Habeat in primis ipse bene cognita praecepta illa omnia, quae in Matrimoniis rite conficiendis servari oportere, sacri Canones, et praecipue sancta Synodus Tridentina jussit; dabitque operam, ut illa in parochia sua accurate exacteque serventur.

4. Praesertim vero meminerit, Matrimonia inter raptorem et raptam, dum ipsa in raptoris potestate manserit, inita, nec non clandestina, et quaelibet Matrimonia, quae aliter quam praesente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, et duobus, vel tribus testibus contrahuntur, ex ipsius Concilii decretis, irrita omnino ac nulla esse.

5. Est autem proprius Parochus, qui adesse debet, is, in cujus parochia Matrimonium celebratur, sive viri, sive mulieris.

6. Caveat praeterea Parochus, ne facile ad contrahendum Matrimonium admittat vagos ac peregrinos, et qui incertas habent sedes; neque item eos, qui antea conjugati fuerunt, ut sunt uxores militum, vel captivorum, vel aliorum qui peregrinantur; nisi diligenter de iis omnibus facta inquisitione, et re ad Ordinarium delata ab eoque habita ejusmodi Matrimonii celebrandi licentia, quae gratis concedatur.

7. Antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho continuis diebus festis in Ecclesia intra Missarum solemnia, ad ipsius Concilii praescriptum, publice denuntietur, inter quos Matrimonium sit contrahendum.

8. Si vero vir et mulier parochiae sint diversae, in utraque parochia fiant denuntiationes: quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii procedatur. Sed si quid obstat, ultra Parochus non procedat.

9. Quod si aliquando probabilis fuerit suscipio, vel alia rationabilis causa subsit, arbitrio Episcopi, Matrimonium malitiose impediri posse, si tot praecesserint denuntiationes, tunc de licentia Ordinarii, vel una tantum fiat denuntiatio, vel saltem Parocho, et duobus, vel tribus testibus praesentibus, Matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant: ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur, nisi aliter Ordinarius ipse expedire judicaverit.

10. Has autem denuntiationes Parochus facere non aggrediatur, nisi prius de utriusque contrahentis libero consensu sibi bene constet.

11. Si vero infra duos menses post factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, denuntiationes repetantur, nisi aliter Episcopo videatur.

12. Denuntiationes autem fiant hoc modo. Inter Missarum solemnia Parochus populum admoneat in hanc sententiam vulgari sermone:

13. *Notum sit omnibus hic praesentibus, quod N. vir, et N. mulier, ex tali, vel tali familia, et parochia, Deo adjuvante, intendunt inter se contrahere Matrimonium. Proinde admonemus omnes et singulos, ut si quis noverit aliquod consanguinitatis, vel affinitatis, aut cognationis spiritualis, vel quodvis aliud impedimentum inter eos esse, quod Matrimonium contrahendum invicem impediat, illud quamprimum nobis denuntiare debeat; et hoc admonemus primo,* si fuerit prima; vel *tertio,* si fuerit tertia denuntiatio.

14. Moneat Parochus conjuges, ut ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent, neque Matrimonium consumment, nec etiam simul maneant, nisi aliquibus propinquis, vel aliis praesentibus: quae benedictio a nullo alio, quam ab ipso Parocho, seu ab alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, fieri debet.

15. Caveat etiam Parochus, ne quando conjuges in primis nuptiis benedictionem acceperint, eos in secundis benedicat, sive mulier, sive etiam vir ad secundas nuptias transeat. Sed ubi ea viget consuetudo, ut si mulier nemini umquam nupserit, etiamsi vir aliam uxorem habuerit, nuptiae benedicantur, ea servanda est. Sed viduae nuptias non benedicat, etiamsi ejus vir nunquam uxorem duxerit.

16. Matrimonium in ecclesia maxime celebrari decet: sed si domi celebratum fuerit praesente Parocho et testibus, sponsi veniant ad ecclesiam benedictionem accepturi, et tunc caveat Sacerdos, ne iterum a contrahentibus consensum exigat; sed tantum benedictionem illis conferat, celebrata Missa, ut infra dicetur.

17. Admoneantur praeterea conjuges, ut antequam contrahant, sua peccata diligenter confiteantur, et ad Ss. Eucharistiam, atque ad Matrimonii Sacramentum suscipiendum pie accedant; et quomodo in eo recte et christiane conversari debeant, diligenter instruantur ex divina Scriptura, exemplo Tobiae et Sarae, verbisque Angeli Raphaëlis eos edocentis, quam sancte conjuges debeant convivere.

18. Postremo meminerint Parochi, a Dominica prima Adventus usque ad diem Epiphaniae, et a Feria quarta Cinerum usque ad Oct. Paschae inclusive, solemnitates nuptiarum prohibitas esse, ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia. Matrimonium autem omni tempore contrahi potest. Nuptiae vero qua decet modestia et honestate fiant: sancta enim res est Matrimonium, sancteque tractandum.

19. Quae omnia fere ex sacri Concilii Tridentini decretis desumpta, ut item alia, quae ibi de Matrimonio rite contrahendo praecipiuntur, sunt diligenter servanda.

Monitum.

Praecipuas curas in id insumite, ut populi abundent praeceptis sapientiae christianae, semperque memoria teneant matrimonium non voluntate hominum, sed auctoritate nutuque Dei fuisse initio constitutum, et hac lege prorsus, ut sit unius ad unam; Christum vero novi Foederis auctorem illud ipsum ex officio naturae in Sacramenta transtulisse, et quod ad vinculum spectat, legiferam et judicialem Ecclesiae suae atribuisse potestatem... Similiter omnibus exploratum esse debet, si qua conjunctio viri et mulieris inter Christi fideles citra Sacramentum contrahatur, eam vi et ratione justi matrimonii carere, et quamvis convenienter legibus civilibus facta sit . . . Illud etiam cavendum est, ne scilicet conjugia facile appetantur cum alienis a catholico nomine . . . Quia imo ab ejusmodi conjugiis ex eo maxime perspicitur esse abhorrendum, quod occasionem praebent vetitae societati et communicationi rerum sacrarum, periculum religioni creant conjugis catholici, impedimento sunt bonae institutioni liberorum, et persaepe animos im-

pellunt, ut cunctarum religionum aequam habere rationem assuescant, sublato veri falsique discrimine. — Postremo loco, cum probe intelligamus, alienum esse a charitate Nostra neminem oportere, auctoritati fidei et pietati Vestrae, Venerabiles Fratres, illos commendamus, valde quidem miseros, qui aestu cupiditatum abrepti et salutis suae plane immemores, contra fas vivunt, haud legitimi matrimonii vinculo conjuncti. In his ad officium revocandis hominibus Vestra sollers industria versetur; et cum per vos ipsi, tum interposita virorum bonorum opera, modis omnibus contendite, ut sentiant se flagitiose fecisse, agant nequitiae poenitentiam, et ad justas nuptias ritu catholico ineundas animum inducant. (Leo P. P. XIII, Epistola Encyclica *Arcanum*, d. 10. Fnbr. 1880).

Crkveno i državno zakonodavstvo o ženitbi.

Konkordatom od 18. kolovoza 1855., koj je sklopljen medju sv. Otcem papom Pijom IX. i Njeg. ces. i kr. apoštolskim Veličanstvom, Franjom Josipom I. proglašenim ces. patentom od 5. studenoga 1855. odredjuje se u X. članku,, da će crkveni sudac po propisih sv. crkvenih zakona suditi u ženitbenim stvarima katolika, dočim će svjetovni sudac prosudjivati jedino gradjanske posljedke braka. U izvedenju spomenute ustanove izdan je ces. patentom od 8. listopada 1856. kao prilog I. istoga: *Zakon za ženitbe katolika u cesarevini- austrijanskoj*, a kao prilog II. *Naputak za duhovne sudove u cesarevini austrijanskoj glede stvari ženitbenih.* Ovaj novi zakon stupio je u kriepost 1. siečnja 1857. te su tim svoje krieposti lišene naredbe, što ih u obziru na ženitbe katolika sadržaje obći zakonik gradjanski zatim propisi »Našimi sudovnici od 22. prosinca 1851., 30. studenoga 1852., 16. veljače 1853. i od 3. srpnja 1853. nadležnosti svjetovnih sudova u stvarih ženitbenih izdani, u koliko se isti neslažu sa zakonom ovim.« (Čl. XIII.).

Ovo stanje promienilo se u zemljama zastupanima u car. viećn g. 1868. gdje je zakon od 8. listopada 1856. ukinut, te propisi staroga gradj. zakona od 1811. opet uzpostavljeni i uvedena t. zv. ženitba za nuždu ter interkonfesionalni zakoni, a u Ugarskoj g. 1894. zak. čl. XXXI. kojim je ondje uveden obligatorni civilni brak, te interkonfesionalni zakoni.

Kod nas u Hrvatskoj nije se u tom pogledu ništa promienilo; nu i u spomenutim zemljama crkva je ostavila »Naputak« u podpunoj kreposti.

Narav i viša svetinja zajednice.

§. 1. Ženitba je savez medju mužem i ženom, uredjen po volji Božjoj za plodjenje roda čovječjega i radi podupiranja zamjenita. Ženitba je već u prvom svojem početku ustanovljena bila kao nerazriešiva i dobila je za pravilo zakon, da su muž i žena dvoje u puti jednoj; Isus Gospod pako povratio joj je prvobitno dostojanstvo njezino i uznio ju, da bude svetotajstvo novoga zavjeta. (Naputak.)

§. 1. Ženitbu sklapaju medju sobom dvie osobe različnoga spola, izjavljujuće zakonito, da su rade uzeti se. (Ženitbeni zakon.)

§. 44. Odnošenja porodice ustanovljuju se pogodbom ženitbenom. U pogodbi ženitbenoj očituju dvie osobe različnoga spola zakonitim načinom svoju volju, da će živiti u nerazlučnoj zajednici, djecu radjati, odhranjivati ih, i da će jedna drugoj zamjenito pomagati. (Gradjanski zakon.)

Vjeritbe (zaruke; sponsalia).

§. 2. Vjeritba je ugovor medju mužem i ženom, u kojem obriču, da će se uzeti. (Naputak.)

§. 45. Vjeritba (zaruke) ili predhodno obećanje uzeti se, bilo učinjeno ili prihvaćeno pod kojimi god okolnostmi ili uvjeti, nedonosi sa sobom pravne obveze niti da se sklopi ženitba, niti da se učini ono, što je bilo ugovoreno

za slučaj, ako bi se odustalo od obećanja. (Gradjanski zakon.)

Observationes circa formalitates ad sponsalia et matrimonium pertinentes.

Eo ad notitiam Metropolitani hujus Officii perlato: quasdam summi momenti formalitates ad sponsalia et matrimonium pertinentes non ubique, neque ab omnibus parochis observari, et inde haud raro confusiones in merito, querimonias contra parochos, imo etiam publica scandala exoriri, — Venerabilis Clerus Curatus ad sequentia observanda reflectitur:

1. Insinuationes sponsalium, post peractum de nefors subversante aliquo impedimento acuratum examen, in proprio Diurnali (Protocollo), quod ducere omnino opórtet, inserantur, et praeter sponsorum natalem aut domicilii locum, aetatem, conditionem, ac religionem, parentum quoque nomina, apud viduos autem nomen defuncti conjugis, praenotetur.

2. Individua militari servitio obnoxia ante obtentam licentiam matrimonialem ad sponsalia non admittantur, neque pro promulgationibus praenotentur; pro casu autem, si in aliena parochia sponsalia celebranda essent, ad parochum deligendae sponsae non dimittantur sine obsigillatis, quibus scripta licentia matrimonialis advolvenda erit, litteris officiosis.

3. Attestata de facultate procandi in aliena parochia post peractum, quod §. 74. legis matrimonialis App. II. pro omnibus tam militiae obnoxiis, quam civilibus personis praescriptum est examen, item testimonia de initis sponsalibus, de factis promulgationibus, nec non de dimissione sponsi, per parochum sponsae copulandi, ne expediantur simpliciter, sed praeter locum, diem, mensem et annum nativitatis oratoris, contineant etiam nomina et cognomina parentum, non secus ac mentionem de factis promulgationibus, nullo detecto impedimento et de peracta vel non sacramentali confessione et suscepta ss. Eucharistia.

4. Dum oratores in aliena parochia nati, ad adferendas litteras baptismales certificatum de statu libero, etc. inviantur, simul eisdem immanuentur obsigillatae, ad concernentem parochum eatenus dirigendae litterae officiosae, ne ex ignorantia vel fraudulenta partium confusiones exoriri queant.

5. Omnia denique documenta, per utrumque sponsum producta, in archivo parochi copulantis, qui et actum hunc sacrum Matriculae copulatorum inferre debet, conservanda veniunt; idemque parochus copulans partis alterius ex aliena parochia oriundae parochum de celebrato matrimonio litteris officiosis sine mora edocendum habebit, ut hoc in suo, statum animarum exhibente Protocollo praenotare valeat.

Datum e Consistorio Nostro Æpiscopali Zagrabiae die 5. Aprilis 1878. celebrato.

Uvjeti valjanosti.

§. 3. One samo osobe, koje su kadre medju sobom sklopiti valjanu i dopuštenu ženitbu, mogu se vjeritbom valjano obvezati, i to očitovanjem volje, slobodno i po shodnom razboru učinjenim. Vjeritba, koja bude učinjena u ime nedoraslih, ustanovljuje za nedorasloga dužnost, da se oženit mora, samo onda, ako, čim doraste, potvrdi vjeritbu onu. (Naputak.)

Ukinuće zaruka sporazumljenjem medjusobnim.

§. 4. Vjeritba, makar bila i zakletvom utvrdjena, može se ukinuti, ako obje stranke na to privole. (Naputak.)

Ukinuće zaruka i bez privole obostrane.

§. 5. Vjeritbe osoba takovih, koje su pod vlasti otčinskom, imadu se razvrći, kada roditelji podignu proti istim vjeritbam pravedan prigovor.

*

§. 6. Ako jedan od vjerenika prekrši vjernost, koju je drugomu dužan, bit će ovaj drugi riešen obećanja svoga. Ako po sklopljenoj vjeritbi nastane promiena takova, po kojoj se pravedno suditi može, da pri ovom stanju stvari nebi došlo bilo do vjeritbe, izgubit će tada obveznu svoju moć vjeritba za onu stranku, pri kojoj se promiena takova nije dogodila. Ako su okolnosti takove obstojale već u doba, kad se je vjeritba sklopila, bit će vlastna odstupiti stranka ona, kojoj iste okolnosti onda nisu bile poznate.

§. 7. Dužnost, koju su vjerenici na se uzeli, nebrani im stupiti u koji red ili posvetiti se stališu duhovničkomu. Ako vjerenik učini svečane zavjete ili primi više redove, bit će vjeritba time razvržena.

§. 8. Ako jedan od vjerenika sklopi ženitbu s osobom trećom, ukinut će se, istina, time vjeritba, nego ostaje drugomu vjereniku po okolnostih pravo, da može tražiti odštetu. (Naputak.)

Vjeritba, zaprieka pri ženitbi dopuštenoj.

§. 35. Vjeritba, valjano i bezuvjetno učinjena, prieči, da se medju jednim vjerenikom i medju srodnici drugoga vjerenika u prvom koljenu nemože sklopiti ženitba. Istu moć imade vjeritba pod poštenim uvjetom učinjena, čim zadovoljeno bude uvjetu.

§. 57. Na koliko i doklegod iz vjeritbe izvirala bude dužnost, da se sklopi ženitba, bit će nedopuštena ženitba svaka, koju bi jedan od vjerenika sklopio sa trećom kojom osobom.

§. 199. Razumije se samo po sebi, da se ženitbenim drugovom, dok nebude izrečena konačna osuda o nevaljanosti, ne smije pod nipošto dopustiti, da se iznova žene ili udaju. Nego akoprem je savez, sklopljen prije osude konačne, svagda što najvećma zabranjen, dapače akoprem je savez takovi podvržen onim istim kaznam crkvenim, kojim

je podvrženo mnogoženstvo, imat će se ipak smatrati ženitba prava, ako se tekuća razprava okonča izjavljenjem ništetnosti, i ako onim, koji su se prenaglo zaručili, ne smeta nikakva druga zaprieka. (Naputak.)

Prigovor iz vjeritbe.

§. 107. Ako tko, pozivajući se na vjeritbu, prigovara proti ženitbi, imat će župnik, ako je vjeritba nevaljana, dotičnike o tom podučiti; ako li obnadje, da je vjeritba valjana, imat će pokušati, da se dotičnici medju sobom prijateljski nagode. Ako prigovor bude učinjen neposredno pri sudu ženitbenom, i ako nije očevidno, da vjeritba nije valjana, imat će se prije svega naložiti župniku, da naprema dotičnikom ne štedi otčinskih savjeta i opomena.

§. 108. Uzima se, da je svakomu prosto, izabirati si po volji druga ženitbenoga; s toga ima presuda glasiti proti vjeritbi, osim ako je valjanost njezina podpuno dokazana.

§. 110. Ako izreče sud ženitbeni, da vjeritba nije valjana, imat će se učiniti, što je potrebno, da se vjenčanje više ne odvlači. (Naputak.)

Dužnost naknaditi štetu.

§. 9. Koji bez zakonita razloga odstupi od vjeritbe, ili koji budi zatajom budi krivnjom svojom prouzroči zakonit razlog odstupa, bit će dužan, po mjeri osoba i okolnosti naknaditi drugoj stranci štetu onu, koja za nju nastane iz odstupa.

§. 10. Dužnost: izpuniti obećanje u vjeritbi dano, prestaje i onda, kada se, prosudiv svekolike okolnosti, s razlogom misliti može, da će nesretna biti ženitba, koju bi vjerenici medju sobom sklopili. Ako li okolnosti, na kojih se spomenuta misao osniva, nastanu krivnjom jedne stranke, bit će ista dužna, po mogućnosti naknaditi stranci drugoj

štetu onu, koja joj nanešena bude time, što se je prevarila u pravednom svojem očekivanju.

§. 109. Na one, koji se krate izpuniti rieč svoju, zadanu u vjeritbi, valja djelovati ne toliko silom koliko razlozi. Svaki ugovor radi kakove naknade, koja bi se imala platiti, ako stranka koja odstupi, ne samo, što je nedopušten, nego je i nevaljan.

§. 111. Ako izrečeno bude, da je vjeritba valjana, imat će ženitbeni sud izaslati povjerenika, koji će pokušati, da stranke skloni na prijateljsku nagodu. Što se tiče naknade štete, valja nastojati o tom, da se pod pravičnimi uvjeti pogode medju sobom. Ako makar jedna samo stranka zaište, moći će se dosuditi i iznosak odštete. Ako tužitelj ne bude time zadovoljan, bit će mu istina prosto, radi naknade štete obratit se tužbom na sud svjetovni, nu prigovor njegov, što ga je učinio bio proti vjenčanju, neće se više uvažiti.

§. 112. Ako ne bi nikako za rukom pošlo sporazumljenje glede ukinuća vjeritbe i glede pravične odštete, ima se, kao manje zlo, dozvoliti namjeravana ženitba. (Nap.)

§. 2. Da li u prigodi kojoj imade vjeritba (zaruka), zatim koliki je upliv istih vjeritba (zaruka), da se iz njih izvesti mogu zapreke ženidbene: odlučuje o tom sud duhovni. Da li i na koliko iz vjeritbe (zaruka) nastaje pravna obveza na naknadu štete kakove: odlučuje o tom redoviti sudac po §§. 45. i 46. obćega gradjanskoga zakona i s obzirom na zabrane, sadržane u zakonu ovom. (Ženitb. zak.)

§. 46. Samo ona strana, koja nije dala nikakova temeljita uzroka na odustanak, ima pravo iskati, da joj se naknadi sva prava šteta, što bi mogla dokazati, da ju je imala radi toga odustanka. (Gradjanski zakon.)

Copula carnalis sponsalibus superveniens non censenda est contractus conjugalis.

Decr. Ap. 15. 2. 1892. (A. 1892, 89.)

Consensus mutuus, unde matrimonia iusta nascuntur, non verbis dumtaxat, sed aliis quoque signis exterioribus patefieri ac declarari potest. Quamobrem Alexander III, Innocentius III et Gregorius IX, decessores Nostri, merito decreverunt, ut carnalis copula, si sponsalia de futuro certa ac valida praecessissent, cum in iudicio tum extra iudicium pro vero coniugio haberetur, nisi impedimentum canonicum obstitisset. Et in hac iuris praesumptione tantum roboris inesse voluerunt, ut firmum ipsa statueret sanciretque ius nec probationem contrariam ullam admitteret. Deinde vero matrimonia clandestina, id est non praesente Parocho et duobus tribusve testibus inita, quum Concilium Tridentinum irrita infectaque esse iussisset, ius illud priscum, ut erat necesse, valere desiit ubicumque promulgata vel moribus usuque recepta Tridentina lex. Quibus autem illa locis non viget in iis semper Apostolicae Sedis iudicium fuit, canones, quos indicavimus, ratos atque firmos permansisse. Sed aetatum decursu, ex conscientia et cognitione christianorum sensim effluxere. Plures enim Episcopi ex iis regionibus, in quibus matrimonia clandestina contra fas quidem inita, sed tamen valida iudicantur, haud ita pridem rogati quid populus ea de re sentire videretur, plane retulerunt, canonicam de coniugiis praesumptis disciplinam passim exolevisse desuetudine atque oblivione deletam: propterea vix aut ne vix quidem contingere, ut copula inter sponsos affectu maritali nec fornicario habeatur; eamque non matrimonii legitime usum sed fornicationis peccatum communi hominum opinione existimari: imo vix persuaderi populo posse, sponsalia de futuro per coniunctionem carnalem in matrimonium transire.

His igitur rebus et causis, de consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium in rebus fidei

Inquisitorum generalium, supra memoratos canones et alias quascumque iuris canonici ea de re dispositiones, etiam speciali mentione dignas, per hoc Decretum Nostrum abrogamus et abolemus, et pro abolitis, et abrogatis, ac si nunquam prodiissent, haberi volumus.

Simul per has litteras Nostras decernimus ac mandamus, ut deinceps illis locis in quibus coniugia clandestina pro validis habentur, a quibusvis iudicibus ecclesiasticis, in quorum foro causas eiusmodi matrimoniales agitari et iudicari contigerit, copula carnalis sponsalibus superveniens non amplius ex iuris praesumptione coniugalis contractus censeatur, nec pro legitimo matrimonio agnoscatur seu declaretur. Huius tamen auctoritate Decreti iudici nolumus necessitam formae Tridentinae servandae ad matrimonii validitatem, ubi illa forma modo non viget.

Datum Romae apud S. Petrum die 15. Februarii MDCCCLXXXXII, Pontificatus Nostri anno decimo quarto.

Leo PP. XIII.

Caeterum, si quis Parochorum alienos parochianos copulare praesumpserit, sciat, in censuram suspensionis a jure latam se incurrisse. (Const. syn. pag. 162.)

Što je potrebno, da ženitba bude valjano sklopljena.

§. 11. Ženitba sklapa se privoljenjem medjusobnim, ako isto po osobah, koje su sposobne ženitbu sklopiti, i to (odnosno) na način propisani izjavljeno bude.

§. 38. Za valjanost ženitbe iziskuje se, da vjerenici pred vlastitim župnikom od obje ili od jedne stranke ili pred duhovnikom, kojega je župnik ili biskup one dioecese za to opunovlastio, i pred dvojicom ili trojicom svjedoka izjave privoljenje svoje. Nego u onih krajevih carevine, za koje je sveta Rimska stolica izdala naputak od 30. travnja 1841., neće neprisutnost katoličkoga župnika pri ženitbah medju katolici i kršćani nekatoličkimi biti dovoljna, da bi radi nje ženitba bila nevaljana. (Naputak.)

§. 3. Ne smije nijedan katolik ženiti se u carevini Austrijskoj drugčije, nego držeći se svih propisa, što ih zakon crkveni ustanovljuje glede valjanosti ženitbe. Ustanove crkvenoga zakona ženitbenoga mogu se viditi iz naputka, koji je za duhovne sudove u carevini odredjen, i zakonu ovomu (vidi naputak pod. br. IV.) priklopljen.

§. 18. Očitovanje privoljenja ima se učiniti pred župnikom vjerenika ili vjerenice; ili pred namjestnikom istoga župnika, ili pred duhovnikom, opunomoćenim po biskupu, i u pritomnosti dvojice svjedoka.

§. 19. Pri ženitbah medju kršćani katoličkimi i nekatoličkimi ima se očitovanje učiniti pred duhovnim pastirom katoličkim. Iznimki od ovoga pravila ima mjesta u onih krajevih carevine, za koje je sveta stolica izdala naputak od 30. travnja 1841.; u području ovih krajeva ima se kao zakonito smatrati privoljenje, koje po vjerenicih bude učinjeno pred duhovnim pastirom stranke nekatoličke i u nepritomnosti župnika katoličkoga. (Ženitbeni zakon.)

§. 75. Svečano očitovanje privoljenja ima se učiniti pred urednim duhovnim pastirom vjerenika i vjerenice, zvao se on, po razliki bogoštovja, župnik, pastor ili kako mu drago, ili pred njegovim namjestnikom u pritomnosti dva svjedoka.

§. 77. Ako se uzimaju osobe katoličanska ili nekatoličanska, privoljenje ima se očitovati pred župnikom katoličanskim u pritomnosti dva svjedoka, ali na zahtjevanje druge strane može i župnik nekatoličanski doći na ovu svečanost. (Gradjanski zakon.)

Ženitbe po punomoćniku.

§. 50. Privoljenje, koje izjavi punomoćnik, valjano je, ako je istomu punomoćniku dana u tu svrhu osobita punomoć, u kojem je osoba budućega ženitbenoga druga dovoljno označena, i ako ista punomoć onda, kada se sklapa ženitba u ime onoga, koji je punomoćje dao, ne bude jurve

opozvano. Nego neka župnik podniposto ne dopusti, da bi se sklopila ženitba po punomoćniku, ako to biskup nije naročito odobrio. (Naputak.)

§. 20. Očitovanje privoljenja može se učiniti po punomoćniku; nego treba za to izhoditi dozvolu u načelstva zemaljskoga, ima se izdati osobita punomoć, u kojoj treba da bude dovoljno naznačena osoba, s kojom se ima ženitba sklopiti. Ako punomoć bude opozvana prije sklopljene ženitbe, tad se ženitba lišava, istina, kreposti, ali vlastodavac odgovara za štetu, prouzročenu svojim opozivom. (Ženitbeni zakon.)

§. 76. Svečano očitovanje privoljenja na ženitbu može se učiniti po punovlastniku; ali treba izmoliti dopuštenje u načelstva zemaljskog, i naznačiti u punovlašću osobu, s kojom se ženitba ima sklopiti. Ženitba sklopljena bez toga osobitog punovlašća ne valja. Ako je punovlašće oporečeno prije sklopljene ženitbe, ženitba istina ne valja, ali vlastodavac odgovora za štetu prouzročenu svojom porekom. (Gradj. zak.)

Ritus celebrandi matrimonium per procuratorem.

In hujusmodi nuptiis parochus interrogare debet procuratorem: »Vis in uxorem Titiam N. N.?« Et postea ad mulierem: »Vis in maritum N. N. mediante praesenti suo procuratore?«

Postea dant sibi manus, et sacerdos dicit simpliciter ad eos: »Ita vos conjungo in matrimonium in nomine † Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.«

Hoc facto sacerdos eis dat annulos, quos illi inter se commutant, ita ut sponsa anulum sponsi et procurator anulum sponsae accipiat. Sed quem procurator accipit, ad mandantem mittit; quem vero sponsa, hunc secum fert, ut quando convenerint, eos sibi invicem immittere possint. Manus contrahentium sacerdos non circumvolvit stola sua.

(Weber-Schnitzer: Katholisches Eherecht. S. 193.)

De praesentia parochi proprii in matrimoniis contrahendis.

(Ex institutione 33. Benedicti PP. XIV.)

Illicita semper habita sunt ea matrimonia, quae coram sacerdote seu parocho, ut ius pontificium indicit, minime contrahuntur. Ita profecto in canone „*Aliter*“, canone „*Nullus*“ et canone „*Nostrates*“ aperte continetur. Verum post Tridentinam synodum irrita prorsus atque invalida in illis locis iudicantur, ubi super hac re decretum promulgatum fuit, nisi parochus intersit aut alius sacerdos, qui ad hoc munus obeundum facultatem ab eodem parocho sive ab episcopo consecutus fuerit. Insuper necesse est, ut praeter sacerdotem duo quoque testes aut plures conveniant, dum matrimonium celebratur. Spondanus autem et cardinalis Pallavicinus fuse commemorant gravissimas disputationes, quibus concilii patres tandem adducti fuerunt, ut decretum eiusmodi conficerent.

Ut paucis expediamus doctrinam, quae eiusdem decreti causa prolata fuit, nullo pacto sacramenti materiam ac formam immutatas fuisse constat: nam materia in tradendis mutuo ac legitime corporibus per verba aut nutus ad explicandum intimum consensum accomodatos collocata semper fuit; forma vero in excipiendis mutuo ac legitime corporibus per contrahentes designatur. Cum igitur Tridentina synodus nec legitimum pactum, nec legitime tradi et excipi corpora iudicaverit, nisi quando matrimonium contrahitur, parochus cum duobus aut tribus testibus assistat, hinc sacramenti materiam ac formam nequaquam mutari certissimum est, quae, ut supra diximus, in tradendis excipiendisque mutuo ac legitime corporibus semper continetur.

Sacra synodus eo decreto praecipit, ut ille solum parochus intersit, cui matrimonium ineuntes subiiciuntur; quis porro ille intelligendus sit, concilii patres minime declararunt. Hinc super hac re innumerae prope disceptationes, quarum pleni sunt libri, excitatae fuerunt. In hac etiam civitate ac dioecesi (Bononien.) plurima dissidia non semel ob hanc

causam contigerunt. Itaque muneris nostri partes duximus, normam aliquam tradere ex actis sacri concilii congregationis desumptam, cui soli Tridentinam synodum explicandi facultas conceditur. Siquidem miramur non diversas modo scriptorum opiniones, sed eo praesertim eos devenisse, ut sacrae congregationis decreta pro tuendis privatis sententiis vel effingant vel male interpretentur; quod sane non consulto ac temere fecisse putandum est, neque ob tenuitatem ingenii; sed quod acta sacrae congregationis evolvere minime potuerunt, ex quibus ipsius sententias illarumque causas liquido cognoscerent. Hinc veluti divinantes ad scribendum de iis rebus accesserunt.

Primum omnium sacra congregatio ab anno 1573 hoc decretum edidit, ut, quis sit proprius parochus, explanaret: Cum concilium Tridentinum inter cetera praecipiat, matrimonia esse contrahenda, praesente parocho vel alio sacerdote de ipsius parochi sive ordinarii licentia, quaeritur, an, si contrahentes sint diversarum parochiarum, utriusque parochi praesentia requiratur, sponsine, an sponsae, an vero utriusque, an etiam alterius parochi licentia accedere debeat. Sacra congregatio censuit, ad validitatem matrimonii sufficere praesentiam solius parochi proprii sponsae, quando matrimonium in parochia sponsae contrahitur; similiter sufficere praesentiam solius parochi sponsi, si modo matrimonium contrahatur in parochia ipsius sponsi.

Deinde, cum de matrimonio agitur, proprium eum parochum nuncupandum censuit, in cuius parochia domicilium positum habetur, non vero illum, in cuius parochia vitae primordia suscepimus. Cum ordines rite conferri possint per episcopum non domicilii modo, sed etiam originis, ideo ad inquirendum locus oblatus fuit, utrum idem ratione parochi in celebrandis matrimoniis statuendum videretur. Attamen ex ipsis concilii verbis parochus domicilii satis aperte deprehenditur, et sacri canones, cum iisdem verbis parochum quoque originis complecti voluerunt, id expresse declararunt,

quemadmodum contigit, cum de sacra ordinatione verbum haberetur. His veluti fundamentis innititur unanimis scriptorum opinio, ob quam is proprius parochus pro celebrandis matrimoniis iudicatur, in cuius ditione domicilium constituitur. Sacra concilii congregatio hanc opinionem pariter secuta est, cum die 18. Novembris anno 1702 „*Mutinensis*“ causa matrimonialis proposita fuisset, in qua cardinalis Bandinus Panciaticus, eiusdem congregationis praefectus, suo praesertim suffragio opinionem, quam modo exposuimus, magno studio sapienterque tutatus est, eamque unice probandam affirmavit. His quoque rationibus adducti plurimi scriptores, eum, qui duo habet in diversis parochiis domicilia, matrimonium rite coram illo parocho inire posse fatentur, in cuius potestate tunc degit, cum matrimonium contrahitur. Illud tamen advertunt, tunc solum duobus domiciliis instructum aliquem iure appellari, cum in utroque aequaliter collocatus prudentium virorum iudicio existimetur; quod etiam iuris pontificii auctoritate probatur: (cum ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans aequaliter in utroque etc.) »Viris prudentibus placuit, in duobus locis posse aliquem habere domicilium, si utrobique ita se instruxit, ut non ideo minus apud alteros se locasse videatur«.

Tertio, si quis rei familiaris aut rusticationis causa in agrum concedat, nunquam proprius parochus is nuncupari poterit, in cuius ditione rurale domicilium situm est. Qui enim ob eas causas ruri vitam degere constituit, nullam domicilii seu quasi-domicilii rationem consequitur. Pontius rurali parocho, si matrimonium agendum sit, proprii parochi nomen apte convenire arbitratur, eamque sententiam sacrae concilii congregationi attribuit, quae Romanae rotae iudiciis contrarium statuentibus anteferenda est. Eandem opinionem Leander inconsulto amplectitur: contra illos tamen reliqui fere omnes conveniunt. Et quoniam de sacrae congregationis concilii decretis mentionem faciunt, nos in medium illa proferemus, quae ab actis eiusdem congregationis desumpsimus;

non ea profecto a quibusdam scriptoribus edita, qui sacrae congregationis acta nunquam inspexerunt. Sacra congregatio inhaerendo declarationibus alias factis, respondit, parochum ruralem non esse proprium et verum parochum, quando rus itur causa recreationis vel pro rusticanis negotiis, ideoque matrimonium valide coram huiusmodi parocho celebrari non posse. Partibus tamen dentur declarationes antiquae scilicet: In una „*Florentina*“ sacra congreg. censuit, quod parochus ruralis non est verus parochus, quando rus itur causa recreationis vel pro rusticanis negotiis: In „*Florentina*“ similiter respondit: Parochum ruralem non esse proprium parochum, ideoque matrimonium coram eo celebratum esse nullum. In una „*Abulen.*“ sacra congreg. censuit, non valere matrimonium contractum coram parocho loci. ubi contrahentes reperiuntur non animo ibi domicilium contrahendi. (Die 1. Decembris 1640, lib. 16. decretorum p. 470. a tergo, et p. 471.)

Quarto si quis domicilium suum minime relinquens ex civitate vel oppido, in quo degit, in alium locum proficiscatur, ibique matrimonium ineat, quin antea domicilium sibi vel quasi-domicilium comparaverit, illud omnino irritum habetur, quia cum fraude in proprium parochum coniungitur. Scriptores unanimes in hac re consentiunt, quos Clericatus recenset. Idem statuit sacra concilii congregatio die 22. Februari anno 1631. Sacra etc. censuit, dandam esse declarationem in abstracto in forma sequenti. Vir et mulier a loco suae habitationis absque animo illam relinquendi discedentes, et ad locum alterius parochiae solo animo illuc matrimonium celebrandi, non autem domicilium contrahendi se transferentes, ibi coram parocho illius loci matrimonium inter se contraxerunt. Supplicatur per sacram congregationem declarari, an huiusmodi matrimonium sit nullum vel validum. 22. Februarii 1631 sacra congregatio secundum ea, quae proponuntur, censuit esse nullum. Eodem modo, cum die 13. Iulii anno 1725 haec in hac sacra congrega-

tione proposita essent. Controversia constituenda videtur in hoc, quod Antonius, qui est civis Lauretanus, quique captus amore Annae Margaritae modo ad urbem Maceratensem, modo ad Montem sanctum perrexerat, et paucis diebus in illis versatus fuerat, spatio tandem duorum mensium una cum dicta Anna Margarita habitavit in loco Montis Casarii, a quo post parochi admonitiones de contrahendo cum Margarita matrimonio, et praevisas difficultates de probando stato libero eiusdem, cum ex improviso discesserit et una cum duobus testibus accesserit ad terram Montis Luponi et coram parocho huius loci, doctrinam christianam pueros edocente, matrimonium ex improviso contraxerit, et statim reversus fuerit ad terram Montis Casarii etc., ex his inferri posse videtur ad nullitatem matrimonii. Deinde cum peteretur, an matrimonium sit nullum in casu, sacra congregatio respondit: affirmative.

Non infitiamur, eandem congregationem iuxta consilium 254 Friderici de Senis, qui proprium parochum eum censuit, in cuius parochia quis degit, non ubi certum ac stabile habet domicilium, non semel decrevisse valida illorum matrimonia, qui ad evitandas cum parentibus altercationes ex parochia domicilii in alium locum demigrantes, ibi matrimonium contraxerunt; ita Fagnanus commemorat. Advertendum tamen est, matrimonium hoc pacto ineuntes, antequam rem perficerent, domicilium in eo loco vel quasidomicilium assecutos fuisse. Nam diu morati ibidem ante matrimonium fuerant neque inde postea decesserunt, ut primam sedem ac domicilium repeterent, quemadmodum Clericatus recte perpendit. Ob hanc causam sacra congregatio quoddam matrimonium validum probavit; licet per duos Caesenae incolas contractum, qui, ut parentum se molestiis eriperent, illud Forii Livii celebrarent, cum puella ante discessum palam fecisset se domicilium in illa civitate deligere, ubi materna avia vitam ducebat, quam tutricem suique curatricem praedicabat. Insuper Urbanus VIII. suis

apostolicis literis, quae monumentis cardinalis de Lugo et Patris la Croix insertae sunt, has sacrae concilii congregationis sententias die 14. Augusti anno 1627 confirmavit: Primo, an incolae tam masculi quam feminae loci, in quo concilium Tridentinum in puncto matrimonii est promulgatum, transeuntes per locum, in quo dictum concilium non est promulgatum, retinentes idem domicilium, valide possint in isto loco matrimonium sine parocho et testibus contrahere. Secundo, quid, si eo praedicti incolae tam masculi, quam feminae solo animo sine parocho et testibus contrahendi se transferant, habitationem non mutantes. Tertio, quid, si iidem incolae tam masculi quam feminae eo transferant habitationem illo solo animo, ut absque parocho et testibus contrahant. Iidem cardinales ad primum et secundum, non esse legitimum matrimonium inter sic se transferentes ac transeuntes cum fraude; ad tertium vero dubiorum huiusmodi, si domicilium vere transferatur, matrimonium esse validum, responderunt et resolverunt. Igitur matrimonium primo et secundo loco expositum irritum decernitur, cum fraus intercesserit; matrimonium tertio loco allatum etiam cum fraude validum declaratur, quia novum quoque domicilium accesserat.

Tko je vlastiti župnik?

§. 39. Vlastiti župnik ženikov i nevjestin onaj je, u kojega župi imadu oni pravo ili nepravo prebivalište.

§. 49. Ako je iz kojega mu drago razloga sumnjivo, koji duhovni pastir imade pravo obaviti vjenčanje, tad se stvar ima podnieti biskupu, i valja počekati rješitbu ili naredbu njegovu. (Naputak.)

Sedente felic. record. Urbano VIII., pontifice maximo, archiepiscopus Coloniensis elector tria haec dubia proposuit coram congregatione concilii: Quaeritur humiliter a sacra congregatione, an incolae, tam masculi quam feminae loci,

in quo concilium Tridentinum in puncto matrimonii est promulgatum et acceptum, transeuntes per locum, in quo dictum concilium non est promulgatum, retinentes idem domicilium, valide possint in isto loco matrimonium sine parocho et testibus contrahere.

Secundo: Quid, si eo praedicti incolae, tam masculi quam feminae, solo animo sine parocho et testibus contrahendi se transferant, habitationem non mutantes.

Tertio: Quid, si iidem incolae, tam masculi quam feminae, eo transferant habitationem illo solo animo, ut absque parocho et testibus contrahant. Hoc autem congregatio dedit responsum die 5. Septembris 1626. Sacra congregatio cardinalium concilii Tridentini interpretum ad primum et secundum respondit, non esse legitimum matrimonium inter sic se transferentes et trenseuntes cum fraude.

Ad tertium respondit, nisi domicilium vere transferatur, matrimonium non esse validum. Institerunt postmodum archiepiscopi Coloniensis procuratores, ut congregationis responsum pontificio brevi confirmaretur, siquidem archiepiscopus elector cupiebat, illud dioecesanae synodo, quam habiturus mox erat, adnectere. Petitioni Urbanus VIII. indulsit, iussitque expediri breve; cuius prima perscriptio autographa, ab eodem subscripta, reperitur inter eiusdem brevia anni 1627. Summa vero eiusdem ita se habet: Confirmatio resolutionis nonnullorum dubiorum super contrahendis matrimoniis, a sacra congregatione concilii emanatae, est iuxta eiusdem congregationis decretum. Huius vero definitionis contextu bene perpenso, facile intelligitur, matrimonia, primo ac secundo loco exposita, irrita ac nulla ab eadem congregatione decerni, eo quia fraus intercessit; validum autem censeri matrimonium tertio loco positum, in quo, licet fraus intercesserit, nihilominus is, qui matrimonium contrahit, antequam illud iniret, domicilium seu quasi-domicilium adeptus erat eo in loco, ubi matrimonium inivit: »Nisi domicilium vere transferatur«.

Siquidem novum non est neque inusitatum, quod quis domicilium habeat aliquo in loco, et quasi-domicilium adipiscatur in alio: in quo rerum statu si versetur, tunc eidem liberum erit matrimonium contrahere coram illo parocho, intra cuius paroeciae fines tunc inhabitat, cum matrimonio iungitur iuxta communem sententiam a nobis relatam sancitamque in superius memorata institutione nostra ecclesiastica XXXIII. latinae editionis.

Firmiter eiusmodi principiis semper adhaesit eadem congregatio, quotiescumque materiae huius discutiendae sese dedit occasio. Etenim in quadam Abulen., proposita sub prima Decembris 1640. lib. 16. decretor. ita respondit: Sacra etc. censuit, non valere matrimonium contractum coram parocho loci, ubi contrahentes reperiuntur non animo ibi domicilium contrahendi. Dum in minoribus fungeremur munere a secretis congregationis eiusdem irritum ac nullum pariter declaratum fuit matrimonium ab eo contractum, qui, ut declinaret difficultates, quas proprius parochus obiiciebat, ad alium locum transierat atque connubium fecerat coram parocho eius loci, a quo postmodum, contracto matrimonio, statim discesserat, ut ad pristini domicilii locum rediret; uti videri potest in Lauretana proposita ac difinita die 13. Iulii 1725. tom. 3. thesauri resolution. congregationis edit. Urbinaten. a. 1739. p. 185. Ex adverso eadem congregatio validum censuit matrimonium ab eo contractum, qui discesserat a loco proprii domicilii, ut difficultates aufugeret, in quas offendisset, si matrimonium coram eiusdem loci parocho inire voluisset, atque illud inierat coram parocho alterius loci, postquam tamen legitimum ibidem quasi-domicilium adeptus fuerat, eodemque in loco etiam post matrimonium contractum ad aliquod tempus permanserat: quae definitio lata fuit die 20. Februarii 1723. in Caesenaten. seu Foroliv. matrimonii, quaemadmodum videre est tom. II. supradicti thesauri resol. p. 274, ubi alias quoque similes observare licebit, quas tunc diligenter collegimus. Demum, ne prolixior

evadat oratio, in celebri Leopolien. matrimonii proposita sub die 9. Iunii 1725 congregatio principia eadem ad amussim retinuit, quemadmodum legere fas est tom. III. thesauri eiusd. p. 161, quibus pariter in eadem causa omnimode institerat rota Romana in decisione 1298. tom. 6. coram honorabilis memoriae Lancetta, rotae decano et sacrae poenitentiariae regente

Exposita congregationis sententia, operae pretium erit modo referre, quid Urbanus VIII. pro illius confirmatione peregerit. Equidem innuimus iam tum ab eodem pontifice roboratam fuisse pontificio diplomate; cuius cognitio cum temporis decursu ad spectabilis memoriae cardinalem Ioannem de Lugo pervenisset, curavit is exhibendum sibi ab administris Coloniensis archiepiscopi authenticum brevis exemplum; quod cum obtinuisset, operibus suis adnexum typis edidit lib. 1. dub. 36. respons moral. Idipsum quoque alii fecerunt scriptores a nobis collecti in superius memorata ecclesiastica institutione XXXIII. latinae editionis; atque hoc ipsum breve nuperrime in lucem vulgatum reperitur in bibliotheca canonica P. Ferraris: adeo ut ex sententia communiter hodie recepta atque observata, nullum atque irritum habendum sit matrimonium, in fraudem proprii parochi, coram parocho alterius loci contractum, dummodo tamen ille, qui contrahit, antequam matrimonio iungatur, legitimum domicilium vel quasi-domicilium revera in hoc altero loco adeptus non fuisset, atque inibi fortassis post matrimonium contractum ad aliquod tempus commoratus non esset. Consulantur Salmanticenses in cursu theologiae moral. tom. II. tract. 9. de matrim. c. 8. punct. 2. num 31.

Mittimus interea fraternitati tuae Urbani VIII. breve, quod apostolicae auctoritatis robore confirmamus, iubentes una simul, ut confirmationis nostrae documentum asservetur in actis congregationis concilii, atque in nostro secretiore Vaticano tabulario, quemadmodum fraternitas tua sub finem huius nostrae epistolae animadvertere poterit; tibique prop-

*

terea tuisque successoribus mandamus observantiam et implementum eiusmodi brevis in ista dioecesi, ubi frequenter eiusmodi quaestiones incidunt, quibus per idem breve opportune prospicitur: atque hoc pacto satisfecisse nos arbitramur petitioni, quam proposuisti in epistola diei 18. Decembris 175., ubi normam, quam sequereris, commonstrari tibi cupiebas, si contingant, uti paulo ante dicebamus, matrimonia eorum, qui ad evitandas difficultates, in quas vel offenderant vel offensuri erant, si matrimonium in tua dioecesi celebravissent, transeunt ad finitimum locum, in quo coram aliquo missionario matrimonium contrahunt, deinde vero ad eam regionem ubi verum domicilium habent, revertuntur.

Post haec necessarium fore censemus nonnihil adiungere, ut in propatulo sit, quidnam requiratur ad quasi-domicilium adipiscendum. Verum hac in re non alio pacto responderi potest, nisi quod, antequam matrimonium contrahatur, spatio saltem unius mensis ille, qui contrahit, habitaverit in loco, ubi matrimonium celebratur. Definitiones congregationis concilii hac de re observari poterunt apud Fagnanum in cap. *significat.* de parochiis, ubi, earundem contextu perpenso, haec habet sub Nro. 39: Vir et mulier Traiectenses timentes impedimentum a parentibus, cum ad vicinam urbem Aquisgranam se contulissent, et ibi aliquamdiu morati matrimonium contraxissent, sacra congregatio, consulta super validitate, censuit, exprimendum tempus, quo contrahentes Aquisgranae manserunt; quod si fuerit saltem unius mensis, dandam esse decisionem pro validitate. Natalis Alexander in theologia dogmatica et morali lib. 2. de sacram. matrim. cap. 2. art. 2. reg. b. animadvertit, ad acquirendum quasi-domicilium oportere, ut contrahentes, antequam matrimonium celebrent, tanto tempore eo in loco, ubi copulantur, fuerint commorati, ut ibidem cogniti iam sint atque perspecti. Dubitari autem posset, num ad quasi-domicilium acquirendum matrimonii causa, uti diximus, non

solum requiratur praecedens habitatio, verum etiam subsequens ad aliquod temporis spatium; verum cum observaverimus, subsequentem habitationem ab iis auctoribus, qui hanc tractarunt materiam, tamquam magni momenti adminiculum reputari, ut novum domicilium quaesitum dicatur, nihil vero de illa praescriptum fuisse a concilii congregatione in adducta paulo ante definitione penes Fagnanum, nolumus hac de re quidquam novi decernere.

Vic. arch. in spir. gen.

Pravo i nepravo prebivalište.

§. 40. Pravo prebivalište u onom je mjestu, gdje tko izključivo ili ponajviše stanuje tako, da se ne može reći, da je doma, kada ne boravi ondje. Doklegod u tom mjestu zadrži prebivalište, za sebe ili za ukućane svoje namienjeno, tad odsutnost, makar i više vremena trajala, neće sama po sebi biti dovoljna, da bi se pravo prebivalište drugamo prenielo. Gdje tko, istina, ne namjerava stalno nastanit se, ali gdje ipak stanuje u svrhu takovu, koju da postigne, trebat će mu duljega boravljenja: ondje, kaže se, da mu je prebivalište nepravo.

§. 41. Pravo prebivalište ženino ondje je, gdje ima muž, a maloljetnikovo ondje je, gdje istoga maloljetnika roditelji, posinitelji ili odhranitelji ili tutor imadu pravo svoje prebivalište. Mjesto, gdje je n. pr. žena u službi, gdje se maloljetnik nauka radi bavi, ili gdje vojnička osoba stanovište svoje imade, smatra se kao prebivalište njihovo nepravo. Tko se smatrati ima kao maloljetan, ili tko je maloljetniku u obziru pravnom uzporedjen, to se ovdje prosudjivati ima po zakonu Austrijskomu.

§. 42. Državni urednici ili takovi, koji su u kakovu mu drago javnu službu stupili za vas svoj život, imadu uredno svoje prebivalište ondje, gdje stanuju radi izvršivanja dužnosti ureda svoga ili službe svoje. Ako im se u drugom kojem mjestu dade izvanredno kakovo djelo, koje

po naravi svojoj iziskuje više vremena, tad će im to mjesto biti prebivalište nepravo.

§. 43. Tko pri čovjeku kojem privatnom, pri kojem zavodu ili družtvu stupi u službu na dulje ili na neizvjestno vrieme, tomu će ono mjesto, gdje radi obavljanja službe te boravio bude, biti prebivalište nepravo. Samo što služba ta ne smije biti takova, da bi poradi nje čovjek morao neprestano mienjati boravište; a tako isto takovim odnošajem službenim, uslied kojega valja, što se boravišta tiče, ići onamo, kamo gospodar ide, ne dobiva se prebivalište ondje, gdje ni gospodar prebivališta ne ima.

§. 44. Ako tko izvan pravoga svojega prebivališta još i u drugih župah imade kuća s uredjenim stanom, koji je za njega namienjen, tad će nepravo prebivalište imat u onom samo mjestu, gdje ili svake godine običaje mnogo vremena baviti se, ili gdje u ono doba, kada tvrdi, da je to mjesto prebivalište njegovo, stanuje barem šest nedjelja dana. (Naputak.)

Instructio
pro episcopis Angliae et Foederatorum statuum Americae.
Fer. IV, die 7. Junii 1867.

Ad constituendum quasidomicilium, quod in hisce casibus necessario adipiscendum est, duo simul requiruntur: habitatio in eo loco, ubi matrimonium contrahitur, atque animus ibidem permanendi per maiorem anni partem. Quapropter si legitime constet, vel ambos vel alterutrum ex sponsis animum habere permanendi per maiorem anni partem, ex eo primum die, quo duo haec simul concurrunt, nimirum et hujusmodi animus et actualis habitatio, iudidicandum est quasidomicilium acquisitum fuisse, et matrimonium, quod proinde contrahatur, esse validum.

Verumtamen si de praedicto animo non constet, ad indicia recurrendum est, quae praesto sint quaeque moralem certitudinem pariant. In re autem occulta et interna difficile est huismodi indicia habere, quae iudicem securum faciant; inde est quod adhiberi maxime debet regula a Summo Pontifice Benedicto XIV. confirmata, ut inspiciatur, utrum ante matrimonium spatio saltem unius mensis vel ambo vel alteruter in matrimonii loco habitaverint. Quod si factum fuisse deprehendatur, censendum est ex praesumptione iuris intentionem permanendi per majorem anni partem exstitisse, et domicilium fuisse acquisitum, proindeque matrimonium esse validum. At si praessumptio haec iuris, quae ex menstrua habitatione oritur, contrariis elidatur probationibus, quibus certo ac liquido constet praedictum nullo pacto exstitisse, tunc profecto contrarium proferri debere iudicium manifestum est: quia praesumptio cedere debet veritati. Praeterea manifestum quoque est actualem habitationem ineptam esse ad quasidomicilium pariendum, si quis in ea regione more vagi et itinerantis commoretur, non autem vere proprieque habitantis, quemadmodum scilicet caeteri solent, qui in eodem loco verum proprieque dictum domicilium habent.

Ženitbe onih, koji ne imaju ni pravoga ni nepravoga prebivališta (vagi).

§. 45. Za one, koji ne imaju ni pravoga ni nepravoga prebivališta, nadležan je onaj župnik, u kojega župi upravo borave.

§. 73. Osobe koje ne imaju prebivališta ni pravoga ni nepravoga, ne mogu se vjenčati, dok sám biskup toga nedozvoli. (Naputak).

Podsudnost osoba vojničkih.

§. 46. Nadležni župnik osoba, spadajućih k vojsci »militia vaga« zvanoj, jeste kapelan vojnički i odnosno vojnički glavni duhovnik (superior) po mjeri punomoći podieljenih po svetoj stolici. Oni, koji se broje k vojsci

»militia stabilis« zvanoj, imadu se obraćati na župnika prebivališta svoga. (Naputak).

Pravo odredjivati drugoga da vjenčanje obavlja.

§. 47. Ako je onaj, koji je za to ovlašten (§. 38.), mučeć dao punomoćje, da se obavi vjenčanje, neće to škoditi valjanosti veza ženitbenoga. Nego izim slučaja, kada je najskrajnija sila, neka vjenčanje ne obavlja nitko, kojega za to nije župnik ili sam biskup naročito opunomoćio. Dozvola samo predmievana nije dovoljna, i ostaje nedostatna i onda, ako bi onaj, koji pravo k tomu imade, budući zaprošen, doista dozvolu dao ili ako bi kašnje tu stvar potvrdio.

§. 48. Tko je dozvolu: obavljati vjenčanje dobio za svekolike slučajeve, može istu za slučajeve pojedine prenositi i na drugoga kojega duhovnika. Onaj pako, koji je dozvolu tu dobio samo za pojedini koji slučaj, ne ima prava, odredjivati mjesto sebe koga drugoga, ako mu to nije izrično podieljeno. (Naputak).

Prilozi, koje vjerenici imadu u svrhu vjenčanja prinieti.

§. 70. Vjerenici imadu se pustiti na vjenčanje onda samo, ako sjedinjenju njihovomu, na koliko je moguće znati, ne smeta nikakova zaprieka, i ako su oni učinili sve, što zakoni crkveni propisuju, da se izključe ženitbe nevaljane i nedopuštene. Navlastito dužnost im je, izkazati sve, da je napovied učinjena, kao što treba, predložiti svjedočanstvo o stališu neoženjenom, i prinieti krstni list, ako se ne vidi iz župnih knjiga, koje su dobe i kojega su roda. Ako bi kojemu vjereniku sasvim nemoguće bilo, pribaviti sebi krstni list, imat će župnik radi toga obratiti se na biskupa. Što se tiče goripomenutih propisa zakona Austrijskoga, valja pomnjivo o tom nastojati, da ih vjerenici točno obdržavaju. Ako se dogodi, da bi opomene župnika u zalud bile, ima se stvar podnieti biskupu. To isto valja učiniti, ako bi iz

kojega god drugoga uzroka nastale kakove težkoće ili sumnje. (Naputak).

§. 21. Ako vjerenici nisu kadri pokazati krstni list i pismena svjedočanstva, da je napovied uredno obavljena, ili pako dopuštenje, koje im je po §§. 5, 6., 7., 8., 10., 11. i 20. potrebito za vjenčanje njihovo; isto tako, ako se pokrene (uzbudi) kakova mu drago zaprieka ženitbe dopuštene i valjane, tad je pod težku kazan zabranjeno duhovnomu pastiru preduzeti vjenčanje, dok vjerenici ne donesu potrebnih svjedočanstva, i dok ne budu uklonjene sve zaprieke; nego može zemaljsko načelstvo ili vlast okružna u sporazumljenju s vlasti duhovnom iz važnih razloga, i pod dovoljnimi oprezi odpustiti vjerenikom, da ne moraju prinieti krstnoga lista. (Ženitbeni zakon.)

§. 78. Ako vjerenici ne pokažu pismenoga svjedočanstva, da je napovied uredno svršena; ili ako osobe imenovane u §§. 49., 50., 51., 52. i 54. ne pokažu dopuštenja potrebitog za njihovo vjenčanje: ili ako oni, kojih punoljetnost nije očita, ne mogu pokazati krštenice ili pismenoga svjedočanstva da su punoljetni, ili ako se pokrene (uzbudi) druga koja zaprieka ženitbena; zabranjeno je pod težku kazan župniku preduzeti vjenčanje, dok vjerenici ne donesu potrebnih svjedočanstva, i ne uklone sve zaprieke. (Gradjanski zakon.)

Prekršaj vjenčanja.

§. 35. Radi prekršaja zabrana ženitbenih, u zakonu ovom ustanovljenih, izim zabrana u §. 11. pomenutih, glede kojih vladati se treba polag osobitih o tom postojećih propisa, odredjuju se kako proti glavnomu krivcu, tako i proti svakomu, koji je pri tom na griešni način sudjelovao, one iste kazni, koje su u zakonih kaznenih (§. 507. obćega kaznenoga zakonika i §§. 780. i 781. vojničkoga zakona kaznenoga) odredjene proti sklapanju ženitbe protuzakonite,

u koliko ne bude učinjeno djelo takovo, koje je težkoj kazni podčinjeno.

Ako prekršaj ovaj učinjen bude u inozemstvu, tad vrieme, potrebito za zagodu prekršaja i kazni, počet će za podložnika, koji je prekršaju tomu kriv, teći stopram od onoga dana, kada se povratio bude u države Austrijske.

§. 507. kazn. zakona glasi: Koji se dade vjenčati, zamučavši sebi koju god zakonitu zaprieku ženitbe, ne dobivši prije redovitoga oprosta; ili koji podje u tudju zemlju, da tamo sklopi ženitbu, koja po zakonu domaćem ne može imati mjesta, kriv je prekršaju i ima se kazniti strogim zatvorom od tri do šest mjeseci; a zavoditelj ima biti vazda kažnjen strožije.

Kad kojoj stranki zatajena bude zapreka, ter tim načinom bez svoje krivnje bude navedena na ništetnu ženitbu, zatvor se još i pooštrit imade. (Ženitbeni zakon.)

Okružnica hrv. slav. namjestničtva od 22. rujna 1859. br. 14 581, kojom se proglašuje naredba ministarstva za bogoštovje i nastavu od 9. rujna 1859. br. 9962/278 o kažnjivosti dušobrižnika, koji bi se ogriešili o ženitbene propise.

Aus Anlass erhobener Zweifel hat das Justitz-Ministerium über das mit den Ministerium des Innern und des Cultus gepflogene Einvernehmen mit dem Erlasse von 10. Juni 1859 Z. 7572 sämmtlichen Oberlandesgerichten (einschliesslich der Banaltafel in Agram) die Belehrung zu ertheilen befunden, dass die Anordnung des §. 35 Anhang I des Ehegetzes vom 8. Oktober 1856 R. G. Bl. Nr. 185 auch auf katholische Geistliche, welche durch Vornahme einer Trauung zur Uebertretung eines in diesem Gesetze aufgeführten Eheverbots, mit Ausnahme jenes des §. 11, schuldbarer Weise mitgewirkt haben, Anwendung finde, und dass die Competenz zur Untersuchung und Entscheidung hierüber den Gerichten zustehe. Dasselbe gilt von jenen Seelsorgern nicht katholischer Ehewerber, vor welchen diese in den Theilen des Kaiserthums, für die der heilige Stuhl die Anweisung vom 30. April 1841 erlassen hat, auf Grund

des §. 19 des gedachten Gesetzes die Einwilligung in die Ehe mit katholischen Personen erklären.

Hievon hat die k. k. Statthalterei die katholischen und gr. n. u. bischöflichen Ordinariate, wie auch die kirchlichen Obern der nicht katholischen christlichen Confessionen des jenseitigen Verwaltungsgebietes zur weiteren Verständigung der unterstehenden Seelsorger in die Kenntniss zu setzen.

Izvidjanje radi vjenčanja takovih, koji lažno tvrde, da su vjenčani.

§. 113. Ako takovi, koji lažno tvrde da su vjenčani, žele vjenčati se ali ne mogu u tu svrhu udariti pravim (redovitim) putem, jer bi time sebi i djeci svojoj nanieli velike štete, mogu stvar tu ili sami, ili po kojem duhovnom pastiru predložiti predsjedniku ženitbenoga suda, koji će obaviti ili narediti izvidjanja potrebita, da se ukloni svaka zloporaba. U pravilu uzimat će za posao taj dva savjetnika; ako li osobite okolnosti iziskivale budu što najstrožiju tajnu, moći će mu biskup dopustiti, da stvar takovu sám razpravi. (Naputak).

Pritužba radi uzkrate vjenčanja.

§. 105. Ako župnik odgadja ili uzkraćuje vjenčanje, mogu se vjerenici radi toga obratiti na vieće biskupsko, koje će po okolnostih ili nastojati, da zaprieke ukloni, ili odpraviti stvar ženitbenu sudu, da ju pretrese i rieši.

§. 106. Ako težkoća sastoji u pobudjenoj zaprieki valjanosti, imat će ženitbeni sud pretresavši sve pojedine okolnosti prosuditi, da li ima dovoljan razlog, da se vjenčanje uzkrati. Nego imat će se isti sud držati toga načela, da je bolje, odgoditi vjenčanje ženitbe valjane, nego li dati prilike ženitbi nevaljanoj i svim onim zlim posljedicam, koje su s njome obično skopčane. Izreka samo jednoga jedinoga vjerodostojnoga svjedoka, i pogovaranje takovo, koje

dirnuti može i izkusne, srčane muževe, svakako je dovoljno, da se vjerenici odbiju, dok stvar ne bude potanje razjašnjena. (Naputak).

§. 79. Ako vjerenici uzkraćenjem vjenčanja nadju se uvriedjeni, mogu predložiti svoju tužbu načalstvu zemaljskomu, a u mjestih gdje ovoga nema, uredu okružnomu. (Gradjanski zakonik.)

Uvjetna ženitba.

§. 51. Da li privoljenje, pod uvjetom izjavljeno, čini doista ženitbu, zavisi od toga, da li je uvjetu zadovoljeno ili nije.

§. 52. Ako je štogod, što se u buduće ima ili ne ima dogoditi, stavljeno kao uvjet, tad će ženitba biti odgodjena dotle, dok se uvjet ne izpuni. Ako uvjet ne bude izpunjen, prestat će krepost danoga privoljenja. Ako je privoljenje kao s uvjetom skopčano i čim god, što je u sadašnjosti ili u prošlosti, tad će ženitba bit valjana ili nevaljana, kao što je jurve uvjet izpunjen ili neizpunjen.

§. 53. Ne ima valjanosti privoljenje takovo, kojemu pridan bude uvjet, protivan bitnosti ženitbe. Uvjeti, koji sadržaju štogod, što je nemoguće ili nećudoredno, nego ipak što nije protivno bitnosti ženitbe, imadu se smatrati kao da nisu ni pridani.

§. 54. Koji izvrši ženitbu prije, nego što izpunjen bude uvjet, odriče se time uvjeta.

§. 55. Samo ako biskup izrično dopusti, moći će se dozvoliti, da se privoljenje dade pod uvjetom. Uvjeti, koji u izjavi privoljenja ne budu izraženi, imadu se smatrati kao da nisu ni pridani.

§. 117. Ako iznimice bude dozvoljeno, da se pod kojim uvjetom sklopi ženitba, moći će radi toga, što pridanomu uvjetu nije dozvoljeno, pobijati ženitbu samo onaj ženitbeni drúg, koji niti je lažljivo tvrdio, da postoji ono, što je kao uvjet ugovorio, niti je navlaš zašutio, da ono ne stoji, niti je napokon krivnjom svojom zapriečio, da se uvjetu ne zadovolji. Ako se ženitbeni drúg odreče od uvjeta, odreći će se tim i svoga prava pobijanja. (Naputak).

De benedictione conjugum.

Ex quo tempore de matrimoniis tempore clauso contrahendis egimus (Confer lib. Official. anni 1853. pag. 17.), duo emanarunt S. R. Congregationis Decreta, quibus prohibetur, ne benedictio super Coniuges a Missa separetur.

Equidem S. R. Congregatio anno 1838 usum contrarium tolerare videbatur. Inter dubia enim a Reverendissimo Episcopo Eystettensi proposita No. 2 legitur:

Quum in nuptiis benedicendis perraro in Bavaria Missa pro Sponso et Sponsa celebrari valeat, ac proinde benedictio nuptiarum in Missali praescripta intra Missam, extra ipsam Missam ut plurimum impertitur, quaeritur, utrum liceat hunc ritum a Missa abstrahere, et quatenus negative, utrum Episcopis et Parochis ius sit adigendi sponsos ad benedictionem in Missae celebratione recipiendam. Ad quod dubium S. Rit. Congregatio die 1. Septembris 1838 rescripsit: Nihil obstat quoad primam partem, negative quoad secundam.

Sed eadem S. R. Congregatio usum, quem tunc temporis tolerare videbatur, duobus decretis recentioribus reprobavit. Decreta vero, quae huc spectant, sunt:

In Limburgensi. (Gardellini No. 5190.)

Quum Reverendissimus Limburgensis Episcopus Sanctissimum Dominum Nostrum Pium IX. P. M. humillimis precibus adiens sequentium dubiorum declarationem rogarit, nimirum:

1. Quum ex S. R. Congregationis decreto, die 1. Sept. 1835, in Eichstetten., benedictio nuptiarum, quod frequentissimum est etiam in hac dioecesi Limburgensi, a missa

abstrahi licite possit, et sponsi ad benedictionem in missae celebratione recipiendam adigi non debeant; quaeritur utrum, si eamdem benedictionem a missa abstrahi, et tardioribus diei horis cum ritu celebrandi matrimonium coniunctam impertiri, de mane tamen, petentibus sponsis, missam celebrari contingat, votiva pro sponso et sponsa cum iisdem privilegiis ac alias sumi valeat; an vero et in ipsis etiam admittentibus votivas diebus, missa currens, aut alia, exclusa missa pro sponso et sponsa, cui forte, abstracta benedictione, locus amplius non sit, dici debeat?

2. Quum Agenda Limburgensis, anno 1838, sub praedecessore meo edita, benedicendi matrimonii ritum duplicem exhibeat, quaeritur, utrum quoties benedictionem, ut supra, a missa abstrahere contingat, hunc Agendae ritum retinere liceat, an vero ritum missae pro sponso et sponsa insertum, etiam extra missam omnino adhibere oporteat?

3. Denique in hac dioecesi, sicuti in pluribus Germaniae, tempore feriarum, non solum nuptiarum solemnitates, sed ipsae etiam nuptiae ex consuetudine prohibentur, nisi adsit dispensatio Episcopi. Hanc dispensationem ab Episcopo auctoritate ordinaria concedi posse, dummodo adsint causae sufficientes, certe in dubium vocari nequit, quum de sola consuetudine particulari agatur. Quaeritur autem, an Episcopus, in casibus particularibus, et ob rationabiles et graves causas, etiam in hoc dispensare possit, ut secluso quidem semper alio quocumque apparatu ac strepitu, nuptiarum tamen benedictio solemmis more debito adhibeatur?

Sanctitas sua super requisitis a RR. Episcopo oratore, audito a me subscripto S. R. C. prosecretario relatione fideli, mandavit, ut dubiis ipsis, iuxta mentem suam et alia decreta, responsa darentur, nimirum:

Ad. 1. Iuxta decretum Urbis et Orbis latum die 20. Decembr. 1783, missa in nuptiis semper debet esse votiva pro sponso et sponsa, ut in Missali, praeterquam in festis de praecepto, et duplicibus primae et secundae classis, in

quibus missae occurrenti addenda est commemoratio pro sponso et sponsa. In ea vero assignata benedictio, iuxta rubricas, non est impertienda nisi in missa.

Ad 2. Provisum in praecedenti, et quando impertienda est benedictio, omnino servetur rubrica Missalis. Quoad specialem benedictionis formulam extra missam, relatum.

Ad 3. In casu nuptiae celebrentur sine solemnitate, ideoque privatim sine missa et benedictione, temporibus prohibitis.

Die 23. Iunii 1853 in Limburgen.

Reverendissimus Episcopus dioecesis Montis-Albani in Galliis ab hac Sacra Rituum Congregatione sequentium dubiorum declarationem supplicibus votis imploravit, nimirum:

Dubium I. An possit sacerdos, quum matrimonia extra missam celebrantur, sicut in ecclesiis civitatum Montis-Albani dioecesis frequenter evenit, sponsis benedictionem impertiri, et orationes recitare, quae in Missali in missa pro sponso et sponsa habentur, quaeque dicendae sunt tum post Pater noster, tum ante Placeat, quando non agitur de nuptiis, in quibus non est deneganda supradicta benedictio? Et quatenus affirmative, an teneatur?

Dubium II. Licetne missam pro sponso et sponsa, et benedictionem ad diem proxime sequentem, vel in aliam multo remotiorem differe, etsi coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo cohabitent?

Dubium III. Utrum prohibitio nuptiarum tempore Adventus et Quadragesimae intelligi tantum debeat de missa pro sponsis, ac de precibus pro nubentium benedictione in Missali positis, an ipsum etiam attingat matrimonium, quod cum solis celebratur ceremoniis et precibus, quae in Rituali reperiuntur?

Dubium IV. An facta per Episcopum licentia contrahendi matrimonium temporibus a Sacro Concilio Tridentino

vetitis, censeatur etiam permissa benedictio coniugum per preces, et orationes in missa pro sponsis contentas? Et quatenus negative, an possit Episcopus in casu eam facultatem concedere? Huiusmodi porro dubiis per infrascriptum Secretarium relatis, Sacra Congregatio in ordinario coetu ad Vaticanum hodierna die habito rescribendum censuit:

Ad 1. Negative in omnibus.

Ad 2. Negative in casu.

Ad 3. Affirmative ad primam partem. Negative ad secundam, dummodo accedat Episcopi venia.

Ad 4. Negative in omnibus.

Quae decreta ut recte intelligantur, commonere liceat, Rituale Romanum a separata Missa benedictionem super coniuges prorsus ignorare; benedictio enim super coniuges coniuncta est cum Missa pro sponso et sponsa, a qua non separetur iuxta praedicta decreta.

Itidem Missale Trevirense praecipit, ut benedictio super coniuges intra Missam pro sponso et sponsa impertiatur, aut certe in fine Missae, et quidem ante Evangelium S. Joannis. Quoad benedictionis formam intra Missam idem Missale ad Agendam sive Rituale Trevirense quidem delegat, sed et propriam in fine Missae subiungit benedictionem paulo diversam ab illa, quam Rituale exhibet.

De secunditiis nuptialibus.

(Srebrni ili zlatni pirovi).

Quando conjuges nuptiarum solemnia post 25 vel 50 annos repetere et cum gratiarum actione celebrare voluerint, parochus, facta convenienti adhortatione, tantummodo faciat propositum renovare, permanendi cum pace divina usque ad mortem in societate connubii. Junctas dein conjugum manus stola circumvolvat dicendo: *Benedictio Dei omnipotentis . . . . maneat semper vobiscum.* Recitato vero Psalmo 127. (Beati omnes, qui timent Dominum etc.) vel (ut habetur in Pastor. liturg. Rigler) Psalmo 99. (Jubilate Deo) cum

antiphona: *Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum,* dicat cum solitis versiculis:

Oremus

Omnipotens sempiterne Deus, respice propitius super hos famulos tuos, ad templum sanctum tuum pro gratiarum actione laetos accedentes, et praesta, ut post hanc vitam ad aeternae beatitudinis gaudia (cum prole sua) pervenire mereantur. Per Christum D. N.

Tandem aspergat eos more solito Aqua benedicta.

Missa dicatur de die aut votiva B. M. V. si per rubricas licet, non vero illa pro sponsis. Sub finem addi poterit *Hymnus Ambrosianus.*

Benedictio vero haec concedenda est non nisi honestis conjugibus et matrimoniis catholicis. (Ex Instr. Past. Eystet. Ed. II. pag. 367.).

In Pastor. Lit. Rigler P. II. §. 280. N. 4. ad haec adjungitur: Significantissima (in tali occasione) est *porrectio baculi* quasi peregrinantium cum parva cruce superiori cuspide, quam dum jubilaribus conjugibus (sacerdos) tradit, ait.

Venerabiles sponsi, accipite baculum Crucis ad fulcimentum vestrae senectutis. Absit a vobis gloriari nisi in Cruce D. N. J. Chr., cujus virtute procedite de virtute ad virtutem: Deus Israel dabit robur et fortitudinem. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata, cani autem sunt sensus hominis et aetas senectutis vita immaculata. (Sap. 4.).

Nesposobni sklopiti vez ženitbeni.

§. 12. Sklopiti savez, koji će u istinu ženitba da bude, nesposobni su svi oni samo, o kojih zakon Božji i crkveni izjavljuje, da su za to nesposobni. (Naputak).

§. 47. Svak može sklopiti ženitbu, samo ako mu ne smeta nikakova zapreka zakonska. (Gradjanski zakon.)

Prava i obveze muža i žene.

§. 89. Prava i obveze muža i žene izhode iz svrhe njihova sjedinjenja, iz zakona, i iz ugovora učinjenih. Ovdje se označuju samo prava osoba od muža i žene; a prava na stvari izhodeća od ugovora ženitbenih bit će ustanovljena u drugomu dielu.

§. 90. Prije svega obadvie strane imadu jednaku obvezu na dužnost ženitbenu, na vjernost, i na pristojno zamjenito postupanje.

§. 91. Muž je glava porodice. Kao takovi ima on osobito pravo upravljati kućanstvom; ali je i dužan davati ženi pristojno uzdržanje po svojoj imovini, i nju u svih prigodah zastupati.

§. 92. Žena uzima prezime muža svojeg, i uživa prava njegovog staleža. Ona je držana ići za mužem u prebivalište njegovo, pomagat po mogućnosti u kućnih poslovih i u tečenju, i u koliko ište domaći red izvršivat dane po njemu naredbe, i skrbit se, da ih i drugi izvršuju. (Gradj. zak.)

Zaprieke valjanosti.

(Impedimenta dirimentia.)

Nemogućstvo dati privoljenje.

§. 13. Mahniti, biesni, djeca i u obće svi, koji su nesposobni, dati privoljenje onakovo, kao što se po naravi stvari iziskuje, da su za to nesposobni. (Naputak).

§. 48. Biesni, ludi, slaboumni i nedorasli ne mogu se valjano oženiti.

§. 53. Nedostatak u potrebnomu dohodku; dokazano ili obće poznato zlo vladanje; primljive bolesti ili slabosti, koje smetaju svrhu ženitbenu u osobi, s kojom se ženitba sklopiti ima; jesu zakoniti uzroci, da se uzkrati privoljenje na ženitbu. (Gradjanski zakon.)

Pometnja u osobi (error in persona).

§. 14. Pometnja, koja se tiče osobe budućega ženitbenoga druga, ili koja se uzbija na osobu, zaprieka je, da se ne dade privoljenje, i time da se ni ne sklopi ženitba. Na osobu pako uzbija se samo pometnja takova, kojom se jedinom označuje osoba budućega druga ženitbenoga. (Nap.).

§. 57. Bludnja uništuje privoljenje na ženitbu samo onda, ako se je dogodila u osobi budućega muža ili žene.

§. 58. Muž našavši poslije vjenčanja ženu noseću od drugoga, može, osim slučaja naznačenoga u §. 121., iskati, da se ženitba proglasi da nije tvrda.

§. 59. Sve ostale bludnje muža i žene, kao i prevarena njihova očekivanja o uvjetih predpostavljenih ili ugovorenih, ne smetaju valjanosti pogodbe ženitbene. (Gr. z.)

Pometnja u obziru robstva (error circa conditionem servilem).

§. 15. Ako bi osoba slobodna sklopila ženitbu s robom ili s robkinjom, misleći, da su osobe slobodne, neće ženitba imat valjanosti. (Naputak).

Pobijanje ženitbe radi pometnje i protupravne sile.

§. 116. Radi pometnje i protupravne sile može ženitbu pobijati samo onaj ženitbeni drug, koji se je nalazio u pometnji, ili koji je protupravno prisiljen bio na privoljenje. Prestaje njegovo pravo pobijanja, ako on, pošto je spoznao pometnju svoju, ili pošto je prestao strah, koji je dovoljan da se obezkriepi privoljenje, izvršuje dragovoljno i znajući dužnost ženitbenu, ili ako, ma da i nije moguće dokazati toga, dragovoljno uživi šest mjeseci u zajednici ženitbenoj. (Naputak).

Nemogućstvo izpunjavati dužnost ženitbenu.

(Impotentia od debitum conjugale praestandum).

§. 16. Neizlječiva nemogućnost, izpunjavati dužnost ženitbenu, čini, da je ženitba nevaljana, ako je postojala već u vrieme sklapanja ženitbe. (Naputak).

*

§. 60. Svagdašnje nemogućtvo činiti dužnost ženitbenu zapreka je ženitbi, ako je bilo još u vrieme sklopljene pogodbe ženitbene. Nemogućtvo samo vremenito, ili koje je pridošlo tek za ženitbe, ma bilo i neizliečivo, ne može razkinuti saveza ženitbenoga.

§. 99. Predmnieva je svagda za valjanost ženitbe. Navedena zaprieka ženitbena mora dakle biti podpuno dokazana, i ovdje ne ima snage dokaza suglasno priznanje od muža i žene, nit se o tom prima ikakova prisega njihova.

§. 100. Osobito onda, kada se tvrdi, da je nemogućtvo činiti dužnost ženitbenu i prije bilo, i da je vazdašnje, ima se to dokazati po izkusnih ljekarih i vidarih, i ako je potreba i po primaljah (babicah).

§. 101. Ako se stanovito ne može odlučiti da li nemogućtvo jest vazdašnje ili samo vremenito; muž i žena obvezani su živiti zajedno još jednu godinu dana, pa ako je nemogućtvo trajalo za sve to vrieme, tad ima se proglasiti da žemitba ne valja. (Gradjanski zakon.)

Pravo pobijanja ženitbe.

§. 118. Radi nemogućtva, izvršivati ženitbu, mogu, ako isto nije obćenito poznato, jedino ženitbeni drugovi iskati, da se ženitba proglasi kao nevaljana.

§. 174. I onda, kada se iztražuje ženitba poradi zaprieke nemoći valja držati se kao pravila onih ustanova, koje su propisane glede priznanja i glede prisege drugova ženitbenih. Ako dva vještaka, u koje ženitbeni sud imade podpuno zaufanje: da stvar razumiju i da su nepristrani, izjave jednoglasno, da postoji nemoć neizcjeliva i bezuvjetna i da je postojala već prije, nego što se je ženitba sklopila, moći će pri svem tom ona stranka, o kojoj se tvrdi da je nemoćna, zahtievati, da stvar iztraži još i treći vještak. Ako izrečeno bude, da je nemoć samo odnosna, tad da se ustanovi podpun dokaz, bit će neobhodno potrebno jednoglasno mnienje barem trojice vještaka. Ako ostane dvojbeno, da li je nemoć neizcjeliva i da li je postojala već pred ženitbom, imat će se odbaciti prošnja, da se ženitba proglasi nevaljanom.

§. 175. Iznimka ima mjesta, kada je ili dokazano, da ženitba nije izvršena, ili kad tužba na proglašenje nevaljanosti podnešena bude za tri godine dana po sklopljenoj ženitbi, i kada podjedno nesamo oba ženitbena drúga tvrde, da postoji nemoć nego još i dva pouzdana vještaka vele, dá je nemoć vrlo vjerojatna. U takovom slučaju imadu ženitbeni drugovi u zajednici ženitbenoj živjeti toliko vremena, koliko im sud ženitbeni odredi i to svagda dotle dok u njoj ne navrše tri godine dana; ako po izmaku toga vremena ponove prošnju svoju za proglašenje nevaljanosti, ima se sud ženitbeni ponajprije osvjedočiti, da se nisu u ničem promjenili čini, iz kojih se je pokazalo bilo da je nemoć vjerojatna, i odnosno da ženitba nije bila izvršena. Pošto to učinjeno bude, može se dopustiti ženitbenim drugovom, da prisegom potvrde da nemoć postoji, i ta prisega valja kao podpun dokaz. (Naputak).

§. 102. Ako se iz razprave parnične o valjanosti ženitbe pokaže, da je jednoj strani, ili da je obojim stranam još prije bila poznata zaprieka ženitbena, i da su ju navlaš zatajale: krivci dolaze pod kazan naznačenu u zakoniku kaznenom o težkih redarskih prestupcih. Ako je jedna strana nevina, prosto joj je tražiti naknadu. Ako su najposlje u takovoj ženitbi rodjena djeca, treba se za njih skrbiti po onih načelih, koja su ustanovljena u poglavlju o dužnosti roditelja. (Gradjanski zakon.)

Posljedice osude u slučaju nemogućstva.

§. 198. Onomu, na kojega se nemoć, koja je izjavljena kao bezuvjetna i neizcjeliva, osniva osuda ništetnosti, ne smije se dopustiti, da se iznova ženi. Ako se kasnije kojim mu drago načinom pokaže, da je kadar izvršiti ženitbu, zadobit će prijašnja njegova ženitba opet krepost svoju. (Naputak.)

Nedoraslost (impubertas).

§. 17. Budući da dječaci, koji nisu još navršili četrnaeste godine, a tako i djevojke, koje nisu još navršile dvanaeste godine života, ne imaju u pravilu ni tjelesne sposobnosti za ženitbu, a nisu ni u stanju onako, kao što valja, prosuditi, što znamenuje savez ženitbeni: s toga se po pravu uzima, da su nesposobni za ženitbu. Nego ako bi se ikada dogodilo, da bi osobe takove, koje nisu još dorasle do dobe pomenute, i po tielu i po duši sposobne bile za ženitbu, neće se ipak moći oženiti ili udati, dok ne dobiju potvrdjujuće odluke od svoga biskupa ili pako same apostolske stolice.

§. 68. I pri sklapanju veza ženitbenoga neka se sinovi i kćeri sjećaju Gospodina, koji veli: Poštuj otca svoga i mater svoju! Osim toga nagla je mladost na djela nerazborita, ako je ne upravlja izkustvo dobe zrelije, i ženitbe, bez dostojnoga razbora sklopljene, obilan su izvor nesreće. Nije dakle dopuštena ženitba, kojoj roditelji privoljenje svoje uzkrate iz pravednih razloga.

§. 72. Valja skrbiti za to, da se ne žene i ne udaju osobe takove, koje su, istina, navršile četrnaestu i odnosno dvanaestu godinu života, ali nisu postigle još dobe one, u kojoj po razmjerju zemlje i naroda nastaje i sposobnost, sklopiti ženitbu s dovoljnim razborom, a i dozrelost tjelesna. (Naputak).

§. 4. Osobam, koje nisu još navršile četrnaeste godine, i koje su dakle po gradjanskom pravu još nedorasle, ne smije se dopustiti ženitba.

§. 5. Maloljetnici ili i punoljetnici, koji ne mogu sami po sebi pravno obvezati se, ne smiju se ženiti bez privoljenja svoga zakonitoga otca. Ako otac nije više živ, ili ako nije sposoban zastupati ih, tad se išće za njih očitovanje urednoga zastupnika i privoljenje vlasti sudbene.

§. 6. Da bi se mogli oženiti maloljetnici, koji su nezakonito rodjeni, izziskuje se očitovanje tutora njihovoga i privoljenje vlasti sudbene.

§. 7. Čije privoljenje ima prinieti maloljetni inozemac, koji je rad oženiti se, to se prosudjuje po zakonih one zemlje, ka kojoj isti spada.

§. 8. Ako se kojemu maloljetniku ili osobi, skrbstvu podvrženoj, uzkrati dopuštenje, da se može ženiti, i ako prositelji sciene, da im je time krivo učinjeno, imaju pravo zaiskati pomoć redovitoga sudca.

§. 9. Dokazano ili u obće poznato zlo vladanje, ili dokazana ili obće poznata zla načela, a tako i priljepčive bolesti, ili mane tjelesne, koje smetaju ovrhu ženitbenu u osobi, s kojom maloljetnik želi ženitbu sklopiti, zatim nedostatak potrebnoga dohodka, zakoniti su razlozi, da se uzkrati privoljenje na ženitbu.

§. 32. Ako se maloljetnik oženi, ne dobivši k tomu potrebite dozvole od otca ili dozvole od suda (§§. 5., 8.), bit će oba roditelja oproštena od dužnosti, dati mu miraza ili opreme, i otac imat će pravo iznasliediti ga (izključiti od baštinstva).

Pravo iznasliedjenja, nego samo do polovice diela zakonitoga, pripada i materi, a i djedu i babi, pod kojih je tutorstvom bio maloljetnik onda, kad je bez sudbene dozvole sklopio ženitbu, na koju oni ne bijahu privolili.

Privoljenjem potonjim ukida se kako pravo iznasliedjenja, tako i isto učinjeno iznasliedjenje onda, ako pomenuto privoljenje bude dano pismeno ili držeći se načina, propisanoga za valjanost naredaba posljednje volje (§§. 719. i 772. obćega gradjanskoga zakonika).

Ako se dotične stranke samo primire, ne može se to smatrati ni kao odobravanje ženitbe, ni kao opoziv iznasliedjenja.

§. 33. Nedorasli, koji se oženi, ima biti razstavljen od druge stranke, dok doraste. (Ženitbeni zakon).

§. 49. Maloljetnici, ili i punoljetnici, koji za koje mu

drugo uzroke ne mogu sami po sebi valjano obvezati se, nesposobni su takodjer bez privoljenja svoga zakonitoga otca valjano oženiti se. Ako otac nije više živ, ili nije sposoban zastupat ih, za valjanost ženitbe ište se osim očitovanja urednoga zastupnika i privoljenje suda.

§. 50. Da bi se mogli valjano oženiti maloljetnici, koji su nezakonito rodjeni, potrebno je osim tutora da pristane i oblast sudna.

§. 51. Ako bi maloljetni koji tudjinac hotio da se oženi u ovih državah, i nebi mogao pokazati potrebnog privoljenja, dužan je sud ove države, na koj bi on spadao po svojem staležu i boravljenju, odredit mu zastupnika, koj će im pred istim sudom kazati, da li pristaje ili ne pristaje na ženitbu.

§. 52. Ako se kojem maloljetniku ili osobi podvrženoj skrbničtvu uzkrati dopuštenje da se može ženiti, i vjerenici držali bi se time otegoćeni, imaju pravo zaiskati pomoć urednoga sudca.

Pravo pobijanja ženitbe.

§. 119. U obziru: dali valja ili ne valja ženitba, kojoj smeta zaprieka nedoraslosti, ima se, pošto nastupi doraslost, činiti iztraga samo na prošnju onoga ženitbenoga drùga, koji u vrieme, kada se je sklopila ženitba, nije bio dorasao. (Naputak).

Okružnica kr. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu, od 14. siečnja 1876. broj 5272 iz 1875 na rk. duhovne stolove i grčko-iztočne konzistorije, kojom se dušobrižnici upozoruju, da sirote za vjenčanje moraju dobiti dozvolu nadštitničke oblasti.

Glasom izvješća banskoga stola podnešena kr. vladnomu odjelu za pravosudje zavladao je u nekih krajevih običaj, da župnici sirote vjenčaju, nepotraživ za to dozvole od nadštitničke oblasti, pa da se taj postupak temelji na predmjevi,

kao da sirotam, prelazećim iz jedne zadruge u drugu, za to sudbene dozvole netreba.

Pošto pako §§. 49. i 50. g. z. §§. 5. i 6. ženitbenoga zakona za katolike i §. 190. i 191. cesarskoga patenta od 9. kolovoza 1854. izrekom ustanovljuju, da za slučaj, ako otac neživi, ili ako nije sposoban zastupati svoju malodobnu ili pod skrbstvo stavljenu djecu, ženitba sirota valjana nije, ako na istu uz urednoga zastupnika neprivoli i sud, i pošto zakonom o zadrugah ove ustanove preinačene nisu, valja da se obdržavaju tim više, što se iz takova neurednoga postupka mogu poroditi neprilike i za sve dotičnike štetne posljedice.

Uslied dopisa kr. vladnoga odiela za pravosudje od 27. studenoga 1875 br. 4569 umoljava se prečastni (naslov), da upitne zakonske ustanove izvoli u pamet dozvati podčinjenim župnikom, te ih prinukati, da ih točno obdržavaju.

Matrimonium minorenium et sub curatella constitutarum.

Nr. 406.

Sensu §. 5. et 6. legis matrimonialis dtto. 8. Octobris 1856. Addit I. tam minorennes, legitimo patre orbatae personae, quam etiam majorennes, si sub curatela constituuntur, fine ineundi matrimonii consensu concernentis tutoris et r. districtualis judicii qua pupillaris jurisdictionis indigent ita quidem, ut si copulatio similium personarum sine praevie impetrato tali consensu perageretur, omnes, qui in copulatione cooperantur, ergo etiam Rectores parochiarum, sensu §. 35. ejusdem legis matrimonialis ad normam §. 507. legis criminalis arcta clausura ad 3—6 menses durante puniendi veniant.

Ex incidenti eo, quod r. Regimen Prov. suo dto. 14. Januarii a. c. Nr. 5772 ex 1875 horsum directo rescripto exponat, evenisse casus, in quibus similes personae, etiam sine memorato consensu praevie impetrato copulatae fuerunt: omnes Rectores parochiarum praesentibus ad strictam obser-

vantiam normae §§. 5. et 6. legis matrimonialis reflectuntur, nisi poenam in transgressores latam experiri velint.

Datum e Consistorio Archi-Episcopali Zagrabiae die 11. Februarii 1876. celebrato.

Matrimonium minorenium, qui si in communione domali vivunt.

Nr. 1597.

Nexu circularium ordinum dtto. 11. Februarii a. 1876. Nro. 406. dimissarum Venerabili Clero Curato fundamento rescripti Exc. Regiminis Provincialis dtto. 29. Maji a curr. Nr. 2476. notificatur: inibi memoratas normas quoad matrimonium tam minorennium quam majorennium personarum, si sub curatela constituuntur, valere quoad tales personas eum quoque in casum, si in communione domali vivunt.

Datum e Consistorio Archi-Episcopali Zagrabiae die 8. Junii 1877 celebrato.

Djevojke se ne smiju vjenčati prije navršene 15. godine.

Br. 5386.

Povodom tim, što iz nekih župa zagreb. nadbiskupije ovomu ordinarijatu dolaze molbe, da se dozvoli udaja djevojkam, kojim do navršene 15. — petnaeste — godine njihove dobe manjka po dva, tri i više mjeseci — ovime izjavljamo, da se prije navršene petnaeste godine djevojci neće u nijednom slučaju dati dispensa za udaju; što se velečastnomu dušobrižnomu svećenstvu na znanje i ravnanje priobćuje, pak da zato ni molbenice za takovu ovamo ne podastiru, makar bi dotični i liječničku svjedočbu imali.

U Zagrebu, dne 4. prosinca 1896.

JURAJ v. r.

Protupravna sila (vis et metus).

§. 18. Ako bi tko, bio tko mu drago, osobi kojoj protupravno učinio veliko i neodoljivo kakovo zlo, ili ako bi joj se takovim zlom zagrozio, te bi ju time primorao, da na ženitbu privoli: privoljenje takovo neće biti dovoljno, da se sklopi savez ženitbeni. (Naputak).

§. 55. Privoljenje na ženitbu ne ima pravne moći, ako je bilo iztrgnuto temeljitim strahom. Da li je strah bio temeljit, sudi se po veličini i po vjerojatnosti pogibelji, i po kakvoći tjelesnoj i duševnoj zastrašene osobe. (Gradjanski zakon.)

Pobijanje ženitbe radi pometnje i protupravne sile. (Vidi pometnja.)

Osobiti propisi o pobijanju ženitbe poradi sile protupravne.

§. 172. Ako koji ženitbeni drúg pobija ženitbu poradi sile protupravne, imadu se tad pozvati i preslušati osobe one, o kojih tvrdi, da su mu protupravnu silu naniele. Ako je tužba upravljena proti drugoj ženitbenoj stranki, ne može se priznanjem njezinim ustanoviti dokaz. Ako roditelji priznadu iliti izpovjede takove čine, iz kojih bi na svjetlo izišla protupravna i ženitbu uništujuća sila: tad, promotrivši sve okolnosti, valja prosuditi, nisu li se možda dogovorili s djetetom, koje zahtieva razvrgnuće ženitbe? U ostalom, na koliko se tužba ne tiče drugoga ženitbenoga drúga, valja držati se obćenitih propisa postupka dokaznoga za prestupke. (Gradjanski zakon).

§. 508. Ista kazan (§. 507. kz. z.) izreć se ima i suprot prekršaju onih roditelja, koji upotriebivši zlo svoju roditeljsku oblast, budu silili svoje diete na ženitbu, koja je po zakonu ništetna. (Kaz. zakon.)

Otmica (raptus).

§. 19. Ženska, koja bude oteta za to, da se udade, ne može sklopiti valjane ženitbe s otmičarom, dokle god se nalazi u vlasti njegovoj. Kao oteta ima se smatrati osoba ona, koja silom, proti njoj upotrebljenom, bude ili odvedena,

ili u zatvoru držana u mjestu, kamo je lukavštinom odmamljena bila; tako isto osoba ona, koju mužka glava, s kojom nije već prije čina zakonito zavjerena bila, odvede s privoljenjem njezinim, ali bez znanja ili suprot volji roditelja ili tutora. (Naputak).

§. 56. Privoljenje ni tad ne valja, ako ga je dala osoba oteta i u svoju slobodu još nepovraćena. (Gradjanski zakon).

Pobijanje ženitbe pri zaprieki otmice.

§. 120. Poradi zaprieke iz otmice ne može otmičar prigovoriti proti ženitbi. Oteta ženska, koja je na otmicu privolila, ima se svojim pravom, pobijati ženitbu, poslužiti odmah, čim opet zadobije podpunu slobodu; inače bo neka kašnje ne bude više poslušana.

§. 173. O otetoj osobi, koja je ženitbu sklopila s otmičarom, dok je u vlasti njegovoj bila, ima se misliti, da je radi ženitbe oteta bila. Ako protivno sasvime bude dokazano, uzet će se ipak da je protupravnom silom na privoljenje primorana bila. To isto uzima se i proti svakoj ženitbi, koju je kakova mu drago, i iz uzroka, kojega mu drago oteta osoba sklopila prije, nego što je zadobila opet podpunu svoju slobodu. (Naputak).

§. 96. Kad se silom ili lukavštinom otme ženska glava, suprot njezinoj volji, s namišljajem upravljenim budi na ženitbu, budi na bludnost; ili kad se silom ili lukavštinom, makar i s voljom njezinom, odvede mužu žena udata; kad se odvede silom ili lukavštinom roditeljem njegovim diete; tutoru njegovu ili skrbitelju malogodče (pupil); dostigla se svrha poduzeća ili nedostigla.

§. 87. Otmica suprot volji otete osobe, ili otmica osobe, koja nije još navršila četrnaeste godine života, kazni se težkom tamnicom od pet do deset godina, prema upotrebljenim sredstvom i nakanjenu ili sbivšem se zlu. Ako pak osobi odvedenoj ima već barem četrnaest godinah, i

ista privoli na otmicu: kazan je težka tamnica od šest mjesecih do jedne godine danah. (Kaz. zakon.)

Postojeći vez ženitbeni (ligamen).

§. 20. Postojeći vez ženitbeni čini one, koji su njime jurve sjedinjeni, nesposobne za ženitbu drugu. (Naputak).

§. 62. Čovjek može biti u isto vrieme oženjen samo jednom ženom, a žena udata samo za jednoga čovjeka. Tko je bio jur oženjen, te bi hotio da se opet oženi, mora zakonito dokazati razpust, to jest, da je prvi savez ženitbeni podpuno razkinut. (Gradjanski zakon.)

§. 121. Pošto zaprieka postojećega veza ženitbenoga uslied promiene čina ugasne, neće u slučaju, ako pri sklapanju ženitbe nevaljane stranka jedna bez svoje krivnje nije znala za postojeću zaprieku, imat pravo pobijati ženitbu druga stranka, koja je za zaprieku znala. (Naputak).

§. 21. Vez ženitbe, valjano sklopljene ali još neizvršene, razkida se, ako jedan od ženitbenih drugova položi svečane zavjeta reda kojega, ili ako izhodjen bude oprost od svetoga otca Pape. Ženitbu, medju kršćani sklopljenu, može, čim izvršena bude, jedina smrt razriešiti. (Naputak).

§. 201. Ako se jedan ženitbeni drug pritužì, da se druga stranka krati izvršiti ženitbu, ova pako stranka izjavi, da je naumila odreći se svieta: tad valja prije svega prosuditi, da li je sasvim bezdvojbeno, da ženitba još izvršena nije. Ako to dovoljno dokazano bude, ima se onomu, koji neće da ženitbu izvrši, naložiti, neka za dva mjeseca dana ili izvrši ženitbu ili pako stupi u koji red, po svetoj stolici potvrdjen. Nego iz razloga važnih može se i kraći ili dulji rok odrediti.

§. 202. Ako od ženitbenih drugova, koji tvrde da ženitbe izvršili nisu, otidje jedan u manastir, a drugi tomu ne prigovori: ima se tad, da se preprieči moguće sporazumljenje medju njimi, tim strožije izviditi, da li je istina, da ženitbe izvršili nisu.

§. 203. Čim ženitbeni drúg, koji želi odreći se svieta, položi svečane zavjete, ima se drugoj stranci pismeno posvjedočiti, da je njezina, doduše valjano sklopljena ali neizvršena ženitba razriešena, i da ista stranka nije priečena, iznova oženiti se ili udati.

§. 204. Kako proglašenje, da je ženitba nevaljana, tako i to, da je vez ženitbeni po zavjetih svečanih razriešen, ima se zabilježiti u knjizi vjenčanih. Ako ženitba bijaše sklopljena u mjestu takovom, gdje nije prebivao ni vjerenik ni vjerenica, imat će se to zabilježiti nesamo u knjizi vjenčanih one župe, gdje se je ženitba sklopila, nego i u knjizi onoga župnika, koji je dao punomoć za vjenčanje. (Naputak).

§. 58. Ako koja ženitba bude razkinuta time, što je jedan od supruga prije nego se je ženitba izvršila, položio svečane zavjete, tad drugoj stranci, doklegod se opet ne oženi ili ne uda, ostaje pravo na pristojno uzdržavanje. Ženitbene pogodbe bit će za obje stranke ugasle, u koliko glede istih ne bude nagoda učinjena. (Ženitbeni zakon.)

Iznovična ženitba usljed proglašenja, da je ženitbeni drug umro.

§. 246. Budući da je ženitbeni vez svet i nerazriešiv, zato ne smije se nikomu dopustiti, da se iznova oženi ili udade, dok o smrti ženitbenoga svoga drúga ne donese dokaza takovih, koji sasvim izključuju svaku razboritu sumnju. S dokazi, koji smieraju na to, da ustanove moralnu izvjestnost o smrti, valja postupati što najopreznije, nu ne imaju se bezuvjetno zabaciti. Može se dogoditi, da se iz okolnosti, podpuno dokazanih, porodi moralna izvjestnost, da ženitbeni drúg ne živi više, akoprem ne ima ni pisama ni kazivanja svjedočkih, koja bi potvrdjivala, da je umro. Ako ženitbeni drúg kojega odsutnika izkaže takova šta, iz česa bi vrlo vjerojatno bilo, da postoji slučaj takov, imat će se tad opomenuti, neka se ponajprije obrati na državnu oblast, koja

ima veća sredstva za izsliedovanje čina, i kojoj pripada, izdavati proglašenje smrti u obziru posljedica gradjanskih.

§. 247. Čim viši zemaljski sud saobćio bude obavljenje razprave, imat će sud ženitbeni na temelju istih i u prisutnosti branitelja ženitbe pretresti pitanje: da li je moguće, nestatnika smatrati kao mrtva s tom posljedicom, da se druga stranka iznova oženiti ili udati može? Namieravana odluka ima se u svakom slučaju podnieti biskupu, da ju prosudi.

§. 248. Ako se temelj moralne izvjestnosti, na koju se tko poziva, sudu ženitbenomu ne uzvidi tako čvrst, da bi se bez svake sumnje uzeti moglo, da je vez ženitbeni smrću razriešen: tad isti sud neće privoliti na proglašenje smrti i saobćit će razloge svoje sudu gradjanskomu. Ako druga i treća crkvena molba pristane na mnienje protivno, i ako višje sudište, s privoljenjem istih molba izreče proglašenje smrti: ne ima se tad iznovičnoj ženitbi stavljati nikakova zaprieka.

§. 249. Ako sud ženitbeni scieni, da proti iznovičnoj ženitbi ne ima zaprieke, javit će to svoje mnienje višemu sudu zemaljskomu, nego glede ženitbenoga drúga neće narediti ništa, dok proglašenje smrti, što se tiče gradjanskih njegovih posljedica, ne postane pravomoćno.

§. 250. U slučaju ženitbe iznovične imat će župnik kako proglašenje smrti, izrečeno po vlastih državnih, tako i odluku suda ženitbenoga, a odnosno privolu više crkvene molbe ubilježiti u knjizi vjenčanih. (Naputak).

§. 22. Osoba, koja je bile oženjena ili udata, ne smije se iznova oženiti ili udati, dok ne bude dokazano, da je razvrgnut vez ženitbeni. Dokaz, da se je ženitba razvrgla smrću, može se nadomjestiti proglašenjem smrti.

§. 23. Ako je jedan od ženitbenih drugova odsutan onoliko vremena, koliko je ustanovljeno u §. 24. gradjanskoga zakonika, i ako je odsutnost njegova skopčana s okolnostmi takovimi, koje ne daju razloga s kojega bi se o smrti njegovoj sumnjati moglo, tad zaostavša stranka može

pri sudištu, u kojega kotaru prebiva, radi iznovične ženitbe ili udatbe iskati proglašenje, da se odsutnik smatrati ima, da je mrtav.

§. 24. Poslje ove prošnje ima se narediti skrbnik za izsliedovanje odsutnika; isti pako odsutnik treba da se izrokom pozove s tim dodatkom, da će ga sud, ako uz ustanovljeno vrieme ne dodje, ili ako ne izviesti suda na drugi način o svom životu, proglasiti za mrtva. Ovaj izrok ima glasiti na punu godinu dana, i uvrstiti se barem tri puta u javne novine ovozemske, a po okolnosti i u novine inozemske.

§. 25. Kad rok ovaj mine bez uspjeha, ima sud na ponovljenu prošnju zaostavšega druga ženitbenoga po obavljenoj razpravi izreći presudu, da li se ima ili ne ima zadovoljiti prošnji. Presuda treba da se podnese višemu sudu, koji će spise saobćiti biskupu one dioeceze, u kojoj prositelj prebiva.

Ako i prva molba i viši sud izreku odluku proti proglašenju smrti, pak ako i biskup na to pristane, tad se prošnja ima odbaciti.

Proti ovakovoj odluci ne ima mjesta daljnjemu prizivu.

§. 26. U svih ostalih slučajevih imadu se odluke sudova prve i druge molbe ujedno sa spisi podnieti višnjemu sudištu.

§. 27. Ako biskup bude za proglašenje smrti, imat će višnje sudište izreći odluku konačno-valjanu.

Ako se izreka biskupova ne slaže s presudami nižih sudova, t. j. ako je biskup proti proglašenju smrti, tad će višnje sudište, ako pristane na izjavu biskupovu, izreći presudu, da se prošnja odbija; ako li sudište ovo na mnienje biskupovo ne bi pristati moglo, tad će razpravu saobćiti sudu prvostolnomu (metropolitanskomu).

Ako se sud ovaj slagao bude s mnienjem biskupovim, imat će višnje sudište odbiti prošnju radi proglašenja smrti. U protivnom pako slučaju ima sud prvostolni pod-

nieti stvar trećoj crkvenoj molbi u stvarih ženitbenih, i izreka molbe ove bit će tad pravilom za odluku višnjega sudišta.

§. 76. Ako je ženitba proglašena, da nije valjana, ili ako je smrću muža razriešena, ne može žena noseća prije porodjaja, a kada je dvojba, da li je noseća, prije nego prodje šest mjeseci, opet udati se. Nu ako po okolnosti ili po svjedočanstvu vještaka nije vjerojatno, da je noseća, moći će se poslie tri mjeseca dati oprost; i to u slučaju, ako ženitba bude proglašena, da nije valjana, moći će taj oprost dati načelstvo zemaljsko, a u mjestih, gdje načelstva zemaljskoga ne ima, vlast okružna, u slučaju pako, ako smrću muža bude ženitba razriešena, jedino načelstvo zemaljsko, i samo iz razloga osobito silnih. (Ženitb. zakon.)

§. 111. Savez tvrde ženitbe, koja je sklopljena medju osobami katoličanskimi, razkida se samo smrću muža i žene. Isto tako je nerazriešiv savez ženitbeni, ako je i samo jedna strana u vrieme sklopljene ženitbe bila vjerozakona katoličanskog.

§. 112. Za to, što je minulo vrieme ustanovljeno u §. 24. da se proglasi smrt, za koje vrieme jedan od vjenčanika je nepritoman, ne zadobiva time druga strana još nikakova prava držati ženitbu da je razriešena, i stupiti u drugu; ali ako ovu nepritomnost sprovode takove okolnosti, koje nikako ne daju dvojiti, da je nepritomnik umro, tad može se iskati kod suda zemaljskog onoga kotara, u kojem prebiva ostavljeni zakoniti drug, da se nepritomnik sudno proglasi da je mrtav, a ženitba da je razkinuta.

§. 113. Na ovu prošnju postavlja se skrbnik da bi obaznao što o nepritomniku, i ovaj ima se pozvati izrokom (zakazom) razpisanim na cielu godinu, i koj će se staviti tri put u novine, ako je potreba i u inostranske, s dodatkom, da će ga sud, ako se za to vrieme ne prijavi, ili na drugi način ne javi sudu da je živ, za mrtva proglasiti.

§. 114. Ako je ovaj rok minuo bez koristi, ima se odrediti na prošnju ponovljenu od strane ostavljenog zakonitog druga fiškalni ured ili druga koja poštena i viešta osoba, da brani ženitbu, i poslie svršene razprave sud će razsuditi, da li se ima prošnji zadovoljiti ili ne. Dopuštenje ne javlja se odmah stranki, nego predlaže se riešenju suda vrhovnoga.

§. 120. Ako je ženitba proglašena da nije tvrda, ako je razpuštena, ili smrću muža razriešena, ne može žena noseća prije porodjaja, a kada je dvojba da li je noseća, prije nego prodje šest mjeseci, opet udati se; nu ako po okolnostih i po svjedočanstvu vještih ljudi nije vjerojatno da je noseća; može poslie tri mjeseca dati oprost u glavnomu gradu načelstvo zemaljsko, a po drugih mjestih ured okružni.

§. 121. Prestupak ovoga zakona (§. 120.) ne donosi, istina, nevaljanost ženitbe, ali žena gubi koristi dane joj od prvoga muža po ugovorih ženitbenih, po pogodbi nasljedovnoj, po posljednjoj volji, ili po ugovoru učinjenom pri razpustu; muž pako, s kojim ona sklapa drugu udatbu, gubi pravo, koje mu osim toga slučaja pripada po §. 58., iskati, da se ženitba proglasi da ne valja, i suviše podpast će oba vjenčanika kazni primjerenoj okolnostim. Ako se rodi diete u takovoj ženitbi, pa je bar dvojba, da je bilo začeto s prvim mužem, odredjuje mu se skrbnik, da zastupa prava njegova. (Gradjanski zakon.)

Instructio ad probandum obitum alicuius coniugis. S. Officium, 13. Maii 1868.

(Acta sanctae sedis tom. VI. p. 436—441.)

Matrimonii vinculo duos tantummodo, Christo ita docente, copulari et coniungi posse: alterutro vero coniuge vita functo, secundas imo et ulteriores nuptias licitas esse, dogmatica Ecclesiae catholicae doctrina est.

Verum ad secundas et ulteriores nuptias quod attinet,

cum de re agatur, quae difficultatibus ac fraudibus haud raro est obnoxia, hinc s. sedes sedulo curavit modo constitutionibus generalibus, saepius autem responsis in casibus particularibus datis, ut libertas novas nuptias ineundi ita cuique salva esset, ut praedicta matrimonii unitas in discrimen non adduceretur.

Inde constituta s. canonum, quibus, ut quis possit licite ad alia vota transire, exigitur, quod de morte coniugis certo constet (uti cap. Dominus, de secundis nuptiis), vel quod de ipsa morte recipiatur certus nuntius (uti in cp. In praesentia, de sponsalibus et matrimoniis). Inde etiam ea, quae explanatius traduntur in instructione »Cum alias« 21. Augusti 1670 a Clemente X. sancita et in bullario Romano inserta, super examine testium pro matrimoniis contrahendis in curia eminentissimi vicarii Urbis et caeterorum ordinariorum; maxime vero, quae propius ad rem facientia ibi habentur n. 12. et 13.

Et haec quidem abunde sufficerent, si in eiusmodi causis peragendis omnimoda et absoluta certitudo de alterius coniugis obitu haberi semper posset; sed cum id non sinant casuum propemodum infinitae vices (quod sapienter animadversum est in laudata instructione his verbis: Si tamen huiusmodi testimonia haberi non possunt, s. congregatio non intendit excludere alias probationes, quae de iure communi possunt admitti, dummodo legitimae sint et sufficientes) sequitur, quod stantibus licet principiis generalibus praestitutis, haud raro casus eveniunt, in quibus ecclesiasticorum praesidum iudicia haerere solent in vera iustaque probatione dignoscenda ac statuenda. Imo cum pro summa illa facilitate, quae aetate nostra facta est remotissimas quasque regiones adeundi, in omnes fere orbis partes homines devagentur, eiusmodi casuum multitudo adeo succrevit, ut frequentissimi hac de re ad supremam hanc congregationem habeantur recursus, non sine gravi partium incommodo, quibus inter informationes atque instructiones, quas pro re nata, ut aiunt,

*

peti mittique necesse est, plurimum defluit temporis, quin possint ad optata vota convolare.

Quapropter s. eadem congregatio huiusmodi necessitatibus occurrere percupiens simulque perpendens, in dissitis praesertim missionum locis ecclesiasticos praesides opportunis destitui subsidiis, quibus ex gravibus difficultatibus extricare se valeant, e re esse censuit, uberiorem edere instructionem, in qua iis, quae iam tradita sunt, nullo pacto abrogatis, regulae indigitentur, quas in eiusmodi casibus haec ipsa s. congregatio sequi solet, ut illarum ope vel absque necessitate recursus ad s. sedem possint iudicia ferri, vel certe, si recurrendum sit, status quaestionis ita dilucide exponatur, ut impediri longiori mora sententia non debeat.

Itaque 1. Cum de coniugis morte quaestio instituitur, notandum primo loco, quod argumentum a sola ipsius absentia quantacumque (licet a legibus civilibus fere ubique admittatur) a s. canonibus minime sufficiens ad iustam probationem habetur. Unde s. m. Pius VI. ad archiepiscopum Pragensem die 11. Iulii 1789 rescripsit, solam coniugis absentiam atque omnimodum eiusdem silentium satis argumentum non esse ad mortem comprobandam, ne tum quidem, cum edicto regio coniux absens evocatus (idemque porro dicendum est, si per publicas ephemerides id factum sit) nullum suimet indicium dederit. Quod enim non comparuerit, idem ait pontifex, non magis mors in causa esse potuit, quam eius contumacia.

2. Hinc ad praescriptum eorundem s. canonum documentum authenticum obitus diligenti studio exquiri omnino debet, exaratum scilicet ex regestis paroeciae vel xenodochii, vel militiae, vel etiam, si haberi nequeat ab auctoritate ecclesiastica, a gubernio civili loci, in quo, ut supponitur, persona obierit.

3. Porro quandoque hoc documentum haberi nequit, quo casu testium depositionibus supplendum erit. Testes vero duo saltem esse debent, iurati, fide digni et qui de

facto proprio deponant, defunctum cognoverint, ac sint inter se concordes quoad locum et causam obitus aliasque substantiales circumstantias. Qui insuper, si defuncti propinqui sint, aut socii itineris, industriae vel etiam militiae, eo magis plurimi faciendum erit illorum testimonium.

4. Interdum unus tantum testis examinandus reperitur, et licet ab omni iure testimonium unius ad plene probandum non admittatur, attamen, ne coniux alias nuptias inire peroptans vitam coelibem agere cogatur, etiam unius testimonium absolute non respuit suprema congregatio in dirimendis huiusmodi casibus, dummodo ille testis recensitis conditionibus sit praeditus, nulli exceptioni obnoxius ac praeterea eius depositio aliis gravibusque adminiculis fulciatur; sique alia extrinseca adminicula colligi omnino nequeant, hoc tamen certum sit, nihil in eius testimonio reperiri, quod non sit congruum atque omnino verisimile.

5. Contingit etiam, ut testes omnimoda fide digni testificentur, se tempore non suspecto mortem coniugis ex aliorum attestatione audivisse, isti autem, vel quia absentes, vel quia obierint vel aliam ob quamcumque rationabilem causam examinari nequeant; tunc dicta ex alieno ore, quatenus omnibus aliis in casu concurrentibus circumstantiis aut saltem urgentioribus respondeant, satis esse censentur pro sequutae mortis prudenti iudicio.

6. Verum haud semel experientia compertum habetur, quod nec unus quidem reperiatur testis, qualis supra adstruitur. Hoc in casu probatio obitus ex coniecturis, praesumptionibus, indiciis et adiunctis quibuscumque sedula certe et admodum cauta investigatione curanda erit; ita nimirum, ut pluribus hinc inde collectis eorumque natura perpensa, prout scilicet urgentiora vel leviora sunt, seu propiore vel remotiore nexu cum veritate mortis coniunguntur, inde prudentis viri iudicium ad eandem mortem affirmandam probabilitate maxima seu morali certitudine promoveri possit. Quapropter quandonam in singulis casibus habeatur ex huiusmodi coniecturis

simul coniunctis iusta probatio, id prudenti relinquendum est iudicis arbitrio; heic tamen non abs re erit, plures indicare fontes, ex quibus illae sive urgentiores, sive etiam leviores colligi et haberi possint.

7. Itaque imprimis illae praesumptiones investigandae erunt, quae personam ipsius asserti defuncti respiciunt quaeque profecto facile haberi poterunt a coniunctis, amicis, vicinis, et quoquomodo notis utriusque coniugis. In quorum examine requiratur e. g.:

An ille, de cuius obitu est sermo, bonis moribus imbutus esset, pie religioseque viveret, uxoremque diligeret, nullam sese occultandi causam haberet; utrum bona stabilia possideret vel alia a suis propinquis aut aliunde sperare posset.

An discesserit annuentibus uxore et coniunctis, quae tunc eius aetas et valetudo esset.

An aliquando et quo loco scripserit, et num suam voluntatem quamprimum redeundi aperuerit aliaque huius generis indicia colligantur.

Alia ex rerum adiunctis pro varia absentiae causa colligi indicia sic poterunt:

Si ob militiam abierit, a duce militum requiratur, quid de eo sciat; utrum alicui pugnae interfuerit, utrum ab hostibus fuerit captus, num castra deseruerit aut destinationes periculosas habuerit etc.

Si negotiationis causa iter susceperit, inquiratur, utrum tempore itineris gravia pericula fuerint ipsi superanda; num solus profectus fuerit vel pluribus comitatus: utrum in regionem, ad quam se contulit, supervenerint seditiones, bella, fames et pestilentiae etc.

Si maritimum fuerit iter agressus, sedula investigatio fiat, a quo portu discesserit, quinam fuerint itineris socii, quo se contulerit, quod nomen navis, quam conscendit, quis eiusdem navis gubernator, an naufragium fecerit, an societas, quae navis cautionem forsan dedit, pretium eius solverit, aliaeque circumstantiae, si quae sint, diligenter perpendantur.

8. Fama quoque aliis adiuta adminiculis argumentum de obitu constituit, hisce tamen conditionibus, nimirum: quod a duobus saltem testibus fide dignis et iuratis comprobetur, qui deponant de rationabili causa ipsius famae; an eam acceperint a maiori et saniori parte populi, et an ipsi de eadem fama recte sentiant; nec sit dubium illam fuisse concitatam ab illis, in quorum commodum inquiritur.

9. Tandem si opus fuerit, praetereunda non erit investigatio per publicas ephemerides, datis directori omnibus necessariis personae indiciis, nisi ob speciales circumstantias saniori ac prudentiori consilio aliter censeatur.

10. Haec omnia pro opportunitate casuum s. haec congregatio diligenter expendere solet, cumque de re gravissima agatur, cunctis aequa lance libratis atque insuper auditis plurium theologorum et iuris prudentum suffragiis, denique suum iudicium pronunciat, an de tali obitu satis constet et nihil obstet, quominus petenti transitus ad alias nuptias concedi possit.

11. Ex his omnibus ecclesiastici praesides certam desumere possunt normam, quam in huiusmodi iudiciis sequantur. Quod si non obstantibus regulis hucusque notatis res adhuc incerta et implexa illis videatur, ad s. sedem recurrere debebunt, actis omnibus cum ipso recursu transmissis aut saltem diligenter expositis.

Naredba hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 27. veljače 1892. br. 2484, upravljena na kr. županijske oblasti i gradska poglavarstva glede podnašanja molbenica za oprost od udovičkog roka.

Kr. zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, opazila je, da se molbenice za oprost od udovičkoga roka (§. 120. o. g. z. u obće a napose za katolike §. 76. ženitbenoga zakona) vrlo manjkavo oblažu, te s toga odredjuje ovo:

Molbenice za oprost od udovičkoga roka imaju se obložiti:

1. dokazom, da je prvašnja ženitbena sveza razriešena (smrtnim listom pok. supruga, pravomoćnom osudom ženitbenoga suda);

2. svjedočbom liečnika, koji je u javnoj službi (kotarskoga liečnika ili gradskoga fizika), da žena nije trudna, pri čem se opaža, da ima liečnički nalaz obavljen biti tri mjeseca nakon razriešenja ženitbene sveze (smrti supruga) i

3. imaju se dokazati oni silni razlozi, s kojih se oprost traži.

Razkinuće veza ženitbenoga razvrgnućem veza te promjenom vjeroizpoviedanja.

§. 22. Ako kršćani nekatolički misle, da se razriešiti može vez ženitbeni, to crkva žali one, koji su u bludnji takovoj, ali ne može dopustiti, da bi bludnja oskvrnjivala svetost zakona njezinoga. Medju katolikom i kršćaninom nekatoličkim, kojega ženitbeni drug još živi, ne može sklopit se ženitba makar da je sud, koji sudi o ženitbi kršćana nekatoličkih, i izreko, da je razvržen vez ženitbeni. (Naputak).

§. 57. Vez ženitbeni, pri kojega sklapanju bila je barem jedna stranka član crkve katoličke, ne može se razkinuti ni onda, ako obje stranke, promieniv vjeroizpovjedanje postanu članovi nekatoličke koje crkve ili družbe vjerozakonske. Tako isto ne može se razkinuti ženitba, ako su dvie osobe, koje su se uzele bile kao kršćani nekatolički, prešle na vjeru katoličku, makar da su se kašnje opet obratile obje na koje vjeroizpoviedanje nekatoličko. (Ženitbeni zakon.)

§. 23. Budući da se svetotajstvom krštenja ne razriešuju ženitbe, nego se griesi odpuštaju, zato ženitba, sklopljena medju nevjernici, ostaje krepostna i onda, pošto su se drugovi ženitbeni obratili na vjeru katoličku, i ne smetaju ženitbi takovoj zaprieke one, što ih ustanovljuje zakon crkveni. Nego ako samo jedna stranka obrati se na vjeru katoličku, a druga ostavša u nevjerstvu, akoprem je opominjana, krati se ipak š njome živiti, ili neće bez poruge kršćanstva š njome da

živi, tad se stranki ovoj, ako zahtieva, ima dopustiti, da može na novo oženit se ili udati, i zakonitim sklopljenjem nove te ženitbe bit će razdriešena ženitba ona, koja je sklopljena bila u nevjerstvu. (Naputak).

§. 67. Pravomoćna, na razstavu ili na razpust glaseća osuda, izdana po ženitbenom sudu jednoga od ženitbenih drugova, odlučna je za stranke obje. Nego razkinuće veza ženitbenoga, izrečeno po ženitbenom sudu supruga nekatoličkoga, ima za stranku katoličku. što se tiče zajedničkoga življenja u ženitbi, samo tu posljedicu, da se ista stranka katolička ima smatrati kao do smrti razstavljena od stola i postelje.

§. 68. Ako katolički ženitbeni sud izreče presudu na doživotnu razstavu od stola i postelje, moći će tad stranka nekatolička na temelju osude ove tražiti pri svom ženitbenom sudu razpust veza ženitbenoga. Nu ne može ista stranka sklopiti nove ženitbe, dok ženitbeni njegov sud ne bude izrekao razpusta. (Ženitbeni zakon.)

Višji redovi i svečani zavjet (ordo sacer et votum solemne).

§. 24. Duhovnici, koji su primili više redove, i osobe od stališa redovničkoga, koje su položile zavjete svečane, ne mogu stupiti u ženitbu. Na koliko prosti, u redovničkoj kojoj obćini položeni zavjeti imadu iznimice tu moć, da je po njih ženitba nevaljana: to se prosudjivati ima po pravilih reda, odobrenih po svetoj stolici apostolskoj. (Naputak).

§. 63. Duhovnici, koji su jur primili posvećenje, kao i redovničke osobe oba spola (fratri i koludrice), koje su položile svečane zavjete bezženstva, ne mogu valjano oženiti se. (Gradjanski zakon.)

Različnost vjere medju krštenimi i nekrštenimi i (cultus disparitas et non baptizatos).

§. 25. Medju krštenimi i takovimi, koji nisu primili svetotajstva preporodjenja ne može se sklopiti ženitba.

§. 64. Ne može se valjano sklopiti ženitba medju kršćani i osobami, koje nisu kršćanskoga vjerozakona. (Gr. zakon.)

Srodstvo (consanguinitas).

§. 81. Gdje se ženitbe medju bližnjimi rodjaci češće dogadjaju, truju one život obiteljski, potičući u njem putene požude ili sumnju glede istih. (Naputak).

§. 26. Srodnici u izpravnoj lozi ili pako četvrtom ili bližem koljenu loze pobočne ne mogu medju sobom sklopiti valjane ženitbe. Da li srodstvo proizhodi od rodjenja zakonita ili nezakonita, to razlike ne čini nikakove. (Naputak).

§. 65. Proizlazila rodbina od zakonita ili nezakonita rodjenja, ženitba je zabranjena medju srodnici u lozi uzhodnoj i nizhodnoj; medju pravom braćom i sestrami ili samo po otcu ili po materi; medju bratučedi; kao i s braćom i sestrami roditelja, to jest, sa stricem ili ujakom ili s tetkom od strane otčeve i materine. (Gradj. zakon.)

Srodstvo duhovno (cognatio spiritualis).

§. 27. Srodstvo duhovno, koje proizhodi iz krštenja i krizmanja, prieči ženitbu medju dieliteljem svetotajstva i krštenim ili krizmanim, kao i roditelji krštenoga ili krizmanoga, zatim medju kumovi i krštenim ili krizmanim, kao i roditelji krštenoga ili krizmanoga. (Naputak).

Srodstvo gradjansko (cognatio affinitasque civilis).

§. 28. Posinovljenje, koje u bitnosti odgovora arrogaciji ili posvemašnjemu posinovljenju prava rimskoga, prieči po postojećem sada običaju crkvenom, i pošto bude ukinuto, ženitbu medju posiniteljem i posinkom, kao i onimi potomci ovoga, koji su u vrieme posinovljenja bili pod njegovom vlasti otčinskom; zatim medju posiniteljem i ženom posinka kao i medju posinkom i ženom posiniteljevom. Osim toga ne može se, dok posinovljenje traje, sklopiti valjana ženitba medju posinkom i posiniteljevom rodjenom, zakonitom djecom, koja su pod vlasti otčinskom.

§. 29. Posinovljenje po zakonu Austrijskom prieči u pomenutih granicah valjanost ženitbe, ako se posinak podvrgne otčinskoj vlasti posiniteljevoj, ili ako primljen bude u kuću posinitelja, da s njim živi kao diete s roditelji. Ako li posinak ne podvrgne se otčinskoj vlasti posiniteljevoj, a ne bude ni primljen u kuću posinitelja, da s njim živi, tad posinovljenje zakona Austrijskoga ima se smatrati kao posinovljenje nepodpuno, i neračuna se medju zaprieke ženitbene. (Naputak).

Taština iz obćenja dopuštena (affinitas ex copula licita).

§. 30. Ženitba izvršena ustanovljuje medju jednim ženitbenim drugom i medju srodnici drugoga ženitbenoga druga uključivo do četvrtoga koljena tastbinu takovu, uslied koje ništetna je ženitba, koja bi se medju njimi sklopila. (Naputak).

§. 66. Iz tastbine postaje zaprieka ženitbena, da muž ne može uzeti srodnica svoje žene, koje su imenovane u §. 65., nit žena udati se za srodnike muža svojeg, koji su ondje spomenuti. (Gradjanski zakon.)

Tastbina iz obćenja nedopuštena (affinitas ex copula illicita).

§. 31. Puteno obćenje izvan ženitbeno zaprieka je za ženitbu medju jednom strankom i medju srodnici druge stranka u prvom i drugom koljenu. (Naputak).

Tastbina, koja pristupi kašnje (affinitas superveniens).

§. 32. Onaj ženitbeni drug, koji se sa srodnici svoga muža ili svoje žene u prvom ili drugom koljenu putenim obćenjem griešno sdruži, gubi time pravo zahtievati dužnost ženitbenu, dok mu to ne bude oprošteno. (Naputak).

Zahtjevanje javne ćudorednosti pri ženitbi valjanoj ali neizvršenoj (justitia publicae honestatis).

§. 33 Ženitba valjana, ali neizvršena, čini onoga ženitbenoga druga, koji drugoga preživi ili koji svjetovnjak ostane, nesposobna, da ne može sklopiti ženitbe sa srodnici druga svojega uključivo do četvrtoga koljena.

§. 34. Ženitba nevaljana i neizvršena, osim ako je nevaljana s toga, što privoljenja ne ima, zaprieka je za ženitbu medju jednom strankom i medju srodnici druge stranke uključivo do četvrtoga koljena. (Napulak).

Matrimonium, quod aiunt civile, impedimentum publicae honestatis non producit.

Decretum.

Postquam laici legumlatores praeter civiles ac politicos matrimonii effectus impio ausu ipsum pervadere ac moderari praesumsere matrimoniale foedus, quod a Deo, auctore naturae, ante omnem civilis societatis existentiam primitus institutum ac ad ineffabilem sacramenti dignitatem deinde a Christo redemptore evectum, quamlibet politicam et civilem iurisdictionem penitus excedit, pluries episcopi aliique animarum pastores ab apostolica sede anxii postularunt, an ex actu civili, qui honorandum usurpat matrimonii nomen, impedimentum iustitiae publicae honestatis oriatur. Quae postulationes cum iteratae postremis hisce temporibus fuissent, summus pontifex mandavit, ut huiusmodi negotium a s. congregatione Emorum ac Rmorum S. R. E. cardinalium concilii Tridentini interpretum rite ac sedulo expenderetur.

Sacra autem congregatio, exquisitis virorum in theologicis et canonicis disciplinis peritorum consultationibus, ac re mature discussa in generali comitio diei 13. Martii 1879 propositae dubii formulae. — *An actus, qui vulgo audit matrimonium civile, pariat impedimentum iustitiae publicae honestatis* — rescripsit — *Negative; et consulendum SSmo, ut id declarare ac statuere dignetur.* — Quapropter SSmus dnus noster Leo papa XIII. audita universa rei relatione in audientia diei 17. eiusdem mensis in voto S. C. concedens, per praesens decretum declarat ac statuit, praememoratum actum, qui vulgo dicitur matrimonium civile, in locis ubi promulgatum est decretum concilii Tridentini *sess. XXIV. cap. 31. de Reform. matrim.* sive fideles actum ipsum explentes intendant, uti par est, (matrimonio ecclesiastico iam rite celebrato, vel cum animo illud quantocius celebrandi) meram caeremoniam civilem peragere, sive intendant sponsalia de futuro inire, sive tandem ex ignorantia, aut in spretum ecclesiasticarum legum intendant matrimonium de praesenti contrahere, impedimentum iustitiae publicae honestatis non producere. Atque ita etc.

Vjeritba (vidi naprvo o vjeritbi).

Preljubočinstvo (adulterium).

§. 36. Dvie osobe, koje su se medju sobom oskvrnule preljubom, ne smiju jedna s drugom sklopit ženitbe, ako su si za života drugoga ženitbenoga druga obećale, da će se uzeti, ili što više, ako su se usudile, tvorno medju sobom ženitbu sklopiti, ili ako je ma i jedna samo stranka, da se s drugom strankom oženiti ili da za nju poći može, s uspjehom radila o životu onomu ženitbenomu drugu, kojega je prava preljubom povriedila. (Naputak).

§. 13. Dvie osobe, o kojih je sudbeno dokazano, da su učinile medju sobom preljub, ne smiju se medjusobno uzeti.

§. 34. Ako bi savez, koji je sklopljen uz prekršaj propisa u §. 13. sadržanoga, imao po zakonu crkvenom smatrati se kao ženitba valjana, bit će pogodbe ženitbene bezkrepostne, i drugovi ženitbeni neće moći služiti se nasljednimi pravi, ustanovljenimi §§. 757 do 759 obćega gradjanskoga zakonika; supruga i djeca ne će imati pravo na plemstvo ni na ostala preimućtva, koja su sa stališem muža skopčana; djeca, koja u takovoj ženitbi budu rodjena, ili po ženitbi istoj pozakonjena, bit će izključena od one imovine, koja je obiteljskimi naredbami napose priuzdržana potomstvu zakonitomu, a ne imaju ni prava na bezoporučno nasliedjenje u imovini rodjaka od roditelja svojih, ali ni rodjaci ovi ne imaju prava na zakonito nasliedje u imovini djece ovakove. (Ženitbeni zakon.)

§. 67. Ženitba ne valja medju dvie osobe, koje su učinile medju sobom preljubočinstvo. Ali preljubočinstvo treba da je dokazano prije nego se sklopi ženitba.

§. 68. Ako dvie osobe i bez predhodećega preljubočinstva budu ugovorile da će se uzeti, pa za dostignuti ovu namisao ma jedna samo od njih radila je o glavi drugu, koj je ženitbi njihovoj bio na putu; ne može se medju njimi sklopiti tvrda ženitba ni onda, ako se krvničtvo doisto nije svršilo. (Gradjanski zakon.)

Potaja (clandestinitas)

(Vidi naprvo: Tko je vlastiti župnik. Nap. §. 39. i sl.)

Uvjet (conditio)

(Vidi naprvo: Uvjetne ženitbe. Nap. §. 51—55.)

Zaprieke pri ženitbi dopuštenoj.

(Impedimenta impedientia.)

§. 56. Dočim je crkva u svakom obziru skrbiti htjela za dostojanstvo i za čistoću ženitbe, nije joj se probitačno

činilo, odviše umnožavati broj zaprieka razstavljajućih. S toga izdala je glede ženitbe naredbe, za koje zahtieva, da se izpunjavaju, kojih narušaj medjutim ne radja nevaljanosti ženitbe.

Vjeritba (sponsalia)

(Vidi napried: Vjeritba zaprieka pri ženitbi dopuštenoj.)

Zavjeti prosti (vota simplicia).

§. 58. Prosti zavjeti pokornosti, siromaštva i čistoće, koji položeni budu u obćini kojoj redovničkoj, zatim prosti zavjet, položen po kome, da će vjekovito čuvati čistoću, da će stupiti u duhovni koji red, da će primiti više redove, da se neće nikada ženiti ili udavati, ne dadu da bi oni, koje zavjeti takovi vežu, dopuštenim načinom sklopiti mogli ženitbu.

Vrieme sveto (tempus sacratum).

§. 59. Zabranjeno je ženitbe sklapati od prve nedjelje došašća Gospodnjega uključivo do blagdana Bogojavljenja, zatim od čiste sriede uključivo do prve nedjelje po Uskrsu.

Napovied, ozovi (bannus nuptialis).

§. 60. Ženitbu prije, nego što bude sklopljena, ima župnik ženikov i nevjestin u tri nedjeljna dana ili svetkovine o svetoj misi javno naviestiti; i ima se opomenuti svaki, kojemu je zaprieka kakova znana, neka ju odkrije. Osoba i ženikova i nevjestina ima se točno navesti, naznačiv krstno njihovo ime i prezime, njihovo rodno mjesto, dobu, stališ i prebivalište.

§. 61. Ako ženik ili nevjesta imade nesamo pravo nego i nepravo prebivalište, tad trokratnu napovied ima učiniti ne samo župnik pravoga, nego i župnik nepravoga prebivališta njihova. Ako bi se pak dogodilo, da osoba koja, osim pravoga svojega prebivališta, ima više prebivališta

nepravih, dovoljno će biti, da napovied onako, kao što treba, obavi župnik pravoga njezinoga prebivališta i samo jedan od župnika od nepravih prebivališta njezinih.

§. 62. Ako ženik ili nevjesta ne stanuje još barem šest nedjelja dana u nijednoj od župa onih, u kojih bi se po predidućih propisih napovied učiniti imala, tad će se ista osim toga imati obaviti i u župnoj crkvi onoga mjesta, gdje je dotična osoba najposlie stanovala barem šest nedjelja dana. Ako bi s osobitih uzroka težko bilo, propis taj izvršiti, ima se tad biskupu podnieti izvješće.

§. 63. Pri onih, koji ne imaju ni pravoga prebivališta, a ni ne borave u mjestu svoga prebivališta nepravoga već barem godinu dana, ima se napovied učiniti i ondje, gdje im pripada pravo zavičajno, a ako im to ne bi pripadalo nigdje, tad, ako je moguće, i u župi rodnoga im mjesta. Ako li jedna ili druga stranka, koja u ženitbu stupiti želi, ne ima prebivališta ni pravoga ni nepravoga, tad napovied ima se učiniti kako u župi, u kojoj upravo boravi, a tako i ondje, gdje joj pripada pravo zavičajno, ili ako joj to ne bi pripadalo nigdje, tad, ako je moguće, u župnoj crkvi rodnoga joj mjesta.

§. 64. Napoviedi imadu se ponoviti, ako ženitba za šest mjeseci, iza kako bjehu učinjene, ne bude sklopljena, ili ako biskup, makar i po izmaku kraćega vremena, zapoviedi, da se napovied ponoviti ima.

§. 65. Dok napovied ne bude obavljena onako, kao što treba, ne može se načinom dopuštenim sklopiti ženitba. (N.)

§. 14. Ženitba ne smije se sklopiti bez predhodne napoviedi (navieštenja).

§. 15. Napovied ženitbe namjeravane ima se činiti u tri nedjeljna dana ili svetkovine prigodom svečane službe Božje, a ako je svaki od vjerenika u drugom župnom kotaru nastanjen, tad u oba kotaru župna. Napovied ženitbe medju kršćani katoličkimi i nekatoličkimi ima se preduzeti ne samo u župnoj crkvi stranke katoličke i nekatoličke, nego, ako za pojedine zemlje neima propisa osobitih, i u onoj župnoj crkvi katoličkoj, kojoj u kotaru prebiva vjerenik nekatolički.

§. 16. Ako vjerenici ili jedan od njih nestanuju još šest nedjelja u župnom kotaru, u kojem se ženitba ima sklopiti, tad napovied treba, da se učini i u mjestu posljednjega njihovoga boravljenja, u kojem su živili za vrieme dulje, nego je malo prije rečeno; ili moraju vjerenici boraviti cielih šest nedjelja u mjestu, gdje se nahode, da učinjena napovied ženitbe njihove ondje bude dovoljna.

§. 17. Ako se nesklopi ženitba za šest mjeseci po obavljenoj napoviedi, tad se ponoviti ima trikratna napovied. (Ženitbeni zakon.)

§. 69. Za valjanost ženitbe ište se takodjer napovied i svečano očitovanje privoljenja.

§. 70. Napovied sastoji u razglašenju došaste ženitbe, u kojem će se naznačiti ime, prezime, mjesto rodjenja, stalež i boravište obojih vjerenika, s opomenom, da svak, koji bi znao za koju zapreku ženitbenu, istu objaviti ima, ova objava ima se učiniti neposredno ili po župniku, koji je navjestio ženitbu, onomu župniku, kojem pristoji vjenčati vjerenike.

§. 71. Napovied ima se učiniti u tri nedjelna dana ili svetkovine pred običajnom crkvenom skupštinom župe, i ako su vjerenici nastanjeni u različnih župah, u župnoj crkvi od oba vjerenika. Napovied ženitba medju kršćani nekatoličkimi ima se preduzeti ne samo u njihovih skupštinah bogoslužbenih, nego i u onih katoličanskih župnih crkvah, u kojoj župi oni borave, a napovied ženitba medju kršćani katoličanskimi i nekatoličanskimi učinit će se kako u župnoj crkvi strane katoličanske i u bogomolji strane nekatoličanske, tako i u župnoj crkvi katoličanskoj, u čijoj župi posljednja boravi.

§. 72. Ako vjerenici ili jedan od njih još neborave šest nedjelja u župi, u kojoj se ženitba ima sklopiti, na-

povied treba da se učini i u mjestu posljednjega njihova boravljenja, u kojem su živili vrieme duže nego je gore naznačeno, ili moraju boraviti cielih šest nedjelja u mjestu gdje se nahode, da ondje učinjena napovied njihove ženitbe bude dovoljna.

§. 73. Ako se nesklopi ženitba za šest mjeseci poslje napoviedi, tad se ima ponoviti trikratna napovied.

§. 74. Da valja napovied i odtuda zaviseća valjanost ženitbe, dovoljno je istina, da su imena vjerenika i došasta njihova ženitba bili napoviedjeni bar jedanput u župi koliko vjerenika toliko vjerenice, i nedostatak u načinu (formi) ili u broju napoviedi neuništuje ženitbe; ali koje vjerenici i njihovi zastupnici, koje župnici obvezani su pod primjerenu kazan starat se o tom, da se sve napoviedi ovdje propisane izvrše nadležnim načinom. (Gradjanski zakon.)

Oprost napoviedi.

§. 82. Oprost od sve tri napoviedi ima se dati samo u slučajevih osobito silnih, a oprost od napoviedi druge i treće samo iz razloga znamenitih i dovoljno dokazanih.

§. 83. Budući da se može dogoditi, da bi radi prieteće smrtne pogibelji nemoguće bilo svako dulje odgadjanje: zato će biskupi u svakom kotaru po mjestnih okolnostih opunomoćiti jednoga ili više duhovnika, koji će u njihovo ime u slučajevih takovih podieljivati oprost od sve tri napoviedi.

§. 84. Ako dvie osobe, koje krivo o sebi tvrde da su vjenčane, i o kojih se ondje, gdje prebivaju, obćenito misli, da su muž i žena, žele medju sobom sklopiti ženitbu, neka im bez vrlo važna uzroka oprost od sve tri napoviedi nebude uzkraćen. Nego ima se točno izviditi, da li je sasvim istinito tvrdjenje njihovo, da ih sviet obćenito smatra kao muža i ženu.

§. 85. Vjerenici, kojim napoviedi sasvim oproštene

budu, dužni su svagda pred duhovnim pastirom, koji ima vlast vjenčati ih, potvrditi zakletvom, da im nije poznata nikakova zaprieka, koja bi smetala ženitbi njihovoj. (Nap.)

§. 38. Vjerenikom, koji dokažu, da im je crkvena vlast odpustila drugu i treću napovied, može vlast okružna, a u mjestih, gdje vlasti okružne nema, i ured kotarski odpustiti drugo i treće navještenje, u zakonu ovom propisano.

§. 39. Iz vrlo važnih razloga može načelstvo zemaljsko, u slučajevih osobito silnih i vlast okružna, a u slučaju potvrdjene pogibelji života, koja netrpi odgadjanja, može i ured kotarski ili zamjenjujuća ga vlast obćinska sasvime odpustiti napovied, na koliko se ista po zakonu ovom iziskuje. Nego vjerenici dužni su pred župnikom, a ako je moguće, i pred političkim kojim urednikom pod zakletvu potvrditi, da im nije poznata nikakova zaprieka, koja bi smetala ženitbi njihovoj.

§. 40. Oprost od sve tri napoviedi ima se uz pomenutu prisegu dati i onda, kada se dvie osobe imadu vjenčati, o kojih se obćenito glasa, da su jurve medju sobom vjenčane. (Ženitbeni zakon.)

§. 85. U mjestih, gdje nema načelstva zemaljskoga, daje se vlast uredom okružnim iz važnih uzroka da oproste od druge i treće napoviedi.

§. 86. Kada je silna potreba, može načelstvo zemaljsko ili okružni ured, a u slučaju potvrdjene pogibelji života, koja netrpi odgadjanja, može i mjestno poglavarstvo oprostiti sasvim od napoviedi; ali vjerenici dužni su potvrditi zakletvom, da im nije poznata nikakova zaprieka, koja bi smetala ženitbi njihovoj.

§. 87. Oprost od sve tri napoviedi ima se uz spomenutu prisegu i onda dati, kad se dvie osobe imaju vjenčati, o kojih se prije obćenito glasalo, da su medju sobom vjenčane. U ovomu slučaju oprost može u načelstva zemaljskoga iskati župnik, zamučavši imena stranaka.

§. 88. Ako se tko oprosti od zaprieke, koja je bila u vrieme sklopljene ženitbe, ima se tad, a da se neponovi napovied, očitovati opet privoljenje pred župnikom i dva prijateljska svjedoka, i svečano to činjenje upisat će se u knjigu vjenčanih. Kada se ovaj propis izpuni, ovakova ženitba smatra se, kao da je iz početka bila valjano sklopljena. (G. z.)

Okružnica hrv. slav. namjestničtva od 27. prosinca 1856. broj 24.666/4950 na sve županijske oblasti i gradsko poglavarstvo u Zagrebu, kojim se proglašuje odpis ministarstva za bogoštovje i nastavu od 22. prosinca 1856. broj 1719 glede podieljivanja oprosta od napoviedi.

Durch § 14 des mit dem 1. Jänner 1857 in Wirksamkeit tretenden Ehegesetzes für die Katholiken in Oesterreich ist angeordnet dass von denselben keine Ehe ohne vorausgegangenes Aufgebot geschlossen werden dürfe und die §§. 15—17 dieses Gesetzes enthalten die näheren Bestimmungen darüber, wie das Aufgebot vorzunehmen ist. Der Mangel des Aufgebotes begründet demnach fortan für die Katholiken auch in jenen Ländern, in welchen für sie das Hauptstück des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches über das Eherecht keine Gesetzeskraft erlangt hat, ein politisches Eheverboth. Hieraus folgt, dass künftig die kirchliche Dispens von dem Aufgebote nicht genügt, um davon abzusehen, sondern dass eine gleiche Dispens von Seite der weltlichen Behörde hiezu erforderlich ist.

Die §§. 38 und 39 des Ehegesetzes bezeichnen die Behörden, welche ermächtiget sind die Dispens von zwei und nach Umständen von allen drei Aufgeboten zu ertheilen.

Was die Dispens von allen drei Aufgeboten anbelangt, so führt das Gesetz (§ 39 und 40) die Gründe auf; welche deren Ertheilung rechtfertigen.

In Beziehung auf die Dispens von zwei Aufgeboten werden sich aber die Behörden Folgendes gegenwärtig zu halten haben:

Der Zweck des Aufgebotes ist, die Erhebung möglich zu machen, ob der beabsichtigten Ehe keine Hindernisse entgegenstehen. Diese Erhebung liegt zunächst den Pfarrern ob, und ist in kirchlicher Beziehung von höchster Wichtigkeit. Es kann demnach mit Beruhigung vorausgesetzt werden, dass die kirchliche Dispens von dem 2. und 3. Aufgebote nicht ertheilt würde, wenn in dieser Beziehung eine Gefahr obwaltete.

Die weltlichen Behörden haben daher in der Regel diese Dispens auch ihrer Seits anstandslos zu ertheilen, wenn nachgewiesen wird, dass sie kirchlicher Seits ertheilt wurde. Ausnahmsweise ist sie nur dann zu verweigern, wenn besondere Umstände die Besorgniss begründen sollten, dass der Ehe gesetzliche Hindernisse entgegenstehen. In einem solchen Falle wäre bei der Verweigerung der Dispens vom Aufgebote zugleich das Geeignete einzuleiten, um im Einvernehmen mit der kirchlichen Behörde über die fraglichen Umstände Gewissheit herzustellen.

Im Uebrigen wird nur darüber zu wachen sein, dass die Dispens von dem 2. und 3. Aufgebote nicht etwa ohne allen Grund so häufig ertheilt werde, dass deren Vornahme allmählig ausser Gebrauch käme. Wenn eine solche allzu laxe Praxis eines Ordinariates beobachtet werden sollte, so wird an diese k. k. Statthalterei die Anzeige zu erstatten sein, um von hier diesfalls das Einvernehmen mit dem bezüglichen Ordinariate zu pflegen.

Hievon werden die Unterbehörden auch mit Hinweisung auf den §. 31 f) über den Wirkungskreis der k. k. Komitatsbehörden und auf den §. 50 über den Wirkungskreis der k. k. Bezirksämter zufolge Erlasses des hohen k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 22. l. M. Z. $\frac{1719}{\text{C. U. M.}}$ zur Darnachachtung mit dem Beifügen verständiget, dass man unter Einem an die katholischen Ordinariate das Ersuchen stelle, den unterstehenden Kuratklerus anweisen zu wollen, dass derselbe in Dispensfällen vom Aufgebote

keine Trauungen ohne Beibringung dieser Dispens auch von Seite der berufenen politischen Behörde in Hinkunft vornehme.

Naredba predsjedničtva kr. hrv. slav. namjestničtva na sve duhovne stolove od 18. lipnja 1859. broj 1527/Pr. glede oprosta od napoviedi braka zaručnika, za koje se obćenito držalo, da su vjenčani.

Nach §. 40. des mit dem Allerhöchsten Patente vom 8. Oktober 1856 (R. G. Bl. Nr. 185) kundgemachten Gesetzes über die Ehen der Katholiken im Kaiserthume Oesterreich, ist die Nachsicht von allen drei durch dieses Gesetz vorgeschriebenen Verkündigungen gegen Ablegung des im §. 39. desselben Gesetzes erwähnten Eides auch dann zu ertheilen, wenn zwei Personen getraut werden wollen, von welchen allgemein vermuthet wird, dass sie bereits mit einander verehlicht seien.

Bei der Anwendung dieser gesetzlichen Vorschrift hat sich die Frage ergeben, ob in dem darin bezeichneten Falle die Nachsicht in der im §. 87. des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches zugestandenen Weise bei der Landesstelle von dem Seelsorger mit Verschweigung der Namen der Partheien angesucht werden könne.

In Folge Allerchöchster Entschliessung vom 19. Mai 1859 hat das k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht mit Erlass vom 4. Juni l. J. Z. 8240/235 erklärt, dass, wenn zwei Personen getraut werden wollen, von welchen allgemein vermuthet wird, dass sie bereits mit einander verehelicht seien, die Nachsicht von allen drei durch das bezogene Gesetz über die Ehen der Katholiken im Kaiserthume Oesterreich erheischten Verkündigungen von dem Seelsorger durch den Bischof, jedoch unter Namhaftmachung der Ehewerber, bei dem Landeschef nachgesucht werden könne, welcher dieselbe ohne Intervention der bei der politischen Landesstelle bestehenden Hilfsämter

gegen dem zu gewähren hat, dass die Ehewerber vor ihrem Seelsorger eidlich betheuern, dass ihnen kein ihrer Ehe entgegenstehendes Hinterniss bekannt sei.

Ich beehre mich hievon das hochw. Ordinariart zur Wissenschaft und Darnachachtung in die Kenntniss zu setzen.

Promulgationes matrimonii ante obtentum indultum non instituantur.

Nr. 3891.

Eo isthuc e conferentia pastorali certi districtus relato, quod quidam parochi sponsos, absque praevia licentia politicae jurisdictionis ad matrimonium admitti haud queuntes, ante obtentam talismodi licentiam pro instituendis promulgationibus inscribere et promulgare soleant, hacve incorrecta agendi ratione alios Curatos, qui id facere tergiversantur fidelibus exosos reddant, — DD. parochi et parochiarum administratores nexu ordinum circularium dtto 10. Decembris 1869. Nr. 2934. serio reflectuntur ut juvenum, statutioni militari obnoxiorum ante impetratum ineundi matrimonii indultum, promulgationes instituere non audeant, secus ad grave responsionis onus adtrahendi.

Datum e Consistorio Nostro Æpiscop. Zagrabiae die 18. Dec. 1877. celebrato.

Prekršaj zabrane vjenčanja bez pismenoga svjedočanstva, da su napoviedi ženitbene uredno obavljene, spada u nadležnost sudbenih oblasti.

Br. 3616.

Sporazumno s odjelima za unutarnje poslove i pravosudje visoka je kr. hrv. slav. dalm. zemalj. vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, izdala naredbu od 20. svibnja 1895. br. 5090, kojom se upravne oblasti upućuju, da prekršaj zabrane vjenčanja bez pismenoga svjedočanstva, da su napovjedi ženitbene uredno obavljene, spada u nadležnost sudbenih oblasti.

Ta se naredba velečastnomu dušobrižnomu svećenstvu ovime na znanje i ravnanje priobćuje a glasi ovako:

Po §. 14. ženitbenoga zakona za katolike od 8. listopada (d. z. l. kom. XLVI. br. 185. prilog I.; z. v. l. kom. XXXII. br. 198. prilog I.) ne smije se sklopiti ženitba bez predhodnih napoviedi (naviestenja) te su vjerenici po §. 70. naputka za ženitbene duhovne sudove od 8. listopada 1856. (d. z. l. komad XLVI br. 185 prilog II.; z. v. l. kom. XXXII. br. 198. prilog II.), dužni prije, nego li se vjenčanje preduzme, izkazati, da su propisane ženitbene napoviedi uredno obavljene, za što se imaju po §. 74. o. g. z. koli oni ili njihovi zastupnici toli dušobrižnici pod primjerenom kaznom starati.

Ta zabrana ide tako daleko, da je po §. 21. ženitbenog zakona za katolike i po §. 78. o. g. z. zabranjeno dušobrižnikom pod težkom kaznom preduzeti vjenčanje dok vjerenici uz ostala dokazala ne doprinesu i pismeno svjedočanstva o tom, da su napovieli uredno obavljene.

Pošto su u §. 35. ženitbenog zakona za katolike za prekršaje ženitbenih zabrana u njem ustanovljenih, izim zabrane u §. 11. navedene (naime zabrane vjenčanja bez ženitbene dozvole od strane političkoga poglavarstva) kako proti glavnomu krivcu tako i proti svakomu, koji pri tom na griešni način sudjeluje, odredjene one iste kazni, koje su u §. 507. k. z. odredjene proti sklapanju ženitbe protuzakonite u koliko ne bude učinjeno djelo težoj kazni podvrženo; pošto je nadalje ministarstvo pravosudja sporazumno sa ministarstvi unutarnjih posala i bogoštovlja i nastave odpisom od 10. lipnja 1859. br. 7572. (priobćenim obstojalomu hrv. slav. namjestničtvu odpisom ministarstva bogoštovja i nastave od 9. rujna 1859. i oglašenim okružnicom rečenoga namjestničtva od 22. rujna 1859. br. 14.581) sve zemaljske više sudove uključivo i banski stol uputilo, da se ustanova §. 35. ženitbenoga zakona za katolike ima uporavljati i na katoličke dušobrižnike, koji su, preduzev vjenčanje, griešno sudjelovali kod koje povrede zabrana ženitbenih, u spomenutom zakonu ženitbenom ustanovljenih (izim one u §. 11. navedene) te povedenje istrage i odlučivanje o tom spada u nadležnost sudbenih oblasti; pošto po netom spomenutom ministarskom odpisu u onih krajevih, u kojih je proglašen naputak sv. stolice od 30. travnja 1841. a to je cielo područje kraljevinah Hrvatske i Slavonije, sve ono, što je u predidućoj stavci navedeno za katoličke dušobrižnike, vriedi i za dušobrižnike nekatoličkih ženitbenih drugova, pred kojim su ovi u smislu §. 19. ženitbenog zakona očitovali, da stupaju u brak s osobom katoličkom (t. z. mješovite ženitbe), pošto napokon ove ustanove kašnjim zakonskim propisom izvan krieposti stavljene nisu; to kr. zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, obnalazi u sporazumku sa odjeli za unutarnje poslove i pravosudje upravne oblasti na gore iztaknute propise upozoriti sa tim izričnim dodatkom, da kazneno prosudjivanje prekršaja uvodno spomenute zabrane vjenčanja bez pismenoga svjedočanstva o tom, da su ženitbene napoviedi uredno obavljene, spada u nadležnost sudbenih oblasti, koje su dužne kako proti dušobrižnikom tako i proti svim onim, koji pri tom na griešni način sudjeluju, kazneno postupati.

U Zagrebu, dne 20. svibnja 1895.

Grof Khuen Héderváry v. r.

Matrimonia mixta.

Različnost vjere medju kršćanom i odmetnikom, zatim medju kršćani katoličkimi i nekatoličkimi (disparitas cultus inter Christianum et apostatam, neonon Christianum Catholicum et non catholicum).

§. 66. Crkva odurava ženitbe medju kršćani i takovimi, koji su se odmetnuli od kršćanstva. Tako isto kori ona ženitbe medju katolici i nekatoličkimi kršćani i odgovara djecu svoju od ženitba takovih.

§. 79. Jedinoj svetoj stolici rimskoj pripada, vlastitom moćju opraštati zaprieke valjanosti; njoj je takodjer pridržano, podieljivati oprost u prostom zavjetu vjekovite čistoće kao i pri različnosti vjere medju katolici i kršćani nekatoličkimi. (Naputak.)

Georgius Haulik, Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopus Zagrabiensis, Abbas B. Mariae V. de Thopuszka, Inclyti Comitatus de Berzenoze Supremus ac Perpetuus Comes, S. C. et R. A. Majestatis Actualis Intimis Status Consiliarius, nec non Excelsi Banalis Officii in Regnis Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae in Politicis et Juridicis Regius Locumtenens, s. s. Theologiae doctor collegiatus.

Reverendissimis, Admodum Reverendis, Reverendis item Honorabilibus, Cathedrali, et Collegiato Capitulis, Abbatibus, Praepositis, Archi-Diaconis, Vice-Archi-Diaconis, Parochis, & Parochiarum Administratoribus, atque Capellanis, Venerabilibus in Xto Fratribus, & dilectis Filiis Salutem et Paternam Benedictionem!

Quanto Studio Sedes Apostolica intenta semper fuerit, ut *Matrimonii Sacramentum* in sua puritate conservetur, ipsaque administrandi illius ratio ad Ecclesiae Catholicae doctrinam apte exprimendam comparata sit, vetustissimorum temporum monumenta aperte testantur.

Eodem Zelo tuendae Catholicae doctrinae ducti recentiori aetate Pontifices Romani, nihil non egerunt, ut invalescentes hac in parte ab Ecclesiae principiis devotiones corrigerent, & illam praesertim praxim, qua Catholici Personis a Sacris Catholicis alienis, citra adhibitas cautelas ab Ecclesia Catholica requiri solitas vinculo Matrimoniali junguntur emendarent. Hoc scopo sane constitutiones illae: Benedicti XIV. Pii VI-i, Pii VII-i, Pii VIII-i, Leonis XII-i, et Ecclesiam Catholicam nunc feliciter gubernantis Gregorii XVI-i summorum Pontificum emanarunt, quibus cohaerenter ad constantem Ecclesiae Catholicae doctrinam editum est; Catholicorum cum Acatholicis matrimonia, quod

non parum Spiritualis periculi praeseferrent, legibus Ecclesiae interdicta esse, aut si gravis aliquando causa interveniret, quae mixtas huiusmodi nuptias svadere videretur, non aliter eas contrahi posse, quam adjectis opportunis cautelis, tum ne conjux catholicus periculum deserendae fidei subeat, quin potius ille teneri se sciret ad *acatholicum conjugem ab errore, pro viribus retrahendum*, tum etiam ut *proles utriusque sexus ex eo matrimonio procreanda in Catholicae Religionis* Sanctitate *educaretur*, *quae cautelae si absint, obtinerique* nequeant, tum enim vero *Parochorum Catholicorum esse, ut ab adhibendis ritibus Sacris, precibus* & benedictione, omnique hujus modi actu *abstineant*, unde conjici possit, matrimonium tale ab ipsis adprobari ipsosque illi cooperari, et si nihilominus Matrimonii conjunctio instantius urgeatur, ipsos negative saltem se gerere oportere, ut quippe, si nullum aliud Canonicum impedimentum obstet consensum desponsorum mutuum in matrimonialem conjunctionem de praesenti coram se, et duobus vel tribus aliis testibus declarari non impediant, actumque talem, velut valide gestum in librum Copulatorum referant.

Quibus quidem Statutis, ut animo docili Pastores Animarum aeque ac fideles morem gerant, non auctoritas tantum Romani Pontificis pro unitatis centro, et sparsae per orbem totius Ecclesiae Catholicae Capite divinitus constituti, requirit sed momenta etiam rationum cujus pervia facile persvadebunt. — Quis enim non videat cautiones has omnes eo spectare, ut hac in re naturales, divinaeque leges sartae tectae habeantur, quando quidem exploratum est, Catholicas personas, quae nuptias ita conparatae contrahunt, ut se, aut futuram sobolem periculo alienationis a fide, temere committant non modo (verba sunt Pii VIII: Pontificis Romani) Canonicas sanctiones violare, sed directe etiam, gravissimeque in naturalem & Divinam legem peccare? — Aut cum in praecipuos sacramenti Matrimonii fines pertineat, ut populus inde Regno Dei in terris primum, tum etiam in

Coelis idoneus succrescat commitere non potest Ecclesia Catholica, ut auctoritate sua consecrentur et communiantur nuptiae, ex quibus nasciturae proles non in vero Christi grege censeantur? Conjux profecto, quae quantum in se est, futuras soboles ab Ecclesia et Religione illa, quam ipsa velut unam veram, unam divinam, et mediis Salutis instructissimam, profitetur suo ipsa proposito alienas reddit, et exclusas crudelis est in illas, Sublimi Sacramenti indoli, ut quippe conjunctionem Christi cum Ecclesia repraesentet, minime respondet, Ecclesiae intentioni quae in sacramentorum susceptione et administratione summi est momenti, non modo non *obsecundat*, sed se potius opponit; — Conjux igitur talis ad Matrimonii Sacramentum digne suscipiendum vel ministrandum rite disposita nequaquam reputari potest, beneficiorum proinde, quae Conditiones ab Ecclesia, ipsaque Sacramenti natura requisitas sequuntur sua se culpa facit expertem.

Haec velut in praecipuis fidei nostrae principiis fundata vobis omnibus plana esse, atque ex occasione eventuum, qui his temporibus ob hanc ipsam Catholicae Ecclesiae doctrinam Apostolica constantia propugnatam non parum adversitatis quibusdam fidei, munerisque nostri sociis attulerunt, planiora effecta, lubenter nobis persvademus. Cum itaque incolumitatem sacris Ecclesiae Catholicae legibus, principiisque adserendi et jus et onus nobis cumprimis incumbat, adhortamur vos in Domino, vestramque vigilantiam excitamus ut seria vos cura subeat, quo sua in ineundis mixtis connubiis vetustae disciplinae Catholicae tot Conciliaribus, Pontificiisque sanctionibus inculcatae, ubique exacta constet observantia.

Poscimus hoc a vobis, injungimusque eo majori cum fiducia, quo certius tenemus, ordinationi nostrae, nec lege Patria Art. Nr. 1791. expressa obicem poni. — Neque enim articulus hic hoc in puncto aliud praecipit, quam ut *mixta Matrimonia semper coram Parochis Catholicis ineantur,*

benedictionis autem vel rituum sacrorum velut extra spheram suam positorum ne meminit quidem, imo haec consulto ab invicem discriminata fuisse, vix est ambigendum cum statuta in attacto Articulo 26. 1791. de mixtis matrimoniis condita plane sint affinia principiis, quae posterioribus Annis illis vigebant, quaeve in Evangelicorum Matrimonialibus causis dijudicandis interimalem apud nos quoque normam praebere debebant, horum autem praecipium Caput, disriminatio contractus Civilis, *A Matrimonio qua Sacramento*, constituerit. — Sane principia haec in vicinis hereditariis provinciis hodieque vigent, nec tamen eo exporriguntur, ut inde benedictio matrimoniorum in casibus copulationum e regulis Catholicis denegatarum imperetur, aut in illa impertienda Episcoporum, et Cleri conscientiis quaecumque demum vis inferatur. — Praeterea Evangelici, *in sequelam liberi Religionis exercitii* Articulo illo securi redduntur quod *ad nullos actus religionis suae Contrarios cogendi sint,* quod Religionis objecta etiam in coordinatione Scholarum *cuivis religioni propria manere debeant* quod *in illis quae ad religionem pertinent, unice a religionis suae Superioribus dependeant,* quod relate ad ipsas *Disciplinae partes, intacta Religionis libertate* constabiliendus sit certus ordo, *principiis ipsorum Religionis accomodatus.* — Nisi ergo statuere quis velit, Catholicos libero Religionis exercitio destitui, vel, quae jura Evangelicis hoc titulo asserta sunt, eadem Catholicis ex aequo propria esse, proinde in iis, quae circa Matrimonia mixta ad Religionem pertinent, suis ipsos legibus, canonibus principiis regi. — Neque quis existimet, hoc pacto illam legis dispositionem qua mixtis matrimoniis impedimenta in contrarium, quocumque sub protextu ponere cautum est, infringi, non enim impeditur ullus, quominus etiam in casu, quo absque Cautelis per Ecclesiam Catholicam requisitis Matrimonio mixto illigare se vult, si aliud non obstat, Matrimonium tale *coram Parocho proprio, in forma per Concilium Tridentinum praescripta* inire, adeoque Matri-

monium omni sub respectu validum, et ratum contrahere possit. Ad ipsos ritus sacros, preces, et benedictionem, attactam legis dispositionem non extendi, e superioribus indeque maxime patet, quod sicut Evangelici totum hunc articulum *salvis suis principiis* conditum esse identidem declararunt, ita illum, salvis etiam Catholicorum principiis perlatum esse, dubitari nequeat, cujus quidem justae, imo necessariae ad Catholicorum principia habitae, reflexionis, tum in Matrimoniis mixtis, quibuscunque ad Sedes spirituales Catholicorum, ob subversantem Sacramenti rationem revocatis, tum etiam in eo evidens est documentum, quod relata ad sententias de Matrimoniis Evangelicorum per Fora sua latas diserte addatur: effectus illarum civiles tantum ubique pro validis haberi, Episcopos autem ad agnoscendam sic pronunciatam vinculi nullitatem illamque ad Catholicos extendendam non obligari. — Alioquin si id ut principia Catholica intacta maneant in attentionem, dum lex rogaretur non venisse supponatur, sequetur etiam impedimento ligaminis, ordinis, voto, irretitos si modo mixtum matrimonium inire velint, a tali ineundo nec horum impedimentorum praetextu removeri posse, cum si hoc fieret, ineundis mixtis Matrimoniis impedimenta ponerentur.

Objici quidem solet usum a condita lege illum viguisse, ut etiam dum alterius Religionis vir, reversalibus, vel alio cautelae genere, ad proles omnes in Catholica Religione educandas non se obligavit, Matrimonium mixtum nihilominus ritu sacro administraretur; verum usus hic sicut ab initio non per legem Civilem introductus, nec vigore illius continuatus fuit ita ut porro continuetur, illius virtute urgeri eo minus potest, quod in projecto legis suae majestati sacratissimae novissime substrato, diserte recognoscatur, Matrimonia *mixta coram Parocho Catholico* etiam absque benedictione hucdum inita ceteroquin valida esse. — Indulgentia Cleri Catholici a sincero colendae pacis studio profecta, paucitas mixtorum Matrimoniorum, et vel maxime possibi-

litas medio ultronei non Catholicorum virorum in educationem prolium Catholicam assensus, aut *medio reversalium* quae vix restrictionibus per Augustum Josephum 2-m. introductis solutae mox amplius invalescere coeperunt, obtinendi id quod principia Catholica fieri poscebant, in causa fuerunt, ut usus ille non interrumperetur. Ast nunc omnia aliter comparata sunt, religionariae quaestiones ad mutandum usque, adeo in substantialibus punctis Articulum 26-m. 1791.-i tendentes, altera jam vice ad discussiones diaetales pertractae, et conclusa per modum projecti, legis, suae Majestati sacratissimae jam etiam substrata sunt; deviationes a positiva lege cum non exigo Catholicae Religionis praejudicio invalescentes ac per has provocati recursus longe maxima sui parte e mixtis matrimoniis in dies magis multiplicatis profluunt. Indifferentismus in Religione ampliora in dies incrementa capit, ingentemque parat rei Catholicae ruinam. Reversales multo rariores effectae sunt, eoque res propemodum deductae esse videntur, ut efficacia, qua ante hac apud Civiles jurisdictiones pollebant, plene exuantur. Denique isthoc disciplinae Catholicae caput, in tantam positum est hac aetate lucem, ut quid agendum sit? adhuc non videre, vel in luce ambulare nolle, tantundem sit, ac Pastoris Officium prodere.

Interest itaque Dilecti in Christo Fratres ac Filii, ut operam conatusque vestros ad propulsanda ulteriora discrimina, restabiliendamque rectam Ecclesiae praxim Nobiscum jungere ne tardetis. Inprimis autem sedula sit vobis cura fideli populo nervose cum omni tamen mansvetudine inculcare, quid nam veros Catholicos de institutione matrimonii, de finibus illius, dignitate, per aditam a Christo Domino sacramenti rationem, nuptiis conciliata; de perpetuitate vinculi, — obligationibus Conjugum, tum erga se invicem, tum erga proles, ac in obligationibus his, illa cumprimis quo educationem harum in disciplina, et correptione Domini, Religionisque Catholicae sanctitate procu-

randam respicit, credere, sentire, et fidei, morumque regulis convenienter agere oporteat? qua animi praeparatione Conjuges ad matrimonii sacramentum digne suscipiendum, accedere, quave animi pietate, augendae sanctificanti gratiae intenti esse debeant? Hae porro institutiones e genuinis fontibus haustae, tum in Catechesibus, et sacris sermonibus tum aliis quibusvis opportunis occasionibus, ea assiduitate proponantur, ut in fidelium Animis firmas radices agant, ipsosque, probe cognitis sanctis Catholicorum Conjugum officiis, ad eadem rite etiam implenda pronos proclivesque reddant.

Si demum Sponsi *diversae Religionis* ad ineundum Matrimonium vobis se sistant, eotum ultra praevias Catholicis omnibus impendendas institutiones, diligenter moneatur Catholica sponsa, ut meminerint firmissimum illud Religionis nostrae Dogma, quod extra veram Catholicam fidem non sit salus; proinde agnoscat, se non tantum ad periculum prodendae fidei abs se propulsandum gravissime obligari, sed etiam in filios, quos a Deo expectat, jam nunc iniquissime acturam, si tales contraxerit nuptias in quibus sciat, illorum educationem facto suo a fide Catholica alienam futuram esse, non minus itaque obligari ipsam, ut sponsum suum eo flectere adnitatur, quo is sponsione in scriptum relata, vel coram idoneis testibus deprompta validam cautionem de prolibus utriusque sexus in Religione Catholica educandis interponat. Qua in re si Parochi sincera studia in irritum caderent ac sponsi vero proposito suo matrimonium secum ineundi perseveranter insisterent, declaret Parochus, se a nuptiis his benedicendis, et quocunque ritu sacro communiendis, Ecclesiae Catholicae lege, & Doctrina prohiberi; nequaquam vero impediri abs se, quo minus legi Patriae satisfiat, iidem proinde desponsi suum in Matrimonialem conjunctionem consensum coram ipso et duobus vel tribus testibus declarare, hacque ratione validum & ratum Matrimonium inire possint.

Caeterum prudentiam vestram Pastoralem in eo magnopere excitamus, ut in sermonibus de hoc objecto conferendis, in actibus item hanc matrimonii ineundi rationem attinentibus nihil intercurrat, quod in aliter sentientum vilipendium accipi aut irritationem aliorum provocare possit, sed potius ex omni vestra agendi & loquendi ratione palam fiat: Catholicos sacerdotes, non alio quam officii sui adimplendi Spiritu animari, ut quippe in iis quae Religionis sunt, Ecclesiae regulas servent, in iis autem quae civilis sunt ordinis Patriae leges custodiant.

Haec quantum ad rituale sacrum in spiritualibus pro potestate, quae nobis, licet Indignis Divinae nostrae missionis virtute obtigit vobis dilecti in Christo fratres & filii interea etiam dum super nonnullis prout neccessitas feret sedes Apostolica consuli poterit praestituentes, hortamur vos & obsecramus, ut quod etiam Apostolus identidem praecipit »idem sapiatis, in eadem permaneatis regula in omnibus summentes scutum Fidei, et galeam salutis, et gladium Spiritus quod est verbum Dei, et pax Dei quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et intelligentias vestras in Christo Jesu. Datum Zagrabiae in Arce solitae Residentiae nostrae Episcopalis die 2-a mensis Julii Anno Domini 1840.

Georgius Episcopus mp.
L. S.

Ad gratiosum mandatum suae
Excellentiae Episcopalis
Alexander Shnelecz m. p.
S Sedis jurat Actuarius.

Nr. 1260.

Ex Advolutis Pastoralibus meis litteris sub hodierno ad universum Dioeceseos meae Clerum dimissis, perspicient Praettae DVestrae quid dehinc relate *ad mixta Matrimonia debeat abservari*, quo quidem ex mutua cunctorum ad Coronam Hungariae pertinentium Praesulum consensione, taliter proscripta, inviolabilem agendorum Normam pro Praettis DVestris constituent. Quo autem iis certius optatus respondeat effectus, *nonnulla adhuc Cynosurae* instar hisce in Do-

mino censui praestituenda, inprimis in mixtis Matrimoniis dum de Sponsae in Catholica Religione perseverantia, & prolium omnium in hac instituenda educatione securitas requisita adest, idem in copulandis Conjugibus modus qui hactenus viguit, adeoque precibus, et benedictione adhibendus erit. Si autem hujusmodi securitas non praebeatur, cum in casu hoc magnopere intersit, ut uniformis in procedendo modus isque activam sacerdotis cooperationem quantum possibile est excludens observetur scopo hoc sequentes praestituuntur regulae. 1-o Matrimonio tali *Promulgationes trinae*, consveto modo, in sensu instructionis ad Episcopos Bavariae Authoritate summi Pontificis datae praemittantur, intra promulgandum tamen, Religionis cui partes addictae sunt mentio non fiat. 2-o. Tam antequam cum primis intermedio Promulgationum tempore, *institutio* omni cum discretione impendenda, *parti Catholicae* non solum non subtrahatur quin potius illi, *qua licet diligentia insistatur*. 3. Matrimonium tale non quidem in loco sacro, loco tamen honesto, aedibus v. c. Parochialibus ineatur & Parochus, vel cum ejus licentia alius sacerdos nullis quidem sacris vestibus, adeoque *non stola non Rocheto, habitu tamen Ecclesiastico indutus*, et ad modestam gravitatem compositus citra faciendum libri ritualis, vel precum sacrarum, aut ritus sacri usum coram duobus, aut tribus testibus declarationem mutui in Matrimonium consensus exaudiat. 4-o. Ut haec mutui consensus declaratio nulli exceptioni obnoxia sit vir his verbis exprimet:

Ego N. N. in Conjugem accipio N. N. honestam personam non ipsam deseram usque meam, & illius mortem in quacunque vicissitudine, sic me Deus adjuvet.

5-o. Postquam haec peracta sunt, Parochus matrimonium tale eadem qua in aliis matrimoniis uti oportet, exactitudine libro Copulatorum inserat. 6-o. Moneat Conjuges, quod Matrimonio valido & rato conjuncti sint, cujus indis solubilitas aliique legitimi effectus non secus ac in aliis Matrimoniis extra omne dubium positi sint, 7-o. Casus difficiliores fine acipiendae congruae inviationis ad Officium Dioecesanum referrendi erunt.

Denique cum permultum intersit in iis, quae ad matrimonium pertinent, Animarum curatores quo licet penitius esse instructos, quo videlicet & ipsi in occurrentibus casibus quid agendum sit cognoscere & fideles suos debite instituere & rationem verbi postulantibus reddere possint Encyclicas Celsissimi a Rssimi Principis Primatis ad Dioeceses suas de dto 10-re Junii Anni C. dimissas in advoluto exemplo cum Praettis DVestris communico quas tanquam meo etiam Calculo penitus probatas velim considerare proque agendorum Norma accipi.

Denique cuncta haec cunctarum Parochiarum Protocolis inseri ac secus etiam in gravi hoc nostris praesertim temporibus magnam attentionem mixtorum Matrimoniorum negotio omni cum prudentia circumspectione, et purissima intentione Dnes Vestras procedi cupio ne vituperio ministerii nostri ac justis subsumptionibus quaqua ratione ansa suppeditetur. Datum Zagrabiae die 2-a. Mensis Julii Anno Domini 1840-o.

Addictissimus in Christo.
Georgius Episcopus m. p.

Nr. 178.

Etsi ex Pastoralibus meis dtto 2-o. Julii a. p. sub Nr. 1260 exaratis litteris, eisque adcopulata instructione, pttlatae D. Vestrae perspicere potuerint; quid relate *ad matrimonia mixta* dehinc debeat observari, nihilominus cum plures in nexu praeviae instructionis enatae sint quaestiones, metusque obortus fuerit: ne in defectu resolutionis earumdem sacri animarum curiones in emergentibus casibus adhaereant aut diverso calle procedant; inviationes sub ./· adjacentes pro uberiori directione et observantia deservituras cum iisdem D. Vestris isthic communico eo subnexo: ut tam has Protocollis Parochiarum suarum de verbo ad verbum inferendas

quam et priores instructiones circa matrimonia mixta sub praecitato dato acceptas, repetita et attenta lectione in animum revocent, omnem in hoc, praesenti cumprimis tempore, summi momenti negotio, diligentiam, prudentiam, et adcurationem adhibeant, et proscripta abhinc sub gravi responsionis, et mihi, et propriae conscientiae reddenda onere ad amussim observent. Datum Zagrabiae e Consistorio nostro Episcopali die 22-a. Januarii 1841. celebrato. Addictissimus in Christo Georgius Eppus mp.

Nr. 178.

Queritur *1-o. An sponsa catholica, quae sciens masculas suas* proles in acatholica Religione educandas esse, viro acatholico nubit, *in Tribunali Poenitentiae sacramentaliter absolvi possit?* qualiterve talis hac matrimonii contrahendi occasione tractanda veniat? — Ad Primum: sponsa catholica in proposito casu masculas suas protes non in Religione catholica, sed ab hac aliena confessione educandas reliquendo, taliterque Salutis aeternae discrimini exponendo non tantum in canonicas sanctiones, sed etiam in legem naturalem, et Divinam gravissime peccat, absolvi proin non potest; e re potius erit, ipsam praevie in omni charitate admonere, ut ad vitandum, quod forte e non obtenta sacramentali absolutione oriri posset, offendiculum in hoc animae suo statu nec ad Tribunal Poenitentiae, multo minus ad sacram Communionem accedat. — Si tamen in Matrimonio jam constituta in cor suum redeat, sincera reatus sui poenitudine ducatur, et quantum in se est, malum ab se causatum reparare studeat, quamvis id fortasse propter subversantia obstacula non possit: absolvenda est, cum Sancta mater Ecclesia viscera misericordiae nunquam praecludat vere poenitentibus. — Caeterum probari non potest illorum sacrorum curionum agendi ratio, qui, ut primum securitatem de Catholica omnium prolium educatione non praeberi comperiunt, illico omnem de sponsa tali sollicitudinem deponendo, ulteriorem etiam illius institutionem intermittunt. Immo vero dupplicata solertia incumbendum est, hujusmodi sponsae instructioni, diligenter exponendo, quid de fide vera et salvifica tenere debeat, esse quippe hanc ad salutem necessariam indispensabiliter juxta illud apostoli dictum: *Sine fide impossibile est placere Deo;* illud item Salvatoris effatum: *qui crediderit, salvus erit, qui non crediderit, condemnabitur.* Fidem porro requiri non mancam, non vacillantem, non talem, cujus placita suo quis arbitrio deligit, sed fidem requiri integram, firmam; Xti et apostolorum authoritate nixam, atque Ecclesiae infallibili magisterio propositam. Exponi ultro debet matrimonio hoc, prout illud sponsa inire cupit, ut nempe nasciturae soboles non Ecclesiae Catholicae, sed ab hac alienae Confessioni accrescant, illud sacramenti Matrimonii scopum, ut Regno Dei in terris, ac in Coelo nova accedant incrementa, novi succrescant cives, interverti; sed et illam Xti Domini Matrimonii Sacramentum instituentis Voluntatem, ut illud suae cum Ecclesia conjunctionis imago sit, frustrari ubi enim eadem fides, idemque Religionis vinculum animos non conjungit; quomodo ibi Xti cum Ecclesia conjunctio relucere posset? exponi denique debet, his gravissimis motivis, et aliis fidei articulis, pietatisque impedimentis, quibus matrimonia talia plerumque irretita sunt, eo permotam esse Ecclesiam Catholicam, ut illa legibus suis prohibere, nec alias, quam si pericula a Conjuge Catholica et prolibus per idoneas cautiones averterentur, indulgeret. Facere hoc Ecclesiam unice e sincera de salute fidelium sollicitudine; quare obsequium deberi his Ecclesiae legibus, et si quis hoc detrectet, contra talem insonare illa Xti verba: *qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus;* illud item ad Apostolos dictum: *qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit.* Concludi debet demum, sponsam, quae sic manifeste fidem suam vilipendit; Xti, ac ejus Ecclesiae scopum, intentionem, leges intervertit, ac infringit, sed et gravissimam circa proles obligationem, illam nempe: quae aeternam illarum

Salutem in tuto collocandam respicit, aliis considerationibus passim mundanis et frivolis postponit, expectare nullo modo posse, ut talis suae matrimoniali Conjunctioni Ecclesia Catholica, sive hujus nomine, et authoritate fungens Sacerdos Catholicus confirmationem et adprobationem addat, administratione Rituum Sacrorum et benedictione; immo vero se quoque Parochum nempe Conscientiae suae dictamine prohiberi, quominus quaestionatae Sponsae hoc administrare possit sed quod potest, in eo consistere: ut praemissis consvetis promulgationibus, nulloque impedimento detecto, in sua praesentia, et adhuc coram duobus vel tribus testibus eadem Sponsa, et suus sponsus mutuum in matrimonialem conjunctionem Consensum declaret, id ipsumque in librum matricularem inseratur; fieri hoc in obsequium legis Patriae, ne nimirum queri possint sponsi, ipsos ab ineundo vero et valido Matrimonio impediri. Doctrina haec per summos apices hic delibata, quoties occasio fert, adeoque iteratis vicibus in omni charitate, et patientia, vitando quemvis amarum zelum, proponi debet Catholico sponso, eoque institutio ejus dirigi, ut de fide, de Matrimonii Sanctitate, disciplina, item et legibus, quibus Ecclesia Catholica Matrimonii Sacramentum munire et custodire voluit, obligationibus denique Conjugi Catholico, tum quoad alia, tum praecipue quoad prolium educationem incumbentibus, solide, riteque sit informata; quod quidem ut hac ineundi Matrimonii occasione facilius, et majori cum fructu fieri valeat, meminisse oportet SS. Curiones institutiones tales etiam in sermonibus sacris populo Catholico frequenter, et enucleatius proponendas esse. De ipsa autem cautione, sive sponsione quoad Catholicam prolium omnium educationem, non cum sponso acatholico, velut extra jurisdictionem Catholici Sacerdotis posito, sed sponsa Catholica aut cum hujus parentibus, vel illorum vices gerentibus oportet agere, sponsamque statim, dum Matrimonium insinuatur, certiorem reddere, quod nisi cum acatholico sponso suo ita convenerit, ut proles omnes in

catholica Religione educentur, cum precibus et benedictione copulari non possit; simul autem motivis supra adductis eo permovenda erit, ut aput sponsum suum efficere satagat quo is requisitam illam cautionem, si hanc libere sponteque edere non refugit, scripto comprehensam, ad manus suas, sponsae nempe consignet; ab hac ad Parochum, quin hunc intervenire sit necesse perferendam. Eo praestito, et institutione interim irremisse continuata, copulatio more alias consveto peragenda erit; cautione autem tali non praestita Matrimonium iis tantum observatis, quo ad valorem et essentiam illius pertinent, id est per modum asistentiae passivae, juxta Normam in Encyclicis diei 2-o. Julii e. a. et adnexa illis instructione praescriptam, celebrabitur. Quaeritur *2-do An mulieri Catholicae post Matrimonium cum Acatholico* Viro, ita, prout sub Nro. 1-o. quaeritur, initum *benedictio post nuptialis,* ubi illa in usu est, *item introductio in Ecclesiam post puerperium* administranda sit? — Ad secundum, introductio seu benedictio talium Conjugum post nuptias tam parum adhibenda est, quam parum adhiberi potuit benedictio tempore Matrimonii celebrati; hoc enim utrobique adprobationem authoritate Ecclesiae factam indicat. Introductio autem puerperae cum prole, quae apud Catholicos baptisata est, et Ecclesiae Catholicae succrescit, ejusque membrum futura est, fieri omnino potest, et preces pro hoc actu praescriptae absolvi possunt; hic enim Ritus ipsam Matrimonii adprobationem non importat, sed ad prolem, ejusque Matrem, quae ambae Ecclesiae catholicae membra sunt, Deo commendandam refertur. Interest praeterea, ut hujuscemodi Matribus Catholicis occasiones non desint, quibus ab illa, quae ipsis qua Catholicis Matribus incumbunt, explenda reflectantur. Idem nihilominus in Casu, quo proles apud Acatholicos baptisari debet, et ab Ecclesia catholica abstrahitur, fieri nequit; quomodo enim is, qui ad Ecclesiam Catholicam non pertinet, in hujus gremium Religioso ritu introduci, et praesentari possit, non apparet.

Ne tamen catholicae matres, hoc in casu repulsam ferendo, confusioni alicui exponantur, indeque ab Ecclesia Catholica magis alineae reddantur, ipsas praevie de hoc disciplinae capite, omni cum discretione admonere, eoque instruere oportet ut pro introductione in simili casu ad Ecclesiam Catholicam venire nolint. Quaeritur 3-io. *Quis modus tendendus sit in promulgationibus* mixtorum matrimoniorum? — Ad tertium: si matrimonia mixta sola promulganda sint, loco solitae formae promulgationibus alias praemitti solitae dicatur: *Jemlyu vu histvo N. N.* si vero Matrimonia talia cum aliis pure catholicis denuntianda sint, haec omnia praemittantur, ac illis mixta matrimonia subjungantur cum interjectione: *jemlu vu histvo zvan oveh itd.* Stola vero etiam sub promulgatione mixtorum Matrimoniorum retineri potest, cum absque populi offendiculo removeri semper vix possit. — Quaeritur 4-to. An in casu illo, dum Parochus passive tantum asistit mixto Matrimonio, stolaris praestatio locum habeat? — Ad quartum: in proposito casu a praetendenda stolari obventione abstinendum est ea etiam ex Causa, quod Parochus tunc testem potius authorisabilem. sive pro excipiendo Matrimoniali contrahentium consensu legaliter qualificatum agat. Ceterum si quis Curatorum propterea in proventibus suis Parochialibus quodpiam praejudicium sibi inferri putaverit, casum, in specifico huic officio Diocesano insinuet. — Quaeritur 5-to. Quae foret praescribenda formula pro elargienda dimissione sponsae Catholicae ex propria Parochia ad aliam, quae a proprio Parocho ad alium Sacerdotem? quae item norma immatriculationis mixtorum idmodi Matrimoniorum? quo denique tenore exarandi Extractus Matriculares de his Matrimoniis? — Ad quintum: In proposito Casu dimissoriae his verbis concipiendae forent: *Sponsalia inter N. N. tribus distinctis vicibus in Ecclesia Parochiali N. denunciata fuisse, nullumque praeter vetitum Ecclesiae ob disparem Religionem impedimentum innotuisse, sicut in fidem subscriptus testor, ita ad excipiendum mutuum eorundem Sponsorum in matrimonialem*

conjunctionem consensum Parocho N. N. vel Sacerdoti N. N. vices meas defero. Forma autem, imatriculationis aliis praescriptis Rubricis plene conformis tenenda est, unice in Rubricam *copulans* inserenda erunt hoc verba: *mutuum in matrimonium consensum declararunt coram Parocho N. N. vel Sacerdote N. N. in aedibus Parochiae N.* Haec forma vix aliquid diverget a praescriptis Rubricis, et tamen passivam asistentiam sufficienter, simulque ita modeste indicabit, ut per id nemo offendi possit. — Juxta hic praemissam immatriculationis formam facile erit etiam *Extractus Matriculares* de initis hujusmodi matrimoniis expedire, cum hic caeteroquin tenori matriculae adamussim cohaerere debeant. — Quaeritur. 6-o. Num declaratio sponsi, et sponsae consensum in Matrimonium de praesenii exprimens, verba item juramenti suggeri vel praelegi per Parochum possint? — Ad sextum: si desponsi Matrimonium ineuntes idiotae sint, et rudes, vel sponsae verecundia id exposcat, in suggerendis verbis mutuum Consensum, vel juramenli formam exprimentibus abhorendum non est, cum secus in multis Casibus ipse matrimonii valor quaestionibus implicari, et Ecclesiae Catholicae magna invidia conflari possit. Caeteroquin in ipso passivo asistentiae Casu Parochus non tam Sacerdotis, ad obeundas sacras functiones missi, quam testis qualificati vices sustinet. — Sunt etiam aliae quaestiones suboriri queuntes, quae tamen ita a variis, et saepe minutis circumstantiis pendent, ut aegre posint sub certam Regulam cogi; sed illarum solutio discreto usui, et prudentiae pastorali relinqui debeat. Datum Zagrabiae 29-a. Januarii 1841.

Breve Gregorii XVI. PP. ad Primatem et ad Archiepisoopos Regni Hungariae circa matrimonia mixta dd. 30. April. 1841.

Ven. fratres etc. Quas vestro et communi istius Regni Antistitum nomine ad Nos per Ven. fratrem Josephum Episcopum Csanadiensem misistis, obsequentissimae literae partim moeroris, partim laetitiae causa Nobis exstiterunt.

Et sane cum pro Apostolici muneris officio sacrae doctrinae et disciplinae integritati cavere studiosissime debeamus: non possumus non moleste ferre, quidquid in earum discrimen induci fortasse contingat. Exploratum porro satis superque est, quid Ecclesia de matrimoniis Catholicos inter et Acatholicos perpetuo senserit. Ipsa nimirum tamquam illicitas planeque perniciosas semper habuit eiusmodi nuptias tum ob flagitiosam in divinis rebus communionem, tum ob impendens Catholico coniugi perversionis periculum, pravamque sobolis institutionem. Atque huc omnino pertinent antiquissimi Canones illas severe interdicentes, et recentiores summorum Pontificum sanctiones, a quibus speciatim recensendis iuvat abstinere, cum ea abunde sufficiant, quae in rem disseruit insignis memoriae Praedecessor Noster Benedictus XIV. in Encyclicis literis ad Poloniae Regni Episcopos, atque in celebratissimo opere, quod de Synodo Dioecesana inscriptum est. Quodsi alicubi propter locorum ac temporum difficultatem talia connubia tolerentur: id profecto ad eam referendum est aequanimitatem, quae nulla ratione adprobationis vel consensus cuiuspiam loco habenda sit, sed merae patientiae, quam ad maiora vitanda mala affert necessitas, non voluntas; quemadmodum in data ad Archiep. Moguntinum die 9. Octobr. 1803 epistola fel. rec. Pius VII. Decessoris sui ad Episcopos Vratislaviensem, Rosnaviensem, Scepusiensem responsiones commemorans, sapienter animadvertit. Hinc etiam accidit, ut, si aliquid de canonum severitate remittens haec Apostolica Sedes mixta istiusmodi matrimonia quandoque permisit, id gravibus duntaxat de causis, aegreque admodum fecerit, et nonnisi expressa sub conditione de praemittendis opportunis cautionibus non modo ut coniux Catholicus ab Acatholico perverti non posset, quin potius ille teneri se sciret ad hunc pro viribus ab errore retrahendum, sed insuper ut proles utriusque sexus ex hisce coniugiis procreanda in Catholicae Religionis sanctitate omnino educaretur. Quae certe cautiones in ipsa divina

et naturali lege fundantur, in quam procul dubio gravissime peccat, quisquis se vel futuram sobolem perversionis periculo temere committit. Jam vero ex praedictis vestris literis comperimus, per istius Regni Dioeceses abusum communiter inolevisse, ut matrimonia Catholicos inter et Acatholicos, nulla licet accedente Ecclesiae dispensatione, nec praeviis necessariis cautionibus, per Catholicos Parochos benedictione sacrisque ritibus honestarentur. Ac propterea intelligitis, Vener. fratres, quam graviter exinde affici debuerimus, maxime cum invectam ita lateque propagatam perspiceremus omnimodam mixtarum nuptiarum libertatem, atque adeo magis in dies promotum funestissimum, uti vocant, indifferentismum in Religionis negotio intra vastissimi illius Regni fines, quod antea Catholicae fidei gloria tantopere praestabat. Nec sane dissimulamus, Nos sanctissimi quo fungimur muneris partes minime fuisse praetermissuros, si scilicet res pridem innotuisset. Hanc autem silentii Nostri causam ex eo etiam vobis pronum est coniicere, quod vel nuperis temporibus nulla prorsus ad promiscuas nuptias isthic ineundas Apostolica dispensatio fuerit concessa nisi praescriptis necessariis conditionibus, iniunctisque regulis, quae ex Sanctae huius Sedis instituto servari consueverunt.

Inter haec tamen non parum solatii Nobis allatum est, quod uno tempore de ingruenti malo certiores facti, didicerimus pariter adhibita per vos Collegasque vestros studia ad illud opportune medendum. Et superabundavit quidem gaudio cor Nostrum, cum noverimus, quo coniunctim zelo inflammemini, ut Catholicae fidei puritas illaese usque permaneat; quaque unanimiter hanc Apostolicam Sedem, Veritatis ducem et magistram, observantia ac devotione prosequamini, ad illius nutum crediti vobis pastoralis officii rationem sedulo dirigentes. Ubi enim docti Nostris in rem ipsam declarationibus ad alias regiones spectantibus, perpendistis, praxim, quae isthic invaluerat, Ecclesiae principiis, ac legibus penitus adversari, ac proinde sine gravi periculo tolerari per

vos diutius non posse: minime dubitastis communi consilio atque opera eidem tollendae ut par erat insistere, parati etiam fortiter sustinere pericula, si quae forent pro aeterna vestra gregisque salute obeunda. Ad Nostram autem laetitiam complendam accesserunt uberes fructus, qui ex Vestris curis illico dimanarunt. Neque enim ignoramus, quam fideliter Parochi, et reliquus Clerus Vestris ea de re monitis praeceptisque fuerint obsequuti, ita, ut, illegitima consuetudine iam passim sublata, primaeve sacrorum Canonum disciplinae consultum sit. Itaque gratulamur Vobis maiorem in modum, Vener. fratres, et gratias agentes Deo, qui Vosmetipsos in fidei suae ac doctrinae tutelam fortitudine induit ex alto, hortari ac vehementius etiam excitare non desistimus, ut pari firmitate atque constantia pergatis Catholicae Ecclesiae causam propugnare, ne pravus usus uspiam reviviscat, et si quod adhuc superest illius germen funditus eradicetur. Interim vero non potuimus non attente respicere ad ea omnia, quae in memoratis Vestris literis addebatis, exponentes nimirum gravissimas circumstantiarum difficultates, unde permoti ac propemodum coacti tolerandum censuistis, ut, siquando Catholicus vir aut mulier, conantibus licet contra per debitas suasiones hortationesque sacris pastoribus, in contrahendi mixti matrimonii citra necessarias cautiones sententia persistat, nec aliunde res absque maiori Catholicae Religionis discrimine valeat impediri: tum parochi matrimonio ipsi passive tantum intersint ab omni religioso ritu et a quovis adprobationis indicio prorsus abstinendo. Qua quidem providentiae forma dum propositum Vobis erat praesenti necessitati prudenter occurrere, arduum huiusmodi negotium ad nos quamprimum deferendum statuistis, assensum in id Nostrum impetraturi, quem ex urgenti causarum concursu praesumi tunc quodammodo posse arbitrabamini. Et reapse Nos, qui, ceteroquin sanctissimis Catholicae doctrinae institutis integre retinendis iugiter intenti, nequaquam omittimus calamitosis istarum regionum circumstantiis ortisque

inde Vestris angustiis pro tradita Nobis potestate subvenire: quin susceptam per Vos consilii rationem improbemus, petitioni Vestrae ducimus indulgendum. Idque facimus congruenter ad ea, quae et nos ipsi Praedecessorum Nostrorum exemplo circa aliarum ditionum loca haud ita pridem tolerantes admisimus; et iam ante alter illorum, sanctae nempe memoriae Pius VI. pro aliqua ipsiusmet Hungarici Regni Dioecesi pluries declaraverat. Is namque in responsione, quam tum anno 1782. Vindobonae degens, tum subsequenti post suum in urbem reditum dandam mandavit Episcopo Scepusiensi, quamque huius Successori anno 1795. iterari iussit, ita de mixtis connubiis in iis temporum adiunctis agens mentem suam aperuit: »Quaecunque scilitet de hac re latae essent leges, oportere, ut Episcopus et Parochi studiose et prudenter curent, ne huiusmodi matrimonia fiant, et, si contrahantur, ut proles universa in Catholica Religione educetur: quoties vero, ipsis invitis, secus fuerit factum, abstineant semper a nuptiali benedictione impertienda, eorumque praesentia, si necessitas urgeat, sit tantummodo materialis, neque actibus et declarationibus coniungatur, quae confirment vel adprobent prolem aliter quam in Religione Catholica posse educari.«

Siquidem igitur, Venerabiles Fratres, in Regni istius Dioecesibus ex temporum, locorum, ac personarum conditione quandoque contingat, ut matrimonium acatholici viri cum catholica muliere et vicissim, deficientibus licet cautionibus ab Ecclesia praescriptis, absque maioris mali scandalique periculo in Religionis perniciem interverti omnino non possit, simulque (verbis utimur gloriosae memoriae Pii VII. in supranunciata epistola ad Archiep. Moguntinum) in Ecclesiae utilitatem et commune bonum vergere posse dignoscatur, si huiusmodi nuptiae quantum libet vetitae et illicitae coram Catholico Parocho potius quam coram ministro haeretico, ad quem partes facile confugerent, celebrentur: tunc Parochus Catholicus aliusve Sacerdos eius vice fungens poterit

iisdem nuptiis materiali tantum praesentia, excluso quovis ecclesiastico ritu, adesse, perinde ac si partes unice ageret meri testis, ut aiunt, qualificati, seu auctorisabilis, ita scilicet, ut utriusque coniugis audito consensu deinceps pro suo officio actum valide gestum in matrimoniorum librum referre queat. His tamen in circumstantiis, uti idem Decessor Noster apposite commendabat, haud impari imo maiori etiam conatu et studio per Episcopos et Parochos elaborandum est, ut a Catholica parte perversionis periculum, quoad fieri poterit, amoveatur, ut prolis utriusque sexus educationi in Religione Catholica, quo meliori modo fas erit, cautum sit, atque ut coniux Catholicae fidei adhaerens serio admoneatur de obligatione, qua tenetur, curandi pro viribus acatholici coniugis conversionem, quod ad veniam patratorum criminum facilius a Deo obtinendam erit opportunissimum.

Ceterum intime dolentes, quod haec tolerantiae ratio erga Regnum professione Catholicae Religionis insigne fuerit ineunda, sincerissime coram Deo profitemur, Nos ad ipsam unica de causa adduci, seu verius pertrahi, ne graviora Ecclesiae Catholicae incommoda obveniant. Idcirco Vos, Venerabiles fratres, cunctosque collegas Vestros per viscera Jesu Christi, cuius personam, immerentes utique, gerimus in terris, tota animi contentione obtestamur, ut id demum in tam gravi negotio agere studeatis, quod implorato Spiritus S. lumine, istiusmodi fini revera censueritis respondere. Atque illud una simul satagite, ne tali tollerantiae ratione erga homines mixta connubia illicite contracturos fiat, ut in Catholico populo extenuetur memoria Canonum ea matrimonia detestantium, et constantissimae curae, qua Sancta Mater Ecclesia filios suos avertere studet ab illis in suarum animarum iacturam contrahendis. His Vestrum aliorumque sodalium Antistitum et Parochorum erit in erudiendis sive privatim sive publice fidelibus flagrantiori in posterum zelo doctrinam et leges ad connubia eadem pertinentes commemorare, accuratamque earum custodiam iniungere. Haec omnia ex spectata Vestra religione, fide, et in hanc Beati Petri Cathedram reverentia Nobis certissime pollicentes, coelestis auxilii auspicem, et Paternae Nostrae caritatis testem Apostolicam Benedictionem Vobis, universisque Collegis Vestris cum proprio cuiusque grege communicandam peramanter impertimur. Datum Romae apud S. Petrum die 30. Aprilis a. 1841. etc.

Instructio Cardinalis Lambruschini ad Primatem, Archiepiscopos et Episcopos in Hung. Regno circa matrimonia mixta dd. 30. April. 1841.

Memores officii, quo assidue tenentur, advigilare, ut Catholicae fidei puritas et sacrae disciplinae integritas nihil unquam detrimenti capiat, Hungarici Regni Antistites, ubi primum animadverterunt, invectam illic praxim benedicendi ac religiosis ritibus honestandi matrimonia, quae Catholicos inter et Acatholicos, nulla praevia Ecclesiae dispensatione, neglectisque necessariis cautionibus, iniri consueverant, utpote sanctissimis Religionis nostrae principiis et canonum statutis repugnantem, diutius citra grave piaculum tolerari non posse: omnem unanimiter curam atque operam impendere non distulerunt ad opportuna tanto huic malo remedia comparanda. At sicuti laetandum ipsis fuit de fideli Parochorum et reliqui cleri studio in pastoralibus documentis monitisque perficiendis: ita pariter praesenserunt, quot quantisque difficultatibus ac molestiis sese atque illos his de causis obiicerent. Eiusmodi namque praesunt Dioecesibus, ubi Acatholicorum pars Catholicorum saepe numerum exaequat, et nonnumquam etiam excedit: atque adeo tales inibi leges vigent, quibus ratione inductae pridem utrimque civilium iurium aequalitatis, et consilio tuendae publicae pacis ac quietis, libertatem mixtas nuptias ineudi fovent, proindeque cum canonicis ea de re sanctionibus conciliari minime possunt. Nec reapse multum abfuit, ut in maximas redigerentur angustias; cum ex una parte nequirent Dei Ecclesiaeque causam pro-

dere, ex altera vero violatae legis patriae perturbatique inde ordinis tam ipsi quam inferiores sacrorum ministri insimularentur. In hac difficili conditione positi, eoque, insuper spectantes, ut imminentia Catholicae Religioni graviora incommoda prudenter averterent, subditumque sibi Clerum adversariorum iurgiis ac vexationibus eriperent, nec non iis potissimum ex leviori sexu prospicerent, quae ob negatam omnino illicitis suis nuptiis Catholici sacerdotis praesentiam a fide facile essent defecturae: in sententiam devenerunt tolerandi ex praesumpo sedis Apostolicae assensu, ut Parochi iisdem nuptiis, siquidem absque maioris mali periculo interverti non possent, passive tantum, exclusisque penitus sacris ritibus, adessent. Mox autem re ad ipsam sanctam sedem obsequentissime delata, fusiusque expositis angustiis, quae ex ingravescentibus in dies impedimentis Clero videtur impendere, tum per literas ad sanctissimum Dominum Nostrum Gregorium PP. XVI. communi nomine datas, tum per legatum huc votorum suorum interpretem Episcopum Csanadiensem initi abs se consilii ratihabitionem, simulque opportunum super universo hoc negotio Apostolicae auctoritatis auxilium atque adiumentum magna cum animi sollicitudine implorarunt.

Porro Sanctitas Sua, singulis matura consideratione perpensis, auditoque suffragio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium ex S. Congregratione extraordinariis Ecclesiae negotiis praeposita, summopere studens, salvis Catholicae doctrinae principiis, unde nec minimum deflèctere fas est, quantum pro supremi Apostolatus munere possit, subvenire postulantium eorum Antistitum angustiis, et molestas, quibus premuntur, difficultates minuere, maxime vero tristiora in Religionem et Ecclesiam mala praecavere: primum quidem debitas rependit laudes alacri ipsorum zelo in illicita, de qua dictum est, praxi tollenda, eosque vehementius excitavit ad firmiorem usque in salutari proposito constantiam; deinde susceptam per eosdem tolerantiae rationem ratam censuit habendam. Hinc rescribens ad memoratas nuper literas,

tolerari posse declaravit, ut, quoties ex temporum, locorum, ac personarum conditione matrimonium Acatholici viri cum Catholica muliere, et vicissim, omissis licet necessariis cautionibus, sine graviori discrimine nequeat impediri, atque insuper Ecclesiae utilitati communique bono expedire videatur, si illud, quantumvis vetitum et illicitum, coram catholico parocho potius quam coram ministro acatholico, ad quem partes facile confugerent, contrahatur, idem Catholicus Parochus, aliusve sacerdos eius vice fungens, matrimonio ipsi materiali tantum praesentia, nullo adhibito ecclesiastico ritu, intersit, perinde ac si partes unice agat meri testis, ut aiunt, qualificati, seu auctorisabilis, ita scilicet, ut, utriusque coniugis audito consensu, deinceps pro suo officio actum valide gestum in matrimoniorum librum valeat referre. Quibus tamen in circumstantiis apposite subdidit, non impari imo maiori etiam conatu ac studio ab Episcopis et parochis elaborandum fore, ut a catholica parte perversionis periculum, quoad fieri poterit, amoveatur ut universae prolis educationi, quo meliori liceat modo, cautum sit, utque Catholicae Religioni adhaerens coniux serio admoneatur de obligatione curandi pro viribus conversionem acatholici coniugis: quippe quod ad patratorum criminum veniam a Deo facilius impetrandam apprime conducat.

Permotus praeterea sanctissimus Dominus Noster iis, quae in praenutiatis literis per Hungaricos Antistites addebantur, quaeque ex ipsorum sensu uberius expressit Episcopus Csanadiensis, tali nempe providentiae forma haud satis mederi multiplici regionum necessitati, nec auferri suarum et Cleri anxietatum causas, habita praesertim ratione nuptiarum, quas ob denegatam etiam ex defectu cautionum Catholici Parochi benedictionem coram Acatholico Ministro iniri contingat: alia nonnulla pari benignitate decrevit super mixtis connubiis in Hungariae Regno, et Magno Transilvaniae Ducatu indulgenda seu toleranda. Itaque praesenti Instructione Primati, Archiepiscopis, et Episcopis eiusdem Regni

Pontificio nomine significatur: si recensitae superius circumstantiae in re, de qua agitur, intercesserint, pati ipsos ulterius posse, ut a Parocho Catholico tum consuetae proclamationes fiant, omni tamen praetermissa mentione circa religionem illorum, qui nuptias sint contracturi tum etiam de peractis hisce proclamationibus literae mere testimoniales concedantur, in quibus (dummodo nullum adsit dirimens impedimentum) unice enuncietur, nil aliud, praeter Ecclesiae vetitum ob mixtae religionis impedimentum, conciliando matrimonio obstare, nullo prorsus addito verbo, unde consensus aut adprobationis vel levis suspicio sit oritura. Quod autem attinet ad connubiorum istorum coram Acatholico ministro, seu non servata conc. Trindentini forma, celebrationem: erit omnino sacrorum Praesulum ac Parochorum studiossime instare, atque in caritate Dei et patientia Christi partem Catholicam hortari ac monere, ut illam nimirum ab tanti scandali turpitudine, quantum possint, absterreant. Siquidem vero huiusmodi ipsorum monitis atque hortamentis nihil, quod absit, proficientibus, mixta matrimonia ea ratione fuerint inita: inspectis tam praeteritis, quam praesentibus locorum, de quibus sermo est, peculiaribus cirumstantiis, erunt ab Episcopis et Parochis prudenter dissimulanda, et, quamvis illicita, pro validis habenda; nisi tamen canonicum aliunde officiat dirimens impedimentum, seu in nuptiarum celebratione appositae fuerint conditiones substantae matrimonii ex catholica doctrina repugnantes. Ceterum quocunque demum modo mixta haec matrimonia citra Ecclesiae dispensationem et necessarias cautiones, sive per passivam Catholici Parochi praesentiam, sive coram Acatholico Ministro contracta fuerint: Illud Episcopis et Parochis Sanctitas Sua magnopere commendat, ut omni pastorali sollicitudine catholicum coniugem ad patratae culpae detestationem, congruamque poenitentiam opportune conentur excitare, eumque solerter adducant ad obligationes implendas, quibus gravissime tenentur, illam praesertim, quae est de catholica universae prolis educatione

impense curanda. Quae si ex voto contigant, adeoque constet eum revera resipuisse, paratumque esse ad opportunam, quoad valuerit, scandali reparationem, tunc sane poterit ipse Sacramentorum Ecclesiae particeps fieri, quemadmodum respondens die 13. Jul. 1782. Archiepiscopo Mechliniensi sanctae memoriae Pius VI in rem adnotavit. Datum Romae die 30. April. 1841. A. Card. Lambruschini.

Naredba kr. hrv.-slav-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 2. rujna 1892. br. 4841, glede napovjedi mješovitih brakova.

(Dostavljena svim duhovnim stolovima. eparkijskim konzistorijama. kr. županijskim oblastima i gradskim poglavarstvima).

Iz podnesenih prijava i razprava opazila je kr. zem. vlada odjel za bogoštovje i nastavu, da njeki dušobrižnici kod mješovitih brakova posvema s vida puštaju ustanove previšnje odluke od 26. prosinca 1848., proglašene ministarskom naredbom od 30. siečnja 1849. (d. z. l. br. 107.) po kojoj se napovjedi mješovitih brakova imaju obavljati u crkvama obaju vjerenika.

Pošto pako po §. 74. o. g. z. podpadaju pod kazan koli vjerenici ili njihovi zastupnici toli i dušobrižnici, ako se vjenčanje obavi bez propisanih napovjedi, te pošto je po §. 21. ženitbenoga zakona za katolike (d. z. l. g. 1856. kom. XLVI. br. 185.) dušobrižnikom pod težkom kaznom zabranjeno preduzimati vjenčanja, dok se vjerenici nisu izkazali propisanim svjedočbama, medju kojima se naročito ističe pismeno svjedočanstvo o uredno obavljenim napovjedima, upozoruje kr. zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, dušobrižnike ponovno na točno obdržavanje gore spomenutih propisa.

Dogodi li se unatoč tome, da koji dušobrižnik preduzme vjenčanje bez svjedočbe o uredno obavljenim napovjedima, odredjuje se, da političke oblasti I. molbe imaju proti krivcu odmah postupati prema ustanovam cesarske naredbe od 20. travnja 1854. (zemaljsko vladni list razdjel

*

I. str. 229.), osim ako se obavljenim izvidima konstatuje, da učin čini povredu kaznenoga zakona, spadajuću na nadležnosti sudova.

Za bana: Dr. Kršnjavi v. r.

Ženitbe katolika raznoga obreda.

Papa Pijo IX. potvrdio je 6. listopada 1863. sporazumak galičkih biskupa obih obreda »Concordia« zvan, obzirom na ženitbe vjernika, iz kojega sliedeće vadimo:

»Sub respectu ineundorum matrimoniorum et educationis prolium:

Matrimonia inter rutheno — et latino — catholicos, praepedire non licet.

De talibus vero Matrimoniis ineundis proclamationes in Ecclesiis utriusque ritus omnino instituendae, nonnisi tunc promulgari incipiant, si sponsi utriusqe ritus conditiones lege praescriptas impleverunt. Eo fine sponsus a suo parocho scripto exaratam contestationem expetat, qua confirmetur, omnes praescriptas conditiones ex parte sponsi esse adimpletas, et inchoandis proclamationibus intenti matrimonii nil obstare.

Hanc contestationem parocho sponsae admanuabit, et similem contestationem intuitu sponsae ab eodem obtentam parocho suo adferendam habet Adquisita hoc modo certitudine de adimpletis conditionibus uterque Parochus ad inchoandas proclamationes accedat. Graviter reprehendatur sacerdos proclamationes ideo protrahens aut impediens, quod pars ad ejus ritum spectans, alterius ritus sponsum sive sponsam sibi eligerit, aut qui ex hac causa testimonium bannorum sine mora tradere retractaret, aut demum tali testimonio non producto, matrimonio benedicere praesumeret.

b) Juxta antiquam praxim, prout jam superius notatum benedicit matrimonio parochus sponsae.

c) In posterum ubique proles e matrimoniis mixti ritus progenitae educabuntur in ritu parentum juxta sexum. Ad evitanda autem gravia incommoda in familiis mixti ritus, per dispensationem ab Ordinariis impetrandam facultas fiat, dies festos et jejunia observandi juxta unum eundemque ritum, si ita parentes inter se conveniant, quin exinde ritus ipsius mutatio ullo modo deduci valeat. In matrimoniis tamen clericorum Ruthenorum abhinc universa proles sequi debebit ritum patris, atque uxor latina per dispensationem ab Ordinario impetrandam facultatem obtineat, festos dies et jejunia servandi juxta ritum ruthenum. Episcopi pariter dispensare poterunt cum famulitio in familiis mixti ritus sustentato, ut circa jejunia et festos dies sese accomodent conventioni inter conjuges, ut supradictum est, initae; ast diebus dominicis et festis in utroque ritu in eandem diem incidentibus devotiones in Ecclesia sui nativi ritus tam conjuges ac filii quam famuli peragere possunt. Praedictas vero dispensationes

Ordinarii .concedent tamquam Apostolicae Sedis delegati.

d) Quia vero lex retro non agit, idcirco, si certo constiterit, alicubi matrimonia ea lege contracta fuisse, ut universa proles ritum patris sequatur, subsistens usus ad evitandas in familiis et actis parochialibus confusiones, impertita sanatione a Summo Pontifice, ultro servetur.

e) Illegitimae proles sequantur matris ritum.

Religiozni odgoj djece katolika raznoga obreda.

Nr. 2346.

Cum recentius evenerint casus, in quibus circa educationem prolium e mixtis matrimonis inter Catholicos latini et greci ritus initis progenitarum, differentiae inter Curatos hujus et Crisiensis dioecesis intercesserunt, ad tales in posterum evitandas, hisce reflectuntur praetit. DVestrae: eatenus provisum esse Intimato Excel. Consilii L. R. hungarici dto 4. Octobris 1814. Nro. 23.034 edito, quo pu-

blicata fuit altissima resolutio Regia, vi cujus omnes proles ex idmodi matrimoniis progenitae, ob identitatem religionis, sequi debent ritum patris tamquam capitis familiae. Id quod in postremum quoque adamussim est observandum.

Datum e Consistorio Nostro Æppali Zagrabiae 16. Novembris 1866. Devinctissimus in Christo

Georgius, Card. Æeppus.

De impedimento mixtae religionis et disparitatis cultus in articulo mortis.

Dec. S. Officii 18. 3. 1891. (A. 1894. 56.)

Relate ad facultates episcopis a Sanctitate Sua concessas (quae etiam parochis subdelegari possunt), dispensandi in articulo mortis in impedimentis matrimonium dirimentibus, rogo quoad impedimenta mixtae religionis et disparitatis cultus benignissimam declarationem, an in istis etiam in articulo mortis non aliter dispensari possit nisi 1. ambo contrahentes promittant educationem omnis prolis in religione catholica, et quidem 2. non solum prolis forte adhuc suscipiendae, sed etiam antea (in concubinatu vel civili matrimonio) iam susceptae, in quantum scilicet hoc a parentibus adhuc dependet: atque nisi etiam 3. pars catholica (licet privatim tantum) promittat, quod, in quantum poterit, conversionem partis non catholicae procurare satagat.

Resp. Cautiones etiam in articulo mortis esse exigendas. Disparitatem cultus, utpote impedimentum dirimens in Encyclica S. Officii 20. Februarii 1888. comprehendi; mixtam vero religionem, uti impedimentum impediens, non comprehendi.

Itali non possunt dispensari super imped. mixtae Religionis, nisi a S. Sede.

Infrascriptas Eminentissimi ac Reverendissimi Cardinalis Patrizi, Sacri Officii Secretarii litteras cum Venerabili Clero Dioecesis nostrae communicamus, quibus Summi Pontificis Pii Papae voluntas enuntiatur ne quis antistes, facultate sibi concessa dispensandi super mixtae religionis impedimento, favore Italorum, de quibus non constat, italicum domicilium omnino deseruisse, imposterum extra Italiam uti valeat. Itaque RR. DD. parochos hisce monemus, ut Italos, siqui in hac Dioecesi matrimonium mixtum contrahere intendant, edoceant, dispensationem, casu posito, nonnisi ab ipsa Sancta Sede Apostolica obtineri posse.

Illustrissime ac Reverendissime Domine uti Frater.

Sanctissimo Domino Nostro Pio PP. IX. maxime cordi est, ne ullibi ab Italis italicum domicilium retinentibus mixta connubia ineantur. Idcirco in audientia die XI. Augusti in arce castri Ganulphi R. P. D. Adsessori S. Officii impertita mentem suam declaravit circa usum facultatum dispensandi super impedimento mixtae religionis, quae Nuntiis vel delegatis Apostolicis, Archiepiscopis atque Episcopis extra Italiam fiunt; Italos nempe, de quibus non constet italicum domicilium omnino deseruisse, intendit exceptos, ne iis ea dispensatio concedatur. Et mandavit hanc suam mentem iis omnibus significandam, quibus ob peculiaria rerum et locorum adiuncta fit facultas dispensandi super memorato impedimento mixtae religionis.

Suprema S. Officii Congregatio huic mandato morem gerens hanc encyclicam epistolam ad Amplitudinem Tuam mittendam censuit, cui ego interim fausta ac felicia omnia precor a Domino.

De reconciliatione eorum, qui matrimonium coram ministro acatholico contraxerunt.

Decreta S. Congregationis Inquisitionis, quae eorum, qui coram ministro acatholico matrimonium contraxerunt, reconciliationem respiciunt, cum Clero ad dubitationes in cura animarum amovendas hisce communicamus.

I. Dubia S. Sedi proposita: 1°. Utrum absolutio a

censuris omnibus catholicis, qui coram haeretico ministro nuptias contraxerunt, necessaria sit, an potius in eo tantum casu impertienda sit, quo in huiusmodi celebrationem ab antistite censurae promulgatae sint? Et quatenus negative ac primam partem, quaeritur: 2° utrum absolutio a censuris necessaria sit iis saltem, qui in eiusmodi nuptiis consenserunt acatholicae prolium educationi? 3° Num haec absolutio requiratur solummodo tanquam formalitas in executione dispensationis stylo curiae inducta, an etiam iis catholicis sit necessaria, qui post matrrimonium coram acatholico ministro valide initum cum Ecclesia reconciliari desiderant?

S. Congregatio die 29. Augusti 1888. respondit:

Ad primum: Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Ad secundum et tertium: Provisum in primo.

II. Dubium S. Sedi propositum: Quid faciendum sit de iis catholicis, qui secundum veterem Dioecesium nostrarum (i. e. in Borussia existentium) usum, licet coram ministro acatholico matrimonium contraxerint, a confessariis sine speciali facultate absolvendi ad Ss. Sacramenta admissi sunt?

S. Congregatio die 18. Maii 1892. respondit: Qui matrimonium coram ministro haeretico ineunt, censuram contrahere: Ordinarios autem vi facultatum quinquennalium nedum posse eos absolvere, sed etiam alios subdelegare ad eosdem absolvendos. Qui vero hucusque nulla praevia a censuris absolutione, ab huiusmodi culpa absoluti sunt, iuxta exposita non esse inquietandos.

De absolutione a censura per matrimonium mixtum contracta.

G.-V. 15. 10. 1893. (A. 1893. 110).

Ut dubiis in applicatione Decretorum S. Officii d. d. 29. Augusti 1888 et 18. Maji 1892, in his pagellis anni 1892 pag. 53 cum Clero communicatorum, passim exortis occurramus: sequentem instructionem addere opportunum duximus.

Ex Decreto 18. Maji 1892 catholicus sive catholica, qui matrimonium coram ministro haeretico inierunt et, antequam hoc Decretum emanavit, nulla praevia a censuris absolutione ab hujusmod culpa absoluti sunt, non sunt inquietandi.

Ad reconciliandos tum eos catholicos, qui ante diem 18. Maji 1892 nondum sunt absoluti, tum illos, qui post hanc diem matrimonium coram ministro acatholico contraxerunt, speciali facultate a censura absolvendi opus est. Quae facultas in singulis casibus a nobis per litteras petenda est, in quibus expresse et distincte exponatur, quatenus catholicum reconciliandum culpae vere poeniteat paratumque ille se praebeat curare, ut proles in fide catholica educetur et scandalum datum pro viribus reparetur

Insuper inquiratur nobisque referatur, num matrimonium, de quo agitur, valide sit contractum, num scandalum sit ortum aut temporis decursu vel domicilii mutatione e memoria excesserit ita, ut jam non existat.

Zabrana crkve (interdictum ecclesiae).

§. 67. Kada postoji temeljita sumnja, da onim, koji se žele uzeti, smeta zapricka kakova, ili kada se treba bojati, da će ženitba njihova dati povoda velikim svadjam i smutnjam ili inomu zlu, tad će biskup imati pravo, a odnosno biti će dužan ženitbu takovu zabraniti. Dokle biskup zabrane te ne opozove, ne će bit dopušteno sklopiti ženitbu. (Naputak.)

Privoljenje roditelja (parentum consensus).

(Vidi naprvo: Nedoraslost. Nap. §. 68.)

Zabrana zakona austrijskoga.

§. 69. Sveta je dužnost kršćanina, izkazivati oblasti državnoj onu pokornost, koju nas sam Gospod uči po apostolu svojem. Tim točnije ima on izpunjavati one zakone državne, koji brižljivo nastoje oko toga, da se uzdržava red ćudoredni. Premda dakle oblast državna ne može naredbami svojimi priečiti, da se medju kršćani sklopi valjana ženitba, zato ipak nije dopušteno Austrijskomu državljaninu, u nemar metati one propise, što ih Austrijski zakon ustanovljuje glede gradjanskih posljedica, koje su sa ženitbom skopčane. (Naputak.)

§. 10. Koje osobe, k vojsci spadajuće ili inako vlastim vojničkim podčinjene, ne mogu ženiti se bez propisanoga dopuštenja, ustanovljuju to zakoni vojnički.

§. 11. Na koliko onomu, koji se želi ženiti, treba ženitbene dozvole od strane političkoga poglavarstva ili od uredovnoga mu načelnika, vidi se to iz političkih naredaba i propisa uredovnih. (Ženitbeni zakon.)

§. 54. Zakoni politički odredjuju s kojimi osobami vojničkimi ili spadajućimi na vojničtvo ne može se valjano sklopiti ženitbu bez pismenoga dopuštenja njihove regimente, kora, ili obćenito njihovih starešina. (Naputak.)

Naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade odjela za bogoštovje i nastavu od 7. siečnja 1891. br. 421, kojom se proglašuje okružnica kr. ug ministarstva za zem. obranu glede ženitba bez iznimne dozvole i sa takovom dozvolom.

(Štampano u knjizi I str. 530. i sl.)

Ženitbeni propis za kr. ug. domobranstvo i oružničtvo.

(Proglašen okružnicom kr. ug. ministarstva za zemaljsku obranu od 1. kolovoza 1887. 6169/Pr., viestnik naredaba za kr. ug. domobranstvo od 15. kolovoza 1887. br. 34).

Obćenite ustanove.

§. 1. Za sklopljenje braka trebaju dozvolu domobranske (oružničke) oblasti:

a) djelatne* domobranske i oružničke osobe;

b) častnici, koji su stavljeni u mirovinski stališ uz predbilježbu za mjestno namještenje;

c) domobranske (oružničke) osobe, koje se nalaze u mjestnoj obskrbi koje vojničke nemoćničke kuće;

d) trajno na dopust stavljene one domobranske momčadske osobe, koje još nisu izstupile iz III. dobnoga razreda, izuzam one, koje su još prije izstupa iz III. dobnoga razreda izpunile jur svoju djelatnu službu, na koju su po propisu obvezane;

e) u stališ neprimljeni novaci.

§. 2. Ženitbenu dozvolu domobranske (oružničke) oblasti valja službenim putem zatražiti.

U posebnih je zakonih i propisih ustanovljeno, kakovu kaznu i ine posljedice povlači za sobom brak, sklopljen bez takove dozvole.

POGLAJE I.

Ženitbe častnika (vojnih sudaca, domobranskih liečnika, upravnih častnika), domobranskih činovnika i u rangovni razred ne uvrštenih mjesečnih plaćenika.

§. 3. U pogledu dozvoljivanja ženitba častnikom, domobranskim činovnikom te u rangovni razred ne uvrštenim mjesečnim plaćenikom valja pred očima držati:

a) da namjeravanomu braku ne bude na putu zakonita ili crkvena zapreka;

b) da se nuzgredni, u smislu ovoga propisa izkazat se imajući dohodak ženika osigura polag §§. 15—23., te da u rangovni razred neuvršteni mjesečni plaćenici bitno poboljšaju materijalne svoje odnošaje;

c) zaručnica mora da bude na bezprikornu glasu, društvene naobraženosti, koja odgovara stališu ženikovu, te ta-

---

* Koje osobe valja „djelatnimi" smatrati, moći je razabrati iz predhodnih primjetaba, privitih k dielu I. Službovnika, valjajućega za kr. ug. domobranstvo.

kova porietla, da vjenčanje ne bude na uštrb ugledu ženikovu, te da osim toga ne bude ništa takova, što bi ženitbu iz važnih obzira (§. 8.) vojničke službe nedopustivom učinilo.

§. 4. Svota godišnjega nuzgrednoga dohodka, što su ju u svrhu polučenja ženitbene dozvole dužni izkazati i osigurati domobranski častnici i činovnici (§. 1.) djelatnoga stališa, ustanovljuje se sljedećim načinom:

za poručnika, nadporučnika i satnika (nadporučnika i satnika vojnoga sudca, nadliečnika i pukovnijskog liečnika) . . . . 1000 for.;

za majora, podpukovnika i pukovnika (majora, podpukovnika i pukovnika vojnoga sudca, za stožernoga liečnika, te stožernoga nadliečnika I. i II). . . . . 800 for.;

za poručnika, nadporučnika i satnika upravnoga častnika . . . . 600 for.;

za oružničke častnike (računovodje) sa polovicom svote, odmjerene gore za odgovarajuće domobransko častničke čine, za domobranske činovnike, u koliko ne uživaju godišnju plaću od barem 1200 for. (ne računajuć stanarinu i ine nuzgredne pristojbe), u svoti, koja nadopunjuje gornju plaću.

U ženitbenoj molbenici dužan je ženik očitovati, tko će osigurati nuzgredni dohodak, zahtievan polag ovoga propisa.

Svikoliki ovdje nenavedeni ženici, nadalje jur oženjene momčadske osobe, koje budu promaknute častnici ili domobranskimi činovnici, isto tako i u rangovni razred neuvršteni oženjeni mjesečni plaćenici, koji u vrieme oživotvorenja prijašnjega ženitbenoga propisa djelatno služe, oprošteni su od izkazanja godišnjega nuzgrednoga dohodka.

Oženjena jur gradjanska osoba, koja želi polučiti takovo domobransko službeno mjesto, u kojem je ženitbena dozvola uvjetovana užitkom ustanovljenoga nuzgrednoga dohodka, dužna je isti predhodno izkazati i osigurati.

U rangovni razred neuvršteni mjesečni plaćenici dužni

su vjerodostojno izkazati, da namjeravanom ženitbom bitno poboljšavaju svoje materijalne odnošaje (§. 3. b.).

§. 5. Ženiti se namjeravajućemu takovu častniku, koji još nije navršio 30. godinu dobe svoje, može se ženitbena dozvola samo tako podieliti, ako je kadar sa 50-postotnim viškom osigurati nuzgredni dohodak, koji se polag predidućega §-a iziskuje prema razlikosti čina i službovnoga razreda.

Izkazanje ovoga većega nuzgrednoga dohodka ne zahtieva se od domobranskih činovnika.

§. 6. Častnikom, koji su prekoračili 60. godinu dobe svoje, može se ženitbena dozvola podieliti samo uz revers (obrazac 1) imajući se izdati po zaručnici, ovjeroviti po javnom bilježniku ili sudu, te u slučaju malodobnosti njene potvrditi i po štitničkoj ili skrbničkoj oblasti (predsjedniku obiteljskoga vieća), u kojem se ista odriče udovske mirovine od strane državnoga erara, izuzam one slučajeve, ako bi budući njezin suprug pao pred neprijateljem, ili bi preminuo usljed rane ili vanjske ozlede, zadobivene pred neprijateljem ili inače, bez vlastite krivnje, neposredno tečajem vršenja, koje vojničke službe, ili uslied pošasti ili mjestne bolesti, vladajuće u mjestu, opredieljenom za službeno boravljenje, ili usljed zarazne bolesti, zadobivene prigodom službovanja u bolnici, ili usljed ratnih napora.

§. 7. Nedjelatni častnici, nadalje domobranski činovnici i u rangovni razred neuvršteni mjesečni plaćenici imadu doprinieti svjedočbu o bezprikornom glasu zaručnice, kao što i o družtvenom, ženikovu stališu odgovarajućem naobraženju, te porietlu i obiteljskih odnošajih njezinih.

Ova se svjedočba ima izdati po nadležnom župniku te potvrditi po kotarskoj oblasti, dogodice providiti sa zaporkami, koje se shodnimi smatraju.

Od djelatnih častnika ne treba tražiti takove svjedočbe; nu zapovjednici (predstojnici), koji su zvani na podnašanje ženitbenih molbenica, dužni su izvješću svojem ob uvaži-

vosti molbenice napomenuti, da li je zaručnica zapovjedničtvu ili častničkomu sboru poznata ili ne, te se u potonjem slučaju na temelju točnih izvida — odlučno očitovati o primjerenosti namjeravanoga bračnoga saveza.

§. 8. Zapovjednik, glavar, predpostavljenik, upravitelj četne tjelesine, oblasti ili vojničkoga zavoda dužan je prigodom predloženja ženitbene molbenice očitovati se o novčanih odnošajih moliteljevih, te ako su ovi uredjeni, izraziti naročito topogledno svoje mnienje, da li se namjeravanom ženitbom može očekivati poboljšanje dotičnikova materijalnoga položaja, i ne prieti li opasnost materijalnoj eksistenciji budućih supruga.

§. 9. U pogledu dopustivosti bračnoga saveza postojeći gradjanski i crkveni zakoni mjerodavni su i kod podieljivanja ženitbenih dozvola u djelatnoj službi stojećim mjesečnim plaćenikom dopustnoga stališa, kao što i častnikom, koji su uz predbilježbu za mjestno namještenje stavljeni u mirovinski stališ, te mjesečnim plaćenikom, nalazećim se u mjestnoj obskrbi nemoćničkih kuća.

Broj ženitaba mjesečnih plaćenika, nalazećih se s mjestnom obskrbom u kojoj nemoćničkoj kući, podvrgnut je onomu ograničenju, koje potječe iz prostornih odnošaja kuće.

U ostalom se ima u pogledu ženitbene dozvole, imajuće se podieliti potonje pomenutim osobam, kao što i umirovljenim za mjestnu službu predbilježenim častnikom, uzeti u obzir samo poboljšanje životnih odnošaja ženikovih te potvrda moralnosti i odgovarajućega družtvenoga stališa zaručnice.

U djelatnoj službi mjesečni plaćenici dopustnoga stališa dužni su dokazati samo one uvjete glede zaručnice, koji su gore navedeni.

§. 10. Oženjeni častnici, koji se uz predbilježbu za mjestnu službu ili bez toga nalaze u mirovinskom stališu te se žele za vrieme mira aktivirati dati, nadalje umirovljeni domobranski činovnici te mjesečni plaćenici u izvanslužbenom odnošaju ili u dopustnom stališu, koji se žele premjestiti dati u djelatni stališ, dužni su predhodno izkazati i osigurati nuzgredni dohodak (§. 45), propisan s obzirom na njihov čin i stališnu gromadu.

§. 11. K ženitbenoj molbenici valja sljedeće izprave priložiti:

a) krstni list, odnosno svjedočba rodjenja zaručnika;

b) krstni list, odnosno svjedočba rodjenja zaručnice;

c) u slučaju malodobnosti jednoga od ženika u smislu gradjanskih zakona privola otca, štitnika (skrbnika) i štitničke oblasti (predsjednika obiteljskoga vieća) na ženitbu;

d) svjedočba o ćudorednosti zaručnice (§. 7.);

e) u koliko bi jedan ili obje stranke bile obudovjele, smrtni list preminuloga supruga (supruge);

f) kod častnika, koji su prekoračili 60. godinu svojega života, po zaručnici prema §. 6. izdani revers.

Prispjevajuće ženitbene molbenice, u koliko su propisno obložene, riešavaju se bez obzira na čin moliteljev u onom redu, kojim su prispjele.

§. 12. Ženibenu dozvolu podieljuje:

A) Njegovo cesarsko i apoštolsko kraljevsko Veličanstvo:

a) generalom svakoga čina i generalom vojnim sudcem;

b) domobranskim činovnikom V. rangovnoga razreda;

c) pukovnikom (pukovnikom vojnim sudcem), stožernim nadliečnikom I. razreda te u VI. rangovni razred spadajućim domobranskim činovnikom.

B) Ministar za zemaljsku obranu:

a) svim pod A) nenavedenim stožernim i nadčastnikom (vojnim sudcem), domobranskim liečnikom i upravnim čast-

nikom, u koliko se isti uz predbilježbu za mjestnu službu ne nalaze u mirovinskom committed stališu ili u mjestnoj obskrbi vojničkih nemoćničkih kuća;

b) svim pod B) nenapomenutim domobranskim činovnikom počam od VII. rangovnoga razreda (računajuć i ovaj prema dole) u koliko se isti ne nalaze u obskrbi vojničkih nemoćničkih kuća;

c) u ministarstvu za zemaljsku obranu te u domobranskih zavodih namještenim, u rangovni razred neuvrštenim mjesečnim plaćenikom.

C) Domobranska okružna zapovjedničtva:

a) stožernim i nadčastnikom, nalazećim se u mirovinskom stališu uz predbilježbu za mjestno službovanje u njihovu okružju, te častnikom i domobranskim činovnikom, nalazećim se u mjestnoj obskrbi vojničke nemoćničke kuće, glede potonjih sporazumno sa zapovjednikom nemoćničke kuće (§. 9., 2.).

D) oružnička okružna zapovjedničtva:

oružničkim pisarničkim podvornikom.

§. 13. Ženitbena dozvola ima se od strane ministra za zemaljsku obranu, odnosno od strane okružnoga zapovjedničtva izdati pismeno, te mora naročito sliedeće sadržavati:

a) podpuno ime, čin i službenu pridjelbu ženika;

b) podpuno ime zaručnice, uz oznaku djevojačkoga ili udovskoga stanja njezina;

c) oznaku osigurati se imajućega nuzgrednoga dohodka slovi, odnosno primjetbu, da nuzgredni dohodak nije od potrebe;

d) u slučaju podieljenja ženitbene dozvole molitelju, koji je jur prekoračio 60. godinu svoga života (§. 6), poziv na odrično očitovanje zaručnice;

e) jasni priuzdržaj toga, da se bračni savez samo u toliko dozvoljuje, u koliko proti istomu ne postoji zakonita ili crkvena zapreka; napokon

f) dodatak toga, da će vjenčanje moći uzsliediti samo uz pokazanje ženitbene dozvole, te u koliko je tražen polag ove osigurati se imajući nuzgredni dohodak, uz pokazanje svjedočbe (§. 22), izdane po ministru za zemaljsku obranu o propisnom osiguranju nuzgrednoga dohodka.

§. 14. Obavljeno vjenčanje valja ministru za zemaljsku obranu, ako li je pako ženitbenu dozvolu podielilo koje okružno zapovjedničtvo, ovom službenim putem prijaviti.

§. 15. Iz propisa, privitoga pod 2·/., razabire se, kakovimi se kamatnimi dohodci ili inimi užitci može izkazati i osigurati svota nuzgrednoga dohodka (§§. 4., 5.), ustanovljenoga polag pojedinih službovnih razreda.

Ini, u istom nenavedeni imućtveni predmeti nisu prikladni za osiguranje nuzgrednoga dohodka.

§. 16. Godišnjim primitkom pripadajućim iza ponudjenih za ženitbenu jamčevinu imućtvenih predmeta, valja osigurati rentu odgovarajuću propisanomu nuzgrednomu dohodku (§§. 4., 5).

Kamatni dohodak takovih zadužnica dakle, koje su providjene odrezci (coupon), može se samo do iznosa one svote u račun uzeti, koja se plaća za odrezak kod dotične blagajne.

Za zadužnice gradova, za privatne obveznice, te za glavnice, osigurane nekretninami, ne mogu se kamati nikada računati sa više od 5%.

§. 17. Kod osiguravanja ženitbene jamčevine nekretninom zahtieva se, da ona nekretnina, na koju se ima kamatujuća glavnica uknjižiti, za ovu s uračunanjem predidućih tereta pruži pupilarno jamstvo, koje odgovara dotičnim zakonom, nadalje mora kuća kod kojega oblastno dozvoljenoga, ili po trgovačkom sudu protokolovanoga osiguravajućega zavoda osigurana biti proti požaru te se polagatelj

jamčevine mora reversom, providjenim s podpisom, koj je ovjerovljen po sudu ili javnom bilježniku, na to obvezati, da će inače pod teretom podanja druge koje jamčevine skrbiti za neprekinuto uzdržavanje toga osiguranja proti požaru.

Vriednost nekretnine valja sudbenom procjenom izkazati.

U procjenbenih izpravah valja očito izkazati, da je kod procjene uzet obzir na porez te u koliko se radi o kućah, i na popravke te na nenastanjenost istih (Leerstehungen).

§. 18. Ako se ženitbena jamčevina osigura kamatujućimi zadužnicami kojega grada, tada valja dokazati, da su ove zadužnice zakonito priznate kao prikladne za smještenje novaca osoba, stojećih pod štitničtvom.

Prvenstvene obveznice željeznica moraju u pogledu kamatovanja i povratka glavnice imati državno jamstvo.

§. 19. Osiguranje nuzgrednoga dohodka može uzsliediti od strane zaručnika, (supruga), jednoga od istih ili od strane treće osobe.

Ponudnica, sastavljena po polagatelju jamčevine polag obrazca 3., mora osim točne oznake jamčevinske glavnice i njezina dohodka još i to očitovanje sadržavati, da je dohodak za vrieme braka namienjen suprugom te u slučaju smrti muževe udovi za vrieme udovstva za poboljšanje subsistencije polag stališa, napokon, da se sa jamčevinom bez privole ministra za zemaljsku obranu ne smije nikakova, ponudi (posveti) protiveća se promjena dogoditi.

Daje li jamčevinu koja treća osoba, u tom je slučaju ista dužna u svojoj ponudnici dohodak, odpadajući od jamčevinske glavnice za vrieme ponude, stavljene u pomenutu svrhu, na korist zaručnika ili supruga bezuvjetno odstupiti i očitovati, da ona s njimi nije sklopila, niti će sklopiti ikakove pogodbe, koja bi se protivila ponudi (posveti) ženitbene jamčevine i kamata njezinih.

U ponudnici, sastavljenoj o ženitbenoj na nekretninu

osiguranoj jamčevini, dužan je polagatelj jamčevine obvezati se, da će skrbiti za održanje jamčevine u njezinu prvenstvu.

Svaka se ponudnica ima po sastavljatelju podpisati, a podpis ovoga sudbeno ili po javnom bilježniku ovjeroviti.

§. 20. Postupak oko ponude državnih zadužnica (zemljorazteretnica) za ženitbenu jamčevinu uredjen je naputkom kr. ug. ministra financija, priobćenim dne 1. listopada 1883. (okružnica kr. ugarskog ministra za zemaljsku obranu od 2. prosinca 1893. broj 52.269.-x. priobćena u 39. broju Vjestnika Naredaba).

U drugom prilogu nazočnoga propisa navedene zadužnice i željezničke prvenstvene takove obveznice, koje toli glede kamatovanja glavnice, koli glede povratka iste državno jamstvo imadu, prikladni su za vojničku ženitbenu jamčevinu samo onda, ako se strankam mjesto vriednostnih, na pokazatelja glasećih, sa odrezci (coupon) providjenih papira izdadu takovi vriednostni papiri bez odrezka, tekst kojih sadržaje toli ime vlastnikovo, koli ponudu (vinkulaciju) ženitbene jamčevine te i to, da će se kamati izplaćivati na namiru te vinkulirane obveznice prigodom razriešenja jamčevinske sveze opet izmieniti vriednostnimi papiri sa odrezci.

§. 21. Sačinjava li ženitbenu jamčevinu uknjižena privatna tražbina ponudioca, ili ako se jamčevinska glavnica osigura nekretninom, sačinjavajućom vlastničtvo ponudioca, u tom slučaju valja ponudnicu gruntovnički uknjižiti kod ponudjene gruntovničke stavke, odnosno na nekretninu, te osim gruntovničkih, uknjižbu potvrdjujućih izvadaka, predložiti i izprave o vriednosti nekretnine.

Ponude li se za ženitbenu jamčevinu odstupljene privatne tražbine, valja priložiti i ovjerovljeno priznatno očitovanje dužnika.

§. 22. Takova uglavljena medju polagateljem jamčevine i ženika ili supruga, koja u pogledu ponudjenja (posvete) glavnice namienjene za ženitbenu jamčevinu ili ka-

*

mata iste protuslove sadržaju ponudnice, jesu, ako bi se istimi osujetila svrha položenja ženitbene jamčevine te eksistencija prema stališu, bilo za vrieme braka, bilo u slučaju udovstva žene, pravno nevaljana, bilo da su prije ili poslje vjenčanja utanačena.

Ako se prihvat koje zakonito neosigurane ženitbene jamčevinske glavnice izhodi neistinitimi gruntovničkimi izvadci ili procjenami i sličnimi sredstvi, to imadu krivci jamčiti za naknadno podpuno osiguranje ženitbene jamčevinske glavnice, odnosno godišnjega nuzgrednoga dohodka.

§. 23. Ženitbene jamčevinske izprave valja podnesti neposredno ministru za zemaljsku obranu, te su stranke dužne polag raznolikosti predmeta, ponudjenih za ženitbenu jamčevinu doprinieti:

a) kod kraljevskih ugarskih, kao što i kod obćenitih državnih zadužnica (srećaka) te kod dugova kraljevina i zemalja, zastupanih u carevinskom vieću, vinkulirane državne zadužnice te k ovim spadajuće kamatne izplatnice;

b) kod svakovrstnih zemljorazteretnica izdane položnice i prihodnice (Rentenschein);

c) kod založnica i željezničkih prvenstvenih obveznica vriednostne papire bez odrezka, koji u svom tekstu sadržavaju oznaku vlastnika i ponudu (posvetu) za ženitbenu jamčevinu, te očitovanje banke ili zavoda glede toga, da će se kamati izplaćivati uz namiru te da će se vinkulirane vriednosti u slučaju razriešenja jamčevinske sveze izmieniti sa založnicami, odnosno obveznicami, glasećimi na pokazatelja te providjenimi sa odrezci, kao što i popis ovih vriednostnih papira;

d) kod zadužnica, uknjiženih na nekretnine, ili kod glavnica, osiguranih na nekretnine, obveznice (odstupnice), gruntovničke izvadke te izprave o vriednosti nekretnine;

nadalje u svakom od tih slučajeva izvornik ženitbene dozvole, ponudnicu u izvoru i prepisu, a osim toga krstne listove (svjedočbe o rodjenju) ženika, dogodice dokaznice o

samopravnosti ženiku, te povrh toga, ako su ponudjene pod a) pomenute vriednosti, prepise ovih, ako li su pod b) napomenute vriednosti položene, propise položnica i prihodnica.

Nakon izpitana osiguranja jamčevine te u slučaju prihvatljivosti iste, ili nakon popravka opaženih pogrešaka označuje ministar za zemaljsku obranu, pridržav si izvornik ponudnice te prepis vinkuliranih vrednota (položnica i prihodnica), odnosno popis vriednota, u zaporci na glavnoj obveznici (srećki), odnosno na izvornoj položnici ili inom vriednostnom predmetu tu okolnost, da je jamčevina predana na pohranu vlastniku, zatim da je interesentu uručita vinkulirana vriednota, dotično na ove odnoseće se položnice, kamatne izplatnice (prihodnice) te prepis ponudnice, kod hipotekarnih jamčevina prepis ponudnice te sveukupne nuzizprave, kao što i za vjenčanje potrebita svjedočba.

Dizanje dohodka, odpadajućega iza ženitbene jamčevinske glavnice, povjerava se strankam.

§. 24. Domobranska uprava ne preuzima nikakova jamstva za sigurnost i kamatovanje glavnica ponudjenih za ženitbenu jamčevinu.

Stranke su dakle dužne skrbiti se za dogodice potrebito prisilno utjeranje jamčevinskih dohodaka te za osiguranje jamčevinske glavnice, ako bi dogodice kakovoj pogibelji izvrgnuta bila, dakle za uzdržanje prvenstva jamčevine, osigurane na kojoj nekretnini, te usljed toga u slučaju ponovnoga sastavka ili promjene gruntovnica, za neokrnjeno uzdržane jamčevine, te o svakom pojedinom izžriebanju takovih, kao ženitbena jamčevina vinkuliranih, medju državne papire nespadajućih vriednostnih papira i zemljorazteretnica, obaviestiti ministra za zemaljsku obranu.

Ministar za zemaljsku obranu odgovoran je medjutim za to, da predložene ženitbene jamčevinske izprave budu — prije nego li se izda u predhodnom paragrafu spomenuta svjedočba — sastavljene odnosno vinkulirane shodno toli prema ovomu propisu, koli inim zakonitim ustanovam.

Propusti li se ova dužnost, ili ako koji zapovjednik (koji zavodski ili oblastni predstojnik) dozvoli vjenčanje u suprot odredbi slova f) §. 13., u tom su slučaju krivci osobno odgovorni za naknadno položenje ženitbene jamčevine.

§. 25. Postane li koja ženitbena jamčevinska glavnica sasvim ili djelomice bezvriednom, ili ako se osigurat se imajući godišnji nuzgredni dohodak nebi više pokrio kamatovanjem ženitbene jamčevinske glavnice, to je onaj, koji je obvezan položiti jamčevinu, dužan u slučaju, ako izim plaće ili mirovine svoje te izim preostalih kamata ženitbene jamčevinske glavnice još ini dohodak imade, prvobitni godišnji nuzgredni dohodak osigurati iz nova u smislu ovoga propisa.

§. 26. Dopušteno je, da se koja jur položena ženitbena jamčevina zamieni s drugom ženitbenom jamčevinom, koja se u smislu §. 15. ovoga propisa može prihvatiti te koja nosi sličan dohodak, nu za to je, ako je jamčevinu položio jedan od ženika ili supruga, od potrebe privola druge stranke, ako li je pako jamčevinu položila koja treća osoba, privola ženika ili supruga.

Sa molbenicom za dozvolu zamjene valja osim izprava, odnosećih se na novu ženitbenu jamčevinu, doprinieti prepise ponudnice, te vinkulirane vriednoste predmete (položnice), kod ženitbenih, na nekretninah osiguranih jamčevina samo prepise ponudnica.

Kamatne izplatnice i prihodnice ostaju predbježno u rukuh stranaka.

Razriešenje postojeće ženitbene jamčevine, odnosno na gruntovničko brisanje odnoseća se dozvola može medjutim uzsliediti jedino nakon prihvata nove jamčevine.

Nu iznimno može se na molbu stranaka, te na naredbu ministra za zemaljsku obranu zamjena obaviti po okružnih zapovjedničtvih sporazumno sa strankami ili zastupnici istih.

U pogledu kakvoće osiguranja, predloženja novih jamčevinskih izprava valja postupati u smislu §§. 19—23.

§. 27. Jamčevinska sveza razriešava se, te propisno obavljeno osiguranje godišnjega nuzgrednoga dohodka prestaje:

a) usljed smrti supruge;

b) usljed zakonitoga proglasa nevaljanosti braka ili usljed podpunoga razriešenja istoga;

c) usljed promaknuća sudrugova u takov čin (plaćevni razred), u kojem je ženik oprošten od izkazanja i osiguranja godišnjega nuzgrednoga dohodka;

d) usljed prestupa sudrugova iz djelatne domobranske službe u dopustni stališ domobranstva ili u izvanslužbeni odnošaj;

e) usljed izstupa sudrugova iz domobranstva (oružničtva) uz dobrovoljno položenje ili gubitak častničkoga (domobransko-činovničkoga) čina;

f) usljed premještenja sudrugova u takov čin vojske, domobranstva ili oružničtva, za koji nije propisano izkazanje godišnjega nuzgrednoga dohodka;

g) usljed ponovne udaje udove.

§. 28. Na molbu častnika i domobranskih činovnika, koji su stupili u mirovinski stališ bez predbilježbe za mjestno namještenje, odnosno za službovanje polag zvanja, kao što i na dogodičnu molbu udova častnika i domobranskih činovnika može obavljeno osiguranje godišnjega nuzgrednoga dohodka ministar za zemaljsku obranu posvema ili djelomice razriešiti onda, ako je stranka, moleća za razriešenje ženitbene jamčevine, kadra izkazati užitak primjereno visoka, te od dohodka ženitbene jamčevine i od mirovine neodvisna nuzgrednoga dohodka, ili ako upotriebljenje ženitbene jamčevine u svrhu stalnoga poboljšanja materijalnoga položaja onih, koji su obvezani na jamčevinu, sbog osobitih okolnosti očito leži u interesu istih osoba.

Ministru za zemaljsku obranu pridržana je i odluka

glede toga, hoće li i u kojoj mjeri dozvoliti iznimno razriešenje osiguranja godišnjega nuzgrednoga dohodka u svrhu, da onaj, koji je obvezan na jamčevinu, uzmogne s istom razpolagati posvema ili djelomice toga radi, da mu se jedna ili više kćeri uzmognu udati za djelatnoga častnika, ili vojničkoga činovnika.

§. 29. U slučaju razriešenja osiguranja nuzgrednoga dohodka valja ženitbene jamčevinske izprave devinkulirati.

Molbenica za ovo devinkuliranje ženitbenih jamčevinskih izprava može ma koja od ovlaštenih osoba uz predloženje prepisa ponudnice i vinkuliranih vriednostnih predmeta (položnica), nadalje uz dokumentarno izkazanje okolnosti, obrazlažućih razriešenje osiguranja nuzgrednoga dohodka, podnieti neposredno ministru za zemaljsku obranu, koji će vriednostne predmete (položnice) providjene sa zaporkom devinkuliranja, izdati na realizovanje.

Dozvola za gruntovničko brisanje, koja je potrebita usljed razriešenja osiguranja nuzgrednoga dohodka, ima se uz predloženje prepisa ponudnice zatražiti takodjer od ministra za zemaljsku obranu.

§ 30. Na kamate ženitbene jamčevine može se na korist domobranskoga erara ili na korist koje treće osobe samo za takove obveze povesti ovrha, koje su za vremena braka preuzete po obijuh bračnih strankah zajednički, a nakon prestanka braka po ženi.

Po zakonu može se samo jedna trećina kamata podvrći ovrhi, nu i ovo samo s tim ograničenjem, da ostane slobodnim godišnji dohodak od 500 forinti.

Nu za obskrbu žene ili bračnih potomaka može se ovrha na ove kamate neograničeno voditi, nasuprot može se u ime uzdržavanja roditelja kojega od bračnih drugova što im po zakonu pripada, ovrha na kamate ženitbene jamčevine voditi samo sa potonje pomenutim ograničenjem.

Prenosi vlastničtva, ovrhe te ine predbilježbe u pogledu jamčevinske glavnice mogu se samo s tim ograničenjem preduzeti, da se odplata kojega duga ili izpunjenje druge obveze uzmogne iz same glavnice obaviti tekar nakon razriešenoga osiguranja nuzgrednoga dohodka.

POGLAVJE II.

Ženitba osoba momčadskoga stališa.

A) U pogledu kr. ugar. domobranstva.

§. 31. Brakovi osoba momčadskoga stališa jesu polag upravnih s njimi u savezu stojećih posljedica dvovrstni, naime:

a) brakovi prvoga načina, tečajem kojih su žena i zakonita djeca ovlaštena na stanovanje u erarskom stanu supruga, odnosno otca, te naročito na one prednosti, označene pobliže u pristojbeniku kr. ug. domobranstva i

b) brakovi drugoga načina, usljed kojih žena i djeca ne uživaju prava spomenuta u prijašnjoj točki.

K brakovom drugoga načina spadaju i oni, koji su sklopljeni bez dozvole domobranske oblasti bilo s toga, jer takova nije po zakonu od potrebe bila, bilo što su sklopljeni prije unovačenja u domobranstvo, ili tečajem nedjelatnoga odnošaja.

§. 32. Dozvola za ženitbu prvoga načina može se redovito podieliti samo onim pravim podčastnikom (narednikom, vodnikom, desetnikom i onim sličnoga čina), koji su jur udovoljili svojoj zakonitoj prezentnoj službovnoj obvezanosti te mjesto prelaza u dopustni stališ dobrovoljno nastave djelatno službovanje ili su dobrovoljno stupili u ovo iz dopustnoga stališa.

I naslovnim podčastnikom može se iznimno dozvoliti sklopljenje braka polag prvoga načina, ako udovolje gornjim uvjetom.

§. 33. Dozvola za ženitbu polag prvoga načina podieljuje se osobam, označenim u §. 32., predpostaviv, da namjeravanoj ženitbi ne stoji na putu očita zakonita ili crkvena zapreka, pod sljedećimi uvjeti:

a) da se ne prekorači onaj brojevni razmjer koji je u §. 34. ustanovljen glede pojedinih движnih tjelesina;

b) da molitelj ženitbe bude vrlo dobro osposobljen i u uredjenih odnošajih, te da mu se ženitbom bitno poboljšaju materijalni odnošaji njegovi;

c) da daljnje pridržanje molitelja ženitbe u djelatnoj službi bude u interesu služe, da se ne treba ni u buduće bojati uštrba za potonju, te da sklopljenjem braka bude dopustivo pogledom na stanovne odnošaje četne tjelesine (zavoda);

d) da zaručnica bude bezprikorne ćudorednosti.

§. 34. Broj momčadskih ženitba prvoga načina ustanovljuje se tako, da

iz ukupnoga broja pravih podčastnika (§. 32) mirovnoga stališa polag povremenoga ustrojstva ne smiju kod svakoga bataljuna jedne pješačke polubrigade biti oženjeni više nego dva podčastnika (ili osobe sličnoga čina) te jedan puškar a kod husarske pukovnije četiri podčastnika i četiri osobe jednakoga čina (vidar, puškar, remenar ili drugi zanatnik), kod Ludovika-Akademije i kod oružnoga povjerenstva 4—4, kod središtne konjaničke škole te kod glavnoga odjevnoga povjerenstva 1—1, napokon kod ministarstva za zemaljsku obranu pet podčastnika.

Udovci iza brakova prvoga načina imadu se samo onda računati na dozvoljeni broj, ako je iz toga braka jedno ili više djece u životu, koja još nisu obskrbljena.

§. 35. Domobransko oblastna dozvola za sklopljenje kojega braka ne može se podieliti, i to niti polag prvoga niti drugoga načina, kadetom i svakovrstnim jednogodišnjim dobrovoljcem; polag prvoga načina pako ne može se podieliti stražarskoj i podvornoj momčadi, komandovanoj u vojničke nemoćničke kuće, kao što ni podčastnikom, koji uživaju mjestnu obskrbu.

§. 36. Molbenica za dozvolu ženitbe polag prvoga načina ima se službenim putem upraviti ovlašteno za to

zapovjedničtvo (oblast, zavod) te se imadu sljedeće izprave predložiti.

a) krstni list, odnosno svjedočba rodjenja zaručnika;

b) krstni list, odnosno svjedočba zaručnice;

c) u slučaju malodobnosti jednoga od ženika u smislu gradjanskih zakona potrebita privola otca, štitnika (skrbnika) te štitničke oblasti na ženitbu;

d) svjedočba o ćudorednosti zaručnice, koja ima podjedno sadržavati dokazanje djevojačtva i udovstva iste;

e) smrtni list preminuloga bračnoga druga, ako je jedna stranka ili su obje obudovljene;

f) svjedočba ob imetku ili mirazu zaručnice, dogodice svjedočba obćinskoga poglavarstva o tom, da je zaručnica kadra za vremena braka nješto svojom zaslužbom doprinieti k poboljšanju obstanka.

§. 37. Dozvolu za ženitbu polag prvoga načina podieljuje:

kod pješačtva polubrigadni zapovjednik;

kod konjaničtva pukovnijski zapovjednik;

onim, koji su namješteni u ministarstvu za zemaljsku obranu, kao što i onim kod krunske straže, ministar za zemaljsku obranu;

kod domobranskih zavoda zapovjednik (glavar) dotičnoga zavoda.

§. 38. Momčadske ženitbe polag drugoga načina mogu se dozvoljavati bez obzira na čin, te nisu podvržene brojevnomu ograničenju. Domobransko-oblastna dozvola ima se medjutim samo onda podieliti, ako molitelj dobiva time vidljivih prednosti, ili ako dozvoljenje ženitbe zagovaraju osobite okolnosti, te ako se u svakom od ovih slučajeva ne treba bojati uštrba za domobranske službene dužnosti ženikove.

§. 39. Molbenice za ženitbu polag drugoga načina imadu se od strane osoba momčadskoga stališa, stojećih u djelatnoj službi, službenim putem, te od strane na dopust

stavljenih domobranskih službovnih obvezanika, koji još nisu prekoračili 3. dobni razred (§. 1), putem očevidnostne nadležne političke oblasti upraviti na zapovjedničtvo, ovlašteno na podieljenje dozvole, nadalje od strane u stališ neprimljenih novaka putem one političke oblasti, ka kojoj spadaju polag svoga prebivališta, na nadležno polubrigadno zapovjedničtvo.

Molbenice imadu se s istim načinom obložiti kao što je to ustanovljeno u §. 36. glede ženitba polag prvoga načina.

§. 40. Na podieljivanje dozvole za ženitbu polag drugoga načina djelatnim osobam momčadskoga stališa te trajnim dopustnikom, koji još nisu prekoračili 3. dobni razred (§. 1.) ovlašteni su u §. 37. napomenuti zapovjednici (glavari) četnih tjelesina i zavoda, a u stališ neprimljenim novakom polubrigadni zapovjednik.

U pogledu podieljenja dozvole za ženitbu drugoga načina takovim podčastnikom, koji žele polučiti mjesto domobranskoga činovnika, pridržana je odluka ministru za zemaljsku obranu.

Ženitbena dozvola ima se izdati u obliku, označenom u §. 36.

§. 41. Ako koji polag prvoga načina oženjeni podčastnik prestupi u nedjelatni odnošaj, ima se isti premjestiti u red oženjenih polag drugoga načina.

U slučaju opetovanoga dobrovoljnoga ili usljed poziva uzsliedivšega ustupa u djelatno službovanje treba dotični podčastnik, za da bude primljen u red oženjenih polag prvoga načina, dozvolu nadležnoga (§. 36.) zapovjednika (oblasti), ali se tim ne može prekoračiti broj ženidaba, dozvoljenih polag prvoga načina.

Sličnim se načinom mogu takovi djelatno služeći podčastnici, koji su svoj brak sklopili polag drugoga načina, te koji udovolje uvjetom, ustanovljenim u §. 31., u slučaju izpražnjenja premjestiti u red oženjenih polag prvoga načina.

B) Glede kr. ug. oružničtva.

§. 45. Za osobe, spadajuće u momčadski stališ oružničtva, ima samo jedan ženitbeni način; te broj oženjenih oružnika u jednom te istom oružničko-okružnom (oružničkom) zapovjedničtvu ne smije redovito prekoračiti deset postotaka momčadskoga stališa.

Molbenicu za ženitbenu dozvolu imadu još i privremeno umirovljeni oružnici, obloživ ju polag §. 26. nazočnosti propisa, podnieti službenim putem, te dozvolu podjeljuje oružničko-okružni (oružnički) zapovjednik, nu ako je broj oženjenih u jednom okružju (zapovjedničtvu) jur popunjen, ministar za zemaljsku obranu.

Ženitbena dozvola ima se izdavati polag §§. 32., 33. i 37. nazočnoga propisa.

Prilozi k §-u 6. (Prilog 1.)

Revers.

Pošto ja podpisana namjeravam sklopiti brak sa gospodinom kr. ug. . . . . N. N. te pošto je dozvoljenje ove ženitbene sveze od strane kr. ug. domobranske oblasti u §-u 11. ženitbenoga propisa kr. ug. domobranstva, s obzirom na to, što je gosp. N. N. jur prekoračio 60. godinu života svoga, s tim uvjetom skopčano, da se zaručnica odrekne državne obskrbe, osigurane zakonom za udove kr. ug. domobranskih osoba, to ovime izjavljujem, da se u slučaju udaje moje za gosp. kr. ug. . . . . . N. N. dobrovoljno i sasvim odričem svake za udove kr. ug. domobranskih osoba kao mirovine ili pod kojim god drugim naslovom od strane države osigurane obskrbe, izuzam one slučajeve, ako bi gosp. kr. ug. . . . . N. N. kao moj suprug pao pred neprijateljem, ili ako bi preminuo usljed rane, ili vanjske ozlede, zadobivene pred neprijateljem ili inače bez vlastite krivnje tečajem vršenja službe po zvanju, ili usljed pošastne ili zarazne bolesti,

vladajuće u kojem njegovom službovnom mjestu, ili pako usljed zarazne bolesti, zadobivene tečajem službe, vršene u kojoj bolnici, ili usljed ratnih napora, za koje slučajeve uzdržajem u cielosti državna obskrbna prava moja, osigurana zakonom za udove takovih domobranskih osoba.

Za vjerodostojnost čega podpisujem ovaj revers vlastoručno.

(Zatim sliedi ovjerovljenje podpisa po javnom bilježniku ili sudu, u slučaju malodobnosti privola štitničke ili skrbničke oblasti, dogodice predsjednika obiteljskoga vieća.

Popis onih vriednosti, koje su prikladne za osiguranje domobranskih ženitbenih jamčevina. (K §-u 15. Prilog 2.)

I. Državni papiri, i to: ugarske i obće kamatujuće državne zadužnice, kao što i kamatujuće državne zadužnice, u carevinskom vieću zastupanih kraljevina i zemalja.

II. Zemljo-razteretnice kraljevina i zemalja, spadajućih ka kruni ugarskoj, kao što i u carevinskom vieću zastupanih kraljevina i zemalja.

III. Kamatujuće obveznice kojega grada, ako se dokaže, da su ove obveznice prikladne za smještenje kao pupilarni novci te ako su zakonito priznane.

IV. Sljedeće založnice:

1. založnice austro-ugarske banke;
2. posjedovnice i ine založnice ces. kr. poveljenoga obćega austrijskoga zemljo-vjeresijskoga zavoda;
3. založnice česke kr. vjeresijske banke;
4. vjerovnice ces. kr. poveljene galičke dioničke vjeresijske banke;
5. založnice vjeresijskoga zavoda galičkih redova;
6. založnice ces. kr. poveljene austrijske vjeresijske banke;
7. založnice austrijskoga šleskoga zemljo-vjeresijskoga zavoda;
8. založnice ugarskoga zemljo-vjeresijskoga zavoda;

9. založnice peštanske ugarske trgovačke banke;
10. založnice ugarske vjeresijske banke;
11. založnice budipeštanskoga zemljo-vjeresijskoga zavoda maloposjednika;
12. založnice vjeresijske banke moravske markgrofije;
13. založnice veliko-sibinjskoga i
14. austrijskoga središnjega zemljo-vjeresijskoga zavoda.

V. Željezničke prvenstvene obveznice kraljevina i zemalja, spadajućih ka kruni ugarskoj kao što i u carevinskom vieću zastupanih kraljevina i zemalja, ako glede kamatovanja i odplate glavnice uživaju državno jamstvo.

VI. Polovica mirovine reda Marije-Terezije.

VII. Na nepokretnine uknjižene kamatujuće privatne obveznice i

VIII. Nepokretnine, sačinjavajuće vlastničtvo osobe, pružajuć jamstvo, na koje se ženitbena jamčevina uknjižuje.

Matrimonium personarum militiae activae adscriptarum.

Nr. 693.

Archi-Dioecesis hujus quidam parochus personam militiae activae adscriptam in matrimonium copulavit, quin inter missarum solemnia c. r. militiae Zagrabiae promulgata et dimissorialibus militaris parochialis Officii provisa fuerit.

Ideo erga remonstrationem fati c. r. parochialis officii venerab. Clerus Curatus harum serie reflectitur: sensu vigentium normativorum ordinum personas militiae activae adscriptas, matrimonium inituras, obligari concernentia sua documenta parochiali officio c. r. militiae exhibere et promulgandas esse etiam inter missarum solemnia c. r. militiae, denique nonnisi productis testimonialibus de peractis inibi promulgationibus et obtentis dimissorialibus e parte sui parochi in matrimonium copulari posse.

Datum e Consistorio Æppali Zagrabiae die 20. Martii 1883.

Ženitba umirovljenih vojničkih častnika.

Br. 3359.

Rescriptum Exc. R. Regiminis, sectionis cultus et institutionis dto 21. septembris a. c. N. 9816. isthuc directum tenoris sequentis: »Po dopisu c. kr. glavnoga zapovjedničtva u Zagrebu od 16. rujna t. g. br. 7097. dogodilo se je, da je umirovljeni vojnički častnik, koji je *za lokalnu službu predbilježen*, bez izhodjene vojno oblastne dozvole u vojničkom odielu vjenčan bio po civilnom dušobrižniku.

Da se takav protuzakoniti čin više nedogodi, umoljava se prečastni duhovni stol, da izvoli podčinjene si dušobrižnike područja kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade uputiti, da imadu *umirovljeni vojnički častnici, koji su za lokalne službe kao sposobni predbilježeni, za slučaj ženitbe*, vojno oblastnu *ženitbenu dozvolu izhoditi* od dotičnoga glavnoga (vojnoga) zapovjedničtva, te da bez dozvole dotičnike vjenčati nesmiju. U Zagrebu dne 21. rujna 1882. Za bana: Vončina s. r.« — Venerabili Clero curato pro notitia et stricta observatione communicatur.

Datum e Consistorio Æppali Zagrabiae die 6. Octobris 1882. celebrato.

Ženitbe učitelja.

Nr. 2870.

Horsum directi ordines Excel. r. Regiminis prov. dto. 23. curr. Nr. 4385. VClero Curato pro notitia et directione communicantur; — sunt autem tenoris sequentis: »Pošto je §. 144. slovom c) školskoga zakona od 14. listopada 1874. ustanovljeno, da učitelji, stupajuć u bračno stanje, imaju položiti na korist mirovinske zaklade prinesak u iznosu od 50 for.: to se umoljava prečastni duhovni stol, da podčinjenomu svećenstvu izvoli izdati nalog, da nijednoga učitelja nepripusti k vjenčanju, dok se po političkoj oblasti izdanom izpravom neizkaže, da je rečeni prinosak na korist učiteljske mirovinske zaklade položio.

U Zagrebu dne 23. listopada 1876. Za bana: dr. Muhić s. r.«

Datum e Consistorio Æpiscopali Zagrabiae die 27. Octobris 1876, celebrato.

Vidi §. 171. i sl. novoga škol. zakona od 3. ožujka 1888.

Okružnica kr. zemaljske vlade odjela za bogoštovje i nastavu, od 26. studenoga 1886. br. 10.970 na sve kr. županijske oblasti i gradska poglavarstva, glede izdavanja certifikata o ženitbenoj sposobnosti zaručnikom, koji u zaposjednutih pokrajinah namjeravaju sklopiti brak.

Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu priobćila je ovamo, da su njekoje ovozemne političke oblasti I. molbe priposlane im od okružnih oblasti tamošnjih molbenice pripadnika kraljevina Hrvatske i Slavonije, obitavajućih u zaposjednutih pokrajinah te prosećih izdanje certifikata o ženitbenoj sposobnosti, povratile rečenim okružnim oblastim s izjavom, da se u ovih kraljevinah političke ženitbe dozvole više ne izdavaju i da za ovozemne pripadnike glede sklapanja ženitba valjaju samo stege, ustanovljene obranbenim zakonom.

Ove izjave pokazuju, da su potekle iz krivoga shvaćanja, jer se u dotičnih slučajevih nije radilo o ženitbenoj dozvoli, nego o tom, da se zasvjedoči, da su molitelji po ovozemnih zakonih sposobni za sklapanje braka, koji bi po tom ovdje zakonitu valjanost imao.

Buduć da je §. 12. naredbe ces. i kr. ministarstva za izvanjske poslove od 2. prosinca 1857. (zem. vl. list I. razdjel kom. XXXVI., br. 229., str. 632.), po kojem austrijanski i ugarski državljani, kaneći u Bosnoj i Hercegovini sklopiti brak, trebaju posebnu dozvolu za to, po nadležnom mjestu uzdržan u krieposti s tom preinakom, da je, pošto konzulati, u kojih su djelokrug prije spadale upitne dozvole, u zaposjednutih zemljah više ne obstoje, podieljivanje tih ženitbenih dozvola sada povjereno okružnim oblastim u zaposjednutom području, te pošto po propisih

tamo obstojećih ove okružne oblasti ne smiju izdati ženitbene dozvole, ako certifikat o ženitbenoj sposobnosti doprinešen nije, to imadu ovozemne kr. kotarske oblasti, odnosno gradska poglavarstva, kad im od okružnih oblasti u Bosnoj i Hercegovini priposlane budu dotične molbenice njihovih pripadnika, zaprošene certifikate o ženitbenoj sposobnosti izdati, ako proti tomu ne ima kakovih zaprieka.

Ujedno se opažuje, da takove molbenice imadu biti obložene dokazom:

a) o dobi vjerenika;

b) o njihovoj vjeri, koje se obje točke mogu dokazati krstnim ili rodnim listom;

c) o njihovu stališu, naime da li je vjerenik neoženjen i vjerenica neudata, ili su obudovljeni:

d) o odnošaju, u kojem se vjerenik nalazi glede vojne dužnosti, i

e) o tom, da li izmedju vjerenikâ ne obstoji možda srodstvo ili tastbinstvo i u kojem stupnju.

Napokon treba da bude molbenici priložena propisana biljegovina za izdat se imajući certifikat.

Što se p. t. priobćuje znanja i ravnanja radi.

Naredba zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu od 15. siečnja 1888. br. 8782 B. H. glede izdavanja ženitbenih dozvola za ovostrane pripadnike, koji u zaposjednutih pokrajinah namjeravaju sklopiti brak.

(Priobćena kr. županijskim oblastim i gradskim poglavarstvom okružnicom kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu, od 29. studenoga 1888. broj 9534).

Die Bestimmung des §. 12 der Verordnung des k u. k. Ministeriums des Aeussern vom 2. Dezember 1857 (R G. Bl. Nr. 234), nach denen österreichische und ungarische Staatsangehörige, wenn sie in Bosnien oder der Hercegovina eine Ehe eingehen wollen, dazu die Bewilligung des betreffenden k. u. k. Consularamtes anzusuchen haben,

haben seither in soferne eine Abänderung erfahren, als durch die nach der Occupation dieser Länder erfolgte Aufhebung der k. u. k. österreichisch-ungarischen Consulate die Agenden derselben an diese Landesregierung übergegangen sind.

Die Aufrechthaltung dieser Vorschrift wurde namentlich mit den Erlässen des hohen k. u k. gemeinsamen Ministeriums vom 2. September 1883 Nr. 4198 und vom 11. Mai 1884 Nr. 2756/B. H. ausgesprochen und bedürfen sonach österreichische und ungarische Staatsbürger, welche in Bosnien und der Hercegovina eine Ehe schliessen wollen, nach wie vor hiezu eines besonderen Eheconsenses.

Das der Landesregierung mit Circular-Verordnung vom 12. October 1879 Nr. 20.551 (Ges.-Sammlg. 1878—1880 I. Band pag. 398) vorbehaltene Recht, zur Ertheilung von derlei Consensen wurde seither mit Verordnung vom 15. September 1882. Nr. 28.554/I. (Ges.-Sammlg. 1882. pag. 408) an die Kreisbehörden übertragen.

Der bei der Ertheilung der Eheconsense von Seite der hiezu competenten Kreisbehörden zu beobachtende Vorgang ist aber, je nach dem der Consenswerber die österreichische oder die ungarische Staatsbürgerschaft besitzt, ein verschiedener und wird zum Zwecke der Regelung dieses Vorganges folgendes verordnet.

I.

In jenen Fällen, wo es sich um Eheschliessungen österreichischer Staatsbürger, d. i. Angehöriger der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder, in Bosnien oder der Hercegovina handelt, haben die Kreisbehörden, welchen die Ertheilung der bezüglichen Eheconsense zukommt, darauf zu dringen, dass sich der Consenswerber mit dem Atteste über die persönliche Befähigung zur Eheschliessung (§. 4. a. b. G. B.), sowie auch mit dem politischen Eheconsense, wenn solcher nach den bestehenden Gesetzen seines Heimatslandes erforderlich wäre, ausweise.

*

Die Ausfertigung des Zeugnisses über die persönliche Fähigkeit zur Eheschliessung obliegt den k. k. Bezirkshauptmanschaften, beziehungsweise in den mit besonderen Statuten ausgestatteten Städten, den mit der politischen Amtsführung betrauten Gemeindenbehörden (Magistraten) des österreichishen Wohnsitzes des Ehewerbers, und zwar nur im Grunde verlässlicher Auskünfte über Alter und Eigenberechtigung, über den unverehelichten Stand und die anderen, diese persönliche Fähigkeit bestimmenden Momente.

Diese Zeugnisse der österreichischen Domicilsbehörden über die persönliche Fähigkeit zur Eheshliessung haben jedoch keineswegs die Bedeutung, den Mangel jedweden Ehehindernisses zu bescheinigen, vielmehr ist die Prüfung und Entscheidung der Frage, ob im concreten Falle die abgeschlossene Ehe eines österreichishen Staatsangehörigen wirklich giltig sei, sobald es darüber in Oesterreich zur Verhandlung kommt, ausschlieslich dem zuständigen österreichischen Gerichte vorbehalten (Art. III. des Gesetzes vom 25. Mai 1868 R.-G. Bl. Nr. 47.)

In Fällen daher wo es sich um Eheschliessungen von in Bosnien und der Hercegovina setzhaft gewordenen österreichischen Staatsangehörigen handelt, bei denen auf einen Wohnsitz in Oestereich nicht mehr zurückgegangen werden könnte oder in Fällen, wo bei dem Nupturienten in Folge seines Aufenthaltes im Occupationsgebiete oder mit Rücksicht auf die Person, mit welcher hierzulande die Ehe geschlossen werden soll, besondere auf seine persönliche Fähigkeit Einfluss nehmende Verhältnisse entstanden sind, welche der politischen Domizilsbehörde in Oesterreich bei Ausfertigung des Zeugnisses über die persönliche Fähigkeit zur Eheschliessung nicht bekannt sein konnten, wird es den Kreisbehörden insbesondere obliegen, den Bestand dieser Fähigkeit des Ehewerbers mit Rücksicht auf diese besonderen Verhältnisse unter Zugrundelegung der österreichischen Ehegesetze der selbstsändigen genauen Prüfung

zu unterziehen und unter Umständen die Ehebewilligung auch ungeachtet eines beigebrachten Fähigkeit-Zeugnisses der österreichischen Domizilsbehörde zu versagen.

Der von dem Atteste über die persönliche Fähigkeit zur Eheschliessung verschiedene sogenannte politische Eheconsens, das ist die blosse Bestätigung, dass aus Subsistenzrücksichten gegen die Verehelichung kein Anstand obwaltet, besteht nur rücksichtlich solcher österreichischer Staats-Angehörigen, welche in den Ländern Tirol und Voralberg heimatsberechtigt sind, und zwar auch nur rücksichtlich einer gewissen Cathegorie von Personen.

Die Urkunden über den politischen Eheconsens, beziehungsweise die Bestätigung über die Entbehrlichkeit desselben, werden in diesen beiden Ländern von den Gemeinden ausgefertigt. Doch muss die von Gemeinden, die nicht gleichzeitig als politische Behörden fungiren, ausgefertigte derlei Urkunde, um rechtgiltig zu sein, stets von der zuständigen Bezirkshauptmannschft vidirt sein.

In Krain besteht die Einrichtung der sogenannten Ehemeldezettel, welche nicht verweigert werden dürfen.

Was schliesslich die aus dem Wehrgesetze entspringenden Beschränkungen der Verehelichung betrifft, so werden die Kreisbehörden aufmerksam gemacht, dass nach den Bestimmungen der §§. 44 und 52 der Wehrgesetznovelle vom 2. October 1882 (R. G. Bl. Nr. 153) die Wehrpflicht für österreichische Staatsangehörige des Civilstandes ein Hinderniss der Stellungspflicht, nur bis zum 36. Lebensjahre bildet.

Active Militär-(Landwehr)-Personen bedürfen zur Verehelichung der Bewilligung ihrer vorgesetzten Militär-(Landwehr)-Behörde. Dagegen haben auf dauernd beurlaubte Linien-Dienstpflichtige, sobald sie die dritte Altersklasse überschritten haben, dann auf andere nicht active Militär-(Landwehr)-Personen rücksichtlich der Verehelichung die allgemeinen Gesetze und Vorschriften Anwendung und

unterliegen dieselben daher bezüglich der Verehelichung einer Beschränkung aus dem Wehrgesetze nicht.

Im Grunde dessen werden die Kreisbehörden eingeladen, österreichischen Staatsbürgern des Civilstandes, welche das 36. Lebensjahr noch nicht überschritten haben und sich weder mit einer ausnahmsweisen Ehebewilligung, noch über die vollständige Erfüllung der Wehr- beziehungsweise Stellungspflicht auszuweisen vermögen, noch zu den im §. 43 der Wehr-Gesetznovelle vom 2. Oktober 1882 angeführten nicht activen Militär-(Landwehr)-Personen gehören, die Bewilligung zur Eheschliessung nur dann zu ertheilen, wenn dieselben die Bestätigung ihrer zuständigen politischen Behörde beigebracht haben, dass gegen deren Verehelichung rücksichtlich der Wehrpflicht kein Hinderniss obwalte.

Die Kreisbehörden werden daher über Ansuchen um Ehebewilligung seitens österreichischer Staatsangehöriger, welche durch die Wehrpflicht in Bezug auf die Verehelichung einer Beschränkung unterliegen könnten, immer erst die diesbezügliche Erklärung der zuständigen politischen Bezirks-Behörde (Magistrat der mit besonderen Statuten ausgestatteten Städte) des Ehewerbers einzuholen haben.

II.

Hinsichtlich jener ungarischen Staats-Angehörigen, welche nicht in Croatien oder Slavonien heimatsberechtigt (gemeindezuständig) sind, wird eröffnet, dass, obwohl nach den in Ungarn bestehenden ehegesetzlichen Vorschriften zur Eingehung einer Ehe im Auslande ein Eheconsens seitens der heimatlichen politischen Behörde nicht nothwendig ist, dennoch ein jeder ungarische Staatsbürger, der in Bosnien-Hercegovina eine Ehe eingehen will, gehalten ist, sich vorerst ein Zeugniss über die Giltigkeit der abzuschliessenden Ehe in Ungarn zu erwirken.

Hiebei wird bemerkt, dass im Sinne der Bestimmungen des Ministerraths-Beschlusses vom 3. October 1876 (Rendeletek Tara 1876 Nr. 151) zur Ausfertigung solcher Zeugnisse über die Giltigkeit von Ehen, welche ungarische Staatsangehörige, die nicht in Croatien oder Slavonien heimatsberechtigt (gemeindezuständig) sind, ausserhalb Ungarns zu schliessen beabsichtigen, lediglich der kgl. ung. Minister für Cultus und Unterricht berufen sei, und dass in dem Falle, wenn die Frage der Giltigkeit einer in Bosnien und der Hercegovina bereits eingegangenen Ehe in Ungarn nachträglich etwa zum Gegenstande eines Rechtsstreites würde, hierüber ausschliesslich die nach den ungarischen Gesetzen competenten Gerichtsbehörden zu entscheiden hätten.

Was den Vorgang betrifft, welchen ungarische Staatsbürger bei Erwirkung einer Ehebewilligung im Occupationsgebiete zu beobachten haben, wird Nachstehendes verfügt.

Die Bewerber um die Ehebewilligung haben ihre mit den Nachweisen über ihre persönliche Befähigung zur Eheschliessung instruirten Gesuche bei der betreffenden hierländigen Kreisbehörde einzubringen. Die Kreisbehörde hat diese Eingabe zu prüfen, deren etwa nothwendige Ergänzung zu veranlassen oder aber für den Fall, als solche Hindernisse obwalten sollten, welche die Unzulässigkeit der beabsichtigten Eheschliessung voraus sehen lassen, die betreffende Partei, um derselben diesbezügliche weitere Kosten zu ersparen, hierauf aufmerksam zu machen.

Im übrigen haben die Kreisbehörden die ordnungsmässig instruirten Gesuche zum Behufe der Einholung des Giltigkeits-Zeugnisses für die abzuschliessende Ehe der Landesregierung vorzulegen, welche diese Gesuche an das königl. ungar. Ministerium für Cultus und Unterricht leitet. Wird seitens dieses kgl. ungarischen Ministeriums die Erklärung abgegeben dass die hierzulande abzuschliessende Ehe in Ungarn als giltig anerkannt wird, so kann dem betreffenden Bittsteller die Kreisbehörde die Ehebewilligung, falls keine sonstige Anstände vorliegen, ohne Weiteres ertheilen.

Es ist aber nach dem oben Gesagten selbstverständlich, dass das Giltigkeitszeugniss des königl. ung. Ministeriums für Cultus und Unterricht, welches auf Grund der einseitig ausgewiesenen Thatumstände ausgestellt wird nicht geeignet ist, den competenten Entscheidungen der Gerichte vorzugreifen, demnach lediglich den Zweck hat, als vorläufige Information über die Giltigkeit der abzuschliessenden Ehe zu dienen. Was nun jene Nachweise anbelangt, welche dem kgl. ung. Ministerium für Cultus und Unterricht als Grundlage für die abzugebende Erklärung, beziehungsweise für das auszustellende Zeugniss dienen sollen und mit welchen deshalb das bezügliche, für jede bittliche Partei besonders mit je einer ungarischen 50 kr. Stempelmarke zu versehende Gesuch instruirt sein muss, wird bemerkt, dass diese Gesuchsbeilagen über nachfolgende Momente autentischen Aufschluss zu geben haben als:

a) über das Lebensalter der Brautleute,

b) über deren Religion, welche beide Punkte durch den Tauf- oder Geburtsschein nachgewiesen werden können,

c) über den ledigen Stand der Brautleute, sowie

d) über das Militärpflicht-Verhältniss des Bräutigams.

Ausserdem hat das Bittgesuch auch eine Erklärung der bittstellerischen Partei darüber zu enthalten: ob zwischen den Brautleuten eine Verwandtschaft oder Schwägerschaft bestehe und wenn ja in welchem Grade.

Endlich ist dem Gesuche noch ein Gulden im Barem für jenen Stempel beizulegen, mit welchem das Seitens des kgl. ung. Cultus- und Unterrichts-Ministeriums auszustellende Zeugniss versehen werden muss.

Sind die Brautleute oder ein Theil derselben noch minderjährig, so ist zur beabsichtigten Eheschliessung stets die Einwilligung der Eltern, beziehungsweise der Vormünder und obervormundschaftlichen Behörde erforderlich.

In Betreff der aus dem Wehrgesetze entspringenden Beschränkungen der Verehelichung ungarischer Staatsbürger wird bemerkt, dass diese ohne wesentlichen Unterschied jenen Einschränkungen entsprechen, welche bezüglich der Eheschliessung österreichischer Staatsangehörigen sub I. Erwähnung fanden.

Übrigens erhalten die Kreisbehörden durch den, den Eingaben um Ertheilung der Ehebewilligung beizuschliessenden Nachweis über das Militär-Verhältniss des Bräutigams (Punkt d) ein genügendes Substrat zur Beurtheilung der Frage über die Zulässigkeit der beabsichtigten Eheschliessung vom Standpunkte des Wehrgesetzes.

III.

Wenn es sich um Eheschliessungen ungarischer Staats-Angehörigen in Bosnien und der Hercegovina handelt, welche in Croatien oder Slavonien oder in dem mit diesen Ländern vereinigten Gebiete der bestandenen Militärgrenze heimatsberechtigt (gemeindezuständig) sind, so haben hiebei die Kreisbehörden im Wesentlichen jenes Verfahren zu beobachten, welches sub II. dieser Verordnung bezüglich der ungarischen Statsbürger im Allgemeinen vorgeschrieben ist.

Eine einzige Modification folgt daraus, dass nach den in Croatien und Slavonien bestehenden Vorschriften zur Austellung der Ehefähigkeits-Certificate für jene in diesen Ländern heimatsberechtigten (gemeindezuständigen) Personen, welche ausserhalb der Länder der ungarischen Krone eine Ehe zu schliessen beabsichtigten, die politischen Behörden I. Instanz berufen sind. Die Kreisbehörden Bosniens und der Hercegovina werden aus diesem Grunde die bei ihnen einlangenden Gesuche der nach Croatien und Slavonien heimatsberechtigten Personen um Ertheilung der Ehebewilligung mit den erforderlichen Nachweisen und Behelfen an die competenten politischen Behörden I. Instanz in Croatien und Slavonien zu übersenden haben.

Als politische Behörden I. Instanz fungiren in Croa-

tien und Slavonien die königl. Bezirksämter und die Stadt-Magistrate.

IV.

Die in Durchführung dieser Verordnung den Kreisbehörden zufallenden Agenden hat im Gebiete der Stadtgemeinde Sarajevo der bei derselben fungirende Regierungs-Comissär zu besorgen.

V.

Diese Verordnung tritt sofort in Wirksamkeit.

Ženitbe austro-ugarskih podanika u inozemstvu.

§. 74. Austrijanac katolički može, kada se ženi u inozemstvu, onaj način ženjenja, što ga propisuju ili dopuštaju zakoni zemaljski, uzeti za pravilo u toliko, u koliko isti odgovara uvjetom, pod kojimi katolički crkveni zakon u zemlji onoj, u kojoj se ženitba sklapa, priznaje valjanost ženitbe. U svemu, što se ne odnosi na sam način ženjenja, dužan je isti držati se propisa zakona ovoga. Imat će on takodjer, ako ne stanuje još punu godinu dana u inozemstvu postarati se za to, da mu ženitba, koju sklopiti kani, triputa navještena bude u onom mjestu u ovozemstvu, gdje je posljednje svoje prebivalište imao. (Ženitbeni zakon.)

Ženitbe inozemaca (exteriorum matrimonia).

§. 71. Valja bditi nad tim, da se inozemci ne puštaju na vjenčanje drugčije, nego ako izpune sve ono, što je potrebno, da se zakonito sklopiti može ženitba. Na koliko će župnik moći djelovati u stvari toj, a da je na prosudjivanje ne podnosi vieću biskupskomu, to će biskup po okolnostih odlučivati. (Naputak.)

Okružnica hrv. slav. namjestničtva od 13. prosinca 1859. broj 18.964 na sve duhovne stolove i eparhijske konzistorije, kojom se proglašuje naredba ministarstva za bogoštovje i nastavu od 22. studenoga 1859. broj 17.602 glede ženitba inozemaca u tuzemstvu.

In Folge mehrseitiger Anfragen, was von Seite der Seelsorger zur Hintanhaltung jeder Verantwortlichkeit wahrzunehmen sei, wenn ihre Mitwirkung zur Schliessung der Ehe von Ausländern in österreichischen Staaten in Anspruch genommen wird, bin ich nach gepflogenem Einvernehmen mit dem Ministerium des Aeussern, des Innern und der Justitz in der Lage, über die besonderen Erfordernisse, welche A u s l ä n d e r, die sich in Oesterreich zu verehelichen beabsichtigen, beizubringen haben, nachstehende Anhaltspunkte zu bezeichnen.

Es hat sich bereits wiederholt zugetragen, dass Ausländer sich in Oestereich verehelichen, ohne hiezu nach den Gesetzen ihrer Heimat befugt zu sein, und dass deshalb ihrer Verbindung die bürgerlichen Wirkungen der Ehe in der Heimat nicht zuerkannt, die daraus hervorgegangenen Kinder als unehelich angesehen, und gleich der Mutter, falls diese nicht schon vor der Eheschliessung jener Heimat angehörte, von dem Verbande derselben ferngehalten wurden. Damit solchen Uebelständen vorgebeugt werde, ist es unerlässlich dass der Seelsorger, bevor er sich an der Eheschliessung, einer dem Auslande zugehörigen Person in Oesterreich betheiliget, sich die Ueberzeugung verschaffe, dass dieselbe nach den Gesetzen ihrer Heimat zur Eingehung einer Ehe im Auslande befugt sei, oder die nach diesen Gesetzen etwa erforderliche Erlaubniss zur Schliessung der beabsichtigten Ehe erlangt habe.

Die Nothwendigkeit der Abheischung eines Ausweises über die erwähnte Befugniss oder Erlaubniss, ist in dem Hofdekrete vom 22. Dezember 1814. (Nr. 1118 J. G. S.) ausgesprochen, dessen Wirksamkeit durch die kaiserlichen

Patente vom 23. März und 29. November 1852. (R. G. B. Nr. 79 und 246) dann vom 29. Mai 1853. (R. G. B. Nr. 99) auch auf jene Theile der Monarchie ausgedehnt worden ist, für welche dasselbe nicht erlassen war.

Demnach wird es dem Seelsorger, welcher zur Eheschliessung eines Ausländers in Oesterreich mitwirken soll, obliegen in verlässlicher Weise zu ermitteln, welchem Lande derselbe angehört, und von ihm das ausreichend beglaubigte Zeugniss der kompetenten Obrigkeit der Gemeinde des Auslandes, zu welcher er zuständig ist, abzuheischen, durch welches diese die vorhin angedeutete Befugniss oder Erlaubniss zur Eingehung der vorhabenden Ehe bescheiniget.

In Betreff der Frage, mit welcher Art der Beglaubigung eines derartigen Zeugnisses oder anderer von dem Ausländer beigebrachten Urkunden, der Seelsorger sich zufrieden stellen könne, kömmt zu beachten, ob zur Hintanhaltung von Trauungen auf Grund gefälschter Documente bezüglich einzelner Staaten des Auslandes nicht besondere, hierlands kundgemachte Vorschriften bestehen, welche im Auge zu behalten sein werden. Dahin gehört die über Verlangen der königl. baierischen Regierung mit dem Erlasse des Ministeriums des Innern vom 14. März 1856. Z. 4914 bekannt gegebene Anordnung, dass Trauungen baierischer Unterthanen nur dann zu vollziehen sein, wenn dieselben die Zulässigkeit ihrer Verechelichung in Oesterreich durch das schon nach den früheren Vorschriften hiezu erforderliche mit der königl. baierischen ministeriellen und gesandschaftlichen Beglaubigung versehen Zeugniss nachzuweisen vermögen.

Ausserdem aber ist sich die Näherbestimmung des bezogenen Hofdekrets vom 22. Dezember 1814. gegenwärtig zu halten, welche die bestandene Hofkanzlei im Einverständnisse mit der Hofkommission in Justitzgesetzsachen in dem an das damalige mähr. schles. Landesgubernium erlassenen Dekrete vom 21. Dezember 1815. Z. 22.267 dahin

getroffen hat, dass in Absicht auf die gehörige Ausweisung der Fremden über ihre persönliche Fähigkeit zur Verehelichung sich mit dem Zeugnisse, welches von der Obrigkeit ausgestellt und mit dem Amtssiegel versehen ist, so wie dieses bei Pässen, Antworten auf Ersuchschreiben oder Protocollen fremder Obrigkeit geschieht, begnügt werden könne, wenn nicht besondere Bedenklichkeiten gegen die Echtheit der Urkunde auffallen.

Da ferner das in Rede stehende Zeugniss der Obrigkeit der Heimatsgemeinde des Ausländers sich als eine Urkunde darstellt, durch welche ein Anstand der beabsichtigten Eheschliessung behoben wird, so versteht es sich von selbst, dass dasselbe in dem Trauungsbuche anzudeuten, und zur allfälligen Rechtfertigung des Seelsorgers bei den Trauungsakten zu verwahren sei.

Inwieferne die Gesetze einzelner Staaten des Auslandes zur Eingehung einer Ehe eine besondere obrigkeitliche Genehmigung nicht vorschreiben, sonach die Angehörigen solcher Staaten, wenn sie sich ohne Beibringung einer solchen Genehmigung in Oesterreich verehelichen, für sich, ihre Gatten und Kinder in staatsbürgerlicher und privatrechtlicher Richtung Nachtheile nicht zu besorgen haben, wesshalb die Seelsorger ihnen, nachdem sie den Nachweis ihrer Staatsangehörigkeit geliefert haben, die Beibringung des mehrerwähnten Zeugnisses erlassen können: wird bekannt gegeben werden, sobald hierüber die Erklärungen vorliegen, um welche die betreffenden Regierungen im geeigneten Wege angegangen werden.

Wenn ferner einzelne Regierungen des Auslandes aus Anlass dieser Erklärungen sich dahin aussprechen sollten, das ihre am k. k. Hofe beglaubigten Gesandtschaften ermächtiget seien, für die Angehörigen ihrer Staaten vollkommen glaubwürdige Zeugnisse darüber auszustellen, dass dieselben nach den Gesetzen ihrer Heimat zur Eingehung einer Ehe im Auslande befugt seien, oder die nach diesen

Gesetzen etwa erforderliche Erlaubniss zur Schliessung der beabsichtigten Ehe erlangt haben; so werde ich nicht verabsäumen auch hievon zur Richtschnur für die Seelsorger die Mittheilung zu machen.

Die k. k. Statthalterei hat von dem Voranstehenden die katholischen Ordinariate und sonstigen kirchlichen Obern zu dem Ende in die Kenntniss. zu setzen, damit dieselben entweder hievon die ihnen unterstehenden Seelsorger zur Wissenschaft und Darnachachtung verständigen oder je nach ihrem Ermessen etwa denselben die Weisung ertheilen, dass die Trauung von Ausländern nicht statt zu finden habe, ehe von Fall zu Fall über die dabei zu beachtenden Vorsichten nähere Instruktionen eingeholt worden sind.

Ženitbe talijanskih podanika.

Br. 2851.

Za ravnanje u postupanju sa talijanskimi podanici, kad u našoj domovini sklapaju brak, dušobrižnomu se svećenstvu priobćuje sljedeći dopis visoke kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 21. lipnja t. g. br. 6870.:

Kr. hrv.-slav.-dalm. ministar u Budimpešti priobćio je ovamo dopisom od 12. lipnja 1892. br. 785. na temelju priposlanoga mu ces. i kr. austro-ugarskoga poslanstva u Rimu od 25. svibnja 1892. br. I. VIII. *l* sliedeće:

Glasom ubaviesti, koju si je rečeno austro-ugarsko poslanstvo pribavilo od kr. talijanskog ministarstva izvanjskih posala podpadaju u inozemstvu sklopljene ženitbe izmedju talijanskih državljanah ili jednoga talijanskoga državljanina sa inozemkinjom izključivo pod ustanovu članka 100 civilnoga kodeksa, koji valjanost ovakovih ženitbah pripoznaje, predpostaviv da su takove ženitbe prema zakonu inozemstva sklopljene te da talijanski državljanin nije pogriešio proti ustanovama navedenoga članka.

Po drugoj alineji spomenutoga članka te ustanovam sliedećeg članka mora se i napovjed u mjestu obitavališta (Residenz) supruga ili njihovog zadnjeg boravka (domicil), ili u zavičajnom mjestu kraljevine talijanskoga supruga obaviti, te mora talijanski državljanin 3 mjeseca iza svoga povratka u Italiju ženitbeni čin dati unieti u registar one obćine, u kojoj je svoj boravak uzeo.

U ostalom ne povlači propust ovih propisah za sobom nevaljanost ženitbe, koja je bez dalnjih formalitetah valjana.

Za bana: Kršnjavi s. r.

U Zagrebu dne 1. srpnja 1892.

Janko Pavlešić s. r.
posvećeni biskup, kapitularni vikar.

Matrimonium civium ducatus Carnioliae.

Nr. 1744.

DD. Curatis hisce pro notitiae et directionis statu notum redditur: cives ducatus Carnioliae ad matrimonium contrahendum adhucdum indigere consensu politico.

Datum e Con. Æpali Zagrab. die 8. Maji 1885. celebrato.

Matrimonium civium Tirolis et Voralbergae.

Nr. 32.

Rescriptum Exc. Regiminis dto. 20. Decbris a. p. N. 11873 quoad matrimonium incolarum Tirolis et Voralbergae isthuc directum tenoris sequentis:

»Po dvorskom dekretu od 12. svibnja 1820., koji je za Tirol i Voralberg još i sada u krieposti, trebaju osobe, ne imajuće posjeda (unansässig) i razreda družinskoga, kalfinskoga i težačkoga ili tako zvani stanari (Inwohner), koji žele stupiti u brak, svjedočbu političke oblasti, da proti sklapanju braka ne ima zaprieke političke, te je oblast vlastna ženitbenu dozvolu uzkratiti takovim osobam, koje uživaju ubožku obskrbu, koje su odane prosjačenju ili koje vode život nestalan, bez privrede.

Pošto se je pako po dopisu c. kr. austrijskoga ministarstva unutarnjih poslova od 27. kolovoza t. g. br. 12.667,

upravljenom na kr. hrv. slav. dalm. ministra ovamo priobćeno, opetovano dogodilo, da su u zemljah ugarske krune pripadnici tirolski vjenčani, a da se nisu izkazali političkom dozvolom ženitbenom, to se prema želji c. kr. austrijskoga ministarstva umoljava prečastni nadbiskupski duhovni stol, da izvoli podčinjeno svećenstvo upozoriti na gore spomenuti propis, ter isto uputiti, da pripadnike tirolske i voralberžke, koji u odredjene kategorije spadaju, ne vjenča prije, dok ne pridonesu po zavičajnoj oblasti izdanu ženitbenu dozvolu, eventualno potvrdu, da takove dozvole ne trebaju.

U Zagrebu dne 20. prosinca 1883. — Grof Khuen Hedervary v. r.«

Venerabili Clero Curato communicatur pro notitia et stricta observantia.

Datum e Consistorio Æepali Zagrabiae die 4. Januarii 1884. celebrato.

Naredba ministarstva unutarnjih posala, pravosudja i bogoštovja od 9. listopada 1853. o uvjetih, pod kojimi se mužki podložnici hercegovine badenske ženiti smiju u državah austrijanskih.

(D. z. l. g. 1853. LXVII. br. 205., Z. vl. l. br. 209. str. 843).

Po glasu obznane, dostavljene ovamo ministarstvu izvanjskih poslova velike hercegovine badenske, smatraju se ženitbe, koje badenski državljani sklope u inozemstvu bez dozvole nadležne vlasti svoje države, po tamošnjih zakonih kao ništetne, u koliko ženici ne zadobiju prava inozemskoga državljanstva.

Badenski pak podložnici, koji u inozemstvu lukavštinom izmame vjenčanje ženitbe u velikoj hercegovini uzkraćene, ili koji se u inozemstvu ožene, a nisu najprije u svojoj državi u smislu tamošnjih zakona osigurali pravo zavičaja za svoju ženitbu, gube pravo badenskoga državljanstva.

Nadležna vlast, koja za ženitbu, koja bi se sklopit imala u inozemstvu, davat ima dozvolu potrebitu za obranu prava državljanskih i zavičajnih, biti će onaj ured, u kojega kotaru badenski podložnik uživa prirodjeno pravo zavičaja; a u pomanjkanju prava gradjanskoga od stanovitoga mjesta, nadležna će bit upravna oblast prebivališta, izvan toga pak kod službenika državnih još i predpostavljena vlast službena.

S obzirom na ove u velikoj hercegovini badenskoj postojeće zakonite naredbe propisuje se za buduće, da za sklopljenja ženitbe medju badenskom državljankom i austrijanskim podložnikom, osim posvjedočenja osobne sposobnosti od strane nevjeste, ne zahtieva se istina posebna dozvola nadležnoga njezinoga poglavarstva zavičajnoga, ali da se ženitba, koju veliko hercežki badenski državljanin ovdi sklopit želi sa podložnicom austrijanskom ili sa podložnicom koje mu drago druge države, ima samo onda dopustiti i vjenčanje samo onda obaviti, ako ženik dokaže, da je dobio od svoje nadležne zavičajne vlasti dozvolu, koja treba da se pohrani medju spisi od vjenčanja.

Nastava u vjerozakonu (instructio religiosa).

§. 74. Budući da je ženitba svetotajstvo novoga zavjeta i budući ista onim, koji se vezom njezinim sjedinjuju, nalaže svete i velevažne dužnosti, zato na vjenčanje ne imaju se pustiti oni, koji ne znadu temelja vjere kršćanske. Dapače, dok o Bogu i o zapovjedih njegovih ne nauče barem toliko, koliko neobhodno znati valja, neka župnik ni ne navješćuje ženitbe njihove. (Naputak).

(To zahtieva i dekret dvorske kancelarije od 16. siečnja 1807. kano i rubricae generales Rit. Romani de sacramento matrimonii.)

Quamprimum autem desponsati pro denunciationibus se insinuaverint, de impedimentis, ne fors latentibus, quam diligentissime inquirant, et examinent tum Sponsorum Cognatos, et Agnatos, quam etiam sponsos ipsos, quibus declarabunt, quod in necessariis necessitate medii, et prae-

cepti plene instructi esse debeant, neque copulandos ulla ratione, nisi prius de iis examinati, et sufficienter edocti reperti fuerint. Admonebunt proinde eos super gravi hac eorum obligatione, diemque pro examine, et necessaria eatenus instructione determinabunt: reflectent denique, ne superstitionibus, rudi plebecullae occasione Matrimonii per quam familiaribus, ullo modo locum dent, neque foeminarum quarundam suggestionibus, ligaturis immo diaboli, per eas operantis, excaecationibus credant. Sed cum Deo hoc Magnum, ut ait Apostolus, suscipiant Sacramentum, si ejusdem benedictionem, et felicitatem, stante conjugio, experiri cupiunt. (Const. syn. pag. 163.)

Primanje svetotajstva (S. Sacramentorum susceptio).

§. 75. Pristoji se, da ženik i nevjesta prije, nego što će pred licem crkve sklopiti savez za sve dane života svoga, saviest svoju očiste svetotajstvom pokore i da pobožno prime tielo Gospodnje. Dok ne dobiju duhovničkoga blagoslova u domu Božjem, neka zajedno ne stanuju u istoj kući. O ovom i o svem, što bi inako pripomagalo, da se ženitba sklapa u strahu Božjem i s pristojnošću kršćanskom, imadu se vjerno obdržavati naredbe i hvale vriedni običaji svake biskupije. (Nap.)

Oprost od zaprieka ženitbenih (Dispensatio in impedimentis matrimonii).

§. 79. One zaprieke ženitbene, koje se osnivaju na propisih zakona crkvenoga, lišavaju se u pojedinih slučajevih krieposti svoje, ako se zakonito zadobije oprost i ako se izpune uvjeti, koji mu možda budu pridani. Jedinoj svetoj stolici rimskoj pripada, vlastitom moćju opraštati zaprieke valjanosti; njoj je takodjer pridržano, podieljivati oprost u prostom zavjetu vjekovite čistoće kao i pri različnosti vjere medju katolici i kršćani nekatoličkimi. (N.)

§. 36. Da odpuštene budu zaprieke ženitbene, koje

ustanovljuje zakon crkveni, ima se tražiti u vlasti crkvene. Da li je ukriepljenje ženitbe potrebito, prosudjuju to vlasti crkvene. Ukriepljena ženitba ima se u obziru gradjanskih pravnih posljedica smatrati tako, kao da se je odmah s početka valjano sklopila bila. (Ženitb. zak.)

§. 83. Oprost od zaprieka ženitbenih može se iz važnih uzroka iskati u načelstva zemaljskoga, koje će se po okolnostih staviti u dalji dogovor.

§. 84. Prije nego se sklopi ženitba, oprost od zaprieka ženitbenih mogu stranke iskati same i pod svojim imenom. Ali ako bi se poslje sklopljene ženitbe odkrila koja zaprieka odprije neznana ali razriešiva, mogu stranke i po svojem župniku, i sa zamučanjem svojeg imena iskati oprost u načelstva zemaljskoga. (Gradj. zakon.)

Zaprieke, koje se imadu oprostiti bez težkoće (Impedimenta in quibus dispensatio facilius concedenda).

§. 80. Kada ne manjka razloga zakonitih, imat će biskupi, služeći se punomoćjem, od svete stolice dobivenim, bez težkoće davati oprost u sliedećih zapriekah:

1. U trećem i četvrtom koljenu srodstva i tastbine iz obćenja dopuštena.
2. U srodstvu duhovnom.
3: U tastbini iz obćenja nedopuštena, osim ako bi se bojati bilo, da su po nečistom obćenju vjerenici medju sobom u lozi izpravnoj.
4. U trećem i četvrtom koljenu zahtieva javne ćudorednosti, nastavšega iz ženitbe valjane, ali neizvršene. (N.)

Načela za davanje oprosta pri zapriekah ostalih (Quoad ceterorum dispensationem tenenda).

§. 81. Što se tiče ostalih zaprieka valjanosti, treba jednodušno o tom nastojati, da im se sačuva ili povrati podpuna krepost njihova. (Naputak.)

*

Instructio S. Congregationis de propaganda fide super dispensationibus matrimonialibus de die 9. Maji 1877.

Cum dispensatio sit iuris communis relaxatio cum causae cognitione, ab eo facta, qui habet potestatem, exploratum omnibus est, dispensationes ab impedimentis matrimonialibus non esse indulgendas, nisi legitima et gravis causa interveniat. Quin imo facile quisque intelligit, tanto graviorem causam requiri, quanto gravius est impedimentum quod nuptiis celebrandis opponitur. Verum haud raro ad S. Sedem perveniunt supplices literae pro impetranda aliqua huiusmodi dispensatione, quae nulla canonica ratione fulciuntur. Accedit etiam quandoque, ut in huiusmodi supplicationibus ea omittantur, quae necessario exprimi debent, ne dispensatio nullitatis vitio laboret. Idcirco opportunum visum est, in praesenti Instructione paucis perstringere praecipuas illas causas, quae ad matrimoniales dispensationes obtinendas iuxta canonicas sanctiones, et prudens ecclesiasticae provisionis arbitrium, pro sufficientibus haberi consueverunt; deinde ea indicare, quae in ipsa dispensatione petendo exprimere oportet.

Atque ut a causis dispensationum exordium ducatur, operae pretium erit imprimis animadvertere, unam aliquando causam seorsim acceptam insufficientem existimari; nam quae non prosunt singula multa iuvant, arg. l. 5 C. de probat. Huiusmodi autem causae sunt quae sequuntur:

1. Angustia loci sive absoluta sive relativa (ratione tantum oratricis), cum scilicet in loco originis, vel etiam domicilii cognatio foeminae ita sit propagata, ut alium paris conditionis, cui nubat invenire nequeat, nisi consanguineum vel affinem, patriam vero deserere sit ei durum.*

* Circa dispensationes matrimoniales quoad angustiam loci hic referimus resolutionem per S. Concilii Congregationem datam die 8. Julii 1876.: Angustiam loci non esse desumendam a numero focorum cuiusque Parochiae, sed a numero focorum cuiusque loci vel etiam plurium locorum, si non distent ad invicem ultra milliare.

2. Aetas foeminae superadulta, si scilicet 24^{m} aetatis annum iam egressa hactenus virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenit. Haec vero causa haud suffragatur viduae, quae ad alias nuptias convolare cupiat.

3. Deficientia aut incompetentia dotis, si nempe foemina non habeat actu tantam dotem, ut extraneo aequalis conditionis, qui neque consanguineus neque affinis sit, nubere possit, in proprio loco, in quo commoratur. Quae causa magis urget, si mulier penitus indotata existat, et consanguineus vel affinis eam in uxorem ducere, aut etiam convenienter ex integro dotare paratus sit.

4. Lites super successione bonorum iam exortae vel earundem grave aut imminens periculum. Si mulier gravem litem super successione bonorum magni momenti sustineat neque adest alius, qui litem huiusmodi in se suscipiat propriisque expensis prosequatur, praeter illum, qui ipsam in uxorem ducere cupit, ut lites extiguantur. Huic proxime accedit alia causa scilicet Dos litibus involuta, cum nimirum mulier alio est destituta viro, cuius ope bona sua recuperare valeat. Verum huiusmodi causa nonnisi pro remotioribus gradibus sufficit.

5. Paupertas viduae, quae numerosa prole sit onerata, et vir eam alere polliceatur. Sed quandoque remedio dispensationis succuritur viduae ea tantum de causa, quod iunior sit, atque in periculo incontinentiae versetur.

6. Bonum pacis, quo nomine veniunt nedum foedera inter regna et Principes, sed etiam extinctio gravium inimicitiarum, rixarum, et odiorum civilium. Haec causa adducitur vel ad extinguendas graves inimitias, quae inter contrahentium consanguineos vel affines ortae sint, quaeque matrimonii celebratione omnino componerentur; vel quando inter contrahentium consanguineos et affines inimicitiae graves viguerint, et, licet pax inter ipsos inita iam sit, celebratio tamen matrimonii ad ipsius pacis confirmationem maxime conduceret.

7. Nimia, suspecta, periculosa familiaritas, nec non cohabitatio sub eodem tecto, quae facile impediri non possit.

8. Copula cum consanguinea vel affine vel alia persona impedimento laborante praehabita et Praegnantia, ideoque legitimatio prolis, ut nempe consulatur bono prolis ipsius, et honori mulieris, quae secus innupta maneret. Haec profecto una est ex urgentioribus causis, ob quam etiam plebeis dari solet dispensatio, dummodo copula patrata non fuerit sub spe facilioris dispensationis: quae circumstantia in supplicatione foret exprimenda.

9. Infamia mulieris, ex suspicione orta, quod illa suo consaguineo aut affini nimis familiaris cognita sit ab eodem, licet suspicio sit falsa; cum nempe nisi matrimonium contrahatur, vel disparis conditionis viro nubere deberet, aut gravia damna orirentur.

10. Revalidatio matrimonii, quod bona fide et publice, servata Tridentini forma, contractum est: quia eius dissolutio vix fieri potest, sine publico scandalo, et gravi damno, praesertim foeminae, c. 7. de consanguin. At si mala fide sponsi nuptias inierunt, gratiam dispensationis minime merentur, sic disponente Conc. Trid. Sess. XXIV. cap. V. de Reform matrim.

11. Periculum matrimonii mixti, vel coram acatholico ministro celebrandi. Quando periculum adest, quod volentes matrimonium in aliquo etiam ex maioribus gradibus contrahere, ex denegatione dispensationis ad ministrum acatholicum accedant pro nuptiis celebrandis spreta Ecclesiae auctoritate, iusta invenitur dispensandi causa, quia adest non modo gravissimum fidelium scandalum, sed etiam timor perversionis, et defectionis a fide taliter agentium et matrimonii impedimenta contemnentium, maxime in regionibus, ubi haereses impune grassantur. Id docuit haec S. Congregatio in Instructione die 17. Apr. 1820 ad Archiepiscopum Quebecensem data. Pariter cum Vicarius Apostolicus Bosniae postulasset, utrum dispensationem elargiri posset iis Catholicis, qui nullum aliud praetexunt motivum quam vesanum amorem, et simul praevidetur, dispensatione denegata, eos coram iudice infideli coniugium fore inituros, S. Congregatio S. Officii in Fer. IV. 14. Augusti 1822 decrevit: „Respondendum Oratori, quod in exposito casu utatur facultatibus sibi in Form. II. commissis, prout in Domino expedire judicaverit“. Tandumdem dicendum de periculo, quod pars catholica cum acatholico Matrimonium celebrare audeat.

12. Periculum incestuosi concubinatus. Ex superius memorata Instructione anni 1882 elucet, dispensationis remedium, ne quis in concubinatu insordescat cum publico scandalo atque evidenti aeterna salutis discrimine, adhibendum esse.

13. Periculum matrimonii civilis. Ex dictis consequitur, probabile periculum, quod illi, qui dispensationem petunt, ea non obtenta, matrimonium dumtaxat civile, ut aiunt, celebraturi sint, esse legitimam dispensandi causam.

14. Remotio gravium scandalorum.

15. Cessatio publici concubinatus.

16. Excellentia meritorum, cum aliquis aut contra fidei catolicae hostes dimicatione aut liberalitate erga Ecclesiam, aut doctrina, virtute, aliove modo de Religione sit optime meritus.

Hae sunt communiores potioresque causae, quae ad matrimoniales dispensationes impetrandas adduci solent; de quibus copiose agunt theologi ac sacrorum canonum interpretes.

Sed iam se convertit Instructio ad ea, quae praeter causas in literis supplicibus pro dispensatione obtinenda, de iure vel consuetudine, aut stylo Curiae exprimenda sunt ita ut si etiam ignoranter taceatur veritas, aut narretur falsitas, dispensatio nulla efficiatur. Haec autem sunt:

1. Nomen et cognomen Oratorum, utrumque dis-

tincte ac nitide ac sine ulla literarum abbreviatione scribendum.

2. Dioecesis originis vel actualis domicilii. Quando habent domicilium extra dioecesim originis, possunt, si velint petere, ut dispensatio mittatur ad Ordinarium dioecesis, in qua nunc habitant.

3. Species etiam infima impedimenti, an sit consanguinitas, vel affinitas, orta ex copula licita vel illicita; publica honestas originem ducens ex sponsalibus, vel matrimonio rato; in impedimento criminis, utrum provenerit ex coniugicidio cum promissione matrimonii, aut ex coniugicidio cum adulterio, vel ex solo adulterio cum promissione matrimonii: in cognatione spirituali, utrum sit inter levantem et levatum, vel inter levantem et levati parentem.

4. Gradus consanguinitatis, vel affinitatis, aut honestatis ex matrimonio rato, et an sit simplex, vel mixtus, non tantum remotior, sed etiam propinquior, uti et linea, an sit recta et transversa; item an Oratores sint coniuncti ex duplici vinculo consanguinitatis, tam ex parte patris, quam ex parte matris.

5. Numerus impedimentorum, e gr. si adsit duplex aut multiplex consanguinitas vel affinitas, vel si praeter cognationem adsit etiam affinitas, aut aliud quodcumque impedimentum sive dirimens, sive impediens.

6. Variae circumstantiae, scilicet an matrimonium sit contrahendum vel contractum, si jam contractum, aperiri debet, an bona fide, saltem ex parte unius vel cum scientia impedimenti; idem an praemissis denuntiationibus, et iuxta formam Tridentini; vel an spe facilius dispensationem obtinendi; demum an sit consummatum, si mala fide, saltem unius partis, seu cum scientia impedimenti.

7. Copula incestuosa habita inter sponsos ante dispensationis executionem, sive ante, sive post eius impetrationem, sive intentione facilius dispensationem obtinendi,

sive etiam seclusa tali intentione, et sive copula publice nota sit, sive etiam occulta. Si haec reticeantur, subreptitias esse et nullibi ac nullo modo valere dispensationes super quibuscumque gradibus prohibitis consanguinitatis, affinitatis, cognationis spiritualis et legalis nec non et publicae honestatis declaravit S. Congregatio S. Officii Fer. IV. 1. Augusti 1866. In petenda vero dispensatione super impedimento affinitatis primi vel secundi gradus lineae collateralis, si impedimentum nedum ex matrimonio consummato cum defuncto coniuge Oratoris vel Oratricis sed etiam ex copula antematrimoniali seu fornicaria cum eodem defuncto ante initum cum ipso matrimonium patrata oriatur, necesse non est, ut mentio fiat huiusmodi illicitae copulae, quemadmodum patet ex responso S. Poenitentiariae diei 20. Martii 1842, probante s. m. Gregor XVI ad Episcopum Namurcensem, quod generale esse, idem Tribunal literis diei 10. Decembris 1874 edixit.

Haec prae oculis habere debent non modo, qui ad S. Sedem pro obtinenda aliqua matrimoniali dispensatione recurrunt, sed etiam qui ex pontificia delegatione dispensare per se ipsi valent, ut facultatibus, quibus pollent, rite, ut par est, utantur.

Datum ex Aedibus S. Congregationis de Propaganda die 9. Maii 1877.

De copula incestuosa non amplius oportet inquirere ante dispensationis executionem.

Illme ac Rme domine,

Infandum incestus flagitium peculiari semper odio sancta Dei Ecclesia prosequuta est, et summi Romani pontifices statuerunt, ut, qui eo sese temerare non erubuissent, si ad apostolicam sedem confugerent petendae causa dispensationis super impedimentis matrimonium dirimentibus eorum preces, nisi in eis de admisso scelere mentio facta

esset obroptionis et subreptionis vitio infectae haberentur atque ideo dispensatio esset invalida; idque ea sanctissima de causa cautum fuit, ut ab hoc gravissimo crimine christifideles arcerentur.

Hanc s. sedis mentem testantur tum alia documenta, tum decretum, quod novissime supremum sanctae Romanae et universalis inquisitionis consilium, ipso adprobante Romano pontifide, feria IV. die 1. Augusti 1866 tulit, quod est huiusmodi: „subreptitias esse et nullibi ac nullo modo valere dispensationes, quae sive directe ab apostolica sede, sive ex pontificia delegatione super quibuscumque gradibus prohibitis consanguinitatis, affinitatis, cognationis spiritualis nec non et publicae honestatis conceduntur, si sponsi ante earundem dispensationum executionem sive ante sive post earum impetrationem incestus reatum patraverint: et vel interrogati, vel etiam non interrogati, malitiose vel etiam ignoranter reticuerint copulam incestuosam inter eos initam sive publice ea nota sit sive etiam occulta, vel reticuerint consilium et intentionem, qua eandem copulam inierunt, ut dispensationem facilius assequerentur". S. poenitentiaria vestigiis inistens supremae inquisitionis id ipsum die 20. Iulii 1879 statuit.

Verum cum plurimi sacrorum antistites sive seorsum singuli, sive coniunctim s. sedi retulerint, maxima ea de causa oriri incommoda, cum ad matrimonialium dispensationum executionem proceditur, et hisce praesertim miseris temporibus in fidelium perniciem non raro vergere, quod in eorum salutem sapienter inductum fuerat: Sanctissimus D. N. D. Leo, divina providentia papa XIII., eorum postulationibus permotus, re diu ac mature perpensa et suffragio adhaerens eminentissimorum S. R. E. cardinalium in universa christiana republica una mecum inquisitorum generalium, hasce literas omnibus locorum ordinariis dandas iussit, quibus eis notum fieret, decretum superius relatum s. Romanae et universalis inquisitionis et s. poenitentiariae, et

quidquid in eundem sensum alias declaratum, statutum aut stylo Curiae inductum fuerit a se revocari, abrogari, nulliusque roboris imposterum fore decerni; simulque statui et declarari, *dispensationes matrimoniales posthac concedendas, etiamsi copula incestuosa vel consilium et intentio per eam facilius dispensationem impetrandi reticita fuerint, validas futuras:* contrariis quibuscumque etiam speciali mentione dignis minime obstantibus.

Dum tamen ob gravissima rationum momenta a pristino rigore hac super re sanctissimus pater benigne recedendum ducit, mens ipsius est, ut nihil de horrore, quod incestus crimen ingerere debet, ex fidelium mentibus detrahatur; imo vero summo studio excitandos vult animarum curatores aliosque, quibus fovendae inter christifideles morum honestatis cura demandata est, ut prudenter quidem, prout rei natura postulat, efficaciter tamen elaborent huic facinori insectando et fidelibus ab eodem, propositis poenis, quibus obnoxii fiunt, deterrendis.

Datum Romae ex cancellaria S. O. die 25. Iunii 1885.

Addictissimus in Domino
R. card. Monaco.

De casibus matrimonialibus ad s. poenitentiariam spectantibus.
(Ex institutione 87. Benedicti PP. XIV.)

Innocentius XII. constitutione XII., quam sacra poenitentiaria velut normam sequitur, haec decernit: *In matrimoniis contrahendis possit idem maior poenitentiarius in foro conscientiae tantum super impedimentis occultis, quae matrimonium non dirimunt, dispensare vel dispensari mandare.*" Tria potissimum impedimenta scriptores enumerant; nempe votum simplex, sponsalia iam inita cum alia muliere et Ecclesiae interdictum. Innocentius XII. summo poenitentiario facultatem omnimodam tribuit pro votis simplicibus *in foro conscientiae* commutandis et ob hanc causam, qui simpliciter vovit castitatem, aut aliquem regularium or-

dinem ingredi seu sacros ordines suscipere, vel uxorem nequaquam ducere, si ipse matrimonium inire velit, ad cardinalem poenitentiarium confugere potest, ut voti peracti commutationem obtineat, quae permitti solet, si legitima causa interveniat; nempe si libidinis impetu vehementer concitetur, qui votum castitatis emisit. Illud vero immutari solet hac conditione, ut singulis mensibus ad poenitentiae sacramentum accedat, aliisque piis operibus vacet, quae a confessario praescribuntur. Ea pariter conditio pro ineundo matrimonio adiicitur, ut castitatem deinceps observet, postquam uxor vita decesserit. Quod si crimen aliquod cum alia muliere admittat vel novum matrimonium absque nova facultate constituat, pro certo habeat votum castitatis gravi scelere violari, neque iure novi matrimonii se uti posse, quae omnia *patefacere debet sacerdos,* a quo litterae sacrae poenitentiariae sunt exsecutioni mandandae.

Si quis cum muliere sponsalia contraxerit ac deinde aliam mulierem in matrimonium ducere peroptet, facultatem pro solvendis primis sponsaliis, dummodo oculta fuerint, et iusta causa intercedat, *in foro conscientiae* impetrare potest, ut animae suae saluti atque innocentiae prospiciat.

De interdicto ecclesiae dicere praetermittimus, quod publicum est, neque unquam sacra poenitentiaria de rebus publicis iudicium ferre consuevit.

Post haec summus pontifex (Innocentius XII.) impedimenta *dirimentia* recenset, ac *de ineundis matrimoniis* verba faciens, haec statuit: *„At a dispensationibus super quocumque impedimento ex quovis gradu sive consanguinitatis, sive affinitatis ex copula licita, sive ex cognatione spirituali proveniente etiam in foro conscientiae tantum, tametsi impedimentum sit occultum et periculum scandalorum immineat, in iisdem matrimoniis contrahendis abstineat.“* Cum haec ita sint, si quis fortasse aliquo ex allatis impedimentis teneatur, non quidem confugere ad sacram poenitentiariam, sed ad datariam oportet.

Postquam de contrahendis matrimoniis sermonem habuit pontifex, ad *matrimonia iam contracta* descendit et haec

potissimum praescribit: *„In matrimoniis vero contractis a dispensatione, seu matrimonii revalidatione in gradibus primo et secundo, seu secundo tantum consanguinitatis vel affinitatis ex copula licita etiam in occultis pariter abstineat, praeterquam si in huiusmodi secundo gradu tantum impedimentum saltem per decennium duraverit occultum et oratores simul publice contraxerint et convixerint et uti coniuges legitimi reputati fuerint.“*

Quare qui matrimonium hoc pacto inierit, si remedium exspectat, ad datariam confugere debet, non autem ad poenitentiariam, nisi forte impedimentum in secundo gradu saltem per decennium duraverit occultum, et oratores simul publice contraxerint et uti coniuges legitimi reputati fuerint.

Post haec Innocentii constitutio summo poenitentiario permittit, ut possit *„in tertio autem et quarto gradibus publicis revalidare matrimonia nulliter contracta ex causa subreptionis vel obreptionis occultae literarum apostolicarum, praeterquam si falsitas consistat in narratione praecedentis copulae, quae tamen antea non intercesserat.“*

Magnum hic discrimen advertendum est inter eos, qui a dataria dispensationem obtinuerunt, *non explicantes* in supplici libello copulam, quae intercessit, aut voluntatem et consilium, quod tunc habuerunt, nempe ut facilius, eiusmodi dispensationem assequerentur et inter *illos, qui copulam intervenisse falso exponunt,* ut a ministris datariae tutius dispensationem sibi surripiant. Equidem *primi,* si consulere sibi velint, propriam turpitudinem declarare debent; ideoque summus pontifex aditum ipsis ad poenitentiariam reclusit. *Secundi* vero detegant necesse est, ea labe ac macula se immunes, quam in supplici libello contractam falso testati sunt. Quare si quis ob hanc falsitatem impetravit dispensationem in quocunque gradu consanguinitatis vel affinitatis, ad datariam se convertere debet, *novamque ex ipsa dispensationem exposcere.*

Crebro evenire solet, ut impedimentum affinitatis ex

copula illicita ante matrimonium contrahatur. Summus autem poenitentiarius in foro conscientiae tantum ab hoc impedimento liberare potest, sive matrimonium initum fuerit vel adhuc ineundum sit, modo tamen idem impedimentum *occultum* habeatur. Hinc Innocentius XII. in dicta constitutione decernit: „*Super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita seu actu fornicario proveniente, quotiescumque adsit rationabilis causa, licet periculum revelationis seu scandalorum non immineat vel non adesset, in matrimoniis tam contractis quam contrahendis in foro conscientiae tantum.*“

Tandem illud constat, in more positum non esse, ut sedes apostolica in matrimoniis iam contractis seu contrahendis dispensationem impertiat super *impedimentis criminis*, si illud publicum fuerit, vel coniugi mors illata sit altero aut utroque machinante; et profecto Clemens VIII. viris potentissimis id expetentibus constanter denegavit. Attamen ut saluti animarum aliquo modo prospiceretur, summo poenitentiario facultatem pontifex concessit, ut in foro conscientiae tantum impedimentum criminis dissolveret, si ipsum crimen occultum sit. Monet vero pontifex, id raro peragendum, si coniugis mors patrata fuerit utroque vel altero machinante; necessitas intercedere debet aut gravissimum periculum; neque ullo modo tribui dispensatio haec potest, nisi prius in congregatione vel signatura sacrae poenitentiariae res diligenter examinetur: „*Super impedimento occulto criminis adulterii, si fuerit cum fide data dumtaxat, neutro machinante, commissum, possit tam in contrahendis, quam in contractis matrimonis dispensare. Si vero crimen huiusmodi fuisset utroque vel altero machinante patratum, possit dispensationem concedere, raro tamen et quando necessitas postulaverit ratione alicuius gravis imminentis periculi, quod prudentia maioris poenitentiarii, re praesertim discussa in congregatione vel signatura, arbitrandum erit.*“

Satis verba fecimus de ordinaria facultate cardinalis summi poenitentiarii. Nunc de iis sermonem instituamus,

qui ad eandem poenitentiariam debent confugere. Id potissimum parochis et confessariis contingit; sed quicumque ille sit, qui hoc peragendum suscipiat, necessario requiritur, ut res plane exponatur et nihil a veritate sit alienum; nam fieri potest, ut contractum impedimentum falso existemetur. Omissis pluribus exemplis, quae afferri possent, illud satis sit, nullum affinitatis impedimentum obvenire, licet ante matrimonium cum aliqua consanguinea futurae uxoris copula habita fuerit, si ipsa (copula) *perfecta* non exstiterit.

Arcanum pariter ac *prudentia* servanda est. Qua de causa in libello, qui olim Romae typis evulgatus est pro instruendis parochis et confessariis, qui ad s. poenitentiariam confugere debeant, haec monentur: Caveant, ne, quod occultum est, palam faciant, praesertim impedimenta occulta matrimoniorum; nam publica vel ad publicum redacta non pertinent ad s. poenitentiariam. Insuper universae rei circumstantiae et causae, ob quas dispensatio postulatur, plane exprimantur necesse est. Accidit enim nonnunquam per inadvertentiam exponentium, ut gratiae, iuxta exposita obtentae, irritae evadant, et quod causas et circumstantias necessarias reticeant: unde fit, quod literarum executores, casu postea poenitentium examinato, rem aliter se habere, quam expressum fuerat, comperiant et gratias subreptitias aut obreptitias esse inveniant: quare poenitentes confusi remanent et spe novae dispensationis se carere putantes, in praedictis vinculis et obligationibus miserabiliter remanent. Etenim communi omnium consensu et iuxta Tridentinam synodum (sess. XXV. cap. 18. de reform.) nulla unquam dispensatio concedi solet, nisi legitima causa intervenerit. Postremo reticetur illius nomen, qui dispensationem expostulat, eiusque loco literae N. sufficitur; locus tamen designatur, ubi dantur literae, ut quo responsa mitti debeant innotescat. In fine literarum nomen etiam et cognomen describuntur illius, ad quem responsum dare necesse est; neque sane parochus aut confessarius, cui fidelis impedi-

mento aliquo ligatus animum suum detexit, hanc provinciam recusare debet.

Iam sermone explicemus, quae peragenda sint illis, qui literas a summo poenitentiario datas exsequi debent. Responsum s. poenitentiariae, quo continetur facultas dissolvendi propositum impedimendum, vel hoc pacto traditur: *„Discreto viro confessori, magistro in theologia"*; vel *„decretorum doctori ex approbatis ab ordinario,"* vel *„discreto viro confessario ex approbatis ab ordinario."* Quocumque tandem modo id eveniat, nonnisi confessarius ab episcopo loci probatus literas poenitentiariae exsequi potest; nec satis habeatur, si olim hanc approbationem consecutus fuerit, sed necessario requiritur, ut tempus ad confessiones audiendas praescriptum nondum absolutum sit. Si literae s. poenitentiariae hoc modo inscriptae fuerint: *„Discreto viro confessori et magistro in theologia vel decretorum doctori ex approbatis ab ordinario"* et alicui reddantur, qui iis titulis careat et tamen eas aperiat, non ideo novae literae petendae sunt a poenitentiaria, sed primae tradi possunt viro, qui propositis titulis exornetur.

Post haec agendum superest de clausulis, quibus uti consuevit s. poenitentiaria. Porro illa nunquam deest: *„Si ita est."* Quare qui literas exsequitur, omnem curam ac diligentiam impendere debet, ut cognoscat, an verum sit, quod summo poenitentiario fuit expositum; an res ipsa, circumstantiae et causae ac rationes ad obtinendam dispensationem prolatae veritati prorsus consentaneae sint. Quamobrem monere debet eum, qui dispensationem petiit, ut nihil a veritate alienum proferat. Deinde opus est, ut diligenter investiget, utrum revera probentur omnia, quae ille testatus fuerit. Non tamen ulli testes inquirendi sunt, sed illum examinare solum fas est, qui dispensationem impetravit. Omissa autem hac diligentia inquirendi, irrita fit dispensatio, nisi forte ipse aliunde rei veritatem iustamque causam cognoverit. Quod si confessarius pro certo habeat, falsum

esse quod summo poenitentiario propositum fuit, dispensationem exsequi abstineat, licet qui ipsam postulavit, rei falsitatem tueri contendat; modo tamen sacerdos id non perceperit, cum poenitentiae sacramentum dispensando administravit; non enim uti licet iis, quae tunc deprehenduntur.

Disceptabant olim theologi, utrum necessario requiratur, ut sacerdos confitentem prius audiat et expiet dispensandum et tunc solum dispensationem, quae a poenitentiaria data fuit, exsequatur; omnis tamen dubitatio sublata est; nam sic in poenitentiariae literis indicitur: *„Audita prius sacramentali confessione."* Qua de re conditio praescribitur, qua si careat, dispensatio irrita prorsus efficitur. — Similiter dum ipsa confessio peragitur, irroganda est poena consentanea crimini, quod impedimentum intulit eadem dispensatione solvendum. Id cavetur in literis s. poenitentiariae: *„Iniuncta ei pro tam enormis libidinis excessu gravi poenitentia salutari."* Advertendum pariter, quod si inter alia praescribitur, ut oratori poenitenti iniungatur confessio menstrua id est singulis mensibus peragenda, ut saepius in formulis habetur, nunquam praetermitti potest. Eodem modo statuendum est de aliis poenis, quae a s. poenitentiaria praescribuntur et si forte confessarii arbitrio relinquatur poenas sceleri consentaneas infligere, hoc non importat meram et liberam voluntatem, ita ut possit illas libere iniungere, prout sibi placuerit, sed importat arbitrium regulatum, id est arbitrium boni viri et iuri conforme. Quamobrem confessarius, ut suo muneri recte satisfaciat, neque severitatis neque humanitatis fines excedat. Rationem quoque habebit conditionis, aetatis et sexus illius cui poena irrogatur.

Non ita facile percipiuntur reliquae clausulae, neque facile modus ac ratio dignoscitur, qua executioni mandentur. Prima quidem est eiusmodi; quae in cunctis dispensationibus matrimonialibus indicitur: *„Dummodo impe-*

dimentum praefatum occultum sit," sive hoc modo: *Dummodo omnino occultum sit."* Id procul dubio implicatum est ac difficultatis plenum, si theologiae moralis scriptores aut etiam forenses percurrantur.

Sed necessarium ducimus perscrutari, quid hoc vocabulo occulti impedimenti ab eodem tribunali s. poenitentiariae intelligatur. Haec autem cognitio ab illis solum comparari potest, qui munus aliquod in ipso tribunali gesserunt. Prosper Fagnanus correctoris munere magna cum laude functus est, ad quem pertinet emendare supplices libellos, qui a procuratoribus s. poenitentiariae traduntur. Itaque Fagnanus primum ostendit, illud *occultum* impedimentum dici, quod nullo pacto demonstrari potest et Dei solum iudicio permittitur. Impedimentum vero *quasi occultum* illud esse, quod solum duobus, tribus aut quinque testibus comprobatur. Si vero s. poenitetiaria secundam illam clausulam adiecerit: *„Dummodo impedimentum omnino occultum sit,"* tunc minime occultum dici posse crimen, quod duo, quatuor aut quinque deprehenderint. Haec autem clausula plerumque adiicitur, cum impedimentum *criminis* dispensandum proponitur, potissimum vero, cum uterque coniux novo matrimonio copulatus, necem prioris coniugis molitus fuerit. Thesaurus etiam, poenitentiariae peritissimus, in opere de poenis eccles. p. 1. c. 21. ita scribit: Etiamsi res sit nota duobus vel tribus, res occulta dicitur. Item si quinque vel sex personis in aliquo oppido, vel septem aut octo in civitate res nota sit, non dicitur publica, sed occulta. Monet tamen confessarium, ut abstineat ab exsequendo dispensationem, si prudenti coniectura intelligat, post breve tempus futurum esse publicum, quod a paucis antea cognoscebatur.

Non omittunt iidem scriptores reliquas quaestiones in examen vocare, ac primo, utrum occultum impedimentum censeatur, quod quidem publice cognoscitur in eo loco, ubi contractum fuit, sive alibi; occultum tamen est, ubi degunt, qui dispensationem expostulant et ubi dispensatio ipsa conceditur. Navarrus in manuduct. pag. 20. et 21. sapienter admonet confessarium, ut minime exsequatur dispensationem, si forte quis maiori poenitentiario declaraverit, crimen esse occultum in civitate, exempli causa, Bononiae. ubi vitam agit et dispensatio tradenda est executioni; deinde silentio praetermiserit, idem crimen publicum esse Neapoli, ubi patratum fuit. Tunc confessarius reum hortetur, ut ad poenitentiarium rursum confugiat ipsique patefaciat. quod prius omisit, suum nempe crimen per urbem Neapolis esse divulgatum. Sin autem id totum expositum fuisse in supplici libello confessarius deprehendat ex litteris s. poenitentiariae, tunc absque ulla difficultate pareat et literas exsequatur.

Secundo inquirunt, utrum impedimentum, quod fuit aliquando publicum, diuturnitate temporis occultum fieri possit, ita ut dispensatio tribuenda videatur. Equidem Marc. Paul. Leo in praxi etc. p. 133. sic respondet: Notandum quarto et ultimo, non implicare, quod aliquid a sui origine et principio fuerit publicum et tractu temporis fiat occultum; tempus enim omnia devorat. Hoc autem genus occultorum etiam pluries meo tempore signatura officii s. poenitentiariae admisit; sed non eodem modo in omnibus casibus in dispensationibus matrimonialibus per decennium, in irregularitatibus per viginti et triginta annorum spatium.

Postremo iudicium nostrum libere feremus de illa quaestione, an occultum ideoque solvendum censeri debeat impedimentum, quod theologi *materialiter publicum*, sed *formaliter occultum* appellant, quando videlicet patratum crimen publice quidem notescat, criminis tamen conscii prorsus ignorent, an impedimentum dirimens cum eodem crimine coniungatur. Exemplis rem totam planam faciemus. Si quis hominem consulto interfecerit, populus tamen iudicet, id fortuito contingisse, ut vitam suam tueretur; item si quis excommunicatus rem divinam fecerit, antequam illis

*

vinculis ac poena solveretur; illum tamen iam absolutum omnes putent: si, inquam, ita se res habeant, nos ingenue fatemur et credimus, crimen eiusmodi tanquam occultum a s. poenitentiaria dispensari posse, et ipsius literas exsecutioni mandandas a confessario, cum ipsum crimen occulti limites non excedat. Contra vero est, si crimen publice innotescat, licet omnes fere ignorent poenam ipsi crimini irrogatam, quae ignorantia iuris dicitur. Alioquin iam crimen omne affinitatis ex copula illicita et omne impedimentum criminis, licet haec publica sint, dispensari tamen possint tamquam occulta. Nam satis experientia compertum est, omnia impedimenta, si illud consanguinitatis et affinitatis ex copula licita solum omittas, ignota esse non modo oppidanis, sed etiam illis, qui in magnis civitatibus versantur.

Tridentina synodus impertit episcopis, ut sibi subiectos dissolvere queant ab irregularitatibus cunctisque suspensionibus, quae ab occulto crimine proveniunt (sess. XXIV. cap. 6.). Deinde certos quosdam limites huic amplissimae facultati constituit, ac praesertim, si ipsum crimen in forum contentiosum fuerit antea deductum: „*Exceptis aliis deductis ad forum contentiosum.*“ Eosdem limites praescribit s. poenitentiaria, quae non occultum sed publicum et omnibus perspectum crimen illud existimat, si semel in forum contentiosum adducatur; nisi forte reus sententia iudicis in eodem foro declaratus fuerit innocens, aut tanquam repertus innocens (inquit Fagnanus) et non culpabilis, aut tanquam absolutus ex hactenus deductis, vel ex observatione iudicii, seu tanquam non repertus culpabilis nec de iure punibilis; tunc enim crimen tanquam occultum putat et dispensatione solvendum. Idem Fagnanus monet dissolvi non posse impedimentum, cum ad forum contentiosum crimen allatum fuit, ubi reus nullam ex iis sententiis, quas superius memoravimus, obtinuit.

In matrimonialibus dispensationibus illud semper subiicitur: „*Ita quod huiusmodi absolutio et dispensatio in foro*

iudiciario nullatenus suffragetur“ sive „*aliudque non obstet.*“ Aliquando id quoque decernitur: „*Praesentibus laceratis, quas sub poena excommunicationis latae sententiae lacerare tenearis, ita ut nullum earum exemplar exstet, neque eas latori restituas. Quod si restitueris, nihil ei praesentes literae suffragentur.*“

Tempus conterendum non est, ut illud declaretur: „*Aliudque non obstet,*“ quod satis per se intelligitur. Monet enim poenitentiarius, irritam esse dispensationem impedimenti propositi, si aliud silentio omissum fuerit: et matrimonium nequaquam ineundum, si nondum celebratum sit. Si autem peractum fuerit, seiungendos coniunges, donec ad datariam rursum confugerint, si illud impedimentum publicum habeatur, sive ad poenitentiariam, si impedimentum ipsum in tenebris adhuc delitescat. Quare sacerdos, cui s. poenitentiariae literae aut diplomata traduntur, prius exquirat necesse est, utrum aliud impedimentum interveniat praeter illud, quod poenitentiariae declaravit.

Illud quoque paucis expedimus *praesentibus laceratis aut laniatis.*“ Quandoque excommunicatio sacerdoti exsequenti literas poenitentiariae infligitur, nisi peracto negotio illas dilaceret, quandoque vero haec poena non indicitur. Quod si indicitur. sciat sacerdos vinculo maioris excommunicationis se adligari ipso facto, nisi pareat. „*Neque eas latori restituas; quod si restitueris, nihil ei praesentes literae suffragentur,*“ id est non suffragentur in foro iudiciario; nam peracta exsecutione legitimae gratiae et dispensationes in foro conscientiae semper validae remanent in eodem foro conscientiae, quamvis in foro fori suffragari non possint.

Si de contractis iam matrimoniis agatur, et occultum impedimentum interveniat, quod uni solum ex coniugibus perspectum sit, tunc si petatur a poenitentiaria, ut idem matrimonium eius facultate confirmetur, in hunc modum diplomata traduntur: *Demum dummodo impedimentum praefatum occultum sit, et separatio inter latorem et dictam mu-*

lierem fieri non possit absque scandalo, aliudque non obstet, cum eodem latore, ut, dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nunquam detegatur, matrimonium cum eadem muliere et uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala, praemissis non obstantibus, contrahere et in eo postmodum remanere legitime valeat, misericorditer dispenses.“

Praeter eas conditiones: *„dummodo occultum sit et aliud non obstet,“* de quibus satis iam diximus, tria rursum iubentur:

Primum, ut isti coniuges separentur, si id fieri possit absque scandalo. Porro sapienter id cavetur a s. poenitentiaria; nam si publice matrimonium fuit, procul dubio veri coniuges existimantur: ideoque si seiungantur, admirationem id populo et scandalum concitabit. Animadvertas (inquit de Iustis) rarissime aut nunquam esse necessarium experiri, an possint coniuges separari et honeste vivere tamquam frater et soror, quia saepe ex huiusmodi separatione oriuntur scandala et periculum incontinentiae, sicut etiam ex habitatione dicto modo facta. Itaque judicamus, a parocho, qui literas a s. poenitentiaria et facultatem exposcit, monendos, si impedimentum uterque cognitum habeat, vel alterum ex coniugibus, qui rei conscius est, ne in copulam consentiat, donec dispensatio reddatur.

Secundo iubetur, ut alter coniugum, qui impedimentum ignorat, certior fiat, primum consensum irritum fuisse, ita tamen, ut crimen, ex quo proficiscitur ipsum impedimentum, minime detegatur.

Tertio his peractis, clam matrimonium renovandum est, nempe iterum mutuus consensus praestari debet.

Magno studio olim disceptatum fuit, utrum novus hic consensus, qui matrimonium reipsa constituit, coram parocho ac duobus testibus sit peragendus. Nam Tridentina synodus parochum ac duos testes praesentes necessario requirit, dum matrimonium celebratur. Attamen nulla difficultas amplius

superest, si discriminis inter occulta et publica impedimenta ratio habeatur. Si matrimonium publice initum est coram parocho et duobus testibus et impedimentum quoque *publice* innotuerit, matrimonium, obtenta dispensatione, rite confirmari nequit, nisi consensus iterum coram parocho et duobus testibus praebeatur. Contra vero est, si matrimonium celebratum fuit coram parocho et duobus testibus et impedimentum dirimens *occultum* servatur; tunc novus consensus certe praestandus est, sed *clam* inter contrahentes, nec praesentia parochi duorumque testium requiritur. Nam semel mandato Tridentini concilii iam paruerunt coniuges, cum primo matrimonium, licet, interposito occulto impedimento confecerunt.

Dictum est iam supra, si matrimonio coram parocho ac duobus testibus contracto postea dirimens impedimentum *publice* innotuerit, tunc obtenta dispensatione matrimonium rite confirmari non posse, nisi consensus iterum coram parocho ac duobus testibus praebeatur; contra vero si dirimens impedimentum *occultum* servetur, tunc novum consensum *clam* inter contrahentes esse praestandum, nec praesentiam parochi duorumque testium requiri.

Haec ita decrevit s. poenitentiaria s. Pii V. pontificis auctoritate, uti Navarrus fatetur, qui per tot annos eidem sacro tribunali operam praestitit. Id etiam probat s. congregatio concilii, ut tradit Fagnanus (C. Is qui fidem. no. 14. de spons. et matrim.), qui per plures annos secretarii munus praeclare gessit. Idemque scriptores docent. Insuper cum s. rotae auditores huius sententiae veritatem in dubium revocassent, cardinalis Carafa, congregationis concilii praefectus, duos ex iisdem auditoribus accivit, quibus ostendit, decreta a s. congregatione super hac re confecta, poenitentiariae institutis et s. Pii V. declarationi esse consentanea. Qua de re patres s. rotae in posterum expositam paulo ante sententiam constanter secuti fuerunt. Etenim Tridentina Synodus, cum iussit matrimonium contrahi coram

parocho et duobus testibus, nihil aliud statuere voluit, nisi clandestina matrimonia impedire, ex quibus gravissima mala derivare consueverunt. Quae sane nequeunt obtingere, cum publice matrimonium celebratum fuit, licet irritum ob impedimentum dirimens occultum. Quamobrem cum parochus et testes matrimonio iam interfuerint, quod rite celebratum putabatur, quia impedimentum nequaquam innotuerat, ideo satis est, ut clam inter coniuges novus consensus praebeatur, cum ipsum matrimonium obtenta s. poenitentiariae facultate rite confirmandum est. Ex his omnibus desumitur, quoties indicit s. poenitentiaria, ut renovetur matrimonium novusque consensus praebeatur secrete ad evitanda scandala, id mutuo a coniugibus perficiendum esse, dummodo matrimonium iuxta formam s. concilii Tridentini antea iam celebratum sit et impedimentum latens remanserit occultum, nec parochum aut testes praesentes requiri neque ipsum confessarium, qui, licet parochus haud sit, ad literas s. poenitentiariae exsequendas designatur.

Summa autem difficultas in eo posita est, qua ratione id fieri possit, ut alter coniugum, ignarus impedimenti, certior de ipso reddatur, ita ut alterius crimen nequaquam innotescat: *„Dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nunquam detegatur.“* Magna hic prudentia ac circumspectione opus est; unde merito executor hic non tantum humana, sed vel maxime divina consilia et auxilia adhibebit, recurrendo ad Patrem luminum, ut eum lumine suo illuminet, quid in casu adeo perplexo agere debeat. Nonnulli quidam ut se facilius hac difficultate expedirent, solam instructionem, non vero conditionem illis poenitentiariae verbis contineri censuerunt. Nos tamen iudicamus illorum opinionem haud probari posse. Nam certissimum est inter iurisperitos, quod vera conditio ex ablativo absoluto consequitur. Si quidem illud poenitentiariae mandatum innititur iuri communi, ut pro matrimonio rite confirmando a coniugibus expostuletur novus

consensus ignaroque coniugi declaretur impedimentum, ne idem consensus per errorem elicitus putetur, sive ne permaneat primus consensus cum errore coniunctus, qui traditus fuit, cum matrimonium primo celebraretur. Itaque qui periti sunt moris et instituti s. poenitentiariae, pro certo tenent, ad confirmandum matrimonium requiri novum consensum et simul ignaro coniugi detegendum esse impedimentum. Quamobrem ne cum impedimento simul crimen, quod impedimenti causa fuit, in lucem proferatur, varios auctores perscrutati sunt modos, ex quibus iste nobis maxime consentaneus esse videtur, ut coniux impedimenti conscius alteri libere declaret, haud rite se matrimonio consensisse, cum primo celebratum fuerit, ideoque consilio confessarii atque internae tranquillitatis causa, ut ambo consensum renovent, seque id libenter facturum esse ostendat. Quod si alter coniux eandem voluntatem patefaciat, id satis erit, ut novus consensus iuxta praescriptam normam elicitus intelligatur. Hunc modum theologi unanimes reliquis omnibus anteponunt. Nam coniux ignarus matrimonium irritum esse cognoscit; non tamen crimen notum efficitur, ex quo consecutum est impedimentum, neque ullum mendacium admiscetur. Quod autem agendum si coniux haud immerito suspicetur, ne, alter coniux de irrito matrimonio certior factus novum consensum dare recuset, soluto matrimonii vinculo procreati iam liberi tamquam spurii habeantur, crimen ex quo impedimentum, profectum est, detegatur, aliaque mala atque dissidia certo sint futura? In hoc casu ad summum poenitentiarium confugiendum est, qui magnis illis difficultatibus fortasse adductus, aut aliquid de severitate remittet, aut facultates a pontifice necessarias postulabit. Nam summus pontifex, si non agitur de impedimento erroris personae, quod refertur ad ius naturale, sed de aliis impedimentis, quae a iure scripto decernuntur, non solum auferre de medio potest incommoda quae iam secuta ab illo sunt, uti constat quotidiana

experientia, cum in radice matrimonii legitimam prolem declarat, sed etiam ob consensum naturalem initio praestitum dispensare potest, si velit, a renovato consensu.

Haec potissimum explicanda duximus, ut confessarii ac parochi intelligant, antequam in casibus matrimonialibus ad s. poenitentiariam spectantibus libellos supplices offerant, rem sedulo esse expendendam, circumstantias omnes studiose investigandas et in literis ab iis conficiendis singula accurate exponenda. Deinde statim ac literae seu diplomata dispensationis ipsis redduntur, saepius illa percurrant, ut iis omnibus, quae praescribuntur, fideliter satisfaciant. Dispensatio autem in his casibus peragenda est, dum poenitentiae sacramentum administrant, in forma a scriptoribus passim tradita et postquam consueta verba absolutionis a censuris et peccatis pronuntiarunt.

Za lakše razumievanje ove institucije izdao je trierski gen. vikarijat svomu kleru ovo razjašnjenje:

Cum sacerdotes non pauci, si de occultis matrimonii impedimentis agatur tractandis, maxime vero si dispensationes pro foro conscientiae concessae executioni sint mandandae, magnis impliciti videantur rebus, atque ancipites anxiique versentur, monita nonulla, ut eosdem sublevemus, hac de re edenda duximus.

De Mandati Apostolici executore.

Illud imprimis hic monendum videtur, dispensationes cum eas, quas pro foro externo Dataria, tum eas, quas pro foro interno aut ipsa s. Poenitentiaria, aut Episcopus vi facultatum quinquennalium elargitur, haud aliter concedi quam in forma commissoria, quippe quae, dum ad externum spectant forum, Vicario in Spiritualibus generali aut Officiali, dum vero ad internum, parocho aut confessario committantur concedendae et exequendae. Proinde priori in casu Vicarius in Spiritualibus generalis, aut Officialis, in altero vero parochus aut confessarius mandatum exequens

dispensationem revera elargitur, non sua quidem, sed commissoria auctoritate. Pari monendum videtur modo, rationes dispensandi, quas mandatum aut expresse enumerat, aut ad quas saltem delegat, tempore dispensationis exequendae oportere esse easdem re et veritate, quae eo fuerunt momento, quo expetita est dispensandi facultas. Illud quoque notandum censemus, peracta mandati executione, dispensationem in suo perstare valore, etiamsi rationes illae forte evanuerint. Denique sciendum est, nec ideo dispensationem imminui valore, quod remoris interjectis per aliquantum temporis mandati executio dilata fuerit, dummodo causarum veritas et impedimenti natura maneant.

De clausulis Mandati Apostolici debite observandis.

Praemissis his notis accedamus ad demonstrandam rationem exequendi mandati, quo de impedimento occulto dispensandi confertur facultas. Qua in re caput est, ut parochus aut confessarius summa diligentia animum advertat ad clausulas in mandato aut dispensationis Brevi praescriptas, utpote quae eiusmodi sint, ut, nisi omni ex parte expletae fuerint, data dispensandi facultas omni destituatur virtute.

1. Istarum autem clausularum, quae mandatis dispensandi pro foro interno inseri solent, prima haec est: Si preces veritate nitantur, aut: Si ita est, aut: Si preces veritate niti repereris.

   S. Poenitentiaria hac ulteriore cum utitur formula: Si preces veritate niti repereris, sub conditione, sine qua non, exiget, ut iteretur examen, an libellus supplex omni ex parte veritatem referat: caeterarum autem cum aliqua utitur formularum, non eidem insistit necessitati iterandi causarum examinis, dummodo, cui mandatum exequendum fuerit commissum, ipse certo sibi persuasum habeat, tum temporis, quo illud exe-

cuturus est, veras integrasque perstare rationes aliasque res, quae in litteris petitoriis necessario erant exprimendae.

2. Alia clausula haec est: Audita prius eius sacramentali confessione. Ex quibus verbis colliges, dispensationis executionem intime, nulla interposita mora, cum praevia peccatorum confessione jungendam esse, atque ex hac continua dispensationis exequendae conjuctione cum sacramentali confessione pendere ipsum dispensationis valorem. Si Confessarius impedimentum non habeat cognitum nisi ex confessione sacramentali. per se liquet, nec posse eum nisi in subsequenti confessione sacramentali petenti denunciare, collatam sibi esse dispensandi facultatem, sin autem aliunde quam per confessionem sacramentalem impedimentum rescierit, haud dubium est, quin illum etiam extra confessionale certiorem reddere possit. Sive autem id in confessione fieri debeat, sive extra confessionem fieri possit, illud certissimum manet, dispensationem in foro interno sive conscientiae non esse exequendam, nisi coniunctim cum praevia confessione sacramentali, ita ut continuo absolutionem a peccatis pronunciatam sequatur.

„Id autem (inquit Benedictus XIV., Institut. 87 circa finem) peragendum est, dum poenitentiae sacra„mentum administrant, et postquam consueta verba absolutionis a censuris et peccatis pronunciarunt.

„Si res agitur de ineundo matrimonio his verbis „utantur: Et insuper autoritate apostolica (quoniam „id semper fit autoritate apostolica, etiamsi episcopus „dioecesanus vi facultatum quinquennalium mandatum „dederit) mihi specialiter delegata dispenso tecum super „impedimento N. . . . (hic loci idem suo nomino ex„presse nominandum est), ut praefato impedimento „non obstante matrimonium cum dicta muliere publice, „servata forma Concilii Tridentini contrahere, consum-

„mare, et in eo manere licite possis et valeas; in no„mine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Insuper eadem „autoritate apostolica prolem, quam ex matrimonio „susceperis, legitimam fore nuncio et declaro; in no„mine Patris, et Filii et Spiritus Sancti.

„Si de iam inito matrimonio res est, post consu„etam absolutionem a censuris et peccatis haec ita „pronuncient: Et in super autoritate Apostolica mihi „specialiter delegata dispenso tecum super impedimento „N. . . . ut eo non obstante matrimonium consummare „(scilicet post renovatum consensum matrimonialem) „et in eo remanere licite possis; in nomine Patris, „et Filii et Spiritus Sancti. Et pariter eadem autori„tate Apostolica prolem, si quam suscepisti aut susce„peris, legitimam fore decerno et declaro; in nomine „Patris, et Filii et Spiritus Sancti.“

Hoc ulteriore casu, quo de matrimonio agitur iam contracto, fieri potest, ut Confessarius confitentem minus dispositum reperiat, quam cui sacramentalem conferat absolutionem. Id si contigerit nec tamen Confessarius differendam esse iudicaverit dispensationis executionem (quoniam id ne fiat, urgens dissuadeat rerum status), dispensationem confesso etsi non absoluto impertiri poterit formula utens superius allegata.

3. Clausula, quae tertio loco notanda venit, his continetur verbis: Ac sublata peccandi occasione, qua sub occasione apertum est occasionem peccandi proximam esse intelligendam, ad quam submovemdam, communis fert regula, ut ii inter quos peccati commercium erat, neque diu neque noctu eodem utantur tecto. Sin autem, quod nonnunquam evenit, talis sit rerum conditio, ut separatio illa aut omnino non possit fieri, aut non absque maximis incommodis; id saltem aliis cautelis est efficiendum, ut ex proxima peccandi occasione fiat remotior, idque ut fiat interdum, nocturna tantum separatione satis cautum esse videtur.

4. Alia quandoque additur clausula: Ab incestu . . . absolvas. quibus verbis confessario facultas confertur, singulari in hoc casu absolvendi ab incestu commisso, si forte incestus sit ex casibus Episcopo reservatis, nec ille ab his ordinaria polleat absolvendi facultate. Insequitur
5. clausula quinta; Iniuncta ei gravi poenitentia salutari. In casibus solito gravioribus S. Poenitentiaria his etiam verbis utitur: Poenitentia gravis et longa, poenitentia gravissima et diuturna, inter quae aliqua quotidiana.

Quaenam poenitentia nomine gravis insignetur, supervacuum esse videtur disquirere: nec facile est statuere regulam, qua metiamur poenitentiae gravitatem, quippe quae pensanda sit, tum ex ingeniorum morumque moderatione, tum ex sexus aetatisque diversitate, tum denique ex hominum rerumque conditione. Genuinum reddimus S. Poenitentiariae sensum, cum longam esse dicimus poenitentiam, quae ad annum irrogetur, diuturnam, quae ad triennium, perpetuam, quae ad omne, quod superest, vitae spatium extenditur, gravissima tandem, quae triplo aut certe duplo sit gravior ea, quae gravis existimatur.

Poenitentia autem perpetua, ut merito hoc nomine compelletur, minime exigit, ut quotidianum quodpiam iniungatur opus, sed sufficit opus diebus post certum temporis intervallum revertentibus usque ad mortem explendum. S. Poenitentiaria enim, cum quotidiano poenitentiae opere delictum, aliquod expiandum censet, mentem suam clare aperit, verbis utens ultimo loco citatis: Poenitentiae opera perpetua, inter quae aliqua quotidiana.

6. Praecedentem clausulam excipere solet haec illi tamquam supplementum addita: Ac (iniuncta) sacramentali confessione peccatorum suorum singulis scilicet mensibus ad minimum semel (aut: quoties tibi videbitur), quae menstrua peccatorum confessio, nisi expresse ad certum tempus fuerit restricta, per omne, quod aevi restat, continuanda intelligi debet.

7. Septimo loco recensentur clausula nulli non inserta mandato a S. Poenitentiaria emananti: Dummodo impedimentum occultum sit.

Contraria contrariis explicare iuvat. Occulto opponitur publicum: quidquid autem est publicum, neque eodem modo, neque pari gradu publicum est: sed pro diverso modo graduque aliud dicitur notorium, aliud manifestum, aliud denique famosum. Porro notorium, a notorio differt, cum aliud sit notorium notorietate iuris, aliud notorietate facti. Notorium quidquam evasit notorietate iuris, postquam causa in forum vocata aut lata iudicis sententia, aut ab ipso reo facta coram iudice confessione dirempta est; notorium autem notorietate facti id est, quod depositione plurium testium omni exceptione maiorum, si id res postulaverit, comprobari poterit; qua in re quot testes esse debeant definiri nequit, utpote quorum numerus ad numerum incolarum certa ratione sit computandus. Manifestum istud existimatur, quod pluribus certo cognitum est, atque ab iisdem divulgatum. Inter duas res, quarum altera est facto notoria, altera manifesta, id discriminis interest, quod notoriam certus hominum numerus non aliunde quam suorum oculorum obtuitu cognitam habet, manifestam autem totidem circiter hominum pars altera ex suo contuitu tenet, altera ex illorum relatione percepit. Ex quo liquet, rem facto notoriam a manifesta non discrepare numero eorum, qui sciant, sed modo, quo sciant.

Famosum id vocatur, quod ex alio quopiam facto deductione infertur, nec proin solida comprobatione, sed mera coniectura innititur,; cui autem coniecturae quaquaversum evulgatae universim fides habetur, ut siquid publice ageretur, quod huic vulgari persuasioni obluctaretur, idem ansa foret publici scandali.

Praevia hac explicatione facile percipitur, quid sit occultum. Namque exsensu iuris cononici occultum esse censetur impedimentum, quod nulla omnino ratione publicum est, neque igitur notorium, neque manifestum, neque famosum dici potest; atque, nisi impedimentum, de quo pro foro conscientiae fuerit dispensatum, hoc sensu, quem strictissime tenet sequiturque S. Poenitentiaria, occultum sit, omnis prorsus virtus deficiet dispensationem. Habet igitur profecto, qui exequendum acceperit mandatum, quod diligentissime caveat, ne imperite aut leviter rem gravissimam tractando suam oneret conscientiam. Quodsi dubium suboriatur, recurrendum sibi esse meminerit ad iudicem ecclesiasticum, cuius est diiudicare, an occultum sit aliquod impedimentum, necne. Illud hoc loco animadvertendum esse duximus, si factum sit publicum, ex quo tamquam causa prodierit impedimentum, ipsum quoque impedimentum publicum esse existimandum; neque quidquam refert, utrum, qui factum norunt, sciant an ignorent, eiusmodi factum causam esse impedimenti (vid. Benedicti XIV., Instit. 87. §. postremo).

Porro illud quoque hic monendum esse videtur, evenire nonnunquam ut impedimentum, quod eo loco, quem impediti olim incolebant, aut eo tempore, quo illud incurrebant, publicum erat, fiat occultum aut mutata sede, aut interiecto notabili temporis spatio. Animadvertendum vero est, et perraro evenire hunc casum, et, si forsan evenerit, plane exacteque ad S. Poenitentiariam esse deferendum.

Tandem commonefacimus, in mandatis S. Poenitentiariae pro ista clausula interdum aliam et quidem strictiorem poni: Dummodo impedimentum omnino sit occultum, qua posita prorsus necesse est, impedimentum sit strictissimo sensu occultum ac sola eorum,

quorum causa interest, confessariique conscientia reconditum lateat. Haec strictior formula praesertim usurpari solet, cum dispensatur de criminis impedimento aggravato machinatione in necem coniugis.

8. Suprema clausularum continetur his verbis: In foro conscientiae tantum . . . ita ut eiusmodi absolutio et dispensatio latiori in foro iudiciario nullatenus suffragentur. Ips irei naturae consentaneum est, S. Poenitentiariam in iis tantum rebus versari, quae ad internum pertineant forum; neque enim eius litteris ea inest publica auctoritas qua omnis de publico impedimento dispensatio munita esse debet. Inde consequitur, dispensationem pro foro conscientiae sive a S. Poenitentiaria sive ab Episcopo concessam, postquam impedimentum labente tempore ex occulto evaserit publicum, nil omnino habere valoris pro foro externo, sed novam pro hoc foro petendam esse dispensationem. Eadem autem pro foro interno dispensatio, si rite perfecta executione petenti exhibita fuerit, priusquam impedimentum ex occulto fieret publicum nil penitus imminuitur valore et vigore per subsequentem impedimenti mutationem, neque commercium coniugale exercere, etsi impedimentum post dispensationis executionem ex occulto evaserit publicum, ex se ipso illicitum est, sed tantummodo ob scandalum, quod sumeret vulgus datae dispensationis inscium. Quod scandalum ut tollatur aut praecaveatur, coniuges eiusmodi vulgari opinione illegitimi quoad thorum et cubiculum sunt separandi, donec dispensatio pro foro etiam externo obtenta fuerit a Dataria aut ab Episcopo.

De occurrentia duplicis impedimenti, occulti scilicet atque publici.

Hucusque praecepta dedimus de occulto tractando impedimento, praeter quod nil aliud matrimonio obstet. Quid

vero faciendum, si eidem matrimonio contrahendo duplex obstet impedimentum, occultum unum, alterum publicum?

Quod ubi contigerit, ad impedrandam dispensationem de occulto impedimento ad S. Poenitentiariam, de publico ad Datariam recurrendum est. Id autem imprimis RR. DD. parochi et confessarii alta reponant mente, in libello supplici, quo a S. Poenitentiaria dispensatio de occulto petitur impedimento, expresse etiam publici faciendam esse mentionem, neque ea omissa quidquam valere dispensationem de occulto concessam. Cum autem utrumque libellum, unum de occulto impedimento, alterum de publico, dispensationem petituri ad Episcopum perscribant atque dirigant, sive ut ipse vigore facultatum quinquennalium dispenset, sive ut patronus ad Curiam Romanam recurrat atque intercedat, summa diligentia ac prudentia iidem caveant necesse est, ne sigillum infringant sacramentale, neve reticentiae violent religionem. Neque enim ipsum quidem Episcopum, neque eiusdem Vicarium Generalem, dum de delictis occultis dispensandi causa ad eos refertur, nomina delinquentium fas est rescire nisi ipsorum delinquentium permissu; quod autem aegre praecavetur, si in litteris de publico impedimento conscriptis petentes, uti necesse est, suis nominibus compellantur, in litteris de occulto, aut eadem die aut non multo post ablegatis ab eodem parocho delictum, quod occulti causa est impedimenti, exponitur, etiamsi fictis id fiat nominibus, siquidem expressa publice impedimenti concurrentis facienda sit mentio in litteris de occulto exaratis. Praesertim magna opus est cautione, si parochus idem sit ac confessarius, ne delinquentes prodantur inviti, neve temere in suspicionem adducantur. Quod certo evitabitur, si parochus isque confessarius ipse, prout videbitur, de occulto ad Sacram recurrat Poenitentiariam, de publico vero impedimento ad Episcopum aut eius Curiam. Similis pene agendi ratio est tenenda, si litterae postmodum requirantur quae „perinde valere“ dicuntur, ut dispensatio reviviscat emortua aut per commercium carnale invalida facta eo

quod petentes primitus celatum demum post exaratum oblegatumque libellum supplicem sacramentali aut familiari fiduciarioque confessi sunt modo aut per fidem peccatum non celatum quidem, sed iteratum medio petitam inter obtentamque dispensationem tempore, aut denique per intentionem facilius impetrandae dispensationis revera habitam, sed reticitam seu negatam.

Occulte delinquentibus, qui iuri suo latendi Episcopum aut eius curiam sponte renunciarint, iniuriam non fieri, si parochus pro nominatis dispensationem petat, monere supersedemus, dum ipsa loquitur res.

Etsi in universum rei consentaneum sit, de occultis ubi agitur impedimentis ad S. Poenitentiariam confugere, eo quod istorum impedimentorum pleraque diffamantis sint naturae, inficiare tamen nequimus, quosdam esse casus, quibus consultius videatur, licet res occulti intersit impedimenti, ad Datariam recurrere (quae pro rerum conditione etiam de occultis dispensat impedimentis); suadendus namque est ad Datariam recursus, cum parochus isque confessarius haud temere timeat, ne impedimentum nunc occultum labente tempore fiat publicum, id quod haud raro evenit, ubi de impedimento agitur proveniente ex copula illicita, qua mulieris effecta est impraegnatio, atque eo se res habent modo, ut impedimentum externo vindicari possit foro. Rebus ita constitutis facile perspicitur, consulendum esse petentibus, ut delictum occultum extra confessionale parocho patefaciant, eique dispensationis pro foro externo dent veniam.

Idem consulendum est iis, quorum preces causis minus gravibus nituntur, quam ut dispensationem sperare liceat concessum iri, nisi accedat dispensandi causa ex diffamatione mulieris impraegnatae deprompta. Multum enim haec causa ad obtinendam dispensationis gratiam valet, dummodo peccatum, quod impraegnatio consecuta est, non sub spe facilius impetrandae dispensationis fuerit commissum. Quandocunque autem petentibus id suggerendum videbitur consilii, caute id prudenterque fieri oportet.

*

De reticentia in his rebus strictissime servanda.

Tandem nemini non liquet, parochum ac confessarium, cui dispensatio in foro interno mandata fuerit exequenda, strictissime teneri ad reticendum celandumque non solum occultum ipsum impedimentum, sed etiem quidquid ulla ratione ad illud pertineat, Id quod ei insuper a S. Poenitentiaria his inculcatur verbis: Nullis super his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed praesentibus laniatis, quas sub poena excommunicationis latae sententiae laniare tenearis, ita ut nullum earum exemplar exstet. Qua excommunicatione intelligitur maior. Huic celandi impedimenti occulti studio, delendique omnis eius vestigii decreto congruit regula, ut concessae desuper dispensationis in libro parochiali nulla prorsus fiat mentio, utque dispensationis litterae igni tradantur. (Web. Prompt.)

Facultas dispensandi in impedimento matrimonii in articulo mortis.

Illustrissime ac Reverendissime Domine!

De mandato Sanctissimi D. N. Leonis XIII Supremae Congregationi S. Rom. et Univ. Inquisitionis nuperrimis temporibus duplex questionum genus expendendum propositum fuit. Primum respicit facultates, quibus urgente mortis periculo, quando tempus non suppetit recurrendi ad S. Sedem, augere conveniat locorum Ordinarios dispensandi super impedimentis publicis matrimonium dirimentibus cum iis, qui iuxta civiles leges sunt coniuncti aut alias in concubinatu vivunt, ut morituri in tanta temporis angustia in facie Ecclesiae rite copulari, et propriae conscientiae consulere valeant: alterum spectat ad executionem dispensationum, quae ab Apostolica Sede impertiri solent.

Ad primum quod attinet, re serio diligenterque perpensa, adprobatoque et confirmato Eminentissimorum Patrum una mecum Generalium Inquisitorum suffragio, Sanctitas Sua benigne annuit pro gratia, qua locorum Ordinarii dis-

pensare valeant sive per se, sive per ecclesiasticam personam sibi benevisam aegrotos in gravissimo mortis periculo constitutos, quando non suppetit tempus recurrendi ad S. Sedem super impedimentis quantumvis publicis matrimonium iure ecclesiastico dirimentibus, excepto sacro presbyteratus Ordine, et affinitate lineae rectae ex copula licita proveniente.

Mens autem est eiusdem Sanctitatis Suae, ut si quando, quod absit, necessitas ferat, ut dispensandum sit cum iis, qui sacro subdiaconatus aut diaconatus Ordine sunt insigniti, vel solemnem professionem religiosam emiserint, atque post dispensationem et matrimonium rite celebratum convaluerint, in extraordinariis huiusmodi casibus, Ordinarii de impertita dispensatione Supremam Sancti Officii Congregationem certiorem faciant et interim omni ope curent, ut scandalum, si quod adsit, eo meliori modo quo fieri possit removeatur tum inducendo eosdem ut in loca se conferant, ubi eorum conditio ecclesiastica aut religiosa ignoratur, tum si id obtineri nequeat, iniungendo saltem iisdem spiritualia exercitia aliasque salutares poenitentias, atque eam vitae rationem, quae praeteritis excessibus redimendis apta videatur, quaeque fidelibus exemplo sit ad recte et christiane vivendum.

De altero vero quaestionum genere, item adprobato et confirmato eorundem Eminentissimorum Patrum suffragio Sanctissimus sanxit: 1. dispensationes matrimoniales omnes in posterum committendas esse vel *Oratorum Ordinario* vel *Ordinario loci:*

2. Appellatione *Ordinarii*, venire Episcopos, Administratores seu Vicarios Apostolicos, Praelatos seu Praefectos habentes iurisdictionem cum territorio separato, eorumque officiales seu Vicarios in Spiritualibus generales, et sede vacante Vicarium Capitular. vel legitimum Administratorem:

3. Vicarium Capitularem seu Administratorem eas quoque dispensationes Apostolicas exequi posse, quae remissae fuerint Episcopo aut Vicario eius generali vel Officiali nondum executioni mandatas, sive hi illas exequi coeperint, sive non. Et vicissim sede deinde provisa, posse

Episcopum vel eius Vicarium in spiritualibus generalem seu Officialem exequi dispensationes quae Vicario Capitulari exequendae remissae fuerant, seu hic illas exequi coeperit seu minus.

4. Dispensationes matrimoniales Ordinario oratorum commissas, exequendas esse ab illo Ordinario, qui litteras testimoniales dedit, vel preces transmisit ad S. Sedem Apostolicam, sive sit Ordinarius originis sive domicilii, sive utriusque sponsi, sive alterutrius eorum; etiamsi sponsi quo tempore executioni danda erit dispensatio, relicto illius dioecesis domicilio, in aliam dioecesim discesserint non amplius reversuri, monito tamen, si id expedire iudicaverit Ordinario loci, in quo matrimonium contrahitur.

5. Ordinario praedicto fas esse, si ita quoque expedire iudicaverit, ad dispensationis executionem delegare alium Ordinarium, eum praesertim, in cuius dioecesi sponsi actu degunt.

Haec quae ad pastorale ministerium utilius faciliusque reddendum Sanctissimus Dominus Noster concedenda et statuenda iudicavit, dum libens tecum communico, bona cuncta Amplitudini Tuae precor a Domino.

Datum Romae die 20 Februarii 1888.

Raph. Card. Monaco.

Nr. 2322.

Facultatem dispensandi super impedimentis publicis matrimonialibus in mortis periculo, a SSmo D. N. Leone XIII. ope Rescripti supremae Congregationis S. Rom. et Univ. Inquisitionis die 20-a Februarii 1888 Ordinariis concessam (vide Circulares eiusdem anni in typo, pag. 69.) virtute subnexi Rescripti praeveneratae S. Congregationis ddto 1-a Martii a. l. emanati, cuntis A. Dioecesis Meae Parochis, pro casibus dutaxat, „*in quibus desit tempus ad Ordinariatum recurrendi, et periculum sit in mora*" — hisce in Domino subdelego, ea injuncta nihilominus iisdem obligatione, de occursuris nefors huiusmodi casibus Ordinariatui supletorie relationem praestandi.

Datum Zagrabiae die 16-a Junii 1889.

JOSEPHUS m. p.,
Cardinalis, Archiepiscopus.

Supremae huic Congregationi Sancti Officii propositum fuit dubium: „Utrum Ordinarii in casibus extremae necessitatis facultatem dispensandi super impedimentis publicis matrimonialibus in mortis periculo, literis Supremae Congregationis die 20. Februarii 1888 concessam, parochis et universim confessariis adprobatis modo generali subdelegare valeant, an non." Quo dubio mature perpenso, Eminentissimi Patres una mecum Generales Inquisitores fer. IV, die 9. Ianuarii 1889 dixerunt: „Supplicandum Sanctissimo, ut decernere et declarare dignetur, Ordinarios, quibus memorata facultas praecitatis literis diei 20. Februarii 1888 data fuit, posse illam subdelegare habitualiter parochis tantum, sed pro casibus, in quibus desit tempus ad ipsos Ordinarios recurrendi et periculum sit in mora." Eadem feria ac die Sanctissimus D. N. D. Leo divina providentia PP. XIII. in solita audientia R. P. D. Adsessori S. O. impertita, benigne annuere dignatus est iuxta Eminentissimorum PP. suffragium

Haec tibi dum nota facio, fausta cuncta ac felicia precor a Domino.

Datum Romae ex S. O. die 1. Martii 1889.

R. Card. Monaco.

Molbenice za oprost (Suplices de dispensatione concedenda libelli).

§. 86. U molbenici, kojom se ište oprost, ima se točno naznačiti zaprieka sa svimi okolnostima, od kojih visi narav njezina; a i razlozi, na koje se tko poziva, imadu providjeni biti potrebnimi izkazi. Biskup će zatim, koliko bude potrebno, izviditi one čine, na kojih treba da se osniva njegova odluka ili pako njegovo mnienje, koje će se podnieti svetoj stolici.

§. 87. Ako je zapricka tajna, i ako se nije bojati, da će na svjetlo izići, može se, da saviest osigurana bude, zatajivši ime ženitbenih drugova, oprost i po izpovjedniku ili po drugoj za to prikladnoj osobi zaiskati i zadobiti. Nego oprost takov nije od nikakove koristi za sud izvanjski: ako bi dakle proti očekivanju sviet saznao zaprieku, tad bi se propisanim putem imao iskati oprost, valjan za sud izvanjski, da ženitba ne bude pred sudom ljudskim pogibelji izvrgnuta. N. (Vidi jošte naprvo str. 583. i 584. T. 1—7.)

Reflexiones quaepiam circa adornandos recursus pro matrimonialibus dispensationibus.

Nr. 852.

Quum recursus pro impetranda ineundi matrimonii in bannis aut aliquo impedimento dispensatione horsum submitti soliti, item schemata, gradus consanguineitatis aut affinitatis exhibentia, tymbris lege publica praescriptis haud raro careant, Rectores parochiarum nexu reflexionum eatenus Circularibus dtto. 29. Maji 1874. Nr. 1552 publicatarum de sequentibus pro directione edocentur:

1. Unicuique simili recursui applicandum venire tymbrum 50 xr., praeterea

2. si schema, gradus consanguineitatis aut affinitatis exhibens, non in contextum ejusdem recursus assumatur, sed in folio separato adnectatur: eidem schemati tot tymbra á 50 xr. apponenda esse, quot generationes in lineis collateralibus exponuntur; denique

quum titulo taxae expeditionis pro dispensatione, etiam in forma pauperum expedienda, aliqua summa Cancellariae romanae aut dioecesanae solvenda veniat: summam talem, recurrentibus nefors aliunde notam, recursui advolvendam esse, quoad haud notam autem ab oratoribus resciendum atque in recursu exprimendum venire, utrum eam solvere sint parati?

Datum e Consistorio Archi-Episcopali Zagrabiae die 17. Martii 1876. celebrato.

Taxae cancellariae Romanae et dioecesanae pro dispensationibus matrimonialibus solvendae.

Nr. 1525.

Ingratas persaepe jam expertum est Officium hoc Metropolitanum scriptitationes propter expensas expeditionales, Cancellariae Romanae item Cancellariae dioecesanae pro dispensationibus matrimonialbus per oratores solvendas.

Ad praecavenda itaque tam Officio huic quam VClero curato inde oriri queuntia incommoda, expeditionales sic dictae taxae nunc vigentes, cum VClero pro notitia et directione inferius communicantur eo adnexo: quod pro singulis casibus, ubi in elencho taxarum Cancellariae Romanae pendendarum pro diversitate conditionis oratorum etiam diversae expositae habentur snmmae — in recursibus per curatores animarum horsum dirigendis expresse designentur eae quoque impensae, quas concernentes oratores habita Taxatorii ratione pro sui status conditione solvere possunt.

Ad quam quidem normam in recursibus observandam VClerus curatus eo magis reflectitur, quod recursus ad hanc taxam non reflectentes, simpliciter remittendi forent.

Datum e Consistorio Nostro AEppali Zagrabiae die 10. Maji 1878. celebrato.

a) Taxae dispensationum matrimonialium *Cancellariae Romanae* competentes:

	Scut.	Ass.
Ex 1. gradu cum causa honesta	123	90
Ex 1. gradu cum causa infamante et paupertate . . .	56	—
Ex 1. gradu cum causa honesta et paupertate, *solvendo expensas exercitiorum*	30	75
Ex 1. gradu cum causa infamante juncta paupertati, solvendo expensas exercitiorum	23	25
Ex 1. gradu cum causa vel honesta vel infamante, juncta paupertati et *miseriae*, solvendo *expensas ex officio*	1	50

N. B. [1]) Scutat. aequivalet 2 fl. 6 xr. M. Conv., 100 Ass. efficiunt 1 scut.
[2]) Quoad dispensationem pro nobilibus taxae singulis casibus variant arbitrio S. Tribunalis juxta oratorum statum aliasque concomitantes circumstantias.

	Scut.	Ass.
Ex 1. et 2. gradibus cum causa honesta	101	30
Ex 1. et 2. gradibus cum causa infamante et paupertate	23	30
Ex 1. et 2. gradibus cum causa honesta et paupertate, solvendo *expensas exercitiorum*	14	5
Ex 1. et 2. gradibus cum causa infamante et paupertate, solvendo *expensas exercitiorum*	3	80
Ex 1. et 2. gradibus cum causa vel honesta vel infamante, paupertate et *miseria*, solvendo expensas ex officio	1	50
Ex 2. gradu cum causa honesta	73	20
Ex 2. gradu cum causa inhonesta et paupertate . . .	16	30
Ex 2. gradu cum causa honesta *et paupertate, solvendo expensas exercitiorum*	13	75
Ex 2. gradu cum causa infamante et paupertate, solvendo *expensas exercitiorum*	3	50
Ex 2. gradu cum causa vel honesta vel infamante, paupertate et *miseria*, solvendo *expensas ex officio* . .	1	50
Ex 2. et 3. gradibus cum causa honesta	3	5
Ex 2. et 3. gradibus cum causa infamante et paupertate	3	5
Ex cultus disparitate	3	80

b) Taxae pro dispensationibus matrimonialibus

Cancellariae Dioecesanae competentes:

1) Pro dispensatione in tribus promulgationibus unus aureus vel in huius defectu . . . . 6 fl.
2) pro dispensatione in duabus promulgationibus . . . 4 „
3) pro dispensatione in una promulgatione . . . . . 2 „
4) pro expeditione dispensationis in impedimento canonico ex consanguinitate vel affinitate in tertio et quarto simplici ex mixto gradu, item in cognatione spirituali 3 „

Kako se ima postupati sa doglasi o zapriekah ženitbenih (Modus pertractandi denuntiationes de matrimonii impedimentis factas).

§. 128. Doglasi, ustmeno učinjeni, imadu se uzeti u zapisnik; ako doglasi učinjeni budu pismeno, imat će se narediti, da ustmeno preslušan bude onaj, koji ih je sastavio. Pri tom treba, da mu dana budu sva pitanja, koja bi mogla pripomoći, da se učin točno izvidi.

§. 129. Pismeni doglasi, pri kojih nije moguće ustmeno preslušati onih, koji su ih sastavili, valjat će samo u osobitih okolnostih kao dovoljan razlog, da se može povesti parnica. Nego ono, što je u istih doglasih sadržano, neka se polag okolnosti upotrebi u svrhu, da se čini dalje izvidjanje.

§. 130. Pismeni doglasi, pri kojih taji ime svoje onaj, koji ih je sastavio, ne mogu sami po sebi nikada biti dovoljni, da se radi njih povede iztraga o valjanosti ženitbe.

§. 131. Kada se raznese glas, da postoji zaprieka ženitbena, i to glas takov, koji, ako se promotre sve okolnosti, zaslužuje, da se uvaži, imat će sud ženitbeni iztražiti, na čemu se osnivaju ta pogovaranja ili tvrdjenja, i prosuditi zatim, da li ono, što se saznalo bude, iziskuje, da povedena bude iztraga.

§. 132. Na doglase o zapriekah takovih, glede kojih jedino ženitbenim drugovom pripada pravo pobijanja, ne treba se u pravilu obazirati; nego ako se iz učinjenih protkaza očito vidi, da je ženitba poradi takove zaprieke nevaljana, imat će se ureda radi nastojati o tom, da ili ženitba bude ukrepljena, ili da ženitbeni drúg, kojemu pripada pravo pobijanja, prigovori proti ženitbi.

§. 133. Ako je uzbudjena zaprieka takova, da bi se svakako ukinula, čim bi privolio onaj ženitbeni drúg, koji je tužbu proti ženitbi podigao: imat će se urednomu duhovnomu pastiru istih ženitbenih drugova ili po okolnostih drugomu kojemu duhovniku naložiti, da svrsi shodnimi opomenami onu stranku, koja ženitbu pobija, nastoji skloniti, da ponovi privoljenje svoje ili pako da po okolnostih izradi, da se očitovanje privoljenja ponovi pred župnikom i pred dvojicom svjedoka.

§ 134. Onaj, kojemu je to naloženo, ima javiti predsjedniku suda ženitbenoga, od kakova je uspjeha bilo nastojanje njegovo, i ako ženitbeni drúg, koji ženitbu pobija, ostane pri nakani svojoj, ima takodjer priklopiti sve, što je saznati mogao o činih, od kojih visi valjanost ženitbe pobijane.

§. 135. Da li se pri zapriekah, kojih nije moguće

dokinuti privoljenjem ženitbenih drugova, ima predhodno uzeti u pomoć sudjelovanje pastira duhovnoga, to visi od naravi slučaja i od razsude suda ženitbenoga.

§. 136. Ako jedan od ženitbenih drugova pobija ženitbu, valja prije svega izviditi, da li nisu okolnosti takove, da tužitelj, ako je ikada imao pravo pobijanja, sigurno je lišen prava toga sada, i ako o tom ne bude sumnje nikakove: tad neka se tužba ne primi.

§. 137. Ako se pobijanje ženitbe osniva na činu takovom, koji makar da je i podpuno istinit, ne bi ni u obće, a ni u okolnostih, s kojih sâm tužitelj govori, mogao bit zaprieka valjanosti: ima se tad tužba bez svakoga daljega iztraživanja odbiti.

§. 136. Može se dogoditi, da bi po činu, na kojem se pobijanje osniva, uzamši ga, da je istinit, ženitba doduše bila nevaljana, ali da očevidno nije istina ono, što se tvrdi. U ovakovih slučajevih valja tužitelja o tom podučiti i opomenuti ga, da od tužbe odustane. Ako se tužitelj krati, te ne će da odustane od tužbe, i ako ono, što navodi, nije možda očevidno nespretno ili bezumno, ima se tužba njegova odbiti zaključkom suda ženitbenoga.

§. 139. Kada uzbudjena bude koja od zaprieka, pomenutih u §. 80. ima se sud ženitbeni, koliko to moguće, kloniti iztrage uredne. U svih gotovo slučajevih moći će se posredovanjem župnoga duhovničtva saznati prava istina u obziru čina. Ako župnimi knjigami ili vjerodostojnimi prokazi dokazano bude, da postoji zaprieka, imat će biskup podieliti potrebni oprost, i pobrinuti se, da se ženitba ukriepi bez svake huke i buke. Ako bi silna pogibelj prietila, da će ženitbeni drugovi, ili jedan od njih odkrivenu zaprieku na zlo upotrebiti, da se po njoj razkine savez ženitbeni: trebalo bi tad zamoliti sv. stolicu, da se ženitba izcieli u samom korjenu. (Naputak.)

Ukrepljivanje ženitbe (Matrimonii convalidatio).

§. 88. Ako je vjenčanje, koje se je obavilo na način propisani, poradi postojeće koje zaprieke bilo nevaljano: ima se ženitba, po zadobivenom oprostu, ukriepiti (konvalidirati).

§. 89. Ako oprost podieljen bude samo za sud unutarnji, dovoljno će biti za ukrepljenje ženitbe, ako obje stranke (muž i žena) bez župnika i svjedoka ponove privoljenje svoje.

§. 90. Ako podieljen bude oprost takov, koji valja za sud izvanjski, imat će se privoljenje onih osoba, koje su nevaljano vjenčane, ponoviti pred župnikom, u kojega župi prebivaju, i pred dvojicom svjedoka. Župnik imati će svakako u svoju knjigu vjenčanih upisati, da se je ženitba ukrepila; ako je pak nevaljani savez sklopljen bio u drugoj kojoj župi, imat će osim toga obaviestiti o tom onoga župnika, u kojega se je župi isti sklopio, a da obavljeno ukrepljenje dodade brižljivo na onom mjestu, gdje je nevaljana ženitba upisana.

§. 91. U takovih slučajevih nema se ponavljati napovied. Vjenčanje neka se obavi na samu i pred pouzdanimi svjedoci. Iznimki može mjesta biti onda, ako je zaprieka obćenito poznata u onom mjestu, gdje se ženitba ukrepiti ima.

§. 92. Ako zaprieka po promjeni, u istinu nastavšoj, ugasne iliti prestane bez oprosta, imat će se naložiti ženitbenim drugovom, da još jedan put izjave privoljenje svoje pred župnikom i pred dvojicom svjedoka, osim ako je možda sasvime tajno, da je postojala zaprieka onda, kada se je sklopila ženitba, i ako se nije bojati, da će se stvar ta dokazati: u takovom bo slučaju ima im se dopustiti, da privoljenje ponove medju sobom.

§. 93. Ženitba, koja je nevaljana radi hinjena privoljenja, ima se smatrati kao ukrepljena, ako onaj, koji je hinio, u istinu privoli. To isto biva i pri ženitbi, kojoj je

smetala pometnja, sila ili strah, čim stranka ona, koja je bila žrtva pometnje ili nepravedne sile, spoznavši pometnju ili zadobivši opet podpunu svoju slobodu, riečju ili činom privoli. Nego, da bi se uklonila svaka sumnja o danom privoljenju, biti će i u ovih slučajevih probitačno, da ženitbeni drugovi ponove privoljenje svoje pred župnikom i dvojicom svjedoka, valja dakle nastojati, da se to učini, osim ako bi se s razlogom bojati bilo, da će biti smetnje medju ljudi ili pogibelji za ženitbu.

§. 192. Ako je trima jednako glasećimi osudami odlučeno, da ženitba nije valjana, i ako je zaprieka takova, da se ukinuti može privoljenjem od strane jednoga ženitbenoga drúga ili danim oprostom: tad ima biskup, ako važni razlozi od toga ne odgovaraju, nastojati o tom, da se ukrepi ženitba.

§. 193. Ako je zaprieka takova, da se oprost dati ne može, ili ako ne podje za rukom pokus: ukrepiti ženitbu, tad ima se strankam obznaniti, da je ženitba po osudi nevaljana, i ima se zabraniti, da više ne živu u zajednici.

§. 194. Svakoj osudi imadu se priklopiti razlozi, na kojih se opire, na kratko, nego ipak tako, da se ne mimoidje ništa, što je bitno. Ako konačna osuda veli, da ženitba nije valjana, treba sada izrično napomenuti, da predjašnja ženitba ne sadržaje više u sebi nikakove zaprieke, da se sklopi nova ženitba. Svaka osuda ima biti po sudcih i po perovodji podpisana i providjena pečatom vieća biskupskoga.

§. 195. Osuda se strankam po poslužitelju vieća dostavlja i u prepisu uručuje; i da je to obavljeno, ima se o tom dati pismena potvrda. Svaku osudu o valjanosti koje ženitbe priobćuje biskup mjestodržcu ili predsjedniku zemaljskomu.

§. 196. Osuda, izrečena o valjanosti ženitbe, ne dobiva nikada podpuno pravne moći. Ako bude kasnije dokazano, da se osuda osniva na predmnievi krivoj, ima se razprava

iznova povesti i obaviti onako, kao što je propisano. Dogodi li se pak, da osuda, glaseća na nevaljanost ženitbe, bude opozvana: bit će time svekolike ženitbe, što su ih ženitbeni drugovi medju tim možda sklopili, izjavljene kao ništetne.

§. 197. Izim slučaja, o kojem govori §. 196. može se iztraga o valjanosti kao iz nova započeti samo onda, kada osuda prve molbe izjavljena bude, da je ništetna. (Nap.)

Posljedice ukrepljenja (Convalidationis effectus).

§. 94. Po obavljenom ukrepljenju ima se ženitba u obziru gradjanskih posljedica smatrati, kao da je odmah s početka valjano sklopljena bila. To isto valja i o posljedicah crkvenih, ako je u vrieme, kada se je ženitba sklopila, makar i jedna samo stranka bila u neznanstvu čina ili prava. Inače pako valja moliti za oprost. (Naputak.)

§. 36. Da li je ukrepljenje ženitbe potrebito, prosudjuju to vlasti crkvene. Ukrepljena ženitba ima se u obziru gradjanskih pravnih posljedica smatrati tako, kao da se je odmah s početka valjano sklopila bila.

§. 55. Ako ženitba bude pred sudom crkvenim pobijana stopram onda, pošto ju je jurve smrt razkinula, i ako isti sud izjavi, da ženitba ta nije valjana: ne će osuda ta imati nikakova upliva na gradjanske pravne posljedice, koje su sa ženitbom skopčane. Ako dakle, za utemeljenje gradjanskih kakovih pravnih zahtieva tvrdi tko, da nema valjanosti ženitba, o kojoj odprije, dok ju smrt ne bješe razkinula, nije bilo dvojbe, ili je bilo dvojbe bez uspjeha, tad će sud, kojemu pripada odlučivanje o pravih prieporníh, u tu svrhu prosuditi i valjanost ženitbe, i odluka njegova bit će pravilom za gradjanske samo pravne posljedice, koje su sa ženitbom skopčane. (Ženitbeni zakon.)

O postupku u stvarih ženitbenih.

(De processu matrimoniali. De divortiis.)

§. 95. Stvari ženitbene spadaju pred crkvenoga suda, koji je jedini vlastan suditi o valjanosti ženitbe i o dužnostih, koje iz nje proizviru. O čisto gradjanskih posljedicah odlučuje oblast državna.

§. 114. Crkva, kao čuvarica vjere i čistih običaja, bdije nad svetosti ženitbe i nad nerazriešivosti veza njezinoga. Ako koji katolik živi u savezu takovom, koji budući mu smeta zaprieka valjanosti krivo si prisvaja ime ženitbe: ima se isti ili podignuti na čast prave ženitbe, ili pako, ako to nije moguće, kao nevaljan proglasiti i razvrgnuti. Nasuprot ima se krepko braniti i uzdržavati nerazriešivi vez ženitbe proti svakomu pokušaju, koji bi se učinio, da se pod izlikom nevaljanosti postigne razvrgnuće ženitbe.

§. 147. Uzima se, da je ženitba valjana; zaprieka se podpuno dokazati mora.

§. 148. Priznanje, koje ženitbeni drugovi izjave u samoj iztragi, ili koje su izjavili i prije, ali svakako po ženitbi, koja se pobija, jurve sklopljenoj, bit će bez svake dokazne moći, ako glasi proti valjanosti ženitbe. Priznanje, koje su ženitbeni drugovi položili prije nego što su pobijanu ženitbu sklopili nema se zabaciti kao dokaz proti valjanosti.

§. 149. Priznanje ženitbenih drugova, koje govori za valjanost ženitbe, ima moć dokaznu u onih slučajevih, u kojih je pravo pobijanja pridržano jedinim ženitbenim drugovom; u inih pako slučajevih radja samo predmjevu.

§. 150. Što jedan ili što oba ženitbena drúga nisu došla pred sud, ne može to ništa dokazivati proti valjanosti ženitbe, i zato neka si time dužnost dokazivanja ni ne olakšava onomu, koji pobija ženitbu. (Nap.)

§. 31. Gradjanske pravne posljedice, koje iz ženitbe proiztiču, imadu se prosudjivati po obćem gradjanskom zakoniku, na koliko u tom obziru neima u zakonu ovom ustanova osobitih.

§. 41. Muž i žena, ma bili o tom oboje složni, ne mogu samovlastno ukinuti saveza ženitbenoga, i to tvrdili oni, da ženitba nije valjana, ili namjeravali samo razstavu od stola i postelje.

§. 42. O valjanosti ženitbe katolika odlučuje onaj sud duhovni, koji je nadležan po zakonih crkve katoličke.

§. 43. O valjanosti ženitbe, koje se sklapaju medju kršćani katoličkimi i nekatoličkimi, može, dok jedan ženitbeni drug spada k crkvi katoličkoj, odlučivati samo katolički sud ženitbeni.

§. 56. Ako su oba supruga sljedbenici nekatoličkoga kojega vjeroizpoviedanja, tad o valjanosti ženitbe njihove odlučuje onaj sud, koji je nadležan za ženitbene stvari njihovih jednovjeraca. Nego ako je pri sklapanju ženitbe barem jedna stranka bila član crkve katoličke, ili ako su oba supruga prešla na vjeru katoličku, pak su se kašnje opet od nje odmetnula, tad se zaprieke, kojih zakon crkveni ne poznaje, nemogu navesti kao razlog nevaljanosti.

§. 48. Ako dvie osobe, koje su se uzeli kao kršćani nekatolički, predju na vjeru katoličku, tad, ako nastane pitanje o valjanosti ili nevaljanosti ženitbe, odlučuje ženitbeni sud katolički. Ako li je zaprieka, koja se je pobudila, nepoznana zakonu onomu, pod kojim je ženitba sklopljena bila: tad sa presudom na nevaljanost glasećom, ima se u obziru njezinoga uzdjelovanja na gradjanska pravna razmjerja djece postupati tako, kao da se je ženitba razpustila, i stranki, koja pristojnoga uzdržavanja nema, imati će stranka druga, ako imetak njezin to dopušta, plaćati godišnju svotu, koja će se ustanovit nagodom, ili, ako nagoda ne bi za rukom pošla, po sudcu redovitom. Dužnost davanja toga prestaje, čim ženitbena stranka, koja davanje to bere, pomoći ove za pristojno svoje uzdržavanje više nepotrebuje, ili čim se opet oženi ili uda.

§. 49. Svaku osudu o valjanosti ženitbe ima biskup, kojega je sud ženitbeni istu izrekao, saobćiti političkomu zemaljskomu načelniku. Ovaj je dužan, kao što okolnosti iziskivale budu, odredjivati potrebita.

§. 50. Djeca, rodjena iz ženitbe nevaljane, sklopljene po proglašenju ovoga zakona; ili rodjena iz ženitbe, istina, prije sklopljene, nego preko roka ovoga nastavljene, imadu se, osnivala se nevaljanost ženitbe na razlozih, koji mu drago, smatrati kao zakonita, u koliko ma jedan od roditelja navesti može, da mu je bez krivnje njegove zaprieka ženitbena nepoznana bila. Na koliko su djeca takova izključena od imovine one, koja je naredbami obiteljskimi napose priuzdržana potomstvu zakonitom, ima se to prosudjivati po obćenitih zakonskih ustanovah.

§. 51. Osuda konačna, izrečena po nadležnom crkvenom sudu o valjanosti ženitbe, ima glede iste pravilom biti za gradjanske pravne posljedice.

Nego ako ženitba izjavljena bude kao nevaljana radi kojegod od onih zaprieka, što ih navodi §. 80. naputka za sudove duhovne, tad se pravna razmjerja djece imadu urediti onako, kao da se je razkinuo vez ženitbeni.

A i vlastna je stranka nedužna zahtievati odštetu od stranke, koja je tomu kriva.

§. 52. Odšteti, koju će stranka kriva imati dati stranki nedužnoj, o obskrbljivanju djece i u obće o svih pitanjih glede imovine, koja bi nastala iz proglašenja, da ženitba nije valjana, a tako i o bezkrivičnom neznanju, u koliko od istoga zavise kakova prava gradjanska, — o svem ovom odlučuje sud svjetovni. (Ženitb. zakon.)

§. 93. Muž i žena, ma bili u tom oboje složni, ne mogu nikako ukinuti samovlastno saveza ženitbenog, i to tvrdili oni da ženitba nevalja, ili tražili razpust ženitbeni, ili samo razstavu od trpeze (stola) i postelje.

§. 94. Nevaljanost ženitbe, kojoj smeta kakova od zaprieka navedenih u §. 56, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 75 i 119 ima se iztraživati službeno. U svih ostalih slučajevih treba čekati, da to zaištu oni koji su po ženitbi sklopljenoj sa zapriekom uvredjeni u svojih pravih.

§. 95. Drug zakoniti, koj je znao za bludnju dogodivšu se u osobi, ili za strah zadat drugoj strani; kao i onaj zakoniti drug, koj je znao da ne može iz uzroka naznačenih u §§. 49, 50, 51, 52 i 54 sam po sebi sklopiti tvrde ženitbe, pa je zatajio ovu okolnost, ili je lažno rekao da ima potrebno privoljenje, nemože radi svoga vlastitoga nezakonitog djela ustati proti valjanosti ženitbe.

§. 96. U obće samo nevina strana ima pravo iskati, da se pogodba ženitbena proglasi da nevalja; ali gubi ovo pravo, ako obaznavši zaprieku, sliedila je živiti u ženitbi. Otac, tutor ili skrbnik mogu se oprieti ženitbi sklopljenoj samovlastno po maloljetniku ili podložnomu tutorstvu ili skrbničtvu, ali samo dok traje otčeva vlast, tutorstvo ili skrbničtvo.

§. 97. Razprava o nevaljanosti ženitbe spada samo pred sud zemaljski onoga kotara, u kojem muž i žena običajno prebivaju. Isti sud odredit će fiškalni ured, ili drugoga kojega razumna i poštena čovjeka da izvidi okolnosti, i da brani ženitbu, da bi se tako službeno obaznalo kako stoji stvar i onda, ako je razprava započeta na prošnju koje stranke.

§. 98. Ako se zaprieka može dignuti, sud zemaljski nastojat će to učiniti, naredivši što je za ovo potrebito, i u sporazumljenju sa strankami. Ako li je to nemoguće, sud zemaljski presudit će da li ženitba valja ili nevalja.

§. 111. Savez tvrde ženitbe, koja je sklopljena medju osobami katoličanskimi, razkida se samo smrću muža i žene. Isto tako je nerazriešiv savez ženitbeni, ako je i samo jedna strana u vrieme sklopljene ženitbe bila vjerozakona katoličanskog. (Gradj. zakon.)

Obćenito pravo pobijanja.

§. 115. U koliko nije pravo pobijanja ograničeno izrično na ženitbene drugove, pripada isto svim članovom

crkve katoličke, izim onih, koji su sumnjivi, da teže za svrhami sebičnimi, ili koji su bez zakonita razloga zaprieku zašutili, premda su znali, da se o sklopljenju ženitbe radi, i premda su se napoviedi obavile onako, kao što je propisano. (Nap.)

Kada treba postupati ureda radi.

§. 122. U svih slučajevih i radi svih zaprieka, glede kojih pravo pobijanja nepripada izključivo ženitbenim drugovom ili jednom izmedju njih, ima sud ženitbeni ureda radi povesti iztragu, čim ili po očitosti slučaja, ili po doglasih ili drugim kojim načinom bude k tomu dovoljna razloga.

§. 123. Kako onda, kada ženitbu pobija tkogod, koji je vlastan to činiti, tako i onda, kada se iztraga ureda radi povede, bit će sud ženitbeni dužan, ureda radi narediti i izvršiti sve što služiti može na to, da se sasvime saznade istina. (Nap.)

Nullitas matrimonii invalidi ab Ordinario declaranda.

Congregatio Inquisitionis Feria IV. die 5. Junii 1889 edidit sequens decretum:

Eminentissimi ac Reverendissimi D.D. Cardinales Inquisitores Generales decreverunt: Quando agitur de impedimento disparitatis cultus, et evidenter constat, unam partem esse baptizatam, et alteram non fuisse baptizatam; quando agitur de impedimento ligaminis, et certo constat primum conjugem esse legitimum ut adhuc vivere; quando denique agitur de consanguinitate aut affinitate ex copula licita, aut etiam de cognatione spirituali vel de impedimento clandestinitatis in locis, ubi Decretum Tridentinum „Tametsi“ publicatum est, vel uti tale diu observatur; dummodo ex certo et authentico documento, vel in hujus defectu, ex certis argumentis evidenter constet de existentia hujusmodi impedimentorum, Ecclesiae auctoritate non dispensatorum

hisce in casibus praetermissis solemnitatibus in Constit. Aplica „Dei miseratione“ requisitis, matrimonium poterit ab Ordinariis declarari nullum cum interventu tamen defensoris vinculi matrimonialis, quin opus sit secunda sententia.

Kako se ima predavati prošnja u kojoj se ište proglašenje nevaljanosti.

§. 126. Onaj, koji pobija valjanost ženitbe, može svoju tužbu, odnosno svoju prošnju, u kojoj ište da sud proglasi, da je ženitba nevaljana, ili pismeno predati ili ustmeno kazati u zapisnik. Čini, na kojih se osniva tvrdjenje, da je ženitba nevaljana, imadu se razgovjetno i podpuno naznačiti, a i poimence navesti dokazna sredstva, za koja tko misli, da za nj govore.

§. 127. Koji ženitbu pobija pismeno, ima glavom doći pred ženitbeni sud ili pred punomoćnika istoga suda i obaviestiti ga o svem, što je potrebno, inače bo tužba, koju je podigao, smatrat će se samo kao doglas, pak i postupat će se s njome samo kao s doglasom. (Nap.)

Sudac nadležni.

§. 96. Ženitbeni drugovi podčinjeni su u stvarih ženitbenih onomu biskupu, u kojega biskupiji muž imade prebivalište svoje. Iznimki ima mjesta, ako je zajednica ženitbena ukinuta budi razstavom od stola i postelje, budi time, što je muž zlobno ostavio ženu svoju. U prvom slučaju ima se svaka stranka pravom tužbenim, koje joj pripada proti stranki drugoj, poslužiti pred biskupom one biskupije, u kojoj ova prebiva. U drugom slučaju može žena tužbu svoju podignuti pred onim biskupom, u kojega se biskupiji nalazi prebivalište njezino. Čim dostavljen bude sudbeni poziv, ne može promjenom u prebivalištu ženitbenih drugova nastati promjena u obziru podsudnosti. (Naputak.)

§. 44. Ako od dva ženitbena druga, koji su se uzeli

kao kršćani nekatolički predje jedan na vjeru katoličku, ne će time stranka nekatolička biti priečena, poslužiti se svojim pravom pobijanja po zakonu ženitbenom i pred sudom ženitbenim, kojemu je uslied vjeroizpoviedanja svoga podčinjena, a može se valjanost i ureda radi izviditi po istom zakonu i po istom sudu. Presuda, izrečena o valjanosti ženitbe, bit će odlučna pri prosudjivanju gradjanskih pravnih razmjerja. Nego, ako presuda glasi, da ženitba nije valjana, imat će se ista posredovanjem zemaljskoga načelstva saobćiti crkvenomu sudu katoličkoga ženitbenoga druga, za da isti sud rieši, na koliko može izrečena presuda biti obvezatna za savjest pomenutoga druga ženitbenoga.

§. 45. Stranki, koja je prešla na vjeru katoličku, bit će prosto, pred svojim crkvenim sudom poslužiti se onim pravom pobijanja, što joj ga daje zakon crkveni. A i prosto je sudu ovomu, ureda radi izviditi valjanost ženitbe. Ako osuda konačno glasi na nevaljanost, ima se ista posredovanjem načelstva zemaljskoga saobćiti primjerenoga razpravljanja radi ženitbenom sudu stranke nekatoličke.

§. 54. Ako tko, bilo ma za utemeljenje gradjanskih samo pravnih zahtieva, tvrdi ništetnost osude, koja je za života obaju supruga, ili barem uslied iztrage, za života obaju supruga tekavše, o valjanosti ženitbe izrečena bila po kojem ženitbenom sudu katoličkom, imat će se radi toga obratiti na sud duhovni.

§. 59. Pri svih ženitbah medju katolici, zatim pri ženitbah medju osobom katoličkom i nekatoličkom, ako je u vrieme, kada su se uzele, barem jedna od njih bila vjere katoličke, imat će suprug, koji scieni da imade pravnih razloga za razstavu od stola i postelje, tužbu svoju predati katoličkomu sudu ženitbenomu.

§. 66. Ako od dvie osobe, koje su se uzele bile kao kršćani nekatolički, jedan predje na vjeru katoličku, tad će svaka stranka svoju tužbu na razstavu, ako ju podignuti želi, podnieti onomu sudu ženitbenomu, kojemu je podčinjena uslied svoga vjeroizpovjedanja. Nekatolička stranka može takodjer po propisih onoga zakona ženitbenoga kojemu je podvržena, tražiti kod svoga suda ženitbenoga razpust ženitbe. Pritužbe, što koja stranka ženitbena neće da živi u zajednici ili što je samovlastno zajednicu ukinula, spadaju pred ženitbeni sud tuženikov. (Ženitb. zakon.)

Razpis ministarstva pravosudja od 8. kolovoza 1853. o načinu, kako se ima postupat s ženitbami, sklopljenimi medju osobami vjere židovske, iza kako oba ženitbena druga predju na vjerozakon kršćanski.

(D. z. l. XLIX. br. 160. Z. vl. l. br. 164. str. 763.)

Budući nastao slučaj, da su židovski ženitbeni drugovi, pošto su oba prešli na vjerozakon katolički, razstavnim pismom iskali razpust ženitbe svoje: s toga je Nj. c. kr. apoštolsko Veličanstvo previšnjom odlukom od 6. kolovoza 1853. radi razjašnjenja zakona postojećih dostojalo ustanovit, da se kod ženitba, sklopljenih medju osobami židovske vjere po propisih, koje za sljedbenike vjere te postoje, pitanja o razpustu ženitba ili razstavi od stola i postelje, iza kako oba ženitbena druga predju na vjerozakon kršćanski, prosudjivat imaju po propisih, postojećih za jednovjerce onoga kršćanskoga vjerozakona, na koji su ženitbeni drugovi prešli.

Prigovor u obziru nadležnosti.

§. 103. Ako ženitbeni drugovi ili vjerenici, koji pozvani budu u stvarih ženitbenih, sciene, da pobijati mogu nadležnost suda, imadu tad za deset dana po dostavljenom im pozivu predati istomu sudu prigovore svoje. Ako izrečeno bude, da su navedeni prigovori netemeljiti, bit će im prosto, upraviti svoj priziv na prvu višu molbu.

§. 104. Ako viši sud potvrdi pobijanu nadležnost, imat će stranka voditi stvar svoju pred onim sudcem, koji je poziv izdao.

§. 187. Osuda je ništetna kada bude izrečena po sudcu nenadležnom, ili kada bitan dio razprave sudbene bude ili sasvim izostavljen, ili pako obavljen, kad branitelj ženitbe nije bio prisutan. Nego valjanost osude, izrečene po sudcu višem ne može se pobijati s toga, što mu se iznovično preiskivanje nije potrebno vidilo, i što je odluku izrekao po spisih predloženih.

§. 188. Tužba na ništetnost ima se u roku, koji je ustanovljen za prizive, predati pred prvim višim sudcem.

§. 189. Budući da ženitbeni drugovi svoj prigovor radi nenadležnosti podnieti imadu za deset dana po dostavljenom im pozivu (§. 103.), s toga nisu oni vlastni, proti valjanosti izrečene osude navoditi prigovor nenadležnosti; nego može ipak viši sudac ureda radi izreći, da je osuda poradi nenadležnosti nevaljana.

§. 190. Proti osudi, koja izrečena bude na tužbu ništetnosti, neima mjesta daljemu prizivu.

§. 191. Razprava, koja izrečena bude da je ništetna, ima se na propisani način ponoviti pred sudcem istim, ili pako, ako je razprava s nenadležnosti ništetna, pred sudcem onim, koji obnadjen bude da je nadležan.

§. 240. Osuda o razstavi od stola i postelje ništetna je, ako bude izrečena po sudu nenadležnom, ili ako bitan dio razprave sudbene bude izpušten. S pitanjem o ništetnosti valja postupati po propisih, ustanovljenih u §§. 107. i 108. (Naputak.)

(Vidi: Ženitb. zakon §§. 44., 45., 59. i 66.)

Članovi suda ženitbenoga.

§. 97. Pri razpravljanju stvari ženitbenih služi se biskup sudom, sastavljenim iz predsjednika i barem iz četvorice savjetnika. Nego bez velike potrebe neka ne bude savjetnika više od šest. Istim neka se pridade perovodja i neka se odredi sposoban muž, koji će, ako koji savjetnik suda ženitbenoga prepriečen bude, obavljati službu svoju, zamienjivati istoga. Bit će svrsi shodno, puštati ga, da kao prisjednik bez prava glasa udioničtvuje u sjednicah, u kojih kao namjestnik ne bude potreban. Ako poradi toga, što je biskupija odveć velika, ne bude lako moguće, da predsjednik sam obavlja poslove, koji su mu po naputku ovom naloženi, imat će mu se pridati namjestnik.

§. 98. Biskup imenuje članove suda ženitbenoga, i ako obnadje, da svrha to iziskuje, obustavlja im izručenu službu ili ih uklanja od iste. Nego izabirat će samo takove muževe, koji imadu potrebita svojstva i proti kojim neima od nijedne strane nikakova prigovora.

§. 99. Predmete, koji se u sudu razlagati imadu, dieli predsjednik medju savjetnike, osim ako biskup u tom obziru naredi što inako. Odluka čini se absolutnom većinom glasova. Predsjednik izjavljuje posljednji mnienje svoje, i ako se, uračunav glas njegov, pokaže, da su glasovi razpolovljeni, tad će valjati mnienje ono, uz koje je on pristao, osim ako se radi o presudi, da li je ženitba valjana ili nije; u ovom bo slučaju ima se, kada su glasovi razpolovljeni, presuda izreći svagda za valjanost ženitbe. Ako se biskupu svrsi shodno izvidi, predsjedniku pridati namjestnika, tad će i narediti potrebna u obziru poslova, koji će se namjestniku imat doznačivati.

§. 100. Savjetnik suda ženitbenoga, koji je u takovih odnošajih naprema strankam, da bi kao svjedok sumnjiv ili dapače i zavržen bio, ne će biti vlastan u parnici taj izvršivati službu svoju. (Naputak.)

Tek molba.

§. 101. Priziv teče od biskupa dotične biskupije na metropolitu ili nadbiskupa pokrajine crkvene, od metropolita pako na svetu stolicu. To isto biva, ako se stvar koja po zakonih crkvenih može ili ima podnieti molbi četvrtoj. Parnice, koje je metropolita ili koji iznimljeni biskup pre-

sudio u prvoj molbi, riešavat će i u drugoj molbi sveta stolica. (Naputak.)

Rok za prijavljivanje i podnešenje priziva.

§. 102. Priziv ima se pri onom sudu, proti kojega se presudi upravlja, prijaviti za deset dana po dostavljenoj presudi; sud pako ima za trideset dana, koji se takodjer broje računajući od obavljene dostave, spise razpravne poslati višoj molbi. Stranku, koja je poprimila priziv, valja o tom obaviestiti i opomenuti, da je dužna za trideset dana po dostavljenom joj nalogu ovom predati pritužbu svoju onom sudcu, na kojega po zakonu teče priziv. Prošnja za produljenje roka ima se predati pri sudu onom, kojega se presuda pobija; i produljenje može se dozvoliti samo iz vrlo važnih razloga. Ako po okolnostih potrebno bude, moliti svetu stolicu, da imenuje punomoćnika, tad će sud, čim uredovno obavješten bude, da je punomoćnik imenovan, bez svakoga odlaganja spise razpravne poslati onamo, kamo treba. (Naputak.)

Branitelj ženitbe i dužnosti istoga.

§. 124. Svaki biskup dužan je muža jednoga, koji se odlikuje pobožnošću i pravdoznanstvom, i to, ako je moguće, duhovnika kojega narediti kao branitelja ženitbe i imenovati mu sposobnoga namjestnika za slučaj, ako bi preprečen bio službu svoju obavljati.

§. 125. Branitelj ženitbe ima kao pri nastupu službe svoje tako i svakiput, kada se primi posla, da brani valjanost koje ženitbe, obećati pod prisegom, da će sve, što bi služiti moglo na uzdržavanje veza ženitbenoga, marljivo iztraživati i na obranu istoga veza vjerno upotriebiti. Ima on prisutan biti u sjednicah, što ih u tom obziru imao bude sud ženitbeni. Treba da se branitelj ženitbe poziva k izpitivanju stranaka, k preslušavanju svjedoka i u obće

k svim razpravam sudbenim. Svaka razprava sudbena, u kojoj ne bude ili on sam glavom ili njegov po biskupu imenovani namjestnik, ima se smatrati kao nevaljana i bezkrepostna. (Naputak.)

§. 46. Ako sud stranke nekatoličke izreče presudu za valjanost, bit će istoj stranci prosto zahtievati, da se razkine vez ženitbeni. Osuda nevaljanosti, izrečena po katoličkom sudu ženitbenom, ima se smatrati kao zakoniti razlog za razpust, i razprava ima se dokončati, ne postavivši branitelja ženitbe. Ako ne bude zahtievan razpust, moći će stranka katolička od redovitoga sudca tražiti presudu, da se gradjanska pravna razmjerja, koja se osnivaju na ženitbi njezinoj, urediti imadu tako, kao da se je razkinuo vez ženitbeni. Dok razpust ne bude izrečen, ili dok prije spomenuta presuda ne bude izdana, ne smije stranka ni jedna ni druga iznova oženiti se ili udati. (Ženitb. zakon.)

Imenovanje povjerenika-iztražitelja.

§. 140. Kada treba iztraživati, da li je ženitba koja valjana ili nije, ima sud ženitbeni imenovati povjerenika, koji će izviditi učin.

§. 214. Biskup će u udaljenih krajevih biskupije svoje imenovati povjerenike, koji će biti vlastni, pri tužbah na razstavu od stola i postelje iztragu obavljati. Ovim povjerenikom pridavat će biskup i perovodju, koji će sastavljati zapisnike. (Naputak.)

Prediztraga.

§. 141. Povjerenik-iztražitelj ima prije, nego što će započeti postupak dokazni, nastojati, da točno saznade sve one okolnosti, koje bi mogle pripomoći, da ne bude nikakove sumnje o valjanosti ili nevaljanosti ženitbe. U tu svrhu imat će on po naravi slučaja i osoba propitati se za sve, što je potrebno; zatim pako imat će pred braniteljem

ženitbe preslušati predhodno ženitbene drugove, osobe one, koje ženitbu pobijaju, ili koje su zaprieku doglasile, a na koliko moguće bude i svjedoke, koji se navode za ženitbu ili proti ženitbi.

§. 142. Ono, što se pred iztragom saznalo bude, ima se podnieti sudu ženitbenomu, koji će narediti, šta bi mu se možda još potrebno vidilo. Zatim ima se bez svakoga zatezanja započeti postupak dokazni.

§. 218. Ponajprije valja pokušati, da li bi se stvar dala svršiti bez pravoga postupka dokaznoga. Ženitbeni drugovi imadu se preslušati svaki napose, a zatim suočiti jedan s drugim. Svakoj stranci ima se pred oči staviti sve, što druga stranka tvrdi jedno za drugim u onom redu, što ga naznačuje vrieme ili savez medju uzrokom i posljedicom; i valja o tom nastojati, da stranka izrazito odgovara. Ako se koja stranka poziva na izprave privatne, valja upitati drugu, priznaje li ona istinitost tih izprava? Svjedoke, što ih stranke imenovale budu, treba, ako je moguće prizvati, i preslušati pred objema strankama, i ako potrebno bude, suočiti ih medju sobom, kao i s drugovi ženitbenimi.

§. 219. Pri predhodnoj ovoj iztragi imadu se pripuštati kao svjedoci i takove osobe, kojih izreke ne bi istina činiti mogle sudbenoga dokaza, ali o kojih se ipak misliti može, da su o činih, o kojih se radi potanko obavieštene.

§. 220. Povjerenik-iztražitelj vlastan je osobe, od kojih se razjašnjenju učina nada, preslušati i onda, ako ih nije nijedna stranka navela kao svjedoke. Da li se imadu suočiti sa ženitbenimi drugovi, ostavlja se to razsudi istoga povjerenika. (Naputak.)

Odredbe usljed prediztrage.

§. 221. Zapisnik, koji sastavljen bude o prediztragi, ima se podnieti sudu ženitbenomu; i ako čini, na koje se tužitelj poziva, priznanjem obtuženikovim ili izpravami, proti kojim neima prigovora, budu već sasvime i bezdvojbeno dokazani, imat će sud ženitbeni izreći presudu. U protivnom pak slučaju ima se narediti postupak dokazni.

§. 222. Obtuženiku ima se, ako zahtieva, pismeno podnešena prošnja tužiteljeva ili zapisnik, sastavljen o tužbi, ustmeno predanoj, saobćiti u prepisu i odrediti rok, uz koji će odgovor svoj ili pismeno podnieti ili ustmeno u zapisnik dati. Inače mu se ima prošnja za razstavu pročitati, i sve, što na obranu svoju i na obranu zajednice ženitbene naveo bude, u zapisnik uvrstiti. (Naputak.)

Naredba, da se čini iztraga.

§. 216. Prošnja za razstavu ima se predložiti sudu ženitbenom, koji će, ako razlozi ne budu očito nedostatni, iztragu započeti. Ako se stvar razpravljala bude u mjestu, gdje je sjedište suda ženitbenoga, imat će se jedan od viećnika odabrati za povjerenika-iztražitelja. (Naputak.)

Ženitbeni drugovi imadu glavom doći.

§. 143. Kako na prediztragu tako i zaradi postupka dokaznoga imadu glavom doći drugovi ženitbeni. Ostaje im, istina, prosto, dovesti sa sobom i odvjetnika, i pitati ih za savjet prije, nego što dadu očitovanje svoje; nego ona samo očitovanja, koja sami dadu iliti izreku, imadu se kao njihova uzimati u zapisnik. Ako odvjetnik o slučaju ženitbenom u svoje ime izkaže štogod, imat će se to uzeti i smatrati onako, kao što bi se uzeti i smatrati moralo, da nije došao bio kao odvjetnik. Ako bi odvjetnik razpravu smućivao, imat će povjerenik iztražitelj narediti, da se udalji od razprave.

§. 217. Radi iztraživanja imadu glavom doći oba ženitbena druga. U obziru odvjetnika i očitovanja ili tvrdjenja njihova valja postupati po propisu §. 143. (Naputak.)

Što valja činiti, ako ne dodju.

§. 144. Ako ženitbeni drugovi tvrde, da sud nije nadležan, tad valja postupati po §§. 103. i 104.

§. 145. Ako ženitbeni drugovi, koji premda su pozvani bili, ne dodju, izgovaraju se čim drugim, a ne tim, da sud nije nadležan; tad ima odlučiti sud ženitbeni, da li će se taj izgovor primiti ili odbaciti. Iz primjernih razloga može se rok produljiti. Ako navedeni razlozi obnadjeni budu, da su neuputni, ili ako tko zanemari te ne dodje, a ni ne pokuša opravdati se, ima se onim, koji su izostali odrediti rok, primjeran udaljenosti prebivališta njihova. Kada rok taj mine, valja obratiti se na sud svjetovni, neka bi primorao pozvane, da dodju pred sud. Ako bi prošnja ova iz razloga kojega mu drago, ostala bez uspjeha, imat će se postupak započeti i bez onih koji su bili pozvani. (Naputak.)

Što se ima činiti, ako obtuženik ne dodje.

§. 234. Ako tuženi ženitbeni drug na izdani poziv ne dodje, valja tad postupati po propisih ustanovljenih u §. 145.

§. 235. Kada jedan ženitbeni drug podnese tužbu, što ga je drugi zlobno ostavio, ima se odsutniku odmah prigodom prvoga poziva odrediti rok, i ovaj rok odmjeriti imajući pravičan obzir na udaljenost i na sredstva putovanja. Ako se boravište njegovo ne zna, ima se tad putem javnih listova pozvati, da dodje na rok, što ga sud ženitbeni, promotrivši sve okolnosti, ustanovio bude. (Nap.)

Da li je slobodno izpitivati ženitbene drugove po punomoćniku.

§. 146. Valja krepko nastojati o tom, da ženitbeni drugovi prigodom, kada se izvidja učin, glavom dodju pred povjerenika-iztražitelja. Ako su prigodom tom došli, i ako stanuju odveć daleko od mjesta, gdje je sjedište suda ženitbenoga, moći će im se, ako za to mole, za poznija izpitivanja odrediti punomoćnik ili u mjestu, gdje stanuju, ili na blizo mjestu tomu. Branitelj ženitbe vlastan je, istina, svagda i svuda biti prisutan pri takvom izpitivanju; nego može takodjer iskati, da mu se za to dade namjestnik. Ovaj namjestnik ima pod prisegom obećati, da će pri izpitivanju onako, kao što najbolje znade i može, braniti vez ženitbeni; i ima mu u tu svrhu branitelj ženitbe dati naputke i obaviesti, koje možda potrebne budu. Punomoćniku samomu imade se ne samo poslati pitanja, koja treba da se dadu ženitbenim drugovom, nego valja ga i podučiti o svih okolnostih, koje treba da znade, da uzmogne svrhi shodno voditi izvidjanja. Ako ženitbeni drugovi borave u drugoj biskupiji, imat će se za poznija izpitivanja, da bi pri istih sudjelovao, zamoliti tamošnji sud ženitbeni. (Nap.)

Svjedooi.

§. 151. O tom, da li se svjedoci imadu primiti ili zabaciti; zatim o tom, da li im se i koliko im se ima vjerovati, a napokon i o prigovorih proti istim, odlučuje sud ženitbeni u svakom pojedinom slučaju po obćenitih propisih zakona crkvenoga i po osobitih obzirih, što ih iziskuje narav razprave. (Naputak.)

Preslušavanje svjedoka.

§. 164. Svjedoci imadu se preslušavati pojedince i ne u prisutnosti stranaka. Dok preslušavanje ne bude dovršeno, neima se proglašivati kazivanje svjedoka. (Naputak.)

Osobiti propisi o vjerodostojnosti svjedoka. Preslušavanje svjedoka po punomoćniku.

§. 152. Ako ženitbeni drug, koji pobija ženitbu, ne prigovara proti svjedoku, koji bi se smatrati imao kao sumnjiv ili dapače i odnosno kao zavržan, moći će se pripustiti, da

svjedoči za ženitbu. Nasuprot pak to, što ženitbeni drugovi ništa ne prigovaraju proti svjedoku, ne može nikada biti razlogom, da bi se kazivanje njegovo, koje glasi proti ženitbi, smatralo kao vjerodostojno.

§. 153. Razmjera, radi kojih se uzeti može da je svjedok pristran za kojega ili proti kojemu od ženitbenih drugova, čine ga sumnjiva samo glede onih kazivanja, koja glase na korist ili na štetu dotičnoga ženitbenoga druga.

§. 154. Ako je svjedok na prema obim ženitbenim drugovom u razmjerih takovih, s kojih se uzeti može, da će od prilike u jednakom stupnju pristran biti kako za jednoga tako i za drugoga, tad razmjerja ova, sama po sebi, ne će bit dovoljna, da bi s njih sumnjivo bilo kazivanje, koje učini na korist jednoga, a na štetu drugoga ženitbenoga druga.

§. 155. Srodnici ženitbenih drugova ne imaju se pripustiti, da svjedoče za ženitbu ili proti ženitbi, samo onda, kada se iz osobite naravi slučaja radjaju razlozi osobiti s kojih se smatrati imadu kao pristrani.

§. 156. Kada se razsudjuje vjerodostojnost srodnika i svih onih osoba, kojih razmjerje naprema drugovom ženitbenim radja sumnju pristranosti, valja nada svime uzeti u obzir, da li ženitbeni drugovi žele ili ne žele, da im ženitba proglašena bude kao nevaljana.

§. 157. Svi oni, o kojih se uzeti može, da su dobro obavješteni o okolnostih, koje su važne za pitanje valjanosti, imadu se preslušati i onda, kada ih izključiti valja od svjedočenja, jer kazivanje njihovo može ustanoviti predmnjeve i pokazati put k novim obaviestim. (Naputak.)

§. 160. Ako je prebivalište svjedoka tako udaljeno, da ne bi moguće bilo preslušati ih u mjestu, gdje je sjedište suda ženitbenoga: tad valja postupati po propisih, što §. 146. ustanovljuje za dalnje izpitivanje drugova ženitbenih.

§. 223. Svjedoci, kojim ne prigovori onaj ženitbeni

drug, proti komu svjedoče, imadu se pripustiti i onda, ako bi se inače odbiti morali kao sumnjivi ili kao zavržni.

§. 224. Ako svjedoci odveć daleko stanuju od mjesta, gdje iztraga teče, tad ima se u mjestu takovom, kamo isti preslušanja radi laglje doći mogu, narediti punomoćnik, i to, ako je moguće, duhovnik. Ako svjedoci stanuju izvan biskupije, tad valja onoga biskupa, kojemu su podčinjeni, zamoliti, neka bi naredio potrebita, da se kazivanja njihova upišu. Svjedoci, koji borave blizu sjedišta suda ženitbenoga, imadu se svagda preslušati pri sudu ženitbenom.

§. 225. Pitanja sastavlja povjerenik-iztražitelj, imajući pri tom obzir na upitke, što su ih možda stranke predale. O zaprisizanju svjedoka valjaju propisi spomenuti u §. 162.

§. 226. Stranke imadu se pozvati, kada svjedoci prisegu polažu; medjutim, ako stranke i ne dodju, ne će to smetati zaprisizanju istih. Stranke ne smiju biti pri preslušavanju svjedoka; tako isto, dok preslušavanje ne bude dovršeno, ne smije se razglasiti ono, što su svjedoci kazali. (Naputak.)

Prigovaranje proti svjedokom.

§. 158. Kako stranke tako i branitelj ženitbe imadu pravo, činiti prigovore proti svjedokom, navedenim za ženitbu ili proti ženitbi. (Naputak.)

Svjedočanstvo ima se dati osobno (glavom).

§. 159. Svatko je dužan, svjedočanstvo dati osobno (glavom); pisana svjedočanstva odsutnih ne čine dokaza, nego radjaju samo predmnjevu.

Preiskavanje po vještacih.

§. 166. Kada radi dokaza potrebno bude prizvati vještake, imat će sud ženitbeni odabrati barem dvojicu i to takovu, koji se znanjem i poštenjem odlikuju, i koji su

prosti od svake pristranosti; i vještaci ovi imadu po naputku, što ga je povjerenik-iztražitelj sastavio, a branitelj ženitbe odobrio, obaviti potrebito preiskivanje i podnieti mnienje svoje pismeno. U obziru pristranosti valjaju proti vještakom oni isti prigovori, koji bi se proti njim navesti mogli, kad bi djelovati imali kao svjedoci.

§. 167. Vještaci imadu biti zapriseženi. Ako se radi o činu takovom, od kojega visi valjanost ženitbe, ima im se prisega naložiti i onda, ako su jurve i obvezani prisegom uredovnom, da će po savjesti izricati mnienje svoje.

§. 227. Vještake, kojih mnienje možda potrebno bude, izabire povjerenik-iztražitelj, glede prigovora, koji proti istim budu učinjeni, odlučuje sud ženitbeni. Vještaci imadu se zapriseći, ako se nisu jurve službenom zakletvom obvezali, da će u davanju mnienja svoga sdušno i savjestno postupati. (Naputak.)

Podpuni dokaz po svjedocih ili vještacih.

§. 228. Suglasnim kazivanjem dvojice zaprisežonih i sasvim vjerodostojnih svjedoka, a tako i suglasnim mnienjem dvojice izkusnih, nepristranih i odnosno zaprisežonih vještaka podpuno se dokazuje čin, na koji se kazivanje ili mnienje odnosi. (Naputak.)

Kako valja stavljati pitanja.

§. 161. Pitanja, koja će se svjedokom dati, sastavlja povjerenik-iztražitelj, imajući pri tom obzir na vaskoliki posljedak postupka dosadanjega, kao i na uputke, što su ih možda predali ženitbeni drugovi ili pobijatelj veza ženitbenoga, i u dogovoru s braniteljem ženitbe. Branitelj je vlastan ono, što mu se svrsi shodno čini, pridodati ili i zahtievati, da se pitanja podnesu na odobrenje sudu ženitbenomu. (Naputak.)

Zaprisizanje svjedoka.

§. 162. Kazivanje zaprisežonoga samo svjedoka valja kao dokaz pravomoćan. Svjedoci glede kojih, da pripušteni budu, neima zapreke nikakove, imadu se prije preslušanja zakleti na sveto Božje evangjelje, da će o onom, što dana im pitanja sadržaju, istinu, kao što ju znadu pred Bogom i pred savjesti svojom, kazati podpuno i čisto, i da ne će ništa ni dodati, ni izostaviti, ni preinačiti. Valja unapried primjerenimi riečmi opomenuti ih na svetost zakletve.

§. 163. Kada se zaprisizali budu svjedoci, valja k tomu prizvati ženitbene drugove; ili ako ženitbu pobija tko treći, valja prizvati i toga. Nego ako ovi i izostanu, neće se time priečiti zaprisizanje svjedoka. (Naputak.)

Dokazana moć svjedočanstva.

§. 165. Ono, što dva zaprisežena svjedoka, proti kojim ne može se navesti nikakov u zakonu utemeljeni prigovor, izkažu razgovjetno i suglasno, morat će se u pravilu smatrati kao podpuno dokazano, u koliko se ne opiru tomu druga vjerodostojna svjedočanstva ili okolnosti, ustanovljujuće jaku predmnjevu. Ako li se radi o okolnosti takovoj od koje visi valjanost ženitbe, tad ne može dovoljno biti, što nije dokazan ni odnošaj ni čin kakovi, s kojega bi istinitost kazivanja svjedočkoga dvojbena bila; nego treba da bude dokazano, da su svjedoci ljudi od saviesti neporočne, i da se o njih ni pomisliti ne može, da bi dušu svoju ogriešiti mogli krivom prisegom. (Naputak.)

Dokaz za istinitost izprava.

§. 168. Istinitost izprava, koje govore proti valjanosti ženitbe, ne može dokazati se dokazivanjem ženitbenih drugova ili takovih osoba, kojih bi svjedočanstvo, dano proti ženitbi, bilo završno ili sumnjivo. (Naputak.) *

Prisega drugova ženitbenih.

§. 169. Prisega, po ženitbenih drugovih položena, ne može, baš kao ni priznanje njihovo, dati ili dopuniti dokaza, da postoji zaprieka kakova.

§. 170. Da li je za dokaz takove okolnosti, od koje visi pravo pobijanja, dopuštena prisega onoga ženitbenoga druga, koji ženitbu pobija: to će do sgode prosudjivati i odlučivati sud ženitbeni.

§. 171. Ako je zaprieka takova, da zabranjuje postupanje uredovno: tad se prisega ženitbenoga druga, koji tvrdi valjanost ženitbe, ima dopustiti kao dokaz za ženitbu.

§. 233. Da li se drugovom ženitbenim ima dopustiti prisega dopunitbena; da li se jednomu od njih ima naložiti ili dozvoliti prisega odlučna: ima to odlučiti sud ženitbeni. Valja pri tom pred očima imati, da se u obće prisega stranaka dopustiti ima samo onda, kada već neima drugoga načina, kojim bi se istina saznati mogla, i da strastna razdraženost srdaca, koja obično nastaje pri parnicah ženitbenih, umnožava pogibelj krive prisege. (Naputak.)

Što se ima činiti po dovršenom izvidjenju.

§. 176. Čim dovršeno bude izvidjanje, treba kako oba ženitbena druga i svakoga, koji ženitbu pobija, a tako i branitelja ženitbe opomenuti, da ih ide pravo, očitovati se o razpravah dosadanjih. Ako imadu kakovih prigovora, treba da ih predlože za osam dana. S obzirom na prebivalište dotičnika može se rok ovaj i produljiti; nego tako, da se ne dozvoljava više vremena, nego što je neobhodno potrebno.

§. 177. Kako sud ženitbeni tako i branitelj ženitbe mogu ureda radi narediti svako izvidjanje koje im se potrebno učini, da se popuni postupak dokazni. (Nap.)

Namjeravana presuda ima se podnieti biskupu.

§. 178. Sud ženitbeni prije, nego što izreče osudu, imat će odluku onu, glede koje se je složio, predložiti biskupu ujedno sa razlozi. Ako biskup obnadje, da namjeravana presuda nije dovoljno obrazložena: naložit će tada sudu ženitbenomu, da okolnosti, koje naznačio bude, još jedanput zrelo protrese i o uspjehu viećanja svoga izvješće mu podnese.

§. 237. Biskup, ako mu se po naravi slučaja potrebno uzvidi, naredit će, da mu sud ženitbeni prije, nego što će izreći osudu, podnese odluku namjeravanu (§. 178). (Nap.)

Uvjeti za odluku konačno valjanu.

§. 179. Priziv je dopušten, dok ne bude valjanost ženitbe dvjema, ili nevaljanost ženitbe trima jednako glasećim osudama izrečena. Ako dvie osude govore za ženitbu a dvie proti njoj, tad se ženitba ima smatrati kao valjana. (Naputak.)

Što se ima saobćivati strankam.

§. 230. Zapisnik o preslušavanju svjedoka ima se strankam ili pročitati ili u prepisu saobćiti; imadu se takodjer stranke, ako su vještaci mnienje svoje dali, obaviestiti o sadržaju istoga. (Naputak.)

Konačno preslušavanje drugova ženitbenih.

§. 231. Na to valja opomenuti oba ženitbena druga, neka se očituju glede izreke svjedoka i glede mnienja vještaka. Ako iznesu nove izprave, ili za izprave, koje su u prediztragi dvojbene ostale, ako iznesu nove dokaze: ima se tad protivna stranka o tom preslušati. (Naputak.)

Propisi o prizivu na višu molbu.

§. 180. Ako je sud prve molbe izrekao, da je ženitba valjana, tad onaj koji vez ženitbe pobija, može podnieti

priziv na molbu drugu. Ako valjanost bude u drugoj molbi potvrdjena, neima tad mjesta daljemu prizivu. Ako ženitba bude u drugoj molbi proglašena, da je nevaljana, imat će branitelj ženitbe ureda radi obratit se na molbu treću. Ako treća molba izreče valjanost ženitbe, ne će biti mjesta prizivu daljemu. Izjavi li se molba treća proti valjanosti, imat će tad branitelj ženitbe iskati, da se naredi molba četvrta, i kao što ova molba osudu izrekla bude, imat će se ženitba smatrati kao valjana ili nevaljana.

§. 181. Ako prva molba izjavi, da ženitba nije valjana, morat će branitelj ženitbe ureda radi primiti se priziva. Ako li osuda druge molbe glasila bude takodjer na nevaljanost ženitbe imat će isti branitelj podnieti stvar trećoj molbi, osim ako bi navedeni dokazi bili takovi, da bi usljed njih nevaljanost bila očevidna i bezdvojbena. Pošto i treća molba odlučila bude, da ženitba nije valjana, neće već dalji priziv biti dopušten. Ako li treća molba izreče, da je ženitba valjana, bit će tužitelju prosto iskati, da se naredi molba četvrta; i osuda ove molbe četvrte imat će se smatrati kao konačno valjana.

§. 182. Ako u prvoj i u trećoj molbi izrečeno bude proti ženitbi, a u molbi drugoj za ženitbu, imat će branitelj ženitbe iskati molbu četvrtu.

§, 183. Priziv, što ga predade branitelj ženitbe, bit će po naravi svojoj ujedno na korist i onoj stranci, koja tvrdi, da je ženitba valjana. Pri svem tom bit će stranci toj prosto, neodvisno od branitelja ženitbe, poprimiti se priziva; nego probitačno će biti da se s njime o stvari toj dogovori.

§. 184. Za prizive, što ih branitelj ženitbe po uredu svom dužan predavati, neima vremena dospjetnoga. Ako isti branitelj uz propisani rok ne prijavi priziva, imat će onaj sud, proti kojega bi se presudi prizvati morao, opomenuti ga, da zadovolji dužnosti svojoj, ili pako imat će po naravi slučaja podnesti izvješće biskupu i predložiti mu,

da bi se branjenje ženitbe povjerilo drugomu, u svakom obziru sposobnomu mužu. (Naputak.)

Postupak u molbi višoj.

§. 185. Sudac, koji odlučuje u molbi svojoj, ima ne samo točno pretresti razprave nižih molba, nego i učiniti sve, što mu se potrebno izvidi, da se dopuni, što je nedostatno, da se razjasni, što je dvojbeno, i da se izpravi, što je krivo. U tu svrhu može on izpitivati ženitbene drugove, može naredjivati izvidjanje izprava, za dokaz upotrebljenih, a napokon može i preslušavati sve svjedoke, od kojih se nada novim obaviestim. Nego iztraživanje po vještacih ima se ponoviti onda samo, kada po znacih, koji silnu predmnjevu radjaju, vjerojatno bude, da se je pogrešno i pristrano radilo.

§. 186. Imadu kako stranke tako i branitelj ženitbe pravo, u višoj molbi prinieti nove dokaze. (Naputak.)

Razstava od stola i postelje.

§. 205. Bez življenja u zajednici ženitbenoj ne mogu se izpunjivati dužnosti, ženitbom ugovorene; istu dakle zajednicu slobodno je dokinuti samo u slučajevih, po zakonu crkvenom ustanovljenih, i odnosno na način, zakonom crkvenim propisani.

§. 206. Ženitbeni drugovi mogu obostranim privoljenjem dokinuti zajednicu ženitbenu, da oba ili jedan od njih stupe u koji po svetoj stolici potvrdjeni red, ili da muž primi svete redove. Da li i pod kojimi uvjeti može jedna stranka ostati u stališu svjetovnom, ima se to odlučiti po zakonih crkvenih.

§. 207. Ako se jedan od ženitbenih drugova učini krivcem preljuba, bit će druga stranka vlastna zahtievati doživotnu razstavu od stola i postelje, osim ako bude preljub odobrila, dopustila ili svojom krivnjom prouzročila, ili

ako bude i sama preljubom pogriešila. Izgubit će pako pravo ovo, ako drugoj stranci izrično ili mučeć krivnju oprosti.

§. 208. Ženitbeni drugovi dužni su živjeti u zajednici u toliko, u koliko i dokle to činiti mogu bez pogibelji za svoju dušu, svoj život ili za zdravlje svoje. Ako jedan od ženitbenih drugova odmetne se od kršćanstva, ako druga svoga nastoji navesti na odmet od vjere katoličke, na opačine ili zločinstva; ako zlostavljanjem ili zasjedami u pogibelj meće zdravlje ili život njegov, ako mu dulje vremena ljute jade zadaje, po okolnostih takodjer, ako ima priljepčivu i dugotrajnu tjelesnu bolest, ima se tad drugoj stranci, kada to zahtieva, dozvoliti razstava od stola i postelje dotle dok ženitbenu zajednicu uzmogne opet ponoviti bez pogibelji za svoju sreću vječnu i vremenitu.

§. 209. Ženitbeni drug, kojega je drugi zlobno ostavio, može tražiti razstavu od stola i postelje na toliko vremena, dok krivac ne bude dovoljno dokazao, da je voljan izpunjivati opet dužnosti ženitbene.

§. 210. A i radi takovih povreda dužnosti, kojimi se pravom do imetka ili gradjanskomu poštenju drugoga ženitbenog druga velika šteta čini ili silne pogibelji nanose, može se dosuditi vremenita razstava od stola i postelje.

§. 211. Ženitbeni drug, koji želi zadobiti razstavu, ima se ponajprije obratiti na svoga župnika. Ovaj će pozvati obje stranke preda se, i svimi razlozi, što mu daje zakon Božji i čast veza ženitbenoga, poslužit se ozbiljno i prijazno, da zajednicu ženitbenu sačuva nepovriedjenu. Ako ih pomiriti ne uzmogne, imat će to pokušati po drugi i po treći put, i to tako, da poslie svakoga pokušaja mine barem osam dana. Nego, može se treći pokus i ostaviti, ako je medju ženitbenimi drugovi razdraženost tolika, da nije moguće nadati se uspjehu, ili ako je očito, da tužitelj ne može više živiti u zajednici ženitbenoj, ako nije rad vječnu ili vremenitu svoju sreću izvrći silnoj pogibelji.

§. 212. Ako tuženik ne će da dodje pred župnika, bit će ovaj vlastan, pomoću svjetovne vlasti prisiliti ga na poslušnost. Ima se po okolnostih prosuditi, da li će prisiljeno došašće k svrsi štogod pripomoći.

§. 213. Ako župnik uzalud bude nastojao, imat će o tom izvjestiti predsjednika suda ženitbenoga, i ako je ženitbene drugove samo dva puta bio preda se pozvao, točno naznačiti razlog, zašto i trećega pokusa nije učinio. Ima takodjer dodati, da li i na koliko mu se čini, da su navedene pritužbe temeljite. (Naputak.)

§. 73. Ako muž, koji izvan slučaja, pomenutoga u §. 121. obćega gradjanskoga zakonika, nadje ženu svoju jurve noseću od drugoga, odmah, čim to saznade, obustavi ženitbeno obćenje sa njome, i ako za mjesec dana podigne tužbu na razstavu, tad će se u slučaju, ako razstava ne bude izrečena, na njegovu redovitome sudu podnešenu prošnju gradjanska samo pravna razmjerja, ženitbom njegovom utemeljena, urediti tako, kao da se je dogodila razstava od stola i postelje, po ženi prouzročena.

Ovoj istoj ustanovi ima mjesta za korist nedužnoga supruga u slučaju §. 12.

§. 103. Razstavu od stola i postelje, kada muž i žena na nju pristaju, i složni su o uvjetih, ima dopustiti sud pod sliedećim opazom.

§. 104. Muž i žena javit će najprije župniku svomu zajedno s uzroci da su naumili razstavit se. Dužnost je župnika opomenuti ih na svečano obećanje, što su pri vjenčanju zadali jedan drugom, i kriepko im na srce staviti štetne posljedice razstave. Ove opomene imaju se ponoviti tri put u različno vrieme. Ako su zaludne, župnik dat će strankam pismeno svjedočanstvo, da, ne gledajući na učinjene trikratne opomene, ostaju one pri zahtjevanju razstavit se.

§. 105. Muž i žena imaju dati zajedno s tim svjedočanstvom prošnju radi razstave urednomu svojem sudu.

Sud pozvat će ih da dodju glavom, i ako pred njim potvrde, da su se složili medju sobom i o razstavi, i o uvjetih, koji se tiču dobara i uzdržavanja, dopustit će bez daljega iztraživanja iskanu razstavu, i nju će zabilježiti u sudnih spisih. Ako ima djece, dužnost je suda skrbit se za njih po propisih sadržanih u sljedećem poglavlju.

§. 106. Maloljetni zakoniti drug ili podložan skrbničtvu može i sam pristati na razstavu; a što se tiče pogodbe radi imovine muža i žene i uzdržanja, kao i radi obskrbljenja djece, potrebno je privoljenje zakonskog zastupnika i suda tutorstvenog.

§. 107. Ako jedna strana na razstavu ne će da pristane, a druga ima zakonite uzroke na nju navaljivati, tad će i u ovom slučaju predhoditi župnikove blage opomene. Ako su ove bez koristi, ili ako strana okrivljena ne će da dodje pred župnika, ima se prošnja zajedno sa svjedočanstvom župnikovim i s potrebnimi dokazi predati urednomu sudu, koj će izviditi službeno stvar, i o njoj sud izreći. Sudac može i prije odluke dozvoliti pristojno na pose stanovište onoj strani, koja se nalazi u pogibelji.

§. 108. Razpre, koje postaju pri razstavi iskanoj bez privoljenja druge strane, vrhu obskrbljenja djece, pretresaju se polag istoga propisa, koj je naveden u §. 117. o razpustu ženitbe.

§. 109. Važni uzroci, radi kojih može se presudom dopustiti razstava, jesu: ako je nad tuženikom izrečen sud, da je krivac preljubočinstva ili kojeg zločinstva; ako je on tužećeg zakonitog druga pakostno ostavio, ili je tako neuredno živio, da je time stavljen na pogibelj znameniti dio imovine tužećega zakonitog druga, ili dobri običaji porodice; pogibeljne zasjede učinjene životu i zdravlju; težka zlostavljanja ili polag kakvoće osoba veoma ćutljive, ponovljene žalosti; trajući tjelesni nedostatci, skopčani s pogibelju primljive nemoći. (Gradj. zakon.)

Kako se imadu predavati tužbe na razstavu.

§. 215. Tužitelj može prošnju svoju pri samom sudu ženitbenom ili pri povjereniku onoga kotara, u kojem prebiva, ili pismeno podnieti ili ustmeno dati u zapisnik. Razlog, s kojega misli, da ima pravo razstaviti se od svoga ženitbenoga druga, ima točno kazati a i navesti sredstva dokazna. Ima se takodjer napomenuti, koliko je dosada ženitba trajala, i ako se je u ženitbi toj rodilo djece, koliko je ima i od koje su dobe. Na koliko se ženitbeni drugovi, koji namjeravaju razstaviti se od stola i postelje, mogu ili na koliko se moraju obratiti na vieće biskupsko, to će zavisiti od naredbe biskupove. (Naputak.)

Dokazivanje u slučaju preljubočinstva.

§. 229. Da preljub poradi razstave od stola i postelje bude dokazan, dosta će bit k tomu predmnjeve takove, koje su u velikoj mjeri vjerojatne. Čini pako, na koje se predmnjeve opiru, imadu se dokazati po propisih postupka, valjanoga za prestupke.

Priznanje obtuženikovo.

§. 232. Priznanje ženitbenoga druga, proti kojemu je podnešena tužba na razstavu, smatra se kao podpun dokaz. (Naputak.)

Kako se ima postupati sa tužbom na razstavu, ako je ženitbeni drug priznao već krivnju.

§. 242. Ako se jedna stranka poziva na čine takove, iz kojih izvire zakonit razlog za razstavu, a ako druga stranka čine te ne taji: ima tad župnik tri puta pokušati, da se ženitbeni drugovi medju sobom pomire. Ako mu trud bude bez uspjeha, imat će se pri povjereniku-iztražitelju o tužbi i o priznanju sastaviti zapisnik i stvar predložiti sudu ženitbenomu, da ju rieši. (Naputak.)

Što ima sadržavati osuda.

§. 238. U presudi, glasećoj na razstavu, ima se napomenuti, da li se uzrok razstave, u koliko se osniva na krivnji kakovoj, pripisuje jednoj samo stranci ili pako strankama obadvjema. Ako se iz razprava vidilo bude, da otac ili mati poradi mana ćudorednih nisu sposobni, pravo odhranjivanja, koje im pripada, izvršivati na sreću djece svoje: imat će se i to napomenuti u osudi. (Naputak.)

Priziv u tužbah na razstavu.

§. 239. Ženitbeni drug, koji misli, da mu je odlukom suda ženitbenoga krivo učinjeno, može proti njoj podnieti priziv molbi drugoj. Proti dvjema jednoglasećim osudam neima mjesta daljemu prizivu.

§. 240. Osuda o razstavi od stola i postelje ništetna je, ako bude izrečena po sudu nenadležnom, ili ako bitan dio razprave sudbene bude izpušten. S pitanjem o ništetnosti valja postupati po propisih, ustanovljenih u §§. 187. i 188. (Naputak.)

Na što valja obzir imati.

§. 241. Što su ženitbeni drugovi medju sobom privolili na ukinuće zajednice ženitbene, ne daje to zakonita razloga, da se izreče razstava. Nego ipak formalnosti, koje nisu bezuvjetno potrebite, valja se kloniti tim više, što se iz sudbenih razprava obično to radja, da se razdraženost umnožava a pomirenje otegoćuje. Nu ipak na poštenje dotičnika i obitelji njihovih valja gledati toliko, koliko samo svrha dopušta. (Naputak.)

Postupak izvanredni.

§. 243. Ako obtuženik ne taji učina, i ako iz uzroka, da se poštedi poštenje dotičnika, ili iz inih važnih razloga potrebno bude, da se stvar razpravlja, koliko moguće, potajno: moći će se stranka obratiti neposredno na predsjednika suda ženitbenoga. Pošto se ovaj osvjedočio bude, da postoji zakonit razlog za razstavu, imat će ili župniku ili po okolnostih i drugom kojemu duhovniku naložiti, da stranke, tri puta ih opomenuvši, pokuša pomiriti; i ako opomene ove budu uzalud, imat će pomenuti predsjednik, pridruživši sebi dva viećnika od suda ženitbenoga, izreći razstavu. U ovakovih slučajevih može se, ako obje stranke zahtievaju, uzrok razstave i izostaviti iz osude. Nego ima se ovo njihovo zahtievanje ubilježiti u zapisniku razprave. (Naputak.)

Na koliko valja skrbiti za uzdržavanje tužitelja.

§. 236. Ako tužitelj tvrdi, da mu već nije moguće živjeti u zajednici ženitbenoj, ako nije rad dušu svoju, život svoj, ili zdravlje svoje izvrći velikoj pogibelji, i ako je tuženik dužan, u slučaju zakonito izrečene razstave skrbiti za pristojno uzdržavanje svojega ženitbenoga druga, ima tad sud ženitbeni prosuditi, da li ima dovoljnih razloga, da se unapred učini naredba kakova. Ako odlučeno bude, da razloga takovih ima, tad valja zamoliti sud svjetovni, neka bi tužitelju na trošak tuženikov unapred odredio razlučen stan i pristojno uzdržavanje. (Naputak.)

§. 60. Na zahtievanje suda ženitbenoga ima osobni sud tuženoga supruga odrediti supruzi i djeci pristojno uzdržavanje dok stvar nebude riešena. U ostalom, ako i bude ma kojim načinom jedan od supruga nalazio se u silnoj pogibelji, živući u zajednici s drugom strankom, moći će redoviti sudac, a po naravi slučaja i vlast sigurnostna dozvoliti mu na zahtievanje njegovo razlučen stan: nego ima se sud ženitbeni odmah obaviestiti o učinjenoj odredbi. (Ž. z.)

Kako se ima postupati u obziru imetka.

§. 244. U obziru svih, imetka se tičućih tražbina i razpra, koje se radjaju iz presude, izrečene u stvarih ženit-

benih, imadu se stranke odpravljati na sud svjetovni. Ako obje stranke jednoglasno zahtjevaju, da o tom odluči sud ženitbeni presudom obraničkom, imadu se tad naputiti, da podnesu izpravu o nagodi, kojom su se glede zahtievanja toga medju sobom složile. Maloljetnika valja opomenuti, da mu, ako je rad da nagoda ova valjana bude, treba privoljenje otca ili tutora. U ostalom pri izricanju presude treba se kao pravila držati zakona Austrijskih.

§. 245. Ako žena, koja je digla tužbu na nevaljanost ili na razstavu, zahtieva, da joj se mužu oduzme upravljanje imetka njezina, ili da muž primoran bude, dati sigurnost za njezin imetak, koji se u rukuh njegovih nalazi: imat će se radi toga odpraviti na sud svjetovni. (Naputak.)

§. 47. Počamši od dana izrečene presude (§. 46) ima se ženitba, što se tiče gradjanskih njezinih posljedica, smatrati kao razpuštena. Redoviti sudac dužan je pri razpralı, koje bi nastale, postupati po propisih §§. 117. i 141. obćega gradjanskoga zakonika.

Ako medju mužem i ženom, u obziru razmjerja imovine, nepodje za rukom nagoda, tad se imetak, glede kojega je postojala zajednica dobara, ima razdieliti kao pri smrti kojega ženitbenoga druga, i pogodbe ženitbene imadu se u pravilu smatrati kao ugasle.

Nego iznimki od pravila ovoga ima mjesta na korist stranke nekatoličke, ako joj se ne može u grieh upisati nikakovo djelo, koje bi suprugu katoličkomu, da je ostao bio pri predjašnjem svojem vjeroispoviedanju nekatoličkom, davalo pravo podignuti tužbu na razpust ili na razstavu od stola i postelje, i to na toliko, da će ovoj ženitbenoj stranki nekatoličkoj prava ona, koja su joj u pogodbah ženitbenih, ili u ugovoru ženitbenom upisana za slučaj, ako bi druga svoga preživila, ostati sačuvana dotle, dok se za života druge stranke opet neoženi ili neuda.

Osim toga ako imovina, koja stranki nekatoličkoj po razpustu preostane, nebude dovoljna za pristojno uzdržavanje, imat će redoviti sudac svotu, koju će druga stranka plaćati, odmjeriti s obzirom na imovinu iste stranke. Nego dužnost ova prestaje, čim prestane potreba, ili čim se stranka nekatolička opet oženi ili uda.

§. 61. Nadležni sud ženitbeni ima u svakoj presudi, glasećoj na razstavu, izreći, da li su i na koliko krive razstavi obje ženitbene stranke, ili da li joj je i na koliko kriva samo jedna stranka.

§. 62. Izrečenu razstavu ima sud duhovni saobćiti osobnomu sudu suprugâ; i s razstavom takovom skopčane su sve pravne posljedice, koje se po postojećih zakonih utemeljuju razstavom sudbenom.

§. 63. Pošto bude presuda na razstavu izrečena, ima sudac pokušati, da nagodom izravna razpre, koje nastanu glede razlučivanja imovine, glede obskrbljivanja djece i glede inih tražbina Ako se stranke nedadu skloniti na nagodu, ima sudac odpraviti ih na uredni postupak, nego će medju tim supruzi i djeci odmjeriti pristojno uzdržavanje, ili i produljiti učinjenu jurve ustanovu, dok parnica nebude dovršena.

§. 69. Ako u osudi katoličkoga suda ženitbenoga bude suprug nekatolički naznačen kao krivac razstave, imat će na zahtievanje njegovo o tom, da li je u istinu kriv, ako se na tom osnivaju kakove tražbine na imovinu izreći presudu sudac redoviti.

To isto valja i u slučaju onom, ako na tužbu stranke nekatoličke njezin duhovni sud ženitbeni bude izrekao presudu, da je katolička stranka kriva razstavi ili razpustu ženitbe.

§. 70. Ako medju ženitbenimi drugovi u obziru razmjerja imovine njihove nepodje nagoda za rukom, tad će biti mjesta ustanovam, sadržanim u §. 1264. ili u §. 1266. obćega gradjanskoga zakonika, kao što ili oba ženitbena druga imadu smatrati se kao razstavljeni od stola i postelje, ili kao što ženitba bude glede supruga nekatoličkoga razpuštena. U drugom ovom slučaju neće ni katolička stranka,

premda je obnadjena da je nedužna, imati prava na zakonito nasliedstvo (§§. 757—759 obćega gradj. zakonika).

§. 71. Ako je duhovni sud, na zahtievanje stranke katoličke, izrekao razstavu na vrieme neizvjestno, i ako prodje više od tri godine dana a nebude još ufanja, da će stranka katolička privoliti na iznovično sjedinjenje: moći će tad stranka nekatolička tražiti razpust pri svom sudu ženitbenom. Ali ako je ista razstavi povod dala činom takovim, po kojem bi nedužna stranka katolička, da nije prešla na vjeru katoličku, imala bila pravo podignuti tužbu na razpust ili na razstavu od stola i postelje, imat će se tad po obavljenom razpustu imovina razdieliti tako, kao da je nekatolički ženitbeni drug kriv razpustu. Inače imadu se pitanja o imovini razpraviti po prvoj točki §. 1266 obćega gradjanskoga zakonika; nego ako ne postoje okolnosti takove, koje opravdavaju kraćenje: iznova sjediniti se, i ako katolička stranka neima dovoljnoga imetka za pristojno svoje uzdržavanje, imat će joj stranka nekatolička po mjeri svoga imetka plaćati godišnju svotu, koju redoviti sudac po pravičnom razsudu ustanovio bude. (Ženitb. zak.)

§. 117. Ako pri razpustu ženitbe nastanu razpre, koje se odnose na drugu učinjenu pogodbu, na razlučenje imovine, na uzdržanje djece, ili na druga iskanja i protivuiskanja; dužan je svagda uredni sudac najprije pokušati, da se obadvie stranke prijateljski pogode. Ako li stranke na pogodbu ne će da pristanu; sudac uputit će ih na uredno postupanje, o čem ima se suditi polag propisa danih u poglavju o ugovorih ženitbenih, a medju tim ima se odrediti ženi i djeci pristojno uzdržanje. (Gradj. zak.)

Naredba ministarstva pravosudja od 26. lipnja 1853., o načinu, kako se pri parbah o valjanosti ili razpustu ženitbe i o razstavi od stola i postelje, ima postupati sa stvarmi uzgrednimi, spadajućimi pred sudbene vlasti gradjanske.

(D. z. l. XXXVIII. br. 122. Z. l. br. 127. str. 521.)

Da se u parbah ženitbenih onih jednovjeraca, glede kojih u Ugarskoj, Hrvatskoj, Slavoniji, srbskoj Vojvodini i tamiškom Banatu po previšnjem patentu od 29. studenoga 1852, br. 246. drž. zak. lista, a u Erdelju po previšnjem patentu od 29. svibnja 1853. br. 99. drž. zak. lista, duhovni sudovi imadu vlast presudjivat o valjanosti ili nevaljanosti veza ženitbenoga, o razpustu ženitbe, i o razstavi od stola i od postelje, da postupak o stvarih uzgrednih, spadajućih pred sudove gradjanske, u sklad dovede s postupanjem duhovnih vlasti sudbenih u stvari glavnoj, obnašlo je ministarstvo pravosudja narediti sliedeća:

Budući drugovom ženitbenim nije podnipošto dopušteno, samovoljno ukidat vez ženitbeni, zato tužbe izmedju njih radi razlučenja imovine njihove ili radi drugih zahtjeva, koji predpostavljaju nevaljanost ili razpust ženitbe ili razstavu od stola i postelje, ne smije primit sudac gradjanski, ako u istih ne bude prinesena pravomoćna rješitba nadležne vlasti duhovne o nevaljanosti ili razpustu ženitbe, i o dozvoljenoj razstavi od stola i postelje.

Prošnje, da se predbježno dozvoli posebno prebivalište, da se drugomu ženitbenomu drugu dade nalog da plaća pristojno uzdržavanje, ili da se učine druge privremene odredbe, mogu se istina u silnih slučajevih predat gradjanskomu sudcu još i prije, nego što bude tužba u glavnoj stvari povedena pred sudom duhovnim; nego ima sudac u takovih slučajevih, dozvoljivajući prošnju, ustanovit ujedno primjeren rok, uz koj će stranka dužna bit posvjedočit, da je pred duhovnim sudom povela tužbu glede ukinuća veza ženitbenoga a i bdit će sudac ureda radi, da se rok taj ne zanemari.

Ako koja duhovna sudbena vlast uslied sporazumljenja muža i žene dozvoli razstavu od stola i postelje, a isti ženitbeni drugovi ne budu ujedno po smislu §§. 103 i 1263 obć. gradj zakonika pogodili se medju sobom glede razlučenja imovine svoje: tad vlasti sudbene, rješavajući razpre radi toga možebit nastavše, postupat imaju po istih onih ustanovah, koje su u gradjanskom obćem zakoniku

§. 1264 propisane za slučaj, kada pri razstavi, izrečenoj presudom sudačkom, nije kriva razstavi stranka nijedna.

Za dobro maloljetne djece imadu sudovi gradjanski pri ženitbenih parbah roditelja, makar da glede istih vlasti duhovne imadu pravo odlučivat u glavnoj stvari, učinit odmah ureda radi odredbe, zakonu primjerene.

Nagoda i presuda obranička.

§. 200. Parnice ženitbene ne mogu se riešavati nagodom ni presudom obraničkom. Uvjeti, pod kojimi je sud ženitbeni vlastan, razpre stranaka, tičuće se imetka, riešavati presudom obraničkom, navedeni su u zakonu državnom. (Naputak.)

§. 64. Glede tražbina odštetnih i svih na imovinu odnosećih se razpra, koje prouzročene budu izjavljenjem, da ženitba koja nije valjana, ili pako razstavom od stola i postelje, prosto će biti strankam, odabrati sud ženitbeni, da im bude sud obranički.

O takovoj nagodi ima se svakiput načiniti izprava; i ako se je to obdržavalo, neće nijedna stranka moći odstupiti, ako ne privoli stranka druga. Nego od maloljetnika izziskuje se za nagodu, da na istu pristane otac ili tutor njihov i vlast tutorstvena. Proti izreki obraničkoj nije dopušten priziv; nego slobodno je, tužbu na ništetnost podignuti pred sudcem redovitim. (Ženitb. zak.)

Okružnica kapitularnoga vikarijata nadbiskupije zagrebačke od 12. ožujka 1893. broj 1250 glede biljegovanja spisa u ženitbenih parnicah.

U poslovih tičućih se parnica za bračnu razpravu (solutio vinculi matrimonialis et separatio a thoro et mensa) služila je glede biljegovanja podnesaka, tužbe i iztražnih zapisnika odgovora i t. d. za ravnanje okružnica nadbiskupskoga duhovnoga stola od 16. travnja 1871. br. 1008,

polag koje su prenavedeni podnesci i to svaki arak, imali biti providjeni biljegovkom od 36 novč.

Dopisom od 6. veljače 1893. br. 56.003/z. ovdješnje je kr. financ. ravnateljstvo nadbiskupski ženitbeni sud upozorilo na to, da zakonske ustanove glede biljegovanja, naznačene u gore navedenoj okružnici, sada više ne obstoje, te da u smislu točke I. čl. 48/13. i točke B. čl. 101/52. pristojbene tarife, spadajuće k uredovnoj sbirci pristojbenih zakona i propisa od god. 1883. svaki arak tužbe i svaki arak razpravnog zapisnika podpada pod biljegovninu od 50 novč., na dalje, da preko upotriebljenih biljegovaka nije nuždno pisati, nego da treba biljegovke u smislu §. 42.*) gore spomenute sbirke prebiljegovati.

Što se veleč. dušobrižnomu svećenstvu priobćuje na znanje i ravnanje s primjetbom, da će svaki ne držeći se tih propisa biti odgovoran za prikratu biljegovine, te će se od njega (105. spomenute sbirke) utjerati u peteroona strukom iznosu prikraćene pristojbe.

Pripomenak k naputku za ženitbene parnice za nadbiskupiju zagrebačku.

Osim propisanoga ovdje napose izdanoga naputka za ženitbene parnice, ima još nešto, što treba znati dušobriž-

---

*) §. 42. Prebiljegovanje imade se po uredniku za to odredjenom tim načinom obaviti, da se na svaku pojedinu, na spis prilieplјenu biljegovku, dan prebiljegovanja označujući pečat udari: u slučaju, ako takvoga vrieme označujućega pečata ne bi bilo, imadu se biljegovke uredskim pečatom prebiljegovati, te na gornji dio dan prebiljegovanja mastilom napisati. Polovicu pečata, štono se na prebiljegovanje upotrebljava, dakle kod vrieme označujućih takodjer i brojeve, valja na doljnjem dielu biljegovke, drugu pako polovicu na spisu čisto otisnuti.

Na zahtjev stranaka ima se prebiljegovanje u njihovoj prisutnosti obaviti. (§. 4. z. čl. XXVI. od god. 1881.)

Prebiljegovanje imade se redovito prije obaviti, nego što se spis iz uručbenoga zapisnika izda. Odpravničtvo dužno je dakle paziti na to, da li je prebiljegovanje valjano obavljeno, kao što i na to, da se propušteno može biti prebiljegovanje naknadno obavi i to prije, nego što se spis odpravi ili u pismohranu položi. Kod blagajna valja prebiljegovanje obaviti prije uvrštenja u dnevnik.

*

nikom, naročito podarcidjakonom, kojim se takove parnice ponajviše povjeruju. A to je:

1. Svaka tužba, koju hoće stranka da podnese na razstavu od stola i postelje, ima biti: a) upravljena na prečastni ženitbeni sud; b) providjena biljegom od 50 novč. prilog pako njezin biljegom od 15 novč. ili valja doprinesti svjedočbu siromaštva; c) ima radi olahkoćenja iztrage navoditi razstavne razloge u točkah, ter ima po prilici glasiti ovako:

Prečastni ženitbeni sude! | 50 novč. |

Podpisana vjenčala sam se kao djevojka (il udova) dne . . . . god. . . . . . sa N. N. i rodila s njime dvoje (il koliko) djece u toj čvrstoj nadi, da ću bračnom zajednicom naći u suprugu svom čovjeka, koji će se za medjusobno i obiteljsko blagostanje svesrdno brinuti, te sa mnom po zavjeri pred Bogom i ljudmi u ljubavi i slozi živjeti. Al' me nada ljuto prevarila, jer se moj suprug za koje vrieme iza toga pokazao čovjekom, koj bezvjerstvom, zlostavljanjem, zadavanjem ljutih jada i razuzdanim do preljubstva životom svojim prieti duševnomu i tjelesnomu momu životu, budući:

a) čovjek bez svake vjere, koji se vjeri i ćudoredju javno ruga, bogopsovnimi riečmi rado služi, mene u vršenju vjerskih dužnosti prieči, česa radi ga već višeput i ukori naš duhovni pastir;

b) on me je toga dana zlostavljao bijući me tako silno, da sam bila prinuždena zaiskati liečničku svjedočbu, koju pod A. prilažem;

c) on je tako žestoku piću podan, da svaki čas opojen kući dolazi, što mogu posvjedočiti svjedoci N. N.;

d) on se je napokon učinio krivcem preljuba, jer sam ga ne samo u takovu činu (ili barem vjerojatno) zatekla,

nego mogu i svjedoci N. N. njegov razkalašeni i pobliži odnošaj s drugimi ženami vodeći život posvjedočiti.

S toga, nemoguća toga bezvjerstva, okrutničtva i razkalašenosti snašati, prisiljena sam pomoć zatražiti u prečastnoga ženitbenoga suda, da me s mojim supugom od stola i postelje razstaviti blagoizvoli.

U N. dana . . . . . . *N. N.*

2. Takova se onda tužba povjerava dotičnomu stranke župniku, da prema §§. 211. do 213. naputka pokuša sa zavadjenimi supruzi trokratnu pomirbu, i na koliko je u tom uspio, ima o tom, naznačiv ujedno dane pokušane pomirbe i izjaviv se o temeljitosti tužbe, izvješće podnieti preč. ženitbenom sudu, koji onda imenuje iztražnoga povjerenika.

3. Povjerenik iztražitelj ima na sgodan dan sazvati stranke, da ih sasluša i s njima zapisnik sastavi, i to najprije sa obtuženom strankom, ako je tužiteljna prema gore naznačenom obliku sve tegobe izkazala. U protivnom slučaju, ako samo naprosto moli razstavu, ima najprije tužiteljnu stranku pozvati, da se o tegobah svojih izjavi. Takova zapisnika a) ima svaki pojedini arak, bilo ga koliko mu drago, nositi biljegu od 50 novč.; b) ako se sa kojom strankom radi nastavka iztraga odgodi na drugi dan, ima se s novim arkom zapisnik sastaviti; c) svaki zapisnik bilo sa strankama bilo sa svjedoci ima biti sastavljen na prepolovljenu arku, da se s lieve strane uzmognu pisati stavljena pitanja, a s desne dobiveni odgovori; d) treba da se sastavi uz pripomoć kojega kot. svećenika kao perovodje, dakle ne valja, da iztražni povjerenik sam zapisnik vodi e) treba da je na čelu svakoga zapisnika ubilježen dan, mjesec, i broj kada, komu i s kim ga je naložio sastaviti prečastni ženitbeni sud i zatim dan, mjesec i godina, kada je sastavljen, ter ima po prilici prema gore pomenutoj tužbi glasiti ovako:

Zapisnik.

50 novč.

sastavljen po nalogu preč. nadbiskup. ženitbenoga suda dto . . . . . god. . . . br. . . . pred N. N. iztražnim povjerenikom u parnici ženitbenih drugova N. N. dne . . . . god. . .

Prisutni podpisani:

Na gore pomenuti dan stavi se obtuženik pred iztražno povjerenstvo, te iza kako je na obćenita mu stavljena pitanja odgovorio . . .

Zovem se N. N. vjere sam N. godina mi ima . ., oženjen sa N. godina . . . i otac sam . . . djece, neporočan (ili poročan) pred sudom.

budu mu prema sadržaju tužbe stavljena posebna pitanja i to:

I. Vaša Vas supruga biedi, da ste čovjek bez vjere itd. (kao u tužbi); što na to odgovarate?

Ako se i ne držim strogo njenih načela, ne može ipak reći, da sam bezvjerac itd.

II. Ona veli nadalje, da ste ju toga i toga dana zlostavljao, bijući ju, itd. (kao u tužbi); kako to opravdavate?

Jednom je prigodom nastala medju nama svadja, koju je ona svojim neuzpregnutim jezikom zapodjela, pa kad joj se ne htjedoh pokoriti, poleti razjarena na me, te ju nekoliko puta udarih, da je modricami otišla pred liečnika itd. . . .

III. Ona zatim tvrdi, da ste podan žestoku piću itd. (kao u tužbi); što imate tomu prigovoriti?

Istina, da se kadgod dogodi, te me vino preuzme, ali nikad tako, da si ne bih bio sviestan, što radim itd.

IV. Ona Vas napokon okrivljuje preljubom itd. (kao u tužbi); je li tomu tako?

Ako moja supruga u svojoj ljubomornosti i ono vidi, na što nikad ni ne pomislim, tomu nisam kriv, ali posvjedočiti i dokazati mi takova šta ne može itd. . . . . . .

V. Supruga Vaša navodi za dokaz istinitosti svojih izjava poimence te i te svjedoke; imate li što proti njim? . . . .

Osim jedine liječničke svjedočbe, kojoj ne prigovaram, jer i samoga čina, uslied kojega je izdana, ne tajim, većom su stranom navedeni svjedoci njeni rodjaci, koji će joj u prilog svjedočiti ili itd. . . . .

VI. Imate li Vi što proti svojoj supruzi navesti?

Moja je supruga vrlo nagle i zle ćudi, koja često sama svadju izazivlje itd. itd.

VII. Bi li se Vi bili pripravni sa suprugom svojom izmiriti?

Bi, ako itd. . . .

VIII. Imate li jošte k svemu tomu što dodati?

Ne imam . . . .

Time bude taj sa obtuženikom sastavljeni zapisnik za-

ključen, pročitan, odobren i podpisan (dotično podkrižan) pod danom kao gore.

N. N. iztražni povjerenik. — *N. N.* (stranka).

N. N. perovodja (i možda imena podpisatelj).

Zatim bude prizvana tužiteljica, da na odgovore supругove protuodgovori:

Pošto je na obćenita joj kao i suprugu stavljena pitanja odgovorila:	Zovem se itd. . . .
budu joj redomice čitani odgovori suprugovi, što ih je dao na stavljena mu pitanja, te ona pozvana, da isto tako točku po točku protuodgovori i to:	
Na I.	Ako me suprug krivi, da sam strogih načela, pitam ga, ima li on barem malo vjerskoga čuvstva, kad ne samo da on nikad u crkvu ne ide, nego i meni to krati itd.
Na II.	Ja mu nikad bez povoda ništa ne kažem, a da ne šutim, videći ga opojena, prosta itd.
Na III.	Na koliko se mojim tvrdnjam možda ne vjeruje, neka se saslušaju i zaprisegnu svjedoci u tužbi navedeni itd. .
Na IV.	Ako on to taji, onda molim, neka se zaprisegnu osobe N. N., s kojimi je ljubakao kao što i svjedoci N. N. itd.
Na V.	Ako i ima medju svjedoci mojih rodjaka, ne će valjda tako lahko ići meni za volju krivom prisegom duše gubiti; u ostalom ima tu i drugih svjedoka itd. . . .

Na VI.	Kad bih sve i bila nagle ćudi, to još ne opravdava zloća moga supruga, koje mu se mogu bjelodano dokazati, dočim on nijedne takove meni spotaknuti ne može itd. . .
Na VII.	Ne bi nikada, jer sam se dosta natrpila, a njegvu se popravku ne nadam — ili: bi, ako mi svečano obrekne, da će se skroz poboljšati itd.
Na VIII.	Ne imam van da mi se kojim načinom osjegura njegovo poboljšanje, pa da sa mnom u ljubavi i miru živi, ili da me prečastni ženitbeni sud s njime čim prije razstavi, itd. . . . .

Time bude zapisnik taj zaključen, pročitan, odobren i podpisan (dotično podkrižan) pod danom kao gore.

N. N. iztražni povjerenik. — *N. N.* (stranka).

N. N. perovodja.

Iza toga bude opet pozvan obtuženik, da se na protuodgovore supruge svoje opravda, to jest da dade drugotnicu istim redom, kojim su sliedili protuodgovori i to:

Na I.	Priznajem, da sam malo u crkvi, ali suprugi svojoj ne kratim onamo poći itd. .
Na II.	Ostajem kod svoje prve izjave s tom primjetbom, da ne mogu tako lahko predbacivanja i pogrde kao muž od svoje supruge podnositi itd.

Na III.	Što sam prvi put izjavio to i sad ponavljam i niečem, da sam vinu skroz podan itd.
Na IV.	Ako se kadgod s kim našalim, ne sliedi, da se odmah u zlo djelo puštam itd.
Na V.	Svaki čovjek ima neprijatelja, pa će se tako naći njih i medju svjedoci, koji će makar i prisegom proti meni svjedočiti, samo da mi naškode itd. . . .
Na VI.	Supruga će moja dakako sve na mene svaliti, samo da čista izpred suda izadje, ali kad bi htjela morala bi po duši priznati, da je dosta puti i ona kriva svojom naglošću i naprasitošću kojoj mojoj pogrieški itd.
Na VII.	Kad bih i najsvečanije obrekao, da ću se poboljšati, dvojim, da bi se moja supruga sklonula na pomirbu, premda ju ja vruće želim itd.
Na VIII.	Ne imam, van da ne želim nipošto razstave itd.

Time bude zapisnik taj zaključen, pročitan, odobren i podpisan (dotično podkrižan) pod danom kao gore.

N. N.
iztražni povjerenik.

N. N.
svjedok.

N. N.
perovodja.

Sad se prelazi na saslušanje svjedoka, kojim se ima prije svega svečano i ozbiljno predočiti svetost prisege, na koju mogu biti pozvani, te ih valja opomenuti, da po znanju i savesti na pitanja odgovaraju, i time izbjegnu gorkim pred Božjim i svjetovnim sudom posljedicam krive

prisege. Takovi svjedoci, koji se dakako kod predbježne iztrage ne zaprisižu imaju se, osobito gdje se o važnih stvarih radi kod dokaznoga postupka zapriseći i to prije samoga preslušanja. S njimi se ima po istom primjerku kao i sa zavadjenima supruzima zapisnik sastaviti. Prije ipak nego će im se staviti pitanja i oni biti pozvani na odgovore prema točkam tužbe i vodjenih sa zavadjenima supruzima zapisnika, u kojih se oni na nje kao svjedoke svoje pozivlju, imaju im se staviti neka osobito radi prepornosti il' nepreprornosti njihove potrebita obćenita pitanja, te po tom ima zapisnik po prilici glasiti ovako:

Zapisnik

sastavljen sa svjedoci u parnici ženitbenih drugova N. N. dne . . . . god. . . . .

Prisutni podpisani.

I. Kako se zovete, koliko Vam je godina, koje ste vjere, jeste li pred sudom neporočan?	Zovem se itd. . . . . . .
II. Je li poznajete supruge N. N. i jeste li s njimi u rodu?	Poznajem i jednomu sam djetetu na krstu kumovao itd.
III. Živite li s kojim od njih u neprijateljstvu?	Ne živim itd. . . .
IV. Jeste li službom ili inače ovisni od koje mu drago te zavadjene stranke? .	Nisam itd. . . .
V. Nadate li se kakovoj osobnoj koristi iz te parnice? . . .	Nipošto itd. . . .
VI. Jeste li što u to ime primili, da komu od njih povoljno svjedočite, ili Vam je što obećano?	Nisam, nit mi je što obećano itd. . . .

VII. Je li Vam bud od koga rečeno, što da govorite? — Nije itd. . . .

VIII. Jeste li se sa drugimi svjedoci ili sa kojom od stranaka dogovorili, kako da svjedočite? — Nisam itd. . . .

Pošto je svjedok na ta obćenita pitanja odgovorio, predje se na posebna pitanja i to:

I. Poznate li N. supruga kao čovjeka koji se možda javno vjeri ruga itd. . . . . — Toliko znam, da ga u crkvi nikad nije vidjeti itd.

II. Znate li, da se supruzi češće svadjaju, i tko daje povod itd. — Znam i mogu reći da itd.

III. Znate li, da je suprug N. podan piću itd. . . — Znam itd. . . .

IV. Je li Vam poznato, da se suprug s drugimi ženami u griešna spoznanstva upušta itd. — O tom ljudi mnogo govore, a i sâm sam ga vidio češće sa ženami ljubezno razgovarati i drugovati itd.

V. Možete li sve to prisegom potvrditi? — Mogu.

Time bude zapisnik taj zaključen, pročitan i podpisan (dotično podkrižan) pod danom kao.

N. N.
iztražni povjerenik.

N. N.
(stranka).

N. N.
perovodja.

Po tom se primjerku onda saslušaju i ostali svjedoci, dakako redomice na istom zapisniku, ako su prisutni. Ako zapisnik sastoji od više araka, moraju se svi jednom niti svezati, i kraji niti zapečatiti službenim pečatom.

Jošte valja pamtiti, da se na koncu svakoga svršenoga arka zapisnika imaju podpisati dotični iztražitelji i stranka, ili svjedok, s kojim se zapisnik sastavlja. Ako koja stranka ili svjedok ne zna pisati, trebaju za podkrižanje dva nazočna svjedoka.

Iza preslušanih svjedoka budu zavadjene stranke opet pozvane, da se suoče, kojom će im se prigodom izjave svjedoka priobćiti, pa one pozvati, da li još traže razstavu, i imadu li što god opaziti na one izjave; na što bude pokušana još jednom medju njima pomirba, iza koje se, ako ostane bezuspješna, svikoliki parnički spisi pošalju na pretres i konačnu odluku prečast. ženitbenomu sudu.

Dobivši dotični župnik osudu za pruće se stranke, ima ju strankam uz prijamnicu, od istih podpisanu o primljenoj osudi, uručiti i takovu ženitbenomu sudu dostaviti. Osudjenu stranku neka ne propusti opomenuti, da je vezana na izplaćanje pristojbe, toli ženitbenomu sudu (osim ako se izkaže svjedočbom siromaštva), koli poreznomu uredu, o čem se medjutim uviek dotični uredi, i župni i porezni, naročito o svoti pristojbe i onako ubavješćuje.

Napokon još i to valja pamtiti, da ako koja stranka ne podnese neposredno tužbe ženitbenomu sudu, nego dodje s takovom pred svoga župnika, da ima taj u tri razna ponešto odgodjena roka obje pruće se stranke preda se pozvati i s njima pomirbu kušati, iza koje, ako ostane bezuspješna, ima onda tužbu sa točnim izvješćem svojim o pokušanoj pomirbi i temeljitosti tužbe preč. ženitbenomu sudu priposlati, ili takovo izvješće predati stranki, da se sama na ženitbeni sud obrati. U slučaju, ako koja stranka ili svjedok budi tom prigodom, budi prigodom prediztrage ili dokaznoga postupka ne uzhtije doći, to se je dotični župnik ili iztražni povjerenik vlastan po §. 145. naputka za duhovne sudove obratiti na svjetovnu oblast, da dotičnike prisili doći pred sud.

Ako se je ovdje što god izpustilo spomenuti glede ob-

državati se imajućih formaliteta u poslu ženitbene razstave, to će sâm naputak svakomu, koji ga bude marljivo proučavao, taj manjak izpuniti i biti najsigurnijim vodjom, da ne pogrieši.

Obznana ministarstva za bogoštovje i nastavu od 31. listopada 1857., kojom se proglašuje naredba u obziru propisivanja i pobiranja taksa kod katoličkih ženitbenih gradjansko-duhovnih sudova.

(D. z. l. XLIII. br. 216. Z. vl. l. br. 207. str. 582).

Opazka. Ovaj taksovnik protegnut je izrično razpisom ministarstva za bogoštovje i nastavu od 11. prosinca 1857. na ženitbene sudove nadbiskupije zagrebačke, biskupije senjsko-modruške, djakovačke i križevačke. (D. z. list god. 1858. II. kom. br. 2. Z. vl. list br. 2. str. 77. od g. 1858).

Njegovo c. kr. apoštolsko Veličanstvo dostojalo je previšnjom odlukom od 19. kolovoza 1857. za duhovni sud nadbiskupije bečke odobriti sliedeći privremeni taksovnik i ujedno premilostivo narediti, da se i prije postojavšim, a i usljed konkordata novouvedenim sudovom ženitbenim drugih biskupija u cesarevini dopustiti može, da takse pobira do mjere i u smislu spomenutoga privremenoga taksovnika u koju je svrhu ministarstvu bogoštovja i nastave naloženo primjereno uredovno djelovanje.

Privremeni taksovnik za duh. žen. sud nadb. bečke.

Stavka		U novcu konv.
1.	Za podneske, radi uredovnoga djelovanja strankah podnešene, od svakoga arka	for. — 6 nč.
2.	Za sastavljanje zapisnika u mjesto podneska za da se razjasni stanje stvari, da se preslušaju svjedoci i vještaci, da se pobilježe spisi usklanjeni (rotulus), od svakoga arka	for. — 6 nč.

Stavka		U novcu konv.
3.	Za prosti prepis kojega spisa duhovnoga suda ženitbenoga, od svakoga arka . .	for. — 15 nč.
	Bilježka. Pristojba za vidimovanje ima se namiriti biljegovinom, od svakoga arka 15 novč.	
4.	Za izrok bez obzira koliko će puti bit obznanjen, osim pristojbe, pod br. 1. navedene	for. 1 — nč.
5.	Za medjupresudu u I. molbi	for. 1 — nč.
6.	Za presudu u glavnoj stvari u I. molbi	for. 5 — nč.
7.	Za rješitbu utoka, podnešenoga proti presudi u glavnoj stvari, osim točke pod br. 1. i 2.	for. — 30 nč.
8.	Ako presuda oglušna bude ukinuta, neće se za novu, u mjesto te izrečenu presudu platiti nikakova pristojba.	
	Bilježka. Razprave sudova ženitbenih, ako ne sadržavaju pravne izprave, nisu podvržene daći biljegovnoj.	

Ustanove občenite.

1. Takse propisane u taksovniku ovom, ima platiti ona stranka, koja ište djelovanje suda ženitbenoga; pristojbu za presudu prve molbe dužna je platiti ona stranka, koja parnicu izgubi, izim slučaja, gdje troškovi sudbeni budu u presudi prebijeni, u kojem slučaju obje stranke sjedinjeno jamče naprema sudu. U daljem teku parnice na višu molbu obvezan je samo prizivnik.

2. U nijednom slučaju i radi nijedne zapreke, gdje ženitbeni sud provesti ima iztragu ureda radi, nema se od iztraženika tražiti taksa kakova.

3. Onaj, koji scieni, da imade pravo zahtievati, da mu se zabilježe pristojbe u sudbenih stvarih parničnih, oprašta se od namirivanja propisanih ovdje taksa. Ako

poslje samo jednomu ženitbenomu drugu oprost u dio padne, i ako onaj ženitbeni drug, koji nije bio oprošten, bude proglašen za krivca, tad će imat namiriti svekolike takse, pripadajuće za razpravu.

4. Taksa ima se onomu, koji je dužan platit ju, obznaniti taksovnikom. Ako scieni, da mu je odmjerom takse krivo učinjeno, imat će za 14 dana, računajući od dana, kojega mu je taksovnica dostavljena, podnieti pritužbene svoje razloge duhovnomu sudu ženitbenomu. a pri daljem utoku putem istoga suda ženitbenoga nadbiskupu ili mitropolitu. tada delegiranoj drugoj molbi. Po izmaku roka utočnoga imadu se tužbe takove odbiti; proti rješitbi mitropolita ili delegirane druge molbe nema već priziva nikakova.

5. Takse nenamirene imadu se na zahtjevanje suda ženitbenoga, koji je pri tom dužan potvrditi, da su takve pravomoćne postale, iztjerati na način, koji je propisan za iztjerivanje taksa vladarskih, i iztjerane imadu se odpraviti dotičnomu sudu ženitbenomu.

6. Za to, što se taksa nije namirila, nema se obustaviti nikakova odredba, rješitba i dostava sudbena.

Način sjedinjenja na novo.

§. 72. Ako ženitbeni drugovi, iza kako je ženitbeni sud stranke katoličke izrekao razpust, žele opet sjediniti se, imat će svoju odluku prijaviti ženitbenomu sudu stranke katoličke i od suda ženitbenoga, koji je izrekao bio razpust, izhoditi da ukine presudu svoju. Čim ovo učinjeno bude, stupit će iznova u krepost sve gradjanske posljedice, koje su sa ženitbom skopčane; samo prijašnje pogodbe ženitbene ostat će bezkriepostne.

O sjedinjenju iznovičnom ima se obaviestiti sudac redoviti.

§. 65. Ako se ženitbeni drugovi, koji su se bili razstavili, opet sjedine, tad će duhovni sud obaviestiti o tom osobni sud istih drugova ženitbenih. (Ženitb. zak.)

§. 110. Razstavljeni muž i žena mogu se opet sjediniti; ali sjedinjenje ima se javiti sudu urednomu. Ako bi poslje takovog sdruženja htjeli da se opet razstave, imaju izvršivati isto ono, što je propisano glede prve razstave.

§. 118. Ako razpušteni muž i žena hoće, da se opet sjedine, ovo sjedinjenje ima se smatrati kao nova ženitba, i učiniti s izvršivanjem svih svečanosti, koje zakon ište da se sklopi pogodba ženitbena.

§. 119. Razpuštenim je u obće dopušteno opet uzeti se; ali nemože biti tvrde ženitbe medju njimi i onimi osobami, koje su polag dokaza predloženih pri razpustu prouzročile razpust preljubočinstvom, draženjem, ili drugim kojim kazni dostojnim načinom. (Gradj. zak.)

Vodjenje knjige vjenčanih.

§. 76. Župnik, koji ima pravo, obaviti vjenčanje, ima sklopljenu ženitbu sa svimi okolnostmi, koje su za dokaz potrebne ili koristne, upisati vlastitom rukom u knjigu vjenčanih župe svoje. Treba dakle, da se razgovjetno zabilježi: krstno ime i prezime, doba, vjeroizpoviedanje, prebivalište i stališ mladenaca; i da li su već prije oženjeni bili ili nisu; zatim ime, vjeroizpoviedanje i stališ njihovih roditelja, svjedoka, dan vjenčanja, ime duhovnika, koji je obavio vjenčanje. Ako je bilo kakovih zaprieka, ima se navesti način, kako su se uklonile.

§. 77. Ako župnik dade punomoćje kojemu duhovniku, da vjerenike vjenča u takovom mjestu, gdje nestanuje nijedan od njih, tad će to imati ubilježiti u knjigu vjenčanih župe svoje. Župnik onoga mjesta, gdje se vjenčanje obavlja, imat će to vlastitom rukom onako, kao što je gore rečeno, upisati u knjigu vjenčanih svoje župe i pridodati, po kojem je župniku izdana punomoć. Ovaj će župnik obavljeno vjen-

čanje, o kojem treba, da za osam dana obaviešten bude, takodjer ubilježiti u svojoj knjizi vjenčanih.

§. 78. Ako austrijski državljanin podnese prošnju, da njegova u inozemstvu sklopljena ženitba upisana bude u knjigu vjenčanih one župe, gdje sada imade prebivalište svoje, imati će župnik prošnju ujedno s prinešenimi dokazi o ženitbi zakonito skopčanoj podnieti biskupu i pričekati naloge njegove.

§. 204. Kako proglašenje, da je ženitba nevaljana, tako i to, da je vez ženitbeni po zavjetih svečanih razriešen, ima se zabilježiti u knjizi vjenčanih. Ako ženitba bijaše sklopljena u mjestu takovom, gdje nije prebivao ni vjerenik ni vjerenica imat će se to zabilježiti nesamo u knjizi vjenčanih one župe, gdje se je ženitba sklopila, nego i u knjizi onoga župnika, koji je dao punomoć za vjenčanje. (Nap.)

§. 28. Radi stalnoga dokaza, da se je sklopila ženitba, obvezani su predstojnici župa upisati sklopljenu ženitbu svojom rukom u knjigu vjenčanih. Ima se razgovjetno upisati ime i prezime, vjerozakon, doba, stan, kao i stališ muža i žene s opazkom: da li su već bili oženjeni ili ne; ime i prezime, vjerozakon i stališ njihovih roditelja i svjedoka, zatim dan, kada se je ženitba sklopila, a napokon i ime duhovnoga pastira, pred kojim je privoljenje bilo očitovano. Imadu se takodjer naznačiti i izprave, kojimi su bile uklonjene dogodivše se zaprieke. Ako privoljenje bude očitovano pred samim biskupom ili pred duhovnikom, koga je biskup neposredno opunomoćio, imat će se o tom obaviestiti župnik, da uzmogne sklopljenu ženitbu onako, kao što je propisano, upisati u knjigu vjenčanih.

§. 29. Ako redoviti duhovni pastir opunomoći kojega duhovnika, da obavi vjenčanje u takovom mjestu, kamo u župu nespada nijedan od vjerenika, dužan će biti upisati to odmah u knjigu vjenčanih svoje župe, i pri tom poimence navesti kako duhovnika, kojega je za namjestnika naredio, tako i mjesto gdje će se ženitba imati sklopiti.

§. 30. Duhovni pastir onoga mjesta, u kojem se ženitba sklapa, dužan je upisati sklopljenu ženitbu u knjigu vjenčanih svoje župe, s dodatkom od kojega je župnika dobio punomoć; i ima se za osam dana javiti onomu župniku, da se je ženitba sklopila.

§. 53. Proglašenje, da ženitba nije valjana, ima se zabilježiti u knjizi vjenčanih, i to, ako je ženitba sklopljena bila u trećem mjestu, kamo u župu nespada nijedan od vjerenika, nesamo u knjizi vjenčanih one župe, gdje se je ženitba sklopila, nego i u rečenoj knjizi onoga župnika, koji je dao punomoć za vjenčanje.

§. 75. Ako se Austrijski državljanin, koji se je u inozemstvu oženio, vrati u carevinu, bit će dužan izhoditi, da mu ženitba ubilježena bude u knjigu vjenčanih one župe, gdje bude prebivao. (Ženitb. zakon.)

§. 80. Radi stalnoga dokaza da je sklopljena pogodba ženitbena, obvezani su župnici upisat ju svojom rukom u knjigu vjenčanih osobito za to odredjenu. Ima se upisati razgovjetno ime i prezime, godine, stan i stalež muža i žene, s opazkom: da li su prije bili oženjeni ili neoženjeni; ime, prezime i stalež roditelja i svjedoka; dan vjenčanja; najposlje i ime župnika, pred kojim je privoljenje bilo svečano očitovano, i naznači izprave s kojimi su bile uklonjene dogodivše se zaprieke.

§. 81. Ako se ženitba ima sklopiti u trećemu mjestu, gdje u župu ne spada nijedan od vjerenika, dužan je uredni župnik u isto vrieme, kada daje pismo, kojim odredjuje drugog za svog namjestnika, upisati ovu okolnost u knjigu vjenčanih svoje župe, naznačivši u kojem mjestu, i pred kojim župnikom se ženitba sklopiti ima.

§. 82. Župnik mjesta, u kojem biva ženitba, dužan je takodjer upisati sklopljenu ženitbu u knjigu vjenčanih svoje župe s dodatkom: od kojeg je župnika bio odredjen za namjestnika, i u osam dana od sklopljene ženitbe javit će to onomu župniku, koj mu je vlast dao.

*

§. 122. Ako je presudjeno da ženitba nevalja, ili ako se izreče razpust njezin; ima se to naznačiti u knjizi vjenčanih na onomu mjestu, gdje je upisano vjenčanje, i na tu svrhu dužan je sud, pred kojim se je razpravljalo uništenje ili razpust, ubaviestiti o tom oblast, kojoj pristoji staranje o točnosti knjiga od vjenčanih. (Gradj. zakon.)

Ženitbeni ugovori.

Što su ugovori ženitbeni?

§. 1217. Ugovori ženitbeni zovu se one pogodbe, koje se radi saveza ženitbenog čine o imovini, i imaju navlastito za predmet: miraz (dotu, prćiju), uzmirazje; jutrenji dar; zajednicu dobara; upravljanje i uživanje vlastite imovine; nasljedovanje, ili za slučaj smrti odredjeno dosmrtno uživanje imovine i udovičku plaću.

Što se razumieva pod mirazom?

§. 1218. Pod mirazom razumieva se ona imovina, što ju žena ili za nju treći tko daje ili obećava mužu, da bi lašnje uzdržao troškove skopčane sa ženitbom.

Tko ima pravo sklapati pogodbu miraznu?

§. 1219. Ako nevjesta ima svoju vlastitu imovinu i jest punoljetna; zavisi od nje i od mladoženje, da se pogode medju sobom radi miraza i radi inih zamjenitih davanja. Ali ako je nevjesta još maloljetna; pogodbu valja da sklopi otac ili tutor, i da pristane na nju sud tutorstveni.

Tko je dužan davati miraz?

§. 1220. Ako nevjesta nema vlastite imovine, da je dovoljna za pristojni miraz; roditelji ili djedovi i babe valja

u onom redu, u kojem su obvezani hraniti djecu i obskrbljivat ih, da dadu kćeram ili unukam, kada se udaju, miraz prema svojem stanju i imovini, ili za taj miraz da prilože razmjerno (§. 141. i 143). Kći nezakonita može samo od svoje matere zahtievati miraz.

§. 1221. Ako roditelji ili djed i baba tvrde, da nisu u stanju odrediti pristojnog miraza; sud na prošnju vjerenika, ali neiztražujuć potanko stanje imovine, valja da razvidi okolnosti, i nakon toga ili da odredi pristojni miraz ili da oslobodi od toga roditelje, djeda i babu.

§. 1222. Ako se je kći udala bez znanja, ili suprot volji svojih roditelja, i sud nadje da je osnovan uzrok s kojeg roditelji ne pristadoše na udatbu; tad roditelji nisu dužni dati takovoj kćeri miraza ni onda, da bi kasnije potvrdili udatbu.

Što može služiti za miraz?

§. 1223. Ako je kći jur primila svoj miraz, pa ga je izgubila, premda bez svoje krivnje; nije više vlastna iskati novog miraza ni onda, kad se drugi put udaje.

§. 1224. Kada je dvojba, da li je miraz bio odredjen iz imovine nevjestine, uzima se da je bio odredjen iz vlastite nevjestine imovine. Ali ako roditelji izplatiše miraz svojoj maloljetnoj kćeri, neimajuć na to dozvoljenje suda tutorstvenog; tad se uzima, da su roditelji dali kćeri miraz taj iz svoje vlastite imovine.

§. 1225. Ako muž, prije nego se sklopi ženitba, nije ugovorio miraza; nije ni vlastan da ga više ište. Predaja ugovorenog miraza, ako ini rok nije ustanovljen, može se iskati odmah, pošto je sklopljena ženitba.

§. 1226. Ako se otvori stečaj nad muževljevom imovinom; tad pismeno priznanje muža, da je primio miraz, čini dokaz suprot svakomu, ako je učinjeno bilo prije nego je otvoren stečaj. Ali, ako je priznanje to učinjeno pošto

je otvoren stečaj, neima ono proti vjerovnikom nikakove dokazne moći.

Kakova prava ima muž i žena glede miraza?

§. 1227. Sve, što se može otudjiti i upotriebiti, može služiti za miraz. Dok traje družtvo ženitbeno, uživanje miraza i njegov napredak pripada mužu. Ako li miraz sastoji u gotovom novcu, u iskanjih ustupljenih (vjeresijah) ili u stvarih potrošnih, tad pristoji mužu podpuna vlastnost.

§. 1228. Ako miraz sastoji u dobrih nepokretnih, u pravih ili u stvarih pokretnih koje nekvareć sućanstva mogu se uživati, žena smatra se dotle da je vlastnica, a muž da je uživalac miraza, dok nebude dokazano, da je muž uzeo miraz uz naznačenu cienu; i da se je samo obvezao povratit u novcu cienu tu.

§. 1229. Po zakonu, miraz poslje smrti muža pripada opet ženi njegovoj, a ako bi ova prije njega umrla, pripada njezinim nasljednikom. Ako bi žena ili njezini nasljednici imali biti izključeni od miraza, valja da to izključenje bude izriekom ugovoreno. Tko je miraz odredio dobrovoljno, može ugovoriti, da miraz poslje smrti muževljeve njemu natrag pripadne.

Što je uzmirazje. Uživanje istog.

§. 1230. Što mladoženja ili treći tko odredi nevjesti za umnoženje miraza, zove se uzmirazje. Uživanje ovoga, dok traje ženitba, nepristoji ženi; ali ako ona preživi muža, pripada joj i bez osobitog ugovora slobodna vlastnost uzmirazja tog, ma i nebio miraz pismeno obećan mužu za slučaj, ako bi ženu preživio.

Tko je dužan dati uzmirazje?

§. 1231. Ni mladoženja ni njegovi roditelji nisu obvezani odrediti uzmirazje. Ali onako isto, kao što su

dužni roditelji nevjeste odrediti joj miraz, dužnost je i roditelja mladoženje dati mu opremu prema svojoj imovini (§§. 1220--1223).

Što je jutarnji dar?

§. 1232. Dar, što ga muž obećava dati ženi svojoj prvo jutro, zove se jutrenji dar. Ako je ovaj dar bio obećan; tad, ako bi dvojba nastala, uzima se da je za prve tri godine ženitbe jur bio predan.

Zajednica dobara.

§. 1233. Savez ženitbeni sam po sebi neustanovljuje još zajednice dobara medju mužem i ženom. Da se ustanovi zajednica ta, potrebna je tomu osobita pogodba; a polag §§. 1177. i 1178. prijašnjeg poglavja valja prosudjivati, dokle se proteže takova pogodba, i kakovu pravnu formu treba ona da ima.

§. 1234. Redovito, zajednica dobara izmedju muža i žene razumieva se samo za slučaj smrti. Zajednica ta daje mužu i ženi pravo na polovinu toga, što se od dobara zamjenito stavljenih u zajednicu bude još nalazilo poslje smrti drugog zakonitog druga.

§. 1235. U zajednici, koja se odnosi na svukoliku imovinu, imaju se odbiti prije diobe svi dugovi bez iznimke: a u zajednici, koja obuzima samo sadašnju i buduću imovinu, imaju se odbiti samo oni dugovi, koji su obraćeni bili na korist dobra zajedničkog.

§. 1236. Ako muž ili žena ima kakvo dobro nepokretno, a pravo na zajednicu drugoga zakonitog druga jest upisano u javne knjige; ovaj posliednji zakoniti drug uknjižbom tom dobiva pravo stvarno na polovinu sućanstva pomenutog dobra, po kojem pravu drugi zakoniti drug o toj polovini nikako razredjivati nemože; ali na koristi, dok traje ženitba, nedobiva on uknjižbom nikakova prava. Pošto

umre muž ili žena, pristoji drugu, koji ga je preživio, odmah slobodna vlastnost diela njegova. Ali takova uknjižba nemože biti na štetu vjerovnikom, koji su se prije uknjižili na dobro.

Upravljanje ili uživanje imovine prvobitne ili stečene.

§. 1237. Ako muž i žena ne budu ništa osobita ugovorili medju sobom, kako imaju upotrebljavati svoju imovinu; tad svaki ostaje pri svojem prijašnjem pravu vlastnosti, i neima nikakova prava na ono, što druga strana steče za ženitbe, ili dobije na kojigod način. Kada je dvojba, uzima se da stečevina dolazi od muža.

§. 1238. Dokle se god žena neprotivi, uzima se po zakonu, da je povjerila mužu kao svomu zakonitomu zastupniku upravljanje svoje slobodne imovine.

§. 1239. Glede toga upravljanja se muž smatra u obće kao svaki ini punovlašteni zastupnik; ali odgovara samo za glavni fond ili glavnicu. Od koristi, koje je pobrao za upravljanja, nije dužan davati računa, već ako je to izrikom ugovoreno bilo; dapače ovaj račun drži se da je bio zaključen do dana, kada se je svršilo upravljanje.

§. 1240. Ni žena nije dužna davati računa od uživanja, što ga je ustupila mužu svomu, a pobirala ga za ženitbe sama; nego slobodno je mužu i ženi, da ukinu ovakova upravljanja, što oni muče jedno drugomu dopuštaju.

§. 1241. U silnih (naglih) slučajevih, ili kada je pogibelj od kakove štete, može se oduzeti mužu upravljanje imovinom premda mu je upravljanje to izriekom i za uviek dano bilo. Ali i muž ima pravo sustegnuti neuredno gospodarenje svoje žene, i učiniti, da se ona pod zakonitimi propisi proglasi razmetnicom.

Udovička plaća.

§. 1242. Ono, što se odredjuje ženi za življenje, ako obudovi, zove se udovička plaća. Ova pristoji udovici odmah poslje muževljeve smrti, i valja da joj se vazda tri mjeseca unapried izplaćuje.

§. 1243. Udovici pristoji jošte iz zaostavštine običajno uzdržavanje za šest nedjelja poslie muževljeve smrti, a ako je noseća pristoji joj uzdržanje dotle, dok ne prodje šest nedjelja iza porodjaja njezinog. Ali dok uživa ovo uzdržavanje, nemože brati udovičke plaće.

§. 1244. Ako se uda udovica, gubi pravo na udovičku plaću.

Osiguranje miraza, uzmirazja i udovičke plaće.

§. 1245. Tko daje miraz, ima pravo iskati od onoga koji ga prima, primjereno osiguranje ili u isti čas, kada daje miraz, ili poslje ako bi nastala pogibelj. Tutori i skrbnici nevjeste, njihovomu staranju povjerene, nemogu bez dozvole suda tutorstvenog oprostiti od osiguranja miraza niti od ugovorenog uzmirazja i udovičke plaće.

Darovanje medju mužem i ženom i vjerenici.

§. 1246. Valjanost ili nevaljanost darovanja medju mužem i ženom prosudjuje se po zakonih, koji o darovanjih u obće obstoje.

§. 1247. Što je muž dao svojoj ženi za ukras u nakitu, dragom kamenju i u inih dragocienostih, uzima se, kada je dvojba, da to nije u zajam dano, nego da je darovano. Ali ako vjerena strana obećava ili daruje što drugoj strani, ili ako treći tko obećava ili daruje jednoj ili drugoj vjerenoj strani štogod radi buduće ženitbe; tad se darovanje može poreći, ako se ženitba nije zbila, a darovac nije kriv tomu.

Zamjenite oporuke.

§. 1248. Mužu i ženi prosto je da postave u jednoj i istoj oporuci zamjenito sebe ili takodjer ine osobe za

nasljednike. Ovakova oporuka može se takodjer poreći, ali iz poreke jedne strane nemože se izvesti i poreka druge strane (§. 583.).

Pogodbe nasljedovne. Što je potrebno da budu tvrde pogodbe nasljedovne?

§. 1249. Medju mužem i ženom može se takodjer sklopiti pogodba nasljedovna, kojom se obećava buduća zaostavština ili dio njezin, i obećanje ovo prihvaća se (§. 602.) Ali da takova pogodba bude tvrda, nuždno je, da je napravljena pismeno, i da ima svekolike potrebnosti, koje se ištu o oporuci pismenoj.

§. 1250. Muž ili žena, podvržena tutorstvu ili skrbničtvu, može prihvatiti neškodljivu zaostavštinu, koja joj je obećana; ali razredjenje o vlastitoj zaostavštini pomenutog muža ili žene može obstojati, a da sud nepotvrdi, onda samo, ako razredjenje to jest tvrda oporuka.

Propis o uvjetih priloženih.

§. 1251. Što je o uvjetih pri pogodbah u obće kazano, ima se takodjer uporaviti na pogodbe nasljedovne medju mužem i ženom.

Kriepost pogodbe nasljedovne.

§. 1252. Pogodba nasljedovna, ma bila upisana u javnih knjigah, nesmeta mužu ili ženi, dok je živa, da svojom imovinom po volji razredjuje. Pravo proizlazeće od te pogodbe počima stoprv od smrti oporučitelja; i pogodbeni nasljednik ako neprežive oporučitelja, nemože prenieti prava tog na ine, niti može iskati osiguranje budućega nasljedstva.

§. 1253. Pogodbom nasljedovnom nemože zakoniti drug (muž ili žena) odreći se sasvim prava činiti oporuku; ali zakon dopušta mu vazda, da razredi slobodno po posliednjoj volji čistim četvrtim dielom, i ovaj četvrti dio nemože biti obterećen pripadajućim komu zakonitim dielom nit inim kakovim dugom. Ako oporučitelj nije razredio vrhu toga četvrtog diela; dio taj nezapada nasljedniku pogodbenu, premda mu je bila obećana ciela zaostavština nego nasljednikom zakonitim.

Prestanak njezin.

§. 1254. Pogodba nasljedovna nemože se poreći na štetu drugoga zakonitog druga (muža ili žene), s kojim je bila sklopljena ženitba, nego se može samo učiniti po propisu zakona, da pogodba ta nije tvrda. Nuždnim nasljednikom ostaju priuzdržana njihova prava isto tako, kao suprot inoj kakovoj razredbi posliednje volje.

Uživanje usljed smrti.

§. 1255. Ako jedan zakoniti drug daje drugomu uživanje svoje imovine za slučaj, da bi ga ovaj preživio; davalac nebiva kroz to ograničen u svojoj vlasti, da razredi slobodno imovinom po djelanjih medju živimi; pravo uživanja (§§. 509—520) proteže se samo na zaostavštinu, koja se može slobodno ostaviti nasljednikom.

§. 1256. Ali ako je uživanje kakovoga dobra nepokretnog upisano u javne knjige s privoljenjem onoga koji ga je dao; uživanje to ne može se više skratiti u obziru dobra toga.

§. 1257. U slučaju, ako se strana, koja je preživila drugu stranu, opet oženi ili uda, ili ako bi htjela da ustupi uživanje inomu komu; djeca pokojnoga, muža ili žene, imaju pravo zahtievati, da im uživanje to bude pušteno uz primjereni godišnji iznosak.

§. 1258. Muž ili žena, koja ište uživanje ciele zaostavštine druga svojeg ili jednog diela zaostavštine te, neima prava iskati dio odredjeni joj po zakonu u slučaju nasljedovanja zakonitog (§§. 757—759).

Izjednačenje djece.

§. 1259. Izjednačenje djece, to jest pogodba, kojom se djeci iz različnih ženitba daju jednaka prava u nasljedovanju, neima nikakove pravne krieposti.

Razlučenje imovine u slučaju

a) stečaja:

§. 1260. Ako se za muževljeva života otvori stečaj nad imovinom njegovom, žena neima još̨te prava iskati suprot vjerovnikom, da joj se povrati miraz, i da joj se dade uzmirazje; nego može zahtievati samo osiguranje za slučaj, ako bi se ukinula ženitba. Osim toga vlastna je iskati od časa, kada se je otvorio stečaj, uživanje udovičke plaće, i, ako ova nije ugovorena bila, uživanje miraza. Ali neima mjesta ovomu pravu na jedno ili na drugo uživanje, ako se dokaže, da je žena kriva muževljevu nazadku u imovini.

§. 1261. Ako žena padne pod stečaj sa svojom imovinom; ugovori ženitbeni ostaju čitavi.

§. 1262. Ako je medju mužem i ženom ugovorena bila zajednica dobara; prestaje ova, čim bude otvoren stečaj nad imovinom muža ili žene, i imovina medju njima zajednička dieli se isto, kao poslje smrti.

b) svojevoljne razstave:

§. 1263. Ako muž i žena ugovore, da će živiti razstavljeni, stoji takodjer do njihovoga ugovora koji se ima vazda učiniti u isto doba (§§. 103—105), da li njihovi ugovori ženitbeni imaju i dalje trajati, ili na koji način imaju biti preinačeni.

c) sudne razstave:

§. 1264. Ako su muž i žena razstavljeni po presudi sudnoj, a nijedna strana nije kriva razstavi, ili ako obadvie budu tomu krive; može muž ili žena zahtievati, da se ugovori ženitbeni proglase da su ukinuti; i na zahtievanje

to treba sud vazda da nastoji skloniti strane, da se pogode (§. 108.). Ako jedna strana nije kriva, slobodno joj je zahtievati, da se ugovori ženitbeni produže ili ukinu, ili po okolnostih da joj se dade primjereno uzdržanje.

d) da se ženitba proglasi da nije tvrda:

§. 1265. Ako ženitba bude proglašena da nije tvrda, tad prestaju i ugovori ženitbeni; a imovina, u koliko se ona jošte nalazi, povraća se u prijašnje stanje. Ali strana, koja je kriva, valja da naknadi štetu strani nevinoj (§. 102.).

e) da se razpusti ženitba:

§. 1266. Ako je razpust ženitbe (§§. 115. i 133.) dozvoljen na zahtievanje muža i žene, a to radi njihove nepredobljive mržnje, tad ugovori ženitbeni, ako o ugovorih za tih muž i žena ne budu se pogodili (§. 117.), prestaju obadvie strane. Ako se ženitba razpusti po izreki sudnoj, drugu zakonitomu (mužu ili ženi). koji nije kriv, pristoji ne samo podpuno zadovoljenje, nego od časa kada je izrečen razpust pristoji mu i sve to, što mu u ugovorih ženitbenih obećano bijaše, ako bi preživio druga svojeg. Imovina, koja je bila podvržena zajednici dobara, dieli se isto kao poslje smrti; a strana nevina priuzdržava za slučaj smrti druge strane pravo proizlazeće od pogodbe nasljedovne. Pošto je ženitba razpuštena, razpušteni muž ili žena, ma i nebili on ili ona krivi razpustu tomu, nemože iskati nasljedovanja zakonitog (§§. 757.—759). (Gradj. zakon.)

Civilna ženitba.

Naputak vjernima u pogledu civilne ženitbe.

Prečastni ugarski biskupi izdali su svojim vjernima naputak u pogledu civilne ženitbe, koja je stupila u život 1. listopada 1895. Taj je naputak usvojio i naš prečastni ordinarijat, i poslao ga vjernima u Medjumurju, a u točnom prievodu iz magjarskoga glasi ovako:

U Kristu ljubljeni vjernici!

Dubokom boli srdaca naših obavješćujemo Vas, da će zakon o tako zvanoj gradjanskoj ženitbi 1. listopada o. g. stupiti u život. Prema tomu, mili naši u Kristu vjernici, u ženitbenih stvarih od tog dana i Vi ćete biti prisiljeni, da se na odredbe spomenutog zakona obazirete ali i strogo obdržavate crkvene zakone.

I Vi sami znadete, da smo najponizniju predstavku upravili bili svietlomu kralju, predstavku i na visoku vladu, i ondje, gdje smo imali pravo i dužnost govoriti — u zakonodavnoj kući — da smo takodjer živom riečju kazali:

da se ovaj zakon protivi nauku svete naše vjere;

da nam katolikom oduzimlje pravo, koje je kroz devet stoljeća bilo priznato i vršeno;

da je prikladan oslabiti nabožnost i s ovom spojenu ćudorednost;

da u pogibelj stavlja čistoću obitelji, koja je počam od svetog Stjepana do naših dana od koljena do koljena prenašala vjerske i domorodne krieposti predja.

Ali se nismo obratili samo na one, koji upravljaju sudbinom države, nego smo u našem pastirskom pismu pozvali i Vas, da vrućimi molitvami prosite od Svemogućega pomoć u stvari crkve i domovine.

Riečju, kao vrhovni pastiri i zakonodavci, kao vjernici i gradjani pokušali smo sve, da zapriečimo stvorenje toga zakona.

Ipak je božja providnost, koja je u svojih putovih nedokučiva, koja i iz zla znade izvesti dobro, dopustila, da se je uredba tako zvane gradjanske ženitbe i u našu domovinu uvela.

Nije li se to dogodilo možda za to, da taj zakon bude kamen kušnje za Vašu istinitu vjernost k vjeri i za Vašu nepokolebivu privrženost svetoj Materi Crkvi katoličkoj?

Jer ljubljeni u Kristu, kao što vježbanje u oružju jači vojnika, kao što rat rodi junaka: tako i vjernike Kristove

izkušavaju borbe, nevolje i pogibelji, i samo oni, koji sve do kraja uztraju u pravoj vjeri i u životu po toj vjeri, samo oni zadobivaju krunu pobjede, koju je Gospodin svim nam pripravio.

Da Vas dakle učvrstimo u vjernosti prema svetoj vjeri našoj i privrženosti k svetoj Materi Crkvi, da Vas očuvamo od zablude, u koju bi Vas novi zakon mogao zavesti: držimo za našu nadpastirsku dužnost, da Vam predložimo sliedeće:

Prvo: Što uči, i što Vam, svojim vjernikom, zapovieda sveta Mati Crkva glede ženitbe.

Drugo: Kako se imate ponašati prema novom zakonu.

Kada se u ovoj važnoj stvari poukom i naputkom obraćamo na Vas, ozbiljno Vas opominjemo i prosimo, da rieč našu na spas neumrlih duša Vaših iskrenim srcem i svetom pokornošću primite, uvjereni, da ju na Vas upravljamo uslied one težke odgovornosti, koju je Gospodin Isus Krist apostolom i njihovim nasliednikom, nama, naložio, da Vas našoj brigi povjerene vjernike naše usred svih promjenljivih okolnosti života putem svete vjere naše vodimo u život vječni.

I.

Kad mi Vama nauk svete Matere Crkve o ženitbi u kratko predlažemo, nemojte misliti, mili vjernici naši, da Vam mi možda danas, pod dojmom novog zakona, u tom pogledu nove nauke naviеštamo. Niti iz daleka.

Ono što je Isus Krist u punoći vremena naviеštao, što njegova kršćanska katolička sv. Mati Crkva nama predlaže za vjerovati, to mi naviеštamo Vama i danas.

Što uči dakle Crkva o ženitbi?

Uči prvo:

da je po odredbi Kristovoj medju kršćani samo ono ženitba, što je ujedno sakramenat; baš zato svaki drugi vez, koji nije kao sakramenat nastao, pak makar se sklopio i pred gradjanskom oblašću, nije podnipošto ženitba, i u

takovom vezu živiti nije drugo, nego griešno zajedničko življenje izvan ženitbe.

Prema tomu katolici niti u buduće ne će moći drugčije sklopiti pravu ženitbu, nego su ju sklapali naši otci, naime po zakonih svete Matere Crkve, pred nadležnim župnikom ili pred opunovlaštenim njegovim, u nazočnosti dvaju svjedoka.

Uči Crkva drugo:

da je valjano sklopljena prava ženitba nerazrješiva.

Prema tomu katolik tako dugo ne može sklopiti drugu ženitbu, dok mu je ženitbeni drug u životu.

Uči Crkva treće:

da katolik ne može sklopiti takovu ženitbu, kojoj kakova godj crkvena zapreka na putu stoji, ako ga Crkva od te zapreke ne oprosti.

Prema tomu kao što do sada, tako će i od sada katotički vjernik biti dužan naumljenu ženitbu najprije svojemu vlastitomu župniku prijaviti, da bude oprošten od zapreke, ako bi možda postojala kakova oprostiva zapreka, ako pak je zapreka takova, da Crkva od nje ne može oprostiti, onda se ženitba ne može sklopiti.

Ovo su katolička vjerska načela, kojih se Crkva niti radi obzira ljudskih, niti radi samovolje vlasti, niti radi čovječjeg zakona ne može odreći;

a ne bi se mogla odreći niti onda, ako bi za to kakvimgod progonom bila izvržena.

Istina je do duše, da je to na korist Crkvi, ako njezine zakone i država štuje, njihovo vršenje požuruje i zapovieda; ali obratno i država imade veliku korist odatle, ako vjernici odredbe svoje Crkve točno obdržavaju; jer je priznata istina, da je temelj sigurnosti državam u nabožnosti njihovih naroda.

Ako pak država na štetu svojih interesa Crkvu ostavi sebi samu, ili što je još gore ne obzirući se na njezine odredbe, otežčava vršenje njezinih zakona: šta može Crkva

drugo, nego da svjestna si svojega poslanstva ide onim putom, koji joj je naznačio njezin božanski utemeljitelj Isus Krist, glasno navieštajuć riečima apostola: »više se treba pokoravati Boga, nego ljudem.«

Tako je činila Crkva u prošlosti, tako će činiti i u buduće.

Znate, dragi vjernici naši, kakovim ljutim progonom su bili kršćani u početku izvrženi.

Ako su priznali, da su kršćani, ako su vršili svoje dužnosti prema Crkvi, u tamnicu su ih vucarili, pred divlje zvieri su ih bacali, ili su ih drugom kakovom težkom smrću ubijali.

Je li se za ovih progona uzdrmala vjernost kršćana prema njihovoj svetoj vjeri?

Nije se uzdrmala.

Je li prestala privrženost vjernika prema njihovoj Crkvi?

Nije prestala.

Dapače! Stotine tisuća i milijuni proliše svoju krv za Krista i Crkvu.

Ili je možda Crkva onda drugo naučala, i da olakša sudbinu svojim vjernikom, možda je prešutila takove nauke, koji se protive shvaćanju i zakonom države?

Pod nipošto!

O ženitbi je Crkva i usred progonstva naučala, da kršćanska ženitba nije takova, kao što je poganska, nego da je sakramenat, da je nerazrješiva, i da se njezini vjernici, koji hoće ženitbu sklopiti, imadu ženiti po njezinih zakonih.

Svjedoči to već sv. Ignacij, neposredni nasljednik sv. Petra apostola na Antiohijskoj biskupskoj stolici.

Budući naime ovaj apostolski mučenik vodjen u Rim, da ga ondje poradi vjere Isusove bace pred lavove, na tom putu — pod vojničkom stražom — napisa više listova, a u jednom od njih nalaže, da vjernici bez savjeta biskupova ne sklapaju ženitbe; očito za to, da biskup uzmogne pro-

suditi, da li dotičnici sklapaju ženitbu po zakonu katoličke Crkve.

Slično Athenagora, od poganskog mudraca kršćanin, u svom obranbenom spisu, koji je oko 175 godine poslie Krista za obranu kršćana upravio na tadanjeg rimskog cesara, odlučno izjavlja: »da kod nas kršćana svatko onu smatra i priznaje za svoju ženu, s kojom se oženio ne po državnom, nego po kršćanskom zakonu«.

Evo dakle, dragi vjernici, i u vrieme progonstva bila je sveta dužnost vjernikom, da ženitbu sklapaju po zakonih Crkve. I prvi su kršćani uzprkos progonom, koje su od strane države imali podnesti, savjestno vršili svoje dužnosti.

Vi ste potomki tih svetih predja; oduševljeni njihovim primjerom, i Vi ćete učiniti ono, što sveta Mati Crkva zapovieda, tim više, jer to možemo učiniti i kraj ovog novog kakogod uvredljivog zakona.

Evo dakle kamena kušnje, po kojem će se izkušati Vaša vjernost k vjeri, Vaša privrženost k Crkvi; na kojem će se iskušati: je ste li Vi plodne ili neplodne, suhe grane onoga iz malog zrna gorušičnog naraslog i po cielom svietu razgranjenog velikog drveta, koje je Gospodin sam zasadio i koje je zalievao svojom krvlju, i krvlju mučenika radi njega mučenih.

Poslie onoga, što je rečeno, velika bi bludnja bila, kad biste mislili, da je novi zakon Vaše dosadanje vjerske dužnosti glede ženitbe i u najmanjoj mjeri promienio ili preinačio, jer nauk i zakoni Crkve katoličke o ženitbi i uzprkos uvedenju tako zvane gradjanske ženitbe i od sada vežu Vašu savjest, i tih zakona niti u buduće ne ćete moći mimoići bez smrtnoga grieha. Ipak osim strogoga obdržavanja crkvenih zakona kod sklapanja ženitbe bit ćete prisiljeni vršiti i odredbe novog gradjanskog zakona, a to zato, da Vaš sveti vez, što ćete ga sklopiti u Crkvi, zadobije i pred državom gradjansko-pravne posljedice.

Kako je bilo do sada?

Do sada je država priznavala zakonitom ženitbom onu, koja je obdržavanjem zakona Crkve sklopljena, te je takovoj ženitbi podieljivala sve one posljedice, koje po gradjanskom pravu iz ženitbe iztiču.

Po novom zakonu država onu ženitbu, koja je pred licem Crkve sklopljena, sa svoje strane ne priznaje; ženitbene drugove smatra, kao da nisu ženitbeni drugovi; njihovu djecu ne drži za zakonitu djecu, a gradjansko-pravne posljedice ženitbe daje samo onim zaručnikom, koji izvrše u novom zakonu propisane formalnosti, glede kojih imadete se obratiti na svoje duhovne pastire za naputak.

Te formalnosti izvršuju naša katolička braća i u drugih državah, gdje je tako zvana gradjanska ženitba već prije uvedena. Bit ćete ih prisiljeni, ljubljeni u Kristu vjernici, i Vi izvršavati i to samo za to, da Vašoj ženitbi, koju ćete sklopiti pred licem Crkve, i pred državom pribavite gradjansko-pravne posljedice.

Pošto pako po svetoj našoj vjeri katolički zaručnici samo pred crkvom učinjenim očitovanjem svoje volje postanu pred Bogom i pred savješću pravi supruzi, one formalnosti, koje novi zakon zahtieva, ne smiju izvršiti s tom nakanom, da pred gradjanskim činovnikom sklope pravu kršćansku ženitbu, nego jedino s tom nakanom, da svojoj ženitbi, koju će po odredbi katoličke Crkve sklopiti, osiguraju gradjanska prava.

Udovoljivši tako zahtjevom novoga zakona, nikada nemojte zaboraviti na to, da izvršivši ovaj gradjanski čin niste još svojoj dužnosti kao katolici udovoljili, imenito imate prianjati za katoličku vjeru predja Vaših, otaca Vaših, po kojoj je ženitba sakramenat, i po kojoj kršćanski zaručnici postanu dielnici tog sakramenta samo tako, — kao što smo gore već spomenuli, — ako ženitbu sklope po propisih sv. Matere Crkve, ako naime svoju volju, da hoće jedan s drugim sklopiti ženitbu, svečano izjave pred nadležnim župnikom ili po njemu ovlaštenim svećenikom i barem pred dva svjedoka.

Uslied toga mi obvezujemo zaručnike u njihovoj savjesti, da prije nego li pred gradjanskim činovnikom započmu obavljati gradjanske čine, svoju nakanu, da hoće sklopiti ženitbu, imadu svakako prije prijaviti svomu dušobrižniku, da se uzmognu učiniti potrebite priprave za crkveno vjenčanje, i da se uzmognu odstraniti crkvene zapreke, koje bi možda postojale.

Ako je župnik priprave učinio te zaručnikom izjavio, da proti njihovu vjenčanju sa strane Crkve nema nikakove zapreke, onda, ali samo onda, mogu zaručnici otići k državnomu voditelju matica, i njemu prijaviti, da hoće ženitbu sklopiti.

Prosimo i opominjemo zaručnike, za ljubav Gospodina Isusa, da pošto su udovoljili zahtjevom gradjanskog zakona, ako je samo moguće još isti dan u Crkvi pred licem božjim sklope svoju ženitbu po propisu Crkve; ako bi pak budi s kojega god razloga bilo nemoguće isti dan ili možda više dana ići u crkvu, ne mogu se smatrati supruzima sve dotle, dok se crkveno ne vjenčaju, niti se smiju služiti pravima ženitbenih drugova.

Živi u nama to utješno ufanje, da ćete Vi svi, mili vjernici naši, ove naše nadpastirske naputke i opomene pripravnom pokornošću primiti i obdržavati. Ako bi se ipak našlo takovih katoličkih vjernika, (česa Bog občuvaj), koji bi se zadovoljili samo sa tako zvanom gradjanskom ženitbom, a poslie ove ne bi sklopili kršćansku ženitbu, takovim smo već sada prisiljeni izjaviti, da katolička Crkva njih za prave kršćanske supruge nikada ne će priznati; i jerbo takovi javno preziru zakone crkve i time prouzročuju sablazan, po sebi se razumije, da oni, kao javni griešnici, kraj njihovog trajnog neposluha i nastavljenja griešnog zajedničkog života, ne mogu biti odriešeni u sakramentu pokore, i tako se niti k svetoj pričesti ne mogu pripustiti; da se oni izključuju od vršenja pojedinih crkvenih prava kano kod krštenja, potvrde da ne mogu biti kumovi, kod

crkvenog vjenčanja da ne mogu biti svjedoci, da im se služba crkvenog starješine ne će moći povjeriti, a crkvenog pogreba da će samo onda dielnici postati, ako se istinito izmire s Bogom, i s očitimi znakovi pokajanja umru.

Napokon Vas upozorujemo na još jednu vrlo važnu okolnost.

Znate, da jedanput valjano sklopljena prava ženitba jest nerazriešiva; sam Gospodin Isus je rekao: Što je Bog svezao, čovjek ne razvezuje, a Vi kod oltara prisižete, da jedan drugoga sve do smrti ne ćete ostaviti.

Nerazriešivost ženitbe jest istina vjere, koju nijedan čovječji zakon ne može promieniti.

Može se ipak dogoditi, a i dogadja se gdjekad, da se i u pravoj ženitbi zajednički život medju supruzi pokaže nemogućim; u tom slučaju ih Crkva razstavlja, kako se običaje kazati od stola i postelje, ali oni po takovoj razstavi ne prestaju biti supruzi; dakle niti muž ne može uzeti drugu ženu, niti se žena može udati za drugoga muža sve dotle, dok jedan od njih ne umre.

Baš zato, ako bi taj žalostni slučaj nastao, da bi razstavnu molbu morali podnesti, i za buduće ostaje i Vašu savjest veže dužnost, da se na crkveni duhovni stol obratite i po sudu ovoga ravnate.

* * *

U Kristu ljubljeni vjernici!

Predložismo Vam nauk katoličke Crkve i Vaše dužnosti o ženitbi; kazasmo Vam, kako se imadete ponašati prema novom državnom zakonu, da naime osiguravši si Vaša zemaljska dobra prema zahtjevu gradjanskog zakona, onda pred Bogom i pred crkvom, i to samo ovdje, da sklopite pravu ženitbu.

Molimo Vas, da Vi, koji ste članovi sv. Matere Crkve, i u buduće idete vjenčati se k oltaru Gospodinovu, jer ćete samo onda izpuniti svoje katoličke dužnosti; a one dobre želje, kojimi običavaju roditelji, rodbina i dobri pri-

jatelji obsipavati vjenčane, samo se tako mogu izpuniti, ako ih prati blagoslov Crkve i Boga.

Opetujemo: ova nova državna uredba neka bude kamen kušnje, na kojem ćete dokazati, da ste pravi katolici, da ste braća Svetaca i ukućani Božji.

Milost Gospodina Isusa, ljubav Boga i zajedinstvo Duha Svetoga neka bude i neka ostane s Vama. Amen.

Dano u Budimpešti iz našeg vieća držanog dne 31. kolovoza i 1. rujna god. 1895.

Podpisi ugarskih biskupa.

Ovaj naputak prečastnih ugarskih biskupa njihovim vjernicima, usvajamo podpuno, i nalažemo našemu častnomu svećenstvu u Medjumurju, da ga ima vjernomu puku dne 29. rujna 1895. s predikaonice objaviti, češće prama potrebi svima il pojedinim ponavljati i tumačiti, i dakako u svemu ovršivati.

JURAJ v. r.
nadbiskup.

Na što treba da pazi svećenik, kad ugarski državljan sklapa kod nas ženitbu.

I.

1. Ne ima katolika na svietu, koji ne bi priznavao, da jedino crkvi pripada zakonodavna i sudska vlast u ženitbenim stvarima, te da je ona jedina prema tomu vlastna izdavati zakone i propise, do kojih stoji valjanost sklopljene ženitbe. Za zakonodavnu vlast izrekao je to sabor Trientski s riečima: »si quis dixerit, ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonii dirimentia: anathema sit« (ss. XXIV. c. 4. de sacram. matrim.), a isto se vidi i iz ove osudjene bludnje: »ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt« (syllabus n. 68.); a za sudsku vlast jasno je to iz rieči Trientskoga sabora: »si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos: anathema sit« (ss. XXIV. c. 12. de sacram. matrim.) kao što i iz osudjene bludnje: causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent« (sillabus n. 74.).

2. No crkva priznaje i državi pravo, da može izdavati propise i stavljati uvjete, pod kojima će podieljivati sklopljenoj ženitbi *gradjanske posljedice* ženitbe; priznaje joj nadalje pravo, da može uzkratiti te gradjanske posljedice ženitbe onima, koji ju sklope ne obdržavajući tih propisa; a priznaje napokon i to, da su vjernici dužni *u savjesti* obdržavati te propise, kad sklapaju ženitbu, samo ako se ti propisi ne protive ni Božjim i crkvenim zakonima o ženitbi, jer »sveta je dužnost kršćanina« veli Naputak u §. 69., »izkazivati državnoj vlasti onu pokornost, koju nas uči sam Gospodin po svojem apostolu. Tim točnije treba da vrše one zakone, koji se brižno skrbe za to, da se uzdrži ćudoredni red. Akoprem ne može država svojim naredbama zapriečiti, da se medju kršćanima sklopi valjana ženitba, *ipak nije dozvoljeno austrijskomu gradjanu zanemariti one propise, koje zakon austrijski propisuje o gradjanskim posljedicama ženitbe.*“ Ali ako bi država izdavala preko ove granice propise o ženitbi t. j. ako se ona ne bi zadovoljila time, da onima, koji bi sklopili ženitbu ne obdržavajući tih propisa uskrati samo gradjanske posljedice ženitbe, već ne bi ni priznavala njihove ženitbe: tad bi ona prekoračila granice svoje vlasti, a crkva ne bi mogla priznavati te zakone kao valjane, koji u savjesti obvezuju vjernike, da ih vrše.

3. Ovo je načelno stanovište katoličke crkve o ženitbi: a prema ovom stanovištu može svaki razabrati, što drži crkva o gradjanskoj ženitbi, i kako ona o njoj sudi. No budući da država, koja si protupravno prisvaja zakonodavnu vlast o ženitbi, ne samo da ne priznaje ženitbe svojih podanika i uskraćuje im gradjanske posljedice že-

nitbe, ako ju ne sklope po državnim zakonima, izdanim o ženitbi i u formi, koju ti zakoni propisuju, već ih još i kazni osjetljivim kaznama: to crkva, koja se brine ne samo za vječno, već i za vremenito dobro svojih vjernika, dozvoljava vjernicima, da se uklone neugodnostima i kaznama, i da im država priznade djecu rodjenu u ženitbi, kao zakonitu, da mogu i pred gradjanskim poglavarstvom udovoljiti državnim zakonom propisanoj formi, ali s tom nakanom, da izpune samo gradjanski obred, a ne da sklope ženitbu. S toga i opominje crkva vjernike neka nastoje, da čim prije sklope ženitbu u crkvi, a dotle neka živu odieljeni. (s. Poen. 5. siečnja 1866.)

4. U Ugarskoj, kao što je poznato, uveden je 1. listopada 1895. obvezatan gradjanski brak. U nas zakon, kojim se uvadja gradjanski brak, ne vriedi, niti se nas ne tiče neposredno, već samo posredno t. j. u toliko, u koliko ima i bit će ugarskih državljana, koji će kod nas sklapati ženitbe. Za ugarske pak državljane, koji sklapaju ženitbu u inozemstvu, odredjuje §. 110. ug. zak. članka XXXI. od g. 1894. o ženitbenom pravu ovo: ugarskoga državljana obvezuju, ako i u inozemstvu sklopi ženitbu §§. 14.—27. i 124. ovoga zakona«; i opet §. 109. istoga zakona: »Ako mužkarac ugarski državljan sklopi ženitbu s inozemkom bilo to u inozemstvu ili u Ugarskoj, imade se valjanost ženitbe, izuzamši dobu i sposobnost za čine, prosudjivati po ugarskim zakonima«, dočim §. 124. istoga zakona odredjuje i kaznu — zatvor do tri mjeseca i novčanu globu do 1000 kruna — proti onomu, koji znatice sklopi ženitbu protiv koje zapreke ili zabrane sadržane u XXXI. ug. zak. članku od g. 1894. o ženitbenom pravu. »Tko protiv koje u ovom zakonu odredjene zabrane ili zapreke znatice sklopi ženitbu, čini prekršaj i imade se kazniti zatvorom do tri mjeseca i novčanom globom do 1000 kruna, ako nije njegov čin takav, koji se imade strože kazniti«.

5. Budući dakle da državna vlast kazni i one ugarske državljane, koji u inozemstvu sklope ženitbu ne obdržavajući novoga ugarskoga zakona o ženitbenom pravu, a budući da navedeni naputak sv. Poenitenciarije u tom slučaju ne samo dozvoljava vjernicima, da se mogu pokoravati državnim zakonima, nego i opominje svećenstvo, neka ne vjenčaju lako onih, koji se ne mogu po državnom zakonu vjenčati: za to je i našemu svećenstvu nužno, da znade novi ugarski zakon o ženitbenom pravu, da odvrati kaznu od svojih vjernika: s toga ćemo najprije navesti ustanove novoga ugarskoga zakona, u koliko nam se to čini potrebno, a zatim ćemo dodati svoje opazke. *Prije ipak nego li to učinimo, upozorujemo čitatelja na to, da se je dušobrižniku u svakom slučaju prije osvjedočiti o tom, mogu li ugarski državljani, koji kane kod nas sklopiti ženitbu, po crkvenom pravu sklopiti valjanu i slobodnu ženitbu, a ako mogu, da mu je istom onda nastojati, da udovolje i državnom zakonu; dosljedno, ako bi se osvjedočio, da oni ne mogu po crkvenom pravu sklopiti valjane ženitbe, da on pri toj ženitbi ne bi mogao nikako sudjelovati.*

II.

XXXI. ug. zak. članak od g. 1894. o ženitbenom pravu.

II. Odjel.

Ženitbene zapreke.

§. 6. Osobe nesposobne da što čine, ne mogu sklopiti ženitbe.

Koje su osobe nesposobne za čine, to odredjuje §. 127. koji glasi:

§. 127. »Kad se ovaj zakon uporabljuje, pod nesposobnim osobama za čine imadu se razumievati:

a) koji još nisu 12 god. stari;

b) oni, koji su radi duševne bolesti ili iz drugoga uzroka lišeni razuma;

c) koji su na temelju §. 28. zak. članka XX.: 1877. točka *a)* pod kuratelom;

d) koji su predbježno pod kuratelom prema §. 1. zak. čl. VI.: 1885.;

e) nad kojima je produljena maloljetnost iz uzroka, koji se podudaraju s razlozima točke *a)* §. 28. zak. čl. XX.: 1877«.

§. 7. Osoba, koja nije razvijena, ne može sklopiti ženitbe. Mužkarac je razvijen, kad navrši 18. a žena, kad navrši 16. godinu.

Ministar pravosudja moža podieliti oprost.

§. 8. Maloljetnik ne može sklopiti ženitbe bez privole svoga zakonitoga zastupnika.

Za ženitbu maloljetnika izpod 20. god., ako njegov zakoniti zastupnik nije otac ili mati, zahtieva se takodjer privola oca ili matere, a ako nema roditelja, privola tutorstvene oblasti. Ako je djed maloljetnika njegov zakoniti zastupnik, onda ne treba, da se njegova privola odobri.

Ako zakoniti zastupnik ili otac ili mati ne privoli, njihovu privolu nadomješćuje privola tutorstvene oblasti.

§. 9. Privoliti (u ženitbu maloljetnika) vlastan je otac, ili ako nema otca, ili ako je diete nezakonito, mati.

Ako su roditelji rastavljeni od stola i postelje, ili ako je njihova ženitba razriešena, vlastna je obzirom na diete, za koje se oni skrbe, privoliti mati, a ako se imade smatrati kao da nema matere, onda otac.

Uzima se kao da nema roditelja onda, ako su roditelji trajno zapriečeni poradi kakove tjelesne ili duševne mane ili poradi odsutnosti, ili ako su riešeni otčinske vlasti ili štitničtva, osim ako su toga riešeni poradi uprave imutka.

Da li su roditelji zapriečeni odlučuje tutorstvena oblast. Dok nije posinovljenje prestalo, dotle nisu tjelesni roditelji vlastni privoliti u ženitbu posinovljenoga djeteta.

§. 10. Tutorstvena oblast ne odlučuje, a da ne sasluša maloljetnika i jedino se obazire na njegovu korist.

§. 11. Ženitbe ne mogu sklopiti:

a) srodnici u izpravnoj lozi;

b) braća i sestre;

c) brat ili sestra s naravnim potomcima brata ili sestre;

d) jedan ženitbeni drug sa srodnicima drugoga ženitbenoga druga u izpravnoj lozi i onda, ako je ženitba prestala ili je proglašena kao nevaljana.

Ne čini razlike, da li je tko zakonito ili nezakonito rodjen, kao što ni to, da li imadu braća i sestre oba roditelja ili samo jednoga zajedničkoga.

U slučaju točke *c)* može kralj podieliti oprost na predlog ministra pravosudja.

§. 12. Nove ženitbe ne može sklopiti onaj, čija prijašnja ženitba nije prestala ili nije proglašena, da je nevaljana.

Ako je njegova prijašnja ženitba nevaljana, tad vriede odredbe §. 21.; a ako je ženitbeni drug proglašen mrtav, onda §§. 73. i 74.

§. 13. Ženitbe ne mogu medju sobom sklopiti oni, od kojih je jedan u sporazumku s drugim radio o životu svoga vlastitoga ili drugoga ženitbenoga druga.

§. 14. Zabranjeno je onomu, da sklopi ženitbu, proti komu je poveden postupak, da mu se dade skrbnik (curator) s toga, što je umobolan ili gluhoniem, pa ga to prieči, da se ne može s njim ni znakovima sporazumiti, ako mu je

a) tutorstvena oblast postavila privremenoga skrbnika; ili ako je

b) proti njemu odredjen sekvestar; ili ako je

c) izrečeno osudom, koja još nije pravomoćna, da mu se ima dati skrbnik.

§. 15. Bez privole skrbnika zabranjeno je sklopiti ženitbu onomu, komu je dan skrbnik s toga, što je on slabouman ili što je gluhoniem, s kojim se može znakovima sporazumjeti.

Prema tomu imade se uporaviti zadnja alineja §. 8. i §. 10.

§. 16. Bez privole skrbnika zabranjeno je sklopiti ženitbu onomu maloljetniku, koji je navršio dvadesetu godinu, i onda ako je u nju privolio zakoniti zastupnik.

Prema tomu imade se uporaviti zadnja alineja §. 8. i §§. 9. i 10.

§. 17. Ženitba je zabranjena medju bratićima i sestrićima. Srodstvo valja prosudjivati po §. 11. Ministar pravosudja može podieliti oprost.

§. 18. Dok posinovljenje traje, zabranjeno je ženitbu sklopiti:

a) medju poočimom i posinkom, kao što i medju bivšim ženitbenim drugom njegovim, isto tako medju posinkom i bivšim ženitbenim drugom poočimovim;

b) isto tako medju potomcima posinkovim i medju bivšim ženitbenim drugom, poočimovim.

Ne čini razlike da li je rodjenje zakonito ili nezakonito.

Ne treba se obazirati na ženitbu, koja je prije posinovljenja prestala i proglašena kao nevaljana.

U slučaju točke *b)* može ministar pravosudja podieliti oprost.

Na koju se vrst posinovljenja treba obazirati, o tome odredjuje §. 131. ovo: »Kad se uporabljuje ovaj zakon, ne treba se obazirati na ono posinovljenje, pri kojemu si je naravni otac pridržao očinsku vlast ili naravna mati štitničtvo.«.

§. 19. Dok štitničtvo traje zabranjena je ženitba medju štitnikom kao što i medju njegovim potomcima i siročetom (Mündel).

§. 20. Ženitba je zabranjena medju onima, kojima je to zabranjeno radi preljuba s osudom, s kojom se dozvoljava razstava od stola i postelje.

Kralj može na predlog ministra pravosudja podieliti prost.

§. 21. Ženitba je zabranjena, dok nije prestala prijašnja nevaljala ženitba ili nije proglašena, da je nevaljana.

§. 22. Kad je jedan ženitbeni drug proglašen mrtvim, zabranjeno je sklopiti ženitbu, ako drugi ženitbeni drug ili onaj, s kojim on hoće sklopiti ženitbu, znade, ili ako je dokazano, da je onaj ženitbeni drug, koji je proglašen mrtvim, preživio onaj dan, kad bi imao bio umrieti.

§. 23. Ženitbeni drug ne smije sklopiti ženitbe s onim, koji je bio osudjen, da je ubio ili umorio drugoga ženitbenoga druga ili da je pri tom sudjelovao, ma i ne bila osuda još pravomoćna.

Kralj može na predlog ministra pravosudja podieliti oprost.

§. 24. Zabranjeno je supruzi sklopiti novu ženitbu prije nego je prošlo deset mjeseci odkako je prva ženitba prestala ili je bila proglašena da nije bila valjana.

Ova zabrana prestaje, ako je žena u to rodila.

Ova se zabrana ne proteže na slučaj, ako je ženitba bila proglašena kao da ne valja po §. 54. točki *c)*.[1]).

Ministar pravosudja može podieliti oprost.

§. 25. Bez dozvole crkvene oblasti zabranjeno je sklopiti ženitbu onomu, koji radi crkvenog reda ili zavjeta ne može sklopiti ženitbe po pravu one crkve, kojoj pripada.

§. 26. Zabranjeno je sklopiti ženitbu bez dozvole, kad je ona potrebna u smislu obrambenoga zakona.

§. 27. Zabranjeno je sklopiti ženitbu bez redovitoga proglašenja.

Upravna oblast može dati oprost.

---

[1]) Točka *c)* §. 54. glasi: „Ako je jedan ženitbeni drug već u vrieme, kad se je sklapala ženitba, bio trajno nesposoban da udovoljava ženitbenim dužnostima, a drugi ženitbeni drug toga nije znao, niti je to mogao iz prilika naslućivati.

III.

O navješćivanju pak ženitbe odredjuje XXXIII. ug. zakona čl. od g. 1894. o državnim maticama ovo:

§. 46. Ženitba se imade naviestiti u onoj obćini, u kojoj imadu oni, koji kane ženitbu sklopiti, pravo prebivalište.

Ako imadu više različitih pravih prebivališta, imade se ženitba naviestiti u svakom prebivalištu.

Ako u mjestu pravoga prebivališta ne stanuje još tri mjeseca, imade se ženitba naviestiti i u onom mjestu, gdje su neposredno prije toga imali pravo prebivalište.

§. 47. Ako oni, koji žele sklopiti ženitbu, nemaju pravoga prebivališta, tad valja ženitbu naviestiti u onoj obćini, u kojoj borave, a ako se u njoj ne nalaze još tri mjeseca, tada i tamo, gdje su u posliednje vrieme tri mjeseca boravili. Ako se ne može ustanoviti, gdje su u posliednje vrieme tri mjeseca boravili, tad se ima njihova ženitba naviestiti ondje, gdje su obćinari ili u njihovom rodnom mjestu.

§. 48. Naviešćivanje ženitbe odredjuje onaj voditelj matica, koji je vlastan prisustvovati, kad se ženitba sklapa (§. 32. zak. čl. o ženitbenom pravu[1]). Ako su dva voditelja matica vlasna odrediti navješćivanje ženitbe, mogu oni, koji kane sklopiti ženitbu, medju njima birati.

§. 49. Ako ugarski državljan sklapa ženitbu u inozemstvu pred inozemnom oblašću, tad u Ugarskoj odredjuje naviešćivanje ženitbe onaj voditelj matica, komu to pravo pripada po §. 46. i 47.

U slučajevima, kad se ne može ustanoviti, koji je voditelj matica prema §§. 46. i 47. nadležan naviešćivati ženitbu, može ženitbu naviestiti, dotično odrediti, da se naviesti, voditelj matica u nutarnjem gradu u Budimpešti, i ženitba se naviesti time, što se jedan put uvrsti u službene novine.

---

[1]) §. 32. glasi: „Ženitba se ima redovito sklopiti pred onim voditeljem matica, u čijem kotaru imadu obojica ili jedan od njih svoje pravo prebivalište, ili ako nemaju prebivališta, gdje borave.“

§. 50. Naviešćivanje ženitbe može se samo onda narediti, ako stranke dokažu pred voditeljem matica, da je udovoljeno zahtievima zakona, da se može ženitba sklopiti.

Zaručnici dužni su naročito pokazati svoj rodni list, iskazati se, da su privolili zakoniti zastupnik i roditelji, da mogu ženitbu sklopiti, dotično da je privolu odobrila tutorstvena oblast ili ju dala (§. 8. zakona o ženitbenom pravu), nadalje (dužni su) prinesti javne isprave, s kojima se posvjedočava, da je prijašnja ženitba prestala ili proglašena kao nevaljana ili da je ženitbeni drug proglašen mrtvim (§. 12. 21. zakonu o ženitbenom pravu), dozvolu crkvene oblasti (§. 25. zakona o ženitbenom pravu), kao što i potrebnu u smislu zakona o obranbenoj sili privolu (§. 26. zakona o ženitbenom pravu), a ako se ženitbena privola ne daje, dok se ne položi jamčevina, i ispravu o položenoj jamčevini.

Izvadak iz matice, koji se daje, kad tko kani sklopiti ženitbu, izjava o privoli, tutorstveno odobrenje i podnesena molbenica, da se to dobije, kao što i sastavljeni zapisnik prosti su od biljege. Ako voditelj matice ove činjenice neposredno znade ili se pred njim vjerodostojno dokažu, može on strankama oprostiti, da im ne treba doprinesti isprava — izuzima se u §§. 25. i 26. o ženitbenom pravu spomenuta privola, kao što i izprava o položenoj vojnoj jamčevini — u slučaju potrebe može one, koji kane ženitbu sklopiti, zapriseći.

§. 53. Ako je mjesto, gdje treba ženitbu naviestiti (§§. 46. 47.) izvan područja, gdje ovaj zakon vriedi, imade se ženitba na trošak moliteljev naviestiti u novinama, koje izlaze u onom mjestu ili u njegovoj blizini.

§. 55. Ženitba se smije sklopiti tri dana poslie kako je zadnji dan navieštena.

Ako je ženitba navieštena u novinama, (§§. 49. 53.) imade se četrnaesti dan iza oglašenja smatrati kao zadnji dan navieštaja.

Ako je navještaj na više mjesta izvješen, ili u više novina u razne dane oglašen; rok se broji od dana zadnjega navještaja.

§. 56. Navještaj treba ponoviti, ako se ženitba za godinu dana, računajući od zadnjega dana navještaja, ne sklopi.

§. 57. Oprost od naviešćivanja može dati prvi činovnik municipija.

Oprost od naviešćivanja može se samo onda dati, ako oni, koji kane sklopiti ženitbu, izjave glavom, usmeno ili u uvjerovljenoj ispravi, da ne postoji medju njima, u koliko oni znadu, nikakova ženitbena zapreka.

O usmenoj izjavi imade se sastaviti zapisnik.

Ako prvi činovnik municipija uskrati oprost, mogu oni koji kane sklopiti ženitbu, zamoliti oprost u ministra nutarnjih posala.

Oprost ne vriedi, ako se ženitba ne sklopi za godinu dana, računajući od dana, kad je podieljen oprost.

§. 59. Kad želi ugarski državljan sklopiti ženitbu u inozemstvu pred inozemnom oblašću, tad ministar pravosudja izdaje ispravu na temelju izdane svjedočbe od voditelja matica, da je ženitba navieštena, ili da je dan oprost od navještaja, da po zakonima njegove domovine ne prieči ženitbe nikakova zapreka.

§. 62. Navještaj ženitbe — biva besplatno.

§. 113. Ženitba ugarskoga državljana, koju kani u inozemstvu sklopiti, imade se i u Ugarskoj naviestiti.

* * *

NB. Mi smo naveli samo one paragrafe, a katkada — no veoma rietko — samo onu alineju paragrafa, koja imade za nas praktičnu vriednost.

IV.

1. Kao što se vidi iz navedenih paragrafa, i ugarski zak. članak XXXI. od g. 1894. o ženitbenom pravu razlikuje ženitbene zapreke i ženitbene zabrane; one se označuje s riečima: ženitba se *ne može* sklopiti, ove pak s riječima: ženitba je *zabranjena* ili ženitba se *ne smije* sklopiti.

2. Ženitbene zapreke po ovom zakonu jesu ove:

1. bezumlje (§. 6.),
2. nedoraslost (§. 7.),
3. maloljetnost (§. 8.),
4. srodstvo (§. 11.),
5. javna ćudorednost (§. 11. d),
6. ženitbeni vez (§. 12.),
7. zločin (§. 13.),

3. Ženitbene pak zabrane jesu ove:

1. duševna bolest (§. 14.),
2. gluhoniemost (ibid.),
3. privola kuratorova (§. 15.),
4. roditeljska privola (§. 16.),
5. srodstvo pobočne loze 2. stupanj (§. 17.),
6. posinovljenje (§. 18.),
7. štitništvo (§. 19.),
8. preljub (§. 20.),
9. nevaljana ženitba (21.),
10. proglašenje smrti, kad je onaj, koji je proglašen mrtvim, preživio onaj dan, kad bi bio imao umrieti (§. 22.),
11. zločin (§. 23.
12. udovički rok (§. 24.)
13. sv. red (§. 25.)
14. svečani zavjet (ibid.),
15. vojnički stalež (§. 26.),
16. naviešćivanje ženitbe (§. 27.)

4. *Ženitbene zapreke*, koje nabraja ugarski zak. član. XXXI. od g. 1894. o ženitbenom pravu, većim su dielom iste, koje navadja i katoličko crkveno pravo, akoprem su neke n. pr. tazbina izpuštene, a neke opet kao n. pr. maloljetnost, dodane. No i one ženitbene zapreke, koje su uzete iz crkvenog ženitbenog prava, ne slažu se s crkvenim zaprekama, kao što ćemo to kod pojedinih pokazati.

a) Bezumlje. I crkveni zakon proglasuje nesposobnima, da sklope ženitbu oni, koji se ne mogu pravno obvezati ili s toga, što nemaju *zdrava razuma* ili što nisu *pri sebi,* i u tom se slaže ugarski gradjanski zakon s crkvenim pravom. Razlikuje se pak u tom, što k onima, koji se ne mogu pravno obvezati, dosljedno ni sklopiti ženitbe, osim lišenih s koga god uzroka razuma, pribraja još ove: *α)* koji još niesu 12 god. stari, *β)* koji su ili definitivno ili samo predbježno stavljeni pod kuratelu i *γ)* napokon one, nad kojima je produljena maloljetnost.

b) Nedoraslost. Po ugarskom državnom zakonu doraste muškarac, kad navrši osamnaestu, a žena, kad navrši šesnaestu godinu — po tom se ova zapreka razlikuje od crkvene zapreke nedoraslosti time, što po obćem crkvenom zakonu prije dorastu i muškarac i žena (muškarac s 14, a žena s 12 godina).

c) Maloljetnost. Crkveno pravo ne samo da ne priznaje, da je nevaljana ženitba, koju sklope maloljetnici bez privole svojih roditelja, nego i udara anathemom one, koji bi to tvrdili. »Jure damnandi sunt illi«, veli sabor Tridentski (ss. XXIV. c. 1. de ref. matrim.), »ut eos. s. synodus anathemate damnat — qui falso affirmant, matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse«. Prema tomu je dakle ova zapreka *nova.*

Tko treba da privoli, da uzmogne maloljetnik sklopiti ženitbu, to propisuju §§. 8. i 9 novoga zakona, koje ne ćemo ponavljati, već samo spominjemo, da se može netko proglasiti punoljetnim i prije nego navrši 24 godine, dosljedno, da mu onda ne treba ničije privole, da može sklopiti ženitbu. To biva 1. kad koga tutorstvena oblast proglasi punoljetnim, ili je tko proglašen punoljetnim s odobrenjem tutorstvene oblasti, izuzamši, ako je netko proglašen punoljetnim time, što mu je, pošto je dosegao 18 godina, otac, dotično štitnik uz privolu tutorstvene oblasti, dozvolio, da tjera samostalan obrt; 2. kad ženska osoba postaje punoljetna, jer je sklopila ženitbu.

d) Naravno srodstvo. Gradjanska ženitbena zapreka naravnoga srodstva razlikuje se od crkvene zapreke time, što se crkvena zapreka dalje proteže u pobočnoj lozi. Dočim je naime po novom ugarskom gradjanskom zakonu naravno srodstvo ženitbena zapreka 1. u ispravnoj lozi in infinitum, 2. u pobočnoj lozi samo u prvom stupnju i u drugom tangente primum, po crkvenom je pravu naravno srodstvo u pobočnoj lozi ženitbena zapreka do četvrtoga koljena uključivo. Kod ženitbene zapreke naravnoga srodstva svećeniku je gledati samo na crkveni zakon, jer udovoljivši crkvenomu zakonu, udovoljeno je i gradjanskomu, koji manje traži.

e) Za ženitbenu zapreku o kojoj govori točka *d)* §.a 11. ne znaš pravo, kako da nazoveš: ja sam ju nazvao *javna ćudorednost,* ako prem bi mogla biti i *tazbina,* u onom naime slučaju ako je ženitba izvršena.

Nu nazvali mi ovu zapreku kojim god imenom, nikako ne odgovara crkvenoj zapreki ni javne ćudorednosti ni tazbine, već je *neka nova vrst zapreke,* koja prieči, po novom gradjanskom ugarskom zakonu ženitbu medju jednim ženitbenim drugom i srodnicima drugoga ženitbenoga druga samo u ispravnoj lozi i to in infinitum.

f) Ženitbeni vez. Ova zapreka novoga ugarskoga zakona kao da se na oko slaže s crkvenom zaprekom ženitbenoga veza, jer i crkva uči, da se ne može sklopiti nova ženitba dok prijašnja ženitba nije ili prestala ili dok nije proglašena kao nevaljana: ali je ipak golema razlika izmedju gradjanske ove zapreke ženitbenoga veza i crkvene zapreke, a ta se razlika zrcali u tumačenju rieči »dok nije prijašnja ženitba prestala.« Po nauci naime crkve, prijašnja valjana i izvršena ženitba prestaje samo smrću ženitbenoga druga, dočim po novom ugarskom zakonu može prijašnja ženitba prestati, ako ju sudac razrieši t. j. ženitba po tom zakonu nije nerazriešiva.

Razumije se samo sobom, da se je svećeniku držati

*

crkvene nauke, te da on po tom ne bi mogao vjenčati onoga, koji je sklopio valjanu ženitbu i čiji ženitbeni drug još živi, pa ma svjetski sudac i sto put njegovu ženitbu razriešio i proglasio, da je njegova prva ženitba prestala.

g) Zločin kao ženitbena zapreka kao da se podudara s crkvenom ženitbenom zaprekom zločina, ali je ipak razlika u tom, što se iz štilizacije ovoga paragrafa ne vidi, da li nastaje zapreka zločina i onda, kad su krivci istina radili o životu ženitbenoga druga ali *bez uspjeha,* i kad su radili iz druge namjere, a ne da sklope medju sobom ženitbu, kao što to zahtieva crkveno pravo.

5. *Ženitbene zabrane,* koje postavlja novi ugarski zakon o ženitbenom pravu, pravi se ričet. Imade tu zabrana, koje su po crkvenom pravu ženitbene zapreke, zatim ih imade, koje su i dosada bile po našem gradjanskom pravu ženitbene zabrane, nadalje zabrana, koju i crkveno pravo priznaje kao zabranu, i napokon sasma na novo uvedene zabrane: pa onda reci tko, da to nije ričet!

Mi ćemo najprije navesti one zabrane novoga ugarskoga zakona o ženitbenom pravu, koje su po crkvenom pravu ženitbene zapreke, a zatim ćemo preći na druge.

A) Ženitbene zabrane, koje crkveno pravo označuje kao ženitbene zapreke, jesu ove:

a) duševna bolest, i

b) gluhoniemost.

Stilizacija ovoga paragrafa malo je čudna, jer duševnu bolest i gluhoniemost, kad se gluhoniemi ne može ni sa znacima s drugim sporazumiti, proglasuje samo onda ženitbenom zabranom, ako im je dan ili skrbnik, ili ako su stavljeni pod sekvestar, dočim narav same stvari zahtieva, da se umobolnik, dakle čovjek, koji ne može izjaviti svoje privole i koji se nemože ni na što pravno obvezati, a isto vriedi i za gluhoniema, s kojim se nemože ni sa znacima sporazumjeti, u svakom slučaju isključi od sklapanja ženitbe ili mu bio dan skrbnik ili ne.

c) Privola kuratorova kod slaboumnih. O tomu vriedi isto, što smo rekli za točku *a)* i *b),* jer ako je tko u toliko slabouman, da se ne može pravno obvezati i privoliti u ženitbu, onda ne pomaže ni privola kuratorova, on jest i ostaje nesposoban, da sklopi ženitbu.

d) Drugi stupanj srodstva pobočne loze. Kod ove zapreke dosta je upozoriti na propis sabora Trientskoga, po kojem ne mogu rodjaci u pobočnoj lozi sklopiti valjane ženitbe do četvrtog koljena uključivo.

e) Posinovljenje. Ženitbena zabrana posinovljenja odgovara skoro sasma ovoj crkvenoj zapreki, no pošto je ova zapreka za praksu skoro od nikakove važnosti, ne ćemo o njoj govoriti.

f) Sveti red,

g) svečani zavjet.

Kako je s ovima zaprekama bilo u Ugarskoj do sada, tako će biti i od sada; t. j. država će priznavati ženitbe apostaziranih svećenika i redovnika kao valjane, što je činila i do sada.

Upozorujemo samo na logičnu nedosljednost §. 25. Priznaje se naime na kraju toga paragrafa, da imade crkvâ, po čijem je pravu sv. red i svečani zavjet ženitbena zapreka, te da svećenici resp. redovnici po tom pravu *ne mogu* sklopiti *valjane* ženitbe, pa ipak se traži od crkvene oblasti, da ona nekomu, *koji nemože sklopiti ženitbe, dozvoli da ju uzmogne sklopiti;* a ako tko bez dozvole crkvene oblasti sklopi ženitbu, koji po pravu one crkve, kojoj pripada, *nemože sklopiti valjane ženitbe,* onda ju država priznaje *kao valjanu.*

Ove zabrane ugarskoga zakona imade svećenik smatrati kao ženitbene zapreke, što i jesu po crkvenom pravu, dosljedno ne bi mogao svećenik crkveno vjenčati one, kojim ženitbu prieči koja od navedenih ženitbenih zapreka, osim ako su od nje dobili oprost od crkvene oblasti. Mimogredce spominjemo, da je pogibelj, da će tko sklopiti gradjanski brak, ako mu se ne dade oprost od ženitbene zapreke, dostatan kanonski uzrok, da

mu se podieli oprost od ženitbene zapreke, dakako onda, ako je zapreka oprostljiva.

B) *Ženitbene zabrane, koje su i do sada po gradjanskom pravu kod nas bile ženitbene zabrane.*

a) Preljub. Sâm preljub — i u tom se razlikuje od crkvene ženitbene zapreke — tvori ko što i do sada gradjansku ženitbenu zabranu, ali se za to hoće, da je s osudom s kojom se dozvoljava rastava od stola i postelje, preljubnicima zabranjeno sklopiti ženitbu.

b) Udovički rok. Udovica smije se udati istom poslije deset mjeseci, od kako je prestala njezina ženitba ili je proglašena kao nevaljana.

Izuzima se, ako je udovica u to vrieme porodila ili je bila njezina ženitba proglašena kao nevaljana radi suprugove nemoći.

c) Dozvola vojničke oblasti. U tom obziru ostaju dosadanji propisi valjani.

C) Ženitbena zabrana, koju i crkveno pravo priznaje kao zabranu, jest:

navješćivanje ženitbe.

D) *Na novo uvedene ženitbene zabrane.*

a) Privola kuratorova kod gluhoniemih, s kojima se je moći sa znacima sporazumjeti.

b) Roditeljska privola kod maloljetnika, koji su prekoračili dvadesetu godinu i onda, ako je u ženitbu privolio zakoniti zastupnik.

c) Štitništvo, po čemu je zabranjena ženitba medju štitnikom, njegovim potomcima i medju siročetom.

d) Kad je ženitba nevaljana ne smije se sklopiti nova ženitba, dok nije nevaljana ženitba prestala ili je proglašena kao nevaljana.

e) Kod proglašenja smrti ne smije ženitbeni drug onoga, koji je proglašen mrtvim, kao što i onaj, s kojim se kani oženiti, sklopiti ženitbe, ako oni znadu, ili ako je dokazano, da je proglašen mrtvim preživio onaj dan kad bi bio imao umrieti.

f) Zločin. Onaj, koji je osudjen, ma i osuda ne bila još pravomoćna, da je koga ubio ili umorio ili da je pri tom sudjelovao, ne smije s njegovim ženidbenim drugom sklopiti ženitbe.

V.

Naputak ministra pravosudja odredjuje, kada i gdje se imade ženitba ugarskoga državljana, koju sklopi u inozemstvu, upisati u ugarske gradjanske matice.

§. 88. toga naputka glasi: »ženitba ugarskoga državljana, koja ne bijaše sklopljena pred diplomatskim zastupnikom, konzulom austro-ugarske monarhije ili njegovim zastupnikom, imade se upisati i u domovinske matice.

Upisati ženitbu vlastan je onaj voditelj matica, u čijem kotaru stanuje suprug, ili ako nema prebivališta, gde je obćinski pripadnik.

Ženitba se upisuje — na temelju izvatka iz inozemne matice, koji interesirana stranka doprinese.

VI.

Nastaje napokon praktično pitanje, da li se je svećeniku u svakom slučaju, kad ugarski državljan sklapa ženitbu kod nas obazirati na novi ugarski zakon o ženitbenom pravu i nastojati, da mu se udovolji ili ne? Na to pitanje odgovara nam najbolje već spomenuti naputak sv. Penitenciarije, u kojem se čita ovo: »Quamvis autem verum fidelium matrimonium tum solum contrahatur, quum vir et mulier impedimentorum expertes mutuum consensum patefaciunt coram parocho et testibus — atque ita contractum matrimonium omnem suum valorem obtineat, nec opus sit, ut a civili potestate ratum habeatur aut confirmetur: *attamen ad vexationes poenasque vitandas, et ob prolis bonum, quae alioquin a laica potestate ut legitima nequaquam haberetur,* tum etiam ad polygamiae periculum avertendum, opportunum et expedire videtur, ut iidem fideles, postquam matrimonium legitime contraxerint coram Ecclesia, se sistant actum lege decretum executuri, ea tamen intentione — ut sistendo se

gubernii officiali nil aliud faciant, quam ut civilem ceremoniam exequantur.

Iisdem de causis, *nequaquam vero ut infaustae legis executioni cooperentur*, parochi ad matrimonii celebrationem coram Ecclesia eos fideles, qui, quoniam lege arcentur, ad civilem actum dein non admitterentur, ac proinde non haberentur ut legitimi conjuges, non ita facile ac promiscue admittant.»

Dozvoljava sv. Penitenciarija vjernicima, da mogu udovoljiti gradjanskom zakonu o civilnom braku »ad vexationes poenasque vitandas, et ob prolis bonum, quae alioquin a laica potestate ut legitima nequaquam haberetur, — *nequaquam vero ut infaustae legis executioni cooperentur*«: gdje dakle ne postoje ovi uzroci, radi kojih se dozvoljava vjernicima obdržavanje gradjanskoga zakona o civilnom braku, ondje mu vjernici *nesmiju* udovoljiti, quia infaustae legis executioni cooperarentur.

U ostalom ako tko dvoji, dali opstoje uzroci, radi kojih se dozvoljava vjernicima, da mogu udovoljiti gradjanskom zakonu o civilnom braku: neka se obrati na svoj Ordinarijat, koji će mu u svakom pojedinom slučaju dati shodan naputak.

VII.

1. Da se dotaknemo još i ovoga pitanja prije nego li završimo, što je činiti svećeniku, ako bi se doselili k nam ugarski državljani, koji su u Ugarskoj samo na gradjansku sklopili ženitbu, a nijesu u crkvi vjenčani, pa ipak živu kao supruzi?

Svećeniku je dužnost nastojati, da ih nagovori, da sklope u crkvi valjanu ženitbu te će im on pri tom ići na ruku, da dobiju oprost od crkvene ženitbene zapreke ili zabrane, ako im koja prieči ili brani ženitbu. Ako ne uspije umah, neka ne klone duhom, već neka podvostručenim marom nastoji, da ih nagovori, da učine kraj griešnom svojem stanju. Bude li mu sav trud uzaludan, neka ih ljubazno ali i ozbiljno, kao što to dolikuje dušobrižniku,

opomene, da ih kao javne griešnike neće moći u ispoviesti odriešiti niti im dozvoliti, da primu presv. oltarni sakramenat, isto tako da ne će moći dozvoliti, da kumuju na sv. krstu i potvrdi ili da budu svjedoci kod vjenčanja; da se ženi iza poroda ima uskratiti blagoslov rodilje, a ako umru neokajani, da im se imade uskratiti i crkveni pogreb.

Ako bi jedan od supruga bio sklon da sklopi u crkvi ženitbu, a drugi bi se tomu protivio, imade se stvar prijaviti Ordinarijatu i čekati na njegov naputak.

2. Ako bi oni ugarski državljani, koji stanuju kod nas i koji su crkveno vjenčani, htjeli da se u Ugarskoj na temelju gradjanskoga zakona njihova ženitba razrieši ili da se rastave od stola i postelje, imade ih dušobrižnik podučiti da gradjanski zakon ne može ukinuti pravo crkve, da ona jedina može suditi o ženitbenim stvarima: s toga da su vjernici u savjesti dužni obratiti se na nju u tim pitanjima i pokoriti se njezinomu sudu. Ako bi usprkos tomu tko dao po gradjanskomu sudu svoju ženitbu razriešiti i sklopio pred istim sudom novu ženitbu, imade se stvar prijaviti Ordinarijatu, da on uzmogne shodna odrediti i prema potrebi dotičnika izobćiti.

Ovakav je naputak dao ugarski episkopat svomu svećenstvu za te slučaje, s toga smo ga i mi amo jednostavno prenesli.

Dr. F. Belaj.

Na što treba da pazi dušobrižnik, kad ugarski državljan sklapa kod nas mješovitu ženitbu.

Katolička crkva dopušta mješovite ženidbe samo onda ako nekatolička stranka, kada i gdje je to potrebno, pismeno obeća, da će se sva djeca rodjena u mješovitoj ženitbi, odgajati u katoličkoj vjeri; u protivnom pak slučaju zabranjuje ona svojim svećenicima aktivno sudjelovati pri sklapanju mješovite ženitbe.

I novi ugarski zakon o ženitbenom pravu dozvoljava

supruzima, da se mogu prije vjenčanja sporazumiti, u kojoj će vjeri odgajati svoju buduću djecu, samo što propisuje neke formalnosti, kojih se je držati pri sklapanju takova ugovora, da ga država priznade obvezatnim za stranke; s toga smo odlučili saobćiti našemu svećenstvu tako ustanove zakona, kao što i naredbu ugarskih ministara o vjeroizpoviesti djece, da bude znalo kako mu je postupati, ako bi koji ugarski državljan htio kod nas sklopiti mješovitu ženitbu, da osigura odgoj sve djece u katoličkoj vjeri.

I.

Ug. zak. čl. XXXII. od godine 1894. o vjeroizpovjesti djece.

§. 1. Supruzi, koji pripadaju kojoj primljenoj ili zakonom priznanoj vjeroizpovjesti, mogu se prije vjenčanja jedan put za svagda dogovoriti, hoće li njihova sva djeca sliediti vjeru očevu ili materinu dotično u njoj biti odgojena.

Ovaj dogovor bit će samo onda valjan, ako bude sklopljen pred kr. bilježnikom, kr. kotarskim sucem, načelnikom ili velikim sucem (Oberstuhlrichter), *i ako se budu pri tom obdržavale propisane formalnosti.*

O sklopljenom dogovoru pred kr. bilježnikom imade se sastaviti javna isprava. Formalnosti, koje se imadu obdržavati, kad se ovaj dogovor sklopi pred drugim oblastima, kao što i postupak, kako da se ovaj dogovor vodi u maticama u očevidu, odredit će ministar za bogoštovje i nastavu, ministar pravosudja i ministar nutarnjih posala.

§. 2. U pomanjkanju dogovora u §. 1. spomenutoga, dječaci su vjere očeve, a djevojke vjere materine, dotično imadu se u toj vjeri odgojiti, u koliko ta vjera spada medju primljene ili zakonom priznane vjeroizpovjesti.

§. 3. U § 1. spomenuti dogovor može se kasnije samo onda promieniti, ako jedan od supruga, kad su supruzi razne vjeroizpovjesti, primi vjeru drugoga supruga, tako da ženitba postane ženitba jedne te iste vjeroispovjesti.

U ovom slučaju može se dogovor pod istim formalnostima ali samo tako promieniti, da će sva djeca, koja će se roditi, kao što i ona, koja još nisu navršila sedmu godinu, sliediti zajedničku vjeru svojih roditelja i da će u njoj biti odgojena, djeca pak, koja su sedmu godinu već navršila, ali još nisu dosegla dobe propisane u §. 2. zak. čl. LIII. 1868. mogu preći propisanim u §§. 3—8. načinom spomenutoga zak. članka na vjeru svojih roditelja ali samo s privolom tutorstvene oblasti.

NB. Spomenuti paragrafi zak. čl. LIII. od g. 1868. glase ovako:

§. 2. Prieći (na drugu vjeru) može onaj, koji je već navršio 18. god. dobe svoje. Žene ipak, pošto su se udale, mogu prieći, makar i nisu još ove dobe dosegle.

§. 3. Onaj, koji želi prieći, bio on član koje mu drago crkve, imade u prisutnosti dvojice svjedoka koje on sam izabere, svoju nakanu prijaviti dušobrižniku svoje crkvene obćine.

Poslije četrnaest dana a najdulje prije nego prodje trideset dana imade on opet u prisutnosti iste dvojice, ili druge dvojice svjedoka koje sam izabere, izjaviti dušobrižniku svoje crkvene obćine, da ostaje kod svoje nakane prieći na drugu vjeru.

§. 4. Onaj, koji kani prieći, tražit će tako o prvoj, kao što i o drugoj prijavi od onoga dušobrižnika, kojemu je prijavio svoju nakanu prieći, svaki put posebnu nebiljegovanu svjedočbu.

§. 5. Ako dušobrižnik kad god i s kojega mu drago uzroka ne bi htio dati traženu svjedočbu, onda izdaju o svakoj prijavi posebnu svjedočbu svjedoci, koji su bili pri njoj prisutni.

§. 6. Dobivene svjedočbe pokaže onaj, koji želi prieći, dušobrižniku one vjeroizpovjesti, na koju želi prieći — i time je dotična crkva potpuno vlasna, da ga prime.

§. 7. Dušobrižnik, kojemu je onaj, koji je prešao, pokazao svoje svjedočbe, i koji ga je primio (u novu vjeru), dužan je o tom ubaviestiti dušobrižnika one crkvene obćine, u koju je on prije spadao.

§. 8. Svi čini onoga, koji je prešao, imadu se iza prelaza prosudjivati po nauci one crkve, u koju je prešao, a ne obvezuju ga više načela one crkve, iz koje je istupio.

§. 4. Od pravila u §. 2. sadržanoga može se kasnije samo onda otstupiti, ako jedan ženitbeni drug primi vjeru drugoga ženitbenoga druga i tako postane ženitba ženitbom jedne te iste vjere.

U tom slučaju sliede sva djeca, koja će se roditi kao što i ona, koja još nisu navršila sedme godine zajedničku vjeru roditelja, dotično imadu se u toj vjeri odgojiti. Djeca, koja su već navršila sedmu godinu, ali nijesu dosegla dobe propisane u §. 2. zak. čl. LIII. 1868. mogu na način propisan u §§. 3—8. spomenutog zak. članka prieći na zajedničku vjeroizpoviest svojih roditelja, ali samo s dozvolom tutorske oblasti.

§. 5. Nezakonita djeca sliede vjeru svoje matere, u koliko ta vjera spada medju primljene ili zakonito priznane vjeroizpovjesti.

Priedje li mati na koju drugu primljenu ili zakonito priznanu vjeroizpovjest, tad sliede mater u novu vjeru i nezakonita djeca, koja nisu još navršila sedme godine. Sin koji još nije navršio sedme godine a pozakonjen je milošću vladara ili ga je otac priznao kao svog sina, sliedi vjeru očevu, ako je otac tu želju izrazio u roku od šest mjeseci nakon pozakonjenja ili od kako ga je priznao kao sina, ako ta vjera spada medju primljene ili zakonom priznane vjeroizpoviesti.

Što se tiče priznanja i zabilježbe u maticama na to se imade druga i treća alineja §. 1. uporaviti.

§. 6. Ništetan je svaki ugovor, svako pismeno obećanje ili odredba, koja se protivi ovomu, što se nalazi u ovom zakonu i u nijednomu slučaju nema pravnih posljedica.

§. 7. Što se tiče vjerskog odgoja djece, koja su rodjena ili će se roditi u ženitbi, koja je sklopljena prije, nego li je ovaj zakon postao obvezatan, vriedi odredba onoga zakona, koji je bio obvezatan onda, kad bješe sklopljena ženitba.

§. 8. I na dalje vriede odredbe §§. 13. 14. 15. i 18. zak. članka LIII. 1868. koje se proglasuju obvezatnima i za one, koji predju u koju zakonom priznanu vjeroizpovjest.

NB. Navedeni paragrafi zak. čl. LIII. 1868. glase ovako:

§. 13. Vjerski odgoj djece ne može se promieniti niti smrću oca ili matere, niti zakonitim razrješenjem ženitbe.

§. 14. Ako otac ili mati priedje na drugu vjeru, djeca, koja nisu još navršila sedme godine, sliede ih po spolu.

§. 15. Što se tiče djece rodjene prije ženitbe no ženitbom pozakonjene, za nju vriedi isto pravilo, koje i za zakonito rodjenu djecu o vjerskom odgoju.

§. 18. Nahodi i u obće djeca, čiji su roditelji nepoznati, sliede vjeru onoga, koji bi ih primio. Ako ih dadu u nahodište, a nahodištem upravlja koja vjerska družba, tad se odgajaju u vjeri te družbe. Ako ne nastane nijedan od navedenih slučajeva, tad se imadu odgojiti u onoj vjeri, koja je u većini u mjestu, gdje su nadjeni.

II.

Formalnosti, kojih se je držati, kad se daje izjava o vjerskom odgoju djece i kad djeca prelaze s dozvolom tutorstvene oblasti na drugu vjeru, propisuje naredba ministra za bogoštovje i nastavu, ministra pravosudja i nutarnjih posala izdana pod brojem 1674/1895. a glasi ovako:

§. 1. Dogovor osoba razne vjeroizpovjesti, koje žele sklopiti ženitbu, u pogledu vjere svoje djece (§. 1. zak. čl. XXXII. 1894.) imadu one osobno ili po naročitim punomoćnicima izjaviti pred kr. kot. sucem ili načelnikom ili velikim sucem.

Kao naročiti punomoćnik može se smatrati samo onaj, koji iskaže punomoć, po javnom bilježniku ili sudbeno legaliziranu, u kojoj se odlučno izjavlja, koje će vjere biti sva djeca, da li očeve ili materine. Dogovor treba da izjave ili one dvie osobe, koje kane ženitbu sklopiti ili njihovi naročiti punomoćnici pred kr. kot. sucem, načelnikom ili velikim sucem. O tom dogovoru treba da kr. kot. sudac, načelnik ili veliki sudac sastavi zapisnik, da ga strankama pročita, u njima razumljivom jeziku protumači, i da ga tako javni činovnik, kao što i stranke potpišu, dotično potkrižaju. Naročito punomoć imade se zapisniku priložiti.

§. 2. Prije nego li se sastavi zapisnik, dužan je kot. sudac, načelnik ili veliki sudac osvjedočiti se kod stranaka o identičnosti osoba kao što i o tom, da li su eventualne punomoći izdane prema propisima sadržanim u §. 1.

Stranke se imadu napokon o tome upitati, gdje, kada i pred kojim gradjanskim činovnikom (29. zak. čl. XXXI. 1894.) namjeravaju sklopiti ženitbu.

§. 3. Kot. sudac, načelnik ili veliki sudac dužan je osvjedočiti se o tom, da li osobe, koje kane sklopiti ženitbu, pripadaju u smislu postojećih zakona i naredaba onoj vjeroizpovjesti, kako to tvrde.

Pronadje li, da osobe, koje kane sklopiti ženitbu, u smislu zakona ne pripadaju onoj vjeroizpovjesti, ka kojoj se priznavaju, imade ih poučiti o njihovoj bludnji kao što i o tom, da će njihov dogovor samo onda imati uspjeh, ako se u pogledu odgoja svekolike djece dogovore, da će ih odgajati u onoj vjeroizpovjesti, kojoj po zakonu pripada ili otac ili mati. Ako oni i poslie toga zahtievaju, da se njihov dogovor stavi u zapisnik, imade se u zapisniku naročito spomenuti, da su bili opomenuti, ali bezuspješno.

§. 4. Kotarski sudac, načelnik ili veliki sudac imade najkasnije za tri dana priposlati jednomu, ili obojici osoba, koje kane ženitbu sklopiti, ako zahtievaju, ili njihovim naročitim punomoćnicima, vjerodostojni prepis u smislu paragrafa 1. i 3. sastavljenoga zapisnika, a svakako ureda radi onomu gradjanskomu činovniku, pred kojim hoće stranke sklopiti ženitbu (zadnji stavak §. 70., §. 72., zadnji stavak §. 78. naputka ministra pravosudja br. 27.243 od g. 1895.)

Izvorni zapisnik, kao što i u smislu §§. 1. i 3. izdane punomoći pridržaje kot. sudac, načelnik ili veliki sudac o svojoj registraturi.

Voditelj matica ili drugi gradjanski činovnik ne upiše dogovora u maticu, dotično u zapisnik, koji je sastavljen o sklopljenoj ženitbi, ako je dogovor po zak. čl. XXXII. 1894. ništetan.

§. 5. Sklopljeni ugovor o vjeroizpovjesti djece može se u smislu §. 3. zak. čl. XXXII. 1894. kasnije samo onda promieniti, ako od ženitbenih drugova, koji pripadaju raznoj vjeroizpovjesti, jedan predje na vjeru drugoga, tako da time

postane ženitba ženitbom osoba, koje pripadaju istoj vjeroizpovjesti. U tom slučaju imade kot. sudac, načelnik ili veliki sudac o dogovoru sastaviti zapisnik obdržavajući propise sadržane u §. 1.

§. 6. Odredbe prve izreke §. 2. imadu se i onda uporaviti, kad se prvobitni dogovor mienja. Svjedočba, koja dokazuje, da su sada oba ženitbena druga jedne te iste vjere, kao što i ovjerovljeni prepis prvobitnoga dogovora, imadu se, ako je dogovor pred drugom oblašću sklopljen, donesti kot. sucu, načelniku ili velikom sucu.

Osim toga treba doprinesti izvadak iz matice vjenčanih kao što i izvatke iz matice rodjenih za svu djecu, koja još nisu navršila sedme godine. Doprinesene isprave imadu se zapisniku priložiti. Mjesto izvornika mogu se doprinesti ovjerovljeni prepisi. Ove prepise može i činovnik, koji vrši službu ovjeroviti. Ovjerovljeni prepis sastavljenoga zapisnika kojim se mienja prvobitni dogovor, imade se najkasnije za tri dana ili obojici ili jednomu od ženitbenih drugova priposlati, dotično njihovim naročitim punomoćnicima, a svakako ureda radi onomu voditelju matica, kod kojega je ubilježena ženitba stranka (zadnja alineja §. 78. naputka ministra pravosudja br. 27.243 od god. 1895.), kao što i svim onim voditeljima matica, kod kojih su upisana djeca, koja nisu još navršila sedme godine (§. 57. naputka ministra nutarnjih posala br. 60.000 od god. 1895.) Odredbe zadnje izreke §. 4. imadu se prema tomu uporaviti.

§. 7. Ako je jedan ženitbeni drug prešao na vjeru drugoga ženitbenoga druga i time je ženitba roditelja, koji pripadahu raznim primljenim ili zakonito priznanim vjeroizpovjestima, postala ženitbom pripadnika jedne te iste vjeroizpovjesti, pa ako bi htjelo diete rodjeno u toj ženitbi, koje je već sedmu godinu prekoračilo, ali još nije navršilo osamnaeste godine, da u smislu §§. 3. i 4. zak. čl. XXXII. 1894. predje na zajedničku vjeroizpovjest svojih roditelja, to se može učiniti jedino s dozvolom tutorstvene oblasti.

Dozvolu za to može zatražiti kod nadležne sirotinjske oblasti ili samo diete, koje kani prieći, ili koji od njegovih roditelja, a ako on nije zakoniti zastupnik djeteta, i njegov zakoniti zastupnik. Onaj, koji moli dozvolu, dužan je pokazati izvadak iz matice o ženitbi roditelja, a u slučaju, ako su se roditelji zakonito dogovorili o vjeroizpovjesti svoje djece, ovjerovljeni prepis ovoga dogovora, kao što i zapisnik sastavljen o promjeni dogovora, nadalje svjedočbu o prelazu ženitbenoga druga, a napokon izvatke iz matice rodjenih djece, o kojoj se radi i koja su već prekoračila sedmu godinu, ali još nisu navršila osamnaeste godine.

Molbenicu, dotično sastavljeni zapisnik o usmenom zahtjevu, imade tutorstvena oblast priposlati nadležnom načelniku ili veliku sucu, da presluša interesirane osobe, diete naime, koje hoće da predje, njegove roditelje, a ako nije koji od roditelja zakoniti zastupnik djeteta, i zakonitoga zastupnika. Diete, koje hoće da predje, imade glavom doći na preslušanje, a imade se prema potrebi saslušati u otsutnosti roditelja, dotično zakonitoga zastupnika.

Tom zgodom imade se načelnik ili veliki sudac osvjedočiti o tom, da li je diete već tako zrelo, da može imati vlastito vjersko osvjedočenje.

Posljedak saslušanja imade se točno u zapisniku ubilježiti.

Tutorstvena oblast može, ako je potrebno, pozvati preda se diete, koje hoće da predje, da ga presluša i dozvoljava prelaz samo onda, ako je diete, koje želi prieći, već tako zrelo, da može imati svoje vlastito vjersko osvjedočenje.

Ako diete nije voljno ostaviti svoje dosadanje vjeroizpovjesti, imade se dozvola tutorstvene oblasti uskratiti.

Proti zaključku sirotinjske oblasti, može se prizvati na nadležnu višu oblast.

Prielaz, kad ga dozvoli tutorstvena oblast, imade se obaviti na način propisan u §§. 3—8. zak. članak LIII. od g. 1868.

§. 8. Ako djeca u smislu zakona sliede vjeru svojih roditelja, jer se roditelji nisu pravovaljano inače dogovorili, pak ako jedan od roditelja za vrieme, dok obstoji ženitba predje na drugu vjeroizpovjest, tad treba da on, ako imade diete svoga spola, koje još nije navršilo sedme godine, nadležnomu voditelju matica svoj prelaz, čim ga je javi učinio, pokazavši mu izpravu, kojom se prelaz zasvjedočava da ga voditelj matica ubilježi u matici rodjenih (§. 57. naputka ministra nutarnjih posala br. 60.000 od g. 1895.).

§. 9. Ako želi otac u smislu §. 5. zak. čl. XXXII. 1894., da njegov milošću vladara pozakonjeni sin, ili kojega je on priznao kao svog sina, i koji nije još navršio sedme godine, sliedi njegovu vjeru, može on tu želju za šest mjeseci poslie pozakonjenja ili priznanja izraziti.

O toj izjavi imade kot. sudac, načelnik ili veliki sudac sastaviti zapisnik obdržavajući pri tom propise sadržane u §. 1. kao što i u prvoj izreci §. 2. ove naredbe.

Reškript, koji sadržaje previšnju odluku, u slučaju pak priznanja (za sina), ako ono nije glavom učinjeno pred službujućim kot. sucem, načelnikom ili velikim sucem, dotična javna isprava, koja se odnosi na priznanje, napokon izvatci iz matice rodjenih pozakonjene ili priznane djece imadu se pridonesti i u izvoru ili u ovjerovljenom prepisu zapisniku priložiti. Prepis može i službujući javni činovnik ovjeroviti.

Zapisnik imade se u ovjerovljenom prepisu najkasnije za tri dana ocu, dotično njegovomu naročitomu punomoćniku izdati, a u svakom slučaju imade se ureda radi priposlati da ga upiše u matice onomu voditelju matica, kod kojega je upisan porod pozakonjenoga ili priznanoga sina (§. 57. naputka ministra nutarnjih posala br. 60.000 od g. 1895.). Odredbe zadnje izreke §. 4. imadu se prema tomu uporaviti.

§. 18. Odredbe §§. 1—6. i 9. ove naredbe imadu se i u onom slučaju prema potrebi uporaviti, kada oni, koji sklapaju ženitbu, svoj dogovor u pogledu vjeroizpovjesti djece na temelju §. 1. zak. čl. XXXII. 1894. ili u smislu

§. 3. navedenoga zakona promjenu prvobitnoga dogovora, ili kada otac u pogledu vjeroizpovjesti svoga nezakonitoga djeteta prema §. 5. zak. čl. XXXII. 1894. dade izjavu pred kr. bilježnikom.

U ovom slučaju imadu se u pogledu formalnosti kod sastavljanja isprave uporaviti odredbe bilježničkoga zakona. Da se uzmognu spomenuti dogovori i izjave upisati u maticu, imade kr. javni bilježnik službeno prepis sastavljenih javnih izprava priposlati u ovoj naredbi spomenutomu voditelju matica, dotično gradjanskomu činovniku.

III.

Ovo su odredbe ugarskoga zakona o vjeroizpovjesti djece. Prema tomu imade dušobrižnik, kad se radi o tom, da ugarski državljan, bio on muškoga ili ženskoga spola, sklopi kod nas mješovitu ženitbu paziti na ovo:

1. u svakom slučaju, bio muškarac ili žena a katolik imade dušobrižnik tražiti od mladenaca pismeno obećanje, da će svu djecu odgojiti u katoličkoj vjeri, jer odredba našega zakona (§. 15. zak. čl. 26. od g. 1790/1.) po kojoj se imadu sva djeca odgajati u katoličkoj vjeri, ako je otac katolik a mati nekatolikinja, ne veže ugarskih državljana.

2. Ovo pismeno obećanje imade se sastaviti *pred ugarskim oblastima* i to pred kr. kot. sucem, načelnikom, velikim sucem ili kr. javnim bilježnikom, inače mu ugarski zakon ne priznaje nikakovih pravnih posljedica.

3. Obećati pismeno da će se sva djeca odgajati u katoličkoj vjeri, pred navedenim osobama mogu ili same one osobe, koje kane sklopiti ženitbu, ili mogu za to dati drugim osobama punomoć. U posljednjem slučaju treba da dadu ovim osobama po javnom bilježniku ili sudu legaliziranu punomoć, u kojoj treba naročito spomenuti, da će se sva djeca odgajati u vjeri očevoj ili materinjoj prema tomu, da li je otac ili mati katolikinja. Neka uputi dušobrižnik mladence, da zatraže prepis sastavljenog s njima zapisnika.

4. Činovnik pred kojim se sastavlja zapisnik o odgoju

djece u katoličkoj vjeri dužan se je prije osvjedočiti o identičnosti osoba, koje davaju pred njim takovu izjavu, s toga neka povedu mladenci ili njihovi punomoćnici, ako ih činovnik ne pozna osobno, sa sobom svjedoke, koje poznaje činovnik i koji će posvjedočiti identičnost njihovih osoba.

5. Isto tako treba da navedene osobe ponesu sa sobom krsni list mladenaca, jer je činovnik dužan se osvjedočiti i o tom, da li su mladenci pripadnici one vjere, kako to tvrde.

6. Prvobitno obećanje o vjeroizpovjesti djece može se samo onda po ugarskom zakonu promieniti, ako jedan ženitbeni drug primi vjeru drugog ženitbenog druga. Ako nekatolik predje na katoličku vjeru, dušobrižniku nije ništa činiti u pogledu djece, koja se i onako odgajaju u katoličkoj vjeri; ako katolik predje na nekatoličku vjeru, dušobrižnik ne može ništa učiniti pred svjetskim sudom, da se djeca i nadalje odgajaju u katoličkoj vjeri, pošto svjetski zakon dopušta, da se u ovom slučaju prvobitno obećanje o vjeroizpovjesti djece promieni.

Dr. F. Belaj. (Iz Kat. L.)

---

*

De benedictionibus regulae generales.

1. Noverit Sacerdos, quarum rerum benedictiones ad ipsum, et quae ad Episcopum suo jure pertineant, ne majoris dignitatis munera temere, aut imperite umquam usurpet propria auctoritate.

2. In omni benedictione extra Missam, Sacerdos saltem superpelliceo, et stola pro ratione temporis utatur, nisi aliter in Missali notetur.

3. Stando semper benedicat, et aperto capite.

In principio cujusque benedictionis dicat:

℣. Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

℟. Qui fecit coelum et terram.

℣. Dóminus vobíscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

4. Deinde dicatur Oratio propria, una, vel plures, prout suo loco notatum fuerit.

5. Postea rem aspergat aqua benedicta, et ubi notatum fuerit, pariter incenset, nihil dicendo.

6. Cum Sacerdos aliquid benedicturus est, habeat ministrum cum vase aquae benedictae et aspergillo, et cum hoc Rituali libro, seu Missali.

7. Caveat, ne benedictionis causa ponat aliquid indecens super Altare, veluti esculenta; sed quod ejusmodi est, ponatur super mensam, commodo loco paratam.

Exsecratio ecclesiae.

1. *Senien et modrussen.* — R.m mus D. Georgius Posilović Episcopus Senien. et Modrussen. exposuit S. Rituum

Congregationi, quae sequuntur, nimirum: In ecclesia s. Viti civitatis Fluminensis in Dioecesi Senien. et Modrussen, instaurationis maiorisque gratia decoris, nova incrustatio interna ex materia marmorea superinducta est, atque in eum finem, permittente Ordinario, prior incrustatio, vulgo *intonaco*, in qua depictae erant cruces et signa consecrationis per totum internum ecclesiae spatium decussa fuit simul cum crucibus, et quidem id insimul non successive, quia sic artificibus necessarium visum est. In reliquo vero per totam Ecclesiam sive intra sive extra nihil est mutatum, signanter altare maius et omnia alia consecrata altaria manserunt illaesa. Neque durante instauratione quidquid aliud accidit, quo ecclesia censeri posset profanata seu violata. Hinc sacram ipsam Congregationem supplex rogavit pro resolutione insequentis dubii: An in casu, qui supra expositus est, ecclesia suam consecrationem amiserit, indigeatque nova consecratione? Et sacra eadem Congregatio, audita sententia alterius ex apostolicarum caeremoniarum magistris sic declarandum censuit: Negative ad primam partem; ad secundam provisum in primo; et iterum depingantur vel apponantur cruces in parietibus in testimonium peractae consecrationis. Atque ita declaravit ac rescripsit. Die 5. Maji 1882. (Gardellini n. 5840.)

2. — *Tridentin.* — R. mus Dominus Episcopus Tridentinus s. Rituum Congregationi sequens dubium pro opportuna solutione humillime subiecit, nimirum: An post decretum in una Senien. die 5. Maji 1882, ecclesiae consecratae, e quarum parietibus crusta, vulgo *intonaco*, maiori ex parte disiecta fuit, tanquam exsecratae habendae sint, ideoque nova indigeant consecratione? Sacra vere eadem Congregatio exquisito voto a commissione liturgica re perpensa, ita proposito dubio rescribendum censuit, videlicet: Negative ad utramque partem. Atque ita rescripsit die Iunii 1894 (Acta S. Sed. XXVII. 439). —

3. — Instantibus nonnullis Rmis Episcopis pro resolu-

tione authentica aliquorum dubiorum, consecrationem Ecclesiae respicientium, Sacra Rituum Congregatio, suffragia unius et alterius tum ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris, tum ex sacrae ipsius Congregationis Consultoribus, necnon cl. cuiusdam professoris in Iure Canonico exquisivit et typis edenda curavit. Hinc Emus et Rmus Dominus Cardinalis Franciscus Segna in Ordinariis Sacrorum Rituum Congregationis Comitiis, subsignata die ad Vaticanum habitis, eadem dubia discutienda ita proposuit, nimirum:

I. An ecclesia, in cuius consecratione omissa fuit consecratio altaris, habenda sit valide consecrata?

II. *Utrum ecclesia, e cuius parietibus vel integre disiicitur simul incrustatio, vulgo intonaco, ut renovetur, consecrata maneat vel exsecrata.*

III. An altare, sive fixum sive portatile, enormiter fractum, sed firmiter eoementatum aut ex pluribus efformatum, valide ac licite consecrari possit?

Et Sacra eadem Congregatio, omnibus maturo examine perpensis, propositis dubiis, respondendum censuit:

Ad. I. Affirmative, nempe valide; sed non licite, nisi habeatur Apostolica dispensatio, quamvis aliqua, vel omnia altaria iam consecrata reperiantur: ideoque servandus omnino est ordo Rituum Pontificalis Romani, ut intergritas consecrationis perficiatur.

Ad II. *Ecclesia consecrata remanet, quamvis in eius parietibus opus tectorium sit renovatum.*

Ad III. Negative; scilicet non potest altare, de quo fit mentio valide ac licite consecrari. Die 19. Maii 1896.

Facta postmodum de his Sanctissimo Domino nostro Leoni Papae XIII. relatione Sanctitas Sua sententiam Sacrae eiusdem Congregationis ratam habuit et confirmavit, die 18. Iunii, eodem anno.

4. Nicoteren. et Tropien. — Rmus Dnus Dominicus Taccone — Gallucci, hodiernus Episcopus Nicoteren, et

Tropien. Sacrae Rituum Congregationi ea quae sequuntur humillime exponens, opportunam Dubiorum solutionem et facultatem postulavit; nimirum: Ante annum 1880 in Cathedrali Ecclesia Tropien. quae superiori saeculo fuerat consecrata, innovationes factae sunt, nempe: Altare maius marmoreum, quod retro habebat Chorum seu sedes Canonicorum et Mansionariorum, dimotum fuit et postremo parieti innixum, manentibus ante illud sedibus choralibus, et nova indiget consecratione. Insuper parietum et fornicum crusta, vulgo *intonaco*, tota simul disiecta fuit, atque partim denuo confecta et depicta, partim vero marmoreis tabulis subrogata. Plura quoque altaria marmorea habent in medio mensae lapidem quadrum in forma altaris portatilis caemento firmatum. Hinc quaeritur:

I. An Ecclesia Cathedralis Tropien exsecrata sit quia tota simul crusta disiecta fuit?

II. Et quatenus negative ad I. quum eadem Ecclesia ob diuturnam opificum mansionem sit reconcilianda, ipse Episcopus Tropien. petit facultatem delegandi Sacerdotem ad eiusmodi reconciliationem seu benedictionem.

III. Quum supradicta altaria cum lapidibus quadris in medio, consecrata fuerint ad modum altarium fixorum, quorum mensa unico lapide constat, stipiti lapideo ex utraque parte adhaerens, idem Episcopus postulat, quatenus opus sit, sanationem quoad praeteritum tempus et dispensationem quoad futurum, ut iisdem altaribus, etiam in posterum Sacrum fieri valeat: prouti hucusque factum fuit.

Et Sacra eadem Congregatio, referente subscripto Secretario, omnibus rite perpensis rescribendum censuit:

Ad I. Negative iuxta Decretum diei 18. iunii 1896.

Ad II. Pro gratia.

Ad III. Pro gratia, quatenus opus sit, tum sanationis tum dispensationis ad effectum de quo agitur. Curet tamen Episcopus ut *altaribus portatilibus fixa substituantur.*

Atque ita rescripsit et de Apostolica Auctoritatate petitas facultates concessit.

Die 9. Augusti 1897.

An ecclesia ob factam amplificationem nova indigeat consecratione.

Ecclesia parochialis sub titulo sanctae Mariae in loco *Matrone* nuncupato, infra fines dioeceseos Barchinonensis, ut consecrata habetur, tum quia ab antiquis temporibus anniversarium dedicationis semper celebratum fuit dominica postrema Octobris, tum quia in demolitione primitivi altaris sub ara repertum fuit una cum quinque granis incensi et sacris reliquiis pervetustum documentum adserens peractam consecrationem, tum quia reperiebantur in parietibus cruces depictae, testibus senioribus superioris saeculi ipsius ecclesiae beneficiatis. Quum vero, crescente populo, templum amplificatum fuerit, intactis parietibus lateralibus, et dirutum fuerit altare maius, sensim cruces disparuerunt. et anno millesimo octingentesimo quinquagesimo quarto parietum interna facies perpolita et stucco, ut vocant, cooperta fuit, altari tamen maiori nec fixo nec lapideo nunc temporis exstante. At vero quum dubium aliquod de ipsa consecratione ortum sit, hinc hodiernus rector archipresbyter et clerus eiusdem ecclesiae servitio addictus, de consensu Rmi episcopi Barchinonensis, sacrorum rituum congregationi sequentia dubia pro opportuna solutione humillime subiecerunt, nimirum:

I. Utrum praedictum templum ob factam amplificationem nova indigeat consecratione?

II. Et quatenus negative, num nova consecratio fieri debeat propter stucci additionem?

III. Et quatenus negative etiam ad secundum, quaeritur, num necessario erigendum sit novum altare maius fixum et lapideum rite consecrandum, ita ut quotannis officium dedicationis persolvi possit?

Et sacra eadem congregatio ad relationem infrascripti secretarii exquisitoque voto alterius ex apostolicarum caeremoniarum magistris, omnibus mature perpensis, ita propositis dubiis rescribendum censuit, videlicet:

Ad I. et II. *Negative seu non indigere; et iterum depingantur et apponantur cruces in parietibus in testimonium peractae consecrationis.*

Ad III. *Affirmative.*

Atque ita rescripsit et fieri mandavit die 16. Ianuarii 1886.

D. card. Bartolinius, praefectus.

Laurentius Salvati, secretarius.

Valja pregledati oltare.

Br. 3062.

Kanonski pohod triju crkvenih kotara uputio me je, da je na veću slavu presvete žrtve novoga zakona dobro, te častnomu svećenstvu obćenito naložim: pregledajte oltare!

Nije slobodno službu sv. mise obavljati van na posvećenom oltaru. Oltar pako jest: od biskupa posvećen kamen, s kojim su spojene sv. moći (reliquiae SS. martyrum).

Razlikuje se oltar *nepomičan* (altare fixum) i *pomičan* il *prenosan* (altare portatile). Gdje je crkva od biskupa posvećena, s njom je bio posvećen bar jedan oltar, obično veliki, i taj je nepomičan. Inače su najviše u porabi prenosni oltari.

2. *Nepomični* oltar po današnjih propisih ima biti *sav od kamena*. Gornju svu površinu ima pokrivati jedna cjelovita kamenita ploča, i ta je *stol* (mensa). U ovoj stolnoj ploči urezan je u sredini (malo prama prednjoj strani) *grobić* (sepulcrum), koji, pošto su od posvetitelja uložene *sv. moći*, pokriven je i zazidan kamenitim poklopcem, koji se zove *pečat* (sigillum).

3. *Prenosni* pako oltar po današnjih propisih jest malen posvećen kamen, al toliko širok, da na njem stati može

kalež i bar jedan dio plitice, i toliko debeo, da se u nj s gora može urezati grobić za sv. moći. Grobić sa svetimi moćmi pokriven je i zazidan kamenitim poklopcem (pečatom).

4. U prijašnja vremena smatralo se je za *nepomični* oltar dovoljno, ako je *stol* bio od jedne kamenite ploče, (kojoj su s oba kraja mogli biti takodjer dodani drugi mnogo uži kameni), makar da je postolje (stipes) bilo od opeke. U takovu oltaru *grobić sv. moći* obično bijaše u postolju pod stolnom pločom tako, da je otvor ka grobiću bio u sredini prednje strane oltara (kad što s jednoga ugla kad što od nikuda). Otvor ka grobiću bijaše zazidan *jednim kamenom.*

5. *Prenosni* pako oltar obično je bio tanak kamen, u kojem je s dolnje strane bio urezan grobić sv. moći, a bijaše (kamen) umetnut u drven okvir, te mu dolnja strana pokrivena drvenom daščicom, a u ovoj bijaše uzak drven zasun (posukač njem. Schieber), koji je zatvarao grobić sv. moći, i bio zapečaćen voštanim pečatom posvetiteljevim.

6. Nalazi se i nepravilnosti, pri jednom i drugom oltaru. Kod *nepomičnoga:* a) da je stol od opeke i samo u sredini malen kamen; b) ili pače bez svakoga kamena; c) da je i poklopac grobiću od opeke.

Kod *prenosnoga* pako: a) da ploča nije od kamena, nego od opeke; b) ili da je kamenita ploča premalena, te ne može obuhvatiti podnožja ni vrlo malenu kaležu.

7. Oltar se može i *onesvetiti* t. j. izgubiti posvetu, i postati za sv. misu neuporabiv.

Nepomični se onesvećuje: a) ako se stolna ploča pomakne s postolja; b) ili da se prelomi grobić ili samo poklopac grobića, ili da se samo digne poklopac sa grobića; c) ili da se izvade sv. moći; d) ili da je stolna ploča dobila veliku pukotinu, da je naime razpukla oko sredine, ili odkrnut na široko jedan ugao.

Prenosni pak oltar onesvećuje se isto onako, kako je netom rečeno za *nepomični* pod b) c) d).

Prenosni oltar, koji je umetnut u drven okvir (vidi pod 5.) onesvećuje se, ako se izvuče drveni posukač, pa makar odmah opet uvuče. Smatra se takodjer onesvećen, ako je tako prelomljen biskupski voštani pečat, da se mora pomisliti na hotimično pomicanje posukača.

8. Izjavljam da u napredak u ovoj nadbiskupiji, gdje se bude posvećivao nepomični oltar, ima biti priredjen onako kako gore pod 2. Prenosni pako oltar ima biti onakov, kako gore pod 3.

9. S. Cong. rituum 31. Aug. 1867. in una S. Hippolyti nije dopustila onakova portatila, kako je gore opisan pod 5. Pošto su ipak u ovoj nadbiskupiji do najnovijega vremena onako bili posvećivani portatili, ako ne morda izključivo, a to sigurno najviše u porabi: trpit ću ih, ako je kamen čitav i najmanje 8 palaca ili 21 cm. širok, i ako je biskupski pečat nepovredjen.

10. Gdje je pako oltar, nepomični ili prenosni, *onesvećen* onako, kako je naznačeno gore pod 7., ne smije se upotrebljivati, već valja zatražiti od ravnateljstva diecezanske kancelarije nov portatil.

11. Gdje je oltar *nepravilan* (vidi pod 6), valja točno opisati i predložiti na riešenje ovomu ordinarijatu. No već sada izriče se obćenito: ako bi gdje oltar bio *bez* svakoga naravnoga *kamena* — recimo samo od opeke — takov je neporabiv.

12. Nalažem častnomu svećenstvu, napose župnikom, administratorom i ostalim predstojnikom crkava i kapela, da prama gore razloženomu čim prije i točno pregledaju sve oltare tako crkava, kako kapela. Kod pregledavanja neka paze, da sami ne povriede poklopca sv. moći. Ako se je poklopac samo razklimao, i nije sumnja da je hotimično otvaran, neka ga, ništa ne odižuć, utvrdi svećenik napustivši na okolo sadre (gypsa).

Ogledavši pako neka svi predstojnici crkava ili kapela

— takodjer iz onih kotara, gdje sam obavio kanonsku visitu — pošalju na ovaj ordinarijat podpun i točan izvještaj:

a) koliko ima oltara, nepomičnih, koliko prenosnih, u crkvi, u kapeli;

b) nepomični, da li je pravilan, po točki 2., ili 4.; pronosni po točki 3. ili 5.;

c) da li je možda nepravilan nepomični ili prenosni oltar po točki 6. Nepravilnost valja točno opisati;

d) da li je oltar morda *onesvećen* po točki 7.

Gdje je kameniti zaklopac razkliman, valja vidjeti i prosuditi, da li nije već od koga god bio odignut, i svoje mnienje o tom valja naročito izjaviti u izvještaju.

Gdje je oltarni kamen puknut, valja točno označiti, kolika je pukotina naprama svoj površini kamena.

13. Poslie pregledanja može se pokazati potreba, da se odmah zatraži nov portatil. U tom slučaju valja molbu upraviti na ravnateljstvo nadbiskupske kancelarije *posebnim* pismom, ili ceduljom, koja se *priloži* izvještaju o oltarih.

14. Obavještuje se častno svećenstvo, da se za jedan nov portatil ima platiti *pet* for., osim odpremnih troškova.

Portatil neka se uzidje u ostali stol tako, da bude svemu jedna jednaka površina. Ako bi ostali stol bio ne zid nego drvo, neka se oltarni kamen u drvo ureže, i od zdola tako podloži i utvrdi, da ne bude nikakve pogibelji.

Nad oltarnim kamenom *ne smije biti nikakovo drvo,* nego samo propisana tri lanena stolnjaka. Jedino, ako bi stolnjaci od vlage stradali, dopušteno je na oltarni kamen metnuti najprije voštano platno, pa onda stolnjake.

U crkvi, koja je posvećena, ako bi se imao popravljati posvećeni *nepomični* oltar; valja paziti, da se ne onesveti, i za to treba popravak takova oltara *naročito prijaviti* nadbiskupskomu ordinarijatu.

U Zagrebu 12. srpnja 1896.

JURAJ v. r.

Altaria portatilia quomodo conficienda sint.

Id nonnullis provinciae ecclesiasticae aequatorianae Americae dioecesibus nuper a sacra rituum congregatione compertum est ob marmoris defectum fere omnes aras seu altaria portatilia ex alio lapide constare, qui marmoris densitate ac duritie caret; et sepulchrum reliquiarum, non in medio eorumdem altarium, sed in fronte excavatum, ut plurimum non lapide, sed cera sigillari vel gypso coopertum esse atque firmatum. Hinc est quod quamplures eiusdem provinciae ordinarii ab eadem sacra congregatione expetierunt:

An licitus sit praedictus usus ararum seu altarium atque in posterum permitti valeat, sepulchrum reliquiarum seu confessionem in fronte lapidis effodi?

Et eadem sacra congregatio, omnibus sedulo expensis, exquisitoque ulterius ex apostolicarum caeremoniarum voto, ad relationem infrascripti secretarii, ita respondendum censuit:

Arae seu altaria portatilia, quae constant ex vero lapide duro et compacto, etsi non marmoreo, idonea haberi debent; quae autem confecta sunt ex lapide puniceo, sive ex gipso, aut alia simili materia, illicita prorsus sunt. Quoad vero altaria, quorum sepulchrum sive confessio non in medio lapidis, sed in eius fronte fuit effossum, ea non sunt admittenda, utpote pontificalis Romani praescribtionibus haud conformia.

Ita respondit die 24. Novembris 1885.

D. card. Bartolinius, *S. R. C. praefectus.*

Laurentius Salvati, *secretarius.*

De benedictione mulieris post partum.

Ex relatione status Ecclesiae Wratislaviensis ad S. Congregationem ab Episcopo transmissa die 8. Martii 1858. sequens habetur postulatum. Rituale Romanum dicit: An mulieres post partum illegitimum possint accipere benedictionem in ordine Sacramenti matrimonii post partum praescriptam.

In multis Dioecesibus Germaniae valet antiqua consuetudo, hanc benedictionem tantum uxoribus impertiri vel viduis post partum posthumum. Quaeritur: An haec consuetudo sit Rituali conformis et quatenus negative, an possit tolerari, ut praefata benedictio post partum illegitimum denegetur?

S. Congregatio respondit: Ad benedictionem post partum ius tantummodo habere mulieres, quae ex legitimo matrimonio pepererunt.

De processionibus, piis peregrinationibus, publicis precibus, et sacris cantilenis.

1. Publicae, sacraeque Processiones, seu Supplicationes, quibus ex antiquissimo sanctorum Patrum instituto catholica Ecclesia vel ad excitandam fidelium pietatem, vel ad commemoranda Dei beneficia, eique gratiasagendas, vel ad divinum auxilium implorandum uti consuevit, qua par est religione celebrari debent; continent enim magna ac divina mysteria, et salutares christianae pietatis fructus eas pie exsequentes a Deo consequuntur: de quibus fideles praemonere et erudire, quo tempore magis oportunum fuerit, Parochorum officium est.

2. Videant in primis Sacerdotes, aliique ecclesiastici ordinis, ut in his Processionibus ea modestia ac reverentia tum ab ipsis, tum ab aliis adhibeatur, quae piis et religiosis hujusmodi actionibus maxime debetur.

3. Omnes decenti habitu, superpelliceis, vel aliis sacris vestibus, sine galeris, nisi pluvia cogente, induti, graviter, modeste ac devote bini suo loco procedentes, sacris precibus ita sint intenti, ut remoto risu, mutuoque colloquio, et vago oculorum aspectu, populum etiam ad pie, devoteque precandum invitent.

4. Laici a Clericis, feminae a viris separatae, orantes prosequantur.

5. Praeferatur crux, et ubi fuerit consuetudo, vexillum

sacris imaginibus insignitum, non tamen factum militari seu triangulari forma.

6. Edendi ac bibendi abusum, secumve esculenta et poculenta deferendi in sacris Processionibus, agrisque lustrandis, et suburbanis Ecclesiis visitandis, tollere Parochi studeant; ac fideles, praesertim die Dominica, quae proxime Rogationes antecedit, quam haec dedeceat corruptela, saepius admoneant.

7. Processiones prius fieri debent, deinde Missa solemniter celebrari: nisi aliter ob gravem causam interdum Ordinario vel Clero videatur.

8. Processiones autem quaedam sunt ordinariae, quae fiunt certis diebus per annum, ut in festo Purificationis B. Mariae semper Virginis, et in Dominica Palmarum, et in Litaniis majoribus in festo S. Marci, et in minoribus Rogationum triduo ante Ascensionem Domini, et in festo Corporis Christi, vel aliis diebus pro consuetudine Ecclesiarum.

9. Quaedam vero sunt extraordinariae, ut quae variis, ac publicis Ecclesiae de causis in dies indicuntur. (Rit. Rom.)

Processiones ex pia, et laudabili consuetudine Ecclesiae servantur: earum usus antiquissimus est, ea mente autem agendae sunt, qua institutae fuerunt, ut nempe Deus in spiritu, et veritate adoretur, frustra adsunt, qui corpore tantum adsociantur, sine ordine, devotione, spiritu poenitentiae, ac oratione: curent itaque diligenter Pastores animarum, ne hujusmodi supplicationes vanitate aliquorum, otio, irreligiositate, et scandalis Dei vindictam potius provocent, quam benedictionem Divinam, ad quam obtinendam potissimum instituuntur, efflagitent. — Supplicationes seu processiones extra Parochiam ad majorem distantiam, et ultra unam diem protractae, quae tamen rectius piae peregrinationes vocantur, et ad majorem distantiam, nec non sic dicta Loca Thaumaturga suscipiuntur, tamquam pium usum, nulla lege praescriptum quidem, sed fidelium arbitrio

relictum, multis in particulari utilem esse, et ad spiritualem eorum perfectionem conducere posse non negamus: indiscriminatim tamen tales consulere, et a tota communitate processionaliter suscipiendas suadere propter innumeros abusus, et peccandi pericula, quae tales comitari solent, nullo modo possumus. Ne tamen repentina similium malorum correctione majora mala nascantur, prudentiae, et charitati Pastorum earundem succesivam moderationem credimus.

Publicae preces et Divina officia fiant semper et inomisse horis fixe determinatis, uniformiter praeterea et cum summa attentione, devotione, ac majestate; id enim Dei honor, Religionis ac pietatis conservatio, et fidelium spiritualis utilitas exposcit. (Const. syn. pag. 229.)

Dominicis illis singulis, quae jejunia quatuor tempora proxime praecedunt, pro obtinendis dignis Ecclesiae ministris publicae preces post concionem, vel parochiale Sacrum in omnibus Ecclesiis persolvantur. (Const. syn. pag. 231.) Sada je običaj u nadbiskupiji zagrebačkoj, da se ove molitve svake mlade nedjelje obavljaju.

Sub Sacro populus universus praescriptas sacras cantilenas (ubi fieri potest, ut autem ubique succesive fiat, sincere adlaborabunt parochi) concinat; nihil hac melodia, etiamsi ad artem non esset exacta, suavius, nihil ad augendam devotionem aptius, nihil ad majestatem cultus divini, et universim pietatem promovendam in plebe accomodatius inveniri potest. Quapropter Pastores animarum omni studio contendent, ut populus, signanter autem juventus, cantus hos bene condiscat, et semper concine persolvat. (Const. syn. pag. 230.)

Naredba vis. kr. zem. vlade nut. odjel od 8. lipnja 1879. o procesijama.

Br. 11309.

Povodom desivših se nedavno nepodobštinah prigodom obdržavane nieke javne crkvene svetčanosti, da je kr. politička oblast, kojoj pripada representacija, nesmotrenim i uvriedljivim načinom zapostavljena bila, izdaju se ovim u svrhu zapriečenja u buduće sličnih nepodobštinah kr. podžupaniji znanja i ravnanja radi sliedeće ustanove:

1. Kod javnih svetčanostih, kojim službeno prisustvuju oblasti i korporacije budi u crkvi koje mu drago vjeroispoviesti, budi izvan crkve, bilo u gali ili u privatnoj odjeći, u koliko se u takovih sgodah radi o zastupanju Njegova Veličanstva ili državne vlasti — pripadleži to zastupanje političkim oblastim, odnosno predstojniku ili u njegovu zapriečenju zakonitomu zamjeniku predstojnika one političke oblasti, koja svoje uredovno sjedište ima u mjestu dotične svetčanosti.

U slobodnih i kraljevskih gradovih, gdje uz kr. političke oblasti postoje i gradska poglavarstva, pripada u pomenutom obziru prednost kr. političkim oblastim navlastito onda, kad svekolike oblasti i korporacije korporativno t. j. zajedno i na jednom mjestu dotičnoj svetčanosti prisustvuju nu naravno da se u takovu slučaju gradskomu poglavarstvu kod dotične svetčanosti ima opredieliti dostojno, ter polag okolnostih i potrebe od kralj. političkih oblastih razlučeno mjesto.

Gdje pako u jednom mjestu ima više kr. političkih oblastih različitoga stupnja, onda pripada prednost višoj odnosno vrhovnoj političkoj oblasti, imajućoj svoje područje u istom mjestu.

2. Na svetčanosti, imajuće službeni t. j. javni ili politički značaj, kao što su n. pr. tielovo, rodjen ili imendan Njegova Veličanstva itd., pozivaju se oblasti i korporacije po predstojniku one političke oblasti, kojoj prinadleži zastupanje (representacija) a gradska poglavarstva izdavaju pozive za područne jim organe, pak u takovih sgodah prisustvuju oblasti i korporacije dotičnim svetčanostim uvijek u svečanom odjelu (u gali), u svih pako ostalih slučajevih mogu u privatnom odjelu dotičnoj svetčanosti prisustvovati.

3. Predstojnik one političke oblasti, kojoj prinadleži representacija, opredieljuje i red, kojim dotične oblasti i korporacije ili pojedine osobe, koje bi možebit kao gosti prisutne bile, u crkvi ili izvan crkve dotičnoj svetčanosti prisustvovati imaju.

4. Ako se ima izdati poziv za takovu svetčanost, koja se u crkvi ili izvan crkve kakovim crkvenim obredom obslužavati ima, dužna je dotična politička oblast u pogledu vremena i načina obslužavat se imajuće svetčanosti svaki put od slučaja do slučaja staviti se prije u sporazumljenje s mjestnim poglavarom one crkve, u kojoj će se svetkovati odnosno koji će dotični obred obslužavati, pak ima dotične u pojedinih slučajih možebit poseb naznačene crkvene obrede bezuvjetno štovati.

5. Kod ovakovih svetčanostih, koje nisu političkoga, nego izključivo crkvenoga značaja, i na koje običavaju crkvene oblasti same od svoje strane pozivati javne oblasti i korporacije, ima se u bitnosti obdržavati onaj isti red, kao i kod svetčanosti političkoga značaja, a u dogovoru sa crkvenim poglavarom može politička oblast, nu svakako po svojoj vlastitoj uvidjavnosti ustanoviti, da li će se u svečanom ili privatnom odjelu dotičnoj svetčanosti prisustvovati.

6. Ove ustanove neprotežu se na svetčanosti lokalnoga ili inače posebnoga značaja, koje na primjer gradska poglavarstva iz vlastite iniciative u posebnu svrhu i u vlastitom djelokrugu priredjuju. Nu u koliko bi kr. oblasti i korporacije na takove svetčanosti pozvane bile, razumieva se samo sobom, da jim samo kao gostom pripada dostojno mjesto, u ostalom pako, da se u obće ima obdržavati obični red.

U Zagrebu dne 8. lipnja 1879.

Naredba ministarstva unutarnjih djela od 28. lipnja 1856., kriepostna za svukoliku cesarevinu, izim Krajine vojničke, u obziru, kako se ima postupati sa katoličkimi družtvi ili bratovštinami.

C. kr. ministarstvo unutarnjih dielah, u porazumljenju s c. kr. ministarstvom za bogoštovje i nastavu i s c. kr. vrhovnom vlasti redarstvenom, ustanovljuje uslied previšnje odluke od 27. lipnja 1856. sliedeća u obziru, kako se ima postupati sa katoličkimi družtvi ili bratovštinami:

Na družtva katolička, koja se pod duhovnim upravljanjem, i neuzimajući time nikakove pravne dužnosti na sebe, sklope u svrhe pobožne i dobrotvorne, neima se uporavljivati cesarski patent od 26. studenoga 1852.

Takova družtva podčinjena su potvrdi i vrhovnom upravljanju onoga biskupa, u kojega biskupiji sjedište svoje imadu, samo treba da se dotični poglavar zemaljski odmah obaviesti kako o podieljenoj potvrdi, tako i o predmetu i o ustrojstvu družtva.

U ostalom bit će duhovnim upravljateljem takovih družtvah prosto, pod svojom odgovornosti i po mjeri družtvenih pravilah, koja su sami odobrili, naredjivati za vodjenje poslovah družtvenih i članove svjetovne, ili svjetovne naredjenike družtva, izabrane po članovih družtvenih, potvrdjivati kao takove.

Podpuna odvisnost takovoga družtva od vlastitoga ovozemskoga diecezanskoga biskupa ne smije umalit se sjedinjenjem s inozemskimi istovrstnimi ili spodobnimi družtvi; nasuprot dopušta se, da biskup pod svojim nadzorom i svojom odgovornosti odnošajah ovozemskih crkvenih družtavah naprema takovim družtvom inozemskim dozvoliti može u toliko, u koliko bi ih možda zahtievale svrhe crkovne.

Svaka takova naredba ima se takodjer obznaniti dotičnomu zemaljskomu poglavaru.

Barun Bach s. r.

DODATAK.

Circa accurate substernendas rationes ecclesiarum usque finem Februarii respective Martii.

Nr. 2892.

Ductu consignationis exhibitarum isthic rationum ecclesiarum non solum pro labente sed etiam pro pluribus retro annis multae exhaerent rationes.

Quod cum non solum normis in Instructione de manipulatione peculii sacri sub 30. Septembris 1859. Nr. 3039 edita signanter §. 5 contentis obversetur, verum etiam existimationem Curatorum coram patronis, Excelso r. Regimine, ac fideli populo suffodere possit, cum praeterea Exc. r. Regimen prov. sub 26. m. pr. Nr. 5195 restantium rationum exhibitionem fine praescriptae revisionis adurgeat: cunctis ecclesiarum Rectoribus in virtute sanctae et salutaris obedientiae hisce injungitur, ut rationes quidem annorum praeteritorum usque ultimam proximi mensis Januarii, rationes vero anni currentis nunc, et in futurum de quovis anno usque ultimam subsequentis mensis Februarii V Archidiaconis districtualibus pro revisione et subscriptione inomisse exhibeant, per eosdem usque ultimam Martii horsum transponendas.

Licet autem Officium hoc Metropolitanum minime dubitet, Ordinationis hujus tenoribus plurimos de Clero A. Dieecesano adamussim satisfacturos esse — ut tamen iisdem debita ab omnibus vindicetur observantia, invalascentique damnabili hac in parte laxitati efficaciter occuratur, Officium Metropolitanum praesentibus decernendum duxit:

1. Ut omnis Ratiocinans diem, qua Rationes Ecclesiae suae Varchidiacono districtuali exhibet, in dorso Rationum adnotet in hunc modum: »Officio Varchidiaconali exhibitae die N. anno N. — NN. Parochus; — Varchidiaconus autem huic adnotationi proprio pugno subjungat:« Percepi die anno N. — NN. Varchidiaconus.«

2. Dum Varchidiaconus Rationes Ecclesiarum Districtus sui, per se utique revisas, Ordinariatui substernit, semper specifice referat: qualesnam Rationes et qua de causa exhaereant.

3. Parochi, qui Rationes Ecclesiarum pro statutis terminis Varchidiacono praesentare sua culpa intermiserint, ipso facto amittent, Cassaeque Ecclesiae inferendam habebunt, et quidem pro singulis annis, pro quibus restantiarii fuerint, tertialitatem illam quae ipsis e piis fidelium oblatis, caeteroquin in primis titulo manipulationis peculii sacri obtingit. Insuper autem ad sumtus idmodi Parochorum pro visitatione Cassae Ecclesiae, conficiendisque exhaerentibus rationibus per Ordinariatum ad faciem loci Commissio deputabitur — si demum nequa haec media suffecerint, in eosdem severibus etiam poenis Canonicis et suspensione ab Officio animadvertetur.

4. Quo conniventiae ac favoribus DD. Varchidiaconorum hac in parte via praecludatur, illi quoque si Rationes Ecclesiarum per Parochos tempestive sibi exhibitas Ordinariatui pro superius praefixo termino substernere citra legitimam causam, adeoque sua culpa intermiserint, prima quidem et secunda vice carebunt ejusdem anni honorario Varchidiaconali, in casum vero tertiae intermissionis munere et distinctione Varchidiaconi privabuntur.

Caeterum ex incidenti defectuum et abusuum circa manipulationem peculii sacri observatorum DD. Varchidiaconi Districtuales majorem in modum monentur: ut conscientiosae ejusdem peculii administrationi vigilantissime in

tendant — Cassas Ecclesiarum et libros rationum conformiter Instructioni Dioecesanae, saepius per annum visitent, praescriptam contraseraturam omni cum rigore exigant, nec ullo pacto tolerent: ut Parochi vel Aeditui, qua manipulantes, in obversum b. Normalium Regiarum e peculio sacro sibi mutuum levent — observatos demum defectus et abusus, seposito omni humano respectu ad Ordinariatus notitiam indilate perferant et hoc quidem eo a potiori: quod onus responsionis et refusionis relate ad defectum in Cassa Ecclesiae adinveniendum, in quantum idem defectus culpa Parochi manipulantis, atque ex neglectu vel conniventia Districtualis Varchidiaconi emergeret, in prima quidem linea Parocho, in secunda autem Varchidiacono inhaereat.

Datum e Consistorio AEpiscopali Zagrabiae die 10. Novemb. 1876. celebrato.

JOSEPHUS m. p.
Archi-Episcopus.

Izdatke za porez i jednačak crkava i kapela za sada ne treba duplikati namira oblagati.

Br. 5546.

Po »naputku za upravu crkvene imovine napose za sastavljanje crkvenih računa« svaki se izvadak imade obložiti dokaznicom t. j. namirom, računom ili kontom, pak su se usljed toga takodjer izdatci za porez i jednačak imali oblagati dokaznicami t. j. duplikati namira ob uplaćenom porezu ili jednačku, izdanimi od dotičnih kr. poreznih ureda bezplatno i bez biljege. Nu usljed neke najnovije naredbe neki su kr. porezni uredi već sada nekoj gg. župnikom izjavili, da će se takovi duplikati namira u buduće izdavati samo onda, ako se za svaki pošalje biljega od 50 novčića.

Budući pako da bi se time crkvenim blagajnam prouzrokovao suvišan trošak: ovime se gg. računopoložiteljem na znanje i ravnanje saobćuje, da do daljnje odredbe sastavljajuć na koncu godine račune župnih crkava i kapela, izdatke za porez i jednačak ne treba oblagati gore spomenutimi duplikati namira već da će biti dovoljno ako sa dotičnimi računi, kada ih po propisu »naputka« budu pošiljali kotar. podarhidjakonu, da ih pregledje a pregledane i u redu pronadjene ovamo dostavi — kotar. podarhidjakonu pošalju samu poreznu knjižicu odnosno »platežni arak« na kom se ubilježuju uplate jednačka, da kotar. podarhidjakon vidi, da li se »u izdatku« za porez i jednačak zaračunane svote posve slažu sa svotami upisanimi u tih knjižicah odnosno »platežnih arcih«. Nakon učinjene te porabe imadu kotar. podarkidjakoni porezne knjižice i »platežne arke« gg. računopoložiteljem odmah povratiti.

U Zagrebu, dne 14. prosinca 1896.

JUBAJ v. r.

Kada i uz koje se uvjete mogu kr. zem. vladi podnašati molbenice za podieljivanje subvencije iz zemalj. sredstava za gradnje i popravke župnih crkava i stanova u području obstojavše vojne krajine.

Br. 5125. iz 1898.

Visoka kr. hrv. slav. dalm. zem. vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, dopisom od 19. prosinca 1898. broj 18.821. obavješćujuć ovaj nadbiskupski duhovni stol, da je svim kr. županijskim oblastim dostavila primjerak okružnice postojaloga c. kr. glavnoga zapovjedničtva u Zagrebu kao bivše krajiške zemaljske upravne oblasti, odjela za bogoštovje i nastavu, de dato Zagreb 25. travnja 1880. broj 499, što no normira slučajeve, u kojih se i u kojem obsegu te uz koje uvjete mogu kr. zemaljskoj vladi podnašati molbe rimokatoličkih i grčko-katoličkih crkvenih obćina iz postojavšega hrv. slav. krajiškoga područja za podieljenje subvencije iz zemaljskih sredstava za gradnje, adaptacije i popravke rimokatoličkih i grčko-katoličkih župnih crkava i župnih stanova, pak im podjedno naložilo, da se prigodom

obdržavanja konkurencionalnih razprava, koje se imadu provadjati u svrhu namaknuća troškova za takove radnje potrebitih, u buduće strogo drži glavnih načela, koja su u toj naredbi sadržana i kao ravnalo za obdržavanje razprava o prilaganju ustanovljena, da se tako postupak, koji odnosnim prepomenutim radnjam mora predići, što više ujednostavi i pospješi, — zamolila ga je, da sadržaj te okružnice podčinjenim župnim uredom priobći.

Toj zamolbi ovaj nadbisk. duhovni stol udovoljuje te spomenutu okružnicu ovim proglasuje za znanje i ravnanje veleč. gg. župnikom i administratorom u području postojavše vojne krajine.

»Es ist die Wahrnehmung gemacht worden, dass die Bezirksämter bei dem um Gewährung von Subventionem zu Cultuszwecken bisher gestellten Einschreiten einerseits zu wenig Rücksicht auf den Umfang der dieser Landesbehörde zur Disposition stehenden Dotation andererseits oft keinen oder doch nur einen sehr geringen Einfluss auf die Kirchengemeinden zu dem Ende genommen haben, um dieselben zur Bedeckung mindestens des grösseren Theiles der Kosten zu bewegen, weshalb das Bezirksamt hiemit angewiesen wird, prinzipiell in Hinkunft Subventionsanträge zu Kirchen- und Pfarrhausbauten nur dann zu stellen, wenn das zur Bauausführung nothwendige Baumateriale beigestellt und der grösste Theil der erforderlichen Baarkosten in irgend welcher Weise sichergestellt bezüglich eingebracht sein wird.

Es wird insbesondere Pflicht der Herren Amtsvorstände sein, gelegenheitlich der Inspizirung ihres Amtsbereiches sich auch die Ueberzeugung von dem Bauzustand der zu Cultuszwecken gewidmeten Objekte zu verschaffen und werden kleinere Gebrechen sogleich durch die zuständige Kirchengemeinde herzustellen sein, während sich wegen Konstatirung der grösseren Renovirungen mit dem unterstehenden Bauamte ins Einvernehmen zu setzen ist, damit solche gelegenheitlich der bautechnischen Inspizirung aufgenommen und die Kostenvoranschläge darüber verfasst werden.

Auf Grund dieser Kostenausweise, welche wenn sie erheblichere Herstellungen betreffen, an diese Landesbehörde zur Ueberprüfung geleitet werden können, sind die zuständigen Kirchengemeinden zur Erklärung aufzufordern, in welcher Weise dieselben für die Bedeckung der hiezu erforderlichen Kosten aufzukommen gedenken.

Es ist übrigens nicht absolut nothwendig, dass bedeutendere Bauführungen gleich im kommenden Jahre bewirkt werden müssen, es ist vielmehr der Kirchengemeinde freizustellen, die erforderlichen Kosten im Laufe einiger Jahre durch eine den Vermögensverhältnissen entsprechende Umlage sicherzustellen, wegen deren Einhebung für r. kat. Kirchengemeinden nach Anhörung der politischen Ortsgemeindevertretung im Sinne des §. 18 der Landesgemeindeordnung, für gr.-or. Kirchengemeinden aber nach §. 23, II. B. des Allerhöchsten Reskriptes vom 10. August 1868. im Wege des Eparchial-Konsistoriums das Einschreiten beim General-Commando als Grenzlandes-Verwaltungsbehörde zu stellen ist.

Wenn in dieser Weise die Baukosten bedeckt erscheinen, wird sich wegen Gratisanweisung des notwendigen Bauholzes mit der betreffenden Vermögensgemeinde in das Einvernehmen zu setzen und besonders bei Neubauten und grösseren Adaptirungsarbeiten auch dafür zu sorgen sein, dass das erforderliche Maurermateriale von der Kirchengemeinde wo möglich in eigener Regie erzeugt und zum Bauplatze zugeführt werde.

Ist nun dergestalt das Baumateriale gewonnen und der Kostenbetrag zum grössten Theil sichergestellt, kann bezüglich Bedeckung jener Summe um eine Subvention hierseits eingeschritten werden, welche wegen gänzlicher Mittellosigkeit der betreffenden Angehörigen entweder gar nicht oder von der Anrepartitio uneinbringbar ist. Auch wird die

Stellung derartiger Anträge in jenen Ausnahmsfällen gestattet, wo die Herstellung der Renovirung mit Gefahr am Verzuge verbunden ist und wo die Kirchengemeinde mit Rücksicht auf die momentanen Vermögens- und Erwerbsverhältnisse der Kirchenangehörigen nicht in der Lage wäre, die hiefür erforderlichen Kosten unter sich aufzubringen.

Derartige Anträge, welche im vorangedeuteten Sinne mit dem Kostenausweise beziehungsweise dem Bauelaborate der Erklärung der zuständigen Kirchenvertretung eventuel, der darüber speziell erlassenen Weisung dann dem Verzeichnisse über das vorhandene Baumateriale und der Nachweisung über den Kirchenkassastand, über die ausgeschriebene, eingebrachte, davon ausständige und hievon uneinbringliche Umlage zu instruiren sind, werden wegen rechtzeitiger Zusammenstellung des hierseitigen Voranschlages jedes Jahr mit Ausnahme der unverschieblichen Ausführungen im Monate Februar hieher einzusenden sein, wobei nun bemerkt wird, dass der Kirchenkassastand sowie die Kirchenkapitalien ausschliesslich zu Kirchenzwecken, keineswegs aber zur Herrichtung der Pfarrhäuser verwendet werden dürfen.

Bei dergestaltigem Vorgehen und entsprechender Einflussnahme der Herren Amtsvorstände muss es gelingen, den bisherigen Usus, nach welchem die Kirchengemeinden zumeist ohne auf irgend welche Beitragsleistung ihrerseits Bedacht zu nehmen, darauf ausgingen, alle auch geringfügige Herstellungen aus Landesmitteln ausgeführt zu sehen, zu beseitigen, denn wiewohl das General-Commando gerne bereit ist, nach Zulässigkeit der Dotation in berücksichtigungswürdigen Fällen Subventionen zu gewähren, so ist und kann es dessen Aufgabe nicht sein, für alle derlei Erfordernisse aufzukommen, wesshalb den Kirchen- und polit. Gemeindevertretungen und der Bevölkerung der Standpunkt klar zu machen sein wird, dass dieselben vor Allem ja ganz allein für die Kosten der Erhaltung der für Cultus-

zwecke gewidmeten Objecte zu sorgen gehalten sei, und wolle derselben der Standpunkt der Selbsthilfe umsomehr klar gemacht werden, als selbst solche Verhältnisse eintreten können, welche nicht einmal die Gewährung der bisher aus Landesmitteln in angedeuteter Richtung zugewendeten Zuschüsse thunlich erscheinen lassen könnten.

Wegen Rektifizirung der hierortigen Grundbücher und um sich die Ueberzeugung zu verschaffen, welche Verfügungen das Bezirksamt im vorstehenden Sinne betreff Conservirung der Cultusobjecte getroffen hat, wolle das Bezirksamt bis Ende August d. J. eine Nachweisung hieher liefern, in welcher pfarrweise und nach Religionen gesondert, den Namen der Geistlichkeit, die Bauobjecte des Cultuswesens und deren Bauzustand aufzunehmen und gleichzeitig kurz darzulegen ist, welche Anordnung betreff Behebung der an letzteren eventuell vorhandenen Gebrechen getroffen wurde.

U Zagrebu, dne 24. siečnja 1899.

Philipović m. p., FZM.

JURAJ v. r.

Odredba visoke kr. zem. vlade odjela za bogoštovje i nastavu glede utrnuća obećanih zemaljskih pripomoći za župne crkve, stanove itd.

Br. 470.

Dne 4. srpnja 1893. pod br. 7999. visoka je kralj. zemalj. vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, kr. županijskim oblastim izdala odredbu glede utrnuća obećanih zemaljskih pripomoći za popravke, adaptacije ili gradnju župnih crkava i župnih stanova, iz koje se veleč. dušobrižnomu svećenstvu znanja i ravnanja radi priobćuje sliedeće:

1. Svaka zemaljska pripomoć u gore navedenu svrhu obećana, bilo crkvenim bilo upravnim občinam, utrnjuje sama sobom, ako ne bude efektuirana i svrsi svojoj privedena barem do konca one sliedeće godine, pred kojom je dotičnikom bila u izgled stavljena.

2. Svi gradjevni operati glede župnih crkava i stanova imaju se podpuno instruirani najdulje do konca ožujka svake godine visokoj kralj. zem. vladi predložiti; a na kasnije podnesene ne će se bar za onu godinu nikakav obzir moći uzeti. (Težke elementarne štete moraju se dakako odmah prijaviti).

3. Ovo će se pravilo u buduće strogo držati, dočim nadarenim crkvenim obćinam slobodno stoji obnovu ili produljenje zemaljskoga obećanja zatražiti, te će onda u svakom slučaju sliediti ponovna vladina odluka u tom pogledu.

U Zagrebu, dne 4. veljače 1899.

JURAJ v. r.

Izvadci iz matica krštenih odnosno umrlih, potrebni za novačenje.

Br. 1030.

Glede izdavanja izvadka iz matica krštenih odnosno umrlih, potrebnih za novačenje, upravila je visoka kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove na ovaj nadbiskupski duhovni stol sliedeći dopis:

Broj 52.601. ex 1897. U smislu propisa §. 15. naputka za provedbu zak. čl. VI. od godine 1889. ob obranbenoj sili, dužni su voditelji matica polag propisanoga obrazca 1. svake godine sastavljati po obćinah odieljene izvadke iz matica krštenih (rodjenih) odnosno umrlih, a polag propisanoga obrazca 2. iz matica umrlih. — U izvadke pod 1. naznačene imadu se sve u obćini rodjene osobe mužkoga spola — ma već i umrle — po redu dana rodjenja uvrstiti, koje 19. godinu života navršuju, odnosno koje bi ju navršile one koledarske godine, što sliedi iza sastavljanja tih izvadaka. — U te izvadke imadu se u dotičnom stupcu svi slučajevi smrti, koji su se desili do predaje tih izvadaka na temelju matica vrhu umrlih ubilježiti. — Nu pošto se je ponovno desio slučaj, da voditelji matica nisu u izkaze označene pod 1. ubilježili smrt osoba u

njemu navedenih, premda su to na temelju matica vrhu umrlih mogli učiniti, što je dalo povoda kasnijem dopisivanju i iztraživanju smrti jur umrlih osoba, uljudno se prečastni naslov umoljava, da izvoli uputiti podredjene si župne urede, da u upitne izvadke iz matice krštenih (rodjenih) odnosno umrlih unašaju, u koliko se to može učiniti na temelju matica vrhu umrlih, sve slučajeve smrti pojedinih u izvadcih navedenih osoba, koje su umrle sve do dana, dok rečene izvadke ne predadu nadležnim oblastima. — U Zagrebu, 20. veljače 1898.

Za bana: Krajcsovics, v. r.

Što se velečastnomu dušobrižnomu svećenstvu znanja i ravnanja radi priobćuje.

U Zagrebu, 4. svibnja 1898.

JURAJ v. r.

Ovjerovljenje matičnih izvadaka za porabu u Njemačkoj.

Br. 3081.

Kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, izaslala je na sve političke oblasti u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji u predmetu ovjerovljenja matičnih izvadaka za porabu u Njemačkoj sliedeću okružnicu:

Broj 42.323 ex 1897. Kr. zemaljskoj vladi došlo je do znanja, da izvadci iz matica umrlih, vjenčanih i krštenih, koji se po ovostranih matičnih uredih izdaju za porabu u Njemačkoj, nisu u smislu zak. čl. XXXVI. od god. 1880. zajedničkog hrvatsko-ugarskog sabora o ugovoru sklopljenom dne 25. veljače 1880. s njemačkom državom u predmetu legalizacije izprava izdatih ili ovjerovljenih po oblastih ili činovnicih, propisno ovjerovljeni (Sbornik kom. XIV. od god. 1880.), usljed česa nastaju po stranke neprilike.

Povodom tim upućuju se oblasti znanja i ravnanja radi, obzirom na ustanove članka III. al. 3. i čl. IV. al. 1. spomenutog zak. čl. kao i dopunjujuće naredbe kr. ove ze-

maljske vlade od 18. prosinca 1880. broj 8383 (Sbornik kom. XVIII. od god. 1880.), da se matični izvadci, izdani po rimokatoličkih odnosno grčko-katoličkih župnih uredih kao i grčko-iztočnih parochijalnih zvanjih imadu ovjerovljivati po dotičnih nadležnih duhovnih stolovih, odnosno konzistorijah, a matični izvadci izdani po protestantskih i izraelitičkih voditeljih matica po političkoj upravnoj oblasti prve molbe, koja je vlastna nadzirati voditelje matica po kr. kotarskih oblastih i gradskih poglavarstvih u kojih području se dotični matični ured nalazi.

U Zagrebu, dne 13. kolovoza 1897.

Za bana Krajcsovics v. r.

Što se velečastnom dušobrižnomu svećenstvu priobćuje na znanje i ravnanje.

Nadbiskupski duhovni stol.

U Zagrebu, dne 24. rujna 1897.

Uručbeni zapisnik župnih i podarhidjakonalnih ureda, te obćenite neke primjetbe i upute o službenom dopisivanju.

Br. 5436.

Kako u svakom »uredu« svjetskih oblasti, tako se i u svakom župnom uredu imade voditi uredovni dnevnik ili tako zvani *poslovni, uručbeni zapisnik*, u koji se unaša svaki i pojedini *službeni* spis, koli onaj, koji *župnomu uredu dodje* ili od kojegod druge oblasti ili od privatne osobe, toli onaj, koji sam *župni ured sačini* i odpravi bilo kojoj oblasti, bilo kojoj privatnoj osobi.

Povodom tim, što sam ne samo iz nekih službenih izvještaja saznao, nego se prigodom do sada obavljanoga kanonskoga pohoda u tri podarhidjakonalna kotara takodjer sám osvjedočio, da gdje koji župnik u svom župnom uredu ili ne ima ništa slična uručbenomu zapisniku, ili ima samo takav, da on nipošto ne odgovara onoj svrhi, za koju takav zapisnik služi: ovime izdajem sliedeću naredbu i kratku

uputu o vodjenju uručbenoga zapisnika, a tom prigodom tomu dodajem neke primjetbe i upute o službenom dopisivanju.

I.

1. U svakom župnom i podarhidjakonalnom uredu ima bezuvjetno biti *„poslovni ili uručbeni zapisnik“*; pa da glede obrazca toga zapisnika bude jednoličnost, odredjujem, da se taj zapisnik u buduće u svih župah i kod svih podarhidjakonata ima voditi samo po obrazcu, koji sam dao ovdje načiniti, i koji je diecez. pisarna dala štampati u vlastitoj nakladi, pa će ga župnim uredom prodavati uz cienu od 3 novč. za jedan arak. U buduće se dakle za taj zapisnik ni jedan drugi obrazac ne smije rabiti.

2. Svakomu župnomu odnosno podarhidjakonalnomu uredu podjedno se šalje po dvadeset araka rubrikovanih po sada propisanom obrazcu, za koje dakle ima svaki župnik odnosno podarhidjakon platiti i diecezanskoj pisarni odmah poštanskom naputnicom poslati po 60 nč., i to župnici iz blagajne župne crkve, a podarkidjakoni iz svoje podarhidj. nagrade. Ako bi tko sada već trebao više od 20 araka, neka to saobći pomenutoj pisarni, koja će takovu naručbu odmah obaviti.

3. Po ovom obrazcu imade se uručbeni zapisnik u svih župnih i podarhidjakonalnih uredih započeti voditi od 1. siečnja 1897.

4. Kotar. podarhidjakonom se nalaže, da u propisanih pregodišnjih svojih izvještajih o visitaciji župa, napose o pregledanju župnih matica, računskih knjiga itd. naročito spomenu, da li se uručbeni zapisnik u dotičnoj župi vodi po ovom sada propisanom obrazcu, a osim toga da — kada god u koju župu svoga kotara dodju sa službenim kakovim poslom — dotičnoga župnika pozovu, neka im taj zapisnik pokaže i ujedno dokaže, da je sva do onda ili primljena ili odpravljena službena pisma svoga župnog ureda u uručbeni zapisnik unesao.

5. Oni župnici, koji su ujedno redoviti kotarski podarhidjakoni, imadu o spisovih, i službovanju podarhidjakonskom voditi posebne zapisnike, ali i ove po ovom sada propisanom obrazcu.

Uručbeni se zapisnik ima pisati hrvatskim jezikom. Dogodi li se pako, da župnik (odnosno podarhidjakon) ili od drugud primi dopis pisan drugim jezikom n. pr. latinskim, njemačkim itd. ili ga sam u tom jeziku sastavi — takovi se dopisi u uručbeni zapisnik mogu unašati u takovu jeziku.

II.

1. Svaki spis, koji je po sadržaju svojem služben, ima se upisati u uručbeni zapisnik, i to po redu vremena, kako župnomu (ili podarhidjakonalnomu) uredu stigne, ili pako bude od župnoga (ili podar.) ureda odpravljen. Prva dakle rubrika propisanoga formulara: »tekući broj« ima sadržavati po redu sve službene spise. U drugu i treću rubriku valja upisati spise od *druguda prispjele.* Kad pako župni ili (podarhidj.) ured ne odgovara na tudji spis, nego uslied *vlastita povoda upravlja* služben spis na drugu oblast, ili privatnu osobu, tad u drugoj i trećoj rubrici učini jednostavan potez. — U četvrtu rubriku: »sadržaj spisa« ima se upisati kratak sadržaj svakoga spisa, toli od drugud prispjela, koli odpravljena s vlastitoga povoda.

U petu i šestu rubriku ubilježuju se takodjer svi službeni spisi, no s razlikom. Spisu odpravljenu od župnoga (odnosno podarhidjakonalnog) ureda povodom primljenoga od druguda dopisa, i upisanu u predjašnjih rubrikah, u petoj rubrici ima se upisati »kratak sadržaj«, čega ne treba za spis odpravljen *s vlastitoga* povoda, budući mu je sadržaj već ubilježen u četvrtoj rubrici, nego valja razgovjetno upisati samo oblast (osobu) na koju je službeni spis odpravljen.

Valja naročito opaziti, da se pod »tekućim brojem« ima upisati tako prispjeli od druguda dopis, kako i spis župnoga ureda, koji je *povodom onoga dopisa* odpravljen.

2. Pošto primljeni od druguda spis bude upisan u

uručbeni zapisnik, ima se na rečeni spis (na naslovnoj strani) upisati tekući broj uručbenoga zapisnika i datum: n. pr. 1896. br. 1. praesent. 3. sieč. Isto tako ima se tekući br. uručbenoga zapisnika upisati na *koncepat* službenoga pisma, koje sám župni (ili podarh.) ured upravlja na drugu oblast ili osobu, koji koncepat ima se spraviti medju službena pisma.

3. Ako je spisu takovu priložen odpravni arak ili dostavnica onoga ureda, od koga se spis dostavlja, onda treba da župnik na tom arku ili dostavnici podpisom svojim potvrdi, da je spis primio, dodav takodjer datum.

Na datum treba dobro paziti te ga se ne smije tako lahko izostavljati, pošto od njega često jako mnogo zavisi, jer kada n. pr. župnik dobije platežni kakav nalog ili službeni nalog sa tako zvanim praeclusivus terminus, onda se ti dani počimlju brojiti od onoga časa, kada je takav nalog župniku uručen, ne pako od onoga dana, kada je od suda ili financijalnoga ureda datiran.

4. Ako se o kojem prispjelom spisu ili nije moglo ništa uredovati ili nije trebalo, onda se u 5. rubriku: »kako je riešeno« — napiše: stavlja se »ad acta« ili: uzeto na znanje, pohranjuje se medju spise.

5. Na sám službeni spis, koji župnik (ili podarhidjakon) *drugamo* upravlja, ima uviek s gora s lieve strane upisati tekući broj, pod kojim je dotični spis upisan u njegovu uručbenom zapisniku.

6. Svakomu službenomu spisu, koji župnik (ili podarhidjakon) drugamo upravlja, bilo s tudjega ili vlastitoga povoda, ima de regula ostati *koncepat* medju župnimi (ili podarhidjakonalnimi) spisi.

U svih važnih odpravcih ima se koncepat sudarati sa samim službenim pismom od rieči do rieči. U manje važnih dosta je, ako se sve, što je bitno, zabilježi dosta razumljivo.

Napokon više put je sasvim dosta, i podpuno ono, što je kano »kratki sadržaj« ubilježeno u uručbenom za-

pisniku, te ne treba u spisih posebna koncepta. No glede svega ovoga valja dobro na umu držati, da uručbeni zapisnik, kratki sadržaj službenoga spisa, koncepat ili bitni kratki sadržaj koncepta imaju biti *sami sobom* podpuni i razumljivi, ne pako samo za dotičnoga pisca. To bo su službeni akti, koje ne piše župnik (ili podarhidjakon) samo za svoju osobu, ad juvandam propriam memoriam, nego i za svojega zamjenika ili nasljednika ili predpostavljenoga.

7. *Koncepat* obično pišu na hrbat *primljenomu spisu*, koji traži odgovor, izvještaj, u obće službeno pisanje. No ako je primljeni spis takov, te bi ga lasno župnik (ili podarhidjakon) trebao za *prilog* svojemu službenomu pismu, tada na hrbat primljenomu pismu ne smije pisati svojega koncepta. A budući da toga nije moći predvidjeti, najbolje je koncepat pisati na poseban čist papir.

Ne valja pak pisati ga na kakove god malene kartice, nego na dosta velik papir, da se lasno medju ostalimi službenimi spisi vidjeti i vezati i čuvati mogu.

8. Službeni spisi imaju biti poredani po tekućem broju i po godinah vezani, i spremljeni na sigurnu i pristojnu mjestu.

III.

Svatko, tko ima u toj stvari izkustva, priznati će, da se dobro i brzo uredovanje vrlo otežčava i službujućim u uredu ogorčuje, ako uredovni spisi, koji im dolaze, nisu takovi, da bi olakšavali željeno i brzo njihovo riešenje. Zato je ne samo uredu, nego i strankam samim na korist, ako se neka stalna pravila, koja se tiču spoljašnjega oblika uredovnih spisa, u svem obdržavaju.

Ta pako glavna pravila su sliedeća:

1. Uredovne spise treba pisati na *običnom uredovnom* (tako zvanom *kancelarijskom) papiru biele* ili *bjelkaste* boje. Za takove spise nije dakle sgodan papir prevelika formata, tako zvani »folio«. Isto tako se ne pristoji uredovne spise

pisati na običnom papiru kojim se služimo u pisanju pisama privatnih.

Pisati se ima ili:

a) na *pol tabaka* n. pr. svjedočbe ob ozivih, ćudorednom ponašanju, siromaštvu, kratke odgovore n. pr. uredu obćinskomu, župnomu, kr. kot. oblasti itd.;

b) na *čitavom arku*, ako je to uredovni spis, koji se pošilja višim uredom ili predpostavljenoj oblasti. Ako se radi o važnoj kakovoj molbi, predstavci ili pritužbi na *visoku* oblast ima se papir *preugnuti* u polovici a onda pisati samo na pol strane, i to na desnoj polovini. Lieva polovica ostaje prazna, a isto tako se odozgo i odozdo ima ostavljati tri do četiri prsta prazna prostora. Obični podnesci slobodno se pišu preko čitave strane.

Četvrta stranica arka neka isto tako ostane prazna. Ako je pako uredovni spis tako obširan, da i na četvrtoj stranici moramo pisati, onda se pripoji još jedan arak ili barem pol arka, da se na njem uzmogne napisati *„rubrum“*.

Papir neka bude čisto i jednako odrezan, a piše se uviek *tintom* i to crnom, nipošto crvene, crljenkaste ili ljubičaste boje. Ovu potonju rabiti u maticah župnih, izrično je zabranjeno okružnicom ovoga nadbiskup. ordinarijata od 22. prosinca 1876. br. 3529.

2. Svaki spis neka bude pisan *jasno* (čitljivo), da ga svatko uzmogne lako pročitati, a da se ne mora tek domišljati smislu ili tražiti vještaka pismu. Nijedna rieč neka ne bude pretrgana, popravljena ili pače nožem izstrugana. Spis, u kojem su rieči izstrugane ili više puta precrtane, nije vjerodostojan.

Osim toga obće je poprimljen običaj, da — osobito kada se piše višim osobam ili oblastim — nije pristojno rieči ili ciele izreke *podvući potezom*, kao da bi time htio tu osobu ili oblast upozoriti na važnost tih rieči ili izreka.

3. Ako za koji spis nije dosta jedan arak, već trebaju za to dva, tri ili više araka, ti se arci ne smiju uredu

poslati razstavljeni već *sašiti,* ili kako drugčije zgodnim načinom spojeni.

4. *Naslov* ureda, komu se spis odpravlja, piše se u primjerenoj udaljenosti od teksta, koji sliedi te više ili niže prema tomu, je li ured, kojemu se piše viši ili niži. Osobam ili uredom vrlo visokim naslov se piše po prilici u polovici prve strane.

5. Na *početku* uredovnoga spisa, n. pr. molbe, tužbe, predloga itd. nikada se ne stavlja pozdravna formula, kako se običaje kod privatnih pisama (n. pr. Hvaljen Isus!), nego se počme jednostavno naslovom.

6. Isto tako na *koncu* spisa stavlja se jednostavni podpis imena i prezimena (i to cieloga te čitljivo pisanoga) s oznakom glavne službe, n. pr. N. N. župnik ili podarhidjakon. Taj podpis neka bude primjereno udaljen od teksta uredovnoga spisa, t. j. ako je spis dovršen po prilici u prvoj trećini ili polovici stranice, podpis se postavi posve dolje na kraju iste stranice, nipošto više.

Uvjeravanje o *poštovanju* u uredovnom spisu ne treba dodavati; n. pr. pisati: »ostajem prečastnoga nadbisk. ordinarijata pokorni župnik N. N.« ili »u najdubljem poštovanju odani« — već se napiše samo ime i služba.

7. Vrlo mnogo stoji do toga da u svakom uredovnom spisu bude jasno *zabilježen datum* t. j. *mjesto* gdje je, i *vrieme* (dan, mjesec i godina), kada je spis izdan. O tom ne zavisi samo vjerodostojnost, nego često i valjanost uredovnoga spisa. Tako n. pr. svjedočba o slobodnom stališu kojega zaručnika, svjedočba siromaštva ili ponašanja od godine 1890. ne može vriediti kano valjan dokaz u godini 1896., budući se u 6 godina moglo koješta toga promieniti.

8. Na četvrtoj stranici uredovnog spisa (predpostavljajuć, da taj spis obsiže samo jedan arak, inače u obće na listu, koji služi za omot cielomu uredovnomu spisu), kada se na dvoje prelomi (složi), i to na desnom stupcu napiše se tako zvani *rubrum ili argumentum*, sadržaj, u kom imadu biti ovi dielovi:

a) Najviše t. j. na gornjoj polovici desnoga stupca napiše se ime *ureda* ili *osobe* (n. pr. ordinarijata zemalj. vlade), kamo se *molba* ili u obće spis šalje i to se stilizuje u dativu: »Prečastnomu nadbiskupskomu ordinarijatu«, »visokoj kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vladi, odjelu za bogoštovje i nastavu« itd.;

b) na dolnjoj polovici desnoga stupca napiše se ime *ureda, od kojega uredovni spis dolazi,* n. pr. »podarhidjakonski ured belovarski«, »župni ured vugrovački«, itd. ili ime molitelja ili onoga, tko spis šalje, njegova služba i zanimanje i stan (gdje to treba, neka se naznači i ulica i broj kuće);

c) na istoj dolnjoj polovici desnoga stupca napiše se desno (tako da s lieve strane ostane nešto prazna prostora), *kratki sadržaj* ili glavna stvar spisa, što se zove »Rubrum« u nujužem smislu; n. pr. »župnik u N. moli za dozvolu, da blagoslovi novo groblje u N.«; »Ivan N. duhovni pomoćnik u N., moli za izpražnjenu župnu nadarbinu u N.«;

d) posve dolje na samom kraju istoga stupca zabilježe se *prilozi,* ako molba ili u obće spis ima priloga, i to tako, da se naznači broj tih priloga i dodade, jesu li to izvorni spisi ili prepisi, n. pr. »sa 4 priloga in originali«; »8 priloga i to 6 origin., 2 prepisa«.

Mnogi zanemaruje uredovnom spisu napisati Rubrum, nu takovo je zanemarivanje, osobito ako je to obširniji spis, samo na štetu onomu, koji takav spis šalje, a to s toga, što činovnici, koji su u ovom ili onom uredu kod uručbenoga zapisnika zabavljeni, nemaju toliko slobodnoga vremena, da bi mogli sve prispjele ili predane spise per extensum pregledati i sadržaj njihov proučavati, pa gdje rubruma ili nema ili nije dobro napisan lako se dogadja, da se takav uredovni spis zametne ili ne dodje u prave ruke (n. pr. pometnjom se dodieli drugomu referentu) i tako se riešenje njegovo bez potrebe zavlači.

9. Uredovni se spis predaje ili osobno na odredjeno

mjesto ili se šalje po glasniku ili poštom. Predaje *li se spis osobno*, ne treba omota; šaljemo li pak spis *poštom* ili po glasniku, moramo ga metnuti u *omot* (kuvertu) i zapečatiti. Omot neka bude od čvršćega papira, jer se inače, osobito ako su spisi u nj zamotani deblji, na pošti izdere te zato vrlo oštećen prispije na mjesto svog opredieljenja.

Ako je omot deblji, treba ga prije odebljim koncem (špagom) unakrst svezati pa istom onda zapečatiti.

Isto tako, ako ima više priloga, odebelih, ne valja ih previnuti nego neprevinute metnuti u omot istoga formata kojega su ti prilozi.

Uredovni se spis nikada ne smije tako složiti (složivši samo izpisani arak), da bi se kod otvaranja oštetio pečat, ili se možda i dio uredovnog spisa poderao.

10 Za *pečaćenje* uredovnih spisa, koji su metnuti u omot, upotrebljuje se *pečatni vosak ili oblatice,* na koje se papir metne i onda pečat pritisne. *Papirnate pečatne marke* (Siegelmarken), koje se u trgovačkom životu i u korespondenciji često upotrebljuju, neka se ne upotrebljuju za pečaćenje uredovnih spisa. Nije probitačno omot gumom namazan samo zaliepiti pa na nj udariti samo *štampilju,* bojom navlaženu, jer se i tako zapečaćeni listovi jako lako dadu otvoriti i opet zatvoriti.

Najbolje je za pečaćenje rabiti oblatke a kada se rabi vosak, taj neka bude finiji, budući prostiji odmah popuca i s omota odpane, te onda spis ostane nezapečaćen.

11. Nipošto se ne smiju papirnate pečatne marke priljepljivati na liste krstne, vjenčane i smrtne ili na druge župne uredovne spise, mjesto pečata uredovnoga, kojim se spisu daje authencija.

Na matičnih izvadcih i drugih od župnika izdanih svjedočbah najbolje je pritisnuti župni pečat ili štampilju, *bojom ovlaženu.* Najbolje je služiti se bojom *plavom ili crnom,* budući da se ove boje ne dadu s papira izbrisati. Nu kod bojadisanih pečata treba dobro paziti na to, da pečat bude jasno i čitljivo odtisnut, jer se je više puta dogodilo, da su

u javnih blagajnah namire samo s toga odbijene bile, što je župni pečat bio nejasan i nečitljiv.

Pečaćenje krstnih, vjenčanih i smrtnih listova pečatnim voskom ili oblaticami ne preporučuje se, budući da se vosak i oblatice s vremenom posve odlupe a tim spisi gube cienu i vjerodostojnost.

Pečat, koji je *unutra* na spisu, neka bude pritisnut na onoj polovici (na dvoje previnutoga papira), na kojoj je podpis (n. pr. župnikov), i to neka bude tako pritisnut, da ostane netaknut, kad se spis previne osobito pak zato, da se voštani ili oblatni pečat ne prelomi. Ako je pečat s neopreznosti pritisnut u sredini, treba spis poslje privinuti uz pečat.

12. Riešavanje molbe ili uredovnoga spisa obavlja se često uobće samo na hrbtu ili ledjima (in dorso, a tergo), t. j. na lievom stupcu druge ili četvrte stranice predanoga spisa. Takovo riešenje zove se obično nahrbtnica ili naledje (indorsatum, atergatum), i daje se redovito strankam (moliteljem) ili urodom *nižim,* a trpi se — toleratur — medju osobami ili uredi, koji su si ravni — coordinati. *Niži uredi* ne smiju *višim* odgovarati indorsatom.

Ako prostor na hrbtu ne dostaje za odgovor, onda se dodade čistoga pol arka, pa se napiše »a tergo involucri.«

13. Dogadja se, da gdjetko htijući prištediti posla i papira, napiše na isti tabak više različitih stvari, koje medju sobom nisu u savezu. To je velika pogrieška. Tim se posao ne samo ne prištedi, nego se još poveća. Kad bi n. pr. župnik predao jednu molbu za tri stvari: za oprost od ženitbene zaprieke, za odobrenje novoutemeljene altarijske zaklade i za uredjenje luknarskih podavanja u njegovoj župi — što bi bila posljedica? Kod ordinarijata razpravit će se o jednoj od ovih stvari (budući da onoga jednoga tabaka papira ne mogu medju se podieliti tri referenta), a ostale ostaju punim pravom neriešene, pa treba predati novi podnesak. Zato neka bude pravilo: *Svaki uredovni spis,* bila to

molba ili podnesak, *neka radi samo o jednoj stvari;* nikada pako ne trpajmo na istom arku ili pol arka više različitih stvari.

Dopušta se pako, da se dva, tri ili više uredovnih spisa metne *u jedan omot.*

14. Ako se je o stvari spisa, koji se sada podastre već prije službeno radilo, neka se predavalac toga spisa u njem pozove na dan i broj posljednjega podneska ili riešenja.

15. Svim se uredom svjetuje, da imadu *knjižicu za poštu* te da ne samo oni u nju upisuju svako službeno pismo, koje šalju na poštu, nego takodjer da si u nju dadu unašati svako takovo pismo koje poštom dobivaju.

Službena pisma, koja se podastiru ordinarijatu, ne valja adresirati na *osobu* nadbiskupa ili generalnoga vikara, jer se lasno dogodi, da jedan i drugi bude iz Zagreba odsutan, pa se zato takovo pismo mora istom za njim pošiljati, a može se u njem raditi i o prešnoj stvari, koja se u takovom slučaju poradi gore navedenog uzroka ne može, kako bi trebalo, odmah riešiti. Redovito dakle imaju se službeni spisi adresirati na *„nadbiskupski ordinarijat"* ili *„nadbiskupski duhovni stol"*.

Razumieva se pako po sebi da se na nadbiskupa ili njegova generalnoga vikara onda adresuje, kad se želi, da spis upravo samo u ruke adresovanoj osobi dodje.

17. Za službene izvještaje, koji se periodično imadu podnašati po propisanih skrižaljkah, treba rabiti *tiskanice.*

18. Konačno se ovdje svim u pamet dozivlje, neka u službenom dopisivanju uviek pred očima imadu službeni odnošaj, u kom stoje naprama onomu, komu spis odpravljaju naime, je li to njihova predpostavljeva oblast, crkvena ili svjetovna, ili pako oblast ili osoba njim ravna — coordinata — ili napokon njim podčinjena. Imajuć to pred očima, neka svatko u svom službenom dopisivanju obdržava tomu odgovarajuće propise o službenoj učtivosti pak prema tomu rabi rieči i izraze, koji su u suglasju sa svećeničkom čednošću i krotkošću te odišu kršćanskom ljubavlju i onda, ako se komu od koje oblasti i po koja nepravda učini te se on proti njoj u službenom pismu pritužuje i svoje pravo brani. Oblast se ima uviek štovati, makar da možda osoba, nosilica oblasti po mnienju dopisnika ne zaslužuje štovanja.

U Zagrebu, dne 9. prosinca 1896.

JURAJ v. r.

Jezik latinski u medjusobnom dopisivanju hrvatskih i ugarskih duhovnih oblastih.

Br. 4797.

Visoka kr. hrv. slav. dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, upravila je na ovaj nadbiskupski duhovni stol dopis od 22. stud. o. g. br. 18.510, koji se velečastnomu svećenstvu znanja i ravnanja radi priobćuje a glasi:

Pošto se je dogodilo, da neke katoličke duhovne oblasti u Ugarskoj nisu htjele primiti odnosno dalje uredovati na temelju podnesaka (dopisa, zamolba) hrvatskih katoličkih duhovnih oblasti, zamoljen je bio odavle kr. ug. ministar za bogoštovje i nastavu, da učini shodnu odredbu, da se postojeće ustanove o medjusobnom dopisivanju hrvatskih i ugarskih gradjanskih oblasti protegnu u Ugarskoj i na medjusobno dopisivanje hrvatskih i ugarskih duhovnih oblasti, da se uzmogne slična odredba učiniti i za područje ovih kraljevina.

Dopisom od 9. studena t. g. br. 66027 saobćio je pako ovamo pomenuti ug. ministar, da želi medjusobno dopisivanje ugarskih i hrvatskih duhovnih oblasti podvrći temeljitomu prosudjenju, a dok u tom pogledu dodje do konačne odluke i istu ovamo saobći, da bi bilo uputno, da svećenstvo u medjusobnom dopisivanju rabi medjunarodni jezik crkve — latinski.

Čast je s toga kr. ovom zemaljsko-vladnomu odjelu

za bogoštovje i nastavu prečastnoisti uljudno zamoliti, da se do konačnoga uredjenja navedenoga pitanja izvoli odsele služiti u dopisivanju sa ugarskimi duhovnimi oblastmi jezikom latinskim ili pako, da izvoli hrvatskom spisu, upravjenomu na koju ugarsku duhovnu oblast, priklopiti uviek latinski prevod.

Umoljava se podjedno prečastnoisti, da izvoli učiniti u tom pravcu shodnu odredbu i na podčinjene si organe, te o tom blagovoljno ovaj kralj. zemaljsko vladni odjel za bogoštovje i nastavu obaviestiti. Primjećuje se, da je dopisom od današnjega dana i gornjega broja kr. ug. ministar za bogoštovje i javnu nastavu zamoljen, da izvoli preduzeti shodne mjere, da i ugarske duhovne oblasti dopisujući sa hrvatskimi, u buduće jednako postupaju.

U Zagrebu, dne 22. studena 1897.

Za bana: Krajcsovics v. r.

U Zagrebu, dne 15. prosinca 1897.

JURAJ v. r.

Izvještaji o napredku mladeži pučkih škola u vjeronauku i ćudorednosti.

Br. 135.

Ovaj je nadbiskupski duhovni stol obnašao odrediti, da se izvještaji o napredku školske mladeži u vjeronauku i ćudorednosti, koji su mu se do sada imali podnašati koncem svakoga poljeća školske godine, u buduće podnašaju samo koncem drugoga poljeća, i to za cielu prošlu školsku godinu te dosadanjim načinom naime preko kotar. podarhidjakona.

Što se veleč. g. župnikom i administratorom župa, te svim katehetom pučkih škola priobćuje na znanje i ravnanje.

U Zagrebu, dne 10. siečnja 1899.

JURAJ v. r.

O porabi staroslavenskoga jezika u sv. liturgiji u području zagrebačke nadbiskupije.

Br. 832.

U savezu s okružnicom ovoga ordinarijata od 28. listopada 1898. br. 3577. o porabi staroslavenskoga jezika u liturgiji u području zagreb. nadbiskupije, na pose sa točkom 2. obavješćuje se veleč. svećenstvo, naročito upravljatelji crkava, da je častni sbor za svete obrede u Rimu odpisom od 18. studenoga 1898. upravljenim na ovaj ordinarijat izrekao, da svećenikom iz dieceza, u kojih se služba božja obavlja u staroslavenskom jeziku, služiti svečanu (ili pjevanu) sv. misu u staroslavenskom jeziku u kojoj crkvi zagreb. nadbiskupije ne može dozvoliti ni dotični upravljatelj crkve ni ovaj ordinarijat.

U Zagrebu, 24. veljače 1899.

JURAJ v. r.

Sabiranje statističkih podataka.

Naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. studenoga 1898. br. 5785/Pr. o redovitom sabiranju podataka za statistiku miene žiteljstva (vjenčanja, poroda i pomora) u području kraljevina Hrvatske i Slavonije.

Sporazumno s nadležnimi crkvenimi oblastmi obnašao sam, dokinuti od 1. siečnja 1899. naredbu moju o redovitom sabiranju podataka za statistiku miene žiteljstva u području kraljevina Hrvatske i Slavonije od 6. prosinca 1896. br. 6180/Pr. te glede redovita sabiranja podataka o vjenčanjih, porodu i pomoru odrediti sliedeće:

I. Obćenite ustanove.

§. 1. Počam od 1. siečnja 1899. izkazivati će se u cielom području kraljevina Hrvatske i Slavonije svi slučajevi vjenčanja, poroda i pomora za svrhe zemaljske statistike individualnimi statističkimi izkaznicami, za koje se propisuju sliedeći obrazci.

Obrazac I. Statistička izkaznica A. o vjenčanjih (modri papir).
Obrazac II. Statistička izkaznica B. o porodu (crveni papir).
Obrazac III. Statistička izkaznica C. o pomoru (žuti papir).

§. 2. Dužnost je svakoga duhovnoga pastirstva, svakoga voditelja matice izraelitskih bogoštovnih obćina i svake upravne oblasti, koja prama postojećim propisom vodi matice za nazarence, da svaki slučaj vjenčanja, poroda i smrti odmah, čim jim se prijavi, izpune odnosnu propisanu statističku izkaznicu. A pošto će u svakoj od propisanih izkaznica trebati izkazivati i podatke takve, koji se ne bilježe u odnosne matice, dužan je svatko, komu je povjereno vodjenje matica vjenčanih, rodjenih i umrlih (duhovna pastirstva, voditelji matica izraelitskih bogoštovnih obćina i upravne oblasti), da odnosne stranke (interesente) izpita o svih okolnostih, što jih mora da navede u izkaznici, a koje se ne bilježe u odnosne matice. Ako osoba, koja je došla pred voditelja matice, da u koju maticu dade unieti stanoviti koji slučaj, ne bi mogla podati svih potrebitih obavjesti, valja da si voditelj matice (duhovna pastirstva, voditelji matice izraelitskih bogoštovnih obćina i upravne oblasti) ove obavjesti pribavi pismeno ili ustmeno od odnosne stranke.

§. 3. Svaki voditelj matice (duhovna pastirstva, voditelji matica izraelitskih bogoštovnih obćina i upravne oblasti za nazarence) dužan je, da izkaznice izpunjuje za c i e l o s v o j e p o d r u č j e, ne obazirući se na to, da li to područje zasiže u područja raznih upravnih oblasti (upravnih kotara ili gradova), tako da će u odnosnih izkaznicah biti bez iznimke izkazani svi slučajevi, uneseni u dotične matice vjenčanih, rodjenih i umrlih.

II. Izpunjivanje statističkih izkaznica.

§. 4. O svakom slučaju vjenčanja poroda i smrti treba izpuniti po jednu posebnu statističku izkaznicu, i to:

a) za svaki slučaj vjenčanja izkaznicu po obrazcu A;

b) za svako živo i mrtvo rodjeno diete izkaznicu po obrazcu B;

c) za svaki slučaj smrti izkaznicu po obrazcu C.

§. 5. Za svaki slučaj vjenčanja, poroda i smrti treba izpuniti propisanu statističku izkaznicu p r i j e, n e g o l i š t o s e o d n o s n i s l u č a j u n e s e u m a t i c u v j e n č a n i h, k r š t e n i h (r o d j e n i h) i u m r l i h.

§. 6. Odgovori na pitanja statističkih izkaznica neka se upisuju razgovjetno i čitljivo i to svedj na desnu stranu izkaznice, gdje je naročito opredjeljen prostor za odgovore, a to s toga, što se u kr. zem. statističkom uredu odrezuje desni dio svake izkaznice te samo

ovi odrezci, na kojih se nalaze odgovori, služe za izradbu gradje. Neka se po mogućnosti rabi bugačica a ne posipalo (Streusand). Slobodno je odgovore izpravljati, prebrisavati i skraćivati, pak ako bi u dvie rubrike, koje su jedna kraj druge, ili jedna nad drugom, trebalo unieti p o s v e j e d n a k o d g o v o r, slobodno je na oba pitanja odgovoriti samo jedan put tako, da se rieči odgovora napišu preko obje rubrike.

§. 7. Na svakoj izkaznici valja točno naznačiti odgovarajući joj t e k u ć i b r o j m a t i c e, tako da će se već po tih brojevih moći razabirati, jesu li izkaznice izpunjene za sve slučajeve, unesene u odnosnu maticu, te da će se, ako bi uztrebalo naknadnih izpravaka ili dopunjaka, ovi odmah moći obaviti prama dotičnomu broju matice.

Ako bi se koji slučaj imao unieti u maticu bez tekućeg broja (n. pr. ako je diete kršteno u tudjoj župi, ako je vjenčanje obavljeno delegacijom), valja i za taj slučaj izpuniti propisanu statističku izkaznicu, a u njoj na mjestu, gdje bi trebalo naznačiti tekući broj upisati rieči: „N e i m a t e k u ć e g a b r o j a."

§. 8. Na pitanje *o dobi* valja da se u pravilu odgovara brojem godina života, što ih je dotična osoba već navršila. Samo u izkaznici C valja da se kod djece, pomrle prije navršene druge godine, naznačuje broj n a v r š e n i h m j e s e c i života, a kod djece, pomrle prije navršenoga prvoga mjeseca života, da se naznačuje b r o j n a v r š e n i h d a n a ž i v o t a.

§. 9. Gdje u izkaznicah treba da se za slučajeve vjenčanja, poroda i pomora navede *dan, mjesec* i *godina*, [pitanje a) u glavi izkaznice A. i pitanje 5. iste izkaznice, pitanje a) u glavi izkaznice B. i pitanje 8. u istoj izkaznici, konačno pitanje a) u glavi izkaznice C. i pitanje 13. izkaznice C], biti će duhovna pastirstva g r č k o-k a t o l i č k a i g r č k o-i z t o č n a (srbsko-pravoslavna) dužna, da dotični dan, mjesec i godinu naznače ne samo po starom već i p o n o v o m (gregorijanskom) koledaru, te su prama tomu kod odnosnih pitanja udešeni i obrazci.

§. 10. Na pitanje o *materinskom jeziku* (narodnosti) odgovarati će se samo tada, ako odnosna osoba, za koju bi trebalo naznačiti materinski jezik, n i j e m a t e r i n s k o g a j e z i k a (narodnosti) h r v a t s k o g a i l i s r b s k o g a. Za osobe materinskoga jezika hrvatskoga ili srbskoga ostaje prostor, gdje bi trebalo odgovoriti na pitanje o materinskom jeziku prazan.

Koli kod pitanja o materinskom jeziku (narodnosti) toli kod pitanja o znanju drugih jezika valja se kaniti svakoga uplivanja na

dotične stranke te na pitanje odgovoriti onako, kako je to naznačila dotična stranka sama svojom voljom.

§. 11. Za naznake *vjeroizpoviesti* neka se rabe samo sliedeće kratice: *rk.* za rimokatolike, *gk.* za grčko-katolike, *gi.* za grčko-iztočne, *ev. ak.* za evangelike augsburžke konfesije, *ev. helv.* za evangelike helvetske konfesije (reformirane), *izr.* za izraelićane, *naz.* za nazarence, *muh.* za muhamedance.

§. 12. Gdje u statist. izkaznici valja da se naznači *zvanje* i *zanimanje* koje osobe i svojstvo, u kom se bavi ili u kojem se je bavila tim zanimanjem [u izkaznici o vjenčanjih: zvanje i zanimanje zaručnikâ na pitanje 2. i zvanje i zanimanje zaručnikova i zaručničina oca (majke) na pitanja 10. i 11.; u izkaznici o porodu: zvanje i zanimanje roditeljâ, odnosno majke kod nezakonske djece na pitanje 2.; u izkaznici o pomoru: zvanje i zanimanje pokojnika na pitanje 2., zvanje i zanimanje pokojnikova (pokojničina) oca (ili majke kod nezakonske djece) na pitanje 9. i ako pokojna osoba nije imala vlastite privrjede, zvanje i zanimanje onoga koji ju je uzdržavao, na pitanje 10] treba osobito paziti na sliedeće:

Glavno je načelo, da se ne rabe obćenite naznake kao što n. pr. trgovac, obrtnik, tvorničar, ratar itd. već da se u svakom slučaju zvanje i zanimanje označi što potanje i točnije, te će prema tomu izkazivati ovako:

a) Gdje se radi o osobah, zabavljenih kod *prvotne produkcije* ili poljodjeljstva u obće (ratarstva, vrtljarstva, vinogradarstva, šumarstva itd.) neka se rabe sliedeće oznake: veleposjednik (veleposjednica), posjednik (srednji posjednik), mali posjednik, mali posjednik i nadničar, poljodjeljski nadničar, nadalje zakupnik zemlje, gospodarski činovnik (uz oznaku, kakav je činovnik, da li n. pr. upravitelj dobara, šumar, blagajnik, gospod. pristav, nastojnik itd.) i gospodarski sluga (uz oznaku, kakav je sluga, da li n. pr. špan, vincilir, lugar, konjar, svinjar, kočijaš, biroš, ovčar itd.)

Veleposjednikom neka se označuje onaj, komu posjed obsiže najmanje 1000 jutara (ili rali po 1600 četvornih hvati), posjednikom pako onaj, koji posjeduje manje od 1000 ali i više od 50 jutara, malim posjednikom pako onaj, koji posjeduje manje od 50 jutara al živi o prihodu svoga posjeda te nije upućen na nadničarenje ili bar redovito ne mora polaziti na nadnicu. Razlikujući ove tri vrsti posjednika, neka se uzimlje u račun ne samo posjed odnosne osobe, već i posjed supruge živuće sa glavom obitelji u zajedničkom kućanstvu a isto tako i posjed malodobne njegove

djece. Onaj n. pr. koji ima posjed od 800 jutara, a supruga njegova posjeduje 200 jutara, malodobna pako njegova djeca 100 jutara, označiti će se veleposjednikom, pošto sav taj posjed zajedno računan obsiže 1.1000 dakle preko 1000 jutara.

Oni mali posjednici, koji se, osim što obradjuju svoju zemlju, redovito bave i nadničarenjem, označiti će se kao mali posjednici i nadničari. Od ovih valja lučiti poljodjelske nadničare, one naime, koji ne posjeduju nikakva zemljišta već živu izključivo ili bar ponajviše o nadničarenju kod raznih poljodjelskih radnja.

Supruge i ostale članove obitelji, koji faktično pomažu kod gospodarstva, valja označivati obiteljskimi pomoćnici, te jih uz to takodjer lučiti prema gore navedenim naznakam.

Za nje rabiti će po tom sliedeće oznake: obiteljski pomoćnik(ca) veleposjednika, ili obiteljski pomoćnik posjednika, ili maloga posjednika, ili maloga posjednika i nadničara, ili poljodjelskoga nadničara, ili zakupnika zemlje itd.

Obćenite druge kakve naznake, koje ne odgovaraju gornjim naznakam, kao što su to n. pr. vlastelin, ratar, ekonom, vinogradar, zakupnik itd., neka se nipošto ne rabe za označivanje osoba, zabavljenih kod raznih grana prvotne produkcije.

Od pravila ovih, dosele navedenih, iznimkom su gospodari i članovi postojećih seljačkih zadruga (t. j. zadrugâ, gdje zadrugari još živu u zadružnoj svezi i zajednički obradjuju zadružno gospodarstvo, a nisu razdieljeni ni potajno t. j. bez sudjelovanja nadležnih oblasti). Za takve se osobe ne će rabiti gornje naznake, već će se glede njih postupati ovako: Za gospodare takvih zadruga (odnosno za samostalne gospodarice, ne pako za supruge gospodarâ) neka služi oznaka: gospodar (ica) zadruge. Za sve pako ostale članove zadruge, koji se bave poljodjeljstvom (dakle i za supruge gospodara, ako se ne bave samo kućanstvom) neka se rabi naznaka: zadrugar (zadrugarka). Ako je odnosni gospodar zadruge ili zadrugar još i redovito polazio na poljodjelsku nadnicu, neka se odnosnoj naznaci dodaju još rieči: „i nadničar“ n. pr. zadrugar i nadničar.

b) Kod zanimanja, spadajućih u područje *obrta* (industrije) *trgovine i prometa* (željeznice na paru, munjinu i konje, brodarstvo, parobrodarstvo, cestarstvo itd.), valja naznaku u izkaznici udesiti tako, da će se iz nje moći razabrati ne samo odnosna vrst obrta, trgovine ili prometa već i to, u kojem se svojstvu odnosna osoba bavi onim zanimanjem, da li naime samostalno ili da li je samo na-

mještena u odnosnom zanimanju, pak ako jest, u kojem li je svojstvu namještena. Valja se s toga kaniti obćenitih oznaka, kao što su n. pr. obrtnik, tvorničar, trgovac, agent, radnik, pomoćnik (kalfa), naučnik (šegrt), već treba potanje naznačiti, kojim li se obrtom, kojom li trgovinom ili vrsti prometa bavi osoba i u kojem svojstvu n. pr. krojački majstor, tvorničar stakla, samostalni trgovac željezom, samostalni trgovac mješovitom robom, bravarski pomoćnik, krojački naučnik, radnik u tvornici duhana, pomoćnik u trgovini mirodija itd.).

c) Isto su tako potrebite što potanje oznake i kod raznih vrsti *intelektualne* (duševne) *privrjede*. Naznake n. pr. državni činovnik, obćinski činovnik, privatni činovnik, nisu dovoljne, već treba potanje navesti, da li je odnosna osoba n. pr. kotarski sudac, perovodja financ. ravnateljstva, podžupan, tajnik kr. zemaljske vlade, knjigovodja štedione, ravnatelj tvornice žeste, kontrolor državne željeznice itd.

d) Kod *nadničara* valja u pravilu naznačiti onu gospodarsku ili privrjednu granu, gdje pretežno običavaju nadničariti n. pr. poljodjelski nadničar(ka), nadničar kod kamenoloma, u tvornici opeka, u tvornici koža, kod trgovine žitom, kod trgovine vinom, kod željeznice itd. Kod onih pako osoba, koje u pravilu nadničare kod raznih gospodarskih ili privrjednih grana ili zanimanja, danas ovdje sutra ondje, kako jim se udesi zaslužba, neka se upotriebi naznaka: „n a d n i č a r u r a z n i h p o s l o v i h“.

Jednako valja postupati i glede one s l u ž i n č a d i, koja ne služi izključivo samo u kućanstvu. I kod nje treba naznačiti onu gospodarsku, privrjednu granu, kod koje služi n. pr. sluga u tvornici željeza, sluga u trgovini mješovitom robom, sluga u trgovini vinom, kočijaš poljodjelski, kočijaš kod tvornice soda-vode, kočijaš kod liečnika itd.

e) Osobe, koje živu *o dohodku svoga imetka*, posebnici naime, rentieri, glavničari, kućevlastnici, neka se ovakvom rieči označuju samo tad, ako ne imaju drugoga kakvoga zanimanja. Tko je n. pr. kućevlastnik ali uz to trgovac mirodija, ne će se izkazati kao kućevlastnik već kao samostalan trgovac mirodija.

f) Kod ž e n s k i n j a, koje se bave izključivo ili pretežno samo kućanstvom, neka se naznači zanimanje osobe one, koja jih uzdržaje (oca, supruga itd.), uz oznaku „u k u ć a n s t v u“ n. pr. u kućanstvu tvorničara opeka, kotarskoga sudca itd. Kod ženskinja pako, koje, ako se možda i bave kućanstvom, ipak imaju posebno svoje zanimanje n. pr. švelje, poštarice, učiteljice itd., neka se uviek naznači ovo posebno zanimanje.

Ako li je ženskinja takva zanimanja, kojim se u pravilu bave muževi, valja što potanje označiti ovo njezino zanimanje (n. pr. mjesto naznake „učiteljica“ ili „poštarica“ treba uvrstiti naznaku: „učiteljica ili poštarica u aktivnoj službi“, mjesto naznake „krčmarica“, valja upisati naznaku: „samostalna krčmarica“ itd.), jer bi se inače lako mogla poroditi sumnja, da li se naznaka zanimanja ne tiče možda samo njezina supruga.

Kod ženskinja, koje pomažu svomu suprugu, ocu ili drugomu kojemu uzdržavaocu u njegovu zvanju valja uz naznaku „o b i t e l j s k a p o m o ć n i c a“ navesti takodjer i zanimanje njihova uzdržavaoca n. pr. obiteljska pomoćnica krznara majstora, krčmara itd.

g) Kod *služinčadi*, služeće izključivo ili pretežno u kućnom
poslu (kuharice, sobarice itd.) upotriebiti će se naznaka „k u ć n i
s l u g a (k u ć n a s l u ž k i n j a)“. Kako mužkarci samo iznimice služe
u samom kućanstvu, to valja kod njih kraj obćenite naznake „kućni
sluga“ naznačiti još svojstvo u kojem služe (n. pr. kuhač, sokač,
sobar, gospoštijski vratar itd) Sokači, kuharice i sobarice, što služe
u svratištih i gostionah, neka se ne drže kućnom već poslovnom
služinčadi, te valja u statističkoj izkaznici napose izkazati to njihovo
zanimanje n. pr. kuhač u svratištu itd.

§. 13. Na pitanja 10. i 11. o zvanju i zanimanju zaručnikova
i zaručničina oca (odnosno majke, kod nezakonske djece) u izkaz-
nici o vjenčanjih valja odgovoriti i tad, ako otac (odnosno majka)
nije više ni živio u doba, kad je obavljeno vjenčanje. U takvu će se
slučaju pred naznaku zanimanja očeva (majčina) upisati rieč „p o-
k o j n i (p o k o j n a)“ n. pr. pokojni odvjetnik, pokojni poljodjelski
nadničar, pokojni krojački majstor itd. Isto tako valja udesiti od-
govor na pitanje 9. o zvanju i zanimanju oca pokojnikova (odnosno
majke kod nezakonske djece) u izkaznici o pomoru, ako otac (majka)
ne bi više živio u doba, kad se izpunjuje pomorna izkaznica.

§. 14. Na pitanja izkaznice o porodu, tičuća se djetetova oca,
odgovarati će se u pravilu samo, ako je diete zakonsko, a odgovor
je na ta pitanja potrebit i tad, ako otac nije više živio u doba, kad
se je diete rodilo. Samo valja u takvu slučaju, da se u glavi izkaz-
nice pred rieč „otca“, utisnutu pod riečju „Odgovori“, umetne rieč
„p o k o j n o g a“. — Podatci za oca nezakonskoga kojega djeteta uvr-
stiti će se u statističku izkaznicu o porodu samo tad, ako je naravni
otac sam glavom, prijavljujući porod djeteta za unos u maticu, pri-
znao diete svojim ili ako se prigodom prijave predočila javna iz-
prava o priznanju djeteta. U jednom i drugom slučaju treba, da se
u glavi izkaznice pred rieč „otca“ umetne rieč „n a r a v n o g a“.

§. 15. Gdje se u statističkih izkaznicah traži naznaka *mjesta* kojega (u statist. izkaznici A. pitanja 3. 4. i 12., u statist. izkaznici B. pitanja 3. 4. i 7., u statist. izkaznici C. pitanja 3., 4. i 12.), odgovor će se udesiti ovako: Ako je mjesto u području kraljevina Hrvatske i Slavonije, naznačiti će se osim imena mjesta još i ime upravnoga kotara i županije, kamo to mjesto spada. Ako je mjesto u području kraljevine Ugarske, naznačiti će se osim imena mjesta (občine) samo još ime županije. Ako li je pako mjesto u kraljevinah i zemljah zastupanih u carevinskom vieću (Austrija) ili drugdje gdje u inozemstvu, naznačiti će se osim imena mjesta (občine) samo još ime odnosne zemlje i to u prostoru, opredjeljenom za naznaku županije.

§. 16. Posebnom je naredbom propisano, kako će razgledači mrtvaca u svojih mrtvačkih razglednicah izkazivati uzroke smrti, te je njom poseban imenik uzroka smrti uveden za razgledače mrtvaca liečnike a poseban za razgledače neliečnike.

Duhovnim pako pastirstvom (voditeljem matica) valja, kad odgovaraju na pitanje 14. statist. izkaznice o pomoru: „Od koje je bolesti, odnosno kakvom silovitom smrti umrla osoba“, (uzrok smrti?) držati se sliedećega: Ako je uzrok smrti izkazao razgledač mrtvaca (mrtvozornik), koji je liečnik, valja u statističkoj izkaznici izkazati onaj uzrok smrti točno onako, kako ga je naznačio liečnik. Ako je mrtvačku razglednicu izdao razgledač mrtvaca, koji nije liečnik, i ako je kao uzrok smrti naznačio koji od uzroka što su navedeni u imeniku uzroka smrti, propisanu za razgledače mrtvaca neliečnike, valja na pitanje 14. statist. izkaznice odgovoriti točno po njegovoj naznaci. Ako li pako razgledač mrtvaca neliečnik u obće nije naznačio uzroka smrti, ili se za nj poslužio naznakom, koje ne ima u imeniku uzroka smrti, propisanu za neliečnike, treba onoga, koji je prijavio odnosni slučaj smrti upitati, s kojega li je od uzroka, navedenih u potonjem imeniku potekla smrt, te prama tomu izpuniti izkaznicu. Ne podje li niti ovako za rukom, ustanoviti uzrok smrti, odgovoriti će se na pitanje 14. statističke izkaznice o pomoru riečju „nepoznato“.

III. Pohranjivanje i odpravljanje statističkih izkaznica.

§. 17. Duhovna pastirstva, voditelji matica izraelitskih bogoštovnih občina i upravne oblasti, koje vode matice za nazarene, dužne su, da statističke izkaznice, što će ih izpuniti, do roka odpreme pohranjuju složene po pojedinih vrstih u istih onih omotih, u kojih će jih odpremati kr. zemalj. statističkomu uredu.

§. 18. Statističke izkaznice odpremati će se *svakoga mjeseca* i to osmoga mu dana izravno kr. zemaljskomu statističkomu uredu u Zagrebu. Za g. 1899. prvi je rok do 8. siečnja 1899. po novom koledaru, te će se toga dana imati predati na poštu odnosno uručiti kr. zemalj. statističkomu uredu u Zagrebu sve statističke izkaznice izpunjene počam od 10. srpnja 1898. (po novom koledaru) sve do uključivo 7. siečnja 1899.

Poslje prvoga pako toga roka valja da se redovito 8-moga dana svakoga mjeseca odpreme kr. zemaljskomu statističkomu uredu u Zagrebu sve statističke izkaznice o mieni žiteljstva, izpunjene od uključivo 8-moga dana prošloga mjeseca sve do uključivo 7-moga dana onoga mjeseca, u kojem dospieva rok odpremi. Dne 8. veljače 1899. n. pr. odpremiti će se sve izkaznice, koje su izpunjene uključivo od 8. siečnja 1899. do uključivo 7. veljače 1899. i tako dalje svakoga mjeseca.

Kako je mjesečno odpremanje izkaznica uvedeno u prvom redu za to, da se po kr. zem. statist. uredu uzmognu svakoga mjeseca izdavati izvještaji o mieni žiteljstva u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji a takvim je izvještajem prvim uvjetom točno dostavljanje statističke gradje, dužna su sva duhovna pastirstva i svi voditelji matica u obće ***držati se najvećom točnošću rokova opredieljenih u ovom §-u***, te će kr. zem. stat. ured biti dužan, da 12-toga dana svakoga mjeseca sve zaostale pošiljke pismeno požuri. Ako mu zaostala pošiljka unatoč pismenoj požurbi ne bi stigla do uključivo 18. dana odnosnoga mjeseca, biti će kr. zem. statist. ured u Zagrebu dužan, da 19. dana odnosnu zaostalu pošiljku požuri brzojavno i to o trošku onoga duhovnoga pastirstva ili voditelja matica. Iznosi, potrošeni na takove brzojavne požurnice, odbiti će se od iznosa, koji bi se prama §. 22. ove naredbe imali izplatiti odnosnim duhovnim pastirstvom i voditeljem matica, osim u slučaju, da je pošiljka zakasnila sbog kakvih elementarnih nesgoda, s kojih je bio zapriečen promet, ili s drugih kojih važnih neuklonivih zaprieka.

§. 19. Statističke će se izkaznice odpravljati kr. zemalj. statističkomu uredu u Zagrebu u pravilu bez dopisa a izključivo samo u službenih omotih (kuvertah), koji su za to opredieljeni i što će jih duhovna pastirstva (voditelji matica) bezplatno dobivati u dovoljnom broju. Na omotu ovom naznačiti će se s lieva pod naslovom: „Sadržina pošiljke (izpunjene izkaznice)“ broj izkaznica priposlanih u istom omotu, s desna pako pod naslovom: „Potreba tiskanica“ za slučaj, da je zaliha izkaznica već po-

*

trošena ili na domaku, naznačiti broj izkaznica razne vrsti, koje bi trebale da se pošalju dotičnomu duhovnomu pastirstvu (voditelju matica).

Ako za razdobja od mjesec dana t. j. od 8-moga dana prošloga mjeseca do 7-moga dana odnosnoga mjeseca u području kojega duhovnoga pastirstva (voditelja matice) nije bilo nijednoga slučaja budi vjenčanja, budi poroda, budi smrti, to valja u omot uložiti jednu praznu izkaznicu odnosne vrsti i na njoj napisati „*Nije bilo slučaja*" te ju zajedno s ostalimi izkaznicami u omotu odpremiti kr. zemalj. statističkomu uredu u Zagrebu u propisanom mjesečnom roku. Ako u obće nije tečajem mjeseca bilo nijednoga slučaja miene žiteljstva, valja u omot uložiti i u propisanom mjesečnom roku odpremiti sve tri prazne izkaznice A, B i C a na svakoj od njih napisati rieči: „Nije bilo slučaja".

U jedan se omot, pošto je opredieljen samo za 50 izkaznica razne vrsti, ne smije u pravilu uložiti više od 50 izpunjenih izkaznica statističkih. Ako li je pako tečajem odnosnoga mjeseca izpunjeno više od 50 izkaznica, valja da se za svakih dalnjih 50 izkaznica upotriebi po jedan posebni omot. A ako bi se mjesečna pošiljka sastojala prama tomu od više omota, valja da se na svakom pojedinom omotu naznači ukupni broj priposlanih omota. (Ako se n. pr. ciela pošiljka sastoji od 3 omota, valja na svakom pojedinom omotu u sredini napisati rieči: tri omota). Tek ako je tečajem kojega mjeseca izpunjeno samo nešto više od 50 izkaznica, to ne će trebati, da se ovih nekoliko izkaznica uloži u poseban omot, već će se ciela pošiljka moći uložiti u jedan jedini omot.

Omoti, opredieljeni za statističke izkaznice, neka se samo sliepljulju a ne treba jih zapečaćivati.

Isti ovi omoti nesmiju se upotrebljavati za nikoju drugu svrhu već samo za odpremanje statističkih izkaznica o mieni žiteljstva, koje se šalju kr. zemaljskomu statističkomu uredu u Zagrebu.

§. 20. U omotu valja da su izkaznice o vjenčanjih, o porodu i pomoru redom složene po tekućih brojevih matica vjenčanih, rodjenih i umrlih. Izkaznice bez tekućega broja (§. 7. ove naredbe) neka se kod svake vrsti izkaznica ulože prve po redu, tako te će odmah udariti u oči i odmah se u kr. zem. statističkom uredu moći odlučiti od ostalih izkaznica sa tekućimi brojevi.

IV. Prijavljivanje naknadnih izpravaka izvedenih u maticah vjenčanih, rodjenih i umrlih.

§. 21. Ako bi se budi s kojega razloga naknadno izpravio koji unos u maticah vjenčanih, rodjenih i umrlih, te bi se izpravak ticao

podataka, što se izkazuju u statističkih izkaznicah A, B i C, ili ako bi se koji unos u maticah naknadno dopunio (n. pr. naknadno priznanje nezakonskoga djeteta po ocu, pozakonjenje nezakonskoga djeteta naknadnom ženitbom ili drugim načinom, prelaz na drugu vjeroizpoviest, proglašenje braka ništetnim, razvrgnuće braka itd.), dužna su duhovna pastirstva (voditelji matica) priobćiti to kralj. zem. statističkomu uredu u Zagrebu. A učiniti će to sliedećim načinom: Za prijavu svoju upotriebiti će jednu od propisanih statističkih izkaznica (A, B ili C, prama tomu, kakvoga se slučaja tiče naknadni izpravak ili unos u maticu), u njoj naznačiti prvobitni tekući broj matice i godinu, nadalje imena odnosnih osoba i konačno izpravljene ili dopunjene podatke, a u glavi izkaznice većimi pismeni napisati „Naknadni izpravak". Ostalih podataka, koji nisu promienjeni naknadnim izpravkom ili unosom, ne treba s nova izkazati u izkaznici, koja se tiče slučaja unesena u maticu iza 1. siečnja 1899. Ako bi se pako naknadni unos ili izpravak ticao slučajeva unesenih u matice prije 1. siečnja 1899, treba da se odgovori na sva ona pitanja statističke izkaznice za koja ima podataka u samoj matici.

Izkaznice ovako naknadno izpunjene, odpremiti će se kr. zemaljskomu statističkomu uredu prvom sliedećom redovitom mjesečnom pošiljkom, odieljene vidljivim načinom od ostalih redovitih mjesečnih izkaznica, te će one služiti kr. zemaljskomu statist. uredu, da se pram njim izprave i dopune odnosne prvobitne izkaznice i ovako polući što veća točnost i pouzdanost podataka.

V. Kako će se nagradjivati izpunjivanje statist. izkaznica.

§. 22. Da se duhovna pastirstva i voditelji matica izrael. bogoštovnih obćina odštete za trud, spojen s izpunjivanjem i odpremanjem statističkih izkaznica, izplaćivati će jim se za svaku statističku izkaznicu, što će ju izpuniti počam od 1. siečnja 1899. (po novom koledaru) nagradu od 4 filira (2 novč. a. vr.).

Nagrade će se ove izplaćivati, nakon što mine upravna godina. Broj izkaznica izpunjenih tečajem godine po svakom duhovnom pastirstvu, voditi će se točno u evidenciji po kr. zem. statističkomu uredu, te će se godišnja nagrada odmjerivati točno prama broju izpunjenih izkaznica. Ako bi se mjesto posve manjkavo izpunjene i neupotrebive koje izkaznice od odnosnoga duhovnoga pastirstva (voditelja matica) morala potražiti nova izkaznica, to će se od te dvie izkaznice uzeti u račun samo jedna, kad se bude ustanovljivao iznos godišnje nagrade. Od iznosa ovoga odbijati će se troškovi, potekli od brzojavna požurivanja (§. 18. ove naredbe).

Postupak za izplaćivanje nagrada urediti će se posebnom naredbom.

VI. Dužnosti upravnih oblasti i obćinskih poglavarstva.

§. 23. Dužnost je upravnih oblasti, odnosno obćinskih poglavarstva, da sve zamolbe, koje bi jim stigle od duhovnih pastirstva ili voditelja matica izraelitskih bogoštovnih obćina u poslovih statistike miene žiteljstva, riešavaju najvećom brzinom, te da duhovnim pastirstvom (voditeljem matica) najvećom pripravnošću idu na ruku, gdje bi se tražilo njihovo posredovanje. Ponapose dužne su upravne oblasti I. molbe paziti i na to, da se točno vrše ustanove naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 3. rujna 1892. br. 11.327, — po kojoj valja da se svaki porod ili preminuće odmah ili *najkasnije za tri dana* bud osobno bud pismeno prijavi nadležnomu voditelju matičnih knjiga, — te da svom strogošću ureda radi postupaju proti onomu, koji bi propustio učiniti prijavu u propisanom roku.

Dužnost je nadalje upravnih oblasti I. molbe, da odmah priobće kralj. zem. statističkom uredu u Zagrebu, ako bi se u njihovu području odredila kakva preinaka glede vodjenja matica vjenčanih, rodjenih i umrlih, ako bi se naime ustrojio novi koji župni ured, parohijalno zvanje ili gdje opredielilo novo koje mjesto za vodjenje matica.

Obćinska pako (gradska) poglavarstva neka se ponapose strogo drže i propisa naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 13. rujna i 30. prosinca 1883. br. 36.379 i 17.376, te od 30. svibnja 1892. br. 23.949, glede prijavljivanja doseljenika, po kojih su obćinska (gradska) poglavarstva dužna, „da svakoga novoga pridošljaka vazda od slučaja do slučaja upute, da se po njegovom obitalištu nadležnomu župnomu uredu uz pridonešenje potrebitih dokaznica prijaviti ima rad unešenja u matične knjige, te da strogo paze, da se svaki dotičnik toj dužnosti odazove.

VII. Djelokrug kr. zemaljskoga statističkoga ureda u Zagrebu u poslovih statistike miene žiteljstva.

§. 24 Kr. zemaljskomu statističkomu uredu u Zagrebu povjereno je centralno rukovodjenje svih posala oko statistike miene žiteljstva.

§. 25. Njemu izravno slati će duhovna pastirstva i voditelji matica u obće sve po njih izpunjene statističke izkaznice, te će jih on izpitivati i izcrpljivati za svrhe zemaljske statistike.

§. 26. Pronadje li on, da je koja izkaznica nepodpuno ili pogriešno izpunjena ili da je koja mjesečna pošiljka nepodpuna, potražiti će od dotičnoga duhovnoga pastirstva ili voditelja matice, da takvu izkaznicu ili pošiljku izpravi, odnosno dopuni, te se takovim njegovim pozivom i u obće svim pozivom njegovim u poslu statistike miene žiteljstva imade odmah zadovoljavati. Ako koje duhovno pastirstvo ili koji voditelj matica ne bi u opredieljenom mjesečnom roku poslao izpunjenih po njem izkaznica, kr. će ga zemaljski statistički ured pismeno a kasnije brzojavno požuriti, (§. 18. ove naredbe) odnosno postupati dalje prama zakonu o zemaljskoj statistici.

§. 27. Osim prve pošiljke tiskanica, što će jih duhovna pastirstva (voditelji matica) primiti od nadležnih upravnih oblasti zajedno s ovom naredbom, kr. će zemaljski statistički ured u Zagrebu sva duhovna pastirstva i sve voditelje matica u obće bezplatno obskrbljivati dovoljnom zalihom svih tiskanica propisanih za statistiku miene žiteljstva i to prama odnosnim njihovim naručbam.

§. 28. Pošto će se sva gradja za statistiku miene žiteljstva slati izravno kr. zem. statističkom uredu u Zagrebu, upravne dakle oblasti ne će imati prilike, da se same za svoju porabu upute bar o glavnih rezultatih ove statistike, biti će kr. zem. statistički ured dužan, da upravnim oblastim priobći glavne te rezultate, čim bi to one zatražile.

§. 29. Godišnje i mjesečne rezultate statistike miene žiteljstva kr. će zemaljski statistički ured u Zagrebu objavljati svake godine, odnosno svakoga mjeseca.

VIII. Zaglavne ustanove.

§. 30. Statističke izkaznice A, B i C, što se propisuju ovom naredbom, valja da se upotriebe i za one slučajeve vjenčanja, poroda i smrti, o kojih će trebati izpuniti izkaznice za vrieme od 1. siečnja 1899. do uključivo 7. siečnja 1899. po novom koledaru, te će se u pošiljci od 8. siečnja 1899. izkaznice izpunjene po novih obrazcih priložiti ostalim izkaznicam izpunjenim po prijašnjih obrazcih za drugo polugodište godine 1898.

§. 31. Odredba, da su u svih gradovih razgledači mrtvaca dužni izpunjivati posebne propisane za nje zelene i žute pomorne izkaznice (za pomor i za mrtvorodjenu djecu), nadalje odredba, da su liečnici u gradovih dužni gradskim razgledačem mrtvaca predavati posebne liečničke izkaznice ob uzrocih smrti, ostaju ovom naredbom netaknute, te će gradska poglavarstva i nadalje biti dužna, da kr. zemaljskomu statističkomu uredu u Zagrebu svakoga mjeseca

dostavljaju propisane pomorne liečničke izkaznice. Isto tako ne dokida se ovom naredbom niti odredba, da se po obćinskih (gradskih) poglavarstvih izpunjuju posebne statističke izkaznice o svih slučajevih silovite smrti (samoubojstva, ubojstva, umorstva, smaknuća i slučajevi silovite smrti s nezgode.)

§. 32. Naredba ova stupa u kriepost 1. siečnja 1899., a istim se danom dokida naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 6. prosinca 1896. br. 6180/Pr. o redovitom sabiranju podataka za statistiku miene žiteljstva u području kraljevina Hrvatske i Slavonije.

Dragutin grof **Khuen-Hedervàry** v. r.

Okružnica svim velečastnim župnim uredom, parohijalnim zvanjima i voditeljima matica u obće, koji prema naredbi Njeg. Preuzvišenosti bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. studenoga 1898. br 5785./Pr. mjesečno dostavljaju statističke izkaznice o mieni žiteljstva.

Br. 690.

Kad se je naredbom Njeg. Preuzvišenosti bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. studenoga 1898. br. 5.785/Pr., izdanom sporazumno sa svim vrhovnim crkvenim oblastima, odredilo mjesečno sabiranje podataka za statistiku miene žiteljstva, imala se je imenito pred očima svrha ta, da kr. zemaljski statistički ured u Zagrebu za svaki pojedini mjesec redovito uzmogne iznositi na javu sve najvažnije rezultate, izcrpljene iz statističkih izkaznica i da ovako i širemu obćinstvu i upravi podaje obaviesti o svim onim pojavima miene žiteljstva, koji su vriedni veće pažnje a koji bi eventualno mogli izazvati i brže odredbe zdravstvenih oblasti.

Prema ovoj svrsi udesio je statistički ured osnovu, kako će u svojim mjesečnim izvještajima kraj ostalih podataka, što se takodjer sabiru u mjesečnim rokovima, objavljivati rezultate miene žiteljstva. Prva je po toj osnovi na redu skrižaljka, koja će za svaki upravni kotar i svaki grad izkazivati, koliko je odnosnoga mjeseca bilo vjenčanja, koliko se rodilo djece žive i mrtve, koliko ljudi pomrlo i koliko je žiteljstvo poraslo viškom poradjaja, a koja će, da omogućuje sravnjivanje, i relativnim brojevima predočiti omjer vjenčanja, poroda i pomora i porasta prama žiteljstvu (koliko je naime u svakom gradu i kotaru bilo vjenčanih, rodjenih, i pomrlih na 1000 žitelja). U sliedećim skrižaljkama biti će vjenčanici, živorodjena djeca i pomrli razvrstani po vjeroizpoviesti i po materinskom jeziku, al ne za svaki pojedini kotar ili grad već samo po županijama, da se ne zapremi previše prostora. Osobite važnosti biti će nadalje skrižaljka ona, u kojoj će se, opet za svaki kotar i grad, izkazati, koliko jih je tečajem mjeseca pomrlo od raznih infekcijoznih (zaraznih) bolesti (od boginja, dobraca, škrljeti, difterije, srdoboli, tifusa itd.) A da se što jasnije uzmogne razabrati, kolike krajeve zahvaćaju te bolesti i kako se one šire od mjeseca do mjeseca, iztaknuti će se napose i svaka pojedina porezna obćina, u kojoj je jednoga mjeseca bilo 5 ili više slučajeva pomora s budi koje od onih zaraznih bolesti. Preglede zaključiti će skrižaljka, u kojoj će se napose naznačiti sve one porezne obćine, u kojima je tečajem mjeseca pomor bio veći od poroda, te će upravo ovim podatcima zdravstvene oblasti morati svraćati što veću pažnju.

Radnje oko priredjivanja svih tih izkaza biti će u statističkom uredu svakoga mjeseca udešene sliedećim načinom. Svaka će se pošiljka veleč. duhovnih pastirstva odmah čim stigne izpitati, da li naime sadržaje sve statist. izkaznice i da li su u svakoj izkaznici izkazani bar oni podatci, što jih treba za mjesečne izvještaje. Ujedno zabilježiti će se u posebne knjige za svako pojedino duhovno pastirstvo (voditelja matica) najvećom točnošću broj njegovih izkaznica tako, da mu se, kad mine godina, odmah uzmogne opredieliti i doznačiti iznos zapadajuće ga nagrade. Nekoliko dana iza 8 dana mjeseca započimlje u stat. uredu statističko izcrpljivanje izkaznica, koje mora da bude posve zaključeno najkasnije do 25. dana istoga mjeseca. Tad će se ovi izradci predati u tiskaru u kojoj će biti sve priredjeno tako, da sam izvještaj uzmogne izaći već kojih 8 dana kasnije. Izvještaj n. pr. za mjesec siečanj 1899. mora da bude dotiskan i posve dovršen najkasnije već prvih dana ožujka, te će se tako prosliedjivati radnje i dalje svakoga mjeseca. A čim osoblje, komu je u statis. uredu povjereno mjesečno izcrpljivanje podataka, izradi i za tiskaru priredi mjesečne preglede, prihvatiti će se odmah potanjega izpitivanja ciele gradje, tako da se ova konačno uredi za potanju statistiku, što će se izradjivati samo za cielu godinu. Potonji ovaj posao mora opet da se dovrši najkasnije do 8. dana sliedećega mjeseca, kad će opet početi stizati nove pošiljke.

Sve te zasnovane radnje moći će se ipak uspješno izvoditi samo tad, ako će se velečastna duhovna pastirstva (voditelji matica) najvećom točnosti držati propisa, što jih sadržaje spomenuta visoka banska naredba, imenito pako rokova propisanih za mjesečno dostavljanja statističkih izkaznica o mieni žiteljstva. Jer ako stanovitoga mjeseca ne bi stiglo u pravo doba samo kojih 10—20 poši-

ljaka, ili ako priposlane izkaznice ne bi sadržavale svih podataka, potrebitih za mjesečne izvještaje, morale bi zapeti radnje, nastale bi znatne neprilike te suvišno dopisivanje i požurivanje, komu bi se ipak uz nešto dobre volje lako dalo izbjeći.

Upravo s toga držao si je statistički ured dužnošću, da ovom svojom okružnicom velečastna duhovna pastirstva (voditelje matica) potanje uputi, kako su i sbilja važnoj i koristnoj svrsi namienjene mjesečne njihove pošiljke, kako su za što brže objavljivanje podataka sve radnje u statist. uredu zasnovane tako, te se svaka od njih mora bezuvjetno zaključiti u stanovitom broju dana i kako će samo o točnu dostavljanju mjesečnih pošiljaka visiti cieli uspjeh novih odredba. Ako velečastna duhovna pastirstva (voditelji matica) ne požale nešto malo vremena i pročitaju ovu okružnicu, uvjeriti će se, da su nove odredbe o mjesečnom izkazivanju podataka o mieni žiteljstva potekle jedino od želje, da se posao, koji se i onako mora obavljati udesi tako, te će od njega moći biti što više praktične koristi, a prije svega da se brzim priobćivanjem podataka promiče izpitivanje i unapredjivanje zdravstvenih prilika našega žiteljstva.

A kako je statistički ured, sabirući već mjeseca siečnja o. g. gradju po novim odredbama, primjetio, da se nekoji propisi visoke banske naredbe od 27. studenoga 1898. br. 5785. nisu posve izpravno tumačili po nekojim voditeljima matica, i da mjestimice ima stanovitih zaprieka redovitu odašiljanju statist. izkaznica, čast mu je još pažnju velečastnih duhovnih pastirstva (voditelja matica) ponapose svratiti na sliedeće okolnosti.

1. U §. 18. spomenute naredbe odredjeno je, da statist. izkaznice o mieni žiteljstva valja u p r a v o 8-o g a d a n a s v a k o g a m j e s e c a predavati na poštu, s toga, što se želi za svaki mjesec polučivati što podpunija gradja, da naime do neznatnih možda iznimaka i sbilja svakoga mjeseca stignu u stat. ured izkaznice za sve slučajeve vjenčanja, poroda i smrti, što su se slučili prošloga mjeseca. Mnogi slučajevi poroda i pomora, koji se sluče posljednjih dana jednoga mjeseca, prijavljuju se za upis u matice istom prvih dana sliedećega mjeseca. Ovakvi bi slučajevi izmakli statistici odnosnoga mjeseca, ako bi se izkaznice imale odpremati statističkomu uredu već 1. ili 2. dana sliedećega mjeseca. Do 8. pako dana biti će do riedkih samo iznimaka već pribilježeni i svi takvi naknadno prijavljeni slučajevi, pak se je obzirom na to i odabrao taj dan, da se pošiljke predavaju na poštu. Kao što bi dakle prekasno odašiljanje zadavalo raznih neprilika, to isto tako ne bi ni prerano odpremanje odgovaraio svrsi. Velečastna duhovna pastirstva umoljavaju se s toga

što uljudnije, da svojih pošiljaka p o d n i p o š t o n e p r e d a v a j u n a p o š t u *prije 8 dana mjeseca*, a da nastoje, bude li ikako moguće. predati jih na poštu *upravo 8. dana.*

2. Ona velečastna duhovna pastirstva, koja u svom sjedištu ne imaju poštarskoga ureda, a kojim je predavanje pošiljaka na poštu bud s kojega razloga spojeno znatnijim potežkoćama, neka to izvole sa nekoliko rieči, razloživši odnosne potežkoće, priobćiti kr. zemalj. statističkomu uredu, te će ovaj učiniti sve, što stoji do njega, da se uredi redoviti spoj sa najbližim kr. poštarskim uredom.

3. Po §. 30. spomenute visoke banske naredbe trebalo je pošiljci, odpremljenoj 8. siečnja 1899. priložiti takodjer izkaznice izpunjene za vrieme od 1. do uključivo 7. siečnja 1899. (po novom koledaru). Nekoja od velečastnih duhovnih pastirstva toga nisu učinila, te se ona oviem uljudno umoljavaju, da naknadno u posebnom omotu izvole priposlati spomenute statističke izkaznice za vrieme od 1. siečnja do uključivo 7. siečnja 1899. (po novom koledaru), izpunjene već po novim obrazcima.

4. Po §. 19. naredbe valja da se sve izkaznice izpunjene za vrieme od 8 dana prošloga do uključivo 8. dana tekućega mjeseca, odašalju u jednom samo omotu (kuverti). Samo ako bi trebalo odpremiti znatno više od 50 izkaznica, mogu se upotrebiti i dva omota. Propis ovaj iztiče se ovdje s toga, što su nekoja od velečastnih duhovnih pastirstva dne 8. siečnja 1899. svaku od tri vrsti izkaznica (A, B i C), bila odaslala u posebnom omotu tako, te su ovamo mjesto jedne, stigle tri pošiljke. Onako ne samo da se otegoćuje poslovanje u statističkom uredu, već mu se povisuje i onako već dosta znatan trošak, spojen s nabavljanjem propisanih velikih omota. Velečastna se duhovna pastirstva s toga što uljudnije umoljavaju, da svaku svoju mjesečnu pošiljku odpravljaju redovito samo j e d n i m o m o t o m, a da upotriebe po 2 ili 3 omota samo, ako bi mjesečna pošiljka sadržavala znatno više od 50 izkaznica.

5. Kako će velečastna duhovna pastirstva razabrati iz ove okružnice, kani se namieniti u mjesečnim izvještajima statist. ureda osobito važno mjesto podatcima o pomoru s infekcijoznih (zaraznih) bolesti, računajući medju nje sliedeće bolesti: boginje (Variola), dobrac (Morbilli), skrljet (Scarlatina), difteriju, srdobolju (Dysenteria), kašalj hripavac (Pertussis), pošalinu potrbušnu i osipnu (Typhus abdominalis i exanthematicus), babinju groznicu (Febris puerperalis) i tuberkulozu u raznim njezinim oblicima. Da podatci o pomoru s tih bolesti ne mogu biti osobito pouzdani, o tom ne ima doduše sumnje

dok za pretežni dio žiteljstva mrtvozorstvo obavljaju mrtvozornici neliečnici. Znatno će ipak koristiti već i podatci, koji će se, koliko je to moguće u našim okolnostima, bar donekle primicati istini, te se sva velečastna duhovna pastirstva umoljavaju, da bi naznakama o tim upravo bolestima izvolila svraćati što veću pažnju te da bi po mogućnosti izpitivala podatke, koje će dobivati od razgledača mrtvaca.

6. Ako bi velečastno duhovno pastirstvo opazilo, da se po pečatu, što ga valja udariti na svaku pojedinu statističku izkaznicu, ne bi dalo *jasno* razabrati sjedište duhovnoga pastirstva, neka izvoli ime sjedišta napisati izpod pečata.

Konačno neka bude, da se već unapried doskoči svakomu nesporazumku, ovdje spomenuta i sliedeća okolnost.

Kraj kratkih rokova, u kojima će se u statističkom uredu svakoga mjeseca morati obaviti razni poslovi oko statistike miene žiteljstva, mogle bi i sitnije pogrieške u statist. izkaznicama, kojim se inače nebi podavala važnost, smetati radnjam te jih, ako bi se češće ponavljale, i prilično otegoćivati. Statistički ured biti će s toga osobito s početka, dok je ciela stvar posve nova, prisiljen velečastna duhovna pastirstva (voditelje matica) upozorivati i na takve razne manje nedostatke, što bi jih našao u izkaznicama. Čim se posao već s početka u svakom pogledu uredi što točnije, tiem će on kasnije sve to brže ići od ruke. Ako bi se dakle takva upozorivanja s početka i ponešto učestala, neka to velečastna duhovna pastirstva ne pripisuju pretjeranu kakvu ciepidlačarenju već želji, da se u cielom poslu uvede podpun red i doskoči kasnijemu obsežnijemu dopisivanju, neka izvole pročitati svaki takav dopis i prama njemu udesiti dalnji svoj postupak, a odgovoriti na dopis samo tada, ako bi se to u njem izrično tražilo ili ako bi velečastna duhovna pastirstva sama želila, da koju okolnost priobće statist. uredu.

Ako bi velečastno koje duhovno pastirstvo poželilo potanju koju uputu bud o kojem pitanju, tičućem se statist. izkaznica o mieni žiteljstva, neka to izvoli priobćiti statističkomu uredu, koji će drage volje i odmah odgovoriti na upit. A ako bi odnosno razjašnjenje ili uputa bila veće važnosti, statistički će ured koli pitanja toli i odgovore priobćiti i ostalim duhovnim pastirstvima tako, da se poluči što jednoličniji postupak u svim župama.

U Zagrebu, 24. siečnja 1899.

Zoričić v. r.
ravnatelj.

Nova naredba glede sabiranja podataka za statistiku miene žiteljstva.

Br. 5279.

Novi način sabiranja podataka za statistiku miene žiteljstva, koji je privolom vrhovnih crkvenih oblasti u Hrvatskoj i Slavoniji uveden banskom naredbom od 6. prosinca 1896. br. 6180/Pr., uslied koje bje izdana okružnica ovoga nadb. duh. stola od 30. prosinca 1896. br. 5086. pokazao se je — kako izjavljuje svietli ban u svom na ovaj nadb. duh. stol upravljenom dopisu od 25. rujna o g. br. 4784/Pr., — posve shodnim i uspješnim, kako se je to kraj prokušane revnosti i požrtvovnosti dušobrižnoga našega svećenstva pravom smjelo očekivati. Propisane statističke izkaznice o vjenčanjih, porodu i pomoru, do malo se iznimaka redovito u odredjenih rokovih dostavljaju kr. zem. statističkom uredu. Na razna pitanja izkaznica odgovara se pretežnom većinom dosta točno i podpuno, tako te je dopisivanje sa voditelji matica, kojim se traže razni izpravci i dopunjci, razmjerno dosta malena obsega. A statistička je gradja svakako daleko podpunijom i pouzdanijom od gradje, što se je sabirala do prijašnjih godina, pak se rezultati, već po onih podatcih, što su dosele iz nje izcrpljeni, moraju držati vanredno poučnimi i zanimivimi. Statističkomu iztraživanju prilika našega žiteljstva otvaraju oni posve nove vidike, te će i službena statistika ovih kraljevina činiti sve, što je u njezinih silah, da se njimi što više uzmognu koristiti i nauka i uprava.

Nu uza sve to, što je zamašna ova reforma uspjela u svakom pogledu, izkustvom, stečenim izvidne godine 1897. i prvoga poljeća 1898. ukazala se je potreba da se način, odredjen gore spomenutom banskom naredbom za sabiranje podataka, u gdječem promieni i usavrši.

Izkustvo ovo uvjerilo je naime statistički ured, da bi se propisani obrazci s jedne strane dali udesiti nešto jednostavnije, a s druge strane da bi ih valjalo popuniti nekojimi pitanji, kojimi bi se bud olakotila kontrola bud još više prema zahtjevom nauke razsvietlili pojedini slučajevi miene žiteljstva. Polugodišnji rokovi, propisani za dostavljanje gradje ukazaše se s raznih gledišta predugimi a nedostatnimi koli razni naputci imenito obzirom na pitanja o zvanju i zanimanju toli i sama naredba, koja bi trebala da se popuni nekojimi propisi te da ukloni razne nedostatke, na koje su se pravom tužila sama duhovna pastirstva. I pitanje, da li bi se voditelji matica po mogućnosti odštećivali za trud, spojen s izpunjivanjem statističkih izkaznica, došlo je medjutim u stadij takav, te će se moći riešiti povoljno i uvažiti opravdane želje dušobrižnoga svećenstva.

Nijedna od zasnovanih po svietlom banu promjena ne dira u bitnost same stvari, ali ih ipak imade previše, a da bi za njih doticala samo naknadna naredba. S toga, pa da svaki od organa, kojim je bud kojim načinom utjecati u poslove oko statistike miene žiteljstva, bude točno upućen o svojih dužnostih; da se koliko moguće ukloni svaka nejasnost i svaka dvojba, činilo se svietlom banu neobhodno nuždnim, da se za buduće sabiranje podataka izdadu posve novi propisi, koji će predvidivo vriediti za dulji niz godina, te da se podjedno dokinu svi propisi, što su valjali godine 1897. i 1898.

Pošto su se sve vrhovne crkvene oblasti izjavile sporazumnimi sa priobćenom im na mnenje osnovom novih odredaba za statistiku miene žiteljstva, što su se pokazale potrebnimi s razloga gore navedenih — svietli je ban izdao naredbu svoju od 27. studena 1898. br. 5785/Pr., kojom se dokida njegova naredba od 6. prosinca 1896. br. 6180/Pr., a mjesto nje od 1. siečnja 1899. posve s nova uredjuje redovito sabiranje podataka za statistiku miene žiteljstva.

Naredbu ovu s novimi obrazci statističkih izkaznica A, B i C upravne će oblasti tečajem mjeseca prosinca o. g. proglasiti svim župnim uredom i voditeljem matica u obće, te će svim za dobe stići i dovoljna zaliha tiskanica, što se prema naredbi imadu rabiti već od prvog dana buduće godine.

Obavješćujuć o tom velečastno dušobrižno svećenstvo župa u Hrvatskoj i Slavoniji, ovaj nadb. duh. stol ga pozivlje, da sve propise spomenute nove naredbe imade točno obdržavati, a ujedno ga s obzirom na preinake, što se tom novom naredbom uvode prema dosadanjim propisom, upozoruje na sliedeće:

1. da statističke izkaznice o mieni žiteljstva valja u buduće m j e s e č n o, i to 8-m o g a dana svakoga mjeseca slati kr. zemaljskomu statističkomu uredu u Zagrebu, a to za to, da se obzirom na važne interese upravne i naučne glavni rezultati miene žiteljstva uzmognu objavljivati u posebnih mjesečnih statističkih publikacijah, te da su sva duhovna pastirstva dužna točno obdržavati rok propisan u §. 18. naredbe;

2. da je, da se olakoti posao duhovnih pastirstva, broj statističkih izkaznica od 5 njih stegnut na tri, te je za sve slučajeve vjenčanja opredieljena izkaznica *A*, za sve slučajeve poroda (živo i mrtvorodjenu djecu) izkaznica *B*, a za sve slučajeve smrti izkaznica *C*;

3. da je, prama smanjenomu broju statističkih izkaznica, ponešto promienjen i sadržaj njihov, da su uvedena stranom nova pitanja služeća budi svrham naučnim, budi da se u kr. zemaljskom

statističkom uredu olakoti posao oko izpitivanja statističke gradje, stranom pako da su i nekoja pitanja izpuštena;

4. da se prema §. 21. naredbe u buduće imaju kralj. zemaljskom statističkomu uredu u Zagrebu priobćivati i naknadni izpravci izvedeni u maticah vjenčanih, rodjenih i umrlih;

5. da su novom naredbom promienjeni dosadanji naputci o tom kako treba odgovarati na pitanja statističkih izkaznica o zvanju i zanimanju, pak da su glede toga duhovna pastirstva dužna držati se što točnije propisa §§. 12 i 13. nove naredbe;

6. da se novom naredbom uvode s t a l n e n a g r a d e za izpunjivanje propisanih triju statističkih izkaznica, da će se naime za svaku izpunjenu statističku izkaznicu, nakon što mine odnosna godina, izplatiti duhovnim pastirstvom (voditeljem matica) nagrada od 2 novčića, da će se broj izpunjenih izkaznica za svako pojedino duhovno pastirstvo točno voditi u evidenciji po kr. zemaljskom statističkom uredu u Zagrebu, a način izplaćivanja nagrada pripadajućih za cielu godinu na pose urediti naredbom što jednostavnijim načinom ali da će se od ukupna iznosa nagrade odbijati i trošak, koji bi potekao od brzojavna požurivanja pošiljaka z a o s t a l i h b e z r a z l o g a v r i e d n a, da se uvaži;

7. da su duhovna pastirstva dužna držati se strogo one ustanove naredbe, koja im propisuje da kod svakoga slučaja vjenčanja, poroda, smrti, upitaju stranke odnosno prijavljujuću stranku ob onih okolnostih, koje se izkazuju u statističkih izkaznicah A, B i C, a koje se ne biljež u maticah vjenčanih, rodjenih i umrlih, pa da je oblastim naloženo, da u tom pogledu idu duhovnim pastirstvom u svem na ruku;

8. da je dužnost duhovnih pastirstva zadovoljivati svim zamolbam, koje bi im glede izpravaka ili dopunjaka u statističkih izkaznicah stigle od kr. zemaljskog statističkoga ureda.

9. Kako će točnost mjesečnih izvida o porodu i pomoru u velike visiti o tom, da se slučajevi poroda i smrti sbilja za unos u matice prijavljuju za dobe i u roku, propisanom naredbom kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu od 3. rujna 1892. br. 11427., najkasnije naime za tri dana, kako takovo točno prijavljivanje traže i drugi prevažni interesi, velečastni se župni uredi naročito upozoruju i na to, da o svakom slučaju prekasne prijave kojega poroda ili kojega slučaja smrti, za koje bi doznali, odmah obavieste nadležnu kr. kotarsku oblast, ili gradsko poglavarstvo, jer su te upravne oblasti u smislu §. 23. nove naredbe dužne paziti na to, da se svaki porod ili preminuće odmah, ili najkasnije za tri dana

budi osobno budi pismeno prijavi nadležnomu voditelju matičnih knjiga, a proti onim, koji bi propustio prijavu učiniti u propisanom roku, imadu svom strogošću ureda radi postupati.

10. Pošto su u okružnici ovoga nadb. duhovnoga stola od 30. prosinca 1896. br. 5686, kojom je prijašnja banska naredba od 6. prosinca 1896. br. 6180 Pr. veleč. dušobrižnomu svećenstvu proglašena, sadržane neke upute, koje nisu više u skladu s propisi, što ih sadržaje nova sad proglašena naredba, ove se nekoje upute naročito ovime promienjuju, a napose odredjuje:

a) da se u izkaznici B) o porodu ima iztaknuti ime i prezime djeteta;

b) da se u izkaznice izpunjene za slučajeve, koji su u maticu uneseni bez tekućega broja, kao odgovor na pitanje izkaznice o tekućem broju ne ima uvrstiti „0“ (nulla), već da treba naročito upisati rieči: „Ne ima tekućega broja“. Te su rieči odabrane za to, da takove izkaznice za reviziju gradje odmah uzmognu udariti u oči.

U Zagrebu, 9. prosinca 1898.

Juraj v. r.

Naredba za sabiranje podataka za statistiku crkvenih prilika u Hrvatskoj i Slavoniji.

Br. 722. Da kr. zemaljski statistički ured u Zagrebu u svojih statističkih godišnjacih, što će ih početi izdavati godinom 1898., uzmogne podavati što podpuniju sliku javnih prilika u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, preuzvišeni je gosp. ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, sporazumjev se prije sa svimi našimi vrhovnimi crkvenimi oblastmi, odlukom od 2. o. mj. br. 569. Pr. odredio, da kr. zemaljski statistički ured u Zagrebu imade prema odnosnim upitnicam, počevši s izvidnom godinom 1898., redovito svake godine sabirati i izradjivati podatke za spomenutu statistiku crkvenih prilika.

U tu svrhu sastavljene su i propisane dvie upitnice, jedna (upitnica A) za izkaze, što će ih podavati vrhovne crkvene oblasti, a druga (upitnica I.) za podatke, što će ih izkazivati župni uredi.

Obavješćujući o tom velečastno dušobrižno svećenstvo, ovaj nadbiskupski duhovni stol svim svojim podčinjenim župnim uredom (izuzam one u Medjumurju) s ovom okružnicom dostavlja po dva otiska gore spomenute upitnice I., te im nalaže, da imadu za svaku godinu, počamši s prvom izvidnom godinom 1898., točnimi i pouzdanimi odgovori izpuniti po jednu upitnicu, a napose ih upućuje:

1. da prvu takovu upitnicu izpune za g. 1898., te da ovu najkasnije do 8. travnja 1899. dostave neposredno kr. zem. statističkomu uredu u Zagrebu, priloživši svoju upitnicu odnosnoj mjesečnoj pošiljci statističkih izkaznica o mieni žiteljstva;

2. da to isto imaju učiniti i u buduće svake godine, ali najkasnije već do 8. ožujka odnosne godine, za godinu dakle 1899. najkasnije do 8. ožujka 1900. itd.;

3. da, izpunjujući upitnice, kod obćenitih pitanja pod A. izkazuju stanje od 31. prosinca prošle godine, a kod ostalih pitanja broj svih slučajeva, što su se slučili tečajem ciele prošle godine, kod upitnica n. pr. za g. 1898., a glede ostalih pitanja broj slučajeva tečajem ciele godine 1898. (od 1. siečnja 1898. do 31. prosinca 1898.);

4. da u odgovoru na pitanje 4-to izkazuju što točnije i podpunije sva mjesta, koja spadaju k župi, da svraćaju osobitu pažnju nazivlju tih mjesta tako, da se imena njihova označuju i sbilja onako, kako ih sam narod u odnosnom kraju zove, pa ako po njihovu mnienju običajno službeno ime kojega mjesta ne bi odgovaralo pravomu imenu, da ovu okolnost iztaknu kao opazku;

5. da u skrižaljčici pod pitanjem 5., koje je uvršteno u upitnicu na naročitu želju nekojih vrhovnih crkvenih oblasti izkazuju godinu, kad je sagradjena svaka pojedina crkva i kapela, ako im je pouzdano poznata, ili, ako ne bi bilo spojeno preznatnimi potežkoćami, da se ustanovi ta godina;

6. da svom pripravnošću i što brže odgovaraju na zamolbe kr. zem. statističkog ureda u Zagrebu, kojimi bi ovaj potražio, da se izpunjene upitnice izprave ili dopune ili da mu se podaju budi kakva razjašnjenja;

7. da će u buduće dovoljan broj upitnica dobivati za dobe neposredno od kralj. zem statističkoga ureda u Zagrebu.

U Zagrebu, dne 24. veljače 1899.

Juraj v. r.

Formular za uručbeni zapisnik.

Godina....................

Tekući broj	Dan kada je spis primljen	Od koga je primljen, pod kojim brojem i datumom	Sadržaj spisa	Kako je riešen? Kamo odpravljen? Kratki sadržaj riešenja. Odpravak, (od vlastita povoda) kamo je upravljen?	Dan riešenja
1.	18. siečnja	Kr. kotar. oblast u Samoboru dtto. 15./1. 1896. broj 1200.	Pita, je li njezinu nalogu od 14./2. 1895. br. 450. glede nove ograde oko groblja u Stupniku udovoljeno.	Kr. kotar. oblasti je odgovoreno, da još nije udovoljeno i to poradi odpornosti nekih župljana, koje da treba na odgovornost pozvati.	20. siečnja 1896.
2.	—	—	Izvješće o gradnji nove kapele i škole u Strmcu.	Preko kotar. podarhidjakona podastire se nadbiskup. duhovnom stolu.	25. siečnja 1896.
3.	28. siečnja	Ivan Solić sada u Beču dto. 20./1. 1896.	Moli, da mu se što prije pošalje njegov vjenčani list i to uz poštansko pouzeće.	Vjenčani je list napisan i molitelju poštom odpravljen u Beč.	27. siečnja

OCJENE.

Archiv für katholisches Kirchenrecht. Sieben und siebenzigster Band (Dritte Folge erster Band) Zweites Quartal-Heft 1897. kojega znamenitost ne treba ovdje naposeb izticati, donosi na str. 429—439. sliedeću ocjenu:

„Zbirka najvažnijih crkvenih zakona i naredaba etc. (Sammlung der wichtigsten kirchlichen Gesetze und Verordnungen, herausgegeben von Lukas Turčić, Pfarrer in Kalnik I. B. 469 Seiten gr. 8° 1895. Kreuz, Buchdruckerei von G. Neuberg.

Ein einfacher, aber in den Wissenschaften entschieden bewanderter Landpfarrer der Erzdiözese Agram bietet hier eine sehr interessante Sammlung von Gesetzen und Verordnungen, welche sich insbesondere auf die katholische Kirche und den katholischen Clerus in Croatien und Slavonien beziehen, wofür ihm der Clerus dieser Länder sicher grossen Dank wissen wird. Diese Sammlung enthält Gesetze und Verordnungen nicht nur kirchlicher, sondern auch staatlicher Behörden im getreuen Wortlaute, wie solche seit mehr denn 100 Jahren in kroatischer, lateinischer oder deutscher Sprache für den katholischen Clerus obengenannter Königreiche erflossen sind . . . Die Sammlung selbst erweist sich praktisch; sie gewährt dem Clerus dieser Länder bei den betreffenden Gegenständen oft sehr erwünschte Auskünfte. Diözesan-Verordnungen und Erlässe, welche seit Dezennien neben verschiedenen ephemeren Mittheilungen oft zerstreut veröffentlicht wörden sind, in einem Buche bequem beisammen zu haben, erleichtert dem Geistlichen gar sehr die Amtsführung; um so mehr, wenn, wie hier, für die betreffenden Gegenstände auch die diesbezüglichen staatlichen Gesetze, Verordnungen, Erlässe und Aufträge beigefügt erscheinen. Der Priester muss nun einmal mit derlei staatlichen Vorschriften, welche sein Amt betreffen, rechnen, sofern sie kirchlicherseits angenommen oder wenigstens toleriert sind. Die Nichtbeachtung derselben, welche auch nur aus Unkenntniss geschieht, kann ihm Verlegenheiten bereiten".

Danner.

Archiv für katholisches Kirchenrecht. 77. Band 1897. „Zbirka itd. Sammlung der wichtigsten kirchlichen und staatlichen Gesetze und Verordnungen. II. Band von dem Glauben und von den Geboten. Verfasst von Lukas Turčić, Pfarrer in Kalnik. Mit Gutheissung der geistlichen Behörde in Agram. gr. 8° S. 629. Agram 1895. Druck von Anton Scholz in Agram. . . . *

Dieser II. Band des gelehrten und literarisch so thätigen R. D. Pfarrers Lukas Turčić in Kroatien weist nicht nur jene Vorzüge auf, die wir am I. (Archiv Bd. 77. S. 429 f), angedeutet, sondern übertrifft denselben wie an Umfang so an Anordnung der Materien und an Correctheit.

Das Buch zerfällt in zwei Theile wovon der I. (S. 5—246) solche Rechtsmaterien enthält, welche auf den kathol. Glauben Bezug haben, der II. (S. 247—510), jene, welche die zehn Gebote Gottes und (S. 511—542) jene, welche die fünf Gebote der Kirche betreffen. Ein doppelter Anhang ergänzt den I. und II. Band (S. 543—613), das Register (615—629) gibt die Ueberschriften genau an.

Da die kroatische Nation seit ihrem Eintritt in das Christenthum dem katholischen Glauben immer fest treu blieb, so handelte es sich nur darum, selbe vor der Perversion letzter Zeit zu warnen. Leider arbeiten dort jetzt die *** Brüder, Bibelgesellschaften, modernliberale Gesetze, Mischehen . . ., welche den katholischen Hintergrund immer mehr verdunkeln (1—52).

Mit richtigem Gefühle wurde die Gesetzgebung über die Schule in den Abschnitt „vom Glauben“ (I) eingefügt; denn die Schule übt ja den grössten Einfluss auf Befestigung oder Gefährdung des Glaubens aus. Kroatien wurde eben auch mit einer liberalen Schul-Aera beglückt. Schon das Gesetz vom 14. October 1874 nahm der Kirche die Oberaufsicht über die Lehrpersonen in den Volksschulen und übertrug selbe dem Staate, aber erst das Schulgesetz vom 31. Oct. 1888 mit seinen 215 Paragraphen führte die moderne Schablone ein (S. 80—113). Es tritt dieses kroatische Schulgesetz zwar nicht so schroff der Kirche entgegen wie das sattsam bekannte österreichische vom 22. Mai 1868, verkennt aber immer den richtigen Standpunkt. Die Neuschule erzeugt überall eine Unzahl von Verordnungen und so fehlen natürlich solche auch in dieser Sammlung nicht.

Herrliche Verordnungen über Schule und christliche Unterweisung wurden die letzten Dezennien von den Agramer Kirchenfürsten erlassen; die treue Befolgung derselben kann nur gute Früchte bringen. Dass dieselben hier wiederum aufgefrischt werden, ist sehr lobenswerth.

Eine christliche Gesetzgebung soll selbstverständlich den göttlichen Decalog zur Grundlage haben (II.). H. Turčić gruppirte wenigstens eine gute Anzahl von in Kroatien und Slavonien geltenden bürgerlichen Gesetzen und Verordnungen um denselben.

Das Hauptmaterial müssen für diese Sammlung nun liefern das A. b. G.-B. und das Straf-G.-B. von Oesterreich, welche seit 1852 auch in Kroatien gelten. Der Hauptbestandtheil fällt hiervon natürlich den Geboten — drei bis sieben — zu (S. 252—510): De internis non judicat praetor. Aus dem Privatrechte wie aus dem Strafrechte sind die diessbezüglichen Bestimmungen zweckmässig zusammengestellt und geordnet, dass der Seelsorger sich hierüber leicht aufklären kann.

Der Theologe und Seelsorger kann einmal gewisser staatlicher Bestimmungen in der Behandlung der Justitia und der Contracte

nicht entrathen, nicht nur für den äusseren Verwaltungskreis, sondern nicht selten auch für den Gewissensbereich. Das alte Jus Romanum hat seit dem vorigen Jahrhunderte bereits aufgehört ein jus commune zu sein, da an dessen Stelle überall specielle Gesetzbücher und Rechtsbestimmungen traten. Desshalb sehen sich die neueren Theologen und Moralisten veranlasst, die speciellen Reichs- und Landesgesetze heranzuziehen, um die betreffenden Fragen je nach den Orts- und Zeitverhältnissen richtig zu lösen. So unter andern für Oesterreich Gury, Regensburger Ausgabe, Ernst Müller, Lehmkühl etc. — Praef. Dionys Delama in Trient hat uns einen sehr brauchbaren Tractatus de justitia et jure ratione habita ad codicem civilem austriacum hinterlassen, der für jeden österr. Theologen ein guter Leitstern in dieser Sache ist.

Die kirchlichen und staatlichen Verordnungen, welche sich an die bekannten fünf in dem Katechismus dem katholischen Volke eingeschärften Gebote der Kirche anschliessen, bieten interessante Lichtblicke in die sittlichen Zustände des Landes (S. 511—547).

Diese Sammlung gewährt nicht nur für die praktische Seelsorge viel Nützliches, sondern liefert auch schätzbare Beiträge für die Rechts- und Culturgeschichte der betreffenden Länder.

Danner.

Stimmen aus Maria-Laach. Jahrgang 1898. Achtes Heft. Sammlung der wichtigsten kirchlichen Gesetze und Verordnungen, herausgegeben von L Turčić Pfarrer in Kalnik. I. Band. Križevci (Kreuz) 469. II. B. Agram 629.

Eine sehr fleissige und für die hochwürdige Geistlichkeit Kroatiens überaus werthvolle Sammlung. Die Anordnung ist zweckmässig, die Zahl der Documente sehr umfangreich. Das Buch dient übrigens nicht bloss der Praxis; es ist ungemein lehrreich, die vortrefflichen kirchlichen Verordnungen über die Schule mit den staatlichen Schulparagraphen zu vergleichen. Die zwei Bände werden nicht allein die Seelsorge wesentlich erleichtern, sie werden zweifellos auch wissenschaftlich anregen und ähnliche Sammelwerke veranlassen.

Dušobrižnik. Br. 4. 1896. „Zbirka najvažnijih crkvenih zakona i naredaba. Knjiga prva, sastavio Luka Turčić, župnik kalnički. Dozvolom duh. oblasti u Zagrebu. Tisak G. Neuberga u Križevcima 1895.“ Ova knjiga, prva ove vrsti u našoj crkvenoj književnosti; dà ova je knjiga za p. n. kler nasploh dušobrižni, potrebnija nego li koja druga strukovna bogoslovna knjiga. Po tom budi preporučena dušobrižnicima, ravno mladjim, koji u obće ili nikako nisu mogli do naredaba, po okružnicama tekom godina razsijanim, ili jako težko doći.

Od istoga pisca izašle su još ove knjige:

1. O porieklu čovjeka po posljedcima prirodoslovnih znanosti i biblije . . . . ciena 50 novč. „ 20 „
2. Stanovnici zviezda . . . .

3. O Darwinizmu . . . . ciena 50 novč.
4. O postanku, razvitku i koncu svieta po posljedcima prirodoslovnih znanosti i biblije . . . . „ 70 „

Kritika se je o ovima djelima najpovoljnije izrazila. — Ovdje ćemo navesti u kratko ocjenu prve i zadnje knjige.

„Kalnički župnik u Prekovelebitskoj veleuč. g. Luka Turčić obdarlo je narod dubokom radnjom: „O porieklu čovjeka po posljedcih prirodoslovnih znanosti i biblije".

U knjizi veleuč. pisac jasno dokazuje izpraznost tvrdnja i teorija što su ih i neki naši akademici počeli iz inozemstva presadjivati u naše nevino i istinu ljubeće tlo.

Čestitamo gosp. piscu na uspjeloj radnji, a čestitamo i narodu koji, ako ima novajlija, koji mu stare i zdrave pojmove mute, ima srećom i sinova, koji razbijaju tmine, što se sa izopačena zapada k istoku šire". (Katol. Dalmacija broj 40 od 4. srpnja 1892).

„O postanku, razvitku i koncu svieta po posljedcima prirodoslovnih znanosti i biblije". Napisao Luka Turčić, župnik u Kalniku.

Knjiga ova posvećena barunu Ljudevitu Ožegoviću, popunjuje druge tri knjige piščeve: „o porieklu čovjeka", „o stanovnicima zviezda" i „o darwinizmu". U uvodu dokazuje, kako nema opreke medju znanošću i vjerom, jer se može visoka znanost i živa vjera u jednom čovjeku sjediniti. Po tom razpravlja o postanku svieta u obće, o Kantovoj i Laplaceovoj nauci o razvitku našega planetarnoga sustava, o uredjenju svemira, o porieklu organičkoga svieta, o materiji ili tvari, o sili, o koncu svieta.

Knjiga je sastavljena po čuvenim piscima, koji pobijaju nauku materijalista, a osvrće se i na naše prirodoslovce. U njoj će inteligentan čitalac naći dosta pouke i pobude za razmišljanje. S toga je hvalevriedno nastojanje vrloga pisca, što prikazuje našem obćinstvu lahko shvatljivim načinom zamašne probleme znanosti, da ga uvede u krug ideja, koje zanimaju najveće duhove našega vijeka. (Vienac broj 25 od 23. lipnja 1894.)

Ovih dana imao je veleč. gosp. župnik Luka Turčić dobrotu priposlati nam najnoviju radnju, koja nosi gornji naslov. Možemo reći, da već odavna nismo čitali nijedne knjige tolikom nasladom kao ovu, koja pruža toliko obilje prezanimivih velepoučnih podataka u krasnom, lako shvatljivom slogu. Već odavna nismo naišli u nas na štivo, koje odaje vanrednu savjestnost, nepristranost i objektivnost poput ovoga. S ovom radnjom u podpunom smislu rieči obogatila se je hrvatska knjiga, i kako je sticanje nuždnoga znanja za ovakovu radnju veoma skupo te iziskuje intenzivno proučavanje, mi ne možemo nego izraziti veleuč. gosp. piscu naše udivljenje. Pošto bez dvojbe uz materijalnu štetu nastavlja svoj trud, moramo mu izraziti našu zahvalnost u ime svih onih, koji shvaćaju, što brani u ovih študijah.

Trebalo bi izpuniti više stranica našega lista, kad bismo spomenuli sve ono, što je vriedno, da si pamtimo iz te krasne knjige, koja obogaćuje svakoga čitatelja znanjem. Trebalo bi gotovo sve preštampati ... (Prosvjeta broj 14 od 15. srpnja 1894.)

Kazalo

zbirke najglavnijih crkvenih i državnih zakona i naredaba.

Knjiga treća.

Strana

Observanda in precibus XL. horarum, XIII. horarum et in adoratione perpetua.

De Sacrificio Missae.

Applicatio pro parochia.

De sacra Communione (Ordo ministrandi sacram Communionem).

Strana

V.

Strana

De Indulgentiis.

VI.

De Exsequiis.

VII.

De Sacramento Ordinis.

Strana

VIII.

De Sacramento Matrimonii.

Zaprieke valjanosti.
(Impedimenta dirimentia).

Matrimonia mixta.

O postupku u stvarih ženitbenih.

(De processu matrimoniali)

Ženitbeni ugovori.

Civilna ženitba.

Dodatak.

Sabiranje statističkih podataka.